په مختلفو موضوع ګانو باندې

دتقريرونو يوه مُفصّله، مُعتَمده، عِلمي، او تحقيقي مجموعه:

دتقريرونو

مُدللّه ذخيره

2

دويم جلد

(تاليف)

ابوالشمس مولانا نورالهدیٰ عُفی عنهٗ

فاضل جامعه امداد العلوم پشاور صدر، ووفاق المدارس العربیه ملتان

ایم اے عبدالولی خان یونیورسٹی مردان

مُدرِّس دارالعلوم فیض القرآن اکاخیل کالونی مردان

مکتبه اعزازیه محله جنگی پشاور

جاده میوند پخته فروشی کابل

زیراهتمام

کفایت الله ازمراوی

0344-9995990

Scanned with CamScanner

دا کتاب د لیکوال په اجازه پی ډی ایف شوي
دی، الله تعالیٰ دې ابو شمس مولانا نور الهدي
صاحب ته اجر ورکړي.
ډیرو علماء کرام او طلباء ترې ګټه پورته کړه

📚کفایت دینی کتب خانہ📚

خادم کفایت الله ابن صدیق
ټیلی ګرام نمبر. +923247442395
واټس ایپ نمبر
+923052488551

Scanned with CamScanner

په مختلفو موضوع ګانو باندې

د تقریرونو یوه مُفصَّله، مُعتَمَده، عِلمي، او تَحقیقي مجموعه:

د تقریرونو مُدَلَّلَـــهٔ ذَخیره

جلد ۲

تالیف

آبُوالشَّمس مولانا نُورُالهُدیٰ عُفِيَ عَنهُ

فاضلِ جامعه امدادُ العلوم پشاور صدر، و وفاق المدارس العربیة ملتان

ایم اے عبدالولی خان یونیورسٹی مردان

حالًا: مُدَرِّس دَارُالعلوم فیضُ القُرآن اکاخیل کالونی، مردان

Scanned with CamScanner

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

د کتاب نوم: د تقریرونو مُدَلَّلــــهٔ ذَخیره جلد ۲

مؤلف: اَبُوالشَّمْس مولانا نُوْرُالْهُدٰی عُفِيَ عَنْهُ

مُدَرِّس دَارُالعلوم فیضُ القُرآن اکاخیل کالونی مردان

فون نمبر 03065447174

کمپوزر: مؤلف پخپله

د چاپ کال: ۱۴۴۱ھـ ق ، ۱۳۹۸ هـ ش، مطابق ۲۰۲۰ ء

مکتبه اعزازیه

محله جنګي پشاور

زیر اهتمام: کفایت الله ارماني ۰۳۴۴-۹۹۹۵۹۹۰

نوټ: د کتاب ټول حقوق د مکتبه اعزازیه سره محفوظ دي

Scanned with CamScanner

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

سريزه (د دويم جلد)

نَحْمَدُهُ وَنُصَلِّيْ عَلٰى رَسُوْلِهِ الْكَرِيْم ، اَمَّابَعْد !

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ، اَلشُّكْرُ لِلّٰهِ. ددې كتاب دويم جلد هم د الله ﷻ په فضل و كرم سره پوره شو ، په دې كې مې هم اَهمې موضوع ګانې راجمع كړې .

چونكه نن صبا په معاشره كې فحاشي او بې حيائي زياته شوې ، بيا خاصكر په سركاري او غير سركاري اِدارو او د ژوند په نورو شعبو كې خو د پردو سړو او پردو ښځو اِختلاط اِنتهائي خطرناكې درجې ته رسيدلى ، همدارنګې د بدنظرۍ ګناه هم زياته شوې نو په همدې خاطر مې د خلوت ، اِختلاط ، او بدنظرۍ دا موضوع ګانې په پوره تفصيل سره اوليكلې .

او په آخر كې مې د تواضع (عاجزۍ) په باره كې داسې جامع تقرير اوليكل چې اِنْ شاء الله په همدې اَنداز به تاسو ته دا په بل كتاب كې ملاؤ نشي .

خوشخبري : اِنْ شَاءَ الله ددې پسې به دريم جلد وي . او دا سلسله به د الله ﷻ په توفيق سره همداسې تريو وخته پورې جاري وي .

الله تعالى دې دا ټول كتابونه په خپل دربار كې قبول كړي ، او په صحيح طريقې سره دې دا د قيامته پورې انسانانو د پاره د اِصلاح سبب اُوګرځوي .

پَروَردِګار عالم دې دا كتابونه زما ، زما د والدينو ، اُستاذانو او ټول اُمتِ مُسلمه د پاره د مغفرت او نجات ذريعه اوګرځوي .

آمِيْن يَارَبَّ الْعَالَمِيْن .

رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ

نوټ : كه د كتاب متعلق يا بله څه مفيده مشوره وي نو په دې ۰۳۰۶ ۵۴۴۷۱۷۴ نمبر راسره رابطه كولې شې .

ابوالشمس نورالهدٰى عفى عنه

Scanned with CamScanner

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ

اِجمالي فهرست

نمبرشمار	موضوع	صفحه
۱.	سریزه	ت
۲.	۱. پردې ښځې سره خَلوَت او اِختلاط حرام دی	۱
۳.	۲. د بَدنظرۍ سزاګانې او ددینه د بچ کیدو طریقې	۸۱
۴.	۳. د نظر حفاظت کول	۱۶۵
۵.	٤. د تواضع فضائل او فوائد ورسره	۱۹۹
۶.	د نبي ﷺ، صحابه کرامو او نورو بزرګانو د تواضع واقعات	۲۳۸
۷.	د جُمعې او اخترونو خُطبې	۳۲۴
۸.	خوشخبري	۳۳۳

Scanned with CamScanner

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ

تفصيلي فهرست

نمبر شمار	موضوع	صفحه
۱.	سریزه	ت
	۱. پرَدی ښځې سره خلوَت او اختلاط حرام دی	۱
۲.	تمهيدي خبره	۲
۳.	د خَلوت او اِختلاط تعریف	۳
۴.	نبي ﷺ پرَدی ښځې سره د خَلوَت (ځانله کیدلو) نه سخته منع کړې	۵
۵.	د يو بزرګ وينا	۶
۶.	ښځه به د خپل لېوَر (د خاوَند ورور) سره هم ځانله نه کيني	۶
۷.	پرَدی جینی ته په ځانله کمره کې ټيوشَن کول ناجائز دی	۷
۸.	پرَدی ښځې سره ځانله په هوټلو کې شپې کول ناجائز دي	۸
۹.	د بُودی ښځې سره هم خَلوت ناجائز دی	۹
۱۰.	د بُودی ښځې د پاره هم پَرده بهتر ده	۹
۱۱.	ښځه به د پرَدي بودا سړي سره هم نه ځانله کيږي	۱۰
۱۲.	د دِيندار کس سره هم خلوَت صحيح ندی	۱۱
۱۳.	د ټي وي پروګرام کې هم د ښځې د پاره د پَردو سړو مخې ته ښکاره مخ کيناستل منع دي	۱۱
۱۴.	د خَلوَت په حُرمت باندې د علماؤ اجماع	۱۲
۱۵.	**د اختلاط په حُرمت باندې د قرآن کريم نه دلائل**	۱۲
۱۶.	اول دليل	۱۲

Scanned with CamScanner

نمبرشمار	موضوع	صفحه
۱۷.	دويم دليل	۱۳
۱۸.	دريم دليل	۱۴
۱۹.	څلورم دليل	۱۵
۲۱.	پنځم دليل	۱۶
۲۲.	شپږم دليل	۱۶
۲۳.	**د اِختلاط په حُرمت باندې د اَحاديثو نه دلائل**	۱۷
۲۴.	اول دليل : (نبي ﷺ زَنانه د اِختلاط نه منع کړی)	۱۷
۲۵.	دويم دليل : (صحابياتو به د اِختلاط نه ځان ساتل)	۱۹
۲۶.	دريم دليل : (د لسو کالو ماشومانو له بِسترې جدا کول)	۲۱
۲۷.	څلورم دليل : (نبي ﷺ د ښځو د تعليم د پاره جدا ورځ مقرر کړې وه)	۲۲
۲۸.	پنځم دليل : (نبي عليه السلام زَنانهٔ د پاره جُمات ته د راتلو خاص لار مقرر کړې وه)	۲۴
۲۹.	شپږم دليل : (حضرت عُمر رضي الله عنه اِختلاط کوونکي سړي او ښځې په دُرّه اُووهل)	۲۷
۳۰.	اُووم دليل :(د ښځې د پاره د جُمات په نِسبت په کور کې مونځ کول بهتر دی)	۲۷
۳۱.	اَتم دليل : (ښځه چې د شرعي حُدودو نه بهَر شي نو لويه فِتنه ده)	۲۹
۳۲.	نهم دليل : (حضرت علي رضي الله عنه به د اِختلاط نه منع کوله)	۳۱
۳۳.	د اِختلاط په حُرمت باندې د علماؤ اِجماع ده	۳۲
۳۴.	**د اِختلاط مختلف صورتونه**	۳۳
۳۵.	۱. د هلکانو او جينکو يو ځای ځملاستل	۳۳
۳۶.	۲. د نارينه خادِم سره په کور کې د ښځو اِختلاط	۳۳
۳۷.	۳. په کور کې د خادِمې ښځې د سړو اِختلاط	۳۴
۳۸.	۴. د خاوند په غير موجودګۍ کې د خاوند رِشته دارو سره اِختلاط	۳۴
۳۹.	۵. په تعليمي اِدارو کې د هلکانو او جينکو اِختلاط	۳۴
۴۰.	۶. په دَفترونو ، بازارونو ، وَدونو او اِجتماعاتو کې اِختلاط	۳۵

نمبرشمار	موضوع	صفحه
۴۱.	**په دفترونو او تعلیمي اِدارو کې د سړو او ښځو د اِختلاط حکم**	۳۶
۴۲.	مخلوط تعلیم	۳۷
۴۳.	نن صبا مخلوط تعلیم ډیر خطرناک دی	۳۸
۴۴.	په مخلوط تعلیم کې هلکان او جینکۍ محنت نه کوي	۳۹
۴۵.	نن صبا په کالجونو کې د هلکانو او جینکو د محبت حقیقت	۴۰
۴۶.	په کالج کې هلکانو د پاره اُستاذانې ښځې مقررول ناجائز دي	۴۰
۴۷.	په کومو یُونیورسټیو کې چې په پَرده باندې پابندي وي په هغې کې د جینکو د پاره د تعلیم حاصلولو حکم	۴۱
۴۸.	هلکانو او جینکو ته تر څو مره عُمر پورې د مخلوط تعلیم اجازت شته ؟	۴۱
۴۹.	په مسلمان سړي او ښځه باندې کوم عِلم فرض دی ؟	۴۲
۵۰.	دُنیاوي فنون (ډاکټري ، اِنجینري وغیره) عِلم ندی	۴۳
۵۱.	دُنیاوي فنون زده کول هم منع ندي	۴۵
۵۲.	اَنګریزي زده کول جائز ده ، خو د اَنګریزي تهذیب نه ځان ساتل په کار دي	۴۶
۵۳.	زَنانه په پَرده کې جدید تعلیم هم حاصلولې شي	۴۷
۵۴.	د جینکو د پاره بغیر د مَحرَم نه د پرَدي اُستاذانو سره چَکر له تلل ناجائز دي	۴۷
۵۵.	ښځې ته غیر مَحرَمه ډرائیور سره ځان له لرې نوکرۍ له تلل ناجائز دي	۴۸
۵۶.	**د پرَدۍ ښځې سره لاس مِلاوُول حرام دي**	۴۹
۵۷.	په ځوانه ښځه باندې سلام اَچول او د سلام جواب ورکول مکروه دي	۵۲
۵۷.	په هسپتال کې نَرسانو ښځو له د سړو په وارډ کې کار کول ندي په کار	۵۳
۵۸.	د ښځو او سړو یو ځای نوکري کول	۵۴
۵۹.	پرَدۍ ښځه د سړو د دَفتر سیکرټره مقررول	۵۵
۶۰.	په کوم وَاده کې چې د سړو او ښځو اِختلاط وي په هغې کې د شرکت حکم	۵۶
۶۱.	**د اختلاط د حُرمت په باره کې د مختلفو علماء کرامو اَقوال**	۵۷
۶۲.	(شپږ ویشت ۲۶ آقوال)	

Scanned with CamScanner

نمبرشمار	موضوع	صفحه
۶۳.	**د اِختلاط جائز ګڼرونکو خلقو دلائل او د هغې جوابات**	۶۶
۶۴.	د پَردې د فرضيت نه مخکې چې د اِختلاط کوم واقعات دي په هغې باندې اِستدلال صحيح ندی	۶۶
۶۵.	په جهاد کې د زَنانهؤ د شِرکت نه په اِختلاط باندې اِستدلال صحيح ندی	۶۷
۶۶.	د نبي ﷺ په زمانه کې ښځو ته په جُمات کې د مانځه د اِجازت نه په اِختلاط باندې اِستدلال صحيح ندی	۶۸
۶۷.	د سړو سره د زَنانهؤ يو ځای طواف کولو نه د اِختلاط په جواز باندې اِستدلال صحيح ندی	۷۰
۶۸.	اول جواب	۷۰
۶۹.	دويم جواب	۷۱
۷۰.	دريم جواب	۷۱
۷۱.	څلورم جواب	۷۲
۷۲.	پنځم جواب	۷۳
۷۳.	شپږم جواب	۷۴
۷۴.	چې نبي ﷺ د اِختلاط نه منع کړی نو ګويا قرآن کريم هم منع کړی	۷۵
۷۵.	د نبي عليه السلام حکم منل هم فرض دي	۷۸
۷۵.	د غونډ تقرير خلاصه	۷۹
۷۶.	دُعا	۸۰
۷۷.	**۲. د بَدنظرۍ سزاګانې او ددينه د بچ کيدو طريقې**	۸۱
۷۸.	نوټ	۸۲
۷۹.	سترګې لوې نِعمت دی	۸۴
۸۰.	په سترګو کې د الله ﷻ قدرتونه	۸۵

Scanned with CamScanner

نمبرشمار	موضوع	صفحه
۸۱.	په سترګو کې کیمرې	۸۶
۸۲.	اَفسوس، چې مونږ خپلې سترګې غلطې استعمالوو	۸۸
۸۳.	الله تعالی مؤمنانو سړو او مؤمنانو ښځو ته د نظرونو ښکته کولو حکم کړی	۸۸
۸۴.	د نظر حفاظت واجب دی	۹۰
۸۵.	د نظر حفاظت ته په عربی کې " غَضُّ البَصَر " او بې ځایه نظر استعمالولو ته " اِطْلَاقُ البَصَر " وایي	۹۱
۸۶.	دوه اقسام	۹۲
۸۷	الله تعالی د سترګو په خِیانت باندې پوهیږي	۹۲
۸۸.	د سترګو د خِیانت مطلب	۹۳
۸۹.	بَد نظري د سترګو زِنا ده	۹۳
۹۰.	پردو ښځو ته کتل ګناهِ کبیره او حرام دي	۹۴
۹۱.	مؤمن په خپل فِراست سره د بَدنظری په ګناه باندې پوهیږي	۹۵
۹۲.	د حضرت عثمان رضي الله عنه فِراست	۹۵
۹۳.	بَد نظري د زِنا اوله پُوړَی ده	۹۶
۹۴.	بَد نظري د شیطان زَهریله غشې دی	۹۸
۹۵.	په بَدنظری سره د شیطان طمع پیدا کیږي	۹۸
۹۶.	د بَدنظری په وجه مخ بې نوره کیدل	۹۹
۹۷.	بدنظري د ګناهونو جرړه ده	۹۹
۹۸.	د بَدنظری په وجه آخره خاتِمه خرابیدل	۱۰۰
۹۹.	د مصر د مؤذِن واقعه	۱۰۰
۱۰۰	د بَد نظری په وجه د مرګ په وخت کَلِمه شهادت په خُله نه جاري کیدل	۱۰۲
۱۰۱	د بَد نظری په وجه د قیامت سخته سزا	۱۰۲
۱۰۲	بَدنظری سره قوّتِ حافظه کمزورې کیږي	۱۰۲
۱۰۴	د امام شافعي رَحِمَهُ الله خپل استاذ ته د حافظې د کمزورتیا شکایت	۱۰۳

Scanned with CamScanner

نمبرشمار	موضوع	صفحه
۱۰۵	د بد نظرۍ په وجه قرآن کریم هیریدل	۱۰۳
۱۰۶	بَد نظرۍ سره په دُنیا کې د غیب څپیړه	۱۰۴
۱۰۷	بَدنظرۍ سره زخم نور هم تازه کیږي	۱۰۵
۱۰۸	په زړه کې ظلمت پیدا کیدل، او د عبادت مزه ختمیدل	۱۰۵
۱۰۹	بَد نظرۍ سره د ژوند برکت ختمیږي	۱۰۵
۱۱۰	بد نظرۍ سره په جِسم کې بَدبُوئي پیدا کیږي	۱۰۵
۱۱۱	په دې گناه کې هر قِسمه خلق مبتلاء دي	۱۰۶
۱۱۲	ځان ساتل بیا هم ضروري دي	۱۰۶
۱۱۳	د مثال په ذریعه وضاحت	۱۰۶
۱۱۴	بَدنظرۍ نه زړه نه مړیږي	۱۰۷
۱۱۵	دا مرض تر مرگه پورې وي	۱۰۷
۱۱۶	بَد نظري وړه گناه گنړل ندي پکار	۱۰۷
۱۱۷	بَدنظري خلقو ته گناه نه معلومیږي نو ددینه د توبې توفیق هم ورته نه نصیبه کیږي	۱۰۹
۱۱۸	د مثال په ذریعه وضاحت	۱۰۹
۱۱۹	د بَد نظرۍ نقصانات	۱۱۰
۱۲۰	د بَدنظرۍ د جواز د پاره غلط دلیل	۱۱۰
۱۲۱	د تهانوي رَحِمَهُ اللهُ عجیبه جواب	۱۱۲
۱۲۲	قصدًا پرَدۍ ښځې ته کتونکي باندې د الله ﷻ لعنت راوریږي	۱۱۴
۱۲۳	چې د فِتنې یَره وي نو بیا بِالاتفاق د پرَدۍ ښځې مخ ته کتل ناجائز دي	۱۱۵
۱۲۴	بِلا ضرورت د پرَدۍ ښځې مخ ته کتل گناه ده	۱۱۷
۱۲۵	نابالغه مُشتَهاتې جینۍ ته کتل هم صحیح ندي	۱۱۹
۱۲۶	د پرَدۍ ښځې کتلو په وخت نظر ښکته کول	۱۱۹
۱۲۷	د بل چا د کور دَروازې په سُوري کې کتل سخت منع دي	۱۲۰

نمبرشمار	موضوع	صفحه
۱۲۸	اَمرد (بې ګيرې هلک) د پاره احتياط	۱۲۲
۱۲۹	بې ګيرې هلکانو ته د شهوت په نظر کتل هم حرام دي	۱۲۲
۱۳۰	د امام اعظم ابو حنيفه رَحِمَهُ اللهُ احتياط	۱۲۳
۱۳۱	د علماؤ وَصيت خپلو شاګردانو ته	۱۲۴
۱۳۲	چې الله تعالى څوک ذليل کول اوغواړي نو په زړه کې ورله د هلکانو مِينه پيدا کړي	۱۲۴
۱۳۳	لوي عابِد هغه دی چې خپل ځان د ګناه نه ساتي	۱۲۵
۱۳۴	**د بَدنظرۍ نه د بچ کيدو علاج او طريقې**	۱۲۶
۱۳۵	۱. نظر ښکته ساتل	۱۲۶
۱۳۶	۲. وَاده کول ، يا نفلي روژې نيول	۱۲۷
۱۳۷	هر جائز کار په ښه نيت سره کول عبادت دی	۱۲۸
۱۳۸	۳. د الله تعالى د مَعِيَت سوچ کول	۱۲۹
۱۳۹	د مثال په ذريعه وضاحت	۱۳۰
۱۴۰	۴. د الله جَلَّ جَلَالُهُ د عذاب نه ويريدل	۱۳۰
۱۴۱	د مخکيني قومونو د تباهۍ وجه " د الله جَلَّ جَلَالُهُ نافرماني کول وو "	۱۳۱
۱۴۲	د بعضې هلاک شوو قومونو اجمالي تذکره	۱۳۱
۱۴۳	په ګناه کولو سره الله جَلَّ جَلَالُهُ ته غيرت ورځي	۱۳۳
۱۴۴	۵. د جهنم د سزا نه ويريدل	۱۳۳
۱۴۵	۶. د الله تعالى د راضي کولو سوچ کول	۱۳۴
۱۴۶	۷. د خپلې مور او خُور په باره کې دا سوچ کول	۱۳۴
۱۴۷	د زِنا اِجازت غوښتونکې کس نبي عليه السلام په ښه طريقې سره پوهه کړو	۱۳۴
۱۴۸	۸. خپله بي بي خوشحاله ساتل	۱۳۷
۱۴۹	۹. د بَد نظرۍ د ځايونو نه ځان ساتل	۱۳۷
۱۵۰	د ګناه نه د بچ کيدو کوشش کول	۱۳۸

Scanned with CamScanner

نمبرشمار	موضوع	صفحه
۱۵۱	د حضرت يوسف عليه السلام كوشش	۱۳۸
۱۵۲	۱۰. ډير ذِكر كول	۱۳۸
۱۵۳	۱۱. نفس ته سزا وركول	۱۳۹
۱۵۴	۱۲. د حُورو تصوّر كول	۱۴۰
۱۵۵	د دُنيا د ښځو حالت	۱۴۱
۱۵۶	د جنت د حُورو حالت	۱۴۱
۱۵۷	۱۳. د جنتِ نعمتونه رايادول	۱۴۱
۱۵۸	۱۴. خيال بدلول	۱۴۲
۱۵۹	۱۵. خپل ځان پخپله ملامته كول	۱۴۲
۱۶۰	شيطان ته خطاب	۱۴۳
۱۶۱	۱۶. د بَدنظرۍ نه د بچ كيدو دُعا كول	۱۴۳
۱۶۲	حضرت يوسف عليه السلام هم دُعا اوغوښته	۱۴۴
۱۶۳	حضرت يونس عليه السلام هم دُعا اوغوښته	۱۴۴
۱۶۴	۱۷. كه په پردۍ ښځه باندې نظر پريوتلو سره په زړه كې خراب خيال پيدا شي نو خپلې بي بي ته ورتلل په كار دي	۱۴۵
۱۶۵	د بَدنظرۍ نه توبه ويستل پكار دي	۱۴۷
۱۶۶	د توبې تعريف	۱۴۷
۱۶۷	**د بَدنظرۍ نور قسمونه**	۱۴۹
۱۶۸	۱. په فيس بُک او انټرنټ كې فحش ويډيوګانې او فحش تصويرونه كتل	۱۴۹
۱۶۹	۲. ټي وي او وي سي آر	۱۴۹
۱۷۰	۳. په اَخبارونو او رِسالو كې د ښځو فحش تصويرونه كتل	۱۵۰
۱۷۱	۴. د بل چا د كور دروازې په سُوري كې كتل	۱۵۰
۱۷۲	**د فيس بُک او انټرنټ غلط استعمالولو نقصانات**	۱۵۱
۱۷۳	۱. په معاشره كې فحاشي خورَيږي	۱۵۲

Scanned with CamScanner

نمبرشمار	موضوع	صفحه
۱۷۴	۲. قیمتي وخت ورسره فضول ضائع کیږي	۱۵۲
۱۷۵	ډیر خلق په دُهوکه کې پراته دي	۱۵۳
۱۷۶	پنځه شیان غنیمت گڼل په کار دي	۱۵۴
۱۷۷	۳. نوې نسَل ورسره تباه کیږي	۱۵۵
۱۷۸	۴. صحت ورسره خرابیږي	۱۵۵
۱۷۹	۵. مال و دولت ورسره ضائع کیږي	۱۵۶
۱۸۰	۶. شرم او حیاء ورسره ختمیږي	۱۵۶
۱۸۱	۷. دِین ورسره کمزورې کیږي	۱۵۸
۱۸۲	۸. آخرت ورسره تباه کیږي	۱۵۹
۱۸۳	نور نقصانات	۱۵۹
۱۸۴	۹. د موبائل په ټَلي باندې سندرې لړولو سره په جُمات کې د نورو خلقو مونځ خرابیږي	۱۵۹
۱۸۵	۱۰. د موبائل په ټَلي باندې د قرآن کریم تلاوت یا آذان لړول صحیح ندي	۱۶۰
۱۸۶	۱۱. د ښځو د پاره بِلا ضرورت په موبائل باندې د پرَدو سړو سره د خبرو کولو نه ډیرې فِتنې پیدا کیږي	۱۶۱
۱۸۷	د غونډ تقریر خلاصه	۱۶۱
۱۸۸	دُعا	۱۶۴
۱۸۹	**۳: د نظر حفاظت کول**	۱۶۵
۱۹۰	د نظر حفاظت واجب دی	۱۶۷
۱۹۲	نبي ﷺ د فضل بن عباس مخ د پرَدې ښځې نه دیخوا راواړول	۱۶۸
۱۹۳	په صحیح ځای کې نظر استعمالولو باندې ثواب	۱۶۹
۱۹۴	**د نظر په حفاظت سره خوشخبري**	۱۷۰
۱۹۵	نبي علیه السلام د نرې کپړې لاندې د بلې کپړې لړولو حکم او کړو	۱۷۰

نمبرشمار	موضوع	صفحه
۱۹۶	د جهنم د اُور نه حفاظت	۱۷۱
۱۹۷	د قیامت د ورځې د سختئ نه په آمن کیدل	۱۷۲
۱۹۸	نظر حفاظت کوونکي ته نبي ﷺ د جنت ضمانت کړی	۱۷۲
۱۹۹	د نظر په حفاظت سره نورِ بصیرَت (عقلمندي) پیدا کیږي	۱۷۳
۲۰۰	د نظر په حفاظت سره دُعا قبلیږي	۱۷۳
۲۰۱	د نظر په حفاظت سره د شرمګاه حفاظت هم راځي	۱۷۴
۲۰۲	د نظر په حفاظت سره د الله ﷻ مدد	۱۷۴
۲۰۳	د حضرت عبیدة بن جراح ﷛ لښکر خپل نظرونه ښکته کړل	۱۷۴
۲۰۴	ښکته کتلو سره انسان د شیطان د حملو نه محفوظ وي	۱۷۶
۲۰۵	د علاج په نسبت د اول نه پرهیز بهتر دی	۱۷۷
۲۰۶	د نظر حفاظت اول آسان وي	۱۷۸
۲۰۷	د نفس مثال د چارپیانو په شان دی	۱۷۸
۲۰۸	د نظر حفاظت اِجمالي فوائد	۱۷۸
۲۰۹	**په ښه ځای کې د سترګو استعمالولو حکم**	۱۸۲
۲۱۰	۱. د سترګې د قرآن کریم د تلاوت د پاره استعمالول	۱۸۲
۲۱۱	په قرآن مجید کې تلاوت کول د یادو تلاوت کولو نه افضل دی	۱۸۳
۲۱۲	۲. سترګې دِیني کتابونو کتلو او نورو د خېر په کارونو کې استعمالول	۱۸۴
۲۱۳	۳. کائناتو ته د عبرت په نظر کتل	۱۸۵
۲۱۴	غیر اِختیاري نظر غورځیدو نه پس سمدستي مخ اَړول	۱۸۶
۲۱۵	چې په چا کې اِیمان او غیرت وي هغه ځان د ګناه نه کنټرول کولې شي	۱۸۸
۲۱۶	د عبید بن عُمیر رَحِمَهُ اللهُ د ګناه نه د بچ کیدلو واقعه	۱۸۸
۲۱۷	د سلیمان بن یسار رَحِمَهُ اللهُ د ګناه نه د بچ کیدلو واقعه	۱۸۹
۲۱۸	ځوک چې په لار کې ناست وي نو د خپل نظر حفاظت به کوي	۱۹۱
۲۱۹	آیا زَنانه د پاره پرَدو سړو ته کتل جائز دي او که نه؟	۱۹۲

نمبرشمار	موضوع	صفحه
۲۲۰	اتفاقي خبره	۱۹۲
۲۲۱	د عدمِ جواز واله علماوٌ دليل	۱۹۳
۲۲۲	د جواز واله علماوٌ دليل	۱۹۴
۲۲۳	صحيح قول	۱۹۵
۲۲۳	د امام سيوطي رَحِمَهُ ٱللَّهُ قول	۱۹۵
۲۲۴	احتياط	۱۹۷
۲۲۵	په وَاده کې غلط رِواج	۱۹۷
۲۲۶	د غونډ تقرير خلاصه	۱۹۷
۲۲۷	دُعا	۱۹۸
۲۲۸	٤. د تواضع فضائل او فوائد ورسره د نبي عليه السلام ، صحابه کرامو او نورو بزرگانو د تواضع واقعات	۱۹۹
۲۳۰	نوټ	۲۰۰
۲۳۱	تمهيدي خبره	۲۰۲
۲۳۲	د تواضع لغوي او اِصطلاحي تعريف	۲۰۲
۲۳۳	ځان ته د عاجزئ الفاظ استعمالول تواضع نده ، بلکه ځان عاجزه ګڼړل تواضع ده	۲۰۴
۲۳۴	تواضع معلومولو طريقه	۲۰۴
۲۳۵	الله ﷻ د نېکانو بندګانو يو صفت " تواضع " ذکر کړی	۲۰۵
۲۳۶	نبي عليه السلام ته د نرمئ او تواضع حُکم شوی وُ	۲۰۵
۲۳۷	د آخرت نِعمتونه د تواضع کوونکو د پاره دي	۲۰۷

Scanned with CamScanner

نمبرشمار	موضوع	صفحه
۲۳۸	په چا کې تواضع پیدا کیدل د الله ﷻ د محبت علامه ده	۲۰۷
۲۳۹	په تواضع سره د انسان مرتبه نوره هم اُوچتیږي	۲۰۸
۲۴۰	د مرتبې اُوچتولو مطلب	۲۰۹
۲۴۱	د تواضع کوونکي د پاره خوشحالي	۲۱۱
۲۴۲	تواضع بهترین عبادت دی	۲۱۲
۲۴۳	تواضع د کامِل مؤمِن صفت دی، او الله ﷻ یې خپل محبوب بندګانو له ورکوي	۲۱۲
۲۴۴	د تواضع په وجه قیمتي لباس پریخودونکي د پاره د قیامت په ورځ اِعزاز	۲۱۳
۲۴۵	ساده لِباس اغوستل د کامِل اِیمان نښه ده	۲۱۴
۲۴۶	یو تَوَهُم دفع کول	۲۱۵
۲۴۷	قیمتي لباس اغوستل هم جائز دی	۲۱۷
۲۴۸	ښائسته کپړې اچول د تواضع خلاف ندي	۲۱۹
۲۴۹	په تواضع کې شرافت دی	۲۲۰
۲۵۰	تواضع د نېک بَختیا علامه ده	۲۲۰
۲۵۱	په کوم نِعمت باندې چې شکریه اَداء شي او تواضع ورباندې اُوشي نو د هغې نه انسان ته نفع رسي	۲۲۱
۲۵۲	چې د نِعمت باوجود تواضع نه کوي نو دا به د قیامت په ورځ دده د پاره وَبال وي	۲۲۲
۲۵۳	حِکمت او پُوهه په هغه زړه کې وي چې په هغې کې تواضع وي	۲۲۲
۲۵۴	هر کس په خپل ځان باندې اُوچت کنټرل تواضع ده	۲۲۳
۲۵۵	د تواضع جَرړه : ''د غریبانانو د وړاندې عاجزي کول''	۲۲۳
۲۵۶	چې په چا کې تواضع نه وي نو تکبّر په کې پیدا کیږي	۲۲۴
۲۵۷	د تواضع فائدې	۲۲۴

Scanned with CamScanner

نمبرشمار	موضوع	صفحه
۲۵۸	**د تواضع صورتونه**	۲۲۶
۲۵۹	۱. انسان به ځان د نورو نه عاجزه ګڼړي	۲۲۶
۲۶۰	۲. د عِلم زده کولو په وخت عاجزي کول	۲۲۶
۲۶۱	۳. د خلقو سره تواضع کول	۲۲۷
۲۶۲	۴. د هَمزولو سره تواضع کول	۲۲۸
۲۶۳	۵. د ځان نه ښکته مرتبې واله کس سره تواضع کول	۲۲۸
۲۶۴	۶. د مالدار د پاره هم تواضع په کار ده	۲۲۹
۲۶۵	۷. مشر به د خپلو ماتَحتو سره تواضع کوي	۲۳۱
۲۶۶	د تواضع نور صورتونه او علامات	۲۳۱
۲۶۷	په عبادت کې هم تواضع په کار ده	۲۳۲
۲۶۸	بار بار د عبادت توفیق ملاویدل د " مقبولیت علامه " ده	۲۳۳
۲۶۹	**تواضع پیدا کوونکي اسباب**	۲۳۴
۲۷۰	۱. تقوی (د الله ﷻ نه یره)	۲۳۴
۲۷۱	۲. چې د ځان د پاره څنګه معامله خوښوي هماغه شان د بل سره کول	۲۳۴
۲۷۲	۳. انسان دې خپل اَصل ته نظر او کړي	۲۳۴
۲۷۳	۴. سخت مرضونه او تکلیفونه رایادول	۲۳۴
۲۷۴	۵. زړه د رُوحاني بیماریانو نه صفا کول	۲۳۴
۲۷۵	د تواضع پیدا کولو آسانه طریقه	۲۳۶
۲۷۶	په تواضع او ذِلت کې فرق	۲۳۶
۲۷۷	په تواضع او اِحساسِ کمترۍ کې فرق	۲۳۷
۲۷۸	**د نبي علیه السلام تواضع او عاجزي**	۲۳۸
۲۷۹	نبي علیه السلام خپل ځان اُوچت نه ګڼړل	۲۳۹
۲۸۰	د نبي علیه السلام لِباس هم د تواضع ؤ	۲۴۰
۲۸۱	نبي علیه السلام به په تواضع سره تللو	۲۴۱

Scanned with CamScanner

نمبر شمار	موضوع	صفحه
۲۸۲	د نبي ﷺ په بالخت او بِستره کې د مالوچو په ځای د قجورو پُوستکي وو	۲۴۱
۲۸۳	نبي علیه السلام به په کور کې هم کار کولو	۲۴۳
۲۸۴	نبي علیه السلام به قجوري ځان له په خپله صفا کولی	۲۴۵
۲۸۵	نبي علیه السلام په خپله مَمانړې راشوکولی ، او ګډې یې هم څرولی	۲۴۶
۲۸۶	د ګډو څرولو حِکمت	۲۴۷
۲۸۷	نبي ﷺ د مسجدِ نبوي جوړولو په وخت پخپله خَختې او کانړي راوړل	۲۴۸
۲۸۸	نبي علیه السلام د غزوه خَندق په وخت پخپله خاورې وړلې	۲۴۹
۲۸۹	نبي علیه السلام د ګډ پَخولو د پاره پخپله لرګي راجمع کړل	۲۵۰
۲۹۰	**نبي علیه السلام به د خپلو ملګرو خدمت کولو**	۲۵۱
۲۹۱	صحابه کرامو ته د څکلو د پاره اُوبه اَچول	۲۵۱
۲۹۲	نبي علیه السلام صحابي ته د ناستې د پاره خپل څادر ورکړو	۲۵۲
۲۹۳	د صحابي د مدد د پاره د خپل اُوښ نه راښکته کیدل	۲۵۳
۲۹۴	د نبي ﷺ د اُوښې نه د اَعرابي اُوښه مخکې شوه خو خفه نه شو	۲۵۳
۲۹۵	نبي علیه السلام د حضرت عُمر رضی الله عنه نه د دُعاؤ درخواست اوکړو	۲۵۵
۲۹۶	نبي علیه السلام په ماشو/مانو باندې هم سلام اچولو	۲۵۶
۲۹۷	ابو عُمَیر ماشوم ته د مرغۍ په مړه کیدو تسلّي ورکول	۲۵۷
۲۹۸	نبي علیه السلام په ماشومانو دیر مهربان ؤ	۲۵۸
۲۹۹	نبي ﷺ په خَر باندې هم سوَرلي کړی ، د مریضانو پوښتنه به یې کوله ، او د جنازې سره به تللو	۲۵۹
۳۰۰	**نبي ﷺ به د هر چا سره تللو او د هغوی حاجت به یې پوره کولو**	۲۶۲
۳۰۱	۱. د کُندې او یتیم سره تلل	۲۶۲
۳۰۲	۲. د کمزوري دِماغ واله زَنانه ضرورت پوره کول	۲۶۲
۳۰۳	۳. د وینځې سره تلل	۲۶۳

نمبرشمار	موضوع	صفحه
۳۰۴	۴ . حضرت جابر رضي الله عنه سره تلل	۲۶۴
۳۰۵	د صحابي د جواب د پاره د خُطبې په دَوران کې د ممبر نه راښکته کیدل	۲۶۵
۳۰۶	نبي علیه السلام سره هر چا په آسانه ملاقات کولې شو	۲۶۷
۳۰۷	حضرت موسیٰ علیه السلام ته د تواضع په وجه د الله تعالی سره د هَمکلامۍ شرف حاصل شو	۲۶۸
۳۰۸	**د صحابه کرامو تواضع**	۲۶۹
۳۰۹	**د حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه تواضع**	۲۶۹
۳۱۰	حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه به د ګاونډیانو د پاره ګډې لوَشلې	۲۶۹
۳۱۱	د بُوډۍ خدمت کول	۲۷۰
۳۱۲	**د حضرت عُمر رضي الله عنه تواضع**	۲۷۲
۳۱۲	۱. شام ته د تللو په وخت تواضع	۲۷۲
۳۱۳	۲. د صحابه کرامو د وړاندې د تواضع نه ډکې خبرې	۲۷۴
۳۱۴	۳. یوې زَنانه ته د څیز جوړولو طریقه خودل	۲۷۴
۳۱۵	۴. په غلام پسې شاته په خَر کیناستل	۲۷۵
۳۱۶	۵. حضرت عُمر رضي الله عنه د تواضع پیدا کولو د پاره په خپل اُولي (اُوګې باندې د اُوبو مشک وړلو	۲۷۶
۳۱۷	د مسکینانو او غلامانو سره یو ځای روټۍ خوړل	۲۷۶
۳۱۸	۶. حضرت عُمر رضي الله عنه او دده بي بي د شپې د یو مسافر د بي بي خدمت او کړو کومه چې د لنګوال په دَرد اَخته وه	۲۷۷
۳۱۹	۷. حضرت عُمر رضي الله عنه د شپې د رَندې او شَلې بُوډۍ خدمت کولو	۲۷۹
۳۲۰	۸. په بازار کې د یوې زَنانه سره اُودریدل، او د هغې خبره اُوریدل	۲۸۰
۳۲۱	۹. حضرت عُمر رضي الله عنه د اُویس قرني رحمه الله نه د ځان د پاره دُعا او غوښته	۲۸۲

Scanned with CamScanner

نمبرشمار	موضوع	صفحه
۳۲۲	۱۰. حضرت عُمر ﷺ د يو هلک سره تر کوره پورې لاړ	۲۸۲
۳۲۳	۱۱. د حضرت عُمر ﷺ په څادر کې څوارلس پيوَندونه وو	۲۸۳
۳۲۴	۱۲. حضرت عباس ﷺ په خپله شا باندې اُودرول، او ناوه جوړول	۲۸۴
۳۲۵	**د حضرت عثمان ﷺ تواضع**	۲۸۶
۳۲۶	۱. ځان له په جُمات کې د وړو کانړو د پاسه د غرمې خُوب کول	۲۸۶
۳۲۷	۲. په قچره باندې شاته د ځان پسې غلام کينول	۲۸۶
۳۲۸	۳. خپل غلام ته د بدل اخيستلو حُکم کول	۲۸۷
۳۲۹	**د حضرت علي ﷺ تواضع**	۲۸۷
۳۳۰	۱. خپل ځان اُوچت نه ګنړل	۲۸۷
۳۳۱	۲. پيوَند شوې کپړې اغوستل	۲۸۸
۳۲۳	۳. کورته سَوداء په خپله راوړل	۲۸۹
	د نورو صحابه کرامو تواضع	۲۸۹
۳۳۳	د حضرت ابوهريرة ﷺ تواضع	۲۸۹
۳۳۴	د حضرت حُذيفه ﷺ تواضع	۲۹۰
۳۴۵	د حضرت ابن عباس او حضرت زيد بن ثابت رضي الله عنهما تواضع	۲۹۱
۳۳۶	د حضرت ابوذر ﷺ تواضع	۲۹۲
۳۳۷	د شام ګورنر " حضرت ابوعُبَيدة بن جراح ﷺ " تواضع	۲۹۲
۳۳۸	د حضرت عمّار بن ياسر ﷺ تواضع	۲۹۴
۳۳۹	د حضرت عبدالله بن سلام ﷺ تواضع	۲۹۶
۳۴۰	د حضرت سلمان فارسي ﷺ تواضع	۲۹۶
۳۴۱	د حسن بن علي رضي الله عنهما تواضع	۲۹۷
۳۴۲	د حضرت حُسين بن علي رضي الله عنهما تواضع	۲۹۷

Scanned with CamScanner

نمبرشمار	موضوع	صفحه
۳۴۳	د حضرت اُمِ درداء رضي الله عنها تواضع	۲۹۸
۳۴۴	**د نورو بزرګانو د تواضع واقعات**	۲۹۹
۳۴۵	د امام زَينُ العابدين (علي بن حُسين) رحمه الله تواضع	۲۹۹
۳۴۶	**د عُمر بن عبدالعزيز رحمه الله تواضع**	۳۰۰
۳۴۷	۱. د ځان د پاره غټ لقب نه خوښول	۳۰۰
۳۴۸	۲. د اميرُالمؤمنين کيدو نه پس اَرزانه کپړې استعمالول	۳۰۱
۳۴۹	۳. د اميرُالمؤمنين کيدو باوجود په خپله کار کول	۳۰۲
۳۵۰	۴. ځوي ته د قيمتي ګتمې خرڅولو حُکم	۳۰۳
۳۵۱	۵. عُمر بن عبدالعزيز رحمه الله د يوې مِسکينې زَنانه د مدد د پاره د مصر والي ورا ولیږل	۳۰۴
۳۵۲	د امام احمد بن حنبل رحمه الله تواضع	۳۰۶
۳۵۳	د مالک بن دِينار رحمه الله تواضع	۳۰۶
۳۵۴	د جُنيد بغدادي رحمه الله تواضع	۳۰۷
۳۵۵	د محمد بن مقاتل رحمه الله تواضع	۳۰۹
۳۵۷	د بايزيد بسطامي رحمه الله تواضع	۳۱۰
۳۵۸	د عبدالعزيز بن روّاد رحمه الله تواضع	۳۱۱
۳۵۹	د عاجزئ په وجه ګناهګار ته مغفرت	۳۱۱
۳۶۰	د مولانا اشرف علي تهانوي رحمه الله تواضع	۳۱۲
۳۶۱	د مولانا رشيد احمد ګنګوهي رحمه الله تواضع	۳۱۳
۳۶۲	د مولانا محمد قاسم نانوتوي رحمه الله تواضع	۳۱۳
۳۶۳	د مفتي عزيز الرحمن رحمه الله تواضع	۳۱۵
۳۶۴	د شيخ الهند مولانا محمود الحسن رحمه الله تواضع	۳۱۶
۳۶۵	د سيّد سليمان ندوي رحمه الله تواضع	۳۱۷
۳۶۶	د مولانا مظفر حُسين کاندهلوي رحمه الله تواضع	۳۱۸

Scanned with CamScanner

نمبرشمار	موضوع	صفحه
۳۶۷	د مِیاں اَصغر حسین دیوبندي رَحِمَهُ اللّٰهُ تواضع	۳۱۸
۳۶۸	د مفتي محمد شفیع رَحِمَهُ اللّٰهُ تواضع	۳۲۰
۳۶۹	د عاجزۍ په وجه جِن (پېرۍ) تلل	۳۲۰
۳۷۰	د غونډ تقریر خلاصه	۳۲۲
۳۷۱	دُعا	۳۲۳
۳۷۲	**د جُمعې او اَخترونو خطبې**	۳۲۴
۳۷۳	د جُمعې اوله خطبه	۳۲۴
۳۷۴	د جُمعې دویمه خطبه	۳۲۵
۳۷۵	د وړُوکي اختر اولنۍ خطبه	۳۲۶
۳۷۶	د وړُوکي اختر دویمه خطبه	۳۲۷
۳۷۷	د غَټ اختر اوله خطبه	۳۲۸
۳۷۸	د غټ اختر دویمه خطبه	۳۲۹
۳۷۹	د نِکاح خطبه	۳۳۲
۳۸۱	خوشخبري	۳۳۳

Scanned with CamScanner

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

﴿ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسْئَلُوهُنَّ مِن وَرَآءِ حِجَابٍ ﴾

الاحزاب آية ٥٣ .

پردې ښځې سره خلوت او اِختلاط حرام دی

تالیف

اَبُو الشَّمْس مولانا نُورُ الْهُدٰی عُفِيَ عَنْهُ

مُدَرِّس دَارُالعلوم فیض القرآن اکاخیل کالونی مردان

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ

پردې ښځې سره خلوت او اختلاط حرام دی

اَلۡحَمۡدُ لِلّٰهِ رَبِّ الۡعَالَمِيۡنَ ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى خَاتَمِ الۡأَنۡبِيَآءِ وَأَشۡرَفِ الۡمُرۡسَلِيۡنَ ، وَعَلٰى آلِهٖ وَأَصۡحَابِهٖ وَمَنۡ تَبِعَهُمۡ بِإِحۡسَانٍ إِلٰى يَوۡمِ الدِّيۡنِ .

اَمَّا بَعۡدُ فَأَعُوۡذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيۡطٰنِ الرَّجِيۡمِ بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى فِي الۡقُرۡآنِ الۡمَجِيۡدِ وَالۡفُرۡقَانِ الۡحَمِيۡدِ :

﴿ وَإِذَا سَأَلۡتُمُوۡهُنَّ مَتَاعًا فَسۡئَلُوۡهُنَّ مِنۡ وَّرَآءِ حِجَابٍ ذٰلِكُمۡ اَطۡهَرُ لِقُلُوۡبِكُمۡ وَقُلُوۡبِهِنَّ ﴾ . (۱)

قَالَ رَسُوۡلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ : لَا يَخۡلُوَنَّ رَجُلٌ بِامۡرَأَةٍ إِلَّا كَانَ ثَالِثَهُمَا الشَّيۡطَانُ . (۲)

وَقَالَ عَلَيۡهِ السَّلَامُ : مَا تَرَكۡتُ بَعۡدِيۡ فِتۡنَةً أَضَرَّ عَلَى الرِّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ . (۳)

صَدَقَ اللّٰهُ الۡعَظِيۡمُ .

تمهيدي خبره

زما خوږو قدرمنو او عزت منډو مسلمانانو ورونو ! بغير د ضرورتِ شرعيه نه د پردې ښځې سره خَلوَت (يعنى ځانله ورسره کيناستل) منع دي ، همدارنګې د غير مَحرَمه ښځو سره اِختلاط (ګډون) هم منع دی .

(۱) الاحزاب آية ۵۳ .

(۲) سنن الترمذي أَبْوَابُ الرَّضَاعِ بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الدُّخُولِ عَلَى الْمُغِيبَاتِ رقم الحديث ۱۱۷۱ قال الالباني : صحيح . و رقم الحديث ۲۱۶۵ أَبْوَابُ الْفِتَنِ بَابُ مَا جَاءَ فِي لُزُومِ الْجَمَاعَةِ ، مشكوة المصابيح كتاب النِّكَاحِ بَابُ النظر إِلَى الْمَخطوبة وَبَيَانِ العورات اَلْفَصْلُ الثَّانِي رقم الحديث ۳۱۱۸(۲۱) ، مسند احمد مخرجا رقم الحديث ۱۵۶۹۶ ، صحيح ابن حبان رقم الحديث ۵۵۸۶ ، المعجم الاوسط رقم الحديث ۲۹۲۹ ، الترغيب والترهيب لقوام السنّة رقم الحديث ۹۶۱ ، مجمع الزوائد رقم الحديث ۹۱۳۱ .

(۳) صحيح البخاري كِتَابُ النِّكَاحِ بَابُ مَا يُتَّقَى مِنْ شُؤْمِ الْمَرْأَةِ رقم الحديث ۵۰۹۶ ، صحيح مسلم كِتَابُ الرِّقَاقِ بَابُ أَكْثَرُ أَهْلِ الْجَنَّةِ الْفُقَرَاءُ وَأَكْثَرُ أَهْلِ النَّارِ النِّسَاءُ وَبَيَانِ الْفِتْنَةِ بِالنِّسَاءِ رقم الحديث ۹۸(۲۷۴۱) ، سنن الترمذي باب ماجاء في تحذير فتنة النساء رقم الحديث ۲۷۸۰ ، السنن الكبرى للنسائي رقم الحديث ۹۲۲۵ .

Scanned with CamScanner

د خَلوت او اِختلاط تعريف

اول درته د خَلوَت او اِختلاط تعريف كوم ، بيا به اِن شَاء الله درته ددې پوره تفصيل بيانوم :

د خَلوَت تعريف : په عربي كې " خَلوَت " ديته وايي چې سړى د پَرَدۍ ښځې سره (بغير د ضرورتِ شرعيه نه) ځانله شي (يعنى ځانله ورسره ناست وي) .

زمونږ په اسلامي شريعت كې ددينه سخته منع راغلى ، ځكه دا د زِنا سبب جوړيږي .

امام قرطبي رَحِمَهُ اللهُ خو ديته ګناهِ كبيره او د جاهليت كار ويلى .(۱)

د اختلاط تعريف : په عربي كې " اِختلاط " ديته وايي چې بِلا ضرورت پرَدي سړي او پرَدۍ ښځې په يو ځاى كې راجمع شي ، يو بل ته كتلې شي ، يو بل سره خبرې او اِشارې كولې شي ، او يو بل سره لاس مِلاوُولې شي ، چې دا سبب د شك او فساد ګرځي .

لكه نن صبا چې په بعضې سكولونو او كالجونو كې هلكان او جينكۍ يو ځاى ناستې وي په مينځ كې يې هيڅ پَرده نه وي ، يا په بعضې دفترونو او كارخانو كې سړي او ښځې يو ځاى كار كوي يو بل سره خاندي او لاسونه ملاوَوي ، يا د سېل په ځايونو كې ټول په يو ځاى چكرې لږوي ، يا په نورو ځايونو كې يو ځاى وي .

نو د اِختلاط دا ټول قِسمونه حرام دي ، ددې په حُرمت كې هيڅ شك نشته .

علماؤ د اِختلاط نور ډير تعريفونه هم كړي دي .(۲)

---

(۱) وحقيقةُ الخلوةِ أنْ ينفردَ رجلٌ بامرأةٍ في غيبة عَن أعينِ النّاس . إنّ الخلوةَ بالأجنبيّة مِنْ أعظم الذرائع، وأقربِ الطرق إلى اقتراف الفاحشة الكبرى . وقد صرّح القرطبي رحمه الله بأنّ الخلوةَ بغيرِ مَحرم من الكبائر، و مِن أفعالِ الجاهلية . عودة الحجاب ج ۳ ص ۵۰ احتياطات الإسلام لسد ذرائع الفتنة بالمرأة .

قال القرطبي رَحِمَهُ اللهُ : ﴿وَلَا يَعْصِينَكَ فِي مَعْرُوفٍ﴾ ... وَاخْتُلِفَ فِي مَعْنَاهُ عَلَى مَا ذَكَرْنَا. وَالصَّحِيحُ أَنَّهُ عَامٌّ فِي جَمِيعِ مَا يَأْمُرُ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيَنْهَى عَنْهُ . فَيَدْخُلُ فِيهِ النَّوْحُ وَتَخْرِيقُ الثِّيَابِ وَجَزُّ الشَّعْرِ وَالْخَلْوَةُ بِغَيْرِ مَحْرَمٍ إِلَى غَيْرِ ذٰلِكَ. وَهٰذِهِ كُلُّهَا كَبَائِرُ وَمِنْ أَفْعَالِ الْجَاهِلِيَّةِ . تفسير القرطبي ج ۱۸ ص ۷۴ سورة الممتحنة آية ۱۲ .

(۲) تعريفُ الإختلاط المحرّم في الاصطلاح : هو اجتماعُ الرّجل بالمرأةِ التي ليست بمَحرم له اجتماعًا يؤدي إلى ريبة . أو: هو اجتماع الرّجال بالنّساء غير المَحارم في مكانٍ واحدٍ يمكنهم فيه الاتصال ←←←←

علماؤ چې د اِختلاط څومره تعريفونه کړي دي د هغې ټولو نه دا معلوميږي چې چيرته هم پردي سړي او پردي ښځې په داسې طريقې سره راجمع شي چې په يو بل پې نظر لږي ، يو بل سره لاسونه مِلاوَوي ، يو بل ته خاندي ، يو بل سره ګپ شَپ لږوي ، يو بل سره پې بدنونه لږي نو داسې اِختلاط حرام دی ، ددې په حُرمت کې هيڅ شک نشته .

که دا راجمع کيدل په تعليمي ادارو کې وي ، يا دفترونو کې وي ، يا جلسو کې وي ، يا په هوټلو کې وي او يا په نورو ځايونو کې وي ، دا ټول صورتونه حرام دي . (۱)

←←← فيما بينهم بالنظر، أو الإشارة، أو الكلام، أو البدن من غير حائل أو مانع يدفع الريبة والفساد . عودة الحجاب لمحمد بن إسماعيل المقدم ج ۳ ص ۵۷ تحريم الاختلاط المستهتر. التبرج لعكاشة الطيبي ص ۶۸، تحريم الاختلاط للبداح ص ۹.

وقيل: الإختلاط : هو اجتماعُ الرّجال بالنساء الأجنبيّات في مكان واحدٍ ، بحكم العمل ، أو البيع ، أو الشراء، أو النزهة ، أو السفر ، أو نحو ذلك. مجموع فتاوى ومقالات متنوعة لابن باز ۱/ ۴۲۰.

وقيل: هو: اجتماعُ الرجال بالنساء في التّعليمِ، والعَمل ، والمؤتمرات ، والنّدوات، والاجتماعات العامّة، والخاصة، وغيرها . حِراسَةُ الفَضيلَة بكر ابو زيد ص ۶۵ ، تحريم الاختلاط والرّد على مَن أباحه لعبد العزيز البداح ص ۹.

وقيل: هو اختلاطُ جنسي الذكور والإناث بمختلف الوجوه، كالاختلاط في الدّراسة الجامعية، أو في ميدان العمل بالدوائر الرّسمية، والمحلات التّجارية ، والشركات ، والمعامل ، وغير ذلك . التبرج والاختلاط عثمان بن ناعورة ص ۴۲ ، تحريم الاختلاط للبداح ص ۹.

وقيل: الإختلاط المحرّم: هو اجتماعُ النّساء بالرّجال الأجانب اجتماعًا خاصًا أو عامًا يحدث بسببه الإفتتان. الاختلاط أصل الشر في دمار الأمم والأسر لأبي محمد بن عبد الله الإمام ص۲۹.

والتعريف الاصطلاحي المختار للاختلاط المحرّم هو: انضمام واجتماع ومداخلة الرّجال بالنّساء غير المَحارم في مكانٍ واحدٍ يمكنهم فيه الإتصال فيما بينهم: بالنظر ، أو الإشارة ، أو الكلام ، أو البدن . من غير حائل أو مانع يدفع الريبة والفساد . اظهار الحق والصواب في حكم الحجاب ص ۵۲۹ .

(۱) ويؤخذ من هٰذا التّعريف الاصطلاحيّ لِلإختلاط المحرّم: أنّه كلّ اجتماع بين الرّجال الأجانب والنّساء غير المَحارم، يحصل به انضمام ، أو اجتماع ، أو مداخلة بالنّظر، أو الإشارة ، أو الإبتسامة والضّحك، أو الكلام المحرم، أو ملامسة الأبدان بالإحتكاك أو المصافحة، أو غير ذلك، مثل ما يحصل: في الدّراسة الجماعية في الجامعات المختلطة، أو المدارس المختلطة بين الجنسين، وكذا ما يحصل في ←←←←

Scanned with CamScanner

نبي ﷺ پرَدۍ ښځې سره د خلوَت (ځانله کيدلو) نه سخته منع کړې

۱. نبي کريم صلی الله عليه وسلم د پرَدۍ ښځې سره د خلوَت (يعنی ځانله کيدلو) نه سخته منع کړې . (۱)

ځکه په دې وخت کې شيطان ددې دواړو په مينځ کې وَسوسې اچوي او په گناه کې يې مبتلاء کوي ، نو دا د زِنا سبب گرځي .

۲. د ترمذي شريف او مشکوة شريف حديث دی ، رسولُ الله ﷺ فرمايي :

لَا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا كَانَ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ . (۲)

چې کله هم سړی د پرَدۍ ښځې سره ځانله شي نو هلته دريم خامخا شيطان وي .

۳. په يو بل حديث کې راځي ، رسولُ الله ﷺ فرمايي :

← ← ← ميدان العمل بالدّوائر الرّسمية ، أو البيع أو الشّراء ، أو النّزهة أو السّفر ، أو العمل بالشركات أو المحلات التّجارية ، أو المستشفيات : والإختلاط بين الأطباء والطبيبات ، وبالممرضين والممرضات ، ومن ذلك كلّ طبيب عنده ممرضة ، أو طبيبة عندها ممرض يخلو بها في بعض الأوقات ، أو السكرتيرة للطبيب ، والسكرتير للطبيبة ، أو الاختلاط في المؤتمرات ، أو النّدوات ، أو المحاضرات ، أو الاجتماعات ، أو الأكل الجماعي في المطاعم ، سواء كانت عامة أو خاصة ، أو خدمة النّساء للرّجال الأجانب ، وتقديم الأطعمة أو المشروبات مباشرة بدون حجاب ، ولا حائل كما يحصل في الطائرات وغيرها فهذا هو الاختلاطُ المحرم الّذي لا شك في تحريمه . نسأل الله السّلامة والعافية . اظهار الحق والصواب في حكم الحجاب ص ۵۲۹ .

(۱) عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ ... صحيح البخاري كِتَابُ النِّكَاحِ بَابُ لَا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا ذُو مَحْرَمٍ ، وَالدُّخُولُ عَلَى المُغِيبَةِ رقم الحديث ۵۲۳۳ ، صحيح مسلم كِتَابُ الحَجِّ بَابُ سَفَرِ المَرْأَةِ مَعَ مَحْرَمٍ إِلَى حَجٍّ وَغَيْرِهِ رقم الحديث ۴۲۴ (۱۳۴۱) .

(۲) سنن الترمذي أَبْوَابُ الرَّضَاعِ بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الدُّخُولِ عَلَى المُغِيبَاتِ رقم الحديث ۱۱۷۱ قال الالباني: صحيح . و رقم الحديث ۲۱۶۵ أَبْوَابُ الفِتَنِ بَابُ مَا جَاءَ فِي لُزُومِ الجَمَاعَةِ ، مشكوة المصابيح كتاب النِّكَاحِ بَابُ النظر إلى المخطوبة وَبَيَانِ العورات اَلْفَصْلُ الثَّانِي رقم الحديث ۳۱۱۸(۲۱) ، مسند احمد مخرجا رقم الحديث ۱۵۶۹۶ ، صحيح ابن حبان رقم الحديث ۵۵۸۶ ، المعجم الاوسط رقم الحديث ۲۹۲۹ ، الترغيب والترهيب لقوام السنّة رقم الحديث ۹۶۱ ، مجمع الزوائد رقم الحديث ۹۱۳۱ .

Scanned with CamScanner

لَا تَلِجُوْا عَلَى الْمُغِيْبَاتِ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِيْ مِنْ أَحَدِكُمْ مَجْرَى الدَّمِ . (۱)
تاسو هغې ښځو ته ځانله مه ورځئ چې د هغوی خاوندان موجود نه وي ځکه شيطان (يعنی د هغه أثرات او وَسوسې) ستاسو په وجود کې د وينې په شان روان وي.

ددې احاديثو نه معلومه شوه چې کله سړی د پردۍ ښځې سره د مَحرَم نه علاوه ځانله شي نو شيطان دوی ته وَسوسې وراچوي ، د دوی شهوت راپاروي ، او دوی په زِنا کې مبتلاء کوي . (۲)

ځکه د شيطان خو کار همدا دی چې خلق په زِنا او نورو ګناهونو کې مبتلاء کړي ، بيا چې کله ورته داسې خالي ماحول پيدا شي چې سړې د پردۍ ښځې سره ځانله ناست وي نو په دې وخت کې خپل کار په آسانه کولې شي.

د يو بزرګ وينا : د يو بزرګ خبره ده چې که په يو ځای کې د حسن بَصري رَحِمَهُ اللهُ په شان لوي بزرګ او د رابعه بصريه په شان لويه بزرګه ځانله کيني او د دوی په مينځ کې د زَنانه مَحرَم نه وي نو شيطان به دوی هم په بَدکارۍ کې مبتلاء کړي. (۳)

لهذا شريعت چې زَنانه ته د کومو کسانو نه د پَردې حکم کړی دا به د هغوی سره ځانله نه کيني.

ښځه به د خپل لېوَر (د خاوَند ورور) سره هم ځانله نه کيني

په احاديثو کې خو د زَنانه د پاره د خپل لېوَر (د خاوند ورور) سره ځانله کيناستلو نه هم منع راغلې ده. د بخاري شريف او مسلم شريف حديث دی ، رسول الله ﷺ اوفرمايل :

إِيَّاكُمْ وَالدُّخُوْلَ عَلَى النِّسَاءِ .

تاسو پردۍ (اَجنبي) ښځو ته د ورتللو نه ځان اُوساتئ ، (ځانله ورسره مه کينئ).

د اَنصارو يو سړي عرض اوکړو : يَا رَسُوْلَ اللهِ ! أَفَرَأَيْتَ الْحَمْوَ ؟

اې د الله رسوله ! د لېوَر (د خاوَند ورور) په باره کې څه حکم دی ؟ (آيا دده د پاره هم

---

(۱) سنن الترمذي أَبْوَابُ الرَّضَاعِ بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الدُّخُولِ عَلَى الْمُغِيبَاتِ رقم الحديث ۱۱۷۲ .

(۲) (إِلَّا كَانَ ثَالِثُهُمَا الشَّيْطَانَ) وَالْمَعْنٰى يَكُوْنُ الشَّيْطَانُ مَعَهُمَا يُهَيِّجُ شَهْوَةَ كُلٍّ مِنْهُمَا حَتّٰى يُلْقِيَهُمَا فِي الزِّنَا . مرقاة المفاتيح ج ٥ ص ۲۰٥٦ في تشريح حديث ۳۱۱۸ .

(۳) شرعي پرده لمولانا مفتي رشيد احمد صاحب ص ۲٦ .

همدا حکم دی ؟)

نبي عليه السلام ورته اوفرمايل : اَلْحَمْوُ الْمَوْتُ . لېور خو مرګ دی . (۱)

يعنی لکه څرنګې چې د مرګ نه ځان ساتل په کار دي نو همدغه شان د ښځې د پاره د لېوَر (او د خاوند د نورو رِشته دارو) نه هم ځان ساتل په کار دي .

په دې حديث کې نبي عليه السلام لېوَر د دينه منع کړی چې په ورَندار باندې وَرداخل شي ، نو چې صرف داخليدل حرام شو نو بيا د ورَندار سره ځانله کيناستل ، يا د هغې سره ګپ شَپ لږول خو په طريقِ اولٰی باندې حرام دي . (۲)

تر دې چې زَنانه به د خپل تره ځوي ا و خپل ماما ځوي سره هم ځانله نه کيني . ځکه د دې د پاره د دوی نه هم پَرده راغلې ده .

پرَدی جينئ ته په ځانله کمره کې ټيوشَن کول ناجائز دی

نن صبا چې کوم خلق د مغربي تهذيب نه متأثره دي هغوی د خپلو بالغو لورانو د پاره ټيوشَن اُونيسي ، پرَدي استاذان د دوی سره ځانله ناست وي ، سبق ورته ښائي ، په خپل مينځ کې ګپ شَپ هم لږوي ، نو دا ناجائز دی ، ځکه په دې کې د پرَدی جينئ سره خَلوَت راځي د کوم نه چې په احاديثو کې سخته منع راغلی .

---

(۱) عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رضي الله عنه : أَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِيَّاكُمْ وَالدُّخُوْلَ عَلَى النِّسَاءِ» فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ : يَا رَسُوْلَ اللهِ ! أَفَرَأَيْتَ الْحَمْوَ ؟ قَالَ : «اَلْحَمْوُ الْمَوْتُ» . صحيح البخاري كِتَابُ النِّكَاحِ بَابُ لَا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا ذُو مَحْرَمٍ، وَالدُّخُولُ عَلَى الْمُغِيبَةِ رقم ۵۲۳۲ ، صحيح مسلم كتاب السَّلَامِ بَابُ تَحْرِيمِ الْخَلْوَةِ بِالْأَجْنَبِيَّةِ وَالدُّخُولِ عَلَيْهَا رقم ۲۰(۲۱۷۲) . سنن الترمذي أَبْوَابُ الرَّضَاعِ بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الدُّخُولِ عَلَى الْمُغِيبَاتِ رقم ۱۱۷۱ ، مشكوة المصابيح كتاب النِّكَاح بَابُ النظر إِلَى الْمَخطوبة وَبَيَان العورات اَلْفَصْل الاول رقم ۳۱۰۲(۵) .

(۲) قَالَ الحافظ ابن حجر رَحِمَهُ اللهُ : وَتَضَمَّنَ مَنْعُ الدُّخُوْلِ مَنْعَ الْخَلْوَةِ بِهَا بِطَرِيْقِ الْأَوْلٰى . فتح الباري ۹/ ۳۳۱

قَالَ الأمين الشنقيطي رَحِمَهُ اللهُ : وَظَاهِرُ الْحَدِيْثِ التَّحْذِيْرُ مِنَ الدُّخُوْلِ عَلَيْهِنَّ وَلَوْ لَمْ تَحْصُلِ الْخَلْوَةُ بَيْنَهُمَا . وَهُوَ كَذٰلِكَ . فَالدُّخُوْلُ عَلَيْهِنَّ وَالْخَلْوَةُ بِهِنَّ كِلَاهُمَا مُحَرَّمٌ تَحْرِيْمًا شَدِيْدًا بِانْفِرَادِهِ . كَمَا قَدَّمْنَا أَنَّ مُسْلِمًا رَحِمَهُ اللهُ أَخْرَجَ هٰذَا الْحَدِيْثَ فِيْ بَابِ تَحْرِيْمِ الْخَلْوَةِ بِالْأَجْنَبِيَّةِ وَالدُّخُوْلِ عَلَيْهَا . فَدَلَّ عَلَى أَنَّ كِلَيْهِمَا حَرَامٌ . اضواء البيان في إيضاح القرآن بالقرآن ج ٦ ص ۲۴۹ سورة البقرة في تشريح آية ۵۳ ،

Scanned with CamScanner

همدارنګې ددينه ډيرې فِتنې او د بې شَرمئ واقعات هم پيدا کيږي.

پرَدئ ښځې سره ځانله په هوټلو کې شپې کول ناجائز دي

دا ډيره خطرناکه خبره ده چې سړې د پرَدئ ښځې سره ځانله په هوټلو کې شپې کوي، ځکه په احاديثو کې په خصوصيت سره ددينه منع راغلي.

د مسلم شريف حديث دی، رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمايي:

أَلَا لَا يَبِيتَنَّ رَجُلٌ عِنْدَ امْرَأَةٍ ثَيِّبٍ إِلَّا أَنْ يَكُونَ نَاكِحًا أَوْ ذَا مَحْرَمٍ.(۱)

خبردار، هيڅ کس دې د ثَيِّبې (يعنی واده شوې ښځې) سره شپه نه تېروي مګر که دا سړې ددې ښځې خاوند وي يا يې مَحرَم وي (يعنی داسې رشته دار يې وي چې د هغه سره يې نکاح نه کيږي) نو بيا خبر دی.

د حديث تشريح: د شپې تيرولو نه مراد د هغې سره ځانله کيدل دي، که دا د ورځې وي او که د شپې وي دا حرام دي؛ ځکه د شيطاني وَسوسو په وجه د زِنا خطره ده.

بيا نبي عليه السلام په خصوصيت سره د ثَيِّبې (واده شوې ښځې) تذکره ځکه اوکړه چې ددينه خلق ډير ځان نه ساتي، هر سړې ورسره زړه وَر کيني پاڅي، او باکِره (ناواده شوې ښځه) عام طور باندې پخپله هم ځان ساتي او کورنئ يې هم حفاظت کوي. نو چې کله د ثَيِّبې سره ځانله شپه تيرول منع شو نو د باکِرې سره خو په طريقِ اولٰی منع شو.(۲)

---

(۱) صحيح مسلم كتاب السَّلَامِ بَابُ تَحْرِيمِ الْخَلْوَةِ بِالْأَجْنَبِيَّةِ وَالدُّخُولِ عَلَيْهَا رقم الحديث ۱۹ (۲۱۷۱)، مصنف ابن ابي شيبة رقم الحديث ۱۷۶۵۸، السنن الكبرى للبيهقي رقم الحديث ۹۱۷۱، صحيح ابن حبان رقم الحديث ۵۵۸۷، كنزالعمال رقم الحديث ۱۳۰۲۹.

(۲) (لَا يَبِيتَنَّ رَجُلٌ عِنْدَ امْرَأَةٍ ثَيِّبٍ) أَيْ فِي مَسْكَنٍ ثَمَّةَ ثَيِّبٍ. وَالْمُرَادُ مِنَ الْبَيْتُوتَةِ هُنَا التَّخَلِّي لَيْلًا كَانَ أَوْ نَهَارًا. وَتَخْصِيصُ الثَّيِّبِ لِأَنَّ الْبِكْرَ تَكُونُ أَغَضَّ وَأَخْوَفَ عَلَى نَفْسِهَا وَلِأَنَّهَا مَصُونَةٌ فِي الْعَادَةِ. وَقِيلَ: الْمُرَادُ بِالثَّيِّبِ مَنْ لَا زَوْجَ لَهَا. مرقاة المفاتيح ج ۵ ص ۲۰۵۱ في تشريح حديث ۳۱۰۱.

قَالَ الْعُلَمَاءُ إِنَّمَا خَصَّ الثَّيِّبَ لِكَوْنِهَا الَّتِي يُدْخَلُ إِلَيْهَا غَالِبًا. وَأَمَّا الْبِكْرُ فَمَصُونَةٌ مُتَصَوِّنَةٌ فِي الْعَادَةِ. مُجَانِبَةٌ لِلرِّجَالِ أَشَدَّ مُجَانَبَةٍ فَلَمْ يَحْتَجْ إِلَى ذِكْرِهَا. وَلِأَنَّهُ مِنْ بَابِ التَّنْبِيهِ لِأَنَّهُ إِذَا نُهِيَ عَنِ الثَّيِّبِ الَّتِي يَتَسَاهَلُ النَّاسُ فِي الدُّخُولِ عَلَيْهَا فِي الْعَادَةِ فَالْبِكْرُ أَوْلَى. شرح النووي على مسلم ج ۱۴ ص ۱۵۳ في تشريح حديث ۲۱۷۱.

Scanned with CamScanner

د بُوډۍ ښځې سره هم خلوت ناجائز دی

که يوه ښځه هر څومره بوډۍ شوي وي خو بيا هم ددې سره خلوَت (ځانله کيدل) جائز ندي، همدارنګې که دا بې پَرده وي نو ددې مخ ته کتل هم په کار ندي. (۱)

اګرچې د بوډۍ ښځې د پاره د پَردې په احکاماتو کې نرمي شته خو ددې دا مطلب ندی چې ګني د پرَدو سړو سره به اختلاط کوي يا به ورسره ځانله کيږي، بلکه دا کارونه ورته اوس هم ناجائز دي. (۲)

د بُوډۍ ښځې د پاره هم پَرده بهتر ده

الله تعالی فرمايي:

﴿ وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ الَّتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَن يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ ۖ وَأَن يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَّهُنَّ ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴾. (۳)

ترجمه: او په کورونو کې ناستې (ډيرې بُوډۍ ګانې) ښځې کومې چې د نکاح اُميد نه لري (يعنی د چا خواهش ورته نه کيږي) په دوی باندې څه ګناه نشته چې دوی خپلې (زياتي) کپړې (لکه غټ پړُونې او بُرقع) کيږدي (يعنی د پرَدو سړو د وړاندې ورته د خپل مخ ښکاره کولو اِجازت شته) خو شرط دادی چې خپل زِينت (ډَول و سِنګار) به نه ښکاره کوي، خو که دوی احتياط اوکړي (د پرَدو سړو د وړاندې خپل مخ په غټ پړُوني او برقعې سره پټ کړي) نو دا د دوی د پاره ډيره ښه ده (ځکه په دې سره به د بې پَردګۍ دروازه

---

(۱) اَلْخَلْوَةُ بِالْأَجْنَبِيَّةِ حَرَامٌ. الدرالمختار ج ٦ ص ٣٦٨ كِتَابُ الْحَظْرِ وَالْإِبَاحَةِ فَصْلٌ فِي النَّظَرِ وَالْمَسِّ. الاشباه والنظائر ص ١٥٩ کتاب الحظر والاباحة، سکب الانهر علی هامش المجمع ج ۴ ص ۲۰۳ کتاب الکراهية فصل فی النظر ونحوه. فتاوی محموديه ج ۲۸ ص ۹٦ جن سے پردہ ضروری ہے. آپ کے مسائل اور ان کا حل ج ۸ ص ٥٦ پردہ.

(۲) عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ... صحيح البخاري كِتَابُ النِّكَاحِ بَابُ لَا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا ذُو مَحْرَمٍ، وَالدُّخُولُ عَلَى الْمُغِيبَةِ رقم الحديث ٥٢٣٣، صحيح مسلم كِتَابُ الْحَجِّ بَابُ سَفَرِ الْمَرْأَةِ مَعَ مَحْرَمٍ إِلَى حَجٍّ وَغَيْرِهِ رقم الحديث ۴۲۴ (۱۳۴۱). آپ کے مسائل اور ان کا حل ج ۸ ص ۸۷ پردہ.

(۳) النور آية ٦٠.

Scanned with CamScanner

مکمل بنده شي) او الله تعالی آوریدونکی پوهه دی.

د آیت تشریح: په دې آیت کې دا ذکر شو چې کومه زَنانه دومره بوډۍ شوې وي چې د چا نارینه خواهش ورته نه کیږي او د نکاح اُمید یې نه وي نو ددې د پاره دا اجازت شته چې د پرَدو سړو د وړاندې بُرقعه یا غټ پړوني د مخ نه لرې کړي؛ ځکه ددینه د فِتنې څه ډَیره نشته، خو ددې سره هم دا شرط لګیدلې دی چې دې بوډۍ به ډَول و سِنګار نه وي کړی او د زِینت ځایونه به نه ښکاره کوي.

وروسته الله تعالی اوفرمایل: خو که دوی احتیاط اوکړي (د پرَدو سړو د وړاندې خپل مخ په غټ پړُوني او بُرقعې سره پټ کړي) نو دا د دوی د پاره ډیره بهتره ده. (۱)، (۲)

ښځه به د پرَدي بوډا سړي سره هم نه ځانله کیږي

پرَدۍ ځوانه ښځه به د شپتو (۶۰) یا اَتیا (۸۰) بوډا سړي سره هم ځانله نه کیني، او ځانله به ورسره خبرې نه کوي. (ځکه په شریعت کې صراحةً ددینه ممانعت راغلی). (۳)

---

(۱) معارف القرآن سورة النور في تشريح آية ۶۰.

(۲) قَال العلامة الشنقيطي رَحِمَهُ اللَّهُ: وَمِنَ الْأَدِلَّةِ الْقُرْآنِيَّةِ الدَّالَّةِ عَلَى الْحِجَابِ قَوْلُهُ تَعَالَى: ﴿ وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ... ﴾ لِأَنَّ اللهَ جَلَّ وَعَلَا بَيَّنَ فِي هٰذِهِ الْآيَةِ الْكَرِيمَةِ أَنَّ الْقَوَاعِدَ أَيِ الْعَجَائِزَ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا، أَيْ: لَا يَطْمَعْنَ فِي النِّكَاحِ لِكِبَرِ السِّنِّ وَعَدَمِ حَاجَةِ الرِّجَالِ إِلَيْهِنَّ يُرَخَّصُ لَهُنَّ بِرَفْعِ الْجُنَاحِ عَنْهُنَّ فِي وَضْعِ ثِيَابِهِنَّ، بِشَرْطِ كَوْنِهِنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ، ثُمَّ إِنَّهُ جَلَّ وَعَلَا مَعَ هٰذَا كُلِّهِ قَالَ: ﴿ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ ﴾ أَيْ: يَسْتَعْفِفْنَ عَنْ وَضْعِ الثِّيَابِ خَيْرٌ لَهُنَّ، أَيْ: وَاسْتِعْفَافُهُنَّ عَنْ وَضْعِ ثِيَابِهِنَّ مَعَ كِبَرِ سِنِّهِنَّ وَانْقِطَاعِ طَمَعِهِنَّ فِي التَّزْوِيجِ، وَكَوْنِهِنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ خَيْرٌ لَهُنَّ. وَأَظْهَرُ الْأَقْوَالِ فِي قَوْلِهِ: أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ، أَنَّهُ وَضْعُ مَا يَكُونُ فَوْقَ الْخِمَارِ وَالْقَمِيصِ مِنَ الْجَلَابِيبِ، الَّتِي تَكُونُ فَوْقَ الْخِمَارِ وَالثِّيَابِ. اضواء البيان في إيضاح القرآن بالقرآن ج۶ ص ۲۴۷ سورة الاحزاب في تشريح آية ۵۳.

(۳) وَأَجْمَعُوا أَنَّ الْعَجُوزَ لَا تُسَافِرُ بِغَيْرِ مَحْرَمٍ، فَلَا تَخْلُو بِرَجُلٍ شَابًّا أَوْ شَيْخًا. رد المحتار على الدر المختار ج ۶ ص ۳۶۸ كِتَابُ الْحَظْرِ وَالْإِبَاحَةِ فَصْلٌ فِي النَّظَرِ وَالْمَسِّ. الفتاوى الهندية ج ۱ ص ۲۱۸ كتاب المناسک الباب الاول، فتاوى محموديه ج ۲۸ ص ۱۴۰ اجنبی عورتوں سے تنہائی.

د دیندار کس سره هم خلوَت صحیح ندی

که یو کس هر څومره دِیندار وي خو بیا هم پرَدی ښځه دده سره پاتې کیدل ، یا دده مخې ته بې پرَدې حالت کې راتلل ، یا ورسره ځانله کیناستل جائز ندي . (۱)

د ټي وي پروګرام کې هم د ښځې د پاره د پرَدو سړو مخې ته ښکاره مخ کیناستل منع دي

د ټي وي بعضې پروګرامونو کې ښځې د پرَدو سړو مخې ته ښکاره مخ ناستې وي ، د سوالاتو جوابونه ورکوي او په لکونو خلق دا ګوري ، بلکه بعضې ښځې خو د اسلامي معلوماتو خوَرولو په نوم باندې د ټي وي پروګرامونه کوي ، نو ددې حکم دادی چې په اسلام کې خو ددینه صراحةً ممانعت راغلی ، ځکه الله ﷻ ښځې ته په کور کې په پرَده کې د پاتې کیدو حکم کړی . کیدې شي د ټي وي واله اسلام مختلف وي . (۲)

کومې ښځې چې د پرَدې په پریخودلو سره د الله او رسول احکام مات کړي ، او د خپل ځان د نمائش د پاره په ټي وي باندې راځي نو داسې ښځې هیڅ کله الله او رسول نشي خوشحالولی ، البته په دې کار سره شیطان او د هغه ملګري خوشحالیږي . (۳)

---

(۱) اَلْخَلْوَةُ بِالْأَجْنَبِيَّةِ حَرَامٌ . الدرالمختار ج ٦ ص ٣٦٨ كِتَابُ الْحَظْرِ وَالْإِبَاحَةِ فَصْلٌ فِي النَّظَرِ وَالْمَسِّ ، الاشباه والنظائر ص ١٥٩ كتاب الحظر والاباحة ، سكب الانهر على هامش المجمع ج ۴ ص ٢٠٣ كتاب الكراهية فصل فى النظر ونحوه . فتاوی محمودیه ج ٢٨ ص ١٢٧ اجنبی عورتوں سے تنہائی.

(۲) ﴿ وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَىٰ ﴾ . الاحزاب آية ٣٣ . آپ کے مسائل اور ان کا حل ج ٨ ص ٦٥ پردہ .

(۳) ﴿ قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ ﴾ . آل عمران آية ٣٢ .
عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : « كُلُّ أُمَّتِي يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ أَبَى » ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللهِ ! وَمَنْ يَأْبَى ؟ قَالَ : « مَنْ أَطَاعَنِي دَخَلَ الْجَنَّةَ ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ أَبَى » صحيح البخاري كِتَابُ الاعْتِصَامِ بِالْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ بَابُ الاقْتِدَاءِ بِسُنَنِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رقم الحديث ٧٢٨٠ ، المستدرك على الصحيحين للحاكم رقم الحديث ١٨٢ ، مسند احمد مخرجا رقم الحديث ٨٧٢٨ . آپ کے مسائل اور ان کا حل ج ٨ ص ١٠٢ پردہ .

د خلوَت په حُرمت باندې د علماؤ اجماع

په دې باندې د ټولو علماؤ اجماع ده چې بغير د مَحرَم نه د پردَی ښځې سره خلوَت (يعنی ځانله ورسره کيناستل) حرام دي. (۱)

امام نووي رَحِمَهُ اللهُ ، حافظ ابن حجر رَحِمَهُ اللهُ او نورو ډيرو علماؤ ددې په حُرمت باندې اِجماع نقل کړی. (۲)

د اِختلاط په حُرمت باندې د قرآن کريم نه دلائل

د قرآن کريم د آيتونو نه معلوميږي چې بِلاضرورت د پردَو سړو او پردَو ښځو اِختلاط (ګډون) حرام دی. يو څو دلائل درته د قرآن کريم نه پيش کوم :

اول دليل : الله تعالی فرمايي :

﴿ قُلْ لِّلْمُؤْمِنِيْنَ يَغُضُّوْا مِنْ اَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوْا فُرُوْجَهُمْ ذٰلِكَ اَزْكٰى لَهُمْ اِنَّ اللّٰهَ خَبِيْرٌۢ بِمَا يَصْنَعُوْنَ ۝ وَقُلْ لِّلْمُؤْمِنٰتِ يَغْضُضْنَ مِنْ اَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوْجَهُنَّ ﴾. (۳)

---

(۱) أجمع العلماء علي تحريم الخلوة بالمرأة الأجنبيّة ؛ لقول النبي صلى الله عليه وسلم : لَا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ ... صحيح البخاري كِتَابُ النِّكَاحِ بَابُ لَا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا ذُو مَحْرَمٍ، وَالدُّخُولُ عَلَى الْمُغِيبَةِ رقم الحديث ۵۲۳۳ ، صحيح مسلم كِتَابُ الْحَجِّ بَابُ سَفَرِ الْمَرْأَةِ مَعَ مَحْرَمٍ إِلَى حَجٍّ وَغَيْرِهِ رقم الحديث ۴۲۴ (۱۳۴۱).

(۲) قال الامام النووي رَحِمَهُ اللهُ : فِي هٰذَا الْحَدِيثِ وَالْأَحَادِيثِ بَعْدَهُ تَحْرِيمُ الْخَلْوَةِ بِالْأَجْنَبِيَّةِ ، وَإِبَاحَةُ الْخَلْوَةِ بِمَحَارِمِهَا . وَهٰذَانِ الْأَمْرَانِ مُجْمَعٌ عَلَيْهِمَا . شرح النووي على مسلم ج ۱۴ ص ۱۵۳ في تشريح حديث ۲۱۷۱ .

قال الحافظ ابن حجر رَحِمَهُ اللهُ : قَوْلُهُ (وَلَا يَدْخُلُ عَلَيْهَا رَجُلٌ إِلَّا وَمَعَهَا مَحْرَمٌ) فِيهِ مَنْعُ الْخَلْوَةِ بِالْأَجْنَبِيَّةِ ، وَهُوَ إِجْمَاعٌ . فتح الباري لابن حجر ج ۴ ص ۷۷ في تشريح حديث ۱۸۶۶ .

قال الشوكاني رَحِمَهُ اللهُ : وَالْخَلْوَةُ بِالْأَجْنَبِيَّةِ مُجْمَعٌ عَلَى تَحْرِيمِهَا كَمَا حَكَى ذٰلِكَ الْحَافِظُ فِي الْفَتْحِ ، وَعِلَّةُ التَّحْرِيمِ مَا فِي الْحَدِيثِ مِنْ كَوْنِ الشَّيْطَانِ ثَالِثَهُمَا وَحُضُورِهِ يُوقِعُهُمَا فِي الْمَعْصِيَةِ ، وَأَمَّا مَعَ وُجُودِ الْمَحْرَمِ فَالْخَلْوَةُ بِالْأَجْنَبِيَّةِ جَائِزَةٌ لِامْتِنَاعِ وُقُوعِ الْمَعْصِيَةِ مَعَ حُضُورِهِ . نيل الأوطار ج ٦ ص ۱۳۴ بَابُ النَّهْيِ عَنِ الْخَلْوَةِ بِالْأَجْنَبِيَّةِ وَالْأَمْرِ بِغَضِّ النَّظَرِ وَالْعَفْوِ عَنْ نَظَرِ الْفَجْأَةِ.

(۳) النور آية ۳۰ ، ۳۱ .

ترجمه: اې پیغمبره! ته مؤمنانو سړو ته اُووایه چې خپلې سترګې (نظرونه) ښکته ساتي، او د خپلو شرمګاهو حفاظت کوي، دا ددوی د پاره ډیره پاکیزه (او بهتره) خبره ده، بیشکه الله تعالی د خلقو په هغه کارونو ښه خبر دار دی کوم چې دوی کوي). او ته مؤمنانو ښځو ته اُووایه چې دوی دې خپلې سترګې (او نظرونه) ښکته ساتي، او د خپلو شرمګاهو حفاظت دې کوي.

د مذکوره آیت نه استدلال: په دې آیت کې الله جلّ جلاله مؤمنانو سړو او مؤمنانو ښځو ته د نظر ښکته ساتلو او زِنا نه د شرمګاه د حفاظت حکم کړی، او س د زِنا نه حفاظت هله راځي چې انسان ددې د وسائلو نه هم ځان اُوساتي، او دا ښکاره خبره ده چې د پردو سړو او پردو ښځو اِختلاط په زِنا کې د اَخته کیدو غټه وسیله ده، لهذا ددینه هم ځان ساتل په کار دي. (۱)

• **دویم دلیل**: الله تعالی فرمایي:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ قُل لِّأَزۡوَٰجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ يُدۡنِينَ عَلَيۡهِنَّ مِن جَلَٰبِيبِهِنَّۚ ذَٰلِكَ أَدۡنَىٰٓ أَن يُعۡرَفۡنَ فَلَا يُؤۡذَيۡنَۗ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورٗا رَّحِيمٗا ﴾. (۲)

ترجمه: اې پیغمبره! ته خپلو بیبیانو، خپلو لورانو او مؤمنانو زَنانهٔ ته اُووایه چې (د کور نه د څه ضرور کار پسې د وتلو په وخت) خپل لوي څادرونه په ځان باندې راښکته کړي، په دې سره به ډیر زر دوی اُوپیژندې شي (چې دا اَصیلې ښځې دي، وینځې نه دي) نو دوی ته به (د بې هُوده سړو د طرفه) تکلیف نشي رسولی، او الله تعالی ډیر بخونکی

---

(۱) يأمرُ اللهُ تعالى نبيّه عليه الصّلاة والسّلام أنْ يبلغ المؤمنين والمؤمناتِ وجوبَ غضّ البصر، وحفظ الفرج عن الزّنا، ومعلومٌ أنّ حفظَ الفرج من الفاحشة إنّما يكون باجتناب وسائلها. واختلاط النّساء بالرّجال في أماكن العمل والتّعليم مِن أعظم وسائل وقوع الفاحشة. مجموع فتاوى ومقالات متنوعة لابن باز ۱/ ۴۲۱.

فإذا نهى الشّارعُ عن النّظر إليهنّ؛ لما يؤدي إليه من المفسدة، وهو حاصل في الاختلاط، فكذلك الاختلاط ينهى عنه؛ لأنّه وسيلة إلى ما لا تحمد عقباه من التّمتّع بالنظر، والسّعي إلى ما هو أسوأ منه. مجموع فتاوى ورسائل العلامة محمد بن إبراهيم ۱۰/ ۳۷.

(۲) الاحزاب آية ۵۹.

Scanned with CamScanner

مهربان دی.

د مذکوره آيت نه استدلال: په دې آيت کې الله تعالی نبي عليه السلام ته حکم کړی چې خپلو بيبيانو، لورانو، او د مسلمانانو زَنانهٔ ته اُووايه چې بهر ته د وتلو په وخت په ځان باندې لوي څادر راواچوي، چې منافقين ورته ضرر اُو نه رسوي.

نو چې کله زَنانهٔ ته د وتلو په وخت دومره سخت د پَردې حکم شوی نو آيا اوس به شريعت دې اجازت ورکړي چې زَنانه دې ښکاره مخ د پرَدو سړو سره يو ځای په دفترونو او نورو ځايونو کې اِختلاط (گډون) اوکړي؟ حالانکې د اِختلاط په وخت فاسق خلق په زَنانهٔ باندې زړه وَروي چې څه يې زړه غواړي هغه په آسانه کولې شي. (۱)

دريم دليل: الله تعالی فرمايي:

﴿وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسْـَٔلُوهُنَّ مِن وَرَآءِ حِجَابٍ ذَٰلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ﴾. (۲)

ترجمه: او کله چې تاسو د نبي عليه السلام د بيبيانو نه څه څيز غواړئ نو د پَردې شاته (اُودريدو سره) يې ورنه غواړئ (ځکه) دا ستاسو او د هغوی د زړونو د پاره ډيره پاکيزه طريقه ده.

د مذکوره آيت نه استدلال: ددې آيت شان نزول اگر چې په يوه خاص واقعه کې د ازواج مطهّرات په باره کې دی ليکن حکم يې عام دی، هرې زَنانه ته شامل دی، صرف د اَزواج مطهّرات سره خاص ندی. (۳)

الله تعالی مؤمنانو ته حکم اوکړو چې کله د پرَدی زَنانه نه د ضرورت څه څيز غواړئ نو

---

(۱) يقولُ الله تعالى آمرًا رسوله صلى الله عليه وسلم أنْ يأمرَ النساء المؤمناتِ خاصة أزواجه وبناته لشرفهنّ بأنْ يدنين عليهن جلابيبهن ليتميّزن عن سمات نساء الجاهليّة. فلا يتعرض لهنّ مَن في قلبه مرضٌ. فإذا كانتِ الشريعة تأمر المرأة بالحجاب عند خروجها لئلا يتعرض لها من في قلبه مرض. أفيتصور أنْ تجيز هذه الشريعة اجتماع الرّجال بالنّساء السافرات في أماكن العمل والتّعليم مع ما يفرضه ذلك على المرأة من التبذل، ومِن ثَمّ جرأة الفُسّاق عليها؟. اظهار الحق والصواب في حكم الحجاب ص ۵۴۷.

(۲) الاحزاب آية ۵۳.

(۳) معارف القرآن سورة الاحزاب، الجامع لأحكام القرآن للقرطبي ج ۱۴ ص ۱۷۸.

Scanned with CamScanner

د پَردې شاته اُو دریدو سره یې ورنه غواړئ ، نو دا آیت واضح دلیل دی په دې باندې چې د پَردو سړو او پَردو ښځو په مینځ کې پَرده ضروري ده ، او اختلاط منع دی . (۱)

ځلورم دلیل : الله تعالی فرمایي :

﴿ وَلَا تَقۡرَبُواْ ٱلزِّنَىٰٓۖ إِنَّهُۥ كَانَ فَٰحِشَةٗ وَسَآءَ سَبِيلٗا ﴾ . (۲)

ترجمه : او تاسو زِنا ته مه نزدې کیږئ ؛ ځکه دا بې حیایي او بَده خبره ده .

د مذکوره آیت نه استدلال : الله تعالی داسې اُو نه فرمایل چې " زِنا مه کوئ " بلکې دایې اوفرمایل چې " زِنا ته مه ورنزدې کیږئ " دا ځکه چې په دې کې ډیره مُبالغه ده ، اوس یې مطلب دادی چې زِنا ته او د زِنا ټولو اَسبابو ته مه ورنزدې کیږئ ؛ ځکه چې کله انسان د زِنا په اَسبابو کې اَخته شي نو آخر هم په زِنا کې مبتلاء کیږي .

او دا خبره یقیني ده چې دا نن صبا د پَردو سړو او پَردو ښځو په کومه طریقه اِختلاط دی (چې د ښځو مخونه او زِینت ځایونه ښکاره وي ، او یو بل سره ګپ شَپ لګوي) نو ددې آخري اَنجام زِنا ته رسي ، ځکه خو شریعت ددې د مَخنیوي دپاره د زِنا ټول اسباب او مقدّمات منع کړل چې په هغې کې اِختلاط هم دی ، ددینه یې هم منع کړې (۳)

---

(۱) أمَرَ الله تعالى المؤمنينَ إذا سألوا نساءَ النبيّ صلى الله عليه وسلم حاجةً _ ويدخلُ في ذلك جميعُ النساء بالمعنى _ أنْ يسألوهم من وراء حجابٍ ، والأمر بكونِ سؤالهنّ من وراء حجابٍ دليلٌ واضحٌ على لزوم الحواجز وتحذير الاختلاط . فتاوى ورسائل العلامة محمد بن إبراهيم ۱۰/۲۴۴ .

(۲) الاسراء آية ۳۲ .

(۳) والنهيُ عن قربانه أبلغُ مِن النهي عن مجرّد فِعله لأنّ ذلك يشمل النهي عن جميع مقدماته و دواعيه فإنّ : "مَنْ حَامَ حَوْلَ الْحِمَى يُوْشِكُ أَنْ يَقَعَ فِيْهِ" خصوصاً هذا الأمر الذي في كثير من النفوس أقوى داعٍ إليه. تفسير السعدي (تيسير الكريم الرحمن في تفسير كلام المنان) لمولانا عبد الرحمن السعدي ج ۱ ص ۴۵۷ الاسراء آية ۳۲ .

وقال الشيخ محمد الأمين الشنقيطي رحمه الله : ولا يصحّ لعاقل أنْ يشكّ في أنّ اختلاط الجنسين في غاية الشباب ونضارته وحسنه أنّه أكبر وسيلة وأنجح طريق إلى انتشار الفاحشة وفشو الرّذيلة بين الجنسين .

وقال أيضًا : ومعلومٌ أنّ اختلاط الجنسين في الجامعات على الحالات المعهودة في جامعات أوروبا ونحوها أنّه فتح للباب على مصراعيه لذريعة الزنا كما هو مشاهد مشاهدة لا يمكن معها الجدال إلا من مكابر . حكم الإسلام في الاختلاط جمعية الإصلاح ص ۷۸ ، وص ۸۰ .

پنځم دلیل : د حضرت موسیٰ علیه السلام په واقعه کې ذکر دي چې کله مَدین ته لاړ او هلته یې د یو ګوهي سره خلق اُولیدل چې خپلو چېلو (اُوزو) ته یې اُوبه ورکولی خو دوه زَنانه یې یو طرف ته اُولیدی چې هغوی خپلې چیلې راحصارې کړې وی او نورو شپُونکیانو سره یې یو ځای چېلو ته اُوبه ورکول نه خوښولی ، اګر چې په هغوی باندې پَرده فرض نه وه خو بیا یې هم د خپل شرافت او حیاء په وجه د نورو خلقو سره یو ځای ګډون (اِختلاط) نه خوښول .

حضرت موسیٰ علیه السلام د هغوی نه پوښتنه اوکړه چې تاسو ولې د دوی سره یو ځای چېلو ته اُوبه نه ورکوی ؟ نو هغوی ورته په جواب کې همدا وویل چې تر څو پورې دا شپونکیان نه وي تللي مونږ تر هغې پورې خپلو چېلو ته اُوبه نه ورکوو (ځکه د هغوی سره یو ځای ګډون نه خوښوو) ، او زمونږ پلار بُوډا دی نور څوک نارینه مو نشته ځکه مونږ د مجبوریت نه رااُوتي یو ...... (دا اُوږده واقعه ده) . (۱)

د مذکوره واقعې نه اِستدلال : په دې واقعه دا ذکر شو چې د حضرت شعیب علیه السلام لورانو چې د شپونکیانو سره یو ځای چیلو ته اُوبه نه ورکولی نو دا ځکه چې دوی د پرَدو سړو سره اِختلاط (ګډون) نه خوَښول ، او په همدې ښائسته صفت الله تعالیٰ د دوی مَدحه هم اوکړه . (۲)

شپږم دلیل : الله تعالیٰ فرمایي :

---

(۱) تفسیر معارف القرآن لمولانا مفتي محمد شفیع رحمه الله سورة القصص في تشریح آیة ۲۵ .

په قرآن کریم د حضرت موسیٰ علیه السلام دا واقعه داسې ذکر کړی : ﴿ وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةً مِّنَ النَّاسِ يَسْقُونَ وَوَجَدَ مِن دُونِهِمُ امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا قَالَتَا لَا نَسْقِي حَتَّىٰ يُصْدِرَ الرِّعَاءُ وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ ... ﴾ . القصص آية ۲۳

(۲) ففي هذه الآية بيّن جلّ وعلا أنّ ابنتي شيخ مدين لا تسقيان الماء حتى يصدر الرّعاء لئلا يختلطا بالرّجال ، وهذا فيه مدح وثناء على هذا الخُلُق والسّلوك كما هو بَيّنٌ من السّياق . اظهار الحق والصواب في حكم الحجاب ص ٥٥٠ .

﴿ وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَىٰ ﴾ .(۱)

ترجمه : او تاسو په کورونو کې اوسئ ، او د رومبي جاهليت (د زمانې) په شان ښائست مه ښکاره کوئ .

د مذکوره آیت نه استدلال: ددې آیت نه هم دا معلومیږي چې د پرَدو سړو او پرَدو ښځو اختلاط منع دی ؛ ځکه الله تعالی زَنانهٔ ته په کور کې د پاتې کیدو حکم کړی چې د فِتنې نه په اَمن شي ، او اِختلاط ددې منافي دی ، ځکه په اِختلاط کې خو ښځه بِلاضرورت بهر اُوځي ، د پرَدو سړو سره ځنګ په ځنګ ناسته وي ، يو بل ته ګوري ، ګپ شَپ او خنداګانې ورسره کوي .(۲)

د اِختلاط په حُرمت باندې د اَحاديثو نه دلائل

د بې شماره احاديثو نه هم دا معلوميږي چې بغير ضرورته د پرَدو سړو او پرَدو ښځو اِختلاط منع دی . زه درته يو څو دلائل د احاديثو نه رانقل کوم :

اول دليل : (نبي ﷺ زَنانه د اِختلاط نه منع کړې)

۱ . د ابوداؤد شريف او مشکوة شريف حديث دی ، حضرت ابواُسَيد انصاري رضي الله عنه فرمايي چې يوه ورځ رسولُ الله ﷺ د جُمات نه بهر رااُووت ، خلقو ته يې څه نصيحت کولو ، ما هغه نصيحت واوريد ، په دې وخت کې سړي د ښځو سره په لاره کې يو ځاى شول (يعنى يو ځاى روان وو) ، رسولُ الله صلى الله عليه وسلم زَنانهٔ ته اوفرمايل :

اِسْتَأْخِرْنَ . فَإِنَّهُ لَيْسَ لَكُنَّ أَنْ تَحْقُقْنَ الطَّرِيقَ عَلَيْكُنَّ بِحَافَّاتِ الطَّرِيقِ .

---

(۱) الاحزاب آية ۳۳ .

(۲) وإذا كانتِ الشريعةُ قد جاءتْ بمنع المرأةِ مِن الخروج من بيتها لغير حاجةٍ درءًا لِلفتنة، وصيانةً للمرأةِ. فهل يصحّ أن يكونَ خروجها للعمل والدّراسة مع الرّجال التي هي مواضع فتنة جائزًا شرعًا ؟ ويؤخذ من قوله تعالى: {وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ} الأمر بالقرار في البيوت سدًا لباب الإختلاط؛ لأنّه خروج لغير ضرورة معتبرة فاتح لباب الإختلاط . اظهار الحق والصواب في حكم الحجاب ص ۵۴۸ . الاختلاط أصل الشر في دمار الأمم والأسر ص ۱۱۴ ، فتاوى الشيخ محمد بن إبراهيم ۱۰/ ۳۸ .

Scanned with CamScanner

(اې ښځو !) تاسو د سړو نه روستو (جدا) ځئ ؛ ځکه ستاسو د پاره دا مناسب ندي چې د لارې په مینځ کې ځی ، بلکې په تاسو لازم دي چې د لارې په غاړه (څنډې طرف ته) ځئ .

راوي د حدیث فرمایي چې ددینه پس به ښځې په لاره کې د دیوال سره یو ځای (څنډې ته) تللی ، تر دې چې ښځې به د دیوال سره دومره نزدې تللی چې کپړې به یې د دیوال سره اونختلی . (۱)

د مذکوره حدیث نه استدلال : په دې حدیث کې نبي علیه السلام سړي او ښځې په لاره کې د یو ځای تللو نه منع کړل حالانکې په لاره باندې یو ځای تلل د لږ وخت د پاره وي او په دې کې د فِتنې یره هم ډیره کمه وي ، نو اوس په دفترونو یا نورو ځایونو کې به د پردو سرو او پردو ښځو اِختلاط په طریقِ اولی سره منع وي ، ځکه په دې ځایونو کې د سړو او ښځو ځانله کیدل هم راځي او د فِتنې یَره هم ډیره وي . (۲)

۲ . په یو بل حدیث کې راځي ، رسولُ الله صلی الله علیه وسلم فرمایي :

---

(۱) عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ الْأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه أَنَّهُ سَمِعَ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُوْلُ : وَهُوَ خَارِجٌ مِنَ الْمَسْجِدِ، فَاخْتَلَطَ الرِّجَالُ مَعَ النِّسَاءِ فِي الطَّرِيْقِ ، فَقَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلنِّسَاءِ : « اِسْتَأْخِرْنَ، فَإِنَّهُ لَيْسَ لَكُنَّ أَنْ تَحْقُقْنَ الطَّرِيْقَ عَلَيْكُنَّ بِحَافَّاتِ الطَّرِيْقِ » فَكَانَتِ الْمَرْأَةُ تَلْتَصِقُ بِالْجِدَارِ حَتَّى إِنَّ ثَوْبَهَا لَيَتَعَلَّقُ بِالْجِدَارِ مِنْ لُصُوْقِهَا بِهِ . سنن ابي داؤد كِتَابُ الْأَدَبِ بَابٌ فِي مَشْيِ النِّسَاءِ مَعَ الرِّجَالِ فِي الطَّرِيْقِ رقم الحديث ۵۲۷۲ قال الالباني : حسنٌ ، مشكوة المصابيح كتاب الآداب بَاب الْجُلُوس وَالنَّوْم وَالْمَشْي الفَصْل الأول رقم الحديث ۴۷۲۷(۲۱) ، المعجم الكبير للطبراني رقم الحديث ۵۸۰ ، شرح السنّة للبغوي ج ۱۲ ص ۳۲۲ .

(۲) وإذا مُنِعَ الإختلاطُ في الطريق مع كونه عابرًا عارضًا فمنعه في المجالس وأماكن العمل والتعليم أولى، وهذا قياسٌ أولويٌّ . وقال ابن حجر معلقًا على حديث أم سلمة رضي الله عنها في انصراف النساء قبل الرجال: « وَفِيْهِ اجْتِنَابُ مَوَاضِعِ التُّهَمِ وَكَرَاهَةُ مُخَالَطَةِ الرِّجَالِ لِلنِّسَاءِ فِي الطُّرُقَاتِ فَضْلًا عَنِ الْبُيُوْتِ . » . فتح الباري لابن حجر ۲/ ۳۳۶. اظهار الحق والصواب في حكم الحجاب ص ۵۶۰ .

وقال العلامة محمد بن إبراهيم آل الشيخ رحمه الله : وجهُ الدّلالة: أنّ رسولَ الله صلى الله عليه وسلم إذا منعهنّ مِن الإختلاط في الطريق؛ لأنه يؤدي إلى الإفتتان، فكيف يقال بجواز الاختلاط في غير ذلك ؟ ! » مجموع فتاوى ورسائل الشيخ محمد بن إبراهيم ۱۰/ ۴۲.

لَيْسَ لِلنِّسَاءِ وَسَطُ الطَّرِيْقِ.(۱)

د ښځو د پاره د لارې په مینځ باندې تلل نشته.

شیخ ابن حبان رَحِمَهُ اللهُ ددې حدیث په تشریح کې فرمایي : په دې حدیث کې لفظًا اِخبار یعنی خبر ورکول دي خو مراد ورنه دادی چې ښځې دې په تللو کې د سړو سره ځان نه جَنګوي . ځکه د لارې په مینځ باندې اکثر سړي ځي نو که ښځې ورباندې هم لارې شي نو بیا دواړه سره جَنګیږي (حالانکې دا اختلاط د فِتنې سبب ګرځي).

لهذا په ښځه باندې دا واجب دي چې د لارې په یو طرف به ځي. (۲)

دویم دلیل : (صحابِیاتو به د اِختلاط نه ځان ساتل)

د نبي علیه السلام په زمانه کې به چې ښځو په مسجدِنبوي کې د جَمعې مونځ اوکړو نو د سلام ګرځولو نه پس به سمدستي پاځیدی او کورونو ته به رواني شوی ، پیغمبر علیه السلام او صحابه کرام رَضِيَ اللهُ عَنهُم به څه وخت ناست وو ، اِنتظار به یې کولو چې زَنانه مخکې لارې شي ، دا ددې د پاره چې په لاره کې د سړو او ښځو اِختلاط رانشي.

۱ . د بخاري شریف حدیث دی ، حضرت اُمّ سَلَمة رَضِيَ اللهُ عَنهَا فرمایي :

كَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَلَّمَ قَامَ النِّسَاءُ حِيْنَ يَقْضِيْ تَسْلِيْمَهُ. وَيَمْكُثُ هُوَ فِيْ مَقَامِهِ يَسِيْرًا قَبْلَ أَنْ يَقُوْمَ.

رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيهِ وَسَلَّم به چې کله سلام اُوګرځول نو ښځې به د سلام ګرځولو نه پس (سمدستي) پاځیدی (کورونو ته به لاړی) ، او نبي علیه السلام به د پاځیدو نه مخکې لږ

---

(۱) صحیح ابن حبان كِتَابُ الْحَظْرِ وَالْإِبَاحَةِ ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنْ أَنْ تَمْشِيَ الْمَرْأَةُ فِي حَاجَتِهَا فِي وَسَطِ الطَّرِيقِ رقم الحدیث ۵۶۰۱ ، شعب الایمان رقم الحدیث ۸۴۳۸ ، کنزالعمال رقم الحدیث ۴۵۰۶۳ .

(۲) قَالَ الشَّيْخُ: « قَوْلُهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: » لَيْسَ لِلنِّسَاءِ وَسَطُ الطَّرِيقِ « لَفْظَةُ إِخْبَارٍ مُرَادُهَا الزَّجْرُ عَنْ شَيْءٍ مُضْمَرٍ فِيهِ، وَهُوَ مُمَاشَةُ النِّسَاءِ الرِّجَالَ فِي الْمَشْيِ، إِذْ وَسَطُ الطَّرِيقِ الْغَالِبُ عَلَى الرِّجَالِ سُلُوكُهُ، وَالْوَاجِبُ عَلَى النِّسَاءِ أَنْ يَتَخَلَّلْنَ الْجَوَانِبَ حَذَرَ مَا يُتَوَقَّعُ مِنْ مُمَاسَّتِهِمْ إِيَّاهُنَّ » . صحیح ابن حبان ج ۱۲ ص ۴۱۵ لي لشریح حدیث ۵۶۰۱.

Scanned with CamScanner

وخت په خپل ځای باندې اِنتظار کولو .

امام بخاري رَحِمَهُ اللهُ ددې حدیث ذکر کولو نه پس د ابن شهاب زهري رَحِمَهُ اللهُ قول رانقل کړی چې هغه فرمايي : نو ر الله تعالیٰ ښه پوهیږي خو زمونږ ګمان دادی چې نبي علیه السلام به د سلام ګرځولو نه پس په خپل ځای باندې د لږ وخت د پاره ځکه کیناستو چې زَنانه کورونو ته مخکې لاړې شي ، او د سړو اِختلاط ورسره رانشي . (۱)

۲ . د بخاري شریف په یو بل حدیث کې هم دا خبره په پوره وضاحت سره ذکر شوی :

د نبي علیه السلام بي بي " أمّ سلمة رَضِيَ اللهُ عَنْهَا " فرمايي :

إِنَّ النِّسَاءَ فِيْ عَهْدِ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُنَّ إِذَا سَلَّمْنَ مِنَ الْمَكْتُوْبَةِ قُمْنَ وَثَبَتَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ صَلّٰى مِنَ الرِّجَالِ مَا شَاءَ اللهُ . فَإِذَا قَامَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ الرِّجَالُ . (۲)

بیشکه د رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ په زمانه کې به چې ښځو د فرض مونځ سلام اوګرځول سمدستي به پاڅیدی (کورونو ته به رواني شوی) ، رسولُ الله صلى الله عليه وسلم او مونځ ګزار سړي به په خپل ځای باندې څه وخت ناست وو ، بیا چې کله به نبي علیه السلام پاڅید نو نور سړي به هم پاڅیدل .

علامه انورشاه کشمیري رَحِمَهُ اللهُ ددې حدیث په تشریح کې فرمايي چې نبي علیه السلام او صحابه کرامو رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ به د سلام ګرځولو نه پس ځکه لږ وخت اِنتظار کولو چې زَنانه خپلو

---

۱) عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، قَالَتْ : « كَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَلَّمَ قَامَ النِّسَاءُ حِيْنَ يَقْضِيْ تَسْلِيْمَهُ، وَيَمْكُثُ هُوَ فِيْ مَقَامِهِ يَسِيْرًا قَبْلَ أَنْ يَقُوْمَ » . قَالَ (الزُّهْرِيّ): نَرٰى ـ وَاللهُ أَعْلَمُ ـ أَنَّ ذٰلِكَ كَانَ لِكَيْ يَنْصَرِفَ النِّسَاءُ . قَبْلَ أَنْ يُدْرِكَهُنَّ أَحَدٌ مِنَ الرِّجَالِ . صحيح البخاري كِتَابُ الأَذَانِ بَابُ صَلَاةِ النِّسَاءِ خَلْفَ الرِّجَالِ رقم الحديث ۸۷۰ ، و رقم الحديث ۸۳۷ كِتَابُ الأَذَانِ بَابُ التَّسْلِيْمِ ، السنن الكبير للبيهقي رقم الحديث ۳۰۰۳ ، شرح السنّة للبغوي رقم الحديث ۷۰۸ .

(۲) صحيح البخاري كِتَابُ الأَذَانِ بَابُ خُرُوْجِ النِّسَاءِ إِلَى الْمَسَاجِدِ بِاللَّيْلِ وَالْغَلَسِ رقم الحديث ۸٦٦ . مسند احمد مخرجا رقم الحديث ۲٦٦۸۸ ، سنن النسائي رقم الحديث ۱۳۳۳ ، مشكوة المصابيح كتاب الصَّلَاة بَابُ الدُّعَاءِ فِي التَّشَهُّدِ الْفَصْلُ الأول رقم الحديث ۹۳۸(۱۰) .

Scanned with CamScanner

کورونو ته مخکې لاړې شي ، او په لاره کې د سړو او ښځو اختلاط رانشي . (۱)

همدا خبره علامه ابن قدامه رَحِمَهُ اللَّهُ هم نقل کړې . (۲)

اګر چې د مانځه نه پس په خپل ځای باندې کیناستلو کې ثواب دی ، ځکه فرښتې داسې انسان ته د مغفرت او بخښې دُعا کوي خو لیکن چې بیا هم زنانه د سلام ګرځولو نه پس کور ته تللی او دا ثواب یې پرېخودو نو دا صرف ددې د پاره چې د پردو سړو سره یې اختلاط رانشي . (۳)

دریم دلیل : (د لسو کالو ماشومانو له بسترې جدا کول)

د ابوداؤد شریف حدیث دی رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي :

مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلَاةِ وَهُمْ أَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِينَ . وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ أَبْنَاءُ عَشْرٍ ، وَفَرِّقُوا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ .

تاسو خپل اولاد ته د اووه (۷) کالو په عُمر باندې د مانځه حکم کوئ ، او د لسو کالو په

---

(۱) قال الکشمیري رَحِمَهُ اللَّهُ : قوله : (كُنَّ إِذَا سَلَّمْنَ مِنَ الْمَكْتُوبَةِ قُمْنَ ...) وذلک لئلا یلزمَ الإختلاطُ في الطَّریق . فیض الباري لمولانا انورشاه کشمیري ج ۲ ص ۵۹۳ .

(۲) قال ابن قدامة رَحِمَهُ اللَّهُ : إِذَا كَانَ مَعَ الْإِمَامِ رِجَالٌ وَنِسَاءٌ فَالْمُسْتَحَبُّ أَنْ يَثْبُتَ هُوَ وَالرِّجَالُ بِقَدْرِ مَا يَرَى أَنَّهُنَّ قَدِ انْصَرَفْنَ . وَيَقُمْنَ هُنَّ عَقِيبَ تَسْلِيمِهِ .... وَلِأَنَّ الْإِخْلَالَ بِذَلِكَ مِنْ أَحَدِهِمَا يُفْضِي إِلَى اخْتِلَاطِ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ . المغني لابن قدامة ج ۱ ص ۴۰۱ فَصْلٌ إِذَا كَانَ مَعَ الْإِمَامِ رِجَالٌ وَنِسَاءٌ.

(۳) یؤخذ من هذا الحدیث: أن النساء کن یقمن عقب الصلاة مباشرة، بإقرار من النبي صلی الله علیه وسلم وعلمه، مما یدلُّ علی مشروعیّة ذلک، ومع ثبوت الفضل في بقاء المصلي في مصلاه في قوله صلی الله علیه وسلم : « الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَى أَحَدِكُمْ مَا دَامَ فِي مُصَلَّاهُ الَّذِي صَلَّى فِيهِ مَا لَمْ يُحْدِثْ، تَقُولُ : اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ » (صحیح البخاري کتاب المساجد باب الحدث في المسجد رقم الحدیث ۴۴۵) إلا أنهن کن یبادرن بالإنصراف تجنبًا للإختلاط بالرّجال، وهذا یدل علی أن درء مفسدة الاختلاط مقدّمة علی نافلة البقاء في المصلی لتحصیل الفضل المذکور. وقد بوّب البیهقي الشافعي رحمه الله في السنن الکبری علی هذا الحدیث بقوله: « بَابُ مُكْثِ الْإِمَامِ فِي مَكَانِهِ إِذَا كَانَتْ مَعَهُ نِسَاءٌ كَيْ يَنْصَرِفْنَ قَبْلَ الرِّجَالِ » سنن البیهقي، ۲/ ۱۸۲. اظهار الحق والصواب في حکم الحجاب ص ۵۶۱ .

Scanned with CamScanner

عُمر کې يې د مونځ په نه کولو باندې وهئ ، او (چې دې عُمر ته اُورسي نو) د هغوی بِسترې جُدا کړئ (يعنی ځانله ځانله يې څملوئ) . (۱)

په دې حديث کې نبي عليه السلام حکم اوکړو چې اولاد د لسو کالو شي نو بِسترې يې جدا کړئ ، نو چې کله د لسو کالو ورور او خوريو ځای څملول منع دي نو بيا به د پرَدي بالغ سړي او بالغې ښځې په مينځ کې اختلاط څنګه جائز شي ؟ (۲)

څلورم دليل : (نبي ﷺ د ښځو د تعليم د پاره جدا ورځ مقرر کړې وه)

۱ . امام بخاري رَحِمَهُ اللهُ مستقل يو باب قائم کړی :

بَابٌ: هَلْ يُجْعَلُ لِلنِّسَاءِ يَوْمٌ عَلَى حِدَةٍ فِي الْعِلْمِ؟

(باب دی په بيان ددې کې چې آيا د ښځو د تعليم د پاره ځانله ورځ مقررول مناسب ده ؟)

بيا امام بخاري رَحِمَهُ اللهُ ددې باب لاندې داحديث رانقل کړی : حضرت ابوسعيد خدري رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فرمايي چې زَنانهؤ نبي ﷺ ته وويل :

غَلَبَنَا عَلَيْكَ الرِّجَالُ . فَاجْعَلْ لَنَا يَوْمًا مِنْ نَفْسِكَ .

(د تاسو نه په اِستفاده کولو کې) سړي د مونږ نه مخکې شو ، پس تاسو د خپل طرف نه زمونږ د پاره خاص ورځ مقرر کړئ (چې په هغې کې تاسو مونږ ته د دِين داحکاماتو تعليم راکوئ) .

نو نبي ﷺ د دوی د پاره خاص ورځ مقرر کړه ، په دغه ورځ باندې دوی ته ورغی ،

---

(۱) سنن ابي داؤد بَابُ مَتَى يُؤْمَرُ الْغُلَامُ بِالصَّلَاةِ رقم الحديث ۴۹۵ ، مشكاة المصابيح كتاب الصلاة الفصل الثاني رقم الحديث ۵۷۲ (۹) ، كنزالعمال رقم الحديث ۴۵۳۲۴ .

۲) وقد أمر النبيّ صلى الله عليه وسلم في هذا الحديث بالتّفريق بين الأولاد، وعدم اختلاطهم ذكورًا وإناثًا أو إناثًا أو ذكورًا مع أنّهم أبناء عشر سنين، فكيف بمَنْ هُمْ أكبر منهم، وهذا تنبيهٌ بالأدنى على الأعلى . وفي هذا ردٌّ على مَن يَرى اختلاط الذكور بالإناث في الصفوفِ الأولى من الدّراسة . فتاوى ورسائل الشيخ محمد بن إبراهيم ۱۰/ ۴۰ إضافة الشيخ صالح الفوزان، كما قال البداح في تحريم الاختلاط ص ۲۶ .

نصيحت يې ورته اوکړو ، او د مناسب احکاماتو تعليم يې ورته ورکړو ..... (١)

دا حديث په دې باندې واضح دليل دی چې د تعليم په وخت هم د سړو او ښځو اختلاط (ګډون) منع دی ، ځکه خو نبي عليه السلام د ښځو د پاره جدا ورځ مقرر کړه ، او د سړو سره يې يو ځای نکړی. (٢)

٢ . همدا مضمون د بخاري شريف او مسلم شريف په يو بل حديث کې هم صراحةً ذکر شوی ، حضرت ابوسعيد خدري رضي الله عنه فرمايي چې يوه ښځه رسولُ الله صلی الله عليه وسلم ته راغله ، او ورته وې ويل :

يَا رَسُوْلَ اللهِ ! ذَهَبَ الرِّجَالُ بِحَدِيْثِكَ، فَاجْعَلْ لَنَا مِنْ نَفْسِكَ يَوْمًا نَأْتِيْكَ فِيْهِ تُعَلِّمُنَا مِمَّا عَلَّمَكَ اللهُ .

اې د الله رسوله ! ستاسو ټول احاديث سړو وې وړل (يعنی صرف هغوی ستاسو د ارشاداتو نه فائده اخلي ، او مونږ محروم يو) پس تاسو پخپله خوښه زمونږ د پاره يوه ورځ مقرر کړئ چې په هغې کې مونږ تاسو ته راځو او تاسو مونږ ته هغه څه اُوښايئ کوم چې درته الله تعالی خودلي دي .

نبي عليه السلام ورته اوفرمايل : اِجْتَمِعْنَ فِيْ يَوْمِ كَذَا وَكَذَا فِيْ مَكَانِ كَذَا وَكَذَا .

---

(١) عَنْ أَبِي سَعِيْدِ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَتِ النِّسَاءُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: غَلَبَنَا عَلَيْكَ الرِّجَالُ . فَاجْعَلْ لَنَا يَوْمًا مِنْ نَفْسِكَ . فَوَعَدَهُنَّ يَوْمًا لَقِيَهُنَّ فِيْهِ ، فَوَعَظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ ... صحيح البخاري كِتَابُ الْعِلْمِ بَابٌ: هَلْ يُجْعَلُ لِلنِّسَاءِ يَوْمٌ عَلَى حِدَةٍ فِي الْعِلْمِ؟ رقم الحديث ١٠١ .

قال العيني رَحِمَهُ اللهُ : قَوْله: (غَلَبَنَا عَلَيْكَ الرِّجَالُ) مَعْنَاهُ : أَنَّ الرِّجَالَ يُلازمونك كلَّ الأَيَّام ويسمعون العلم وَأُمور الدّين. وَنحنُ نِسَاء ضعفة لَا نقدر على مزاحمتهم. فَاجْعَلْ لنا يَوْمًا مِنَ الأَيَّام نسْمع الْعلم ونتعلم أُمور الدّين . عمدة القاري شرح صحيح البخاري لمولانا بدرالدين العيني الحنفي ج ٢ ص ١٣٤ .

(٢) فهذا الحديثُ واضح الدّلالة في منع اختلاط النّساء بالرّجال في أماكن التّعليم؛ وذلك أَنّ النّبي صلّى الله عليه وسلم جعل لِلنّساء يومًا على حدة . ولم يجعلهنّ مع الرّجال. اظهار الحق والصواب في حكم الحجاب ص ٥٨٣ .

تاسو په فلانکي فلانکي ورځ باندې په فلانکي فلانکي ځای کې راجمع شئ .
پس ښځې (په مخصوص ورځ مخصوص ځای کې ځانله) راجمع شوی ، رسولُ الله صلی الله علیه وسلم هغوی ته تشریف راوړو او څه چې ورته الله ﷻ خودلي وو د هغې نه یې دوی ته تعلیم ورکړو ... (۱)

ددې حدیث نه هم معلومه شوه چې د پیغمبر علیه السلام په زمانه کې به هم د سړو او ښځو مخلوط تعلیم نه ؤ ، بلکې د زَنانهؤ د پاره به جدا ځای ؤ .

اوس چې څوک د سړو او ښځو د مخلوط تعلیم قائل وي هغوی دې ددې احادیثو نه عبرت واخلي .

پنځم دلیل : (نبي ﷺ زَنانهؤ د پاره جُمات ته د راتلو خاص لار مقرر کړې وه)

د نبي علیه السلام په زمانه کې به چې زَنانه مسجدِ نبوي ته د مانځه د پاره راتللی نو په جُمات کې به د سړو نه ځانله ناستې وی ، د سړو سره به یو ځای نه وې ناستی .

بلکه پیغمبر علیه السلام د زَنانهؤ د پاره جُمات ته د راتلو خاص لار مقرر کړې وه چې په هغې به صرف زَنانه راننوتلی ، سړي به پرې نه راتلل ، دا صرف ددې د پاره د چې د سړو او ښځو اختلاطِ رانشي .

۱. امام ابوداؤد رحمه الله په دې باندې مستقل باب قائم کړی :

" بَابٌ فِيْ إِعْتِزَالِ النِّسَاءِ فِي الْمَسَاجِدِ عَنِ الرِّجَالِ " (یعنی په جُماتونو کې د ښځو د سړو نه جدا کیدل) .

---

(۱) عَنْ أَبِي سَعِيْدٍ رضي الله عنه : جَاءَتِ امْرَأَةٌ إِلَى رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ : يَا رَسُوْلَ اللهِ ! ذَهَبَ الرِّجَالُ بِحَدِيْثِكَ . فَاجْعَلْ لَنَا مِنْ نَفْسِكَ يَوْمًا نَأْتِيكَ فِيْهِ تُعَلِّمُنَا مِمَّا عَلَّمَكَ اللهُ . فَقَالَ: « إِجْتَمِعْنَ فِيْ يَوْمِ كَذَا وَكَذَا فِيْ مَكَانِ كَذَا وَكَذَا » . فَاجْتَمَعْنَ . فَأَتَاهُنَّ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . فَعَلَّمَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَهُ اللهُ ..... صحيح البخاري كِتَابُ الِاعْتِصَامِ بِالْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ بَابُ تَعْلِيمِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُمَّتَهُ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ مِمَّا عَلَّمَهُ اللهُ . لَيْسَ بِرَأْيٍ وَلَا تَمْثِيلٍ رقم الحديث ۷۳۱۰ ، صحيح مسلم كتاب الْبِرِّ وَالصِّلَةِ وَالْآدَابِ بَابُ فَضْلِ مَنْ يَمُوتُ لَهُ وَلَدٌ فَيَحْتَسِبَهُ رقم الحديث ۱۵۲(۲۶۳۳) ، شعب الايمان رقم الحديث ۹۲۸۷ ، مشكاة المصابيح رقم الحديث ۱۷۵۳(۳۲) .

(يعنى صحابه كرامو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ د نبي كريم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ په خبره باندې پوره عمل اوكړو ، او سړي به په دې دَروازه باندې جُمات ته نه داخليدل ، بلكه صرف ښځې به پرې داخليدى).

نبي عليه السلام دا دَروازه د زَنانه وُ د پاره ځكه خاص كړې وه چې جُمات ته په ننوتلو او راوتلو كې د سړو او ښځو اِختلاط (ګډون) رانشي ، په جُمات كې به هم زَنانه د سړو نه جدا په روستو صفونو كې ناستې وى ، د سلام ګرځولو سره به سمدستي دوى اول د جُمات نه وتلى او سړي به روستو راوتل چې په لاره كې يې هم اِختلاط رانشي . (۱)

محترمو مسلمانانو ! تاسو ديته سوچ اوكړئ چې كله زَنانه جُمات ته د عبادت د پاره راتللى نو صرف د داخليدو د پاره دوى ته جدا دَروازه مقرر شوې وه حالانكه په داخليدو كې دومره وخت نه لږي ، نو اوس په كومو ځايونو كې چې د سړو او ښځو اُوږد اِختلاط راځي نو هلته په طريقِ اولى سره جدا جدا اِنتظام په كار دى .

لهذا په كالجونو ، دفترونو ، او نورو د كاروبار په ځايونو كې سړو او ښځو له ځانله ځانله ځاى په كار دى . (۲)

---

(۱) قوله : (لَوْ تَرَكْنَا هٰذَا الْبَابَ) أَيْ بَابَ الْمَسْجِدِ الَّذِيْ أَشَارَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (لِلنِّسَاءِ) لَكَانَ خَيْرًا وَأَحْسَنَ لِئَلَّا تَخْتَلِطَ النِّسَاءُ بِالرِّجَالِ فِي الدُّخُوْلِ وَالْخُرُوْجِ مِنَ الْمَسْجِدِ .

وَالْحَدِيْثُ فِيْهِ دَلِيْلٌ أَنَّ النِّسَاءَ لَا يَخْتَلِطْنَ فِي الْمَسَاجِدِ مَعَ الرِّجَالِ بَلْ يَعْتَزِلْنَ فِيْ جَانِبِ الْمَسْجِدِ وَيُصَلِّيْنَ هُنَاكَ بِالْإِقْتِدَاءِ مَعَ الْإِمَامِ . فَكَانَ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَشَدَّ اتِّبَاعًا لِلسُّنَّةِ فَلَمْ يَدْخُلْ مِنَ الْبَابِ الَّذِيْ جُعِلَ لِلنِّسَاءِ حَتّٰى مَاتَ . عون المعبود شرح سنن ابي داود لمولانا محمد أشرف العظيم آبادي ج ۲ ص ۹۲ بَابُ اعْتِزَالِ النِّسَاءِ فِي الْمَسَاجِدِ .

(۲) وإذا ثبتَ هٰذا في محل الدّخول والخروج مع عدمِ مكثهنّ فيه، ثبتَ في أُمكنة الدّراسة والعمل والمجالس التي يطول البقاء فيها. وهٰذا ما يعرف في علم أصول الفقه بـ « قياس الأولى » . والنّتيجةُ : أنّ الفصلَ بين الرّجال والنّساء وعدم الإختلاط مطلوبٌ شرعًا . اظهار الحق والصواب في حكم الحجاب ص ۵۸۲ .

فإذا كان النّساء بحاجة الى باب خاص بهنّ ؛ ليصلن إلى مسجدهنّ ، وهنّ في حال الإتيان الى العبادة ، فمن باب الاولى أن يكونَ لهنّ أبواب خاصة بهنّ في المدارس والجامعات والمعاهد ، وتكون لهنّ أماكن خاصة بهنّ للتّدريس . الإختلاط أصل الشر ص ۱۱۹ .

Scanned with CamScanner

شپږم دلیل : (حضرت عمر رضي الله عنه اختلاط کوونکي سړي او ښځې په دُرّه اُووهل)

یو ځل حضرت عُمر رضي الله عنه یو تالاب ته راغی چې د هغې نه سړو او ښځو یو ځای اُودسونه کول. فَضَرَبَهُمْ بِالدِّرَّةِ . حضرت عُمر رضي الله عنه دوی په دُرّه باندې اُووهل.

بیا یې د تالاب مالِک ته وویل : اِجْعَلْ لِلرِّجَالِ حِيَاضًا، وَلِلنِّسَاءِ حِيَاضًا.

د سړو د پاره ځانله تالاب جوړ کړه او د ښځو د پاره ځانله. (۱)

ددې اَثر نه معلومه شوه چې کله حضرت عُمر رضي الله عنه د اَودس په وخت اختلاط خوَښ نکړو نو بیا به په نورو ځایونو کې څنګه دا جائز شي ؟

اُووم دلیل :(د ښځې د پاره د جُمات په نِسبت په کور کې مونځ کول بهتر دی)

حضرت اُمّ حُمَید رضي الله عنها نبي علیه السلام ته راغله او ورته وې ویل :

يَا رَسُولَ اللهِ ! إِنِّي أُحِبُّ الصَّلَاةَ مَعَكَ .

اې د الله رسوله ! زه د تاسو سره (په مسجدِنبوي کې په جَمعې سره) مونځ کول خوښوم.

نبي علیه السلام ورته اوفرمایل :

قَدْ عَلِمْتُ أَنَّكِ تُحِبِّينَ الصَّلَاةَ مَعِي، وَصَلَاتُكِ فِي بَيْتِكِ خَيْرٌ لَكِ مِنْ صَلَاتِكِ فِي حُجْرَتِكِ ، وَصَلَاتُكِ فِي حُجْرَتِكِ خَيْرٌ مِنْ صَلَاتِكِ فِي دَارِكِ ، وَصَلَاتُكِ فِي دَارِكِ خَيْرٌ لَكِ مِنْ صَلَاتِكِ فِي مَسْجِدِ قَوْمِكِ ، وَصَلَاتُكِ فِي مَسْجِدِ قَوْمِكِ خَيْرٌ لَكِ مِنْ صَلَاتِكِ فِي مَسْجِدِي .

ماته معلومه ده چې ته د ما سره مونځ کول خوښوې خو ستا هغه مونځ چې ته یې د کور په کمره کې دننه اوکړې دا ستا د پاره د هغه مونځ نه ډیر بهتر دی کوم چې ته په بهَر کمره کې اوکړې (کومه چې د صِحن سره نزدې وي) ، او ستا هغه مونځ چې ته یې د صِحن سره

---

(۱) عَنْ أَبِي سَلَامَةَ الْحَبِيبِيِّ قَالَ : رَأَيْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رضي الله عنه أَتَى حِيَاضًا عَلَيْهَا الرِّجَالُ وَالنِّسَاءُ يَتَوَضَّئُونَ جَمِيعًا . فَضَرَبَهُمْ بِالدِّرَّةِ . ثُمَّ قَالَ لِصَاحِبِ الْحَوْضِ : « اِجْعَلْ لِلرِّجَالِ حِيَاضًا. وَلِلنِّسَاءِ حِيَاضًا » ثُمَّ لَقِيَ عَلِيًّا رضي الله عنه فَقَالَ : « مَا تَرَى ؟ » فَقَالَ : أَرَى إِنَّمَا أَنْتَ رَاعٍ . فَإِنْ كُنْتَ تَضْرِبُهُمْ عَلَى غَيْرِ ذٰلِكَ فَقَدْ هَلَكْتَ وَ أَهْلَكْتَ . مصنف عبدالرزاق الصنعاني رقم الحديث ۲۴۶ ، کنزالعمال رقم الحديث ۲۷۴۸۲ .

متّصل کمره کې اوکړي دا د هغه مونځ نه ډیر بهتر دی کوم چې ته د کور په صحن کې اوکړې، او ستا هغه مونځ چې ته یې د کور په صحن کې اوکړې دا د هغه مونځ نه ډیر بهتر دی چې ته یې د خپل قوم (او قبیلې) په جُمات کې اوکړې، او ستا د پاره د خپل قوم په جُمات کې مونځ کول زما په جُمات (مسجدِ نبوي) کې د مونځ کولو نه ډیر بهتر دی.

راوي د حدیث وایي: اُمّ حُمَید رضي الله عنها (چې د نبي علیه السلام دا خبرې واوریدی نو دې) حکم اوکړو، او ددې د پاره د کور په دننه آخري تیاره حصه کې د مانځه د پاره ځای جوړ کړې شو، فَكَانَتْ تُصَلِّيْ فِيْهِ حَتّٰى لَقِيَتِ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ. دې به همیشه په دې دننه کمره کې مونځ کول تر دې چې د الله جل جلاله سره یې ملاقات اوشو (یعنی تر د وفاته پورې بهر جُمات ته لا نه ړه بلکه په همدې محفوظ ځای کې یې مونځ کولو). (۱)

د مذکوره حدیث نه استدلال اګرچې په مسجدِ نبوي کې د پیغمبر علیه السلام پسې شاته د فرض مونځ کولو ثواب زیات وُ خو بیا هم اُمّ حُمَید رضي الله عنها ته نبي علیه السلام اوفرمایل چې ستا د پاره په کور کې په پَرده کې مونځ کول ډیر افضل دی.

حافظ ابن حجر رحمه الله ددې وجه دا بیان کړې: دا ځکه چې زَنانه په کور کې د فِتنې نه په اَمن وي (او د سړو سره یې اِختلاط نه راځي). (۲)

---

(۱) عَنْ أُمِّ حُمَيْدٍ رضي الله عنها امْرَأَةِ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ رضي الله عنه، أَنَّهَا جَاءَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: يَا رَسُوْلَ اللهِ! إِنِّي أُحِبُّ الصَّلَاةَ مَعَكَ. قَالَ: « قَدْ عَلِمْتُ أَنَّكِ تُحِبِّيْنَ الصَّلَاةَ مَعِي، وَصَلَاتُكِ فِي بَيْتِكِ خَيْرٌ لَكِ مِنْ صَلَاتِكِ فِي حُجْرَتِكِ، وَصَلَاتُكِ فِي حُجْرَتِكِ خَيْرٌ مِنْ صَلَاتِكِ فِي دَارِكِ، وَصَلَاتُكِ فِي دَارِكِ خَيْرٌ لَكِ مِنْ صَلَاتِكِ فِي مَسْجِدِ قَوْمِكِ، وَصَلَاتُكِ فِي مَسْجِدِ قَوْمِكِ خَيْرٌ لَكِ مِنْ صَلَاتِكِ فِي مَسْجِدِي » . قَالَ: فَأَمَرَتْ فَبُنِيَ لَهَا مَسْجِدٌ فِي أَقْصَى شَيْءٍ مِنْ بَيْتِهَا وَأَظْلَمِهِ، فَكَانَتْ تُصَلِّي فِيْهِ حَتّٰى لَقِيَتِ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ. مسند احمد مخرجا رقم الحديث ۲۷۰۹۰، صحيح ابن خزيمة رقم الحديث ۱۶۸۹ باب اختيار صلاة المرأة في حجرتها ...، صحيح ابن حبان رقم الحديث ۲۲۱۷ ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ صَلَاةَ الْمَرْأَةِ كُلَّمَا كَانَتْ أَسْتَرَ كَانَ أَعْظَمَ لِأَجْرِهَا، مجمع الزوائد رقم الحديث ۲۱۰۶، صحيح الترغيب والترهيب رقم الحديث ۳۴۰(۱) ترغيب النساء في الصلاة في بيوتهن ولزومها وترهيبهن من الخروج منها.

(۲) قال الحافظ ابن حجر رحمه الله: وَوَجْهُ كَوْنِ صَلَاتِهَا فِي الْإِخْفَاءِ أَفْضَلَ تَحَقُّقُ الْأَمْنِ فِيْهِ مِنَ الْفِتْنَةِ، وَيَتَأَكَّدُ ذٰلِكَ بَعْدَ وُجُوْدِ مَا أَحْدَثَ النِّسَاءُ مِنَ التَّبَرُّجِ وَالزِّيْنَةِ. فتح الباري ج ۲ ص ۳۴۹.

Scanned with CamScanner

نو چې کله د مونځ په باره کې دا حکم دى نو بيا به څنګه د نورو کارونو د پاره پردو سړو سره اختلاط جائز شي ؟ (۱)

اتم دليل : (ښځه چې د شرعي حُدودو نه بهر شي نو لويه فتنه ده)

ښځه چې کله د شرعي حُدودو نه بهر شي نو دا بيا لويه فِتنه ده :

۱ . د بخاري شريف او مسلم شريف حديث دى ، رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمايي :

مَا تَرَكْتُ بَعْدِيْ فِتْنَةً أَضَرَّ عَلَى الرِّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ . (۲)

ما د خپل وفات نه پس د سړو د پاره د ښځو نه زياته ضرَرناکه فِتنه بله نده پريخى .
(يعنى زما د وفات نه پس د سړو د پاره زياته ضررى فِتنه ښځې دي) .

۲ . د بني اِسرائيلو اوله فِتنه د ښځو نه شروع شوې وه .

د مسلم شريف حديث دى ، رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمايي :

... فَاتَّقُوا الدُّنْيَا وَاتَّقُوا النِّسَاءَ ؛ فَإِنَّ أَوَّلَ فِتْنَةِ بَنِيْ إِسْرَائِيْلَ كَانَتْ فِي النِّسَاءِ . (۳)

تاسو د دُنيا نه ځان بچ کړئ ، او د ښځو نه ځان بچ کړئ ؛ ځکه په بني اسرائيلو کې اوله فِتنه د ښځو نه شروع شوې وه .

---

(۱) وقال العلامة محمد بن إبراهيم آل الشيخ رَحِمَهُ اللهُ : إذا شرع في حقها أن تصلي في بيتها وأنه أفضل حتى من الصلاة في مسجد الرسول صلى الله عليه وسلم ومعه، فلئن يمنع الاختلاط من بأب أولى . فتاوى الشيخ محمد بن إبراهيم آل الشيخ ۱۰/ ۲۹.

(۲) صحيح البخاري كِتَابُ النِّكَاحِ بَابُ مَا يُتَّقَى مِنْ شُؤْمِ المَرْأَةِ رقم الحديث ۵۰۹۶ ، صحيح مسلم كِتَابُ الرِّقَاقِ بَابُ أَكْثَرُ أَهْلِ الْجَنَّةِ الْفُقَرَاءُ وَأَكْثَرُ أَهْلِ النَّارِ النِّسَاءُ وَبَيَانِ الْفِتْنَةِ بِالنِّسَاءِ رقم الحديث ۹۸(۲۷۴۱) ، سنن الترمذي باب ماجاء في تحذير فتنة النساء رقم الحديث ۲۷۸۰ ، السنن الكبرى للنسائي رقم الحديث ۹۲۲۵ .

(۳) صحيح مسلم كِتَابُ الرِّقَاقِ بَابُ أَكْثَرُ أَهْلِ الْجَنَّةِ الْفُقَرَاءُ وَأَكْثَرُ أَهْلِ النَّارِ النِّسَاءُ وَبَيَانِ الْفِتْنَةِ بِالنِّسَاءِ رقم الحديث ۹۹(۲۷۴۲) ، مسند احمد مخرجا رقم الحديث ۱۱۱۶۹ ، السنن الكبرى للنسائي رقم الحديث ۹۲۲۴، صحيح ابن خزيمة رقم الحديث ۳۲۲۱ ، شعب الايمان رقم الحديث ۵۰۲۹ ، مشكاة المصابيح كتاب النكاح الفصل الاول رقم الحديث ۳۰۸۶(۷) .

Scanned with CamScanner

د مذکوره دواړو اَحاديثو نه معلومه شوه چې ښځه (کله د شرعي حُدودو خلاف وَرزي اوکړي نو دا) د سړي د پاره ضَرَري فِتنه ده . اوس چې کله د سړو او ښځو اِختلاط راشي او د ښځو مخونه هم ښکاره وي نو دا خو بيا يقيني غټه فِتنه ده .

او په احاديثو کې د فِتنې نه د ځان ساتلو حکم شوی ، ځکه فِتنه د سړي د پاره ضَرري وي ، او د ضَرَري څيز نه ځان ساتل واجب دي . ددينه هم معلومه شوه چې د سړو او ښځو اختلاط حرام دی . (۱)

۳. بيا خاصکر چې کله ښځه د کور نه بهر راأووځي نو شيطان دا د خلقو په نظرونو کې ښائسته کوي او ددې په ذريعه خلق گمراه کوي .

د ترمذي شريفه حديث دی ، رسولُ الله صلى الله عليه وسلم فرمايي :

اَلْمَرْأَةُ عَوْرَةٌ فَإِذَا خَرَجَتْ إِسْتَشْرَفَهَا الشَّيْطَانُ . (۲)

ښځه په پَرده کې د اُوسيدو څيز دی (يعنی لکه څرنګې چې عورت پټول په کار دي همدغه

---

(۱) وهٰذا الحديثُ يدلّ على أنّ المرأةَ فِتنةٌ ضارّة على الرّجال، واتّقاء الفتنةِ الضّارة أو المضلّة واجبٌ شرعيٌّ لأدلّة كثيرةٍ . وقد بَوّب البخاري رحمه الله في كتاب الإيمان بقوله: « بَابٌ: مِنَ الدِّيْنِ الفِرَارُ مِنَ الْفِتَنِ » . وقد قال النّبيّ صلى الله عليه وسلم : « تَعَوَّذُوْا بِاللّٰهِ مِنَ الْفِتَنِ، مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ » (صحيح مسلم رقم ۲۸٦۷) فإذا ثبت أنّ النّساء فتنةٌ لِلرجال، وأنّ اتقاء الفتنةِ واجبٌ، ثَبَتَ أنّ مخالطةَ الرّجال للنّساء محرّمة لتضمّنها ترك الواجب . وأفاد الحديثُ : أنّ فتنةَ النّساء أضرّ الفتن على الرّجال، والقاعدة في الشريعة: « تَحْرِيْمُ كُلّ ما فيه ضرر » ؛ لحديث: « لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ » (مسنداحمد مخرجا رقم ۲۸٦۵) . اظهار الحق ص ۵٦۴ .

قال العلامة محمد بن إبراهيم آل الشيخ رَحِمَهُ اللّٰهُ « قوله ﷺ : « مَا تَرَكْتُ بَعْدِيْ فِتْنَةً ...» وجه الدّلالة: أنّه وَصَفَهُنّ بأنّهن فتنةٌ . فكيف يجمع بين الفاتن والمفتون ؟ . مجموع فتاوى ورسائل الشيخ محمد بن إبراهيم آل الشيخ ۱۰/ ۴۱ .

(۲) سنن الترمذي أَبْوَابُ الرَّضَاعِ بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الدُّخُولِ عَلَى الْمُغِيبَاتِ رقم الحديث ۱۱۷۳ ,وقال الترمذي: هٰذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ . قال الالباني: صحيح . مشكوة المصابيح كتاب النِّكَاح بَابُ النظر إِلَى المَخطوبة وَبَيَان العورات اَلْفَصْل الثَّانِي رقم الحديث ۳۱۰۹(۱۲) ، مصنف ابن ابي شيبة رقم ۷٦۱٦ ، كنزالعمال رقم الحديث ۴۵۰۴۵ ، صحيح الترغيب والترهيب كتاب الصلاة ترغيب النساء في الصلاة في بيوتهن ولزومها وترهيبهن من الخروج منها رقم ۳۴٦(۷) .

Scanned with CamScanner

شان ښځه هم د غیر مَحرَمو سړو د نظرونو نه محفوظ کیدل په کار دي) ، کله چې دا د پَردې نه بهَر اُووځي نو شیطان یې د سړو په نظر کې ښائسته ښکاره کوي . (چې په دې سره نور خلق په دې گمراه کوي او ښځه په خپله هم گمراه کیږي) .

نهم دلیل : (حضرت علي ﷺ به د اختلاط نه منع کوله)

حضرت علي ﷺ به هم په بازار کې بې ضرورته د ښځو گرځیدلو او د سړو د اختلاط نه منع کوله . هغوی په یوه خطبه کې اوفرمایل :

أَمَا تَغَارُوْنَ أَنْ تَخْرُجَ نِسَاؤُكُمْ ؟ فَإِنَّهُ بَلَغَنِي أَنَّ نِسَاءَ كُمْ يَخْرُجْنَ فِي الْأَسْوَاقِ يُزَاحِمْنَ الْعُلُوْجَ

آیا تاسو ته غیرت نه درځي چې ستاسو ښځې (بِلا ضرورت) بهر اُوځي ؟ بیشکه ماته دا خبره رارسیدلې ده چې ستاسو ښځې بازارونو ته (بغیر ضرورت) اُوځي او هلته د سړو سره په تللو کې جنګیږي .

أَلَا إِنَّهُ لَا خَيْرَ فِيْمَنْ لَا يَغَارُ . خبر دار په هغه کس کې هیڅ خیر نشته چې په هغه کې غیرت نه وي . (۱)

ددې روایت نه دا معلومه شوه چې کله په بازار کې د سړو او ښځو اختلاط منع دی حالانکه په بازار کې د خلقو د موجودیدو په وجه د ځنې گناهونو خطره کمه وي نو په نورو بندو کمرو کې خو به په طریقِ اولی باندې دا منع وي ځکه په بندو کمرو کې خو د بعضې گناهونو خطره زیاته وي . (۲)

---

(۱) عَنْ عَلِيٍّ ﷺ . قَالَ عَلِيُّ بْنُ حَكِيْمٍ فِيْ حَدِيْثِهِ: « أَمَا تَغَارُوْنَ أَنْ تَخْرُجَ نِسَاؤُكُمْ ؟ » وَقَالَ هَنَّادٌ فِيْ حَدِيْثِهِ : « أَلَا تَسْتَحْيُوْنَ أَوْ تَغَارُوْنَ ؟ فَإِنَّهُ بَلَغَنِي أَنَّ نِسَاءَ كُمْ يَخْرُجْنَ فِي الْأَسْوَاقِ يُزَاحِمْنَ الْعُلُوْجَ » . مسند احمد مخرجا رقم الحديث ۱۱۱۸ . الزواجر ج ۲ ص ۷۸ ، الكبائر للذهبي ج ۱ ص ۱۷۶ ، كنزالعمال رقم الحديث ۸۷۳۵ .

وروي عَنْ عَلِيٍّ ﷺ . أَنَّهُ قَالَ فِيْ خُطْبَتِهِ: « بَلَغَنِي أَنَّ نِسَاءَ كُم يُزَاحِمْنَ الْعُلُوْجَ فِي السُّوْقِ. أَمَا تَغَارُوْنَ. أَلَا إِنَّهُ لَا خَيْرَ فِيْمَنْ لَا يَغَارُ » . شرح السنّة للبغوي باب الغَيْرة ج ۹ ص ۲۷۰ .

(۲) ففي هذا الأثر ينكر علي بن أبي طالب رضي الله عنه خروج النساء إلى الأسواق ومزاحمتهن للرجال، وإنكار ما يحصل في أماكن العمل والتعليم من باب أولى. اظهار الحق والصواب في حكم الحجاب ص ۵۹۲ .

Scanned with CamScanner

د اختلاط په حُرمت باندې د علماؤ اجماع ده

د نبيِّ علیه السلام د زمانې نه نیولی تر دې وخته پورې د ټولو علماؤ په دې باندې اِجماع ده چې د پرَدو سړو او پرَدو ښځو په مینځ کې اِختلاط حرام دی . ددې په جواز باندې هیڅ مُعتمَد عالِم قول ندې کړی .

ځکه د کوم اِختلاط په وجه چې فِتنه پیدا کیږي دا په کتابُ الله ، سُنتِ رسول ، او اِجماع اُمت سره حرام دی ، او حرام څیز ځان ته حلال ګڼل کُفر دی .

البته که څوک یې حلال نه ګڼي حرام یې ګڼي خو بیا هم د پرَدو ښځو سره اِختلاط کوي نو داسې کس د ګناه په کولو سره فاسِق دی . (۱)

اِختلاط صرف هغه خلق جائز ګڼي چې هغوی منافقان او بَدبخته وي لکه : رافِضیان ، یا جاهلان ، یا د اُوسنی ډیموکراسی نه متأثره خلق . (۲)

---

(۱) إجماع العلماء على تحريم اختلاط النساء بالرجال الأجانب : لا أعلم أحدًا من علماء الإسلام الأعلام عصر النبي صلى الله عليه وسلم إلى عصرنا هذا قال بجواز الاختلاط الذي يدعو إلى الريبة والفساد.

قال أبو بكر العامري : اتفقت علماء الأمة أن من اعتقد حِلَّ هذه المحظورات، وإباحة امتزاج الرجال بالنسوان الأجانب فقد كفر واستحق القتل بردته، وإن اعتقد تحريمه وفعله، وأقر عليه، و رضي به فقد فسق، لا يسمع له قول، ولا تقبل له شهادة. احكام النظر إلى المحرمات ص ۸۳.

وممن نص على اتفاق العلماء الشيخ صالح بن فوزان الفوزان حيث قال: الاختلاط بين الرجال والنساء على وجه يثير الفتنة أمر محرم بالكتاب والسنة والإجماع. تحريم الاختلاط ص ۳۳ .

قال الشيخ محمد الخطيب وهو من علماء لبنان: إن الاختلاط لا يختلف في حرمته اثنان من المسلمين، ولا ينكر مساوئه ومفاسده من له قلب، أو ألقى السمع وهو شهيد . حكم الإسلام في الاختلاط ص ۳۴.

(۲) ومما يقوي هذا الإجماع سير علماء الإسلام من عهد السلف إلى عصرنا هذا على منع الاختلاط. ولا يعلم أن أحدًا منهم تزعم مسألة الاختلاط. ودعا إليها أو نافح عنها وأيضًا لم يعرف الاختلاط منذ انحرفت الأمة عن دينها إلّا من قِبَل دعاة النّفاق والشّقاق: كالرّافضة ، [illegible] فية (الغير المسلمة) . وأمثالهما، أو من قبل البدو والجهال، حتى جاءت الديمقراطيّة الوثنية في هذ[illegible] [illegible] ف باحت اختلاط النّساء بالرّجال بجميع أشكاله. الاستيعاب فيما قيل في الحجاب ص ۴۸۵ ، وص ۴۴.

د اختلاط مختلف صورتونه

په احادیثو مبارکهٔ کې چې د سړو او ښځو د کوم اِختلاط نه منع راغلی د هغې مختلف صورتونه دي:

۱. د هلکانو او جینکو یو ځای څملاستل

چې کله هلک او جینئ تمییز کولې شي نو د دوی بِسترې جدا کول په کار دي، یو ځای به نه څملي، اګر چې دوی ورور او خور وي.

د ابوداؤد شریف حدیث دی رسولُ الله صلی الله علیه وسلم فرمایي:

مُرُوْا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلَاةِ وَهُمْ أَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِيْنَ، وَاضْرِبُوْهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ أَبْنَاءُ عَشْرٍ، وَفَرِّقُوْا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ.

تاسو خپل اَولاد ته د اُووه (۷) کالو په عُمر باندې د مانځه حکم کوئ، او د لسو کالو په عُمر کې یې د مونځ په نه کولو باندې وهئ، او (چې دې عُمر ته اُورسي نو) د هغوی بِسترې جُدا کړئ (یعنی ځانله ځانله یې څملوئ). (۱)

۲. د نارینه خادِم سره په کور کې د ښځو اِختلاط

بعضې خلق دومره بې اِحتیاطه وي چې په کور کې کوم نارینه خادِم وي ددې کور ښځې د هغه نه پَرده نه کوي، د هغه سره یو ځای په کور کې ګرځي راګرځي، په دې کې بعضې وخت د خادِم او د کور مالِکې خَلوَت هم راشي (یعنی دواړه ځانله شي) حالانکې په احادیثو کې ددینه منع راغلی، او ددینه ډېر فساد هم پیدا کیږي.

حضرت انس رضی الله عنه د نبي علیه السلام خاص خادِم ؤ خو بیا هم چې حضرت فاطمې رضی الله عنها به ده ته خپل ماشوم څوي ورکول نو حضرت انس رضی الله عنه فرمایي چې ما به صرف ددې لاس

---

(۱) سنن ابي داؤد بَابُ مَتَى يُؤْمَرُ الْغُلَامُ بِالصَّلَاةِ رقم الحديث ۴۹۵، مشكاة المصابيح كتاب الصلاة الفصل الثاني رقم الحديث ۵۷۲ (۹)، كنز العمال رقم الحديث ۴۵۳۲۴.

Scanned with CamScanner

اُولید . یعني دوی مخ به مې نه لیدلو .

حالانکه حضرت انس رضي الله عنه د نبي علیه السلام سره ؤ ، دده خاص خادِم ؤ خو بیا هم حضرت فاطمي رضي الله عنها ورته مخ نه ښکاره کول .

لهذا د غیر مَحرَم خادم سره د ښځو اِختلاط منع دی .

۳. په کور کې د خادمې ښځې د سړو اِختلاط

کومې ښځې چې په کورونو کې خدمت کوي نو بعضې خلق د دوی نه هیڅ پَرده نه کوي یو ځای په کور کې اَوړي راوړي ، او بعضې وخت خو دا خادِمه د کور د مالِک سره ځانله هم شي چې بیا دا د خطرې خبره ده ؛ ځکه شیطان د انسان په زړه کې وَسوسې اچوي او په ګناه کې یې مبتلاء کوي .

٤ . د خاوند په غیر موجودګۍ کې د خاوند رِشته دارو سره اِختلاط

د ممنوع اِختلاط یو قِسم دا دی چې کله خاوند په کور کې نه وي نو ښځه د خاوند هغه رشته دارو سره ځانله کیني د کومو نه چې ددې د پاره پَرده کول ضروري وي .

لکه د خاوند ورور ، د خاوند وراره ، د خاوند تره ، د خاوند د تره ځوي او د خاوند ماما سره کیناستل . چې په احادیثو کې ددینه منع راغلې ده .

همدارنګې ښځه به د خپل تره ځوي او خپل ماما ځوي سره هم ځانله نه کیني .

۵. په تعلیمي اِدارو کې د هلکانو او جینکو اِختلاط

د ممنوع اِختلاط یو قِسم دا دی چې د تعلیم په دَوران کې هلکان او جینکۍ یو ځای ناستې وي .

لکه نن صبا چې په دې بعضې سکولونو ، کالجونو ، یا خاص کورسونو کې هلکان او جینکۍ یو ځای ناستې وي ، په مینځ کې یې هیڅ پَرده نه وي نو دا هم ناجائز دی .

مخکې د بخاري شریف حدیث تېر شو چې نبي علیه السلام د سړو او ښځو د تعلیم د پاره ځانله ځانله ورځ مقرر کړې وه ، د دوی اختلاط یې نه خوښول . (ددې نور وضاحت راروان دی)

۶. په دَفترونو، بازارونو، وَدونو او اِجتماعاتو کې اختلاط

د حرام اِختلاط یو قِسم دادی چې پرَدي سړي او پرَدۍ ښځې په دَفترونو، او نورو سَرکاري ځایونو کې یو ځای کار کوي، په یو بل یې نظر لړي، د یو بل سره گپ شپ او خنداگانې کوي، د یو بل سره لاسونه مِلاوَوي، په دې کې داسې وخت هم راشي چې سړې او ښځه په دفتر کې ځانله پاتې شي نو بیا چې ددینه کوم مفاسد پیدا کیږي هغه ټولو ته معلوم دي.

همدارنگې په وَدونو کې هم ښځې او سړي د واده په کور کې یو ځای آوړي راوړي، د بعضې شریف خاندانونو ښځې هم په وَدونو کې د پَردې لحاظ نه ساتي.

همدارنگې په خصوصي مجالسو کې هم پرَدي سړي او پرَدۍ ښځې یو ځای ناستې وي، د پَردې هیڅ اِنتظام نه وي.

ددینه علاوه نور ډیر ځایونه شته چې په هغې کې پرَدي سړي او پرَدۍ ښځې یو ځای مجلس کوي. د اِختلاط دا ټول صورتونه ناجائز دي، په احادیثو کې ددینه منع راغلی. (۱)

---

(۱) ومِن صُوَرِ الإختلاط المنهيّ عنه : ۱. اختلاطُ الأولاد الذكور والإناث ولو كانوا إخوة بعد التمييز في المضاجع. فقد أمر النبي صلى الله عليه وسلم بالتفريق بينهم في المضاجع.... ۲ . اتّخاذ الخدم الرّجال واختلاطهم بالنساء، وحصول الخلوة بهنّ. رُوِي في بعض الآثار أنّ فاطمة رَضِيَ اللهُ عَنها لما ناوَلَتْ أَحَدَ ابنَيها بلالًا رَضِيَ اللهُ عَنهُ أو أنسًا رَضِيَ اللهُ عَنهُ قال: " رَأَيتُ كَفًّا " يعني أنّه لم يَرَ وجهًا . وقد كان أنس رضي الله عنه خادمًا خاصًا للنبيّ صلّى الله عليه وسلم، وكان يعيش عنده كأحد أهله. ۳ . اتّخاذ الخادمات اللائي يبقين بدون محارم، وقد تحصل بهن الخلوة. ۴. السماح للخطيبين بالمصاحبة والمخالطة التي تجر إلى الخلوة، ثم إلى ما لا تحمد عقباه، فيقع العبث بأعراض الناس بحجة التعارف ومدارسة بعضهم بعضًا. ۵. استقبال المرأة أقارب زوجها الأجانب، وأصدقاءه في حال غيابه ومجالستهم. ۶. الإختلاط في دور التّعليم كالمدارس، والجامعات، والمعاهد، والدّروس الخصوصية . ۷ . الاختلاط في الوظائف، والأندية، والمواصلات، والأسواق، والمستشفيات، والزيارات بين الجيران، والأعراس، والحفلات. ۸. الخلوة في أيّ مكان ولو بصفة مؤقتة كالمصاعد، والمكاتب، والعيادات، وغيرها. عودة الحجاب ج ۳ ص ۶۲ .

Scanned with CamScanner

په دفترونو او تعليمي ادارو کې د سړو او ښځو د اختلاط حکم

دا خبره اگر چې مخکې تېره شوه خو لږ نور وضاحت يې هم درته کوم هغه دا چې : د فساد په غرض د پردو سړو او پردو ښځو اختلاط قطعًا حرام دی ، ددې په حُرمت کې هيڅ شک نشته . خو که د فساد په غرض نه وُ بلکه د تعليم په سلسله کې وُ لکه : په بعضې سکولونو او کالجونو کې يو ځای تعليم کول ، يا لکه په هسپتالونو کې د نرسانو او ډاکټرانو اختلاط يا په سَرکاري دَفترونو کې د سړو او ښځو اِختلاط ، يا په نورو مجالسو کې اختلاط .

نو که مونږ په ظاهره باندې ديته اوګورو چې دا د فساد په غرض ندی او عقل هم دا وايي چې په دې کې څه نقصان نشته ، خو که مونږ حقيقت ته اوګورو نو په دې کې هم ډېر فسادات راجمع دي ؛ ځکه فِطرةً په هر سړي او هره ښځه کې يو بل ته مېلان وي ، بيا د انسان سره نفسِ اَمّاره هم شته چې ده ته د بَدی حکم کوي ، شهوت هم ورسره شته چې دا انسان ړَوند او کونړ کوي ، شيطان هم ورسره شته چې دا دده زړه ته د ګناهونو وَسوسې وراچوي ، نو اوس چې کله د پرَدو سړو او پرَدو ښځو اختلاط راشي ، په يو بل يې نظر لږي ، د يو بل سره لاس مِلاوَوي ، د يو بل سره ګپ شَپ لږوي ، او کله د يو بل سره ځانله هم شي نو خامخا به دلته د شرعي حُدودو خلاف وَرزي کيږي ، او آخري نتيجه به يې ډېره خرابه وي .

نو ځکه شريعت په هيڅ ميدان کې د پرَدو سړو او پرَدو ښځو اِختلاط نه خوښوي . (۱)

(۱) اختلاطُ الرّجال بالنّساء له ثلاث حالات : الأولى: اختلاطُ النّساء بمحارمهنّ من الرّجال، وهٰذا لا إشكال في جوازه. الثانية: اختلاطُ النّساء بالأجانب لغرض الفساد، وهذا لا إشكال في تحريمه. الثالثة: اختلاطُ النّساء بالأجانب في دور العلم والحوانيت والمكاتب والمستشفيات والحفلات ونحو ذلك فهٰذا في الحقيقة قد يظنّ السّائل في بادئ الأمر أنّه لا يؤدّي إلى افتتان كلّ واحد من النوعين بالآخر. ولكشف حقيقة هذا القسم فإنا نجيب عنه من طريق: مجمل، ومفصل. أمّا المجمل: فهو أنّ الله تعالى جبل الرّجال على القوّة والميل إلى النّساء. وجبل النّساء على الميل إلى الرّجال مع وجود ضعف ولين. فإذا حصل الاختلاطُ نشأ على ذلك آثار تؤدّي إلى حصول الغرض السّيّء. لأنّ النّفوس أمّارة بالسّوء. والهوى يعمي ويصم والشّيطان يأمر بالفحشاء والمنكر. وأمّا المفصّل: فالشّريعة مبنيّة على المقاصد ووسائلها، و وسائل المقصود الموصلة إليه حكمه. فالنّساء مواضع قضاء وطر الرجال. وقد سدّ الشّارع الأبواب المفضية إلى تعليق كلّ فرد من أفراد النوعين بالآخر . فتاوى ورسائل سماحة الشيخ محمد بن إبراهيم آل الشيخ مفتي مملكة العربية السعودية في زمنه ورئيس القضاة والشؤون الاسلامية ج ۱۰ ص ۳۵ .

نن صبا په بعضې پرائیوټ (شخصي) دفترونو کې ښځې سکرټرۍ وي ، د دَفتر مالکان ټوله ورځ ورسره ګپ شپ لړوي ، او کله کله ورسره ځانله والې هم راشي نودا ټول کارونه حرام دي . د ښځې په ځای باندې سړی سکرټر مقررول په کار دي ، او ښځو له هم پکار دي چې په کور کې کیني ؛ ځکه شریعت په دې باندې د رزق ګټلو ذِمه داري نده ایخی .

لیکن که ددې ښځې بل څوک د ګټې وټې نه وي نو بیا به په پَرده کې کار کوي خو د پرَدو سړو سره به اِختلاط نه کوي .

مخلوط تعلیم

په **فتاوی عثمانیه** کې ذکر دي : په موجوده دَور کې فحاشي او بې حیائي اِنتهاء ته رسیدلې ده ، په دې حالاتو کې د مسلمانانو ښځو حیاء هله محفوظ کیږي چې کله دوی په کورونو کې ناستې وي ، اسلام ښځه ددینه منع کړی چې دا بغیر ضرورته د کور د چاردیوالۍ نه اُووځي ، البته د مجبورۍ په وجه په غټ څادر یا بُرقع کې ورته وتل جائز دي

فقهاء کرامو د تعلیم و تربیت په شان ضرورت د پاره ښځو ته وتل په دې شرط جائز کړي چې د پَردې پوره اِهتمام به کوي ، د فِتنې خوَریدو یَره نه وي ، او د سړو سره اِختلاط نه وي .

نن صبا چې د سړو او ښځو کوم مخلوط تعلیم دی په دې کې د ومره فِتنه او فساد دی چې هغه د بیان محتاج ندی ، لهذا د ښځو د پاره د سړو سره مخلوط تعلیم حاصلول ناجائز دی .

البته که د ښځو د پاره دتعلیم ځانله اِداره نه وي او ډاکټري یا بل داسې تعلیم وي چې د حیاء دارو ښځو د پاره د هغې حاصلول د معاشرې ضرورت وي نو په داسې صورت کې د ښځو د پاره په مخلوطه اِداره کې د تعلیم ګنجائش شته ، خو ددې د پاره یو څو شرائط دي :

۱ . ښځه به د مخ پټولو او پَردې پوره اِهتمام کوي . ۲ . د خپل حیاء او عزت حفاظت به کوي . ۳ . د سړو سره به د غیر ضروري اختلاط ، خلوَت او خبرو نه مکمل پرهیز کوي .

۴ . د سبق نه بس به فوراً کور ته ځي .(۱)

---

(۱) والدّلیل علی ذلک : عَنْ عَبْدِ اللهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ : اَلْمَرْأَةُ عَوْرَةٌ فَإِذَا خَرَجَتْ اِسْتَشْرَفَهَا الشَّيْطَانُ . سنن الترمذي أَبْوَابُ الرَّضَاعِ بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الدُّخُولِ عَلَى الْمُغِيبَاتِ رقم الحدیث ۱۱۷۳ .

فتاوی عثمانیه ج۱۰ ص۹۹ الحجاب .

په **فتاوی محمودیه** کې ذکر دي: د هلکانو او جینکو مخلوط تعلیم کول، بې پردې د یو بل سره ملاقات کول، او د پردو سړو نه تعلیم حاصلول، دا ټول کارونه غلط دي، د دینه پوره پرهیز په کار دی. (۱)

په "آپ کے مسائل اور اُن کا حل" کې ذکر دي: په کوم کالج کې چې اُستاذان سړي جینکو ته دَرس ورکوي، او په دې کې جینکې پَرده نه کوي نو دا د فِتنې نه خالي ندی. (۲) یا خو دې په پَرده کې د تعلیم اِنتظام اوکړې شي، او یا دې د جینکو دا تعلیم پریخودې شي. ځکه ښځې ته د پردو سړو د وړاندې خپل مخ ښکاره کول ناجائز دی. (۳)

نن صبا مخلوط تعلیم ډیر خطرناک دی

نن صبا په بعضو سکولو او کالجونو کې چې کوم مخلوط تعلیم دی نو دا ډیر خطرناک دی ځکه په دې کې د شریعت د ډیرو حکمونو خلاف وَرزي ده، شریعت خو زَنانه ته په کور کې د پاتې کیدلو حکم کړی، خو که د ضرورت په وجه راأوځي نو په غټ پړوني یا بُرقع کې به راأووځي، ډَول و سِنګار به نه کوي، او خوشبو به نه استعمالوي.

---

(۱) اَلْخَلْوَةُ بِالْأَجْنَبِيَّةِ حَرَامٌ. الدرالمختار ج ٦ ص ٣٦٨ كِتَابُ الْحَظْرِ وَالْإِبَاحَةِ فَصْلٌ فِي النَّظَرِ وَالْمَسِّ. الاشباه والنظائر ص ١٥٩ كتاب الحظر والاباحة، سكب الانهر على هامش المجمع ج ۴ ص ٢٠٣ كتاب الكراهية فصل فى النظر ونحوه.

(وَتُمْنَعُ) الْمَرْأَةُ الشَّابَّةُ (مِنْ كَشْفِ الْوَجْهِ بَيْنَ رِجَالٍ) لَا لِأَنَّهُ عَوْرَةٌ بَلْ (لِخَوْفِ الْفِتْنَةِ). رد المحتار على الدر المختار ج ١ ص ۴٠٦ بَابُ شُرُوطِ الصَّلَاةِ مَطْلَبٌ فِي سَتْرِ الْعَوْرَةِ.

(قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِيَّاكُمْ وَالدُّخُولَ عَلَى النِّسَاءِ) أَيْ غَيْرِ الْمُحَرَّمَاتِ عَلَى طَرِيقِ التَّخْلِيَةِ أَوْ عَلَى وَجْهِ التَّكَشُّفِ. مرقاة المفاتيح شرح مشكاة المصابيح ج ٥ ص ٢٠٥١ في تشريح حديث ٣١٠٢. فتاوى محموديه ج ٢٨ ص ١۴١.

(۲) (وَتُمْنَعُ) الْمَرْأَةُ الشَّابَّةُ (مِنْ كَشْفِ الْوَجْهِ بَيْنَ رِجَالٍ) لَا لِأَنَّهُ عَوْرَةٌ بَلْ (لِخَوْفِ الْفِتْنَةِ). رد المحتار على الدر المختار ج ١ ص ۴٠٦ بَابُ شُرُوطِ الصَّلَاةِ مَطْلَبٌ فِي سَتْرِ الْعَوْرَةِ.

(۳) ولايؤذن بالخروج الى المجلس الذي يجتمع فيه الرجال والنساء وفيه المنكرات ... البزازية بهامش الهندية ج ۴ ص ١٥٧ طبع رشيديه كوئټه. آپ کے مسائل اور اُن کا حل ج ٨ ص ٩٨ و ص ٩٩ ط.س.

د نن دَور جینکۍ چې سکول یا کالج ته ځي نو اول خو د ناوې په شان ښه ځان جوړ کړي ، خوشبو استعمال کړي ، بې پَردې د کور نه راأووځي ، بیا ځوانان هلکان او ځوانانې جینکۍ په کلاس کې یو ځای ناست وي ، د جینکو په سَر باندې لوپټه نه وي ، سینې یې ښکاره وي یو بل ته ګوري ، د یو بل سره ګپ شَپ لږوي نو دا د معاشرې د پاره ډیره ضَرري خبره ده .

جینکۍ د غټو غټو ډِګریانو حاصلولو کوشش کوي خو د شرعي احکاماتو لحاظ نه ساتي ، تر دې چې کومې جینکۍ د اسلامیاتو ډِګري حاصلوي (تفسیر او احادیث وایي) نو هغوی د دَرس په دوران کې هم د پَردې لحاظ نه ساتي .

کوم علماء چې ورته نصیحت کوي نو د دوی د خبرو هیڅ پرواه نه کوي .

د مغربي تهذیب نه متأثره خلق د جینکو ذُهوکه کولو د پاره هغوی ته په ذِهنونو کې دا خبره وَراچوي چې : "په اسلام کې پَرده نشته دا مُلیانو ایجاد کړې ، په بې پَردګۍ او په مخلوط تعلیم کې ترقي ده "

مونږ ورته وایو چې پَرده د مُلیانو اِیجاد ندی بلکه ددې حکم په قرآن کریم او احادیثو کې صراحةً ذکر دی . او زمونږ د مسلمانانو په نزد هغه ترقي معتبر ده چې په هغې کې د شرعي حُدودو لحاظ ساتل شوې وي .

بل دا چې د اسلام دُشمنانو خو صرف د ترقۍ لفظ یاد کړی ، نو په دې هم نه پوهیږي چې ترقي چاته وایي ؟

کله چې ښځه کلاؤ مخ د پَردو سره سره یو ځای بې پَردې ګرځي نو په دې کې خو هیڅ ترقي نشته ، بلکه که په چا کې څه نا څه عقل وي نو هغه په دې پوهیږي چې دا خو بې حیائي او بې غیرتي ده ، په دې کې خو د ښځې عزت او شرافت ختمیږي ، داسې ترقي د شیطان او د هغه د ملګرو خوښه ده ، خو مونږ مسلمانانو ته مقبول نده .

په مخلوط تعلیم کې هلکان او جینکۍ محنت نه کوي

په مخلوط تعلیم کې هلکان او جینکۍ په دَرسونو کې محنت نه کوي ؛ ځکه هلکان د جینکو ښائست او یارانې ته متوجّه وي ، او جینکۍ هم ځانله د دوست (Boy friend) پیدا کولو د پاره هلکانو ته متوجّه وي ، ټوله ورځ به همدې سوچونو کې ډُوب وي نو دَرسونو ته یې پوره توجّه نه وي .

Scanned with CamScanner

بيا چې کله چُهټي شي نو بعضې جينکۍ د خپل دوست سره په پارکونو کې چکرې وهي، په هوټلو کې ورسره ځانله خوراکونه کوي، ګپ شَپ لړوي، لاس ورسره مِلاووي، او نور ډير خلافِ شرع کارونه کوي، چې دا ټول کارونه په شريعت کې ممنوع دي.

نن صبا په کالجونو کې د هلکانو او جينکو د محبت حقيقت

په اسلام کې د سړي او ښځې د محبت شکل صرف نکاح ده. (۱) ددينه علاوه اسلام د پرَدي سړي او پرَدۍ ښځې په مينځ کې د دوستۍ اجازت نه ورکوي.

نن صبا چې په کالجونو کې بعضې هلکانو او جينکو د محبت په نوم کومې يارانې جوړې کړي، چې هغې ته دوی (Boy friend) او (Girl friend) وايي، بيا سره ټوله ورځ ګپ شَپ لړوي، چَکرې وهي، او په هوټلو کې ځانله ناست وي، نو په اسلام کې ددې هيڅ جواز نشته. دا صرف د مغربي تهذيب (کافرانو) طريقه ده، بعضې د اسلام نه ناخبره هلکان د غير مُسلمو نقل کوي. (۲)

په کالج کې هلکانو د پاره اُستاذانې ښځې مقررول ناجائز دي

په بعضې کالجونو کې بالغه هلکانو ته ښځې دَرس ورکوي، د دَرس په دَوران کې اکثر د اُستاذې په سَر باندې لوپټه هم نه وي نو ددې حکم دادی چې په اسلام کې ددې هيڅ جواز نشته. دا مخلوط تعليم د غيرمُسلمو اېجاد دی، مقصد يې په دې سره دا دی چې سړي سړې پاتې نشي، او ښځه ښځه پاتې نشي.

که هلکان دا عُذر بيانوي چې " دا زمونږ مجبوريت دی " نو ددې جواب دادی چې د دوی دا مجبوريت هم مَصنوعي دی، ځکه د کالج هلکان خو وخت په وخت د حکومت نه ډيرې مطالبې کوي او ددې د پاره احتجاج هم کوي، نو آيا دوی د حکومت نه دا مطالبه نشي کولی چې مونږ ددې ګناه نه بچ کړئ؟ او د ښځو په ځای سړي استاذان مقرر کړئ؟ (انسان چې کله يو ناجائز کار اوګوري نو د خپل وَس مطابق به د هغې د بندولو کوشش

---

(۱) عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَمْ تَرَ لِلْمُتَحَابَّيْنِ مِثْلُ النِّكَاحِ. مشكاة المصابيح كتاب النِّكَاح الفَصْل الثَّالِث رقم الحديث ۳۰۹۳ (۱۴)، سنن ابن ماجة رقم الحديث ۱۸۴۷.

(۲) آپ کے مسائل اور اُن کا حل ج ۸ ص ۱۷۵ ۲۰۱۰ء.

کوي) (١)

په کومو يُونيورسټيو کې چې په پَرده باندې پابندي وي په هغې کې د جينکو د پاره د تعليم حاصلولو حکم

په کومو يُونيورسټو کې چې د ښځو په پَرده باندې پابندي وي ، طالباتو ته صرف دَتنه په يونيورسټۍ کې په سَر باندې لوپټه نه پرېږدي نو په دې کې د جينکو د پاره د تعليم حاصلولو حکم دادی چې که په دې يونيورسټيو کې خالص ښځې وي سړي په کې بالکل نه وي نو بيا په دې کې د جينکو د پاره تعليم حاصلول جائز دی ، ځکه د ښځې د پاره د نورو مسلمانانو ښځو د وړاندې سَر ښکاره کول جائز دي. (٢)

خو که په دې يونيورسټيو کې هلکان هم سبق وايي ، يا په کې سړي اُستاذان وي نو بيا د دوی د وړاندې د طالباتو د پاره مخ او سَر پټول فرض دي ، او ښکاره کول يې حرام دي. (٣)

بيا په داسې يونيورسټيو کې د جينکو د پاره تعليم حاصلولو ناجائز دی. (٤)

هلکانو او جينکو ته تر څومره عُمر پورې د مخلوط تعليم اجازت شته ؟

په احاديثو کې راغلي چې هلکان د لسو (١٠) کالو شي نو بيا د دوی بِسترې جدا کول په کار دي (اګرچې دوی ورور او خور وي). (٥)

---

(١) قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ . وَذٰلِكَ أَضْعَفُ الْإِيْمَانِ . صحيح مسلم كِتَابُ الإِيمَانِ بَابُ بَيَانِ كَوْنِ النَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ مِنَ الْإِيمَانِ... رقم الحديث ٧٨ (٤٩) . مشكوة المصابيح بَابُ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ الفَصْلُ الأول رقم الحديث ٥١٣٧ (١) . آپ کے مسائل اور اُن کا حل ج ٨ ص ٩٩ ، و ص ٨٢ پرده.

(٢) وَتَنْظُرُ الْمَرْأَةُ الْمُسْلِمَةُ مِنَ الْمَرْأَةِ كَالرَّجُلِ مِنَ الرَّجُلِ . رد المحتار على الدر المختار ج ٦ ص ٣٧١ كِتَابُ الحَظْرِ وَالإِبَاحَةِ فَصْلٌ فِي النَّظَرِ وَالْمَسِّ.

(٣) (وَتُمْنَعُ) الْمَرْأَةُ الشَّابَّةُ (مِنْ كَشْفِ الْوَجْهِ بَيْنَ رِجَالٍ) لَا لِأَنَّهُ عَوْرَةٌ بَلْ (لِخَوْفِ الْفِتْنَةِ) . الدر المختار ج ١ ص ٤٠٦ بَابُ شُرُوطِ الصَّلَاةِ مَطْلَبٌ فِي سَتْرِ الْعَوْرَةِ.

(٤) آپ کے مسائل اور اُن کا حل ج ٨ ص ٧٥ پرده. فتاوی محموديه ج ٢٨ ص ١٤١ اجنبی عورتوں سے تنہائی.

(٥) قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مُرُوْا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلَاةِ وَهُمْ أَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِيْنَ . ←←←←←

Scanned with CamScanner

ددې حدیث نه معلومیږي چې هلکانو او جینکو ته زیات نه زیات د لسو کالو یا یوولسو کالو پورې د مخلوط (یو ځای) تعلیم کولو اجازت شته ، ددې عُمر نه پس بیا د مخلوط تعلیم اجازت نشته . (۱)

په مسلمان سړي او ښځه باندې کوم علم فرض دی ؟

اسلام چې په سړي او ښځه باندې کوم عِلم فرض کړی ، او په احادیثو کې د هغې فضائل راغلي نو ددینه مراد دِیني علم دی ، یعنی هغه علم مراد دی چې په هغې سره انسان ته د الله ﷻ معرفت حاصلیږي او د الله ﷻ د راضي کولو طریقې پرې معلومیږي .

لهذا په هر مسلمان (نارینه او زَنانه) باندې دومره عِلم فرضِ عین دی چې دا پرې د دِین د بُنیادي ضرورتونو نه خبردار شي ، لکه :

۱. د اهلِ سنت والجماعت بُنیادي عقائد پیژندل فرضِ عین دي .

۲ . د طهارت ، مونځ او روژې علم فرضِ عین دی . او په مالدار باندې د زکوة او حج علم هم فرضِ عین دی .

۳ . په کومه معامله کې چې انسان د داخلیدو اراده لري (لکه : تجارت ، زراعت ، تزوّج وغیره) ددې علم هم په ده باندې فرضِ عین دی . (ددې د پاره چې دا د حرامو او شبهاتو نه ځان محفوظ کړي) .

۴ . د آفاتِ نفساني (لکه رِیا ، حسد ، عُجب او تکبر وغیره) پیژندګلي ، او ددې نه د بچ کیدلو طریقې معلومولو علم هم فرضِ عین دی (ځکه د رِیاء په وجه خو انسان د عبادت د ثواب نه محرومه کیږي ، او حسد خو د انسان نیک اعمال داسې سوزوي لکه اُور چې خشاک سوزوي) ، همدارنګې د اخلاص علم هم ضروري دی ، ځکه د عمل صحت په اخلاص باندې موقوف دی .

← ← ← وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ أَبْنَاءُ عَشْرٍ ، وَفَرِّقُوا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ . سنن ابي داود بَابُ مَتَى يُؤْمَرُ الْغُلَامُ بِالصَّلَاةِ رقم الحديث ۴۹۵ ، مشكاة المصابيح كتاب الصلاة الفصل الثاني رقم الحديث ۵۷۲ (۹) ، كنزالعمال رقم الحديث ۴۵۳۲۴ .

(۱) آپ کے مسائل اور اُن کا حل ج ۸ ص ۱۷۷ پرانا.

خلاصه داچې ددې مذکوره شیانو علم په قدر د ضرورت په هر مسلمان نارینه او زنانه باندې فرضِ عین دی. البته په دې کې تَبَحُّرْ (یعنی پوره مهارت حاصلول) مستحب دی.

په شامي کې ددې پوره تفصیل ذکر دی. (۱)

دُنیاوي فنون (ډاکټري. انجینري وغیره) علم نه دی

نن صبا چې په کالجونو او یُونیورسټیو کې د ډاکټری یا اِنجینری کوم تعلیم ورکولې شي نو دیته عِلم نشي ویلی، بلکه دیته هُنر، پېشه او فن ویلې شي.

پخپله دا فنون نه ښه دي او نه بَد دي، ددې د ښه والي او بَدوالي اِنحصار په صحیح یا

---

(۱) په شامي کې ددې پوره تحقیق ذکر دی: قَالَ الحصكفي رَحِمَهُ اللهُ: وَاعْلَمْ أَنَّ تَعَلُّمَ الْعِلْمِ يَكُوْنُ فَرْضَ عَيْنٍ وَهُوَ بِقَدْرِ مَا يَحْتَاجُ لِدِيْنِهِ. وَفَرْضَ كِفَايَةٍ، وَهُوَ مَا زَادَ عَلَيْهِ لِنَفْعِ غَيْرِهِ. وَمَنْدُوْبًا. وَهُوَ التَّبَحُّرُ فِي الْفِقْهِ وَعِلْمِ الْقَلْبِ. الدر المختار

قَالَ ابن عابدين رَحِمَهُ اللهُ: (قَوْلُهُ: وَاعْلَمْ أَنَّ تَعَلُّمَ الْعِلْمِ ...) أَيِ الْعِلْمُ الْمُوْصِلُ إِلَى الْآخِرَةِ أَوِ الْأَعَمُّ مِنْهُ. قَالَ الْعَلَامِيُّ فِي فُصُولِهِ: مِنْ فَرَائِضِ الْإِسْلَامِ تَعَلُّمُهُ مَا يَحْتَاجُ إِلَيْهِ الْعَبْدُ فِي إِقَامَةِ دِيْنِهِ وَإِخْلَاصِ عَمَلِهِ لِلّٰهِ تَعَالَى وَمُعَاشَرَةِ عِبَادِهِ. وَفَرْضٌ عَلَى كُلِّ مُكَلَّفٍ وَمُكَلَّفَةٍ بَعْدَ تَعَلُّمِهِ عِلْمَ الدِّيْنِ وَالْهِدَايَةِ تَعَلُّمُ عِلْمِ الْوُضُوْءِ وَالْغُسْلِ وَالصَّلَاةِ وَالصَّوْمِ. وَعِلْمِ الزَّكَاةِ لِمَنْ لَهُ نِصَابٌ. وَالْحَجِّ لِمَنْ وَجَبَ عَلَيْهِ. وَالْبُيُوْعِ عَلَى التُّجَّارِ لِيَحْتَرِزُوْا عَنِ الشُّبُهَاتِ وَالْمَكْرُوْهَاتِ فِي سَائِرِ الْمُعَامَلَاتِ. وَكَذَا أَهْلُ الْحِرَفِ. وَكُلُّ مَنِ اشْتَغَلَ بِشَيْءٍ يُفْرَضُ عَلَيْهِ عِلْمُهُ وَحُكْمُهُ لِيَمْتَنِعَ عَنِ الْحَرَامِ فِيْهِ.

وَفِي تَبْيِيْنِ الْمَحَارِمِ: لَا شَكَّ فِي فَرْضِيَّةِ عِلْمِ الْفَرَائِضِ الْخَمْسِ وَعِلْمِ الْإِخْلَاصِ؛ لِأَنَّ صِحَّةَ الْعَمَلِ مَوْقُوْفَةٌ عَلَيْهِ. وَعِلْمِ الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ. وَعِلْمِ الرِّيَاءِ؛ لِأَنَّ الْعَابِدَ مَحْرُوْمٌ مِنْ ثَوَابِ عَمَلِهِ بِالرِّيَاءِ. وَعِلْمِ الْحَسَدِ وَالْعُجْبِ؛ إِذْ هُمَا يَأْكُلَانِ الْعَمَلَ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ. وَعِلْمِ الْبَيْعِ وَالشِّرَاءِ وَالنِّكَاحِ وَالطَّلَاقِ لِمَنْ أَرَادَ الدُّخُوْلَ فِي هٰذِهِ الْأَشْيَاءِ. وَعِلْمِ الْأَلْفَاظِ الْمُحَرَّمَةِ أَوِ الْمُكَفِّرَةِ. وَلَعَمْرِي هٰذَا مِنْ أَهَمِّ الْمُهِمَّاتِ فِي هٰذَا الزَّمَانِ؛ لِأَنَّكَ تَسْمَعُ كَثِيْرًا مِنَ الْعَوَامِّ يَتَكَلَّمُوْنَ بِمَا يُكَفِّرُ وَهُمْ عَنْهَا غَافِلُوْنَ. وَالْاِحْتِيَاطُ أَنْ يُجَدِّدَ الْجَاهِلُ إِيْمَانَهُ كُلَّ يَوْمٍ وَيُجَدِّدَ نِكَاحَ امْرَأَتِهِ عِنْدَ شَاهِدَيْنِ فِي كُلِّ شَهْرٍ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ. إِذِ الْخَطَأُ وَإِنْ لَمْ يَصْدُرْ مِنَ الرَّجُلِ فَهُوَ مِنَ النِّسَاءِ كَثِيْرٌ. رد المحتار على الدر المختار ج ۱ ص ۴۲ مُقَدِّمَة. فتاوی فریدیه ج۱ ص ۲۰۶ کتاب العلم. فتاوی محموديه ج۶ ص ۳۷ باب اول: علم کا بیان.

بيا امام ابوداؤد رَحِمَهُ اللهُ ددې باب لاندې دا حديث رانقل کړی :

رسول الله صلی الله عليه وسلم اوفرمايل : لَوْ تَرَكْنَا هٰذَا الْبَابَ لِلنِّسَاءِ .

که مونږ (د مسجدِ نبوي) دا دروازه د ښځو د پاره پرېږدو نو دا به بهتروي .

حضرت نافع رَحِمَهُ اللهُ فرمايي :

فَلَمْ يَدْخُلْ مِنْهُ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا حَتّٰى مَاتَ .

حضرت عبدالله بن عُمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا (ددې اِرشاد آوريدو نه پس) تر مرګه پورې په دې دروازه باندې نهٔ داخل شوی . (۱)

۲ . په يو بل حديث کې ددې پوره تشريح ذکر ده ، حضرت ابن عُمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا فرمايي چې کله رسول الله صلی الله عليه وسلم مسجدِ نبوي جوړ کړو نو د زنانهٔ د پاره يې يوه جدا دَروازه جوړه کړه ، او وې فرمايل : لَا يَلِجَنَّ مِنْ هٰذَا الْبَابِ مِنَ الرِّجَالِ أَحَدٌ .

په سړو کې دې هيڅوک ددې دَروازې نه جُمات ته نه داخليږي (ځکه دا د زَنانهٔ د پاره خاص ده) .

حضرت نافع رَحِمَهُ اللهُ فرمايي :

فَمَا رَأَيْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا دَاخِلًا مِنْ ذٰلِكَ الْبَابِ وَلَا خَارِجًا مِنْهُ .

ما هيڅ کله ابن عُمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا ندې ليدلی چې په دې دَروازه باندې جُمات ته داخل شوې وي يا خارج شوې وي . (۲)

---

(۱) عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا ، قَالَ : قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : « لَوْ تَرَكْنَا هٰذَا الْبَابَ لِلنِّسَاءِ ». قَالَ نَافِعٌ : فَلَمْ يَدْخُلْ مِنْهُ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا حَتّٰى مَاتَ . سنن ابي داؤد كِتَاب الصَّلَاةِ بَابٌ فِي اِعْتِزَالِ النِّسَاءِ فِي الْمَسَاجِدِ عَنِ الرِّجَالِ رقم الحديث ۴۶۲ ، و رقم الحديث ۵۷۱ بَابُ التَّشْدِيدِ فِي ذٰلِكَ (اى : فِي خُرُوجِ النِّسَاءِ إِلَى الْمَسْجِدِ) .

(۲) عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا بَنَى الْمَسْجِدَ جَعَلَ بَابًا لِلنِّسَاءِ ، وَ قَالَ : « لَا يَلِجَنَّ مِنْ هٰذَا الْبَابِ مِنَ الرِّجَالِ أَحَدٌ » قَالَ نَافِعٌ : فَمَا رَأَيْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا دَاخِلًا مِنْ ذٰلِكَ الْبَابِ وَلَا خَارِجًا مِنْهُ . مسند ابي داؤد الطيالسي رقم الحديث ۱۹۳۸ وَمَا رَوَى نَافِعٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ . حلية الأولياء وطبقات ج ۱ ص ۳۱۳ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ .

Scanned with CamScanner

غلط مقصد او استعمال باندې دی.

که دا د ښه مقصد د پاره حاصلولې شو نو دا ښه دي، خو که دا د خراب مقصد د پاره حاصلولې شو يا ددې په حاصلولو کې د شريعت احکام ماتيدل نو بيا ښه ندي. (۱)

حضرت مولانا اشرف علي تهانوي رَحِمَهُ اللهُ په خپل خطبات کې دا خبره ډير په تفصيل سره ذکر کړې چې بعضې خلق د علم فضائل بيانوي، د قرآن کريم آيتونه او احاديث ذکر کوي خو بيا غلطي دا کوي چې دا ټول فضائل په انګريزي تعليم تطبيقوي او خلقو ته د انګريزي زده کولو ترغيب ورکوي.

نو خبردار! دا سخته دُهوکه ده، ځکه د علم چې څومره فضائل په قرآن کريم او احاديثو کې بيان شوي نو د دينه د شريعت علم مراد دی، هغه علم مراد دی چې په هغې سره انسان ته د الله جَلَّ جَلَالُهُ معرفت حاصليږي او په آخرت کې د انسان د پاره فائده مند وي، انګريزي تعليم مراد نه دی. (۲)

---

(۱) عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، أَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: اَلْعِلْمُ ثَلَاثَةٌ. وَمَا سِوَى ذٰلِكَ فَهُوَ فَضْلٌ: آيَةٌ مُحْكَمَةٌ، أَوْ سُنَّةٌ قَائِمَةٌ، أَوْ فَرِيْضَةٌ عَادِلَةٌ. سنن ابي داؤد كِتَابُ الْفَرَائِضِ بَابُ مَا جَاءَ فِي تَعْلِيمِ الْفَرَائِضِ رقم الحديث ۲۸۸۵، سنن ابن ماجة رقم الحديث ۵۴، السنن الكبرى للبيهقي رقم الحديث ۱۲۱۷۲.

(وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: طَلَبُ الْعِلْمِ) أَيِ الشَّرْعِيِّ (فَرِيْضَةٌ) أَيْ: مَفْرُوْضٌ فَرْضَ عَيْنٍ (عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ): أَوْ كِفَايَةٍ وَالتَّاءُ لِلْمُبَالَغَةِ أَيْ وَمُسْلِمَةٍ كَمَا فِي رِوَايَةٍ.

قَالَ الشُّرَّاحُ: اَلْمُرَادُ بِالْعِلْمِ مَا لَا مَنْدُوْحَةَ لِلْعَبْدِ مِنْ تَعَلُّمِهِ كَمَعْرِفَةِ الصَّانِعِ وَالْعِلْمِ بِوَحْدَانِيَّتِهِ وَنُبُوَّةِ رَسُوْلِهِ وَكَيْفِيَّةِ الصَّلَاةِ. فَإِنَّ تَعَلُّمَهُ فَرْضُ عَيْنٍ. مرقاة المفاتيح كِتَابُ الْعِلْمِ ج ۱ ص ۳۰۱ في تشريح حديث ۲۱۸.

آپ کے مسائل اور ان کا حل ج ۸ ص ۱۷۴، و ص ۹۹ پرده.

(۲) دکوم علم فضائل او تاکيد چې په احاديثو کې راغلی د هغې نه علم د شريعت مراد دی: په فتح الباري کې ذکر دي: وَالْمُرَادُ بِالْعِلْمِ الْعِلْمُ الشَّرْعِيُّ الَّذِيْ يُفِيْدُ مَعْرِفَةَ مَا يَجِبُ عَلَى الْمُكَلَّفِ مِنْ أَمْرِ دِيْنِهِ فِيْ عِبَادَاتِهِ وَمُعَامَلَاتِهِ. وَالْعِلْمُ بِاللهِ وَصِفَاتِهِ وَمَا يَجِبُ لَهُ مِنَ الْقِيَامِ بِأَمْرِهِ وَتَنْزِيْهِهِ عَنِ النَّقَائِصِ. وَمَدَارُ ذٰلِكَ عَلَى التَّفْسِيْرِ وَالْحَدِيْثِ وَالْفِقْهِ. فتح الباري شرح صحيح البخاري ج ۱ ص ۱۴۱ قَوْلُهُ بَابُ قَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الدِّيْنُ النَّصِيحَةُ. فتاوى محموديه ج ۶ ص ۳۴ باب اول: علم کا بيان.

Scanned with CamScanner

(البته که چا معتمد عالم په انګريزي کې د قرآن کريم يا احاديثو ترجمه او کړه او يو کس هغه لولي نو بيا په دې کې ثواب شته) . (۱)

نو نن صبا چې په سکولونو او کالجونو کې کوم فنون خودلې شي نو دا دغه فرضي علم نه دی ، بلکه په دې فنونو کې چې کوم د مسلمانانو د فائدې د پاره وي او په خلافِ شرعه امورو مشتمل نه وي نو دا صرف د جواز په مرتبه کې دي . البته که په خلافِ شرعه امورو مشتمل وو نو بيا د هغې حصول نا جائز دی . (۲)

دُنياوي فنون زده کول هم منع ندي

دُنياوي علوم او فنون زده کول څه منع نه دي بلکه دا هم د ژوند ضرورت دی ، د دې زده کول هم د ضرورت په درجه کې جائز دي .

بلکه امام غزالي رَحِمَهُ اللهُ په احياء العلوم کې ذکر کړي دي چې د کومو دُنياوي علومو او فنونو د نه زده کولو په وجه چې اجتماعي خرابي لازميږي او د مسلمانانو د کمزورتيا سبب ګرځي نو دا زده کول هم فرضِ کفايي دي لکه علمِ طب ، حساب ، زمينداري ، سياست او د کپړو جوړول وغيره . (۳)

---

(۱) خطبات حكيم الامت ج۲ ص ۱۹۴ موضوع تعميم العلم .

(۲) كشف الباري ج۳ ص ۴۴ كتاب العلم باب فضل العلم .

(۳) امام غزالي رحمه الله فرمايي : فالعلومُ التي ليست بشرعيّة تنقسم إلى ما هو محمود وإلى ما هو مذموم وإلى ما هو مباح . فالمحمود : ما يرتبط به مصالح أمور الدنيا . كالطبّ والحساب . وذلك ينقسم إلى ما هو فرض كفاية وإلى ما هو فضيلة وليس بفريضة . أمّا فرض الكفاية : فهو علمٌ لا يستغني عنه في قوام أمور الدّنيا كالطبّ إذ هو ضروري في حاجة بقاء الأبدان . وكالحساب فإنّه ضروريّ في المعاملات وقسمة الوصايا والمواريث وغيرهما . وهذه هي العلوم التي لو خلا البلد عمّن يقوم بها حرج أهل البلد . وإذا قام بها واحد كفى وسقط الفرض عن الآخرين .

فلا يتعجب من قولنا إنّ الطبّ والحساب من فروض الكفايات . فإنّ أصول الصناعات أيضًا من فروض الكفايات كالفلاحة والحياكة والسّياسة . بل الحجامة والخياطة ؛ فإنّه لو خلا البلد من الحجام تسارع الهلاك إليهم وحرجوا بتعريضهم أنفسهم للهلاك . فإنّ الذي أنزل الدّاءَ أنزل الدواء ←←←←←←

Scanned with CamScanner

په شامي کې هم ددې تفصيل شته . (١)

البته دا د ژوند مقصد ګرځول نه دي په کار، ځکه مقصودي عِلم خو صرف د شريعت عِلم دی چې په دې سره انسان ته د دواړو جهانو کاميابي نصيبه کيږي .

انګريزي ژده کول جائز ده . خو د انګريزي تهذيب نه ځان ساتل په کار دي

د انګريزي ژده کولو مختلف صورتونه دي ، د هر صورت حکم جدا دی :

که چيرته په انګريزي تعليم سره د دِين ضائع کيدو يَره وه نو بيا ددې ژده کول حرام دي .(٢)

که په دې کې د دِين ضائع کيدو يَره نه وه ، بلکه د دُنيوي او معاشي مقاصدو د پاره حاصلولې شوه نو بيا ددې ژده کول مباح دي . (٣)

←←← وأرشد إلى استعماله وأعد الأسباب لتعاطيه فلا يجوز التعرض للهلاك بإهماله . وأمّا ما يعدّ فضيلة لا فريضة فالتّعمق في دقائق الحساب وحقائق الطبّ وغير ذلك مما يستغنى عنه ، ولكنّه يفيد زيادة قوة في القدر المحتاج إليه . وأما المذموم فعلم السحر والطلسمات وعلم الشّعبذة والتلبيسات . وأما المباح منه فالعلم بالأشعار التي لا سخف فيها وتواريخ الأخبار وما يجري مجراه . أمّا العلوم الشرعيّة وهي المقصودة بالبيان فهي محمودة كلها . احياء علوم الدين ج ١ ص ١٦ كتاب العلم بيان العلم الذي هو فرض كفاية .

(١) قال الحصكفي رَحِمَهُ اللّٰهُ : وَاعْلَمْ أَنَّ تَعَلُّمَ الْعِلْمِ يَكُوْنُ فَرْضَ عَيْنٍ وَهُوَ بِقَدْرِ مَا يَحْتَاجُ لِدِيْنِهِ. وَفَرْضَ كِفَايَةٍ. وَهُوَ مَا زَادَ عَلَيْهِ لِنَفْعِ غَيْرِهِ. الدرالمختار

قال ابن عابدينؒ : قَالَ فِي تَبْيِيْنِ الْمَحَارِمِ: وَأَمَّا فَرْضُ الْكِفَايَةِ مِنَ الْعِلْمِ. فَهُوَ كُلُّ عِلْمٍ لَا يُسْتَغْنٰى عَنْهُ فِي قِوَامِ أُمُوْرِ الدُّنْيَا كَالطِّبِّ وَالْحِسَابِ وَالنَّحْوِ وَاللُّغَةِ وَالْكَلَامِ وَالْقِرَاءَاتِ وَأَسَانِيْدِ الْحَدِيْثِ وَقِسْمَةِ الْوَصَايَا وَالْمَوَارِيْثِ وَالْكِتَابَةِ وَالْمَعَانِيْ وَالْبَدِيْعِ وَالْبَيَانِ وَالْأُصُوْلِ وَمَعْرِفَةِ النَّاسِخِ وَالْمَنْسُوْخِ وَالْعَامِّ وَالْخَاصِّ وَالنَّصِّ وَالظَّاهِرِ وَكُلُّ هٰذِهِ آلَةٌ لِعِلْمِ التَّفْسِيْرِ وَالْحَدِيْثِ. وَكَذَا عِلْمُ الْآثَارِ وَالْأَخْبَارِ وَالْعِلْمُ بِالرِّجَالِ وَأَسَامِيْهِمْ وَأَسَامِي الصَّحَابَةِ وَصِفَاتِهِمْ. وَالْعِلْمُ بِالْعَدَالَةِ فِي الرِّوَايَةِ. وَالْعِلْمُ بِأَحْوَالِهِمْ لِتَمْيِيْزِ الضَّعِيْفِ مِنَ الْقَوِيِّ. وَالْعِلْمِ بِأَعْمَارِهِمْ وَأُصُوْلِ الصِّنَاعَاتِ وَالْفِلَاحَةِ كَالْحِيَاكَةِ وَالسِّيَاسَةِ وَالْحِجَامَةِ. رد المحتار على الدر المختار ج ١ ص ٤٢ مُقَدِّمَة.

(٢) فتاوی عزیزي ص ٥٩٩ ، امداد الفتاوی ج ٦ ص ١٦٢ ، و ص ١٦٣ ، و ص ١٩٣ .

(٣) قَالَ فِي تَبْيِيْنِ الْمَحَارِمِ: وَأَمَّا فَرْضُ الْكِفَايَةِ مِنَ الْعِلْمِ. فَهُوَ كُلُّ عِلْمٍ لَا يُسْتَغْنٰى عَنْهُ فِي ←←←←←←

که انګريزي تعليم د دِيني مقاصدو د پاره کولې شو نو بيا دا د ثواب کار دی. (۱)

په انګريزي تعليم زده کولو باندې زمونږ اعتراض نشته خو ليکن په دې موجوده انګريزي نظامِ تعليم کې دِين محفوظ نه پاتې کيږي. لهذا که يو کس انګريزي زده کوي خو د انګريزي تهذيب نه ځان ساتي نو بيا په دې کې څه حرَج نشته. (۲)

زَنانه په پَرده کې جديد تعليم هم حاصلولې شي

د سړو او ښځو مخلوط تعليم شرعًا ناجائز او سخته ګناه ده، خو که زَنانه په پَرده کې جديد تعليم لکه کمپيوټر، ميډيکل (ډاکټري)، يا نور تعليم حاصلوي نو په دې کې څه حرج نشته، ځکه معاشرې ته د ښځې ډاکټرې هم ضرورت شته، خو د تعليم يا ملازمت په په دَوران کې به ښځه د پرَدو سړو سره اختلاط نه کوي، او د خپل نظر حفاظت به کوي.

ځکه که د ډاکټرۍ په زده کولو کې د شريعت خلاف کارونه کول راتلل نو بيا يې پريخودل په کار دي ځکه د الله ﷻ ناراضه کول ندي په کار. (۳)

د جينکو د پاره بغير د مَحرَم نه د پرَدي اُستاذانو سره چکر له تلل ناجائز دي

په بعضې کالجونو کې دا ترتيب وي چې په چُهټيانو کې اُستاذان سړي د کالج جينکۍ د ځان سره بل ښار ته د لس يا پنځلس ورځو د پاره په چَکر باندې بوځي، دې جينکو ته اګر چې د خپل کور د طرفه اجازت وي خو خپل مَحرَم (ورور وغيره) ورسره نه وي، صرف د کالج اُستاذان سړي ورسره وي، نو ددې حکم دادی چې:

←←←←←←← قِوَامِ أُمُوْرِ الدُّنْيَا كَالطِّبِّ وَالْحِسَابِ وَالنَّحْوِ وَاللُّغَةِ وَالْكَلَامِ .... وَأُصُوْلِ الصِّنَاعَاتِ وَالْفِلَاحَةِ كَالْحِيَاكَةِ وَالسِّيَاسَةِ وَالْحِجَامَةِ. رد المحتار على الدر المختار ج ۱ ص ۴۲ مُقَدِّمَة مَطْلَبٌ فِي فَرْضِ الْكِفَايَةِ وَفَرْضِ الْعَيْنِ

(۱) قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّمَا الأَعْمَالُ بِالنِّيَاتِ. وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوٰى ... صحيح البخاري بَابُ بَدْءِ الْوَحْيِ كَيْفَ كَانَ بَدْءُ الْوَحْيِ إِلَى رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ رقم الحديث ۱ ، صحيح مسلم كِتَابُ الإِمَارَةِ بَابُ قَوْلِهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّمَا الأَعْمَالُ بِالنِّيَّةِ رقم الحديث ۱۵۵ (۱۹۰۷).

(۲) آپ کے مسائل اور اُن کا حل ج ۸ ص ۱۷۶ ړدد.

(۳) آپ کے مسائل اور اُن کا حل ج ۸ ص ۱۷۲ و ص ۱۷۴، و ص ۱۰۳، و ص ۱۰۸ ړدد.

Scanned with CamScanner

اول خو ښځې ته په کور کې د پاتې کيدو حکم شوى ، بغير د ضرورت نه به بهر نه اُوځي . (۱)

دويم دا چې د چکر د پاره پرَدو سړو کرځيدل د ښځو د فِطرت خلاف ده ، ځکه چې کله ښځه بهر اُووځي نو شيطان دا د خلقو په نظر کې ښائسته کوي ، او په ګناه کې يې واقع کوي . (۲)

دريم دا چې نبي عليه السلام ښځه ددينه منع کړى چې بغير د مَحرَم نه د شرعي سفر په مقدار (اَته اَويا ۷۸ کلوميټره ، يا د درې ورځې پيدل مزل په مقدار) لرې سفر اوکړي . (يعنى ښځې ته بغير د مَحرَم نه د ۷۸ کلوميټر په اَندازه باندې لرې سفر کول ناجائز دى ، بلکه خامخا به ورسره پلار ، ورور ، خاوند ، ځوي او يا بل مَحرَم وي). (۳)

لهذا کومه ښځه چې په الله او رسول باندې ايمان لري هغه به هيڅ کله د پرَدو سړو سره په چَکر لاړه نشي . (۴)

ښځې ته غير مَحرَمه ډرائيور سره ځان له لرې نوکرۍ له تلل ناجائز دي

که ښځې ته د نوکرۍ کولو مجبوريت ؤ (مثلا ددې د پاره د ګټې بل څوک نه ؤ) او ديته نزدې نوکري پيدا کيده نو بيا دا په پرَده کې نزدې نوکري کولې شي (خو د پرَدو سړو

---

(۱) ﴿ وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَىٰ ﴾ . الاحزاب آية ۳۳ .

(۲) قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اَلْمَرْأَةُ عَوْرَةٌ فَإِذَا خَرَجَتْ اِسْتَشْرَفَهَا الشَّيْطَانُ . سنن الترمذي أَبْوَابُ الرَّضَاعِ بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الدُّخُولِ عَلَى الْمُغِيبَاتِ رقم الحديث ۱۱۷۳ ,قال الترمذي: هٰذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ. قال الالباني : صحيح.

(۳) قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تُسَافِرَ سَفَرًا فَوْقَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فَصَاعِدًا . إِلَّا وَمَعَهَا أَبُوهَا أَوْ أَخُوهَا أَوْ زَوْجُهَا أَوِ ابْنُهَا أَوْ ذُو مَحْرَمٍ مِنْهَا . سنن ابي داؤد كِتَابُ الْمَنَاسِكِ بَابٌ فِي الْمَرْأَةِ تَحُجُّ بِغَيْرِ مَحْرَمٍ رقم الحديث ۱۷۲۶ .

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ وَلَا تُسَافِرَنَّ امْرَأَةٌ إِلَّا وَمَعَهَا مَحْرَمٌ ... مشكاة المصابيح ۲۵۱۳ (۹) كتاب الْمَنَاسِكِ الْفَصْلُ الأول.

(۴) آپ کے مسائل اور اُن کا حل ج ۸ ص ۱۰۷ و ص ۱۱۵ ، ۵.

سره به اِختلاط نه کوي) .

او که دیته د نوکرۍ کولو ضرورت نه وُ مثلاً ددې د ګټې د پاره بل څوک موجود وُ ، یا ددې سره نژدې نوکري نه پیدا کیده نو بیا دیته د غیر مَحرَمه ډرائیور سره ځانله په ګاډي کې لرې مزل کول ناجائز دی ، ځکه کله ددینه ډیرې فِتنې پیدا کیږي .(۱)

د پردۍ ښځې سره لاس ملاوول حرام دي

د پَردۍ ښځې سره لاس مِلاوُول (او مصافحه ورسره کول) حرام دي .(۲)

په احادیثو مبارکهؤ کې ددې سختې سزاګانې ذکر شوي :

۱. رسولُ الله صلی الله علیه وسلم فرمایي :

لَأَنْ يُطْعَنَ فِيْ رَأْسِ أَحَدِكُمْ بِمِخْيَطٍ مِنْ حَدِيْدٍ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمَسَّ امْرَأَةً لَا تَحِلُّ لَهُ .(۳)

په تاسو کې که د چا په سَر کې د اُوسپنې ستَن (یا : سِیخ) ننویستلې شي نو دا دده د پاره ددینه ډیره بهتره ده چې داسې ښځه مَسه کړي چې دده د پاره حلاله نه وي .

فائده : په دې حدیث کې بغیر د شهوت نه پَردۍ ښځې ته لاس وَروړلو کې دومره سخته سزا ذکر شوی نو که په شهوت باندې یې مَسه کړي نو بیا خو به یې سزا نوره هم سخته وي .

په احادیثو مبارکهؤ کې بیا دیته د لاس زِنا ویل شوی :

۲ . د مسلم شریف حدیث دی ، رسولُ الله ﷺ فرمایي : وَالْيَدُ زِنَاهَا الْبَطْشُ .(۴)

---

(۱) قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ وَلَا تُسَافِرَنَّ امْرَأَةٌ إِلَّا وَمَعَهَا مَحْرَمٌ ... مشکاة المصابیح ۲۵۱۳ (۹) کتاب المَنَاسِك الفَصْلُ الأول . آپ کے مسائل اور ان کا حل ج ۸ ص ۱۰۸ پرده

(۲) بدائع الصنائع کتاب الاستحسان ۴۹۵/۶ ، فتاوی عثمانیه ج ۱۰ ص ۸۴ . آپ کے مسائل اور ان کا حل ج ۸ ص ۵۷ پرده

(۳) المعجم الکبیر للطبراني ۲۰/ ۲۱۱ رقم الحدیث ۴۸۶ ، و رقم الحدیث ۴۸۷ . الترغیب والترهیب للمنذري رقم الحدیث ۲۹۳۸ ، مجمع الزوائد بَابُ النَّهْيِ عَنِ الْخَلْوَةِ بِغَيْرِ مَحْرَمٍ رقم الحدیث ۷۷۱۸ وقال الهیثمي رَوَاهُ الطَّبَرَانِيُّ وَرِجَالُهُ رِجَالُ الصَّحِيْحِ . کنزالعمال رقم الحدیث ۱۳۰۶۵

(۴) پوره حدیث داسې دی : عَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كُتِبَ عَلَى ابْنِ آدَمَ نَصِيْبُهُ مِنَ الزِّنَا ، مُدْرِكٌ ذٰلِكَ لَا مَحَالَةَ . فَالْعَيْنَانِ زِنَاهُمَا النَّظَرُ ، وَالْأُذُنَانِ زِنَاهُمَا الْإِسْتِمَاعُ ←←←←

Scanned with CamScanner

د لاس زِنا د پرَدی ښځې لاس نيول (او مَسه کول) دي .(۱)

۳ . که څوک دا اُووايي چې :

"زما زړه پاک دی او زما نيت صفا دی که زه د پرَدی ښځې سره لاس مِلاوُوم نو دا په ما باندې غلط آثر نه کوي "

نو داسې کس په خپله دعوىٰ کې دروغجَن دی ؛ ځکه نبي عليه السلام خو د صغيره او کبيره ټولو گناهونو نه مَعصوم ؤ، او زړه يې هم پاک ؤ خو بيا يې هم د پرَدی زَنانه سره لاس ندې مِلاؤ کړی .

تر دې چې زَنانهٔ ته د بيعت ورکولو په وخت يې هم ورسره لاس ندې ملاؤ کړی ، بلکه صرف زُباني بيعت به يې ورکولو .

په يوه موقع يې زَنانهٔ ته اوفرمايل : إِنِّي لَا أَمَسُّ أَيْدِي النِّسَاءِ (۲)
زه د ښځو لاسونه نه مَسه کوم .

٤ . يو ځل څه زَنانه نبي عليه السلام ته راغلی ، د زُباني اِقرار نه روستو يې نبي عليه

←←← وَاللِّسَانُ زِنَاهُ الْكَلَامُ . وَالْيَدُ زِنَاهَا الْبَطْشُ . وَالرِّجْلُ زِنَاهَا الْخُطَا . وَالْقَلْبُ يَهْوَى وَيَتَمَنَّى . وَيُصَدِّقُ ذَلِكَ الْفَرْجُ وَيُكَذِّبُهُ . صحيح مسلم كتاب الْقَدَرِ بَابُ قُدِّرَ عَلَى ابْنِ آدَمَ حَظُّهُ مِنَ الزِّنَا وَغَيْرِهِ رقم الحديث ۲۱(۲٦۵۷) ، مسند احمد مخرجا رقم الحديث ۸۹۳۲ ، المستدرک على الصحيحين للحاکم رقم الحديث ۳۷۵۲ ، السنن الكبرى للبيهقي رقم الحديث ۱۳۵۱۰ ، مشكاة المصابيح كتاب الإِيمَانِ بَابُ الإِيمَانِ بِالْقَدَرِ الْفَصْلُ الأَوَّلُ رقم الحديث ۸٦ (۸) .

(۱) (وَالْيَدُ زِنَاهَا الْبَطْشُ) . أَيِ: الأَخْذُ . وَاللَّمْسُ . وَيَدْخُلُ فِيهِ الْكِتَابَةُ إِلَيْهَا . وَرَمْيُ الْحَصَا عَلَيْهَا . وَنَحْوُهُمَا . مرقاة المفاتيح شرح مشكاة المصابيح ج ۱ ص ۱۵۹ في تشريح حديث ۸٦ .

(۲) عَنْ عَقِيلَةَ بِنْتِ عُبَيْدِ بْنِ الْحَارِثِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا . قَالَتْ : جِئْتُ أَنَا وَأُمِّي بَرِيرَةُ بِنْتُ الْحَارِثِ الْعَتْوَارِيَّةُ فِي نِسَاءٍ مِنَ الْمُهَاجِرَاتِ فَبَايَعْنَا النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ ضَارِبٌ عَلَيْهِ قُبَّةً بِالأَبْطَحِ . فَأَخَذَ عَلَيْنَا أَنْ لَا نُشْرِكَ بِاللَّهِ شَيْئًا ... الآية . فَلَمَّا أَقْرَرْنَا وَبَسَطْنَا أَيْدِيَنَا لِنُبَايِعَهُ قَالَ : « إِنِّي لَا أَمَسُّ أَيْدِي النِّسَاءِ » . فَاسْتَغْفَرَ لَنَا وَكَانَتْ تِلْكَ بَيْعَتَنَا . المعجم الكبير للطبراني ۲۴ / ۳۴۲ رقم الحديث ۸۵۴ . المعجم الاوسط رقم الحديث ٦۲۲۹ . کنز العمال رقم الحديث ۴۵۴ بيعة النساء .

السلام ته اوفرمایل .... اې د الله رسوله ! لاس رادیخوا کړه چې د تا سره بیعت اوکړو.
رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته اوفرمایل :
إِنِّي لَا أُصَافِحُ النِّسَاءَ .... زه د ښځو سره مصافحه نه کوم . (۱)

۵ . حضرت عائشة رضي الله عنها فرمايي : لَا وَاللهِ مَا مَسَّتْ يَدُهُ يَدَ امْرَأَةٍ قَطُّ فِي الْمُبَايَعَةِ ، مَا يُبَايِعُهُنَّ إِلَّا بِقَوْلِهِ: «قَدْ بَايَعْتُكِ عَلَى ذٰلِكِ» . (۲)
قسم په الله ، هيڅ کله د نبي علیه السلام لاس د پردۍ ښځې لاس د بیعت په وخت ندې مسه کړی ، نبي علیه السلام به د زنانوؤ نه صرف په خُله باندې دا بیعت اخیستو چې : ما د

---

(۱) پوره حدیث داسې دی : عَنْ أُمَيْمَةَ بِنْتِ رُقَيْقَةَ رضي الله عنها ، أَنَّهَا قَالَتْ : أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي نِسْوَةٍ بَايَعْنَهُ عَلَى الإِسْلَامِ ، فَقُلْنَ : يَا رَسُولَ اللهِ ! نُبَايِعُكَ عَلَى أَنْ لَا نُشْرِكَ بِاللهِ شَيْئًا ، وَلَا نَسْرِقَ ، وَلَا نَزْنِيَ ، وَلَا نَقْتُلَ أَوْلَادَنَا ، وَلَا نَأْتِيَ بِبُهْتَانٍ نَفْتَرِيهِ بَيْنَ أَيْدِينَا وَأَرْجُلِنَا ، وَلَا نَعْصِيَكَ فِي مَعْرُوفٍ . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : « فِيمَا اسْتَطَعْتُنَّ وَأَطَقْتُنَّ » . قَالَتْ : فَقُلْنَ : اللهُ وَرَسُولُهُ أَرْحَمُ بِنَا مِنْ أَنْفُسِنَا ، هَلُمَّ نُبَايِعْكَ يَا رَسُولَ اللهِ . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : « إِنِّي لَا أُصَافِحُ النِّسَاءَ ، إِنَّمَا قَوْلِي لِمِائَةِ امْرَأَةٍ كَقَوْلِي لِامْرَأَةٍ وَاحِدَةٍ أَوْ مِثْلِ قَوْلِي لِامْرَأَةٍ وَاحِدَةٍ » . موطا الإمام مالك كِتَابُ الْبَيْعَةِ بَابُ مَا جَاءَ فِي الْبَيْعَةِ رقم الحديث ۲ . مسند احمد مخرجا رقم الحديث ۲۷۰۰۸ ، و رقم الحديث ۲۷۰۰۹ ، سنن النسائي رقم الحديث ۴۱۸۱ ، مصنف عبدالرزاق الصنعاني رقم الحديث ۹۸۲۶ ، و رقم الحديث ۹۸۳۱ ، مسند ابي داؤد الطيالسي رقم الحديث ۱۷۲۶ ، سنن ابن ماجة باب بيعة النساء رقم الحديث ۲۸۷۴ ، صحيح ابن حبان رقم الحديث ۴۵۵۳ ، المعجم الكبير للطبراني رقم الحديث ۴۷۰ ، و رقم الحديث ۴۷۳ ، سنن الدارمي رقم الحديث ۴۲۸۴ .

وفي رواية : عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ ، قَالَتْ : أَنَا مِنَ النِّسْوَةِ اللَّاتِي أَخَذَ عَلَيْهِنَّ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَتْ : وَكُنْتُ جَارِيَةً نَاهِدًا جَرِيئَةً عَلَى مَسْأَلَتِهِ ، فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللهِ ! ابْسُطْ يَدَكَ حَتَّى أُصَافِحَكَ . فَقَالَ : « إِنِّي لَا أُصَافِحُ النِّسَاءَ ، وَلٰكِنْ آخُذُ عَلَيْهِنَّ مَا أَخَذَ اللهُ عَلَيْهِنَّ » .... المعجم الكبير للطبراني رقم ۴۱۷ ، ورقم ۴۵۶ .

(۲) صحيح البخاري كِتَابُ تَفْسِيرِ الْقُرْآنِ بَابُ {إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ} [الممتحنة آية ۱۰] رقم الحديث ۴۸۹۱ ، و رقم الحديث ۲۷۱۳ كِتَابُ الشُّرُوطِ بَابُ مَا يَجُوزُ مِنَ الشُّرُوطِ فِي الإِسْلَامِ وَالأَحْكَامِ وَالْمُبَايَعَةِ . مسند احمد مخرجا رقم الحديث ۲۶۳۲۶ ، مشكوة المصابيح رقم الحديث ۴۰۴۵ (۴) باب الصلح الفصل الاول ، السنن الكبرى للبيهقي رقم الحديث ۱۸۸۳ ، السنن الصغير للبيهقي رقم الحديث ۲۹۵۶ ، مسند البزار رقم الحديث ۱۱۰ .

Scanned with CamScanner

تانه په دې شیانو باندې بیعت واخیست.

محترمو مسلمانانو ! چې کله رسول الله ﷺ د بیعت په وخت د زنانه سره لاس ندې مِلاؤ کړی نو دا غښتلی دلیل دی په دې باندې چې د بل هیڅ مسلمان د پاره دا جائز ندي چې د پردۍ ښځې سره لاس مِلاؤ کړي ، یا بِلا ضرورت د هغې د بدن څه حصه مَسه کړي. (۱)

په ځوانه ښځه باندې سلام اچول او د سلام جواب ورکول مکروه دي

په پردۍ ځوانه ښځه باندې سلام اچول ، یا د سلام جواب ورکولو کې د فِتنې یَره ده (په زړه کې ورسره غلط خیالات پیدا کیږي) نو لهذا دا مکروه دی. البته په بوډۍ ښځه باندې سلام اچول یا د سلام جواب ورکولو کې دا یَره نشته نو جائز دی.

همدارنګې ځوانې ښځې د پاره هم په پردي سړي باندې سلام اچول مکروه دی ، خو که ځوانه پردۍ ښځه په سړي باندې سلام واچوي نو سړې به په خُله باندې ښکاره جواب نه ورکوي ، بلکه په زړه کې به جواب ورکړي.

او که بوډۍ ښځه په سړي سلام واچوي نو په خُله باندې ددې جواب ورکولې شي. (۲)

---

(۱) وَكَوْنُهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُصَافِحُ النِّسَاءَ وَقْتَ الْبَيْعَةِ دَلِيلٌ وَاضِحٌ عَلَى أَنَّ الرَّجُلَ لَا يُصَافِحُ الْمَرْأَةَ . وَلَا يَمَسُّ شَيْءٌ مِنْ بَدَنِهِ شَيْئًا مِنْ بَدَنِهَا ، لِأَنَّ أَخَفَّ أَنْوَاعِ اللَّمْسِ الْمُصَافَحَةُ . فَإِذَا امْتَنَعَ مِنْهَا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْوَقْتِ الَّذِي يَقْتَضِيهَا وَهُوَ وَقْتُ الْمُبَايَعَةِ دَلَّ ذٰلِكَ عَلَى أَنَّهَا لَا تَجُوزُ . وَلَيْسَ لِأَحَدٍ مُخَالَفَتُهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . لِأَنَّهُ هُوَ الْمُشَرِّعُ لِأُمَّتِهِ بِأَقْوَالِهِ وَ أَفْعَالِهِ وَتَقْرِيرِهِ . اضواء البيان في إيضاح القرآن بالقرآن ج ٦ ص ٢٥٦ سورة الاحزاب في تشريح آية ٥٣ .

(۲) قال الحصكفي رحمه الله : وَلَا يُكَلِّمُ الْأَجْنَبِيَّةَ إِلَّا عَجُوزًا عَطَسَتْ أَوْ سَلَّمَتْ فَيُشَمِّتُهَا لَا يَرُدُّ السَّلَامَ عَلَيْهَا وَإِلَّا لَا . الدرالمختار قال ابن عابدين رحمه الله : (قَوْلُهُ : وَإِلَّا لَا) أَيْ وَإِلَّا تَكُنْ عَجُوزًا بَلْ شَابَّةً لَا يُشَمِّتُهَا ، وَلَا يَرُدُّ السَّلَامَ بِلِسَانِهِ .... وَإِذَا سَلَّمَتِ الْمَرْأَةُ الْأَجْنَبِيَّةُ عَلَى رَجُلٍ إِنْ كَانَتْ عَجُوزًا رَدَّ الرَّجُلُ - عَلَيْهَا السَّلَامُ - بِلِسَانِهِ بِصَوْتٍ تَسْمَعُ . وَإِنْ كَانَتْ شَابَّةً رَدَّ عَلَيْهَا فِي نَفْسِهِ . وَكَذَا الرَّجُلُ إِذَا سَلَّمَ عَلَى امْرَأَةٍ أَجْنَبِيَّةٍ فَالْجَوَابُ فِيهِ عَلَى الْعَكْسِ . رد المحتار على الدر المختار ج ٦ ص ٣٦٩ كِتَابُ الْحَظْرِ وَالْإِبَاحَةِ فَصْلٌ فِي النَّظَرِ وَالْمَسِّ . آپ کے مسائل اور ان کا حل ج ٨ ص ١١٤ ، و ص ٧٤ ، و ص ١٥٢ ، و ص ١٦٠ سلام ومصافحہ ، کشف الباري کتاب الاستيذان ص ٦٠ . مسائل رفعت قاسمي ج ٦ ص ٧٨ مسائل آداب و ملاقات

په هسپتال کې نرسانو ښځو له د سړو په وارډ کې کار کول ندي په کار

په بعضې هسپتالونو کې نرسانې ښځې د سړو په وارډ کې کار کوي ، نو اګر چې د مریض تیمارداري او خدمت ښه خبره ده خو د ښځو د پاره د پردو سړو د وړاندې بې پردګي لوي جُرم دی.

په ښځو باندې الله تعالی د رزق ذمه داري نده ایخی ، دوی ته په کار دي چې په کور کې د خپلو والدینو یا خپل خاوند خدمت اوکړي.

که د څه مجبوریت په وجه کار کوي نو بیا دې د ښځو په وارډ کې د مریضانو خدمت کوي، د سړو وارډ د پاره دې سړي مقرر شي.

په آپ کے مسائل اور اُن کا حل کې ذکر دي: فقهاء کرامو یوه مسئله لیکلی ددینه نه به تاسو ته په خپله معلومه شي چې نرسانو ښځو ته د سړو په وارډ کې کار کول څنګه دي؟

هغه مسئله داده : که یو کس وفات شي ، او ده ته د غُسل ورکولو د پاره په دې ځای څوک سړې موجود نه وي بلکه صرف پردۍ ښځې وي نو دې ښځو ته دا جائز ندي چې دې سړي ته غُسل ورکړي ، بلکه دا ښځې به د لاس نه کپړه تاؤ کړي او ده له به تیمّم اُووهي.

البته که د دې سړي خپله ښځه وه نو بیا ورته دا غُسل ورکولې شي. (۱)

نو چې کله ښځو ته دا جائز ندي چې پردي سړي ته غُسل ورکړي نو بیا به ورته په هسپتال کې د هغه خدمت کول څنګه جائز شي؟ حالانکه په خدمت کولو کې کله د سړي عورت ته هم د لاس وړو وړلو ضرورت پیښیږي ، نو دا به څنګه جائز شي؟

په اصل کې د نرسانو دا موجوده نظام د غیر مُسلمو رواج دی ، په اسلامي شریعت کې د سړو د خدمت د پاره سړي مقرر ول په کار دي ، او د ښځو خدمت د پاره ښځې مقرر ول په کار دي.

(۱) وَلَوْ مَاتَ رَجُلٌ بَيْنَ النِّسَاءِ تُيَمِّمُهُ ذَاتُ رَحِمٍ مَحْرَمٍ مِنْهُ أَوْ زَوْجَتُهُ أَوْ أَمَتُهُ بِغَيْرِ ثَوْبٍ وَغَيْرُهَا بِثَوْبٍ …… وَيَجُوزُ لِلْمَرْأَةِ أَنْ تُغَسِّلَ زَوْجَهَا . الفتاوى الهندية ج ۱ ص ۱۶۰ كِتَابُ الصَّلَاةِ اَلْبَابُ الْحَادِي وَالْعِشْرُونَ فِي الْجَنَائِزِ اَلْفَصْلُ الثَّانِي فِي غُسْلِ الْمَيِّتِ.

Scanned with CamScanner

(او که څوک دا وايي چې کله ښځه د سړو په وارډ کې خدمت کوي نو دا د ثواب کار دی ، نو ددې جواب دادی :) د ثواب کار هغه دی چې هغې ته الله ﷻ او د هغه رسول ﷺ د ثواب کار ويلې وي ، پردې ښځو د پاره د پردو سړو خدمت کول د ثواب کار ندی . (۱)
لهذا په ښځه باندې د پردو سړو خدمت کول جائز ندی . (۲)

د ښځو او سړو یو ځای نوکري کول

الله تعالی محنت او مزدوري د سړو په ذمه باندې اچولې ده چې دا به د ژوند ضروريات پوره کوي ، او په ښځو باندې يې د کور کارونه او بچو تربيت لازم کړی ، ليکن نن صبا ښځو ته د آزادۍ او مساوات په نوم باندې دهوکه ورکړې شوی او دوی يې بازار او دفترونو ته راويستلي ، چې ددې په وجه د سړو او ښځو اختلاط زيات شوی ، ډېر فسادات او خرابۍ پيدا شوي ، او خانداني نظام پوره تباه شوی .

لهذا زمونږ د مسلمانانو دا مذهبي او قومي فريضه ده چې د سړو او ښځو د اختلاط نه ځان اُوساتو ، که دا اختلاط د تعليم په ميدان کې وي ، يا په نوکرۍ کې وي او يا په نورو ځايونو کې وي .

ښځو ته په کار دي چې د کور کارونه کوي ، او بغير ضرورته نوکري اونکړي .

خو که بيا هم يوه ښځه د څه مجبوريت په وجه نوکري کوي نو د هغې د پاره د يو څو شرائطو لحاظ ساتل ضروري دی :

اول : کله چې د کور نه د نوکرۍ د پاره (دفتر وغيره ته) اُوځي نو په مکمل شرعي پرده کې به اُوځي .

---

(۱) آپ کے مسائل اور اُن کا حل ج ۸ ص ٦٦ پرده .

(۲) وَلَا تَمَسُّ شَيْئًا مِنْهُ إِذَا كَانَ أَحَدُهُمَا شَابًّا فِي حَدِّ الشَّهْوَةِ وَإِنْ أَمِنَا عَلَى أَنْفُسِهِمَا الشَّهْوَةَ . الفتاوى الهندية ج ٥ ص ٣٢٧ كِتَابُ الْكَرَاهِيَةِ اَلْبَابُ الثَّامِنُ فِيمَا يَحِلُّ لِلرَّجُلِ النَّظَرُ إِلَيْهِ وَمَا لَا يَحِلُّ لَهُ :
وَلَا يَمَسُّ الرَّجُلُ الْمَرْأَةَ وَهُمَا شَابَّانِ . سَوَاءٌ كَانَتِ الصَّغِيرَةُ مَاسَّةً أَوِ الْبَالِغُ مَاسًّا . البحر الرائق شرح كنز الدقائق ج ٨ ص ٢٢٦ كِتَابُ الْكَرَاهِيَةِ فُرُوعٌ تَتَعَلَّقُ بِالنِّسَاءِ تَقْبِيلُ الرَّجُلِ وَمُعَانَقَتُهُ فِي إِزَارٍ وَاحِدٍ . آپ کے مسائل اور اُن کا حل ج ۸ ص ۸۰ ، وص ۹۰ پرده .

دويم: په داسې ځای کې به نوکري کوي چې هلته صرف ښځې وي، د پردو سړو سره به د بې ځايه اختلاط، خبرو او خاصکر د خلوت (يواځې کيدو) نه ډير ځان ساتي.

دريم: کار ته د تللو ته په وخت به د خوشبو استعمالولو او سينګار کولو نه ډير ځان ساتي.

څلورم: د ولي يعنی پلار يه خاوند نه به اجازت اخلي.

که زنانه دد ې شرائطو لحاظ ساتي نو بيا ورته نوکري کول جائز ده، ګني ناجائز ده. (۱)

نن صبا چې دا ښځې په بينکونو او دفترونو کې بې پردګۍ حالت کې د پردو سړو سره يو ځای کار کوي نو دا د مغربي تهذيب طريقه ده، اسلام دد ې اجازت نه ورکوي. (۲)

پردۍ ښځه د سړو د دفتر سيکرټره مقررول

په بعضې ځايونو کې د سړو په پرائيوټ دفترونو کې ښځه سيکرټره وي، بيا ورسره د دفتر مالک ټوله ورځ ګپ شپ لړوي، نو دد ې حکم دادی چې د پردۍ ښځې سره ځانله کيدل، يا ورسره ګپ شپ لړول شرعًا حرام دي. (۳)

لهذا د سړو د دفتر د پاره ښځه سيکرټره مقررول ناجائز دي. (۴)

---

(۱) ﴿ وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى ﴾ الاحزاب آية ۳۳.

ترجمه: او تاسو په کورونو کې اوسئ، او د ړومبي جاهليت (د زمانې) په شان ښائست مه ښکاره کوئ.

نبي عليه السلام فرمايي: لَيْسَ لِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ فِي الْخُرُوجِ إِلَّا مُضْطَرَّةً . مجمع الزوائد ومنبع الفوائد بَابُ الْخُرُوجِ إِلَى الْعِيدِ رقم ۳۲۲۱، كنزالعمال كتاب النكاح الباب السادس في ترهيبات وترغيبات تختص بالنساء رقم ۴۵۰۶۲.

زنانه ؤ د پاره بهر ته د وتلو حق نشته مګر کله چې مجبوره شي. فتاوى عثمانيه ج ۱۰ ص ۹۷.

(۲) آپ کے مسائل اور اُن کا حل ج ۸ ص ۸۳ پرده تخريج شده ايڈيشن.

(۳) اَلْخَلْوَةُ بِالْأَجْنَبِيَّةِ حَرَامٌ ..... وَلَا يُكَلِّمُ الْأَجْنَبِيَّةَ إِلَّا عَجُوزًا . الدرالمختار قال ابن عابدين رحمه الله: وَإِلَّا تَكُنْ عَجُوزًا بَلْ شَابَّةً لَا يُشَمِّتُهَا . رد المحتار على الدر المختار ج ۶ ص ۳۶۸ كِتَابُ الْحَظْرِ وَالْإِبَاحَةِ فَصْلٌ فِي النَّظَرِ وَالْمَسِّ.

(۴) آپ کے مسائل اور اُن کا حل ج ۸ ص ۹۸ پرده.

Scanned with CamScanner

په کوم واده کې چې د سړو او ښځو اختلاط وي په هغې کې د شرکت حکم

په کوم واده کې چې د پردو سړو او پردو ښځو اختلاط وي، د يو بل نه پرده نه کوي، بيا خاصکر د نکريزي ورلو په وخت کې خو پردي سړي او پردۍ ښځې يو ځای وي او په هغې کې ډول هم وي نو په داسې پروګرام کې د ښځې د پاره شرکت کول حرام دی، که په نه ورتللو سره د واده کور واله خفه کيدل نو خفه دې شي، تر دې چې که ټوله دُنيا دې نه خفه کيږي نو خفه دې شي، ځکه د الله او رسول په نافرمانۍ کې د بل هيچا تابعداري جائز نده. (۱)

(۱) قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوْقٍ فِيْ مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ . رواه في شرح السنة، مشكوٰة كتاب الإمارة والقضاء الفصل الثاني رقم الحديث ۳۶۹۶ (۳۶). آپ کے مسائل اور ان کا حل ج ۸ ص ۱۰۹ پردہ.

د اختلاط د حُرمت په باره کښې د مختلفو علماء کرامو اقوال

د پردو سړو او پردو ښځو د اختلاط (ګډون) د حُرمت په باره کې درته د مختلفو علماء کرامو اَقوال رانقل کوم ، چې په دې سره به تاسو ته دا معلومه شي چې اِختلاط د ټولو علماؤ په نزد باندې حرام دی .

۱ . امام طحاوي رَحِمَهُ اللهُ به د پردو سړو او پردو ښځو د اختلاط نه منع کوله . (۱)

۲ . امام مجاهد ، حسن بصري ، او ابن جوزي رحمهم الله به د پردو سړو او پردو ښځو اِختلاط ته بِدعت ویل . (۲)

۳ . حسین بن حسن حلیمي رَحِمَهُ اللهُ د دې آیت ﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا . (۳) ﴾ په تشریح کې فرمایي :

په دې آیت کې دا هم داخل دي چې انسان به خپله ښځه او خپله لور د پردو سړو سره د ګډون ، د هغوی سره د خبرو ، او د هغوی سره د ځانله کیدلو نه منع کوي . (۴)

---

(۱) إمامُ الحنفية في وقته ابوجعفر احمد بن محمد الطحاوي الحنيفي منع من الاختلاط . اظهار الحق والصواب في حكم الحجاب ص ۵۹۸ .

(۲) قال إمام التفسير مجاهد رَحِمَهُ اللهُ ببدعة اجتماع الرجال بالنساء رواه ابن سعد في الطبقات ۸ / ۱۵۷ .

قال الحسن البصري رَحِمَهُ اللهُ : إِنَّ اجْتِمَاعَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ لَبِدْعَةٌ . تحذير الخواص من اكاذيب القصص لمولانا جلال الدين سيوطي ج ۱ ص ۲۲۷ .

قال ابن الجوزي رَحِمَهُ اللهُ : فَأَمَّا مَا أُحدث الْقصاصُ مِنْ جَمعِ النِّسَاءِ وَالرِّجَالِ فَإِنَّهُ مِنَ الْبدعِ الَّتِي تجْرِي فِيهَا الْعَجَائِب. مِنْ إِخْتِلَاطِ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ، وَ رفعِ النِّسَاءِ أصواتهن بالصياح والنواح إلى غيرِ ذَلِك . كشف المشكل من حديث الصحيحين لابن الجوزي ج ۳ ص ۱۴۶ .

(۳) التحريم آية ۶ . ترجمه : اې مؤمنانو ! تاسو خپل ځانونه او خپل کورواله (د جهنم) د اور نه وساتئ .

(۴) قَالَ الْحَلِيمِيُّ رَحِمَهُ اللهُ .... فَدَخَلَ فِي جُمْلَةِ ذلِكَ أَنْ يَحْمِيَ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ وَبِنْتَهُ مُخَالَطَةَ الرِّجَالِ وَمُحَادَثَتَهُمْ وَالْخَلْوَةَ بِهِمْ . شعب الايمان ج ۱۳ ص ۲۶۰ في تشريح حديث ۱۰۳۰۷ .

Scanned with CamScanner

٤ . د يَمن مشهور عالِم محمد بن سالم بيحاوي رَحِمَهُ اللهُ فرمايي چې په بازارونو ، كارخانو ، جُماتونو ، او دَفترونو كې د سړو او ښځو اختلاط حرام دى ، او څوک چې ددې د جواز قول كوي نو دا د عِلم سره خيانت كوي ، په دِين باندې دروغ جوړوي ، او د ښځو د گمراه كولو كوشش كوي . (۱)

۵ . همداسې خبره محمد امين شنقيطي رَحِمَهُ اللهُ هم كړى چې اسلام د سړو او ښځو د اختلاط نه سخته منع كړى . (۲)

٦ . شيخ عبدالله بن حميد رَحِمَهُ اللهُ په خپله فتاوىٰ كې د ښځو د پاره د پَردو سړو د وړاندې خپل مخ ښكاره كول ، او اِختلاط كول حرام گرځولي دي . (۳)

۷ . شيخ صالح بن فوزان رَحِمَهُ اللهُ فرمايي چې د سړو او ښځو په مينځ كې داسې اِختلاط چې په هغې سره فساد پيدا كيږي دا په كتابُ الله ، سُنتِ رسول ، او اِجماع سره حرام دى . (۴)

---

(۱) قال محمد بن سالم البيحاني رَحِمَهُ اللهُ [من علماء اليمن]: حرامٌ على النساء الاختلاط بالرّجال في الأسواق والمصانع والمساجد والمعاهد ودواوين الحكومة. وإن قال أدعياء العلم وكذبة المصلحين بخلاف ذلك فإنما هي الخيانة في أمانة العلم، والكذب في التجديد والتضليل بالمرأة المسكينة . اللمع على كتاب إصلاح المجتمع ص ٢٤٦.

(۲) قال الشيخ محمد الأمين الشنقيطي رَحِمَهُ اللهُ : إنّ مِن الغريب أن يوجدَ في أمة مسلمة عربية اختلاط الجنسين في الجامعات والمدارس مع أنّ دينَ الإسلام الذي شرعه خالق السموات والأرض على لسان سيّد الخلق صلى الله عليه وسلم يمنع من ذلك منعًا باتًا . حكم الإسلام في الاختلاط جمعية الإصلاح ص ٣٢.

(۳) وقد جزم بتحريم اختلاط النّساء بالرّجال الشيخ عبد الله بن حميد في فتاويه بتحريم كشف وجوه النساء بحضرة الرجال الأجانب والاختلاط بهم، وحلف على ذلك . رقم (٢٣٠، ٢٣٩ ، ٢٤٠، ٢٤٥ ، ٢٤٧ ، ٢٥٠) . اظهار الحق والصواب في حكم الحجاب ص ٦٢٦ .

(۴) قال الشيخ صالح بن فوزان الفوزان رَحِمَهُ اللهُ : الاختلاطُ بين الرّجال والنّساء على وجه يثير الفتنة أمرٌ محرّمٌ بالكتابِ والسنّة والإجماع . من مقال له بعنوان: على رسلكم ايها الصحفيون .

Scanned with CamScanner

۸ . شیخ فریح بن صالح رَحِمَهُ اللَّهُ فرمایي : د پردو سړو د پردو ښځو سره اختلاط داسې د فساد نه ډک عمل دی چې په دې سره اخلاق خرابیږي ، حیاء ختمیږي ، اولاد ضائع کیږي ، د انفرادي ژوند او معاشرې د پاره د تباهی سبب ګرځي .

همدارنګې په اختلاط سره د ښځې نه د خپلو بچو او خپل خاوند حقوق هم ضائع کیږي ، په ناجائزو کارونو کې اخته کیږي ، د هرچا د پاره د لوبو سامان ګرځي ، چې په دې سره د دې عزت او دِین ختمیږي ، او آخري انجام یې ډیر خراب وي . (۱)

۹ . شیخ محمد جمیل فرمایي : په عامو ناجائزو کارونو کې سندرې اوریدل ، سندرې ویل ، او د سړو او ښځو اِختلاط هم دی ، اګر چې دا د زَنانه د خپل تره ځوي ، یا د ترور ځوي او یا د لېوَر سره وي دا هم ناجائز دی . (۲)

۱۰ . د عراق مفتي " نجم الدین واعظ " فرمایي : د پردو سړو او پردو ښځو د اِختلاط جواز هیڅ دِین نه ورکوي ، بیا خاصکر د اسلام دِین خو قطعًا د دې جواز نه ورکوي . (۳)

(۱) قال الشیخ فریح بن صالح البهلال رَحِمَهُ اللَّهُ : اختلاطُ النساء بالرّجال في أعمالهم وخلوتهم بهنّ من المفاسد المدمرة للأخلاق والحیاء، وضیاع الأولاد، المنذر بالخطر المحدق بالفرد والمجتمع . الاستیعاب فیما قیل في الحجاب ص ۲۴۹.

وقال أیضًا: وذلك أنّ المرأة المشاركة للرّجال ضاعتْ وأضاعت رعایة أولادها و زوجها وبیتها، وفسدتْ وأفسدت الرجال، و رکبت ما هبّ و دبّ من المنکرات والفواحش، وأصبحتْ متعة وسلعة لكلّ ساقطٍ ولاقطٍ، وحینئذٍ ضاع حیاؤها ، و أنوثتها . وكرامتها ، و دینها ، وكان عاقبة أمرها خسرًا . الاستیعاب فیما قیل في الحجاب ص ۲۶۶.

(۲) قال الشیخ محمد جمیل زینو رَحِمَهُ اللَّهُ [شامي، یسكن بمكة معاصر]: مِن المنکرات العامّة: الاستماع إلى الموسیقى، أو الأغاني الخلیعة، واختلاط الرّجال بالنّساء من غیر المحارم، ولو مِنَ الأقارب كابن العمّ والخالة وأخ الزوج وغیره . توجیهات إسلامیة لإصلاح الفرد والمجتمع

(۳) قال نجمُ الدّین الواعظ [مفتي الدیار العراقیة]: اختلاطُ الذّکور بالإناث لا یجیزه دِینٌ مِنَ الأدیان ، ولا سیما دِین الإسلام . حكم الإسلام في الاختلاط جمعیة الإصلاح ص ۴۲.

Scanned with CamScanner

١١ . د قطر مفتي " شيخ عبدالله آل محمود رَحِمَهُ ٱللَّهُ " فرمايي : د سړو او ښځو اِختلاط بَدترين خُوئ دى ، دا قطعًا د مسلمانانو خُوئ ندى ، بلكه د جاهليت د زمانې د عربو خُوئ هم دا نهٔ و . (١)

١٢ . د كويت عالِم " محمد بن سليمان جراح رَحِمَهُ ٱللَّهُ " فرمايي : د پَردو سړو او پَردو ښځو اِختلاط د كافرانو نظريه ده . دا د حِس ، عقل ، آسماني وَحي ، او آسماني شريعت نه مخالفه نظريه ده . (٢)

١٣ . شيخ محمد بن عثيمين رَحِمَهُ ٱللَّهُ فرمايي : زمونږ او د اسلام دُشمنان ، بلكه د الله او رسول دُشمنان "چې يهود نصارىٰ مشركين او د دوى ملګري دي " دوى پوره كوشش كوي چې مسلمانان د ښځو په ذريعه په فِتنه كې واچوي .
دغه وجه ده چې دوى په مختلفو طريقو سره مسلمانان بې حيايَۍ ، د سړو او ښځو اِختلاط ، او بَداخلاقۍ طرف ته رابلي . (٣)

---

(١) وقال الشيخ عبد الله آل محمود مفتي دولة قطر في زمانه : إنّ الاختلاط مِن مساوئ الأخلاق ، وليس من خلق أهل الإسلام في شيء ، بل ولا مِن خلق العرب في جاهليتهم . الاختلاط وما ينجم عنه من مساوئ الأخلاق ص ٩ .

(٢) وقال محمد بن سليمان الجراح [من علماء الكويت] : إعلم أنّ فكرةَ الاختلاط فكرة كافرة خاطئة خاسئة المخالفة لِلحسّ والعقلِ والوحي السماوي وتشريع الخالق البارئ . حكم الإسلام في الاختلاط ص ٨ .

(٣) وقال الشيخ محمد بن عثيمين رَحِمَهُ ٱللَّهُ : ولهذا كان أعداؤنا أعداء الإسلام بل أعداء الله و رسوله مِن اليهود والنصارى والمشركين والشيوعيين وأشباههم وأذنابهم وأتباعهم ، كلّ هؤلاء يحرصون غاية الحرص على أنْ يفتنوا المسلمين بالنساء ، يدعون إلى التبرج ، يدعون إلى اختلاط المرأة بالرّجل ، يدعون إلى التفسخ في الأخلاق ، يدعون إلى ذلك بألسنتهم ، وأقلامهم ، وأعمالهم ... شرح رياض الصالحين ١/ ٩٥ .

وقال العلامة ابن عثيمين رَحِمَهُ ٱللَّهُ أيضًا : يجبُ علينا أنْ نبصِّر هؤلاء القوم الذين يدعون إلى سفور المرأة وتبرجها ومخالطتها للرّجال ، وأنْ نبين لهم أن هذا هدم للأخلاق والأديان والمستقبل ، لأنّ الشعوب إذا أصبحتْ بهيمية ليس لها إلّا شهوة الفرج ، وملء البطن ، أصبحتْ لا قيمة لها ، وأصبحتْ ذليلة إما للدنيا ، وإما لجبابرة الخلق . شرح صحيح البخاري لابن عثيمين ، ٤/ ٤٤٧ .

Scanned with CamScanner

۱٤ . محمد بن سحنون مالکي رَحِمَهُ اللَّهُ فرمايي : زه دا بَده ګڼم چې سړی جينکو ته تعليم ورکوي ، او جينکی دې هم د هلکانو سره ګډون نه کوي ، ځکه په دې کې د دوی د پاره لوی فساد دی . (۱)

۱۵ . د سعودي مفتي " شيخ عبدالعزيز بن باز رَحِمَهُ اللَّهُ " فرمايي : د تعليم په دَوران کې د طالبانو او طالباتو ، مُدرِّسينو او مُدرِّساتو اختلاط حرام دی ؛ ځکه دا د فِتنې پيدا کيدلو ، شهوت راپاريدلو ، او زِنا کې د اَخته کيدلو سبب دی .

څوک چې ښځې د سړو ميدان ته د کار د پاره رابلي او په دې سره بيا د پرَدو سړو او پرَدو ښځو اِختلاط راشي نو دا ډير خطرناک کار دی ، ددې اَنجام ډير بد دی ، او دا د نصوصِ شرعيهؤ سره ټکراؤ دی . (۲)

۱٦ . محمد علي صابوني رَحِمَهُ اللَّهُ په خپل تفسير کې ليکلي چې الله تعالی مسلمانان د بې حيايَی او ګناهونو نه يَرولي دي ، دوی يې د زِنا او د زِنا د ټولو اَسبابو نه منع کړي دي چې هغه : پرَدو ښځو ته کتل ، د هغوی سره اِختلاط کول ، او ښځو د پاره خپل عورت او

(۱) قال محمد بن سحنون المالکي رحمه الله : وأكره للمعلِّم أن يعلّم الجواري، ولا يختلِطْنَ مع الغلمان؛ لأنّ في ذلك فسادًا لهُنّ . الجامع في كتب آداب المعلمين ص ۱۳٦.

همداسې قول علي محمد بن محمد قيرواني رَحِمَهُ اللَّهُ هم کړې دی : قال عليّ بن محمد القيرواني المالکي رَحِمَهُ اللَّهُ بكراهة تعليم المعلِّم للجواري واختلاطهنّ بالغلمان . الجامع في كتب آداب المعلمين ص ۳۲۴.

(۲) قال الشيخ عبد العزيز بن باز [مفتي المملكة العربية السعودية] : وبكلّ حالٍ فاختلاطُ البنينَ والبناتِ في المراحل الابتدائيّة منكرٌ لا يجوز فعله لما يترتّب عليه من أنواع الشرور . مجموع فتاوى العلامة عبد العزيز بن باز رحمه الله ج ۵ ص ۲۳۴ .

وقال ايضاً : فإنّ الدعوةَ إلى نزول المرأة للعَمَل في ميدانِ الرّجال المؤدي إلى الاختلاط سواءٌ كان ذلك على جهة التصريح أو التلويح بحجة أنّ ذلك من مقتضيات العصر ومتطلبات الحضارة أمرٌ خطيرٌ جدا له تبعاته الخطيرة، وثمراته المرة، وعواقبه الوخيمة، رغم مصادمته للنصوص الشرعية التي تأمر المرأة بالقرار في بيتها والقيام بالأعمال التي تخصها في بيتها ونحوه. مجموع فتاوى العلامة عبد العزيز بن باز رحمه الله ج ۱ ص ۴۱۸

خطر مشاركة المرأة للرجل في ميدان عمله .

Scanned with CamScanner

زِينت ښکاره کول دي . (۱)

۱۷. علامه ابن رجب حنبلي رَحِمَهُ اللَّهُ فرمايي چې د ښځو د پاره د سړو نه تمييز (جدا کيدل) لازم دی ، ځکه د سړو او ښځو په اِختلاط کې دا يَره ده چې انسان په ډيرو مفاسدو کې واقع شي . (۲)

۱۸ . امام ماوردي رَحِمَهُ اللَّهُ ليکلي : ښځه د سړو سره د اِختلاط نه منع شوی او ديته دا حکم شوی چې په کور کې اُووسيږي (بغير ضرورته بهر را اُو نه اُوځي) . (۳)

۱۹ . د سعودي مفتي " شيخ محمد بن ابراهيم رَحِمَهُ اللَّهُ " فرمايي چې د ښځو او سړو اختلاط داسې غټ ناجائز کار دی چې ټولو خلقو ته ددې بَدي معلومه ده . (۴)

۲۰ . علامه ابن تيميه رَحِمَهُ اللَّهُ فرمايي : د پرَدو سړو او پرَدو ښځو اِختلاط په ټولو ناجائزو کارونو کې غټ ناجائز کار دی ، تر دې چې بعضې حيوانات هم دا اختلاط نه خوَښوي ، نو انسانانو ته خو په طريقِ اولی باندې ددينه ځان ساتل په کار دي . (۵)

---

(۱) قال محمد علي الصّابوني الشامي رَحِمَهُ اللَّهُ : حذر الله جلّ ثناؤه من مقارفة الفواحش ، وارتكاب الموبقات ، فنهى عن الزنا ، و دواعيه القريبة والبعيدة ، من النّظر إلى النّساء ، والاختلاط بهنّ ، وكشف العورات ، وإبداء الزّينة . تفسير آيات الأحكام ، الصابوني ، ۲/ ۱۸۱ .

(۲) قال ابن رجب الحنبلي رَحِمَهُ اللَّهُ : و إنّما المشروع تميز النّساء عن الرّجال جملة ؛ فإنّ اختلاطهنّ بالرّجال يخشى منهُ وقوع المفاسد . فتح الباري لابن رجب الحنبلي ج ۲ ص ۱۴۲ باب شهودِ الحائضِ العيدينِ ودعوةَ المسلمينَ ويعتزلنَ المصلى .

(۳) قال الماوردي الشافعي رَحِمَهُ اللَّهُ : وَالْمَرْأَةُ مَنْهِيَّةٌ عَنِ الْإِخْتِلَاطِ بِالرِّجَالِ مَأْمُورَةٌ بِلُزُومِ الْمَنْزِلِ ، وَصَلَاتُهَا فِيْهِ أَفْضَلُ . الحاوي الكبير في فقه مذهب الإمام الشافعي للماوردي ج ۲ ص ۵۱ .

(۴) وأمّا اختلاط النّساء بالرّجال وحصول المفاسد فهذا من أكبر المنكرات الّتي يتعيّن إنكارها على الجميع . فتاوى ورسائل سماحة الشيخ محمد بن إبراهيم بن عبد اللطيف آل الشيخ ج ۱۰ ص ۴۹ الواجب في مسألة الاختلاط .

(۵) قال ابن تيمية رَحِمَهُ اللَّهُ : وكذلك معاشرةُ الرجل الأجنبيّ للنسوةِ ومخالطتُهنّ من أعظم المنكرات الّتي تأباها بعضُ البهائم فضلًا عن بني آدم . جامع المسائل لابن تيمية ج ۵ ص ۲۱۹ .

Scanned with CamScanner

۲۱ . علامه ابن قيم رَحِمَهُ اللهُ ليکلي : په اسلامي حاکم باندې دا واجب دي چې په بازارونو او نورو ځايونو کې سړي او ښځې د اِختلاط نه منع کړي....

ځکه اميرُ المؤمنين حضرت عُمر رضي الله عنه به هم ښځې د سړو په لار کې د تللو ، او د سړو سره د اختلاط نه منع کولې . نو اوس هم د مسلمانانو په خليفه باندې دا لازم دي چې د حضرت عُمر رضي الله عنه اقتداء اوکړي...

علامه ابن قيم رَحِمَهُ اللهُ دا هم ليکلي: په دې کې هيڅ شک نشته چې د پَردو سړو او پَردو ښځو اِختلاط د ټولو شرونو جَرړه ده ، دا د الله جل جلاله د عذاب نازليدو سبب دی ، دا د بې حياۍ او زِنا زياتيدو سبب دی .

کله چې د حضرت موسیٰ عليه السلام په لښکر کې زِناکارې ښځې ورننوتی ، د سړو او ښځو اِختلاط راغی ، ددې په وجه يو کس زِنا اوکړه نو الله تعالی د حضرت موسیٰ عليه السلام په قوم باندې د طاعون بيماري راوسته ، په يوه ورځ کې ورنه آويا زره (۷۰۰۰۰) کسان په دې بيمارۍ وفات شو (دا واقعه په تفاسيرو کې په تفصيل سره ذکر ده) .

بهر حال کله چې د ښځو او سړو اِختلاط راشي او ښځو خپل زِينت ښکاره کړې وي نو خامخا دا د زِنا سبب جوړيږي ، او دا يقيني خبره ده چې زِنا د زياتو مرګونو د پاره لوی سبب دی ، که چيرته د دُنيا حاکمانو ته دا معلومه شي چې ددې اِختلاط په وجه په دُنيا او رَعيت کې فساد پيدا کيږي نو دوی به دا په ډيرې سختۍ سره منع کړي . (۱)

---

(۱) قال ابن قيم الجوزية رَحِمَهُ اللهُ : إِنَّ وَلِيَّ الْأَمْرِ يَجِبُ عَلَيْهِ أَنْ يَمْنَعَ اخْتِلَاطَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ فِي الْأَسْوَاقِ، وَالْفُرَجِ، وَمَجَامِعِ الرِّجَالِ. ......وَقَدْ مَنَعَ أَمِيْرُ الْمُؤْمِنِيْنَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ النِّسَاءَ مِنَ الْمَشْيِ فِيْ طَرِيْقِ الرِّجَالِ، وَالْإِخْتِلَاطِ بِهِمْ فِي الطَّرِيْقِ فَعَلَى وَلِيِّ الْأَمْرِ أَنْ يَقْتَدِيَ بِهِ فِي ذٰلِكَ ...... وَلَا رَيْبَ أَنَّ تَمْكِيْنَ النِّسَاءِ مِنْ اِخْتِلَاطِهِنَّ بِالرِّجَالِ: أَصْلُ كُلِّ بَلِيَّةٍ وَشَرٍّ. وَهُوَ مِنْ أَعْظَمِ أَسْبَابِ نُزُوْلِ الْعُقُوْبَاتِ الْعَامَّةِ. كَمَا أَنَّهُ مِنْ أَسْبَابِ فَسَادِ أُمُوْرِ الْعَامَّةِ وَالْخَاصَّةِ، وَاخْتِلَاطُ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ سَبَبٌ لِكَثْرَةِ الْفَوَاحِشِ وَالزِّنَا. وَهُوَ مِنْ أَسْبَابِ الْمَوْتِ الْعَامِّ، وَالطَّوَاعِيْنِ الْمُتَّصِلَةِ. وَلَمَّا اخْتَلَطَ الْبَغَايَا بِعَسْكَرِ مُوْسٰى عليه السلام ، وَفَشَتْ فِيْهِمُ الْفَاحِشَةُ أَرْسَلَ اللهُ إِلَيْهِمُ الطَّاعُوْنَ. فَمَاتَ فِيْ يَوْمٍ وَاحِدٍ سَبْعُوْنَ أَلْفًا. وَالْقِصَّةُ مَشْهُوْرَةٌ فِيْ كُتُبِ التَّفَاسِيْرِ. فَمِنْ أَعْظَمِ أَسْبَابِ الْمَوْتِ الْعَامِّ: كَثْرَةُ الزِّنَا. بِسَبَبِ تَمْكِيْنِ النِّسَاءِ مِنْ اِخْتِلَاطِهِنَّ بِالرِّجَالِ، وَالْمَشْيِ بَيْنَهُمْ مُتَبَرِّجَاتٍ ←←←←

Scanned with CamScanner

۲۲ . علامه کاساني حنفي رَحِمَهُ اللّٰهُ فرمايي چې په ښځه باندې د جُمعې او جَمعې مونځ واجب ندی، او عِلت یې دادی چې دا د خاوند په خِدمت کې مشغوله وي ، بل دا چې ددې د پاره د سړو مجلس ته وتل منع دي ، ځکه ددې وتل د فِتنې سبب دی . (۱)

۲۳ . همداسې خبره ابن نجار حنبلي رَحِمَهُ اللّٰهُ هم کړی چې په ښځه باندې د جُمعې مونځ ځکه واجب ندی چې دیته په وتلو او پرَدو سړو سره اِختلاط کې مشقت دی ، او ډیر کرَت دا د فساد سبب ګرځي . (۲)

۲۴ . علامه ابن قدامه حنبلي رَحِمَهُ اللّٰهُ فرمايي : په ښځه باندې د جُمعې او جَمعې مونځ واجب ندی ځکه دا د سړو مجلس ته د راوتلو اَهل نده . (۳)

۲۵ . علامه بدر الدین عیني رَحِمَهُ اللّٰهُ د بخاري شریف د يو حدیث په تشریح کې لیکلي چې په زَنانهٔ باندې د مړي مقبرې ته وړل او دَفن کول نشته بلکې دا د سړو ذِمه واري ده ؛

←←←← مُتَجَمِّلَاتٍ. وَلَوْ عَلِمَ أَوْلِيَاءُ الْأَمْرِ مَا فِي ذٰلِكَ مِنْ فَسَادِ الدُّنْيَا وَالرَّعِيَّةِ قَبْلَ الدِّيْنِ لَكَانُوْا أَشَدَّ شَيْءٍ مَنْعًا لِذٰلِكَ. الطرق الحكمية لابن قيم الجوزية ج ۱ ص ۲۳۷ ، و ص ۲۳۸ فَصْل فِي اختلاط الرجال بِالنِّسَاءِ فِي الأسواق والفرج ومجامع الرجال.

(۱) وقال الكاساني الحنفيّ رَحِمَهُ اللّٰهُ في تعليل عدم وجوب الجُمعة على المرأة : وَأَمَّا الْمَرْأَةُ فَلِأَنَّهَا مَشْغُوْلَةٌ بِخِدْمَةِ الزَّوْجِ . مَمْنُوْعَةٌ عَنِ الْخُرُوْجِ إِلَى مَحَافِلِ الرِّجَالِ لِكَوْنِ الْخُرُوْجِ سَبَبًا لِلْفِتْنَةِ ؛ وَلِهٰذَا لَا جَمَاعَةَ عَلَيْهِنَّ وَلَا جُمُعَةَ عَلَيْهِنَّ أَيْضًا . بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع ج ۱ ص ۲۵۸ فَصْلٌ بَيَانُ شَرَائِطِ الْجُمُعَةِ

(۲) قال ابن النجار الفتوحي الحنبلي رَحِمَهُ اللّٰهُ : وأمّا كونُ الجُمعة لا تجب على المرأة ؛ فلأنّ تكليفها بالخروج ومخالطةَ الرجال فيه مشقّة عليها، وربما أدى إلى مفسدة. معونة اولي النهى ۲/ ۴۷۰.

(۳) قال ابن قدامة الحنبلي رَحِمَهُ اللّٰهُ : ... وَالذُّكُوْرِيَّةُ شَرْطٌ لِوُجُوْبِ الْجُمُعَةِ وَانْعِقَادِهَا. لِأَنَّ الْجُمُعَةَ يَجْتَمِعُ لَهَا الرِّجَالُ، وَالْمَرْأَةُ لَيْسَتْ مِنْ أَهْلِ الْحُضُوْرِ فِيْ مَجَامِعِ الرِّجَالِ، وَلٰكِنَّهَا تَصِحُّ مِنْهَا لِصِحَّةِ الْجَمَاعَةِ مِنْهَا. المغني لابن قدامة ج ۲ ص ۲۴۳ كِتَابُ صَلَاةِ الْجُمُعَةِ.

مَسْأَلَةٌ : لَا جُمُعَةَ عَلَى مُسَافِرٍ وَلَا عَبْدٍ وَلَا امْرَأَةٍ ... وَلِأَنَّ الْمَرْأَةَ لَيْسَتْ مِنْ أَهْلِ الْحُضُوْرِ فِيْ مَجَامِعِ الرِّجَالِ. وَلِذٰلِكَ لَا تَجِبُ عَلَيْهَا جَمَاعَةٌ. المغني لابن قدامة ج ۲ ص ۲۵۰ .

Scanned with CamScanner

ځکه زَنانه کمزوري دي.

بل دا چې که دوی د جنازې په ورلو کې شريکې شي نو د دوی به د سړو سره اختلاط راشي، او دا مَحل د فِتنې او فساد دی. (۱)

۳۶ . همداسې خبره علامه ابن حجر عسقلاني رَحِمَهُ اللهُ هم کړی. (۲)

بهر حال، دا مې درته د يو څو علماؤ اَقوال صرف د دې د پاره نقل کړل چې تاسو ته دا معلومه شي چې د پَردو سړو او پَردو ښځو اختلاط دومره بَدترين عمل دی چې د ټولو علماؤ په نزد ناجائز دی.

---

(۱) قال بدرُ الدّين العيني الحنفي رَحِمَهُ اللهُ: في شرحه على البخاري: في التعليق على قول البخاري: (بابُ حَمْلِ الرِّجَالِ الْجِنَازَةَ دُونَ النِّسَاءِ) أَيْ: هٰذَا بَابٌ فِي بَيَانِ حَمْلِ الرِّجَال الْجِنَازَة دونَ حَمْلِ النِّسَاء إِيَّاهَا. لِأَنَّهُ وَرَدَ فِي حَدِيثٍ أَخْرَجَهُ أَبُو يَعلى (عَن أنس رَضِيَ اللهُ عَنهُ. قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي جَنَازَةٍ. فَرَأَى نِسْوَةً فَقَالَ: «أَتَحْمِلْنَهُ؟». قُلْنَ: لَا. قَالَ: «أَتَدْفِنَّهُ؟». قُلْنَ: لَا. قَالَ: «فَارْجِعْنَ مَأْزُورَاتٍ غَيْرَ مَأْجُورَاتٍ». لِأَنَّ الرِّجَال أَقْوَى لِذٰلِكَ وَالنِّسَاء ضعيفاتٌ ومظنّة للانكشاف غَالِبًا. خُصُوصًا إِذا باشرن الْحمل. ولأنّهنّ إِذا حَمَلْنَهَا مَعَ وجودِ الرِّجَال لوقع اختلاطهنّ بِالرِّجَالِ. وَهُوَ مَحَلّ الْفِتْنَة ومظنّة الْفساد. عمدة القاري شرح صحيح البخاري ج ۸ ص ۱۱۱ بابُ حَمْلِ الرِّجَالِ الجِنَازَةَ دُونَ النِّسَاءِ

(۲) قال ابن حجر العسقلاني رَحِمَهُ اللهُ: وَنَقَلَ النَّوَوِيُّ فِي شَرْحِ الْمُهَذَّبِ أَنَّهُ لَا خِلَافَ فِي هٰذِهِ الْمَسْأَلَةِ بَيْنَ الْعُلَمَاءِ. وَالسَّبَبُ فِيهِ مَا تَقَدَّمَ. وَلِأَنَّ الْجِنَازَةَ لَا بُدَّ أَنْ يُشَيِّعَهَا الرِّجَالُ فَلَوْ حَمَلَهَا النِّسَاءُ لَكَانَ ذٰلِكَ ذَرِيعَةً إِلَى اخْتِلَاطِهِنَّ بِالرِّجَالِ فَيُفْضِي إِلَى الْفِتْنَةِ. فتح الباري لابن حجر ج ۲ ص ۱۸۲ قَوْلُهُ بَابُ حَمْلِ الرِّجَالِ الْجِنَازَةَ دُونَ النِّسَاءِ.

وقال ابن حجر أيضًا: وَفِيهِ اجْتِنَابُ مَوَاضِعِ التُّهَمِ وَكَرَاهَةُ مُخَالَطَةِ الرِّجَالِ لِلنِّسَاءِ فِي الطُّرُقَاتِ فَضْلًا عَنِ الْبُيُوتِ. فتح الباري لابن حجر ج ۲ ص ۲۳۶.

Scanned with CamScanner

د اِختلاط جائز ګڼونکو خلقو دلائل او د هغې جوابات

بعضې بې دِینه خلق د پرَدو سړو او پرَدو ښځو د اِختلاط د جواز د پاره څه دلائل او شُبهات پیش کوي ، زه درته د هغوی د دلائلو نه جوابات ذکر کوم :

د پرَدې د فرضیت نه مخکې چې د اِختلاط کوم واقعات دي په هغې باندې اِستدلال صحیح ندی

په دې خبره ځان پوهه کړئ چې کوم خلق د پرَدو سړو او پرَدو ښځو اختلاط جائز ګڼړي هغوی اکثر د هغه واقعاتو نه اِستدلال کوي چې د پرَدې د نُزول نه مخکې وي ، حالانکې د پرَدې د فرضیت حکم په پنځم کال د هجرت باندې شوې دی ، ددینه مخکې پرَده فرض نه وه ، د پرَدې د فرضیت نه پس نبي علیه السلام صرف پنځه کاله ژوندې ؤ ، بیا وفات شو .

د پرَدې د فرضیت نه مخکې چې د سړو او ښځو د اِختلاط کوم واقعات دي په هغې باندې اِستدلال صحیح ندی .

دا بعضې بې دِینه خلق د پرَدې د فرضیت نه مخکې واقعات راخلي او خلقو ته وایي چې : " اوګورئ په دې کې د سړو او ښځو اِختلاط راغلې دی " . حالانکه دا خلقو ته دُهوکه ورکول دي ، ځکه د پنځم هجري کال نه مخکې پرَده فرض نه وه نو په هغې واقعاتو باندې اِستدلال صحیح ندی .

⟪⟪⟪ که چیرته زه (ابوالشمس) هغه ټول واقعات رانقل کړم د کوم نه چې دا بې دِینه خلق اِستدلال کوي او بیا د هریو جواب ورکول شروع کړم "چې دا د پرَدې د نزول نه مخکې واقعه ده " نو بیا به دا کتاب ډیر غټ شي ، ځکه کله چې نبي علیه السلام ته نبوّت ملاؤ شو د هغه وخت نه تر د پنځم (۵) هجري کال پورې تقریبًا اُوولس (۱۷) کاله زَمانه وه چې په دې وخت کې پرَده فرض نه وه ، نو خامخا ډیر داسې واقعات شته چې د هغې نه دا بې دِینه خلق اِستدلال کوي ⟫⟫⟫.

لهذا تاسو دا خبره په ذِهن کې کینوئ چې کله هم دا بې دِینه خلق د اِختلاط په جواز باندې اِستدلال کوي نو خامخا به دوی د حِجاب د فرضیت نه مخکې واقعه پیش کوي ، او دا صحیح نده ، دا د دوی دُهوکه ده .

په جهاد کې د زَنانهؤ د شرکت نه په اختلاط باندې استدلال صحيح ندی

بعضې خلق د سړو او ښځو په اختلاط باندې د دينه استدلال کوي چې :
" په جهاد کې د نبي عليه السلام سره زَنانه هم شريکې وی چې زَخميانو له به يې پټی کولی او اُوبه به يې ورکولی " .

نو ددې جواب دادی چې ددې زَنانهؤ سره به خپل مَحارم موجود وو نو د فِتنې يَره نه وه .

دويم جواب دادی چې په دې باندې د ټولو علماؤ اتفاق دی چې په زَنانهؤ باندې جهاد فرض ندی (۱) کومې زَنانه به چې په جهاد کې شريکيدی هغه به د ډير عُمر (مشرانې) زَنانه وی ، هغوی به د سړو سره جهاد نه کولو بلکې شاته به يې د زَخميانو پټی کولی ، يا به يې ورته اُوبه ورکولی . (۲)

---

(۱) قال ابن حزم رَحِمَهُاللَّهُ : وَاتَّفَقُوْا أَنْ لَا جِهَاد فرضًا على امْرَأَةٍ وَلَا على من لم يبلغ وَلَا على مَرِيضٍ لَايَسْتَطِيع وَلَا على فَقير لَا يقدر على زَاد . مراتب الإجماع في العبادات والمعاملات والاعتقادات لابن حزم ج ۱ ص ۱۱۹ قسم الفَيْء وَالجهَاد وَالسير.

واتّفقوا كذلك أنّ المرأةَ ومن لم يبلغ، والمريض الذي لا يستطيع القتال، لاجهاد فَرْضًا عليهم. وكذلك الفقير الّذي لا يقدر على زادٍ، لا خِلاف في شيءٍ من ذلك كلّه. الإلجاد في ابواب الجهاد لمولانا محمد بن عيسى بن اصبغ ج ۱ ص ۵۰ فصلٌ: في صفة من يجب عليه الجهاد ومن لا يجب .

فإذا عُلِمَ أَنّ المرأة لم يفرض عليها الجهاد في سبيل الله، وإنْ كانت ذات شجاعة، عُلِمَ أنّ خروجَ النّساء في الغزو ليس فيه اختلاط بالرّجال ؛ لأنّهن لا يقاتلن معهم. فكلّ الأحاديث الواردة في خروج النّساء في الغزو وفي الجهاد في سبيل الله لا يراد بها القتال مع الرّجال . اظهار الحق والصواب في حكم الحجاب ص ۶۹۸ .

(۲) إنّ كثيرًا من العلماء نصّوا على أنّ الخارجات من كبيرات السّنّ، وكرهوا خروج الشّابات. وهذا واضح؛ لأنّ الخارجات في عهد الرّسول صلّى الله عليه وسلم في الغالب كُنّ كبيرات في السن، كأمّ سليم رَضِيَاللَّهُعَنهَا وأمّ عطية رَضِيَاللَّهُعَنهَا وغيرهما. وأمّا عمل الخارجات في الغزو: فسقي القوم، ومداواة المرضى ورد الجرحى والقتلى، كما دلّت الأحاديث السّابقة على هذا. وهذا لا يلزم فيه الاختلاط بغير محارمهنّ .

قال النووي: « وَفِيْ هٰذَا الحَدِيْثِ اِخْتِلَاطُ النِّسَاءِ فِي الغَزْوِ بِرِجَالِهِنَّ فِيْ حَالِ القِتَالِ ؛ لِسَقْيِ المَاء وَنَحْوه ». وإنْ حصل شيء من الاختلاط فللضرورة. شرح مسلم للنووي، ۱۲/ ۱۹۰. ←←←←←

Scanned with CamScanner

او دا به یې هم د سخت ضرورت په وجه کول ، او د سخت ضرورت په وخت خو پردی ښځه د سړي علاج هم کولی شي ، په دې کې خو څه قباحت نشته . (۱)

لهذا بوډۍ ګانو زنانهؤ به په جهاد کې د سخت ضرورت په وجه شرکت کولو ددینه د نن دور په اختلاط باندې استدلال صحیح ندی ، ځکه هغه بوډۍ ګانې زنانه وی او زخمیانو ته یې د ضرورت په وجه پټۍ کولی ، او د نن دور ځوانې ښځې بلاضرورت د پردو سړو سره په بازار کې ښکاره مخ ګرځي ، د هغوی سره ګپ شپ لږوي ، ځانله ورسره په هوټلو کې شپې کوي ، فحاشي او زنا کوي ، نو په دې دواړو کې ډېر غټ فرق دی .

د نبي ﷺ په زمانه کې ښځو ته په جُمات کې د مانځه د اجازت نه په اختلاط باندې استدلال صحیح ندی

بعضې خلق د اختلاط د جواز د پاره دا دلیل پیش کوي چې :

" د نبي علیه السلام په زمانه کې زنانهؤ ته په جُمات کې د مونځ کولو اجازت ؤ ، نو اوس دې هم د سړو او ښځو اختلاط جائز شي "

ددې جواب دادی چې ددینه استدلال صحیح ندی ؛ ځکه نبي علیه السلام د زنانهؤ د پاره جُمات ته د راننوتلو د پاره خاص دروازه مقرر کړې وه چې په هغې به صرف زنانه راتللی ، سړي به په هغې نه راتلل . (۲)

←←← قال القرطبيّ في: « ويسقين الماء؛ أي: تحملنه على ظهورهن. فيضعنه بقرب الرجال. فيتناوله الرجال بأيديهم فيشربوه» . المفهم شرح صحيح مسلم ۳/ ٦٨۴. اظهار الحق والصواب في حكم الحجاب ص ۷۰۰

(۱) وإن حصل شيءٌ مِن الاختلاط فلضرورة ذلك الحال. قال ابن حجر رَحِمَهُ اللَّهُ : « وفِيهِ جوازُ مُعالَجَةِ المَرأَةِ الأَجنَبِيَّةِ الرَّجُلَ الأَجنَبِيَّ لِلضَّرُورَةِ. قالَ ابن بَطال رَحِمَهُ اللَّهُ : ويَختَصُّ ذٰلِكَ بِذَواتِ المَحارِمِ ثُمَّ بِالمُتَجالَّاتِ مِنهُنَّ ... فَإِن دَعَتِ الضَّرُورَةُ لِغَيرِ المُتَجالَّاتِ فَليَكُنْ بِغَيرِ مُباشَرَةٍ وَلَا مَسٍّ » . فتح الباري ٦/ ۹۴.

(۲) عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا بَنَى الْمَسْجِدَ جَعَلَ بَابًا لِلنِّسَاءِ. وَقَالَ: « لَا يَلِجَنَّ مِنْ هٰذَا الْبَابِ مِنَ الرِّجَالِ أَحَدٌ » قَالَ نَافِعٌ: فَمَا رَأَيْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا دَاخِلًا مِنْ ذٰلِكَ الْبَابِ وَلَا خَارِجًا مِنْهُ. مسند ابي داؤد الطيالسي رقم الحديث ۱۹۳۸ وَمَا رَوَى نَافِعٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ. حلية الأولياء وطبقات ج ۱ ص ۳۱۳ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ. ←←←←←←←←←←←

يا د سلام نه پس به پيغمبر عليه السلام او صحابه کرام رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ په خپل ځای باندې د لږ وخت د پاره ناست وو ، په دې وخت کې به زَنانه خپلو کورونو ته لاړې . (۱)

بل دا چې نبي عليه السلام زَنانه وُ ته ترغيب ورکړې وُ چې ستاسو د پاره په کور کې مونځ کول په مسجدنبوي کې د ما پسې د مونځ کولو نه ډير بهتر دی . (۲)

دا ټول انتظامات پيغمبر ﷺ ددې د پاره کړي وو چې د سړو او ښځو اختلاط رانشي .

بل جواب دادی چې هغه د خَيرُ القرون زمانه وه ، يو طرف ته پاک دَامن صحابه کرام وو او بل طرف ته پاک دَامنې صحابياتې وې ، او بيا په پَرده کې جُمات ته تللې .

او اوس خود شَرّ القرون زمانه ده ، د خلقو زړونه خيرَن دي ، خلق شهواتو ليوني کړي دي ، په دې دَور کې به څنګه ځوانانو ښځو ته ښکاره مخ په بازار کې د پَردو سره يوځای ګرځيدل جائز شي ؟

←←← عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : « لَوْ تَرَكْنَا هٰذَا الْبَابَ لِلنِّسَاءِ » . قَالَ نَافِعٌ : فَلَمْ يَدْخُلْ مِنْهُ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا حَتَّى مَاتَ . سنن ابی داؤد كِتَابُ الصَّلَاةِ بَابٌ فِي اعْتِزَالِ النِّسَاءِ فِي الْمَسَاجِدِ عَنِ الرِّجَالِ رقم الحديث ۴۶۲ ، و رقم ۵۷۱ بَابُ التَّشْدِيدِ فِي ذٰلِكَ (ای: فِي خُرُوجِ النِّسَاءِ إِلَى الْمَسْجِدِ) .

(۱) عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ : إِنَّ النِّسَاءَ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُنَّ إِذَا سَلَّمْنَ مِنَ الْمَكْتُوبَةِ قُمْنَ وَثَبَتَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ صَلَّى مِنَ الرِّجَالِ مَا شَاءَ اللهُ . فَإِذَا قَامَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ الرِّجَالُ . صحيح البخاري كِتَابُ الْأَذَانِ بَابُ خُرُوجِ النِّسَاءِ إِلَى الْمَسَاجِدِ بِاللَّيْلِ وَالْغَلَسِ رقم الحديث ۸۶۶ . مسند احمد مخرجا رقم الحديث ۲۶۶۸۸ ، سنن النسائي رقم الحديث ۱۳۳۳ .

(۲) عَنْ أُمِّ حُمَيْدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا امْرَأَةِ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ، أَنَّهَا جَاءَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ : يَا رَسُولَ اللهِ ! إِنِّي أُحِبُّ الصَّلَاةَ مَعَكَ . قَالَ : « قَدْ عَلِمْتُ أَنَّكِ تُحِبِّينَ الصَّلَاةَ مَعِي ، وَصَلَاتُكِ فِي بَيْتِكِ خَيْرٌ لَكِ مِنْ صَلَاتِكِ فِي حُجْرَتِكِ . وَصَلَاتُكِ فِي حُجْرَتِكِ خَيْرٌ مِنْ صَلَاتِكِ فِي دَارِكِ . وَصَلَاتُكِ فِي دَارِكِ خَيْرٌ لَكِ مِنْ صَلَاتِكِ فِي مَسْجِدِ قَوْمِكِ . وَصَلَاتُكِ فِي مَسْجِدِ قَوْمِكِ خَيْرٌ لَكِ مِنْ صَلَاتِكِ فِي مَسْجِدِي » . قَالَ : فَأَمَرَتْ فَبُنِيَ لَهَا مَسْجِدٌ فِي أَقْصَى شَيْءٍ مِنْ بَيْتِهَا وَأَظْلَمِهِ . فَكَانَتْ تُصَلِّي فِيهِ حَتَّى لَقِيَتِ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ . مسند احمد مخرجا رقم الحديث ۲۷۰۹۰ ، صحيح ابن خزيمة رقم الحديث ۱۶۸۹ باب اختيار صلاة المرأة في حجرتها ... ، صحيح ابن حبان رقم الحديث ۲۲۱۷ ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ صَلَاةَ الْمَرْأَةِ كُلَّمَا كَانَتْ أَسْتَرَ كَانَ أَعْظَمَ لِأَجْرِهَا ، مجمع الزوائد رقم الحديث ۲۱۰۶ ، صحيح الترغيب والترهيب رقم الحديث ۳۴۰(۱)

Scanned with CamScanner

د سړو سره د زَنانهٔ يو ځای طواف کولو نه د اِختلاط په جواز باندې اِستدلال صحيح ندی

بعضې خلق د اِختلاط د جواز د پاره دا دلیل پیش کوي چې:

" د بيتُ الله طواف سړي او ښځې يو ځای کوي نو چې هلته اِختلاط جائز دی نو په نورو ځايونو (تعليمي ادارو وغيره) کې دې هم جائز شي "

ددې دليل درته شپږ (٦) جوابونه کوم:

اول جواب د طواف په باره کې هم بهتر داده چې ښځې د سړو نه ځانله طواف اوکړي د بخاري شريف حديث دی، حضرت اُمّ سَلمة رَضِيَ اللهُ عَنهَا فرمايي چې ما (په حجّة الوداع) کې رسولُ الله صلی الله عليه وسلم ته وويل چې زه بيماره يم. نو دوی راته اوفرمايل:

طُوفِي مِنْ وَرَاءِ النَّاسِ وَأَنْتِ رَاكِبَةٌ. (١)

په اُوښه باندې سوَره شه او د خلقو شاته طواف اوکړه.

علماؤ ددې حديث نه دا خبره مستبط کړې چې د زَنانهٔ د پاره د سړو نه شاته طواف کول سُنت دی، ځکه د بيتُ الله نه طواف کول هم د مانځه په شان دی، او په مانځه کې خو ښځې د سړو نه شاته وي نو په طواف کې هم شاته (ځانله) په کار دي. (٢)

---

(١) عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللهُ عَنهَا. قَالَتْ: شَكَوْتُ إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنِّي أَشْتَكِي قَالَ: «طُوفِي مِنْ وَرَاءِ النَّاسِ وَأَنْتِ رَاكِبَةٌ» فَطُفْتُ وَرَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي إِلَى جَنْبِ الْبَيْتِ يَقْرَأُ بِالطُّورِ وَكِتَابٍ مَسْطُورٍ. صحيح البخاري كِتَابُ الصَّلَاةِ بَابُ إِدْخَالِ الْبَعِيرِ فِي الْمَسْجِدِ لِلْعِلَّةِ رقم الحديث ٤٦٤، و رقم الحديث ١٦١٩ كِتَابُ الْحَجِّ بَابُ طَوَافِ النِّسَاءِ مَعَ الرِّجَالِ، و رقم الحديث ١٦٣٣، و رقم الحديث ٤٨٥٣، صحيح مسلم رقم الحديث ٢٥٨(١٢٧٦)، سنن ابي داؤد رقم الحديث ١٨٨٦، سنن النسائي رقم الحديث ٢٩٢٥.

(٢) قال ابن بطال رَحِمَهُ اللهُ: وقد استنبط بعضُ العلماء مِن هذا الحديث طواف النّساء بالبيت من وراء الرّجال لعلة التّزاحمِ والتّناطح. قال غيره: طواف النساء من وراء الرجال هى السّنة؛ لأنّ الطواف صلاةٌ ومِن سنّة النساء فى الصّلاة أن يكن خلفَ الرّجال، فكذلك الطواف. شرح صحيح البخاري ٢/ ١١٢ باب إِدْخَالِ الْبَعِيرِ فِي الْمَسْجِدِ لِلْعِلَّةِ.

قال الزرقاني رَحِمَهُ اللهُ قوله: «فَقَالَ: طُوفِي مِنْ وَرَاءِ النَّاسِ»؛ لأنّ سنّة النّساء التّباعد عن الرّجال في الطّواف. شرح الزرقاني على الموطا ٢/ ٣١١.

دویم جواب : په حج کې چونکه سرې او ښځې یو ځای د حج افعال اداء کوي خو خوبیا هم دا حکم دی چې زنانه به حتّی الوسع د حِجاب اهتمام کوي . (۱)

بل دا چې د فقهاء کرامو د جُزیاتو نه معلومیږي چې که د سخت ضرورت او عُمومِ بَلوىٰ په وجه د ډیر اِحتیاط باوجود د شهوَت نه بغیر د سړي نظر په پَردی ښځه اُولږي یا یې ورسره اِختلاط راشي نو دا خېر دی .

لهذا د حج د اَفعالو اَداء کولو په وخت به انسان پوره کوشش کوي چې پَردی ښځې ته د کتلو او اِختلاط نه ځان بچ کړي ، خو که ډیر رَش جوړ شي او د حتّی الوَسع احتیاط باوجود بیا هم دده نظر په پَردی ښځه اُولږي یا یې ورسره اختلاط راشي نو شرعًا به دده مؤاخذه نه کیږي ، خو په دې وخت کې به انسان خپل زړه د شهوَت او گنده خیالاتو نه صفا ساتي . (۲)

دریم جواب : د ټولو مفسّرینو په دې باندې اِجماع ده چې په مکه معظمه کې د ډیر رَش په وجه د سړو او ښځو گډون د مکې معظّمې خصوصیت دی ، ځکه هلته بعضې داسې کارونه جائز دي چې هغه په نورو ځایونو کې جائز ندي ، یو په هغې کې د ډیر رَش په وجه د سړو او ښځو گډون هم دی . (۳)

الله ﷻ د مکې معظّمې نه تعبیر په ''بَکَّة'' سره کړی :

﴿ إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ ﴾ . (۴)

---

(۱) (وَالْمَرْأَةُ فِي جَمِيعِ ذٰلِكَ كَالرَّجُلِ) لِأَنَّهَا مُخَاطَبَةٌ كَالرَّجُلِ (غَيْرَ أَنَّهَا لَا تَكْشِفُ رَأْسَهَا) لِأَنَّهُ عَوْرَةٌ (وَتَكْشِفُ وَجْهَهَا) لِقَوْلِهِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ «إِحْرَامُ الْمَرْأَةِ فِي وَجْهِهَا» (وَلَوْ سَدَلَتْ شَيْئًا عَلَى وَجْهِهَا وَجَافَتْهُ عَنْهُ جَازَ) هٰكَذَا رُوِيَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا وَلِأَنَّهُ بِمَنْزِلَةِ الْإِسْتِظْلَالِ بِالْمُحْمَلِ (وَلَا تَرْفَعُ صَوْتَهَا بِالتَّلْبِيَةِ) لِمَا فِيهِ مِنَ الْفِتْنَةِ (وَلَا تَرْمُلُ وَلَا تَسْعَى بَيْنَ الْمِيلَيْنِ) لِأَنَّهُ مُخِلٌّ بِسِتْرِ الْعَوْرَةِ ..... وَلَا تَسْتَلِمُ الْحَجَرَ إِذَا كَانَ هُنَاكَ جَمْعٌ. لِأَنَّهَا مَمْنُوعَةٌ عَنْ مُمَاسَّةِ الرِّجَالِ إِلَّا أَنْ تَجِدَ الْمَوْضِعَ خَالِيًا. الهداية كتاب الحج باب الإحرام ج ۱ ۱۴۹ آپ کے مسائل اوران کا حل ج ۸ ص ۱۷۹ تعلیم .

(۲) فتاوی عثمانیه ج۴ ص ۳۵۰ کتاب الحج .

(۳) إنّ هذا من خصوصیات مکّة بإجماع المُفسّرین . اظهار الحق والصواب في حکم الحجاب ص ۷۰۸ .

(۴) آل عمران آية ۹۶ .

ترجمه: بيشکه د ټولو نه ړومبې کور (يعنی ړومبی عبادت ګاه) چې د خلقو د پاره مقرر کړې شوی دا هغه دی چې په مکه کې دی.

امام مجاهد رَحِمَهُ اللّٰهُ فرمايي: إِنَّمَا سُمِّيَتْ بَكَّةَ ؛ لِأَنَّ النَّاسَ يَبُكُّ بَعْضُهُمْ بَعْضًا فِيهَا، وَإِنَّهُ يَحِلُّ فِيهَا مَا لَا يَحِلُّ فِي غَيْرِهَا. (۱)

مکې معظمې ته "بَكَّة" وويل شوه ځکه په دې کې د ډير رَش په وجه د خلقو د يو بل سره اِزدحام وي، او په دې کې داسې کارونه حلال دي چې هغه په نورو ځايونو کې حلال ندي.

د مکې معظمې يو خصوصيت دادی چې په دې کې د مونځ ګزار مخې ته د سُترې ضرورت نه وي. (۲)

خلورم جواب: د نبي عليه السلام د بيبيانو طريقه هم دا وه چې د سړو نه شاته (يو څنډې ته) به يې طواف کولو، د سړو سره به يې اختلاط نه راتلو.

د بخاري شريف حديث، د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم د بيبيانو په باره کې راځي:

لَمْ يَكُنَّ يُخَالِطْنَ، كَانَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا تَطُوفُ حَجْرَةً مِنَ الرِّجَالِ، لَا تُخَالِطُهُمْ.

د نبي عليه السلام بيبيانو به (د طواف په دَوران کې) د سړو سره اختلاط نه کولو،

---

(۱) مصنف ابن ابي شيبة كِتَابُ الْحَجِّ فِي بَكَّةَ مَا هِيَ وَمَكَّةَ مَا هِيَ؟ رقم الحديث ۱۴۱۲۸ ، شعب الايمان رقم الحديث ۳۷۲۷ ، تفسير البغوي ج ۱ ص ۴۷۲ آل عمران آية ۹۶ ، تفسير الرازي (تفسير كبير) ج ۸ ص ۲۹۹ .

(۲) بل يُعفى عن السترة في مكة . ولا يُعفى عن غيرها . اظهار الحق والصواب في حكم الحجاب . ص ۷۱۰ .

قَالَ بَعْضُهُمْ: رَأَيْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ الْبَاقِرَ يُصَلِّي فَمَرَّتِ امْرَأَةٌ بَيْنَ يَدَيْهِ ، فَذَهَبْتُ أَدْفَعُهَا . فَقَالَ: دَعْهَا فَإِنَّهَا سُمِّيَتْ بَكَّةَ لِأَنَّهُ يَبُكُّ بَعْضُهُمْ بَعْضًا، تَمُرُّ الْمَرْأَةُ بَيْنَ يَدَيِ الرَّجُلِ وَهُوَ يُصَلِّي ، وَالرَّجُلُ بَيْنَ يَدَيِ الْمَرْأَةِ وَهِيَ تُصَلِّي لَا بَأْسَ بِذٰلِكَ فِي هٰذَا الْمَكَانِ. التفسير الكبير ج ۸ ص ۲۹۹ سورة آل عمران آية ۹۶ .

عَنْ قَتَادَةَ .... فِي قَوْلِهِ: { إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا } قَالَ : إِنَّ اللهَ بَكَّ بِهِ النَّاسَ جَمِيعًا فَتُصَلِّي النِّسَاءُ أَمَامَ الرِّجَالِ ، وَلَا يَصْلُحُ ذٰلِكَ بِبَلَدٍ غَيْرِهِ . شعب الايمان رقم الحديث ۳۷۲۶ ، تفسير ابي حاتم ج ۳ ص ۷۰۹ ، الدر المنثور ج ۳ ص ۶۷۳ .

عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ، قَالَ: « مَرَّتِ امْرَأَةٌ بَيْنَ يَدَيْ رَجُلٍ وَهُوَ يُصَلِّي ، وَهِيَ تَطُوفُ بِالْبَيْتِ ، فَدَفَعَهَا » قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ: إِنَّهَا بَكَّةُ يَبُكُّ بَعْضُهَا بَعْضًا . تفسير الطبري ج ۵ ص ۵۹۵ آل عمران آية ۹۶ .

Scanned with CamScanner

حضرت عائشي رضي الله عنها به د سړو نه جدا طواف كولو ، د هغوی سره به يې اِختلاط (گډون) نه كولو . (۱)

حافظ ابن حجر رحمه الله د " حَجْرَة " ترجمه په " نَاحِيَة " (يو طرف) سره كړې ده . (۲)

د نبي عليه السلام په زمانه كې به زنانهؤ د سړو سره په يو وخت كې طواف كولو خو د سړو سره به يې اختلاط نه كولو ، بلكې يو طرف ته به جدا وی . (۳)

پنځم جواب : صحابه كرامو رضي الله عنهم به هم په طواف كې د سړو او ښځو اختلاط نه خوښولو . ابراهيم نخعي رحمه الله فرمايي :

نَهَى عُمَرُ رضي الله عنه أَنْ يَطُوفَ الرِّجَالُ مَعَ النِّسَاءِ . قَالَ : فَرَأَى رَجُلًا مَعَهُنَّ فَضَرَبَهُ بِالدِّرَّةِ . (۴)

حضرت عمر رضي الله عنه سړي د ښځو سره د يو ځای طواف كولو نه منع كړي وو ، يو ځل يې يو

---

(۱) عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ : إِذْ مَنَعَ ابْنُ هِشَامٍ النِّسَاءَ الطَّوَافَ مَعَ الرِّجَالِ . قَالَ : كَيْفَ يَمْنَعُهُنَّ وَقَدْ طَافَ نِسَاءُ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَ الرِّجَالِ ؟ قُلْتُ : أَبَعْدَ الْحِجَابِ أَوْ قَبْلُ ؟ قَالَ : إِي لَعَمْرِي لَقَدْ أَدْرَكْتُهُ بَعْدَ الْحِجَابِ . قُلْتُ : كَيْفَ يُخَالِطْنَ الرِّجَالَ ؟ قَالَ : لَمْ يَكُنَّ يُخَالِطْنَ . كَانَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا تَطُوفُ حَجْرَةً مِنَ الرِّجَالِ . لَا تُخَالِطُهُمْ ..... صحيح البخاري كِتَابُ الْحَجِّ بَابُ طَوَافِ النِّسَاءِ مَعَ الرِّجَالِ رقم الحديث ۱۶۱۸ ، مصنف عبدالرزاق الصنعاني رقم الحديث ۹۰۱۸ ، السنن الكبرى للبيهقي رقم الحديث ۹۲۴۸ .

(۲) قَوْلُهُ (حَجْرَة) أَيْ نَاحِيَة . فتح الباري لابن حجر ج ۳ ص ۴۸۰ في تشريح حديث ۱۶۱۸ .

(۳) قال المهلب رحمه الله : قول عطاء : " قد طاف الرجال مع النساء " يريد أنهم طافوا في وقت واحد غير مختلطات بالرجال ؛ لأن سنتهن أن يطفن ويصلين وراء الرجال ويستترن عنهم ؛ لقوله عليه السلام : (طُوفِي مِنْ وَرَاءِ النَّاسِ وَأَنْتِ رَاكِبَةٌ) . شرح صحيح البخاري لابن بطال ج ۴ ص ۲۹۸ باب طواف النساء مع الرجال

قَوْلُهُ : (وَقَدْ طَافَ نِسَاءُ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَ الرِّجَالِ) أَيْ غَيْرَ مُخْتَلِطَاتٍ بِهِنَّ ..... فتح الباري لابن حجر ج ۳ ص ۴۸۰ في تشريح حديث ۱۶۱۸ .

(۴) عَنْ إِبْرَاهِيمَ رحمه الله قَالَ : نَهَى عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنْ يَطُوفَ الرِّجَالُ مَعَ النِّسَاءِ . قَالَ : فَرَأَى رَجُلًا مَعَهُنَّ فَضَرَبَهُ بِالدِّرَّةِ . فَقَالَ الرَّجُلُ : لَئِنْ كُنْتُ أَحْسَنْتُ لَقَدْ ظَلَمْتَنِي ، وَلَئِنْ كُنْتُ أَسَأْتُ مَا عَلَّمْتَنِي . فَأَعْطَاهُ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ الدِّرَّةَ وَقَالَ : اِمْتَثِلْ . قَالَ : فَعَفَى الرَّجُلُ عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ . اخبار مكة في قديم الدهر وحديثه للفاكهي ج ۱ ص ۲۵۲ رقم ۴۸۴ ذِكْرُ أَوَّلِ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ فِي الطَّوَافِ

کس د ښځو سره يو ځای اُوليد (چې طواف يې ورسره کولو) نو په دُرّه يې اووهل.

همدارنګې حضرت عائشې رضي الله عنها خپله هغه وينځه اُورټله چې د سړو سره يې ګډون راغلې وُ.(۱)

شپږم جواب: د تابعينو په زمانه کې د مکې معظمې امير "خالد قسري" دا کار اوکړو چې د طواف په دَوران کې يې د سړو او ښځو په مينځ کې جدا والې راوست، ښځو به د سړو نه جدا طواف کولو، ټولو علماؤ په دې کار باندې د هغه صفت اوکړو.(۲)

د مذکوره جواباتو نه معلومه شوه چې په مکه معظمه کې د طواف په دَوران کې د سړو او ښځو اِختلاط د سخت ضرورت په وجه دی، يا دا دمکې معظمې خصوصيت دی، يا دا چې د نبي عليه السلام صحابه کرامو او اَسلافو په زمانه کې به ښځو د سړو نه جدا طواف کولو د سړو سره به يې اختلاط نه راتلو، لهذا په دې باندې د نن صبا په بازارونو کې د ښځو او سړو بې حِجابه اختلاط قياس کول ندي په کار، ځکه په دې دواړو کې ډير غټ فرق دی.

---

(۱) عَنْ مَنْبُوذِ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ، عَنْ أُمِّهِ، أَنَّهَا كَانَتْ عِنْدَ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا فَدَخَلَتْ عَلَيْهَا مَوْلَاةٌ لَهَا فَقَالَتْ لَهَا: يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ! طُفْتُ بِالْبَيْتِ سَبْعًا وَاسْتَلَمْتُ الرُّكْنَ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا. فَقَالَتْ لَهَا عَائِشَةُ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا: لَا أَجَرَكِ اللهُ لَا أَجَرَكِ اللهُ تُدَافِعِينَ الرِّجَالَ، أَلَا كَبَّرْتِ وَمَرَرْتِ؟. السنن الكبرى للبيهقي جُمَّاعُ أَبْوَابِ دُخُولِ مَكَّةَ بَابُ الِاسْتِلَامِ فِي الزِّحَامِ. رقم الحديث ۹۲۶۸، مسند الشافعي ج ۱ ص ۱۲۷.

(۲) ذِكْرُ أَوَّلِ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ فِي الطَّوَافِ. وَيُقَالُ عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ قَالَ: أَوَّلُ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ فِي الطَّوَافِ خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْقَسْرِيُّ. اخبار مكة للفاكهي ج ۱ ص ۲۵۲.

ذكر الفاسي تبعًا للفاكهي أنّ مِن أعمال خالد القسري أمير مكة في زمن التّابعين التي حمده الناس عليها قيامه بالتفريق بين الرّجال والنّساء في الطّواف حيث أجلس عند كلّ ركن حرسًا يفرّقون بين الرجال والنّساء. العقد الثمين الفاسي ۴/ ۱۵.

فمنعُ الاختلاط بين الرّجال والنّساء في الطواف معروف في زمن السّلف الصّالح، وأثنى أهلُ العلم والفضل على من قام به من الأمراء. اظهار الحق والصواب في حكم الحجاب ص ۷۱۲.

Scanned with CamScanner

چې نبي ﷺ د اختلاط نه منع کړي نو ګويا قرآن کريم هم منع کړي

بعضې خلق دا اعتراض کوي چې " په قرآن کريم د سړو او ښځو د اختلاط حُرمت نشته ".
نو ددې جواب دادی چې د اختلاط نه په احاديثو کې منع راغلې ده ، نو ګويا په قرآن کريم کې هم ددينه منع راغله .

ځکه احاديث خو د قرآن کريم تشريح ده . (۱)

نبي عليه السلام د ځان نه خبرې نه کولی ، الله تعالی فرمايي :

﴿ وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوٰى . إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوْحٰى ﴾ . (۲)

ترجمه : دا پيغمبر د خپل خواهشِ نفس نه خبرې نه کوي (بلکه) د دوی هره خبره وَحي ده چې په دوی نازلولې شي .

احاديث هم د الله ﷻ د طرفه وَحي ده ، خو ديته وَحي خَفي ويلې شي .

الله تعالی د قرآن کريم په ډيرو ځايونو کې د احاديثو نه تعبير په " حِکمت " سره کړی . (۳)

پس معلومه شوه چې احاديث هم د الله ﷻ د طرفه وَحي ده . نو چې کله نبي عليه السلام د اختلاط نه منع کړي نو ګويا قرآن کريم هم منع کړي .

د بخاري شريف او مسلم شريف حديث دی ، حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه اوفرمايل :

لَعَنَ اللهُ الْوَاشِمَاتِ وَالْمُوْتَشِمَاتِ . وَالْمُتَنَمِّصَاتِ وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ الْمُغَيِّرَاتِ خَلْقَ اللهِ .

---

(۱) قَالَ الشَّافِعِيُّ رَحِمَهُ اللهُ : كُلُّ مَا حَكَمَ بِهِ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَهُوَ مِمَّا فَهِمَهُ مِنَ الْقُرْآنِ . ثُمَّ أَخْرَجَ مَا يُؤَيِّدُهُ وَهُوَ قَوْلُهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " « إِنِّي لَا أُحِلُّ إِلَّا مَا أَحَلَّ اللهُ فِي كِتَابِهِ وَلَا أُحَرِّمُ إِلَّا مَا حَرَّمَ اللهُ فِي كِتَابِهِ » " . وَقَالَ الشَّافِعِيُّ رَحِمَهُ اللهُ : جَمِيْعُ مَا تَقُوْلُهُ الْأَئِمَّةُ شَرْحٌ لِلسُّنَّةِ . وَجَمِيْعُ السُّنَّةِ شَرْحٌ لِلْقُرْآنِ . مرقاة المفاتيح شرح مشكاة المصابيح ج ۱ ص ۲۵۰ بَابُ الْإِعْتِصَامِ بِالْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ .

(۲) النجم آية ۳، ۴ .

(۳) ﴿ وَاَنْزَلَ اللهُ عَلَيْكَ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ ﴾ . النساء آية ۱۱۳ .

﴿... وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيْهِمْ ﴾ . البقرة آية ۱۲۹ .

﴿ وَاذْكُرْنَ مَا يُتْلٰى فِيْ بُيُوْتِكُنَّ مِنْ اٰيٰتِ اللهِ وَالْحِكْمَةِ ﴾ . الاحزاب آية ۳۴

Scanned with CamScanner

الله تعالی لعنت ليږلې دی په هغه ښځو باندې چې ځانله يا بلې ښځې له په ځرمن باندې خالونه وَهي ، او په هغه ښځو باندې چې د ډَول د پاره د مخ ويښتان (وريزې) اُوباسي ، او په هغه ښځو باندې چې د ښائست د پاره د خپلو غاښونو په مينځ کې جدا والې پيدا کوي ، دا (مذکوره) ښځې د الله ﷻ په خِلقت کې تغير راوستونکي دي .

د عبدالله بن مسعود رضي الله عنه دا خبره د بني اَسد قبيلې يوې ښځې " اُمّ يعقوب " ته اُورسيده هغه راغله او ابن مسعود رضي الله عنه ته يې وويل :

ماته دا خبره رارسيدلې ده چې تا په فلاني فلاني ښځو باندې لعنت ويلې دی ؟

ابن مسعود رضي الله عنه ورته اوفرمايل :

وَمَا لِيَ أَلْعَنُ مَنْ لَعَنَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَمَنْ هُوَ فِي كِتَابِ اللهِ .

زه به په هغه چا باندې لعنت ولې اُو نه وايم چې په چا باندې رسولُ الله ﷺ لعنت ويلې وي ، او چې په چا باندې په قرآن کريم کې لعنت ويل شوی .

هغې ښځې وويل : ما خو قرآن کريم لوستلې دی ليکن په دې کې خو ما هغه خبرې (په صريحو الفاظو سره) ندي موندلي کومې چې ته وايې . ابن مسعود رضي الله عنه ورته اوفرمايل :

لَئِنْ كُنْتِ قَرَأْتِيهِ لَقَدْ وَجَدْتِيهِ ، أَمَا قَرَأْتِ : { وَمَآ ءَاتَىٰكُمُ ٱلرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَىٰكُمْ عَنْهُ فَٱنتَهُوا۟ } .

که چيرته تا قرآن کريم په غَور سره لوستلې وی نو تا به ضرور دا موندلې وی . آيا تا د قرآن کريم دا آيت ندې لوستلی چې الله تعالی فرمايي : (او رسول چې تاسو ته څه درکوي هغه واخلئ ، او د څه شي نه چې تاسو منع کړي د هغې نه منع شئ) .

هغې ښځې وويل : آو ، ما دا آيت لوستلې دی .

ابن مسعود رضي الله عنه ورته اوفرمايل : بيشکه نبي ﷺ ددې کارونو نه منع کړيده (او د نبي عليه السلام منع کول داسې دي لکه قرآن کريم چې ددينه منع کړي وي) ..... (۱)

---

(۱) عَنْ عَبْدِ اللهِ رضي الله عنه ، قَالَ : « لَعَنَ اللهُ الْوَاشِمَاتِ وَالْمُوتَشِمَاتِ ، وَالْمُتَنَمِّصَاتِ وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ الْمُغَيِّرَاتِ خَلْقَ اللهِ » فَبَلَغَ ذَلِكَ امْرَأَةً مِنْ بَنِي أَسَدٍ يُقَالُ لَهَا أُمُّ يَعْقُوبَ ، فَجَاءَتْ فَقَالَتْ : إِنَّهُ بَلَغَنِي ←←←← ←←←←

Scanned with CamScanner

فائده : ددې حديث نه صراحةً معلومه شوه چې کله نبي عليه السلام د څه څيز نه منع اوکړي نو دا بِعَينه داسې دی لکه قرآن کريم چې ددينه منع کړې وي .

نو د پردو سرو او پردو ښځو د اِختلاط نه پيغمبر عليه السلام منع کړيده نو دا داسې ده لکه قرآن کريم چې ددينه منع کړې وي .

ددې حديث نه يو څو نورې خبرې هم معلومې شوې هغه دا چې کومې ښځې د خپل مخ نه ويښتان د ښائست د پاره اُوباسي مثلاً وريځې نرۍ کوي نو په دوی باندې د الله تعالی لعنت دی . البته که د ښځې ګيره يا بريت راأوخيجي نو دا ورله ويستل جائز دي .

همدارنګې ددې حديث نه دا هم معلومه شوه چې کومې ښځې د ښائست د پاره خپل

←←←← عَنْكَ أَنَّكَ لَعَنْتَ كَيْتَ وَكَيْتَ . فَقَالَ : وَمَا لِيَ أَلْعَنُ مَنْ لَعَنَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . وَمَنْ هُوَ فِي كِتَابِ اللهِ . فَقَالَتْ : لَقَدْ قَرَأْتُ مَا بَيْنَ اللَّوْحَيْنِ فَمَا وَجَدْتُ فِيهِ مَا تَقُولُ . قَالَ : لَئِنْ كُنْتِ قَرَأْتِيهِ لَقَدْ وَجَدْتِيهِ . أَمَا قَرَأْتِ : { وَمَآ اٰتٰكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهٰكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا } [الحشر آية ۷] ؟ قَالَتْ : بَلَى . قَالَ : فَإِنَّهُ قَدْ نَهَى عَنْهُ . قَالَتْ : فَإِنِّي أَرَى أَهْلَكَ يَفْعَلُونَهُ . قَالَ : فَاذْهَبِي فَانْظُرِي . فَذَهَبَتْ فَنَظَرَتْ فَلَمْ تَرَ مِنْ حَاجَتِهَا شَيْئًا . فَقَالَ : لَوْ كَانَتْ كَذٰلِكَ مَا جَامَعْتُهَا . صحيح البخاري كِتَابُ تَفْسِيرِ الْقُرْآنِ بَابُ {وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ} رقم الحديث ۴۸۸۶ ، و رقم الحديث ۵۹۳۹ كِتَابُ اللِّبَاسِ بَابُ الْمُتَنَمِّصَاتِ . مشكوة المصابيح رقم الحديث ۴۴۳۱(۱۳)، صحيح ابن حبان رقم الحديث ۵۵۰۴ ، المعجم الكبير للطبراني رقم الحديث ۹۴۶۹ .

په مسلم شريف کې دا حديث داسې ذکر دی : عَنْ عَبْدِ اللهِ رضي الله عنه . قَالَ : « لَعَنَ اللهُ الْوَاشِمَاتِ وَالْمُسْتَوْشِمَاتِ وَالنَّامِصَاتِ وَالْمُتَنَمِّصَاتِ ، وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ الْمُغَيِّرَاتِ خَلْقَ اللهِ » قَالَ : فَبَلَغَ ذٰلِكَ امْرَأَةً مِنْ بَنِي أَسَدٍ يُقَالُ لَهَا : أُمُّ يَعْقُوبَ وَكَانَتْ تَقْرَأُ الْقُرْآنَ . فَأَتَتْهُ فَقَالَتْ : مَا حَدِيثٌ بَلَغَنِي عَنْكَ أَنَّكَ لَعَنْتَ الْوَاشِمَاتِ وَالْمُسْتَوْشِمَاتِ ، وَالْمُتَنَمِّصَاتِ وَالْمُتَفَلِّجَاتِ ، لِلْحُسْنِ الْمُغَيِّرَاتِ خَلْقَ اللهِ . فَقَالَ عَبْدُ اللهِ رضي الله عنه : « وَمَا لِيَ لَا أَلْعَنُ مَنْ لَعَنَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ وَهُوَ فِي كِتَابِ اللهِ » فَقَالَتِ الْمَرْأَةُ : لَقَدْ قَرَأْتُ مَا بَيْنَ لَوْحَيِ الْمُصْحَفِ فَمَا وَجَدْتُهُ . فَقَالَ : " لَئِنْ كُنْتِ قَرَأْتِيهِ لَقَدْ وَجَدْتِيهِ . قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ : { وَمَآ اٰتٰكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهٰكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا } [الحشر آية ۷] " فَقَالَتِ الْمَرْأَةُ : فَإِنِّي أَرَى شَيْئًا مِنْ هٰذَا عَلَى امْرَأَتِكَ الْآنَ . قَالَ : « اِذْهَبِي فَانْظُرِي » . قَالَ : فَدَخَلَتْ عَلَى امْرَأَةِ عَبْدِ اللهِ فَلَمْ تَرَ شَيْئًا . فَجَاءَتْ إِلَيْهِ فَقَالَتْ : مَا رَأَيْتُ شَيْئًا . فَقَالَ : « أَمَا لَوْ كَانَ ذٰلِكَ لَمْ نُجَامِعْهَا » . صحيح مسلم كتاب اللِّبَاسِ وَالزِّينَةِ بَابُ تَحْرِيمِ فِعْلِ الْوَاصِلَةِ وَالْمُسْتَوْصِلَةِ ... رقم الحديث ۱۲۰ (۲۱۲۵) .

غابښونه نري کوي او فُرجې (جداوالې) په کې پیدا کوي نو په دوی باندې هم د الله تعالی لعنت دی. البته که علاج د پاره یا په غابښونو کې څه عیب وي د هغې د ختمولو د پاره غابښونه نري کوي نو دا خبره دی. (۱)

د نبي علیه السلام حکم منل هم فرض دي

په مسلمان باندې لکه څرنګې چې د الله ﷻ حکم منل فرض دي نو همدغه شان وریاندې د رسول الله ﷺ حکم منل هم فرض دي.

په قرآن کریم کې ځای په ځای د الله ﷻ د اطاعت سره د رسول الله ﷺ د اِطاعت حکم هم شوی. الله تعالی فرمایي:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ أَطِيعُوا۟ ٱللَّهَ وَأَطِيعُوا۟ ٱلرَّسُولَ ﴾. (۲)

ترجمه: اې مؤمنانو! تاسو حکم اُومنۍ د الله، او حکم اُومنۍ (د هغه) د رسول.

د نبي علیه السلام اِطاعت د الله تعالی اِطاعت ګرځول شوی:

﴿ مَّن يُطِعِ ٱلرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ ٱللَّهَ ﴾. (۳)

ترجمه: څوک چې د رسول (ﷺ) اِطاعت اوکړي (یعنی د هغه خبره اُومني) نو بیشکه

---

(۱) ملاعلي قاري رَحِمَهُ اللهُ په " مرقاة " کې د مذکوره حدیث په تشریح کې لیکلي: (وَالْمُتَنَمِّصَاتِ): بِتَشْدِيدِ الْمِيمِ الْمَكْسُورَةِ هِيَ الَّتِي تَطْلُبُ إِزَالَةَ الشَّعْرِ مِنَ الْوَجْهِ بِالْمِنْمَاصِ أَيِ الْمِنْقَاشِ، وَالَّتِي تَفْعَلُهُ نَامِصَةٌ. قَالَ النَّوَوِيُّ رَحِمَهُ اللهُ: وَهُوَ حَرَامٌ إِلَّا إِذَا نَبَتَ لِلْمَرْأَةِ لِحْيَةٌ أَوْ شَوَارِبُ (وَالْمُتَفَلِّجَاتِ): بِكَسْرِ اللَّامِ الْمُشَدَّدَةِ، وَهِيَ الَّتِي تَطْلُبُ الْفَلَجَ. وَهُوَ بِالتَّحْرِيكِ فُرْجَةٌ مَا بَيْنَ الثَّنَايَا وَالرُّبَاعِيَاتِ، وَالْفَرْقُ بَيْنَ السِّنَّيْنِ عَلَى مَا فِي النِّهَايَةِ. وَالْمُرَادُ بِهِنَّ النِّسَاءُ اللَّاتِي تَفْعَلُ ذَلِكَ بِأَسْنَانِهِنَّ رَغْبَةً فِي التَّحْسِينِ. وَقَالَ بَعْضُهُمْ: هِيَ الَّتِي تُبَاعِدُ مَا بَيْنَ الثَّنَايَا وَالرُّبَاعِيَاتِ بِتَرْقِيقِ الْأَسْنَانِ بِنَحْوِ الْمِبْرَدِ. وَقِيلَ: هِيَ الَّتِي تُرَقِّقُ الْأَسْنَانَ وَتُزَيِّنُهَا. وَاللَّامُ فِي قَوْلِهِ: (لِلْحُسْنِ): لِلتَّعْلِيلِ. وَيَجُوزُ أَنْ يَكُونَ التَّنَازُعُ فِيهِ بَيْنَ الْأَفْعَالِ الْمَذْكُورَةِ. وَالْأَظْهَرُ أَنْ يَتَعَلَّقَ بِالْأَخِيرِ. قَالَ النَّوَوِيُّ رَحِمَهُ اللهُ: فِيهِ إِشَارَةٌ إِلَى أَنَّ الْحَرَامَ هُوَ الْمَفْعُولُ لِطَلَبِ الْحُسْنِ. أَمَّا لَوِ احْتَاجَتْ إِلَيْهِ لِعِلَاجٍ أَوْ عَيْبٍ فِي السِّنِّ وَنَحْوِهِ فَلَا بَأْسَ بِهِ. مرقاة المفاتیح شرح مشکاة المصابیح ج ۷ ص ۲۸۱۹ في تشریح حدیث ۴۴۱۹.

(۲) النساء آية ۵۹.

(۳) النساء آية ۸۰.

Scanned with CamScanner

ده د الله تعالی اِطاعت اوکړو.

او لکه څرنګې چې انسان د الله ﷻ په نافرمانۍ سره د جهنم مستحق ګرځي نو همدغه شان د رسول الله ﷺ په نافرمانۍ سره هم د جهنم مستحق ګرځي، په قرآن کریم کې ددې بیان داسې شوی:

﴿ وَمَنْ يَّعْصِ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ فَاِنَّ لَهٗ نَارَ جَهَنَّمَ خٰلِدِيْنَ فِيْهَآ اَبَدًا ﴾ (۱)

ترجمه: او څوک چې د الله او دده د رسول نافرماني اوکړي نو بیشکه دده د پاره اُور د جهنم دی، دوی به په هغې کې همیشه وي تل تر تله.

﴿ وَمَنْ يَّعْصِ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ فَقَدْ ضَلَّ ضَلٰلًا مُّبِيْنًا ﴾. (۲)

ترجمه: او څوک چې د الله او د هغه د رسول نا فرماني اوکړي نو بیشکه هغه ګمراه شو په ښکاره ګمراهۍ سره.

د غونډ تقریر خلاصه

د غونډ تقریر خلاصه دا راأووته چې بغیر د ضرورتِ شرعیه نه د پَردۍ ښځې سره خَلوَت یعنی ځانله ورسره کیناستل حرام دي، په احادیثو مبارکهؤ کې ددینه سخته منع راغلی.

همدارنګې د غیر مَحرَمه ښځو سره اِختلاط (ګډون) هم حرام دی، د قرآن کریم ډیر آیتونه ددې په حُرمت باندې دلالت کوي، او په احادیثو کې خو صراحةً ددینه منع راغلی او ددې ډیرې سزاګانې ذکر شوي.

نبي علیه السلام به په ډیر اهتمام سره سړي او ښځې د اختلاط نه منع کول، تر دې چې د زَنانهؤ د تعلیم د پاره یې خاص ورځ مقرر کړې وه، د زَنانهؤ د پاره یې جُمات ته د راتلو خاص دَروازه مقرر کړې وه، او په جُمات کې به هم د سړو نه ځانله ناستې وی، دا ټول انتظام یې ددې د پاره کول چې د پردو سړو او پردو ښځو اختلاط رانشي.

---

(۱) الجن آیة ۲۳.

(۲) الاحزاب آیة ۳۶.

صحابه کرامو رضي الله عنهم به هم د اختلاط نه منع کوله، حضرت عُمر رضي الله عنه اختلاط کوونکي سړي او ښځې په دُرّه اووهل. حضرت علي رضي الله عنه به هم د اختلاط نه منع کوله.

د اختلاط په حُرمت باندې د ټولو علماؤ اجماع ده، هيڅ معتمد عالم ددې په جواز باندې قول ندې کړی.

لهذا د اِختلاط د ټولو صورتونو نه ځان ساتل په کار دي: که هغه په تعليمي ادارو کې وي، يا دَفترونو کې وي، يا بازارونو کې وي، يا وَدونو کې وي، او يا په نورو ځايونو کې وي.

او کوم بې دِينه خلق چې د اِختلاط د جواز د پاره کمزوري دلائل پيش کوي هغې ته هيڅ توجّه نده پکار، بلکې د قرآن کريم او احاديثو په صريحو احکاماتو باندې عمل پکار دی، او په قرآن و حديث کې د اِختلاط نه منع راغلی.

دُعا

الله تعالی دې مونږ ته د شريعت په ټولو احکاماتو باندې په صحيح طريقې سره د پوهيدو او بيا په دې باندې د عمل کولو توفيق رانصيبه کړي.

ربِّ کائنات دې مونږ ټول د هر قِسمه ګناهونو نه محفوظ اُوساتي.

پَروردِګارِ عالم دې زمونږ معاشره د فحاشۍ، بې حيايۍ، زِناکارۍ او نورو ګناهونو نه پاکه کړي.

اې ربه! مونږ ټولو ته د رسولُ الله صلی الله عليه وسلم په نقشِ قدم باندې د تللو توفيق رانصيبه کړه، او د ژوند په هره مرحله کې مو د غير مُسلمو د طريقو نه اُوساته.

آمِيْن يَارَبَّ الْعَالَمِيْن

وَآخِرُ دَعْوَانَا أَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

﴿ قُلْ لِّلْمُؤْمِنِيْنَ يَغُضُّوْا مِنْ اَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوْا فُرُوْجَهُمْ ﴾ النور آية ۳۰

د بَدنظرۍ سزاګانې او د دينه د بچ کيدو طريقې

تالِيف

اَبُو الشَّمْس مولانا نُوْرُ الْهُدٰی عُفِيَ عَنْهُ

مُدَرِّس دَارُالعلوم فيضُ القُرآن اكاخيل كالونى مردان

نوټ

دا آئنده موضوع مې په درې غټو عنواناتو باندې تقسيم کړې :

۱ . د بَدنظرۍ سزاګانې او نقصانات صفحه ۸۳

(په دې کې د قرآن کريم او احاديثو په رڼا کې د بَدنظرۍ سزاګانې او نقصانات ذکر شوي)

۲ . د بَدنظرۍ نه د بچ کيدو علاج او طريقې صفحه ۱۲۶

(په دې کې د بَدنظرۍ نه د بچ کيدو اُوولس ۱۷ طريقې ذکر شوي)

۳ . د فيس بُک او انټرنټ غلط استعمالولو نقصانات صفحه ۱۵۱

(په دې کې د فيس بُک او اِنټرنټ غلط استعمالولو يوُولس نقصانات ذکر شوي)

که مُقرِّرينو سره د تقرير د پاره وخت زيات وي (يعنى اُوږد تقرير کول غواړي) نو ټول تقرير په يو ځل هم بيانولې شي .
او که وخت ورسره کم وي نو بيا دې دا اول عنوان (د بَدنظرۍ سزاګانې او نقصانات) په يوه جُمعه کې بيان کړي ، او دويم او دريم عنوان دې په بله جُمعه بيان کړي .

ابو الشمس عفي عنه

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

د بد نظرۍ سزاګانې او نقصانات

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَحْدَهٗ . وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى مَنْ لَّا نَبِيَّ بَعْدَهٗ . وَلَا رَسُوْلَ بَعْدَهٗ . وَهُوَ خَاتَمُ النَّبِيِّيْنَ . وَعَلٰى آلِهٖ وَأَصْحَابِهٖ أَجْمَعِيْنَ . وَعَلٰى مَنْ تَبِعَهٗ وَتَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ إِلٰى يَوْمِ الدِّيْنِ .

اَمَّا بَعْدُ فَأَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى فِي الْقُرْآنِ الْمَجِيْدِ وَالْفُرْقَانِ الْحَمِيْدِ :

﴿ قُلْ لِّلْمُؤْمِنِيْنَ يَغُضُّوْا مِنْ اَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوْا فُرُوْجَهُمْ ذٰلِكَ اَزْكٰى لَهُمْ اِنَّ اللّٰهَ خَبِيْرٌ بِمَا يَصْنَعُوْنَ ۝ وَقُلْ لِّلْمُؤْمِنٰتِ يَغْضُضْنَ مِنْ اَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوْجَهُنَّ ﴾. (۱)

وَقَالَ تَعَالٰى : ﴿ يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْاَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُوْرُ ﴾. (۲)

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : ..... فَزِنَا الْعَيْنِ النَّظَرُ . (۳)

وَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ : اَلنَّظْرَةُ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيْسَ مَسْمُوْمَةٌ فَمَنْ تَرَكَهَا مِنْ

---

(۱) النور آية ۳۰ ، ۳۱ .

(۲) غافر آية ۱۹ .

(۳) قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ اللّٰهَ كَتَبَ عَلَى ابْنِ آدَمَ حَظَّهُ مِنَ الزِّنَا، أَدْرَكَ ذٰلِكَ لَا مَحَالَةَ. فَزِنَا الْعَيْنِ النَّظَرُ ، وَزِنَا اللِّسَانِ الْمَنْطِقُ ، وَالنَّفْسُ تَمَنّٰى وَتَشْتَهِي ، وَالْفَرْجُ يُصَدِّقُ ذٰلِكَ كُلَّهُ وَيُكَذِّبُهُ . صحيح البخاري كِتَابُ الِاسْتِئْذَانِ بَابُ زِنَا الْجَوَارِحِ دُوْنَ الْفَرْجِ رقم الحديث ۶۲۴۳ ، صحيح مسلم كتاب الْقَدَرِ بَابُ قُدِّرَ عَلَى ابْنِ آدَمَ حَظُّهُ مِنَ الزِّنَا وَغَيْرِهِ رقم الحديث ۲۰ (۲۶۵۷) .

وفي رواية : قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اَلْعَيْنَانِ تَزْنِيَانِ ، وَاللِّسَانُ يَزْنِيْ وَالْيَدَانِ تَزْنِيَانِ ، وَالرِّجْلَانِ تَزْنِيَانِ ، [illegible] الْفَرْجُ أَوْ يُكَذِّبُهُ . صحيح ابن حبان مخرجا كِتَابُ الْحُدُوْدِ بَابُ الزِّنٰى وَحَدِّهِ ذِكْرُ إِطْلَاقِ اسْمِ [illegible] رقم الحديث ۴۴۱۹ ، المعجم الكبير رقم الحديث ۸۶۶۱ ، مسند احمد

خَوْفِ اللهِ أَثَابَهُ جَلَّ وَعَزَّ إِيمَانًا يَجِدُ حَلَاوَتَهُ فِيْ قَلْبِهِ . (۱)

صَدَقَ اللهُ الْعَظِيْم .

ستر ګې لوی نعمت دی

عزت مندو مسلمانانو وروڼو ! الله تعالی په انسان باندې هر وخت بې شماره نعمتونه رانازلوي ، که دا ددې نعمتونو شمیرل اوغواړي نو دا نشي شمیرلی . په قرآن کریم کې ددې تذکره شته :

﴿ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللهِ لَا تُحْصُوْهَا ﴾ .(۲)

ترجمه : که چیرته تاسو د الله تعالی نعمتونه شمیرل اوغواړئ نو دا نشئ شمیرلی .

په دې نعمتونو کې یو لوی نعمت ستر ګې هم دي ، دا په ظاهره وړوکې څیز معلومیږي خو که انسان ددې جوړښت ته ، ددې د حفاظت طریقو ته او ددې فوائدو ته سوچ اوکړي نو مکمل حیران پاتې کیږي .

اګر چې د انسان د وجود هر اَندام ډیر لوی نعمت دی ، لیکن بعضې اَندامونه الله تعالی په خصوصي طریقې سره په طور د انعام ذکر کړي :

الله ﷻ فرمايي : ﴿ أَلَمْ نَجْعَلْ لَّهُ عَيْنَيْنِ ۝ وَلِسَانًا وَّشَفَتَيْنِ ﴾ . (۳)

---

(۱) المستدرک علی الصحیحین للحاکم رقم الحدیث ۷۸۷۵ وقال الحاکم : هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحُ الْإِسْنَادِ وَلَمْ يُخَرِّجَاهُ ، حلية الاولياء ج ٦ ص ۱۰۱ ، کنزالعمال رقم الحدیث ۱۳۰۷٦ .

وفي رواية : عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : « إِنَّ النَّظْرَةَ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيْسَ مَسْمُوْمٌ، مَنْ تَرَكَهَا مَخَافَتِيْ أَبْدَلْتُهُ إِيْمَانًا يَجِدُ حَلَاوَتَهُ فِيْ قَلْبِهِ » . المعجم الكبير للطبراني رقم الحديث ۱۰۳٦۲ ، الترغیب والترهیب لقوام السنّة رقم الحديث ۳۸ ، مجمع الزوائد رقم الحديث ۱۲۹۴٦ باب غض البصر ، کنزالعمال رقم الحديث ۱۳۰٦۷ ، تفسیر ابن کثیر ج ٦ ص ۴۰ سورة النور في تشريح آية ۳۰ ، اعراب القرآن وبيانه ج ٦ ص ۵۹۷ ، الزواجر ج ۲ ص ۴ .

(۲) النحل آية ۱۸

(۳) البلد آية ۸ ، ۹

ترجمه : آیا مونږ انسان ته دوه سترګې ، ژبه ، او دوه شونډې ندي ورکړي ؟
بل ځای فرمايي :

﴿ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴾.(۱)

ترجمه : او الله تعالی ستاسو د پاره غوږونه ، سترګې او زړونه جوړ کړل ددې د پاره چې تاسو شکر اداء کړی.

حالانکه ډیر کم خلق ددې شکریه اداء کوي :

﴿ وَهُوَ الَّذِيٓ أَنشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴾.(۲)

ترجمه : او الله تعالی هغه ذات دی چې ستاسو د پاره يې غوږونه ، سترګې او زړونه پیدا کړل خو تاسو ډیر لږ شکر اداء کوئ.

په سترګو کې د الله ﷻ قدرتونه

که انسان د سترګو په جوړښت باندې سوچ اوکړي نو په دې کې د الله ﷻ قدرتونه کتلو سره مکمل حیرانیږي :

د سترګې وزن عام طور باندې اووه (۷) ګرامه دی ، سترګه د اُووه (۷) پَردو نه جوړه شوی ، د هرې پَردې ځانله خاصیت او صفت دی ، که چیرته په دې کې یوه پرده هم خرابه شي نو سترګه بیا کار نه کوي.

الله ﷻ سترګې د نازکو پَردو او نازکو رګونو نه جوړې کړي ، بیا يې په کې قدرتي رَڼا اچولی ، ددې د حفاظت د پاره يې د پاسه پرې داسې پَردې پیدا کړي چې د څه ضَرَري څیز راتلو په وخت په خپله بندیږي او کلاویږي ، بیا يې د سترګو نه ګیر چاپیره د بَنړو عجیبه چاردیوالي جوړه کړی ، او هغوی ته يې تیز حرکت ورکړی ، ددې د پاره چې سترګه په آساني سره د ضرري شي نه ځان بچ کړي ، ګویا بانړه د سترګو د حفاظت دروازې دي ، چې د ضرورت په وخت کلاویږي او بندیږي ، او ورسره ورسره د سترګو او مخ ښائست په کې هم دی.

---

(۱) النحل آية ۷۸ .

(۲) المؤمنون آية ۷۸ . و سورة الملك آية ۲۳ ، و سورة السجدة آية ۹ .

Scanned with CamScanner

بيا يې ددې بڼړو د ويښتانو غټيدو مقدار هم په ځای اوساتل ، د سَر د ويښتانو غوندې ډير نه غټيږي ، ګني بيا به انسان ته تکليف وُ .

بيا يې د بڼړو د پاسه پرې د وريږو ويښتان پيدا کړل چې د پورته نه خطرناک څيز ډارِک لاندې سترګې ته رانشي ، بيا يې په وجود کې په داسې سخت ځای کې فِټ کړي چې د پاسه پرې د سَر سخت هډوکې دی او لاندې د اَننګو سخت هډوکې دی ، دا ددې دپاره چې سترګې د مخامخ ګوزار نه محفوظې شي .

بيا يې په سترګو کې داسې مالګيجَنه ماده پيدا کړې چې دسترګو د وينځلو او صفايي کار و کوي .

بيا يې د سترګو دواړه طرفونه د مينځ په نسبت ښکته اوساتل ددې د پاره چې که چيرته په دې کې څه خطرناک شی اوغورځيږي نو په آسانۍ سره لاندې اُوخوييږي .

سترګې داسې يو مشين بلکه لويه کارخانه ده چې د پيدائش نه تر مرګه پورې دا خپل کار کوي ، مونږ و .نه فائده اخلو ، دا نِعمت الله تعالی مونږ ته مُفت راکړی ، مونږ ددې د پاره هيڅ محنت ندې برداشت کړی ، ځکه خو يې د مونږ سره پوره قدر نشته .

سترګې دومره نازکې دي چې په غونډ بدن کې ددې په شان بل نازک څيز نشته ، که په دې کې معمولي څيز اوغورځيږي نو انسان بې قراره وي ، خو الله تعالی ددې د حفاظت پوره انتظام کړی .

په سترګو کې کيمرې

په هره يوه سترګه کې ديارلس کروړه (۱۳۰۰۰۰۰۰۰) کيمرې لږيدلې دي ، په دې کې شپيته لکهٔ (۶۰۰۰۰۰۰) کيمرې صرف د رنګ پيژندلو دي ، دولس کروړه (۱۲۰۰۰۰۰۰۰) کيمرې صرف د تور او سپين رنګونو خودلو د پاره دي .

او د شپې په تياره کې د کار کولو واله کيمرې ځانله دي ، چې هغې ته راډز (Rods) وايي ، (دغه وجه ده چې د بعضې خلقو نظر د ماښام نه روستو کار نه کوي ، يعنی د شَمکورتيا بيماري يې وي ، داځکه چې دشپې کار کولو واله کيمرې يې خرابې وي) .

د سترګو ماهر ډاکټران وايي چې کله انسان په رڼا کې وي نو د سترګو دا تور کسي خواره شي ، او چې تيارې ته راشي نو دا راټول شي ، په دې خوَريدو او راټوليدو کې د

سترګو پټې اُووه (۷) ميله مقدار فاصله وهي ، خو دا انتظام الله تعالى آټوميټک په سترګو کې جوړ کړې دی انسان ورنه خبر هم نه وي او دا مشين خپل کار کوي ، که چيرته دا کار انسان ته حواله شوې وی نو ډير زر به يې سترګې خرابې کړې وی .

د انسان په سترګو کې د رڼا قبلولو د پاره د يو کرَب نه زياتې ريشې دي ، چې هغه رڼا قبلوي .

بيا که انسان د سترګو په لينزونو باندې نظر واچوي چې څومره صفا او شفاف دي ، او په کومې طريقې سره ليدل کوي نو انسان حيران پاتې شي چې د سترګو دومره نا آشنا باريک نظام ، او په دې وړه سترګه کې د هغې راوستل صرف او صرف د هغه ذات کار دی چې د قدرتونو او حکمتونو خاوند دی .

چې کله په سترګه کې څه فرق راشي نو هغه ډاکټر چې پنځه ويشت (۲۵) کاله يې تعليم کړې وي ، د سترګو سپيشلِست وي ، اُوږده تَجربه يې وي ، هغه صرف په دې پوهه شي چې په دې سترګه کې دا فرق دی او علاج يې کوي ، او دده دا علاج هم د ګارَنټۍ واله نه وي .

نو چې کله صرف د فرق معلومولو د پاره دومره ډير تعليم او تجربه ضروري ده نو نوې سترګه پيدا کول خو صرف د خالقِ کائنات نه علاوه د بل هيچا کار نه دی .

دغه وجه ده چې که د چا سترګې ختمې شي هغه په کروړنو او اَربونو روپو ورکولو ته تيار وي خو د دُنيا يو ډاکټر هم ده ته سترګې نشي اچولی .

معلومه شوه چې سترګې د الله ﷻ د طرفه لوي نعمت دی ، او ددې صحيح استعمال په کار دی . (۱)

ددې نِعمت د قدر پوښتنه د هغه چا نه اوکړئ چې هغوی سره دا نه وي (پيدائشي نابينا وي ، يا يې روستو نظر ختم شوې وي) ، چې دا نعمت د چا سره نه وي هغه ته ټوله دُنيا تياره معلومېږي ، هغه ټول دولت په دې باندې خرچ کول غواړي خو دا نشي حاصلولی .

---

(۱) أنعم الله سبحانه على عباده بالعديد من النعم ؛ منها نعمة البصر التي قد تؤدي بالعبد إلى طريقين: فإمّا نيل رضى الله باستغلالها فيما أمر الله به مع شكره عليها. وإمّا باستحقاق غضبه بالنظر إلى المحرّمات والفواحش، ويُحسن بالمسلم شكر الله تعالى على ما أنعم عليه. واستغلال تلك النعم في أداء أمور وشؤون الحياة . من ثمرات غض البصر

Scanned with CamScanner

اګر چې په نن دَور کې ډاکټرانو ډیره ترقي کړې خو تر اوسه دوی د سترګو په شان بل داسې مشین ندې تیار کړی چې هغه د سترګو په ځای باندې کار اوکړي.

اَفسوس، چې مونږ خپلې سترګې غلطې استعمالوو

الله تعالی چې مونږ ته دا لوي نعمت راکړی نو ددې اجازت يې هم راته کړی چې تاسو دا په صحيح ځای کې استعمال کړئ.

که مونږ په دې سترګو باندې آسمانونو، دریابونو، غرونو، ګلانو، او نورو ښائسته مناظرو ته ګورو او مزې حاصلوو نو مونږ ته ددې اجازت شته، خو الله تعالی صرف د دوه شیانو نه منع کړي يو چې دیته مه ګورئ:

اول. پرَدۍ ښځو ته د شهوت په نظر مه ګورئ (په دې کې اَمرد هم داخل دی، یعنی بې ګیرې هلک ته هم د شهوت په نظر کتل ناجائز دي).

دویم: انسان ته د سپکاوي په نظر مه ګورئ.

خو افسوس دا چې مونږ دا سترګې غلطې استعمالوو، هغه ځایونو ته وربانديې ګورو چې شریعت هغې ته د کتلو نه منع کړې ده.

دا ډیره نمک حرامي ده چې الله تعالی مونږ ته دا لوي نعمت مُفت راکړی خو مونږ يې بیا هم د هغه د مرضۍ خلاف استعمالوو.

حالانکه په آخرت کې به ددې نعمتونو متعلق خاص تپوس کولې شي چې دا دې څنګه استعمال کړي وو؟ الله تعالی فرمايي:

﴿إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾.(۱)

ترجمه: بیشکه د غوږ، سترګې، او زړه ددې ټولو به د هريو نه تپوس کولې شي.

الله تعالی مؤمنانو سړو او مؤمنانو ښځو ته د نظرونو ښکته کولو حکم کړی

په قرآن کریم کې الله ﷻ مؤمنانو سړو او مؤمنانو ښځو ته د نظرونو ښکته کولو حکم کړی

(۱) بني اسرائيل (الاسراء) آية ۳٦.

﴿ قُلْ لِّلْمُؤْمِنِيْنَ يَغُضُّوْا مِنْ اَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوْا فُرُوْجَهُمْ ذٰلِكَ اَزْكٰى لَهُمْ اِنَّ اللّٰهَ خَبِيْرٌ بِمَا يَصْنَعُوْنَ ۝ وَقُلْ لِّلْمُؤْمِنٰتِ يَغْضُضْنَ مِنْ اَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوْجَهُنَّ ﴾.(۱)

ترجمه: اې پیغمبره! ته مؤمنانو سړو ته اُووایه چې خپلې سترګې (نظرونه) ښکته ساتي، او د خپلو شرمګاهو حفاظت دې کوي، دا ددوی د پاره ډېره پاکیزه (او بهتره) خبره ده، بیشکه الله تعالی د خلقو په هغه کارونو ښه خبر دار دی کوم چې دوی کوي. او ته مؤمنانو ښځو ته اُووایه چې دوی دې خپلې سترګې (او نظرونه) ښکته ساتي، او د خپلو شرمګاهو حفاظت دې کوي.

د آیت تشریح: په دې آیت کې الله تعالی مؤمنانو ته د نظرونو ښکته کولو حکم کړی.
د نظرونو ښکته کولو مطلب دادی چې هغه ځایونو ته اُو نه ګوري کوموته چې شریعت کتل حرام کړي دي.(۲)
علامه ابن حبان رَحِمَهُ ٱللَّهُ هم ددې تفسیر دا کړی چې پردۍ ښځې ته په خراب نظر سره کتل حرام دي، او هسې ورته (بِلا ضرورت) کتل مکروه دي.(۳)
د شرمګاهو د حفاظت مطلب دادی چې په هغه ځای کې شهوت پوره نکړي چې هلته شریعت ده ته شهوت پوره کول حرام کړي وي، په دې کې زِنا، لِواطت، او مُشت زَني (موټې وهل) ټول داخل دي.
ددې آیت نه معلومه شوه چې په حرامې طریقې سره شهوت پوره کول او ددې ټول اَسباب حرام دي، خو په دې آیت کې الله تعالی ددې اِبتداء او اِنتهاء واضحه کړه او دا مینځنې

(۱) النور آية ۳۰، ۳۱.

(۲) (يَغُضُّوْا مِنْ أَبْصَارِهِمْ) أَيْ: عَنِ النَّظَرِ إِلَى مَا لَا يَحِلُّ النَّظَرُ إِلَيْهِ. تفسير البغوي ج ۳ ص ۴۰۱.
(يَغُضُّوْا مِنْ أَبْصَارِهِمْ) هٰذَا أَمْرٌ مِنَ اللهِ تَعَالَى لِعِبَادِهِ الْمُؤْمِنِيْنَ أَنْ يَغُضُّوْا مِنْ أَبْصَارِهِمْ عَمَّا حَرَّمَ عَلَيْهِمْ. فَلَا يَنْظُرُوْا إِلَّا إِلَى مَا أَبَاحَ لَهُمُ النَّظَرَ إِلَيْهِ. وَأَنْ يَغُضُّوْا أَبْصَارَهُمْ عَنِ الْمَحَارِمِ. تفسير ابن كثير ج ۶ ص ۳۸ سورة النور آية ۳۰.

(۳) تفسير معارف القرآن سورة النور آية ۳۰.

اَسباب په کې پخپله داخل شو .

ځکه په حرامې طريقې سره د شهوت پوره کولو اوّلنې سبب بَدنظري ده او آخرنې سبب يې زِنا ده چې دا په دې آيت کې صريح ذکر شو ، او مينځني اسباب لکه د پرَدې ښځې سره (بې ضرورته) خبرې کول ، لاس وَرَوړل ، (ورتلل) وغيره په کې پخپله داخل شو . (۱)

حضرت عبيده فرمايي :

كُلُّ مَا عُصِيَ اللهُ بِهِ فَهُوَ كَبِيْرَةٌ . وَقَدْ ذَكَرَ الطَّرَفَيْنِ .

په کوم څيز سره چې د الله ﷻ د حکم نافرماني کيږي هغه ګناهِ کبيره ده ، او په دې آيت کې الله تعالى دواړه طرفونه ذکر کړل (چې اول يې بَدنظري ده ، او آخريې زِنا ده) . (۲)

د نظر حفاظت واجب دی

په مذکوره آيتونو ﴿ قُلْ لِّلْمُؤْمِنِيْنَ يَغُضُّوْا مِنْ اَبْصَارِهِمْ ... وَقُلْ لِّلْمُؤْمِنٰتِ يَغْضُضْنَ مِنْ اَبْصَارِهِنَّ ... ﴾ کې الله تعالى مؤمنانو سړو او مؤمنانو ښځو ته اَمر کړی چې خپل نظرونه ښکته کړي ، او اَمر چې مطلق ذکر شي او د قرينې نه خالي وي نو د وجوب د پاره وي . (۳)

---

(۱) تفسير معارف القرآن سورة النور آية ۳۰ .

(۲) تفسير ابن كثير ج ٦ ص ۳۹ سورة النور آية ۳۰ .

(۳) حكم غض البصر : أمر الله سبحانه وتعالى عباده ممّن آمنوا به من المؤمنين والمؤمنات بغض البصر عن الأمور التي حرّم النظر إليها، والأمر في اللغة يعني الوجوب إلا إن ورد ما يصرفه إلى أمرٍ آخر ، ... د ذلك الأمر صريحًا في القرآن الكريم في قوله تعالى : (قُلْ لِّلْمُؤْمِنِيْنَ يَغُضُّوْا مِنْ أَبْصَارِهِمْ)، والمعنى الإجمالي الذي تشير إليه الآية الكريمة النداء من الله تعالى لرسوله عليه الصلاة والسلام بأن يخبر من آمن به من الناس بوجوب غض البصر. فالفعل يغضّوا فعل أمرٍ من الله تعالى ، وهو بمعنى إنقاص النظر، وفي ذلك قال الإمام الطبري: يقول تعالى ذكره لنبيه محمد صلّى الله عليه وسلّم : (قُلْ لِّلْمُؤْمِنِيْنَ بالله) وبك يا محمد (يَغُضُّوْا مِنْ أَبْصَارِهِمْ) يقول: يكفّوا من نظرهم إلى ما يشتهون النظر إليه، مما قد نهاهم الله عن النظر إليه . حكم غض البصر

د نظر حفاظت ته په عربۍ کې " غَضُّ الْبَصَر " ، او بې ځايه نظر استعمالولو ته " إِطْلَاقُ الْبَصَر " وايي

د نظر حفاظت ته په عربۍ کې " غَضُّ الْبَصَر " وايي ، ددې لغوي معنیٰ ده :

" نظر ښکته کول او بندول " . (۱)

او په اِصطلاح کې يې تعريف دادی :

أَنْ يُغْمِضَ الْمُسْلِمُ بَصَرَهُ عَمَّا حُرِّمَ عَلَيْهِ ، وَلَا يَنْظُرُ إِلَّا لِمَا أُبِيحَ لَهُ النَّظَرُ إِلَيْهِ . (۲)

چې مسلمان خپل نظر د هغه څه نه بَند کړي چې کوم ته کتل ده د پاره حرام کړې شوي وي ، او صرف هغه څه ته ګوري چې کوم ته دده د پاره کتل مباح کړې شوي وي .

او بې ځايه نظر استعمالولو ته په عربۍ کې " إِطْلَاقُ الْبَصَر " وايي .

د " إِطْلَاقُ الْبَصَر " تعريف دادی :

چې بغير د څه يَرې نه د انسان نظر په هر ځای باندې لږي ، کومو ځايونو ته چې الله جَلَّ جَلَالُهُ

---

(۱) اَلْغَضُّ لُغَةً : مَصْدَرُ قَوْلِهِمْ : غَضَّ بَصَرَهُ يَغُضُّهُ غَضًّا . وَهُوَ مَأْخُوذٌ مِنْ مَادَّةِ (غ ض ض) اَلَّتِيْ تَدُلُّ عَلَى مَعْنَيَيْنِ : أَحَدُهُمَا : الْكَفُّ وَالنَّقْصُ ، وَالآخَرُ : الطَّرَاوَةُ ، وَغَضُّ الْبَصَرِ مِنَ الْمَعْنَى الأَوَّلِ ، وَكُلُّ شَيْءٍ كَفَفْتَهُ فَقَدْ غَضَضْتَهُ . وَمِنْهُ قَوْلُهُمْ تَلْحَقُهُ فِي ذٰلِكَ غَضَاضَةٌ . أَيْ أَمْرٌ يَغُضُّ لَهُ بَصَرَهُ .

وَقَالَ بَعْضُهُمْ : اَلْغَضُّ : الْخَفْضُ ، وَالْكَفُّ وَالْكَسْرُ ، وَأَصْلُ الْكَلِمَةِ : غَضَّ يَغُضُّ غِضًّا (بِالْكَسْرِ) وَغَضًّا وَغَضَاضَةً وَغَضَاضًا (بِالْفَتْحِ) . فَقَوْلُكَ : غَضَّ طَرْفَهُ أَيْ خَفَضَهُ ، وَكَذَا غَضَّ صَوْتَهُ . وَكُلُّ شَيْءٍ غَضَضْتَهُ كَفَفْتَهُ .

نضرة النعيم في مكارم أخلاق الرسول الكريم صلى الله عليه وسلم ج ۷ ص ۳۰۷۰ غض البصر .

(غَضَّ) الْغَيْنُ وَالضَّادُ أَصْلَانِ صَحِيْحَانِ ، يَدُلُّ أَحَدُهُمَا عَلَى كَفٍّ وَنَقْصٍ ، وَالآخَرُ عَلَى طَرَاوَةٍ . فَالأَوَّلُ الْغَضُّ : غَضُّ الْبَصَرِ . وَكُلُّ شَيْءٍ كَفَفْتَهُ فَقَدْ غَضَضْتَهُ . وَمِنْهُ قَوْلُهُمْ : تَلْحَقُهُ فِي ذٰلِكَ غَضَاضَةٌ . أَيْ أَمْرٌ يَغُضُّ لَهُ بَصَرَهُ .

معجم مقاييس اللغة ج ۴ ص ۳۸۳ (غَضَّ) .

(۲) نضرة النعيم في مكارم أخلاق الرسول الكريم صلى الله عليه وسلم ج ۷ ص ۳۰۷۱ غض البصر . تفسير ابن كثير ۵۹۸/۲ (بتصرف)

كتل حرام كړي دي دهغې هيڅ پرواه نه ساتي . (۱)

دوه اقسام بيا د ''إِطْلَاقُ الْبَصَر'' دوه أقسام دي :

اول قِسم : مَنْهِيٌ عَنْه . دا هغه ځايونو ته كتل دي كوموته چې الله تعالى كتل حرام كړي دي ، دا د قرآن كريم ددې آيت ﴿ يَعْلَمُ خَآئِنَةَ الْأَعْيُنِ ﴾ په وجه ممنوع دي .

دويم قِسم : جائز ځايونو ته كتل دي . (ددې بيا ځانله اوږد تفصيل دی) . (۲)

الله تعالى د سترګو په خِيانت باندې پوهيږي

كه انسان په هر څومره بندو دَروازو كې پټ وي خو بيا هم د الله تعالى نه نشي پټيدی ، د انسان د معمولي معمولي حركت نه هم خبريږي . په قرآن كريم كې ذكر دي :

﴿ يَعْلَمُ خَآئِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُوْرُ ﴾ . (۳)

ترجمه : الله تعالى پوهيږي د سترګو په خِيانت او څه چې سِينې پټوي .

يعنى الله تعالى د سترګو په غلا او په زړونو كې چې كوم پټ رازونه دي په دې ټولو باندې پوهيږي .

---

(۱) إِطْلَاقُ الْبَصَرِ اِصْطِلَاحًا : تَخْلِيَتُهُ مِنْ قَيْدِ الْخَوْفِ وَالْمُرَاقَبَةِ فَيَذْهَبُ وَيَقَعُ عَلَى كُلِّ مَا يَرَاهُ . فَلَا يَرْعَوِيْ عَنْ حَرَامٍ وَلَا يَقِفُ عِنْدَ حَدٍّ . نضرة النعيم في مكارم اخلاق الرسول الكريم صلى الله عليه وسلم ج ۹ ص ۳۹۰۵ اطلاق البصر .

(۲) إِطْلَاقُ الْبَصَرِ نَوْعَانِ : اَلْأَوَّلُ : مَنْهِيٌّ عَنْهُ وَهُوَ إِطْلَاقُهُ نَحْوَ مَا حَرَّمَ اللهُ النَّظَرَ إِلَيْهِ مِنَ الْمَحَارِمِ وَغَيْرِهَا . وَيَنْدَرِجُ هٰذَا النَّوْعُ تَحْتَ قَوْلِهِ تَعَالَى : ﴿ يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ ﴾ (غافر/ ۱۹) . . . . .

اَلثَّانِي : إِطْلَاقُ النَّظَرِ فِيْمَا يَنْبَغِي أَنْ يُتَخَلَّقَ بِهِ مِنَ الْبَصَرِ . يَقُوْلُ الْعِزُّ بْنُ عَبْدِ السَّلَامِ : وَأَمَّا التَّخَلُّقُ بِهِ فَنَظَرُنَا ضَرْبَانِ : أَحَدُهُمَا : ضَرُوْرِيٌّ ، وَهُوَ النَّظَرُ الْإِتِّفَاقِيُّ . وَالثَّانِي : كَسْبِيٌّ ، وَتَتَخَلَّقُ مِنْهُ بِكُلِّ نَظَرٍ أَوْجَبَهُ اللهُ تَعَالَى عَلَيْكَ ، أَوْ نَدَبَكَ إِلَيْهِ ، كَالْحِرَاسَةِ فِي سَبِيْلِ اللهِ ، وَالنَّظَرِ فِي مَصْنُوْعَاتِ اللهِ الدَّالَّةِ عَلَى كَمَالِ قُدْرَتِهِ ، وَتَمَامِ حِكْمَتِهِ ، وَشُمُوْلِ عِلْمِهِ ، وَنُفُوْذِ إِرَادَتِهِ . . . نضرة النعيم في مكارم اخلاق الرسول الكريم صلى الله عليه وسلم ج ۹ ص ۳۹۰۵ اطلاق البصر .

(۳) غافر (المؤمن) آية ۱۹ .

د سترګو د خيانت مطلب : امام مجاهد رَحِمَهُ اللهُ د سترګو د خيانت مطلب دا بيان کړی :

وَهُوَ نَظَرُ الْأَعْيُنِ إِلَى مَا نَهَى اللهُ عَنْهُ. (۱)

يعنی کومو ځايونو ته چې الله تعالى کتل حرام کړي دي هغه ځايونو ته کتل .

په تفسير معارف القرآن کې ذکر دي : د سترګو د خيانت مطلب دا دی چې څوک په غلا سره داسې څيز ته ګوري چې هغې ته کتل دده د پاره حرام او ناجائز وي ، لکه يو کس پردی ښځې ته د شهوت په نظر ګوري خو چې کله نور خلق دا اوګوري نو نظر ترې راواړوي .

يا په داسې طريقې سره ورته ګوري چې نور خلق ورباندې نه پوهيږي . (يا بار بار ورته ګوري) نو په دې ټولو باندې الله تعالى ښه خبردار دی . (۲)

بَدنظري د سترګو زنا ده

بَدنظرۍ ته په احاديثو کې د سترګو زِنا ويل شوی .

د بخاري شريف حديث دی ، رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمايي :

فَزِنَا الْعَيْنِ النَّظَرُ. د سترګو زِنا غلط نظر دی . (۳)

---

(۱) {يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ} أَيْ: خِيَانَتَهَا وَهِيَ مُسَارَقَةُ النَّظَرِ إِلَى مَا لَا يَحِلُّ. قَالَ مُجَاهِدٌ رَحِمَهُ اللهُ: وَهُوَ نَظَرُ الْأَعْيُنِ إِلَى مَا نَهَى اللهُ عَنْهُ. تفسير البغوي (معالم التنزيل في تفسير القرآن) ج ۷ ص ۱۴۴ سورة غافر آية ۱۹ . تفسير الطبري ج ۲۰ ص ۳۰۴ سورة غافر آية ۱۹ .

قوله عز وجل: {يعلم خائنة الأعين} فيه خمسة أوجه: أحدها: أَنَّهُ الرَّمْزُ بِالْعَيْنِ. قاله السدي. الثاني: هِيَ النَّظْرَةُ بَعْدَ النَّظْرَةِ. قاله سفيان. الثالث: مُسَارَقَةُ النَّظَرِ. قاله ابن عباس. الرابع: اَلنَّظَرُ إِلَى مَا نُهِيَ عَنْهُ. قاله مجاهد. الخامس: هُوَ قَوْلُ الْإِنْسَانِ مَا رَأَيْتُ وَقَدْ رَأَى ، أَوْ رَأَيْتُ وَمَا رَأَى . قاله الضحاك. وفي تسميتها خائنة الأعين وجهان: أحدهما: لأنها أخفى الإشارات فصارت بالاستخفاء كالخيانة. الثاني: لأنها باستراق النظر إلى المحظور خيانة. تفسير الماوردي (النكت والعيون) ج ۵ ص ۱۵۰ سورة غافر آية ۱۹ .

(۲) تفسير معارف القرآن سورة غافر في تشريح آية ۱۹ .

(۳) قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ اللهَ كَتَبَ عَلَى ابْنِ آدَمَ حَظَّهُ مِنَ الزِّنَا أَدْرَكَ ذٰلِكَ لَا مَحَالَةَ. فَزِنَا الْعَيْنِ النَّظَرُ ، وَزِنَا اللِّسَانِ الْمَنْطِقُ ، وَالنَّفْسُ تَمَنَّى وَتَشْتَهِي ، وَالْفَرْجُ يُصَدِّقُ ذٰلِكَ ←←←←←←←←←←

په يو حديث کې راځي : فَالْعَيْنَانِ تَزْنِيَانِ وَ زِنَاهُمَا النَّظَرُ . (۱)

سترګې هم زِنا کوي او د سترګو زِنا بَدنظري ده .

بَدنظرۍ ته د سترګو زِنا ځکه ويل شوی چې دا کله سبب ګرځي د زِنا د پاره ، نو مبالغةً ورته د سترګو زِنا ويل شوی . (۲)

پرَدو ښځو ته کتل ګناه کبيره او حرام دي

د بخاري شريف د حديث (فَزِنَا الْعَيْنِ النَّظَرُ) نه معلومه شوه چې پرَدو ښځو ته کتل حرام دي . (۳)

←←← . كُلَّهُ وَيُكَذِّبُهُ . صحيح البخاري كِتَابُ الإِسْتِئْذَانِ بَابُ زِنَا الْجَوَارِحِ دُونَ الْفَرْجِ رقم ۶۲۴۳ ، صحيح مسلم كتاب الْقَدَرِ بَابُ قُدِّرَ عَلَى ابْنِ آدَمَ حَظُّهُ مِنَ الزِّنَا وَغَيْرِهِ رقم الحديث ۲۰ (۲۶۵۷) . سنن ابي داؤد رقم الحديث ۲۱۵۲ .

وفي رواية : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اَلْعَيْنَانِ تَزْنِيَانِ ، وَاللِّسَانُ يَزْنِي ، وَالْيَدَانِ تَزْنِيَانِ ، وَالرِّجْلَانِ تَزْنِيَانِ ، وَيُحَقِّقُ ذَلِكَ الْفَرْجُ أَوْ يُكَذِّبُهُ . صحيح ابن حبان مخرجا كِتَابُ الْحُدُودِ بَابُ الزِّنَى وَحَدِّهِ ذِكْرُ إِطْلَاقِ اسْمِ الزِّنَى عَلَى الْأَعْضَاءِ إِذَا جَرَى مِنْهَا بَعْضُ شُعَبِ الزِّنَى رقم الحديث ۴۴۱۹ ، المعجم الكبير رقم الحديث ۸۶۶۱ ، مسند احمد مخرجا رقم الحديث ۸۵۳۹ .

(۱) پوره حديث داسې دی : عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: « لِكُلِّ ابْنِ آدَمَ حَظُّهُ مِنَ الزِّنَا ، فَالْعَيْنَانِ تَزْنِيَانِ ، وَ زِنَاهُمَا النَّظَرُ ، وَالْيَدَانِ تَزْنِيَانِ وَ زِنَاهُمَا الْبَطْشُ ، وَالرِّجْلَانِ تَزْنِيَانِ وَزِنَاهُمَا الْمَشْيُ ، وَالْفَمُ يَزْنِي وَ زِنَاهُ الْقُبَلُ ، وَالْقَلْبُ يَهِمُّ أَوْ يَتَمَنَّى وَيُصَدِّقُ ذَلِكَ الْفَرْجُ أَوْ يُكَذِّبُهُ » شَهِدَ عَلَى ذَلِكَ أَبُو هُرَيْرَةَ سَمْعُهُ وَبَصَرُهُ . السنن الصغير للبيهقي كِتَابُ النِّكَاحِ بَابُ غَضِّ الْبَصَرِ إِذَا لَمْ يَكُنْ سَبَبٌ يُبِيحُ النَّظَرَ رقم الحديث ۲۳۵۹ .

(۲) (فَزِنَا الْعَيْنِ النَّظَرُ) لِأَنَّ النَّظَرَ قَدْ يَجُرُّ إِلَى الزِّنَا فَتَسْمِيَةُ مُقَدِّمَةِ الزِّنَا بِالزِّنَا مُبَالَغَةٌ . أَوْ إِطْلَاقٌ لِلْمُسَبَّبِ عَلَى السَّبَبِ . مرقاة المفاتيح ج ۱ ص ۱۵۸ رقم الحديث ۸۶ .

(۳) « فَزِنَى الْعَيْنِ النَّظَرُ » . فَإِطْلَاقُ اسْمِ الزِّنَى عَلَى نَظَرِ الْعَيْنِ إِلَى مَا لَا يَحِلُّ دَلِيلٌ وَاضِحٌ عَلَى تَحْرِيمِهِ وَالتَّحْذِيرِ مِنْهُ ، وَالْأَحَادِيثُ بِمِثْلِ هَذَا كَثِيرَةٌ مَعْلُومَةٌ . وَمَعْلُومٌ أَنَّ النَّظَرَ سَبَبُ الزِّنَى فَإِنَّ مَنْ أَكْثَرَ مِنَ النَّظَرِ إِلَى جَمَالِ امْرَأَةٍ مَثَلًا قَدْ يَتَمَكَّنُ بِسَبَبِهِ حُبُّهَا مِنْ قَلْبِهِ تَمَكُّنًا يَكُونُ سَبَبَ هَلَاكِهِ ، وَالْعِيَاذُ بِاللهِ . فَالنَّظَرُ بَرِيدُ الزِّنَى . أضواء البيان في إيضاح القرآن بالقرآن ج ۵ ص ۵۱۰ سورة النور آية ۳۱ .

Scanned with CamScanner

بلکه علماؤ دیته ګناهِ کبیره ویلی.

علامه ابن حجر رَحِمَهُ اللهُ په " الزواجر " کې پردو ښځو ته په شهوت سره کتل مستقله ګناهِ کبیره شمار کړی، او ددې په باره کې یې ډیر احادیث راوړي دي.(۱)

مولانا اشرف علي تهانوي رَحِمَهُ اللهُ فرمائي: بَدنظري په هر اعتبار سره حرام او ګناهِ کبیره ده.(۲)

مؤمن په خپل فِراست سره د بَدنظرۍ په ګناه باندې پوهیږي

بَدنظري داسې بَدترینه بیماري ده چې څوک په دې کې مبتلاء وي نو د هغه په سترګو کې ظُلمت وي، مؤمن سړی په خپل فِراست سره دا معلومولې شي چې دا کس د سترګو په زِنا کې مبتلاء دی.

د حضرت عثمان رضي الله عنه فِراست: یو ځل حضرت عثمان رضي الله عنه ته یو کس راغی چې په لاره کې یې خپل نظر غلط استعمال کړې ؤ، حضرت عثمان رضي الله عنه چې دده سترګو ته اُوکتل نو وریاندې پوهه شو چې ده خپل نظر غلط استعمال کړې دی، نو دوی خاص هم هغه ته خطاب اونکړو بلکه عامه خبره یې اوکړه:

مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَتَرَشَّحُ الزِّنَا عَنْ أَعْيُنِهِمْ.

په دې خلقو باندې څه شوي چې زِنا د دوی د سترګو نه څڅیږي. (یعنی دوی غلط نظر استعمالوي).

حضرت عثمان رضي الله عنه هماغه کس ته خطاب اونکړو ددې د پاره چې هغه رَسوا نشي، بلکه عامه خبره یې اوکړه نو هغه هم وریاندې پوهه شو.(۳)

(۱) علامه ابن حجر رَحِمَهُ اللهُ فرمايي: اَلْكَبِيْرَةُ الثَّانِيَةُ وَالْأَرْبَعُوْنَ وَالثَّالِثَةُ وَالْأَرْبَعُوْنَ وَالرَّابِعَةُ وَالْأَرْبَعُوْنَ بَعْدَ الْمِائَتَيْنِ: نَظَرُ الْأَجْنَبِيَّةِ بِشَهْوَةٍ مَعَ خَوْفِ فِتْنَةٍ، وَلَمْسُهَا كَذَلِكَ، وَكَذَا الْخَلْوَةُ بِهَا بِأَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُمَا مَحْرَمٌ لِأَحَدِهِمَا يَحْتَشِمُهُ، وَلَوْ إِمْرَأَةً كَذَلِكَ وَلَا زَوْجَ لِتِلْكَ الْأَجْنَبِيَّةِ .. الزواجر عن اقتراف الكبائر ج ۲ ص ۳.

(۲) وعظ غض البصر ص ۱۸، بد نظری کا علاج ص ۲۲.

(۳) وعظ غض البصر ص ۷. بد نظری کا علاج ص ۱۵، حیاء اور پاکدامنی ص ۶۵.

حضرت عثمان ﷺ په خپل فِراست (نُورِ ایماني) سره دا معلومه کړه چې دې کس نظر غلط استعمال کړې دی.

په حدیث کې هم راځي: اِتَّقُوْا فِرَاسَةَ الْمُؤْمِنِ فَإِنَّهُ يَنْظُرُ بِنُوْرِ اللهِ. (۱)

تاسو د مؤمن سړي د فِراست نه اُویرېږئ ځکه دا د الله ﷻ په نُور سره لیدل کوي.

(علماؤ د مؤمنانو د فِراست څه نور واقعات هم رانقل کړي). (۲)

بَدنظري د زنا اوله پوړۍ ده

علماؤ لیکلي چې د نظر حفاظت د شرمګاه نه ډیر ضروري دی؛ ځکه لکه څرنګې چې د اُور شروع د اُور د سپَرغۍ (بڅرکي) نه کیږي نو همدغه شان د زِنا اِبتداء هم د بَدنظرۍ نه کیږي.

(۱) مجمع الزوائد و منبع الفوائد كِتَابُ الزُّهْدِ بَابُ مَا جَاءَ فِي الْفِرَاسَةِ رقم الحديث ۱۷۹۴۰ ,قال الهيثمي: رَوَاهُ الطَّبَرَانِيُّ وَإِسْنَادُهُ حَسَنٌ. المعجم الاوسط رقم الحديث ۳۲۵۴ ، سنن الترمذي أَبْوَابُ تَفْسِيرِ الْقُرْآنِ بَابٌ: وَمِنْ سُورَةِ الحِجْرِ رقم الحديث ۳۱۲۷ ، المعجم الكبير للطبراني رقم الحديث ۷۴۹۷ ، احياء علوم الدين ج ۲ ص ۲۹۴ ، صفة الصفوة ج ۱ ص ۵۲۲ ، تفسير الرازي ج ۱ ص ۱۱۷ ، و ج ۲۳ ص ۳۹۰ ، كنز العمال رقم الحديث ۳۰۷۳۰.

(۲) وقد حكى أنّ رجلًا من المجوس كان يدور على المسلمين ويقول: ما معنى قول النبي صلى الله عليه وسلم: اِتَّقُوْا فِرَاسَةَ الْمُؤْمِنِ؟ فكان يذكر له تفسيره فلا يقنعه ذلك حتى انتهى إلى بعض المشايخ من الصوفية. فسأله. فقال له: معناه: أن تقطع الزنار الذي على وسطك تحت ثوبك. فقال: صدقت هذا معناه وأسلم وقال الآن عرفتُ أنّك مؤمن وأنّ إيمانك حق.

وكما حكى عن إبراهيم الخواص قال كنتُ ببغداد في جماعة من الفقراء في الجامع فأقبل شاب طيب الرائحة حسن الوجه. فقلت لأصحابي: يقع لي أنه يهودي. فكلهم كرهوا ذلك. فخرجتُ وخرج الشابّ ثم رجع إليهم وقال: أيّ شيءٍ قال الشيخ فيّ؟ فاحتشموه فألح عليهم فقالوا له قال إنك يهودي. قال فجاءني وأكب على يدي وقبل رأسي وأسلم. وقال نجدُ في كتبنا أنّ الصديق لا تخطىء فراسته. فقلتُ امتحن المسلمين فتأملتهم فقلتُ إن كان فيهم صديق ففي هذه الطائفة لأنهم يقولون حديثه سبحانه ويقرءون كلامه فلبستُ عليكم فلما اطلع على الشيخ وتفرس فيّ علمتُ أنه صديق. قال وصار الشاب من كبار الصوفية.

احياء علوم الدين ج ۲ ص ۲۹۴.

Scanned with CamScanner

ځکه اول سړي پردې ښځې ته اوګوري ، بيا يې په زړه کې خراب خيالات شروع شي ، بيا خبرې ورسره شروع کړي ، او آخر خبره زِنا ته اُورسي .(۱)

د حضرت يحيٰی بن زکريا عليهما السلام نه خلقو پوښتنه اوکړه : زِنا د کوم ځای نه پيدا کيږي ؟ ده ورته اوفرمايل : د سترګو نه .(۲)

شيخ التفسير مولانا شبير احمد عثماني رَحِمَهُ اللهُ فرمايي : بَدنظري د زِنا اوله پوړۍ ده ، په دې سره د غټو غټو ګناهونو دَروازه کلاويږي .

قرآن کريم د بَدکارۍ او بې حيايۍ بندولو د پاره اول همدغه سُورې بند کړې ، يعني

(۱) علامه ابن قيم رَحِمَهُ اللهُ ليکي : نَظَرُ أَصْلُ عَامَّةِ الْحَوَادِثِ الَّتِي تُصِيبُ الْإِنْسَانَ فَالنَّظْرَةُ تُوَلِّدُ خَطْرَةً. ثُمَّ تُوَلِّدُ الْخَطْرَةُ فِكْرَةً . ثُمَّ تُوَلِّدُ الْفِكْرَةُ شَهْوَةً . ثُمَّ تُوَلِّدُ الشَّهْوَةُ إِرَادَةً . ثُمَّ تَقْوٰى فَتَصِيرُ عَزِيمَةً جَازِمَةً فَيَقَعُ الْفِعْلُ وَلَا بُدَّ. مَا لَمْ يَمْنَعْ مِنْهُ مَانِعٌ . وَفِي هٰذَا قِيلَ: اَلصَّبْرُ عَلٰى غَضِّ الْبَصَرِ أَيْسَرُ مِنَ الصَّبْرِ عَلٰى أَلَمِ مَا بَعْدَهُ . قَالَ الشَّاعِرُ: كُلُّ الْحَوَادِثِ مَبْدَاهَا مِنَ النَّظَرِ ۞ وَمُعْظَمُ النَّارِ مِنْ مُسْتَصْغَرِ الشَّرَرِ

كَمْ نَظْرَةٍ بَلَغَتْ فِي قَلْبِ صَاحِبِهَا ۞ كَمَبْلَغِ السَّهْمِ بَيْنَ الْقَوْسِ وَالْوَتَرِ

الجواب الكافي لمن سأل عن الدواء الشافي (الداء والدواء) ص ۱۵۳ فَصْلٌ مَدْخَلُ الْمَعَاصِي النَّظْرَةُ

قَالَ ابْنُ الْقَيِّمِ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالٰى : إِنَّ النَّظَرَ يُوَلِّدُ الْمَحَبَّةَ فَتَبْدَأُ عَلَاقَةً يَتَعَلَّقُ بِهَا الْقَلْبُ بِالْمَنْظُورِ إِلَيْهِ. ثُمَّ تَقْوٰى فَتَصِيرُ صَبَابَةً يَنْصَبُّ إِلَيْهِ الْقَلْبُ بِكُلِّيَّتِهِ. ثُمَّ تَقْوٰى فَتَصِيرُ غَرَامًا يَلْزَمُ الْقَلْبَ كَلُزُومِ الْغَرِيمِ الَّذِي لَا يُفَارِقُ غَرِيمَهُ. ثُمَّ تَقْوٰى فَيَصِيرُ عِشْقًا وَهُوَ الْحُبُّ الْمُفْرِطُ. ثُمَّ يَقْوٰى فَيَصِيرُ شَغَفًا وَهُوَ الْحُبُّ الَّذِي قَدْ وَصَلَ إِلٰى شِغَافِ الْقَلْبِ وَدَاخِلِهِ. ثُمَّ يَقْوٰى فَيَصِيرُ تَتَيُّمًا وَهُوَ التَّعَبُّدُ فَيَصِيرُ الْقَلْبُ عَبْدًا لِمَنْ لَا يَصْلُحُ أَنْ يَكُونَ هُوَ عَبْدًا لَهُ. وَهٰذَا كُلُّهُ جِنَايَةُ النَّظَرِ فَحِينَئِذٍ يَصِيرُ الْقَلْبُ أَسِيرًا بَعْدَ أَنْ كَانَ مَلِكًا. وَمَسْجُونًا بَعْدَ أَنْ كَانَ مُطْلَقًا. فَيَتَظَلَّمُ مِنَ الطَّرْفِ وَيَشْكُوهُ. وَالطَّرْفُ يَقُولُ أَنَا رَائِدُكَ وَرَسُولُكَ وَأَنْتَ بَعَثْتَنِي. فَيُبْتَلٰى بِطَمْسِ الْبَصِيرَةِ فَلَا يَرٰى بِهِ الْحَقَّ حَقًّا وَلَا الْبَاطِلَ بَاطِلًا. وَهٰذَا أَمْرٌ يُحِسُّهُ الْإِنْسَانُ مِنْ نَفْسِهِ فَإِنَّ الْقَلْبَ كَالْمِرْآةِ. وَالْهَوٰى كَالصَّدَاءِ فِيهَا. فَإِذَا خَلَصَتِ الْمِرْآةُ مِنَ الصَّدَاءِ انْطَبَعَتْ فِيهَا صُوَرُ الْحَقَائِقِ كَمَا هِيَ. وَإِذَا صَدِئَتْ لَمْ تَنْطَبِعْ فِيهَا صُوَرُ الْمَعْلُومَاتِ. إغاثة اللهفان من مصايد الشيطان ج ۱ ص ۴۷ بتصرف . نضرة النعيم في مكارم أخلاق الرسول الكريم صلى الله عليه وسلم ج ۹ ص ۳۹۰۶ اطلاق البصر

(۲) کيميـاء السعادة ص ۲۹۸ . بدنظري کا علاج ص ۳۷ .

مسلمانانو سړو او ښځو ته يې دا حکم کړی چې د بَدنظرۍ نه ځان اُوساتي او خپل خواهشات قابو کړي. البته که غیر اختیاري يې نظر په پردۍ ښځه اُولګي نو سمدستي به ورنه مخ راړوي او دوباره به ورته نه ګوري. (۱)

مجدّد الف ثاني رَحِمَهُ اللّٰهُ په خپلو مکتوباتو کې لیکلي دي چې د چا نظر په کنټرول کې نه وي نو د هغه خپل زړه هم په کنټرول کې نه وي، او چې د چا زړه په کنټرول کې نه وي نو د هغه شرمګاه هم په کنټرول کې نه وي. (۲)

بَدنظري د شیطان زَهریله غشي دی

بد نظري د شیطان زهریله غشي دی ددې په وجه مسلمانان په ډیرو ناجائزو کارونو کې مبتلاء کیږي. حدیثِ قدسي دی، الله تعالی فرمايي:

إِنَّ النَّظْرَةَ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيْسَ مَسْمُوْمٌ، مَنْ تَرَكَهَا مَخَافَتِيْ أَبْدَلْتُهُ إِيْمَانًا يَجِدُ حَلَاوَتَهُ فِيْ قَلْبِهِ. (۳)

بیشکه بَدنظري د ابلیس په غشو کې زهریله غشي دی، څوک چې زما د ډَرې دا پرېږدي نو زه به ورته ددې په عِوض کې داسې اِیمان ورکړم چې دا به په خپل زړه کې د هغې خوږوالي محسوسوي.

په بَدنظرۍ سره د شیطان طمع پیدا کیږي

حضرت عبدالله بن مسعود رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فرمايي:

---

(۱) فوائد عثماني، بدنظری کا علاج ص ۱۰.

(۲) حیاء اور پاکدامنی ص ۷۳.

(۳) المعجم الکبیر للطبراني رقم الحدیث ۱۰۳۶۲، الترغیب والترهیب لقوام السنّة رقم الحدیث ۳۸، مجمع الزوائد رقم الحدیث ۱۲۹۴۶ بابُ غضّ البصر، کنز العمال رقم الحدیث ۱۳۰۶۷، تفسیر ابن کثیر ج ۶ ص ۴۰ سورة النور في تشریح آیة ۳۰، اعراب القرآن وبیانه ج ۶ ص ۵۹۷، الزواجر ج ۲ ص ۴.

وفي روایةٍ: قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلنَّظْرَةُ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيْسَ مَسْمُوْمَةٌ فَمَنْ تَرَكَهَا مِنْ خَوْفِ اللهِ أَثَابَهُ جَلَّ وَعَزَّ إِيْمَانًا يَجِدُ حَلَاوَتَهُ فِيْ قَلْبِهِ» المستدرک علی الصحیحین للحاکم رقم الحدیث ۷۸۷۵ وقال الحاکم هَذَا حَدِيْثٌ صَحِيْحُ الْإِسْنَادِ وَلَمْ يُخَرِّجَاهُ، حلیة الاولیاء ج ۶ ص ۱۰۱، کنز العمال رقم الحدیث ۱۳۰۷۶.

Scanned with CamScanner

مَا كَانَ مِنْ نَظْرَةٍ فَلِلشَّيْطَانِ فِيهَا مَطْمَعٌ وَالْإِثْمُ حَوَازُّ الْقُلُوبِ .(۱)

کوم نظر چې غلط استعمال شي (يعنی پرَدو ښځو ته اُوکتل شي) نو د شيطان په دې کې طمع وي ، او ګناهونه په زړونو باندې تسلّط حاصلوي.

تشريح : مطلب يې دادی چې څوک نظر غلط استعمال کړي نو د شيطان طمع پيدا شي چې اوس د انسان ګمراه کول آسان دي ؛ ځکه پرَدو ښځو ته په کتلو سره د انسان په زړه کې خرابې وَسوسې پيدا شي او آخر خبره زِنا ته اُورسي.

او چې کله انسان خپل نظر کنټرول کړي نو د شيطان طمع ختمه شي.

د بَدنظرۍ په وجه مخ بې نوره کيدل

بَدنظرۍ سره مخ بې نُوره کيږي او رونق يې ختميږي . اګر چې دا کس به د ورځې مخ څو پيرې په صابون وينځي خو بيا به هم بې نُوره وي.

په حديث کې هم راځي ، رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمايي :

لَتغضنّ أبصاركم ولتحفظنّ فروجكم أَو ليكسفنّ اللهُ وُجُوهَكُم . (۲)

تاسو خامخا خپل نظرونه ښکته ساتي ، او د خپلو شرمګاهو حفاظت کوي ، ګنې الله تعالى به ستاسو مخونه بدل کړي.

د شکل بدليدو شروع د مخ بې نُوره کيدو نه کيږي.

بدنظري د ګناهونو جرړه ده

علامه ابن قيم رَحِمَهُ اللهُ ليکلي : فَفِتْنَةُ النَّظَرِ أَصْلُ كُلِّ فِتْنَةٍ (۳)

د بَدنظرۍ فِتنه د ټولو فِتنو جرړه ده.

امام غزالي رَحِمَهُ اللهُ فرمايي :

---

(۱) المعجم الكبير للطبراني رقم الحديث ۸۷۴۹ ؛ مجمع الزوائد كِتَابُ العِلمِ بَابٌ فِي البِرِّ وَالإِثْمِ رقم الحديث ۸۱۹ وقال الهيثمي : رَوَاهُ الطَّبَرَانِيُّ كُلَّهُ بِأَسَانِيدَ رِجَالُهَا ثِقَاتٌ. صحيح الترغيب والترهيب رقم الحديث ۱۹۰۷ كتاب النكاح و مايتعلق به ، شعب الايمان رقم الحديث ۵۰۵۱ ، الزهد لابي داؤد رقم الحديث ۱۲۵ ، كنزالعمال رقم الحديث ۷۳۲۰ .

(۲) الترغيب والترهيب للمنذري رقم الحديث ۲۹۳۳ كتاب النكاح ومايتعلق به .

(۳) روضة المحبين ونزهة المشتاقين لابن القيم ص ۹۶ الباب السادس: في أحكام النظر وغائلته وما يجني على صاحبه

Scanned with CamScanner

ثُمَّ عَلَيْكَ وَفَّقَكَ اللّٰهُ وَ إِيَّانَا بِحِفْظِ الْعَيْنِ فَإِنَّهَا سَبَبُ كُلِّ فِتْنَةٍ وَ آفَةٍ.(۱)

بیا په تاباندې د سترګو حفاظت لازم دی الله تعالی دې تاته او مونږ ته توفیق راکړي ځکه بَدنظري د هرې فِتنې او هر آفت سبب دی .

بد نظری سره په زړه کې شهوت پیدا کیږي .(۲)

که انسان خپل نظر کنټرول نکړي نو دا بیا د ګناهونو جَړه ده ، ددې په وجه بیا په معاشره کې عُریاني او فحاشي خوَریږي ، د همدې د وجې مُحققینو علماؤ بَدنظری ته " اُمُّ الْخَبَائِث " ویلی .

که مونږ اوګورو نو په معاشره کې چې څوک په بَدنظری کې مبتلاء وي نو دا آخر هم په فحاشی کې اَخته کیږي .

د بدنظری په وجه آخره خاتمه خرابیدل

بَدنظري دومره خطرناکه ګناه ده چې ددې په وجه دا خطره شته چې د انسان آخره خاتِمه خرابه شي ، ځکه دا اګرچې په ظاهره وړه ګناه معلومیږي خو دا د غټو ګناهونو سبب ګرځي .

د مصر د مؤذن واقعه : علامه ذهبي رَحِمَهُ اللّٰه په " الکبائر " کې ، او علامه ابن حجر رَحِمَهُ اللّٰه په " الزّواجر " کې یوه واقعه رانقل کړی :

په مصر کې یو کس ؤ ، د ډیر وخت نه په جُمات کې اوسیدو ، په جُمات کې به یې آذانونه کول . او په جَمعې سره به یې مونځونه کول ، په مخ باندې یې د عبادت اَنوار ښکاره کیدل ، یوه ورځ د خپل عادت موافق د آذان د پاره د جُمات مُنارې ته اُوخَت ، د جمات د منارې لاندې د یو عیسائي کورؤ ، ده هغه کور ته اُوکتل ، د عیسائي په لور باندې دده نظر اولږید ، هغه ډیره ښائسته وه ، د هغې حُسن او ښائست په ده دومره اثر وکړو چې آذان یې په ځای پریښود او نیغ ددې عیسائي کور ته لاړ ، هغه جینی ورنه پوښتنه اوکړه :

(۱) منهاج العابدین ص ۲۸ . دیدار پَدمانی ص ۴۹

(۲) قَالَ الْعَلَاءُ بْنُ زِيَادٍ : لَا تُتْبِعْ بَصَرَكَ حُسْنَ رِدْفِ الْمَرْأَةِ فَإِنَّ النَّظَرَ يَجْعَلُ الشَّهْوَةَ فِي الْقَلْبِ . الورع لابن ابی الدنیا ج ۶۸

څه خبره ده؟ څه اراده دې ده؟ ده ورته وویل: زما ته مقصود یې. هغې ورته وویل: زه دا غلط کار نه کوم. ده ورته وویل: زه تا سره نکاح کول غواړم.

هغې ورته وویل: ته مسلمان یې (او زه عیسائي مذهب واله یم) زما پلار به ما تاله درنکړي. دې سړي ورته وویل: زه هم عیسایي مذهب قبلوم. هغې وویل: بیا صحیح ده.

فَتَنَصَّرَ لِيَتَزَوَّجَ بِهَا. نو دا سړې عیسائي شو، صرف ددې د پاره چې ددې جینۍ سره نکاح اوکړي.

تراوسه یې نکاح نه وه شوې، دا سړې په دې کور کې وُ، په همدې ورځ باندې دا سړې ددې عیسائي په کور کې پاس چت ته ختلو نو خپه یې اُوخویده، لاندې رااوغورځید، څې یې مات شو او په هماغه ځای کافر مړ شو. دین هم ورنه لاړ او د جینۍ سره یې نکاح هم اُو نه شوه. (۱)

---

(۱) دا واقعه په " الکبائر " کې داسې ذکر ده: وَرُوِيَ أَنَّهُ كَانَ رَجُلٌ بِمِصْرَ مُلْتَزِمُ الْمَسْجِدِ لِلْأَذَانِ وَالصَّلَاةِ وَعَلَيْهِ بَهَاءُ الْعِبَادَةِ وَأَنْوَارُ الطَّاعَةِ. فَرَقِيَ يَوْمًا الْمَنَارَةَ عَلَى عَادَتِهِ لِلْأَذَانِ وَكَانَتْ تَحْتَ الْمَنَارَةِ دَارٌ لِنَصْرَانِيٍّ ذِمِّيٍّ. فَاطَّلَعَ فِيهَا فَرَأَى ابْنَةَ صَاحِبِ الدَّارِ وَكَانَتْ جَمِيلَةً. فَافْتُتِنَ بِهَا، وَتَرَكَ الْأَذَانَ وَنَزَلَ إِلَيْهَا. فَقَالَتْ لَهُ: مَا شَأْنُكَ وَمَا تُرِيدُ؟ فَقَالَ أَنْتِ أُرِيدُ. قَالَتْ لَا أُجِيبُكَ إِلَى رِيبَةٍ. قَالَ لَهَا أَتَزَوَّجُكِ. قَالَتْ لَهُ: أَنْتَ مُسْلِمٌ وَأَبِي لَا يُزَوِّجُنِي بِكَ. قَالَ: أَتَنَصَّرُ. قَالَتْ لَهُ: إِنْ فَعَلْتَ أَفْعَلُ. فَتَنَصَّرَ لِيَتَزَوَّجَ بِهَا. وَأَقَامَ مَعَهُمْ فِي الدَّارِ. فَلَمَّا كَانَ فِي أَثْنَاءِ ذَلِكَ الْيَوْمِ رَقِيَ إِلَى سَطْحٍ كَانَ فِي الدَّارِ فَسَقَطَ. فَمَاتَ. فَلَا هُوَ فَازَ بِدِينِهِ وَلَا هُوَ تَمَتَّعَ بِهَا. نَعُوذُ بِاللهِ مِنْ مَكْرِهِ وَسُوءِ الْعَاقِبَةِ وَسُوءِ الْخَاتِمَةِ. الکبائر للذهبي الْكَبِيرَةُ الثَّالِثَةُ وَالسِّتُّونَ الأَمْن من مكر الله ص ۲۲۸.

دا واقعه په " الزواجر " کې داسې ذکر ده: وَكَانَ بِمِصْرَ مُؤَذِّنٌ عَلَيْهِ سِيمَا الصَّلَاحِ. فَرَأَى نَصْرَانِيَّةً مِنَ الْمَنَارَةِ فَافْتُتِنَ بِهَا فَذَهَبَ إِلَيْهَا فَامْتَنَعَتْ أَنْ تُجِيبَهُ لِرِيبَةٍ. فَقَالَ: النِّكَاحُ. فَقَالَتْ: أَنْتَ مُسْلِمٌ وَلَا يَرْضَى أَبِي. فَقَالَ إِنَّهُ يَتَنَصَّرُ. فَقَالَتْ: الْآنَ يُجِيبُكَ. فَتَنَصَّرَ وَوَعَدُوهُ أَنْ يُدْخِلُوهُ عَلَيْهَا. فَفِي أَثْنَاءِ ذَلِكَ الْيَوْمِ رَقِيَ سَطْحًا لِحَاجَةٍ فَزَلَّتْ قَدَمُهُ. فَوَقَعَ مَيِّتًا؛ فَلَا هُوَ بِدِينِهِ وَلَا هُوَ بِهَا. فَنَعُوذُ بِاللهِ مِنْ مَكْرِهِ. وَنَعُوذُ بِهِ مِنْهُ وَبِمُعَافَاتِهِ مِنْ عُقُوبَتِهِ وَبِرِضَاهُ مِنْ سَخَطِهِ. الزواجر عن اقتراف الكبائر ص ۱۴۷ الْكَبِيرَةُ التَّاسِعَةُ وَالثَّلَاثُونَ الْأَمْنُ مِنْ مَكْرِ اللهِ بِالِاسْتِرْسَالِ فِي الْمَعَاصِي.

Scanned with CamScanner

عبرت: محترمو ! تاسو واوريدل چې صرف د بَدنظرۍ په وجه يې آخري اَنجام عيسائي کيدل شو ، او د دُنيا نه بې اِيمانه لاړ .

د بَد نظرۍ په وجه د مرګ په وخت کلمه شهادت په خُله نه جاري کيدل

شيخ الحديث مولانا زکريا رَحِمَهُ الله دا واقعه رانقل کړې چې د يو کس د وفات کيدو وخت نزدې شو خلقو هغه ته د کليمې تلقين کولو خو هغه به دا ويل چې زما ژبه په دې باندې نه چليږي ، خلقو ورنه ددې د سبب پوښتنه اوکړه ، نو هغه وويل :

يوه ښځه ماته د تَوليه اخيستلو د پاره راغلې وه ، هغه زما خوَښه شوه او ما هغې ته د شهوت په نظر کتل (نو ځکه مې اوس په خُله باندې کلِمه شهادت نه راځي) . (۱)

د بَد نظرۍ په وجه د قيامت سخته سزا

رسولُ الله صلی الله عليه وسلم فرمايي :

مَنْ نَظَرَ إِلَى مَحَاسِنِ امْرَأَةٍ أَجْنَبِيَّةٍ عَنْ شَهْوَةٍ صُبَّ فِي عَيْنَيْهِ الْآنُكُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ . (۲)

ځوک چې د پرَدۍ ښځې مَحاسنو ته د شهوت په نظر سره اوګوري نو د قيامت په ورځ به دده په دواړو سترګو کې ويلې کړې شوې تانبه واچولې شي .

بَدنظرۍ سره قوَتِ حافظه کمزورې کيږي

مولانا خليل احمد سهارنپوري رَحِمَهُ الله فرمايي چې پرَدو ښځو ته يا بې ګيرې ښائسته هلکانو ته د شهوت په نظر باندې کتلو سره قوَتِ حافظه کمزورې کيږي .

او ددې د تصديق دپاره دا خبره کافي ده چې کوم حافظان په بَدنظرۍ کې مبتلاء وي هغوی ته قرآن کريم صحيح نه يادېږي .

ځکه بَدنظري ګناه ده ، او هرې ګناه سره حافظه کمزورې کيږي .

---

(۱) آپ بيتي ج ٦ ص ۴۲۰ .

(۲) الهداية في شرح بداية المبتدي کتاب الکراهية فصل: في الوطء والنظر واللمس ج ۴ ص ۳٦۸ ، المبسوط للسرخسي ج ۱۰ ص ۱۵۳ کِتَابُ الِاسْتِحْسَانِ النَّظَرُ إلَى الْأَجْنَبِيَّاتِ . البحر الرائق ج ۸ ص ۲۱۸ فَصْلٌ فِي النَّظَرِ وَاللَّمْسِ.

Scanned with CamScanner

د امام شافعي رحمه الله خپل استاذ ته د حافظې د کمزورتيا شکايت

امام شافعي رحمه الله فرمايي : چې ما خپل استاذ وکيع رحمه الله ته د حافظې د کمزورتيا شکايت اوکړو ، نو هغه راته دا وصيت اوکړو : چې ګناهونه پرېده نو حافظه به دې مضبوطه شي ، په اشعارو کې يې دا خبره بيان کړې :

شَكَوْتُ إِلَى وَكِيْعٍ سُوْءَ حِفْظِيْ ❁ فَأَرْشَدَنِيْ إِلَى تَرْكِ الْمَعَاصِيْ

وَأَخْبَرَنِيْ بِأَنَّ الْعِلْمَ نُوْرٌ ❁ وَنُوْرُ اللهِ لَا يُعْطٰى لِعَاصِيْ .(۱)

ما خپل استاذ وکيع رحمه الله ته د حافظې د خرابۍ (کمزورتيا) شکايت اوکړو ، نو هغه راته وصيت اوکړو چې ګناهونه پرېږده (نو حافظه به دې صحيح شي) .

او دا خبر يې راکړو (چې د ګناهونو سره ځکه حافظه کمزورې کيږي) چې علم يو نور دی ، او ګناهګار ته د الله ﷻ نور نشي ورکولی .

د بدنظرۍ په وجه قرآن کريم هيريدل

۱. علامه ابن جوزي رحمه الله په خپل کتاب '' تلبيس ابليس '' کې دا واقعه رانقل کړې : ابوعبدالله بن جلاء فرمايي چې زه (په يو ځای کې) ولاړ وُوم او يو ښائسته نصراني هلک ته مې کتل ، په دې وخت کې د ما سره څنګ کې ابوعبدالله بلخي رحمه الله تيريدو ، هغه د مانه پوښتنه اوکړه : دلته څنګه ولاړ يې؟ ما ورته وويل :

يَا عَمِّ ! أَمَا تَرَى هٰذِهِ الصُّوْرَةَ كَيْفَ تُعَذَّبُ بِالنَّارِ؟

اې تره ! آيا ته دا ښائسته صورت ګورې ده ته به څنګه (د جهنم) عذاب ورکړې شي ؟

هغه زه د اُولې په مينځ کې اُووهلم او راته وې ويل :

ته به خامخا ددې (بدنظرۍ) خرابه نتيجه اوګورې .

ابوعبدالله بن جلاء وايي :

فَوَجَدْتُ غِبَّهَا بَعْدَ أَرْبَعِيْنَ سَنَةً أَنْ أُنْسِيْتُ الْقُرْآنَ .

---

(۱) ديوان الامام الشافعي رحمه الله قافية الصاد ترک المعاصي .

دا دويم شعر داسې هم نقل دی : فَإِنَّ الْعِلْمَ نُوْرٌ مِنْ إِلٰهِيْ ❁ وَنُوْرُ اللهِ لَا يُعْطٰى لِعَاصِيْ

Scanned with CamScanner

پس ما څلویښت (۴۰) کاله پس ددې خرابه نتیجه اُولیده هغه دا چې د مانه قرآن کریم هیر شو. (۱)

۲. علامه ابن جوزي رَحِمَهُ اللهُ همداسې یوه بله واقعه هم رانقل کړی:

ابوالادیان وایي چې زه د خپل اُستاذ سره ووم، په مونږ باندې یو ځوان (ښائسته) هلک تیر شو، ما هغه ته (په خراب نظر) کتل، زه خپل اُستاذ په دې کتلو باندې اُولیدم، راته وې ویل: يَا بُنَيَّ! لَتَجِدَنَّ غِبَّةً وَلَوْ بَعْدَ حِيْنٍ.

اې بچیه! ته به ددې خرابه نتیجه اوګورې اګر چې څه وخت پس وي.

دا کس وایي چې ما شل (۲۰) کاله انتظار اوکړو خو ما ددې خرابه نتیجه اُو نه لیدله، یوه شپه ما همدا سوچ کولو، اُوده شوم:

فَأَصْبَحْتُ وَقَدْ أُنْسِيْتُ الْقُرْآنَ كُلَّهُ.

زه چې کله سهر راپاڅیدم نو د مانه ټول قرآن کریم هیر شوې وُو. (۲)

بَدنظرۍ سره په دُنیا کې د غیب څپیړه

د ډیرو ګناهونو سزا آخرت ته روستو کیږي خو کله کله الله تعالی د نورو خلقو د عبرت د پاره په دُنیا کې د یوې ګناه سزا هغه کس ته ورکړي:

د یو بزرګ په باره کې راځي چې د هغه یوه سترګه روغه وه او بله یې ړنده وه، طواف یې

(۱) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ بْنِ الجلاء قَالَ كُنتُ أَنظرُ إِلَى غلام نصراني حسن الوجه. فَمَرَّ بِي أَبُو عَبْدِ اللهِ البلخي فَقَالَ: أيش وقوفك؟ فقلتُ: يَا عَمِّ! أَمَا تَرَى هَذِهِ الصُّوْرَةَ كَيْفَ تُعَذَّبُ بِالنَّارِ؟ فضرب بيده بين كتفي وقال: لَتَجِدَنَّ غِبَّهَا وَلَوْ بَعْدَ حِيْنٍ. قَالَ: فَوَجَدْتُ غِبَّهَا بَعْدَ أَرْبَعِيْنَ سَنَةً أَنْ أُنْسِيْتُ الْقُرْآنَ. تلبيس إبليس ذكر تلبيس إبليس عَلَى كثير من الصوفية في صحبة الأحداث فصل: في عقوبة النظر إلى المردان ص ۲۴۶.

(۲) عَنْ أَبِي الأديان قَالَ كنت مَعَ أستاذي وأبي بَكْر الدقاق فمرّ حدث فنظرتُ إليه فرآني أستاذي وأنا أنظرُ إليه. فَقَالَ: يَا بُنَيَّ! لَتَجِدَنَّ غِبَّةً وَلَوْ بَعْدَ حِيْنٍ. فبقيتُ عشرين سنةً وأنا أراعي فما أجدُ ذلك الغبّ. فنمتُ ذات ليلة وأنا مفكر فيه فَأَصْبَحْتُ وَقَدْ أُنْسِيْتُ الْقُرْآنَ كُلَّهُ. تلبيس إبليس ذكر تلبيس إبليس عَلَى كثير من الصوفية في صحبة الأحداث فصل: في عقوبة النظر إلى المردان ص ۲۴۶.

Scanned with CamScanner

کولو او په طواف کې يې همدا ويل : اَللّٰهُمَّ إِنِّيْ أَعُوْذُبِكَ مِنْ غَضَبِكَ
اې الله ! زه پناه غواړم په تا سره ستا د غضب نه.

چا ورنه پوښتنه اوکړه : دا څه وجه ده چې ته د الله ﷻ نه دومره يريږې؟

هغه وويل : ما يو ځل يو هلک ته په غلط نظر باندې اوکتل نو سمدستي په غيبي څپيړه باندې زما سترګه اولړيده او ړنده شوه ، اوس يريږم چې دوباره په غيبي څپيړه او نه لړم او دا بله سترګه مې ړنده نشي . (۱)

بدنظرۍ سره زخم نور هم تازه کيږي

حافظ ابن قيم رحمه الله فرمايي : چې د بدنظرۍ غشې چا طرف ته اوويشتې شي نو هغې نه مخکې دا ويشتونکې قتلوي : ځکه بدنظرۍ واله کس د کمان کوي چې په دې کتلو کې به زما د زړه زخم جوړ شي حالانکه په دې سره د ده زخم نور هم تازه کيږي .

په زړه کې ظلمت پيدا کيدل . او د عبادت مزه ختميدل

بدنظرۍ سره په زړه کې ظلمت پيدا کيږي ، او زړه پريشانه کيږي .

بيا اکثره د انسان نه د عبادت توفيق سلب شي ، يا کم از کم د عبادت خوند او مزه خو ورسره ضرور ختميږي .

بزرګانو دا خبره ليکلي چې بدنظرۍ سره د ذکر و أذکار مزه هم ختميږي .

همدارنګې په بدنظرۍ سره په سترګو کې ظلمت هم پيدا کيږي او بې نوره کيږي .

بد نظرۍ سره د ژوند برکت ختميږي

د بدنظرۍ يو نقصان دادی چې د انسان په ژوند ، رزق او وخت کې برکت ختميږي . د ورو وړو کارونو نه ورته غټې غټې مسئلې جوړې شي . او ټول ژوند يې پريشانه وي .

بد نظرۍ سره په جسم کې بدبوئي پيدا کيږي

مولانا زکريا رحمه الله فرمايي چې بدنظري داسې بيکاره ګناه ده چې د دې په وجه په جسم

(۱) عص النصر ص ۱٦ . بد نظرۍ ص ۵۱

(۲) آپ بيتي ج ٦ ص ۲۱۷

Scanned with CamScanner

او کپړو کې بَدبُوئي پيدا کيږي .

او کوم خلق چې د خپل نظر حفاظت کوي (ناجائزو ځايونو ته نه ګوري) او د پاکدامنۍ ژوند تيروي نو د دوی د جسم نه قدرتي خوشبوئي ځي .

په دې ګناه کې هر قِسمه خلق مبتلاء دي

د بَدنظرۍ ګناه عامه ده ، په دې کې هر قِسمه خلق مبتلاء دي ، تر دې چې بُوډاګان او بعضې په ظاهره دِينداره خلق هم ددې ګناه نه بچ ندي .

د زِنا نه ډير خلق محفوظ دي ځکه د زِنا د پاره شرائط او موانع زيات دي : اول پرَدۍ ښځه راضي کول ضروري وي ، بيا د روپو خرچ کول ضروري وي ، بيا مناسب ځای پيدا کول ضروري وي ، بيا د انسان سره دا يَره وي چې نور څوک راباندې خبر نشي ، حياء او عزت ته مې نقصان اُو نه رسي ، د هغه نه راته اِيډز يا بله خطرناکه بيماري اُو نه لږي .

ليکن د بَدنظرۍ د پاره شرائط او موانِع نه وي ، په دې کې نه روپۍ خرچ کول شته ، نه د بَدنامۍ خطره شته ، هر کس بغير د شرائطو او موانعو نه دا ګناه په آسانه کولې شي ، نو ځکه په دې ګناه کې ډير خلق آخته دي ، تر دې چې د بعضې بُوډاګانو خپې په قبر کې زوړندې وي خو بيا هم په دې ګناه کې آخته وي .

ځان ساتل بيا هم ضروري دي

بعضې خلق په دې باندې دُهوکه شي : " چې کنې دا ګناه عامه ده هر سړی په کې آخته دی نو که زه يې هم اوکړم نو دا خبره دی "

خو دا سوچ غلط دی ځکه که يوه ګناه هر څومره عامه شي خو بيا هم ددينه ځان ساتل لازمي دي .

د مثال په ذريعه وضاحت : که په يوه علاقه باندې سيلاب راشي او ټول خلق اُوبه ويسي نو که چيرته په دوی کې يو کس ته لامبو ورځي يا په بله طريقه باندې ځان بچ کولې شي نو آيا دا به دا سوچ اوکړي چې : ټول خلق اُوبه وړي پريږده چې ما هم ويسي ؟ هر ګز نه ، بلکه دا به ځان بچ کوي . همدغه شان که د بدنظرۍ په ګناه کې ډير خلق آخته وي خو بيا به هم انسان ددينه د بچ کولو کوشش کوي .

....

بَدنظري نه زړه نه مړيږي

نور ګناهونه داسې دي چې د هغې نه د انسان زړه آخر يوه ورځ موړ شي او توبه ورنه اُوباسي ليکن بَدنظري دومره خطرناکه بيماري ده چې ددينه د انسان زړه بالکل نه مړيږي، که يو کس توله ورځ پرَدۍ ښځو ته ګوري خو بيا هم په دې سره دده زړه نه مړيږي، بلکه همداسې يې دا شوق نور هم زياتيږي.

په دې وخت کې په دې کس باندې د الله تعالی لعنت راوريږي، او د الله تعالی د رحمت نه لرې وي.

دا مرض تر مرګه پورې وي

بَدنظري دومره خطرناکه ګناه ده چې دا په چا کې پيدا شي نو بيا تر مرګه پورې وي، ځکه نور ګناهونه (لکه زِنا، غلا وغيره) داسې دي چې دا قوّت غواړي، صرف ځوان کس يې کولې شي، بُوډا يې نشي کولی، او د بَدنظري بيماري په بُوډا ګانو کې هم وي، او تر مرګه پورې په دې کې اَخته وي.

بَدنظري وړه ګناه ګڼړل ندي پکار

بعضې خلقو ته بَدنظري وړه ګناه ښکاري او ددې هيڅ پرواه نه ساتي حالانکه دا د انسان د پاره ډيره نقصاني ده، او ددې د نقصاني کيدو يو څو وجوهات دي:

۱. چې ډير صغيره ګناهونه په انسان باندې جمع شي نو دا دده د هلاکت سبب ګرځي.

۲. په دې سره شيطان خوشحاليږي او خپل مقصد کې کاميابيږي؛ ځکه شيطان د انسان آزلي دُښمن دی، هميشه کوشش کوي چې انسان ګمراه کړي:

کله چې الله تعالی شيطان ته تر قيامته پورې مهلت ورکړو نو هغه قسَم او کړو چې اوس به زه په هرې طريقې سره انسان ګمراه کوم، الله تعالی د شيطان خبره رانقل کړې:

﴿ قَالَ فَبِمَآ أَغْوَيْتَنِى لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَٰطَكَ ٱلْمُسْتَقِيمَ ۞ ثُمَّ لَءَاتِيَنَّهُم مِّنۢ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَٰنِهِمْ وَعَن شَمَآئِلِهِمْ ۖ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَٰكِرِينَ ﴾ (۱)

---

(۱) الاعراف آية ۱۶، ۱۷

Scanned with CamScanner

ترجمه: شیطان (الله ﷻ ته) ووېل: په دې وجه چې تا زه ګمراه کړم نو زه به خامخا دې خلقو ته ستا په نېغه لار کې کینم، بیا به خامخا دوی ته د دوی د وړاندې طرف، شا طرف، خي طرف او چپ طرف نه راځم (یعنی دوی به په هرې طریقې سره ګمراه کوم)، او ته به په دوی کې اکثر خلق شکرګزار او نه مومې.

اوس چې انسان بَدنظري یا نور ګناهونه کوي نو په دې سره شیطان خوشحالیږي او په خپل مقصد کې کامیابیږي.

۳. چې کله انسان وړه ګناه بار بار کوي نو په دې دده د زړه نه د ګناه قباحت اُوځي تر دې چې بیا په ګناه کبیره کې اخته کیږي.

۴. انسان چې په کومو سترګو بَدنظري اوکړي یا د بدن په نورو آندامونو باندې ګناه اوکړي نو د قیامت په ورځ به همدا آندامونه دده خلاف ګواهي کوي، الله تعالی فرمایي:

﴿ حَتَّىٰٓ إِذَا مَا جَآءُوهَا شَهِدَ عَلَيۡهِمۡ سَمۡعُهُمۡ وَأَبۡصَٰرُهُمۡ وَجُلُودُهُم بِمَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ، وَقَالُواْ لِجُلُودِهِمۡ لِمَ شَهِدتُّمۡ عَلَيۡنَاۖ قَالُوٓاْ أَنطَقَنَا ٱللَّهُ ٱلَّذِيٓ أَنطَقَ كُلَّ شَيۡءٖ وَهُوَ خَلَقَكُمۡ أَوَّلَ مَرَّةٖ وَإِلَيۡهِ تُرۡجَعُونَ ﴾.(۱)

ترجمه: تر دې چې کله دا د الله دُښمان جهنم ته (نزدې) راشي نو په دوی باندې به د دوی غوږونه، د دوی سترګې، او د دوی څرمنې د هغه کارونو په باره کې ګواهي ورکړي کوم به چې دوی په دُنیا کې کول. دوی به خپلو څرمنو ته اووایي چې: تاسو په مونږ باندې ولې ګواهي ورکړه؟ هغوی به اووایي: مونږ هغه الله ګویا کړو کوم چې هر څیز ګویا کړې دی، او هغه تاسو په اول ځل پیدا کړي یَی، او هم هغه طرف ته به تاسو واپس ورګرځولې شی.

یقیني چې دا به سخت حالت وي چې په انسان باندې د الله ﷻ د وړاندې خپل آندامونه ګواهي اوکړي " چې ده په ما باندې دا کارونه کړي دي ". (۱)

(۱) فصلت (حم السجدة) آیة ۲۰، ۲۱.

بَدنظري خلقو ته ګناه نه معلوميږي نو ددينه د توبې توفيق هم ورته نه نصيبه کيږي

نن صبا په بَدنظري کې ډير خلق مبتلاء دي ، دا خلقو ته هيڅ ګناه نه معلوميږي ، حالانکه دا ډيره خطرناکه خبره ده . ځکه د ټولو نه غټه ګمراهي همداده چې يو سړی په ګناه کې اخته وي ، خو دده سره دا اِحساس هم نوي چې زه ګناه کوم ، نو په دې سره په ده باندې د الله ﷻ قهر او غضب نازليږي ، او داسې کس ته الله ﷻ د توبې توفيق هم نه ورکوي .

البته که يو کس ګناه کوي خو دده سره دا احساس هم وي چې زه د الله ﷻ نافرماني کوم ، په خپل زړه کې ورباندې پښيمانه وي ، نو اُميد شته چې داسې کس ته الله ﷻ د توبې توفيق هم ورکړي .

د مثال په ذريعه وضاحت

که چيرته يو کس مريض وي خو ده ته دا احساس وي چې زه مريض يم ، علاج طرفته متوجه وي او دوائي خوري نو اُميد شته چې دا روغ شي ، او مرض يې ختم شي .

---

(۱) إياك والصغائر: قد تدعوك نفسك للتساهل ببعض الصغائر (النظر. المقدمات...) وقد يتطور إلى الخلوة المحرمة. ولا شك أنّ الصغائر ليست كالفواحش الكبيرة لكن : أ. الصغائر يحتقرها المرء وحين يجتمع بعضها على العبد تهلكه. ب. لا تنس أنك في معركة دائمة مع عدو لدود يدعوك للهلاك من كل سبيل. ويسلك لإغوائك كل مسلك. إنه القائل ﴿ثُمَّ لَآتِيَنَّهُم مِّنۢ بَيۡنِ أَيۡدِيهِمۡ وَمِنۡ خَلۡفِهِمۡ وَعَنۡ أَيۡمَٰنِهِمۡ وَعَن شَمَآئِلِهِمۡۖ وَلَا تَجِدُ أَكۡثَرَهُمۡ شَٰكِرِينَ﴾ (الأعراف آية ۱۷) فأنت يا أخي حين تتساهل بالمعصية تفرح هذا العدو الحاقد. وتمده بالسلاح الذي يقاتلك به. ج. إن وقوعك في المعصية الصغيرة وتساهلك بها. يزيل استقباح المعصية من قلبك فتعتاد عليها. حتى تقع فيما هو أكبر منها. د. احذر من أن تشهد عليك جوارحك: هل تستطيع يوما من الأيام أن تقارف معصية دون أن تستخدم جوارحك؟ ﴿حَتَّىٰٓ إِذَا مَا جَآءُوهَا شَهِدَ عَلَيۡهِمۡ سَمۡعُهُمۡ وَأَبۡصَٰرُهُم...﴾ (فصلت آية ۲۰، ۲۱) إنه مشهد رهيب وموقف عصيب يوم تنطق هذه الجوارح التي هي أول ما يتمتع بلذة المعصية. يوم تنطق على المرء بما كان يعمل. تعلم كيف تغض بصرك

Scanned with CamScanner

خو كه ده ته د سره دا احساس هم نه وي چې ګني زه مريض يم ، او علاج نه كوي ، نو داسې يو وخت به راشي چې دده دا مرض به زيات شي ، او دده د مرګ سبب به او ګرځي .

دغه شان كه يو انسان ګناه كوي خو ده ته د ګناه احساس وي او پرې پښيمانه هم وي ، نو يو ورځ به ورته الله ﷻ د توبې توفيق وركړي ، او ګناهونه به يې معاف كړي .

خو كه ده ته د سره د ګناه احساس هم نوي ، توبه نه أوباسي ، نو دا ددې انسان دپاره د هلاكت سبب ګرځي ، داسې كس ته الله ﷻ د توبې توفيق هم نه وركوي .

د بَدنظرۍ نقصانات

بَدنظري د زِنا اوله پوړۍ ده ، ددې په وجه خواهشات راپورته كيږي ، دا انسان حرامو طرف ته راكاږي ، زړه او اخلاق خرابوي ، بَدنظري علامه ددې ده چې په دې كس كې حياء او تميز نشته . بَدنظري په معاشره كې د بې حيايۍ خورولو ذريعه ده . (۱)

د بدنظرۍ د جواز د پاره غلط دليل

۱ . بعضې جاهله خلق د بَدنظرۍ د جواز د پاره دا دليل پيش كوي چې :

" مونږ ښائسته مخونو ته ځكه ګورو چې په دې كې مونږ ته د الله ﷻ قدرتونه ښكاري او زمونږ په ايمان كې پرې زيادت راځي " .

ددې جواب دادى چې دا اِنتهائي د بې وقوفتيا خبره او شيطاني دُهوكه ده ، ځكه الله تعالى خو د عبرت د پاره نور ډير شيان پيدا كړي دي ، په قرآن كريم كې د هغې تذكره شته ، الله تعالى فرمايي :

﴿ وَفِيٓ أَنفُسِكُمۡۚ أَفَلَا تُبۡصِرُونَ ﴾ .(۲)

---

(۱) مِنۡ مَضَارِ إِطۡلَاقِ الۡبَصَرِ : إِطۡلَاقُ الۡبَصَرِ بَرِيۡدُ الزِّنَا وَرَسُوۡلُهُ الۡأَوَّلُ . لَوۡعَةُ الۡقَلۡبِ وَهِيَاجُ الشَّوۡقِ فَيَجُرُّ إِلَى الۡحَرَامِ . يُفۡسِدُ الۡقَلۡبَ وَالۡخُلُقَ . دَلِيۡلُ قِلَّةِ الۡحَيَاءِ وَفَقۡدِ الۡحِشۡمَةِ . مِنۡ أَسۡبَابِ شُيُوۡعِ الۡفَاحِشَةِ فِي الۡمُجۡتَمَعَاتِ فَتَسۡقُطُ وَتَنۡهَارُ . نضرة النعيم ج ۹ ص ۳۹۱۱ إطلاق البصر .

(۲) الذاريات آية ۲۱ .

ترجمه : او پخپله ستاسو په ځانونو کې هم (ډيرې نخښې دي) ، نو آيا تاسو دا په غور سره نه ګورئ ؟ (او تاسو ته نه ښکاري ؟) .

بل ځای فرمايي :

﴿ اَفَلَا يَنْظُرُوْنَ اِلَى الْاِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ۝ وَاِلَى السَّمَآءِ كَيْفَ رُفِعَتْ ۝ وَاِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ۝ وَاِلَى الْاَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ ﴾ . (۱)

ترجمه : پس آيا دوی اُوښ ته نه ګوري چې څنګه پيدا کړې شو ؟ آسمان ته نه ګوري چې څنګه اُوچت کړې شو ؟ غرونو ته نه ګوري چې څنګه (ټينګ) اُودرولې شو ؟ او زمکې ته نه ګوري چې څنګه اُوغوړولې شوه ؟

بل ځای فرمايي : ﴿ اَوَلَمْ يَنْظُرُوْا فِىْ مَلَكُوْتِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ﴾ . (۲)

ترجمه : آيا دوی چيرته د آسمانونو او زمکې په حکومت کې (په غوَر) ندي کتلي ؟ (د دينه علاوه په نورو آيتونو کې هم ددې حکم شوی) . (۳)

عجيبه داده چې کومو څيزونو ته الله تعالى د عبرت په نظر د کتلو حکم کړی دا جاهل خلق هغې ته نه ګوري ، او کومو څيزونو ته چې الله تعالى د کتلو نه منع کړې دوی هغې ته ګوري او بهانه دا جوړوي چې په دې کې مونږ د الله تعالى قدرتونه ګورو . (۴)

---

(۱) الغاشية آية ۱۷ تا ۲۰ .

(۲) الاعراف آية ۱۸۵ .

(۳) ﴿ اُنْظُرُوْٓا اِلٰى ثَمَرِهٖٓ اِذَآ اَثْمَرَ وَيَنْعِهٖ اِنَّ فِىْ ذٰلِكُمْ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يُّؤْمِنُوْنَ ﴾ الانعام آية ۹۹ .

ترجمه : تاسو ددې اُونو ميوو ته اوګورئ چې کله دا (اُونې) ميوه اُونيسي ، او ددې پَخيدو ته اوګورئ ، بيشکه په دې کې (د الله د قدرت ښکاره) نخښې دي د هغه قوم د پاره چې هغوی ايمان لري

﴿ قُلْ سِيْرُوْا فِى الْاَرْضِ فَانْظُرُوْا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِيْنَ ﴾ . النمل آية ۶۹ .

ترجمه : (اې پيغمبره !) ته ورته اووايه چې تاسو په زمکه کې اوګرځئ بيا اوګورئ چې د مجرمانو اَنجام څنګه شو ؟

(۴) علامه ابن جوزي رحمه الله په خپل کتاب " تلبيس ابليس " کې دا خبره داسې رانقل کړې :

أَخْبَرَنَا أَبُو القاسم الحريري أَنْبَأَنَا أَبُو الطيب الطَّبَرِي قَالَ بلغني عَنْ هذه الطائفة التي تسمع السماع أنها تضيف إليه النظر إلى وجه الأمرد و ربما زينته بالحلي والمصبغات من الثياب والحواشي ←←←←←←←

د الله تعالى قدرتونه خو په نورو ډيرو شيانو کې موجود دي : انسان دې رَنګا رَنګ ښائسته ګلانو او ددې خوشبوئي ته سوچ اوکړي ، دې ښائسته ميوو ته دې سوچ اوکړي ، دې ښائسته مرغانو او ددې خوږو آوازونو ته دې سوچ اوکړي ، غرونو او ښائسته چينو ته دې سوچ اوکړي ، دې ښائسته بُوټو ته دې سوچ اوکړي ، دَريابونو او په درياب کې ښائسته ماهيانو ته دې سوچ اوکړي ، آسمان او په آسمان کې موجود ښائسته ستورو ، نمر او سپوږمۍ ته دې سوچ اوکړي .

دا خو عجيبه ده چې دې جاهِل خلقو ته صرف په ښائسته مخونو کې د الله ﷻ قدرتونه ښکاري او نورو ورته په هيڅ شي کې نه ښکاري .

داسې بَد تميزه خلقو ته الله ﷻ بيا ددې ګناه نه د توبې توفيق هم نه ورکوي .

د تهانوي رَحِمَهُ اللهُ عجيبه جواب : يو کس د مولانا اشرف علي تهانوي رَحِمَهُ اللهُ مخې ته ولاړ ؤ ، او نظريې غلط استعمالول ، تهانوي رَحِمَهُ اللهُ ورنه پوښتنه اوکړه چې ناجائز ځايونو ته ولې ګورې ؟ هغه ورته په جواب کې وويل :

زه په دې ښائسته مخونو کې د الله تعالى قدرتونه ګورم .

تهانوي رَحِمَهُ اللهُ ورته د عبرت نه ډک جواب ورکړو چې : بيا خو ته د خپلې مور شرمګاه ته

←←← وتزعم أنها تقصد به الازدياد في الإيمان بالنظر والاعتبار والاستدلال بالصنعة عَلَى الصانع وهذه النهاية في متابعة الهوى ومخادعة العقل ومخالفة العلم قَالَ الله تعالى: { وَفِيٓ أَنفُسِكُمۡۚ أَفَلَا تُبۡصِرُونَ } وقال: { أَفَلَا يَنظُرُونَ إِلَى ٱلۡإِبِلِ كَيۡفَ خُلِقَتۡ } وقال: { أَوَلَمۡ يَنظُرُواْ فِي مَلَكُوتِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ } فعدلوا عما أمرهم الله به من الاعتبار إِلَى مَا نهاهم عنه وإنما تفعل هذه الطائفة مَا ذكرناه بعد تناول الألوان الطيبة والمآكل الشهية فَإِذَا استوفت منها نفوسهم طالبتهم بما يتبعها من السماع والرقص والاستمتاع بالنظر إِلَى وجوه المرد ولو أنهم تقللوا من الطعام لم يحنوا إِلَى سماع ونظر ..... وكل من قَالَ أنا أجد من الصور المستحسنة عبرا كذبناه وكل من ميز نفسه بطبيعة تخرجه عَنْ طباعنا بالدعوى كذبناه وإنما هذه خدع الشَّيطان للمدعين القسم الخاص قوم صحبوا المردان ومنعوا أنفسهم من الفواحش يعتقدون ذلك مجاهدة وما يعلمون أن نفس صحبتهم والنظر إليهم بشهوة معصية . تلبيس إبليس ذكر تلبيس إبليس عَلَى كثير من الصوفية فِي صحبة الأحداث ص ۲۳۸ .

ګوره او دا سوچ کوه چې څنګه الله تعالی ته ددې ورې لارې نه پیدا کړې یې ؟ (۱)
(دا جواب اګر چې په ظاهره ډېر سخت معلومېږي خو بې غيرته سړي ته همداسې جواب ورکول پکار دي).

۲ . علامه ابن عقيل رَحِمَهُ اللهُ فرمايي : څوک چې دا وايي چې :
"که زه ښائسته مخونو ته ګورم نو څه پَرواه نشته ځکه زما په خپل ځان باندې کنټرول حاصل دی، او د ما نه څه خطره نشته"
نو ددا سې کس خبرې ته هيڅ اعتبار نشته ، ځکه د شريعت حکم عام دی ټولو خلقو ته دی ، هيڅوک ددينه مستثنٰى ندي ، بل دا چې دده دا خبره د قرآن کريم د صريحو آيتونو مخالف ده ، ځکه الله تعالی ټولو مؤمنانو ته د نظر ښکته کولو حکم کړی . (۲)

۳ . د يو عالم نه چا پوښتنه او کړه : بعضې خلق د پرَديو (غير مَحرَم) ښځو سره ناست وي او بيا دوی وايي چې :
"زمونږ نظر پاک دی ، مونږ چې دوی ته ګورو نو په غلط نظر باندې ورته نه ګورو"
دې عالِم ورته وويل : تر څو پورې چې د انسان جسم باقي وي نو آمر او نهي به هم باقي وي ، او دا کس به د حلال و حرام مخاطب وي . (۳)

---

(۱) حیاء اور پاکدامنی ص ۶۵ .

(۲) قَالَ ابن عقيل قول من قَالَ لا أخاف من رؤية الصور المستحسنة ليس بشيء فَإِنَّ الشريعة جاءت عامة الخطاب لا تميز الأشخاص وآيات القرآن تنكر هذه الدعاوى قَالَ الله تعالى: { قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ } وقال: { أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ . وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ . وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ } فلم يحل النظر إلا عَلَى صور لا ميل للنفس إليها ولا حظ فيها بل عبرة لا يمازجها شهوة ولا تعتريها لذة فأما صور الشهوات فإنها تعبر عَن العبرة بالشهوة ، وكل صورة ليست بعبرة لا ينبغي أن ينظر إليها لأنها قد تكون سببا للفتنة ولذلك مَا بعث الله تعالى امرأة بالرسالة ولا جعلها قاضيا ولا إماما ولا مؤذنا كل ذلك لأنها محل فتنة وشهوة ، وربما قطعت عما قصدته الشريعة بالنظر . تلبيس إبليس ذكر تلبيس إبليس عَلَى كثير من الصوفية في صحبة الأحداث ص ۲۳۹ .

(۳) عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السلمي قَالَ قيل لأبي نصر النصراباذي : إنّ بعض الناس يجالس ←←←←

قصدًا پردۍ ښځې ته کتونکي باندې د الله ﷻ لعنت راورېږي

څوک چې بِلا عُذره قصدًا پردۍ ښځې ته ګوري نو په داسې کس باندې د الله تعالی لعنت راورېږي ، او کومه ښځه چې قصدًا بِلاضرورته پردو سړو ته خپل زِینت ښکاره کوي نو په داسې ښځه هم د الله تعالی لعنت راورېږي .

رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمايي : لَعَنَ اللهُ النَّاظِرَ وَالْمَنْظُورَ إِلَيْهِ . (۱)

الله تعالی په کتونکي باندې او څه ته چې کتلې شي په هغوی باندې لعنت لیږلی دی .

یعنی کوم کس چې بِلاعُذره پردۍ ښځې ته یا بل هغه ځای ته ګوري چې شریعت هغې ته کتل حرام کړي وي نو په داسې سړي د الله تعالی لعنت وي ، همدارنګې کومه ښځه چې قصدًا بِلا عُذره پردو سړو ته خپل ښائست ښکاره کوي نو په دې باندې هم د الله ﷻ لعنت راورېږي . (۲)

ددینه معلومه شوه چې کومه ښځه بازار ته بې پَردې لاړه شي او دیته کوم کس بِلاعُذره قصدًا ګوري نو په دې دواړو باندې د الله تعالی لعنت راورېږي .

همدارنګې که غیر مَحَرم کس کور ته ننوځي او زَنانه ورنه پَرده نه کوي ، دواړه یو بل ته ګوري نو په دوی باندې هم د الله ﷻ لعنت راورېږي ؛ ځکه په دې حدیث کې د قاعده کُلیه په طور باندې هر حرام نظر مستحق د لعنت ګرځول شوی . (۳)

←←← النسوان ويقول أنا معصوم فِي رؤيتهن . فَقَالَ : مَا دامت الأشباح قائمة فَإِنَ الأمر والنهي باق والتحليل والتحريم مخاطب به ولن يجترىء عَلَى الشبهات إلا من يتعرض للمحرمات . تلبيس إبليس بيان جملة مروية عَلَى الصوفية من الأفعال المنكرة ص ۳۲۵ .

(۱) شعب الایمان رقم الحدیث ۷۳۹۹ ، مشکوة المصابیح کتاب النِّكَاح بَابُ النظر إِلَى المَخطوبة وَبَيَان العورات اَلْفَصْل الثالث رقم الحدیث ۳۱۲۵(۲۸) ، السنن الکبری للبیهقي رقم الحدیث ۱۳۵٦٦ ، کنزالعمال رقم الحدیث ۱۹۱٦۲ ، و رقم الحدیث ۲٦٦۳۴ .

(۲) (لَعَنَ اللهُ النَّاظِرَ) أَيْ بِالْقَصْدِ وَالْإِخْتِيَارِ (وَالْمَنْظُورَ إِلَيْهِ) أَيْ مِنْ غَيْرِ عُذْرٍ وَاضْطِرَارٍ . وَحُذِفَ الْمَفْعُوْلُ لِيَعُمَّ جَمِيعَ مَالَا يَجُوْزُ النَّظَرُ إِلَيْهِ تَفْخِيمًا لِشَأْنِهِ . مرقاة المفاتیح ج ۵ ص ۲۰۵۹ في تشریح حدیث ۳۱۲۵ .

(۳) شرګېږه لمولانا عاشق الهي بلند شهري ص ۵۳ .

چې د فتنې یره وي نو بیا بالاتفاق د پردې ښځې مخ ته کتل ناجائز دي

په دُرّ مختار کې ذکر دي :

(فَإِنْ خَافَ الشَّهْوَةَ) أَوْ شَكَّ (امْتَنَعَ نَظَرُهُ إِلَى وَجْهِهَا) فَحِلُّ النَّظَرِ مُقَيَّدٌ بِعَدَمِ الشَّهْوَةِ وَإِلَّا فَحَرَامٌ . وَهٰذَا فِيْ زَمَانِهِمْ، وَأَمَّا فِيْ زَمَانِنَا فَمَنَعَ مِنَ الشَّابَّةِ . (إِلَّا) النَّظَرَ لَا الْمَسَّ (لِحَاجَةٍ) كَقَاضٍ وَشَاهِدٍ يَحْكُمُ (وَيَشْهَدُ عَلَيْهَا). (۱)

که د شهوت یره یا شک ؤ نو بیا د پردې زنانه مخ ته کتل منع دي ، پس د کتلو جواز مُقید دی په دې سره چې د شهوت یره نه وي ، او که د شهوت یره وه نو بیا ورته کتل حرام دي ، او دا په کتلو سره د شهوت نه راپیدا کیدل به د پخواني بزرګانو په زمانه کې کیدې شو خو اوس زمونږ په دې زمانه کې ځوانې ښځې ته کتل مطلقًا منع دي (ځکه دا د فتنې زمانه ده) البته د ضرورت په وخت ورته کتل جائز دي لکه قاضي چې د زنانه په باره کې فیصله کوي ، یا ګواه وربانديې ګواهي کوي ، خو په دې صورت کې هم د پردې ښځې مَسه کول ناجائز دي .

په بحر الرائق کې ذکر دي :

وَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا مُلَازَمَةَ بَيْنَ كَوْنِهِ لَيْسَ بِعَوْرَةٍ وَجَوَازِ النَّظَرِ إِلَيْهِ فَحِلُّ النَّظَرِ مَنُوْطٌ بِعَدَمِ خَشْيَةِ الشَّهْوَةِ مَعَ انْتِفَاءِ الْعَوْرَةِ ، وَلِذَا حَرُمَ النَّظَرُ إِلَى وَجْهِهَا وَوَجْهِ الْأَمْرَدِ إِذَا شَكَّ فِي الشَّهْوَةِ وَلَا عَوْرَةَ . قَالَ مَشَايِخُنَا تُمْنَعُ الْمَرْأَةُ الشَّابَّةُ مِنْ كَشْفِ وَجْهِهَا بَيْنَ الرِّجَالِ فِيْ زَمَانِنَا لِلْفِتْنَةِ . (۲)

په دې ځان پوهه کړه چې کله یو اَندام عورت نه وي نو ددې دا مطلب ندی چې ګنې دیته کتل هم جائز دي ، بلکه د کتلو اجازت هله دی چې د شهوت یَره نه وي او ورسره دا عورت

(۱) الدر المختار كِتَابُ الْحَظْرِ وَالْإِبَاحَةِ فَصْلٌ فِي النَّظَرِ وَالْمَسِّ ج ٦ ص ٣٧٠ . وهكذا في احكام القرآن للجصاص ج ٣ ص ٥٤٦ سورة الاحزاب .

(۲) البحر الرائق شرح كنز الدقائق بَابُ شُرُوطِ الصَّلَاةِ ج ١ ص ٢٨٤ ، رد المحتار على الدر المختار مَطْلَبٌ فِي سَتْرِ الْعَوْرَةِ ج ١ ص ٤٠٧ .

Scanned with CamScanner

نه وي ، لهذا چې کله د پردۍ زنانه يا د بې ږيرې هلک مخ ته کتلو کې د شهوت شک وي نو ديته کتل حرام دي اګر چې دا عورت ندی . زمونږ مشائخو ويلي چې په دې زمانه کې به ځوانه ښځه د پردو سړو د وړاندې د مخ ښکاره کولو نه منع کولې شي ځکه د فتنې يره ده .

علامه سرخسي رحمه الله په مبسوط کې په دې مسئله باندې تفصيلي بحث کړی ، د هغې په آخر کې يې ليکلي دي :

وَهٰذَا كُلُّهُ إِذَا لَمْ يَكُنِ النَّظَرُ عَنْ شَهْوَةٍ . فَإِنْ كَانَ يَعْلَمُ أَنَّهُ إِنْ نَظَرَ اِشْتَهٰى لَمْ يَحِلَّ لَهُ النَّظَرُ إِلٰى شَيْءٍ مِنْهَا . (۱)

دا د پردۍ زنانه مخ او لاسونو ته د کتلو جائز کيدل هله دي چې دا کتل په شهوت سره نه وي ، او که کتونکې په دې باندې پوهيږي چې که دا هغې ته اوګوري نو شهوت يې راولاړيږي نو بيا ده ته د پردۍ زنانه هيڅ اندام ته کتل جائز ندي .

په تفسير معارف القرآن کې ذکر دي : په دې خبره د ټولو فقهاؤ اتفاق دی چې کله د زنانه د پاره د مخ په ښکاره کولو سره د فتنې يره وي نو بيا يې ښکاره کول ناجائز دي ، او ديته کتل هم ناجائز دي .

دا ښکاره خبره ده چې د زنانهٔ د ښائست اصلي مرکز مخ دی ، او نن صبا د فتنې او فساد زمانه ده ، د شهوت غلبه ده ، لهذا د سخت ضرورت نه بغير زنانه د پاره د پردو سړو د وړاندې مخ او لاسونه ښکاره کول منع دي ، او پردو سړو د پاره هم ديته بغير د ضرورتِ شرعيه نه کتل منع دي . (۲)

په کشف الباري کې ذکر دي : چې کله د فتنې يره وي نو بيا بِالاتفاق د پردۍ ښځې مخ ته کتل ناجائز دي ، او چونکه غالب احوالو کې د فتنې يره وي نو ځکه متأخرينو احنافو دا فتوی ورکړی چې مطلقًا پردۍ ښځې ته کتل ناجائز دي . (۳)

---

(۱) المبسوط للسرخسي ج ۱۰ ص ۱۵۳ النَّظَرُ إِلَى الْأَجْنَبِيَّاتِ . وهكذا في تفسير معارف القرآن سورة الاحزاب في تشريح آية ۵۳ .

(۲) معارف القرآن سورة النور في تشريح آية ۳۱ . وسورة الاحزاب في تشريح آية ۵۳ .

(۳) كشف الباري كتاب الاستئذان ص ۵۰ .

Scanned with CamScanner

بلا ضرورت د پردۍ ښځې مخ ته کتل ګناه ده

رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمايي : إِذَا خَطَبَ أَحَدُكُمُ امْرَأَةً فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَنْظُرَ إِلَيْهَا إِذَا كَانَ إِنَّمَا يَنْظُرُ إِلَيْهَا لِخِطْبَةٍ وَإِنْ كَانَتْ لَا تَعْلَمُ . (۱)

کله چې په تاسو کې څوک يوې ښځې ته د نکاح پيغام ورليږي نو په ده باندې څه ګناه نشته چې هغې ته او ګوري خو شرط دادی چې دا هغې ته د نکاح کولو په غرض ګوري اګر چې هغه پوهه نه وي . (خو د لذت حاصلولو په غرض به نه ورګوري)

فائده : په دې حديث کې ذکر شو چې څوک د کومې ښځې سره د نکاح کولو اراده لري نو " فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ " دده د پاره هغې ته په کتلو کې ګناه نشته ، ددينه معلومه شوه چې که څوک ديته د لذت حاصلولو په اراده ، يا د نورو ښځو مخونو ته بلا ضرورته ګوري نو داسې کس ګناهګار دی . (۲)

---

(۱) مسند احمد مخرجا رقم الحديث ۲۳۶۰۲ ، و رقم الحديث ۲۳۶۰۳ ، المعجم الاوسط رقم الحديث ۹۱۱ ، مجمع الزوائد كِتَابُ النِّكَاحِ بَابُ النَّظَرِ إِلَى مَنْ يُرِيدُ تَزْوِيجَهُ رقم الحديث ۷۴۵۵ وقال الهيثمي: رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالطَّبَرَانِيُّ فِي الْأَوْسَطِ، وَالْكَبِيرِ، وَرِجَالُ أَحْمَدَ رِجَالُ الصَّحِيحِ . شرح معاني الآثار رقم الحديث ۴۲۷۹۰ .

(۲) إِذَا خَطَبَ أَحَدُكُمُ امْرَأَةً.... وجه الدّلالة منه أنّ النبي صلى الله عليه وسلّم، نفى الجناح وهو الإثم عن الخاطب خاصة إذا نظر من مخطوبته بشرط أن يكون نظره للخطبة، فدلّ هذا على أنّ غير الخاطب آثم بالنظر إلى الأجنبية بكل حال، وكذلك الخاطب إذا نظر لغير الخطبة مثل أن يكون غرضه بالنظر التلذذ والتمتع به نحو ذلك. رسالة الحجاب ص ۱۷ .

وكما أن الأحاديث التي ذكرت آنفًا قد دلّت بمنطوقها على جواز نظر الرجل إلى المرأة إذا أراد أن يتزوجها، فكذلك هي دالة بمفهومها على أنه لا يجوز النظرُ إلى غيرها من سائر الأجنبيات . ويوضح ذلك قوله في حديث أبي حُميد رضي الله عنه: إذا كان إنما ينظر إليها لخطبة، فدل على أنه لا يجوز النظر إلى الأجنبية لغير خاطب. وأيضا فوضع البأس والجُناح على الخاطب إذا نظر إلى مخطوبته يدل على أنه لا يجوز النظر لغير خاطب، وأن عليه في نظره إلى الأجنبية بأسا وجناحًا، والله أعلم. عودة الحجاب ج ۳ ص ۳۵۷ ، اظهار الحق والصواب في حكم الحجاب ج۱ ص ۱۹۶ . ←←←←←←←←←←←←

Scanned with CamScanner

په **فتاوی محمودیه** کې ذکر دي چې پردۍ ښځې ته د شهوت په نظر سره کتل حرام دي (۱) ځکه دا د سترګو زِنا ده (۲)، ددینه توبه ویستل په کار دي، او څوک چې ددینه توبه نه اُوباسي نو دا په ګناه باندې اِصرار کول دي (او په کومه ګناه باندې چې اِصرار اوشي نو هغه ګناه کبیره ګرځي). (۳)

په آپ کے مسائل اور اُن کا حل کې ذکر دي: کومې ښځې چې ځان سِینګار کړي او بې پردې په بازار کې ګرځي نو دوی ګناهګارې دي، او څوک چې دوی ته قصدًا ګوري دوی هم ګناهګار دي .... (۴)

بهر حال، (بِلا ضرورت) قصدًا پردۍ ښځې ته کتل حرام دي، البته ناڅاپي نظر معاف دی. (۵)

←←←← قال السندي: وأما المفهوم المخالف لهذا الحديث فإنه لا يجوز لغير الخاطب أن ينظر إليها ولا يتحقق ذلك إلا إذا كانت المرأة محجبة وأما في حالة كشف الوجه والكفين فلا معنى لهذا الحديث بالمفهوم، فهذا أيضًا دليل على عدم جواز كشف الوجه والكفين . عودة الحجاب ج ۳ ص ۳۵۷ ، رسالة الحجاب ص ۴۲ ، اظهار الحق والصواب في حكم الحجاب ج ۱ ص ۱۹۶ .

فجواز أو إباحة إظهار التزين ـ الذي يعده البعض كشف الوجه ـ للمخطوبة دليل على تحريم إظهار تلك الزينة في عامة الأحوال . عودة الحجاب ج ۳ ص ۳۵۶ .

(۱) فإن كان لا يأمن علي نفسه الشهوة لم ينظر الي وجهها الا لحاجة ضرورية . الفقه الحنفي وادلته ج ۲ ص ۳۸۷ كتاب الحظروالاباحة النظر الي المرأة فقه المعاملات القسم الاول ، زيلعي شرح كنز ج ۶ ص ۱۷ كتاب الكراهية فصل في النظر والمس ، مجمع الانهر ج ۴ ص ۲۰۲ كتاب الكراهية فصل في النظر ونحوه .

(۲) بِقَوْلِهِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: اَلْعَيْنَانِ تَزْنِيَانِ وَ زِنَاهُمَا النَّظَرُ . وَالْيَدَانِ تَزْنِيَانِ وَ زِنَاهُمَا الْبَطْشُ . وَالرِّجْلَانِ تَزْنِيَانِ وَ زِنَاهُمَا الْمَشْيُ ، وَالْفَرْجُ يُصَدِّقُ ذَلِكَ كُلَّهُ أَوْ يُكَذِّبُهُ . تبيين الحقائق شرح كنز الدقائق ج ۶ ص ۱۹ كِتَابُ الْكَرَاهِيَةِ فَصْلٌ فِي النَّظَرِ وَالْمَسِّ . و ج ۳ ص ۱۶۳ و ص ۱۶۵ .

(۳) وكل معصية اصر عليه العبد فهي كبيرة ، وكل ما استغفر عنها فهي صغيرة . شرح العقائد النسفية مع النبراس ص ۲۲۵ بحث الكبيرة والصغيرة . فتاوی محمودیه ج ۲۸ ص ۸۳ .

(۴) آپ کے مسائل اور اُن کا حل ج ۸ ص ۵۱ ، ده.

(۵) حرّمت الشريعة الإسلامية النظر إلى الأجنبيات فلا يحل لرجل أن ينظر إلى امرأة غير ←←←←

نابالغه مُشتهاتې جینۍ ته کتل هم صحیح ندي

امام بخاري رَحِمَهُ اللهُ د امام زهري رَحِمَهُ اللهُ په حوالې سره لیکلي دي چې کومه جینۍ نابالغه وي خو مُشتَهاته وي نو اګرچې دا وړه وي، خو بیا هم دیته کتل صحیح ندي (ځکه دیته په کتلو کې د فِتنې خطره ده). (۱)

د پردۍ ښځې کتلو په وخت نظر ښکته کول

زمونږ اَسلافو به ډیر احتیاط کولو، پردو ښځو ته به یې بالکل نه کتل.

حضرت انس رضي الله عنه فرمایي:

إِذَا مَرَّتْ بِكَ امْرَأَةٌ فَغَمِّضْ عَيْنَيْكَ حَتَّى تُجَاوِزَكَ. (۲)

چې کله په تا باندې پردۍ ښځه تیریږي نو خپلې سترګې پټې (یعنی ښکته یې) کړه، تر دې چې هغه د تا نه تیره شي (نو بیا یې کلاؤ کړه).

امام بخاري رحمه الله دا خبره رانقل کړې: حسن بصري رَحِمَهُ اللهُ هم خپل وروَر ته ویلي وو چې ته کله د عجمو ښځې اُووینې چې خپلې سینې او سرونه یې ښکاره کړي وي نو خپل نظر ورنه اَړوه (ځکه الله تعالی دوی ته د کتلو نه منع کړې). (۳)

←←← زوجته أو محارمه من النساء. أما نظرة الفجأة فلا إثم فيها ولا مؤاخذة لأنها خارجة عن إرادة الإنسان... روائع البيان تفسير آيات الأحكام ج ۲ ص ۱۵۱ آيات الحجاب والنظر.

(۱) وَقَالَ الزُّهْرِيُّ رحمه الله: فِي النَّظَرِ إِلَى الَّتِي لَمْ تَحِضْ مِنَ النِّسَاءِ: لَا يَصْلُحُ النَّظَرُ إِلَى شَيْءٍ مِنْهُنَّ مِمَّنْ يُشْتَهَى النَّظَرُ إِلَيْهِ وَإِنْ كَانَتْ صَغِيرَةً. صحيح البخاري كِتَابُ الِاسْتِئْذَانِ قَوْلِ اللهِ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْنِسُوا...﴾، نضرة النعيم ج ۷ ص ۳۰۷۵ غض البصر، و ج ۹ ص ۳۹۱۰ اطلاق البصر

(۲) الورع لابن ابي الدنيا ص ٦٦ بَابُ الْوَرَعِ فِي النَّظَرِ.

(۳) وَقَالَ سَعِيدُ بْنُ أَبِي الْحَسَنِ لِلْحَسَنِ: إِنَّ نِسَاءَ الْعَجَمِ يَكْشِفْنَ صُدُورَهُنَّ وَرُءُوسَهُنَّ؟ قَالَ: «اصْرِفْ بَصَرَكَ عَنْهُنَّ». قَوْلُ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: {قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ} [النور آية ۳۰] وَقَالَ قَتَادَةُ: "عَمَّا لَا يَحِلُّ لَهُمْ {وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ} [النور آية ۳۱] {خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ} [غافر آية ۱۹]: مِنَ النَّظَرِ إِلَى مَا نُهِيَ عَنْهُ. صحيح البخاري كِتَابُ الِاسْتِئْذَانِ قَوْلِ اللهِ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْنِسُوا...﴾، نضرة النعيم ج ۹ ص ۳۹۰۸ اطلاق البصر.

Scanned with CamScanner

د بل چا د کور دَروازې په سُورې کې کتل سخت منع دي

اسلام د مسلمان د حياء او عزت دومره لحاظ ساتلی چې که څوک د بل چا د کور د دَروازې په سُوري کې پټ ګوري نو دداسې کس د پاره يې سخت وعيد ذکر کړی :

۱ . د بخارِي شريف او مسلم شريف حديث دی چې يو سړي د رسول الله صلی الله عليه وسلم د کور د دَروازې په سُوري کې کتل ، او په دې وخت کې د نبي عليه السلام سره په لاس کې د ګومَنزې په شان اُوسپنه وه چې په هغې باندې خپل سَر ګَرُول ، نبي عليه السلام ورته اوفرمايل : لَوْ أَعْلَمُ أَنَّكَ تَنْتَظِرُنِي، لَطَعَنْتُ بِهِ فِي عَيْنَيْكَ .

که چيرته ماته دا يقيني معلومه وی چې ته ماته (قصدًا) راګوری نو ما به دا اُوسپنه ستا په سترګو کې ټومبلې وه .

بيا رسولُ الله صلی الله عليه وسلم اوفرمايل : إِنَّمَا جُعِلَ الإِذْنُ مِنْ قِبَلِ الْبَصَرِ .

بيشکه (د بل چا کور ته د راتلو په وخت) دا اجازت د همدې د پاره مقرر شوی چې په غير مَحرَم باندې نظر اُو نه لږي . (۱)

---

(۱) عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَنَّ سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ السَّاعِدِيَّ، أَخْبَرَهُ : أَنَّ رَجُلًا اطَّلَعَ فِي جُحْرٍ فِي بَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِدْرًى يَحُكُّ بِهِ رَأْسَهُ، فَلَمَّا رَآهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «لَوْ أَعْلَمُ أَنَّكَ تَنْتَظِرُنِي، لَطَعَنْتُ بِهِ فِي عَيْنَيْكَ» قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّمَا جُعِلَ الإِذْنُ مِنْ قِبَلِ الْبَصَرِ» . صحيح البخاري كِتَابُ الدِّيَاتِ مَنِ اطَّلَعَ فِي بَيْتِ قَوْمٍ فَفَقَئُوا عَيْنَهُ، فَلاَ دِيَةَ لَهُ رقم الحديث ۶۹۰۱ .

وفي رواية ..... لَوْ أَعْلَمُ أَنَّكَ تَنْظُرُ لَطَعَنْتُ بِهِ فِي عَيْنِكَ، إِنَّمَا جُعِلَ الِاسْتِئْذَانُ مِنْ أَجْلِ الْبَصَرِ . صحيح البخاري كِتَابُ الِاسْتِئْذَانِ بَابٌ: الِاسْتِئْذَانُ مِنْ أَجْلِ البَصَرِ رقم الحديث ۶۲۴۱ . صحيح مسلم كتاب الآدَابِ بَابُ تَحْرِيمِ النَّظَرِ فِي بَيْتِ غَيْرِهِ رقم الحديث ۴۰ (۲۱۵۶) . مشكوة المصابيح كتاب القصاص بَاب مَا لايضمن من الجِنَايَات الفَصْل الأول رقم الحديث ۳۵۱۵ (۶) .

(تنتظرني) تنظرني. (من قبل البصر) بسبب النظر إلى البيوت لئلا يطلع على عورة أهلها . تعليق مصطفى البغا على صحيح البخاري.

(تنتظرني) هكذا هو في أكثر النسخ أو كثير منها ، وفي بعضها تنظرني بحذف التاء الثانية قال القاضي الأول رواية الجمهور قال والصواب الثاني ويحمل الأول عليه . شرح محمد فؤاد عبد الباقي على صحيح مسلم

Scanned with CamScanner

۲ . د بخاري شريف او مسلم شريف په يو بل حديث کې ذکر دي : حضرت انس رضي الله عنه فرمايي چې يو سړي د رسول الله صلی الله عليه وسلم د يو کور د دَروازې په سُورې کې کتل نو نبي عليه السلام ورپاځيد يو غشې يا ډير غشي يې د ځان سره واخيستل.

حضرت انس رضي الله عنه فرمايي : ګويا زه اوس هم هغه منظر ګورم چې رسول الله ﷺ هغه ته په قلار قلار وَر روان وُ چې هغه په غفلت کې اُوومومي او په نيزه باندې يې اُووهي . (۱)

۳ . رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي :

لَوِ اطَّلَعَ فِيْ بَيْتِكَ أَحَدٌ، وَلَمْ تَأْذَنْ لَهُ. خَذَفْتَهُ بِحَصَاةٍ. فَفَقَأْتَ عَيْنَهُ مَاكَانَ عَلَيْكَ مِنْ جُنَاحٍ . (۲)

که يو کس ستا د کور په دَروازه کې پټ راګوري او تا هغه ته اجازت نه وي کړی بيا تا هغه په ګيټۍ (وړوکي کاڼړي) باندې اُوويشت او د هغه سترګه دې رااُوويسته نو په تا باندې څه ګناه نشته .

نوټ : اګر چې د احنافو په نزد باندې دا احاديث په زَجر محمول دي خو بيا هم ددينه عبرت اخيستل په کار دي چې رسول الله صلی الله عليه وسلم دداسې کس د پاره څومره سخت وعيد ذکر کړی . (۳)

---

(۱) عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ رَجُلًا اِطَّلَعَ مِنْ حُجْرٍ فِيْ بَعْضِ حُجَرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَامَ إِلَيْهِ بِمِشْقَصٍ، أَوْ بِمَشَاقِصَ، وَجَعَلَ يَخْتِلُهُ لِيَطْعُنَهُ . صحيح البخاري كِتَابُ الدِّيَاتِ مَنِ اطَّلَعَ فِيْ بَيْتِ قَوْمٍ فَفَقَئُوا عَيْنَهُ، فَلَا دِيَةَ لَهُ رقم ٦٩٠٠. صحيح مسلم كتاب الآدابِ بَابُ تَحْرِيمِ النَّظَرِ فِيْ بَيْتِ غَيْرِهِ رقم ۴۲ (۲۱۵۷) . سنن ابي داؤد رقم ۵۱۷۱ .

(۲) صحيح البخاري كِتَابُ الدِّيَاتِ بَابُ مَنْ أَخَذَ حَقَّهُ أَوِ اقْتَصَّ دُوْنَ السُّلْطَانِ رقم الحديث ٦٨٨٨ ، صحيح مسلم كتاب الآدابِ بَابُ تَحْرِيمِ النَّظَرِ فِيْ بَيْتِ غَيْرِهِ رقم الحديث ۴۴ (۲۱۵۸) .

وفي رواية : عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنِ اطَّلَعَ فِيْ بَيْتِ قَوْمٍ بِغَيْرِ إِذْنِهِمْ، فَقَدْ حَلَّ لَهُمْ أَنْ يَفْقَئُوا عَيْنَهُ . صحيح مسلم كتاب الآدابِ بَابُ تَحْرِيمِ النَّظَرِ فِيْ بَيْتِ غَيْرِهِ رقم الحديث ۴۳ (۲۱۵۸)

(۳) (مَاكَانَ عَلَيْكَ مِنْ جُنَاحٍ) : أَيْ: عَيْبٍ ... قَالَ ابْنُ الْمَلَكِ أَيْ: إِثْمٍ. عَمِلَ بِهِ الشَّافِعِيُّ رَحِمَهُ اللهُ . وَأَسْقَطَ عَنْهُ ضَمَانَ الْعَيْنِ. قِيْلَ: هٰذَا بَعْدَ أَنْ زَجَرَهُ فَلَمْ يَنْزَجِرْ . وَأَصَحُّ قَوْلَيْهِ أَنَّهُ لَا ضَمَانَ مُطْلَقًا لِإِطْلَاقِ الْحَدِيْثِ. وَقَالَ أَبُوْ حَنِيْفَةَ رَحِمَهُ اللهُ : عَلَيْهِ الضَّمَانُ. فَالْحَدِيْثُ مَحْمُوْلٌ عَلَى الْمُبَالَغَةِ فِي الزَّجْرِ . مرقاة المفاتيح شرح مشكاة المصابيح ج ٦ ص ۲۲۹۸ في تشريح حديث ۳۵۱۴ . ←←←←←←←←←←←←

اَمرد (بې ږیرې هلک) د پاره احتیاط

د کومو خلقو نه چې د فِتنې یَره وي اَمرد به د هغوی نه ځان ساتي . علماؤ تر دې پورې لیکلي دي چې که د فِتنې یره وي نو بیا د اَمرد سره د خط و کتابت نه هم پرهیز په کار دی. (۱)

بې ږیرې هلکانو ته د شهوت په نظر کتل هم حرام دي

حافظ ابن کثیر رَحِمَهُ اللّٰهُ په خپل تفسیر کې لیکلي دي : د اَسلافو نه دا نقل دي چې بې ږیرې هلک ته د شهوت په نظر سره کتل هم حرام دي ؛ ځکه د دینه هم د فِتنې پیدا کیدو یَره ده. (۲)

فقهاء کرامو هم دا لیکلي چې : کوم بې ږیرې هلک قابلِ اِلتفات او قابلِ شهوت وي نو هغه هم د ښځو په حکم کې دی : هغه ته د شهوت په نظر کتل ، لاس ورسره ملاوول ، خبرې ورسره کول او ځانله ورسره کیناستل حرام دي .

←←←← (لَطَعَنْتُ بِهِ فِيْ عَيْنِكَ) : قَالَ الطِّيْبِيُّ رَحِمَهُ اللّٰهُ : دَلَّ عَلَى أَنَّ الْاِطِّلَاعَ مَعَ غَيْرِ قَصْدِ النَّظَرِ لَا يَتَرَتَّبُ عَلَيْهِ الْحُكْمُ كَالْمَارِّ .... وَقَالَ ابْنُ الْمَلَكِ: أَيْ: إِنَّمَا احْتِيْجَ إِلَى الْإِسْتِئْذَانِ فِي الدُّخُوْلِ لِئَلَّا يَقَعَ النَّظَرُ مَنْ هُوَ خَارِجٌ إِلَى دَاخِلِ الْبَيْتِ. فَيَكُوْنُ بِلَا اِسْتِئْذَانٍ كَالدُّخُوْلِ بِلَا اِسْتِئْذَانٍ. قَالَ النَّوَوِيُّ رَحِمَهُ اللّٰهُ : فِيْهِ جَوَازُ رَمْيِ عَيْنِ الْمُتَطَلِّعِ بِشَيْءٍ خَفِيْفٍ، وَلَوْ فُقِئَتْ لَا ضَمَانَ عَلَيْهِ إِذَا نَظَرَ فِيْ بَيْتٍ لَيْسَ فِيْهِ مَحْرَمٌ لَهُ. كَذَا نَقَلَهُ الطِّيْبِيُّ هُنَا. لٰكِنَّ قَوْلَهُ بِشَيْءٍ خَفِيْفٍ إِنَّمَا يُلَائِمُ الْحَدِيْثَ الْأَوَّلَ فَتَأَمَّلْ . وَأَمَّا هٰذَا الْحَدِيْثُ فَالظَّاهِرُ أَنَّهُ مَحْمُوْلٌ عَلَى إِرَادَةِ الزَّجْرِ وَالتَّغْلِيْظِ. كَمَا هُوَ مَذْهَبُ أَبِيْ حَنِيْفَةَ رَحِمَهُ اللّٰهُ فِي الْحَدِيْثَيْنِ. وَالْفَرْقُ عِنْدَهُ بَيْنَهُمَا عَلَى فَرْضِ الْوُقُوْعِ أَنَّ فِي الْأَوَّلِ الدِّيَةَ. وَفِي الثَّانِي الْقِصَاصَ. هٰذَا هُوَ مُقْتَضَى مَذْهَبِهِ . وَاللّٰهُ تَعَالَى أَعْلَمُ. مرقاة المفاتيح شرح مشكاة المصابيح ج ٦ ص ٢٢٩٩ في تشريح حديث ٣٤١٥ .

(۱) وَإِنْ كَانَ صَبِيْحًا فَحُكْمُهُ حُكْمُ النِّسَاءِ . وَهُوَ عَوْرَةٌ مِنْ قَرْنِهِ إِلَى قَدَمِهِ لَا يَحِلُّ النَّظَرُ إِلَيْهِ عَنْ شَهْوَةٍ . رد المحتار على الدر المختار كِتَابُ الْحَظْرِ وَالْإِبَاحَةِ فَصْلٌ فِي النَّظَرِ وَالْمَسِّ ج ٦ ص ٣٦٥ ، الفتاوى الهندية كِتَابُ الْكَرَاهِيَةِ اَلْبَابُ الثَّامِنُ فِيْمَا يَحِلُّ لِلرَّجُلِ النَّظَرُ إِلَيْهِ وَمَا لَا يَحِلُّ لَهُ ج ٥ ص ٣٣٠ . فتاوى محموديه ج ٢٨ ص ١٥٩ اسلامی آداب واخلاق

(۲) وَقَدْ قَالَ كَثِيْرٌ مِنَ السَّلَفِ : إِنَّهُمْ كَانُوْا يَنْهَوْنَ أَنْ يُحِدَّ الرَّجُلُ بَصَرَهُ إِلَى الْأَمْرَدِ . وَقَدْ شَدَّدَ كَثِيْرٌ مِنْ أَئِمَّةِ الصُّوْفِيَّةِ فِيْ ذٰلِكَ . وَحَرَّمَهُ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ لِمَا فِيْهِ مِنَ الْإِفْتِتَانِ . وَشَدَّدَ آخَرُوْنَ فِيْ ذٰلِكَ كَثِيْرًا جِدًّا. تفسير ابن كثير ج ٦ ص ٤٠ سورة النور في تشريح آية ٣٠ .

Scanned with CamScanner

لیکن که چاته په خپل نفس باندې پوره کنټرول حاصل وي او د خوبېدو نه محفوظ وي نو بیا دده د پاره هغه ته کتل او د هغه سره خبرې کول جائز دي، خو لیکن بیا هم احتیاط په دې کې دی چې پرهیز ورنه اوکړې شي. (۱)

ځکه کله په اول ځل کتلو سره د انسان په طبعیت کې د شهوت آثر نه وي نو دا په خپل ځان باندې دا ګمان اوکړي " چې ګني زما نظر د شهوت نه خالي دی نو که زه ورګورم دا خبر دی" خو لیکن په بار بار کتلو سره څو ورځې پس دده په زړه کې د هغه محبت ننوځي نو ارادې یې خرابې شي. لهذا احتیاط په دې کې دی چې بې بېرېې بنائسته هلک ته بلاضرورت د کتلو نه پرهیز اوکړې شي.

د امام اعظم ابوحنیفه رَحِمَهُ اللّٰهُ احتیاط

امام اعظم ابوحنیفه رَحِمَهُ اللّٰهُ ډیر لوي عالِم او بزرګ ؤ خو بیا یې هم دومره کلک اِحتیاط کولو چې کله امام محمد رَحِمَهُ اللّٰهُ په اول ځل باندې دده دَرس ته د سبق د پاره راغی نو دده په مخ باندې ګیره نه وه، امام صاحب ورته وویل: چې تر څو پورې ستا ګیره نه وي راغلي ته شاته کینه.

نو دا به په دَرس کې شاته کیناستلو، ډیره زمانه پس اِتفاقًا وریاندې د امام صاحب نظر پریوت نو په تعجّب سره یې ورنه پوښتنه اوکړه: آیا ستا ګیره هم راغلې ده؟

سبحان الله. دواړه پاکې هَستیې وی لیکن بیا یې هم کلک احتیاط کول. په نن دَور کې خود امام صاحب نه لوي عالِم او لوي بزرګ نشته نو بیا څوک دا دعویٰ کولې شي چې ماته د احتیاط ضرورت نشته؟ (۲)

---

(۱) وَالْغُلَامُ إِذَا بَلَغَ مَبْلَغَ الرِّجَالِ وَلَمْ يَكُنْ صَبِيحًا فَحُكْمُهُ حُكْمُ الرِّجَالِ. وَإِنْ كَانَ صَبِيحًا فَحُكْمُهُ حُكْمُ النِّسَاءِ. وَهُوَ عَوْرَةٌ مِنْ قَرْنِهِ إِلَى قَدَمِهِ لَا يَحِلُّ النَّظَرُ إِلَيْهِ عَنْ شَهْوَةٍ. فَأَمَّا الْخَلْوَةُ وَالنَّظَرُ إِلَيْهِ لَا عَنْ شَهْوَةٍ لَا بَأْسَ بِهِ. وَلِهٰذَا لَا يُؤْمَرُ بِالنِّقَابِ. الفتاوی الهندیة كِتَابُ الْكَرَاهِيَةِ اَلْبَابُ الثَّامِنُ فِيمَا يَحِلُّ لِلرَّجُلِ النَّظَرُ إِلَيْهِ وَمَا لَا يَحِلُّ لَهُ ج ۵ ص ۳۳۰. رد المحتار علی الدر المختار كِتَابُ الْحَظْرِ وَالْإِبَاحَةِ فَصْلٌ فِي النَّظَرِ وَالْمَسِّ ج ۶ ص ۳۶۵، فتاوی عثمانیه ج ۱۰ ص ۱۰۹، و ص ۸۴ الحجاب.

(۲) ندائے ممبر و محراب ج ۲ ص ۲۹۲.

د علماؤ وصیت خپلو شاګردانو ته

لویو لویو علماؤ به خپلو شاګردانو ته دا خصوصي وصیت کولو چې د بې ګیرو هلکانو سره د مجلس نه ځان ساتئ .

فتح موصلي رَحِمَهُ اللهُ فرمایي چې ما د دیرش (۳۰) آبدالو (لویو لویو علماؤ) سره ملاقات کړی ، کله به چې زه د هغوی نه رارُخصتیدم نو هغوی ټولو ماته دا وصیت کړی چې د بې ګیرې هلکانو د مجلس نه ځان ساته . (۱)

امام غزالي رَحِمَهُ اللهُ د یو صوفي خبره نقل کړې ، چې : که زما په یو مرید باندې شلوُونکې زمرې حمله اوکړي نو زه وریاندې دومره نه ویریږم لکه څومره چې د بې ګیرې ښائسته هلک نه وریاندې ویریږم . (۲)

علماؤ دا هم لیکلي چې د بې ګیرې ښائسته هلکانو سره مه کینئ ځکه د ځوانو پَردو جینکو سره کیناستلو کې دومره فِتنه نشته څومره چې دې بې ګیرې ښائسته هلکانو سره په کیناستلو کې ده ، وجه داده چې د ځوانې پَردې جینۍ سره هر کس نشي کیناستی ، په دې کې ډیر رُکاوټونه دي ، او د هلکانو سره خو هر کس کیناستې شي نو فِتنه ورنه زر پیدا کیږي . (۳)

چې الله تعالی څوک ذلیل کول اوغواړي نو په زړه کې ورله د هلکانو مِینه پیدا کړي

چې الله تعالی څوک ذلیل کول او رَسوا کول اوغواړي نو د هغه په زړه کې د بې ګیرې ښائسته هلکانو مِینه پیدا کړي ، بیا ټوله ورځ د هغوی په مجلسونو کې ناست وي ، او هغوی ته د شهوت په نظر ګوري .

---

(۱) وَمَا زَالَ أَئِمَّةُ الْعِلْمِ وَالدِّينِ كَأَئِمَّةِ الْهُدٰى وَشُيُوْخِ الطَّرِيْقِ يُوْصُوْنَ بِتَرْكِ صُحْبَةِ الْأَحْدَاثِ حَتّٰى يُرْوٰى عَنْ فَتْحِ الْمُوْصِلِيِّ رَحِمَهُ اللهُ أَنَّهُ قَالَ: صَحِبْتُ ثَلَاثِيْنَ مِنَ الْأَبْدَالِ كُلُّهُمْ يُوْصِيْنِيْ عِنْدَ فِرَاقِهِ بِتَرْكِ صُحْبَةِ الْأَحْدَاثِ .
مجموع الفتاوی لابن تیمیة ج ۱۵ ص ۴۲۰ . و ج ۲۱ ص ۲۵۲

(۲) کیمیائی سعادت ص ۲۹۸ . بد نظری کا علاج ص ۳۷

(۳) حیاء اور پاکدامنی ص ۶۹ .

بعضې علماؤ فرمايلي دي: مَاسَقَطَ عَبْدٌ مِنْ عَيْنِ اللهِ إِلَّا ابْتَلَاهُ بِصُحْبَةِ هٰؤُلَاءِ الْأَنْتَانِ.

کوم کس چې د الله ﷻ د نظر نه اُوغورځيږي (او دا رَسواء کول اوغوارِي) نو دا په ګنده يعنی د بې ګيرې خرابو هلکانو په مجلس باندې مبتلاء کړي. (۱)

شيخ واسطي رَحِمَهُ اللهُ فرمايي:

إِذَا أَرَادَ اللهُ هَوَانَ عَبْدٍ أَلْقَاهُ إِلَى هٰؤُلَاءِ الْأَنْتَانِ وَالْجِيَفِ. يُرِيْدُ بِهٖ صُحْبَةَ الْأَحْدَاثِ. (۲)

چې کله الله تعالی د يو بنده د ذِلت اِراده اوکړي نو هغه ددې ګنده او مردارو خلقو مجلس ته اُوولي، ددينه مراد د بې ګيرو خرابو هلکانو سره مجلس کول دي.

(يعنی دداسې کس په زړه کې بشائسته هلکانو ته د کتلوعادت پيدا کړي).

لوي عابِد هغه دی چې خپل ځان د ګناه نه ساتي

بعضې خلق عابِد هغه چاته وايي چې ډير نوافل کوي، ډير وظائف او تسبيحات وايي حالانکه لوي عابد هغه کس دی چې د ګناهونو نه خپل ځان ساتي.

رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حضرت ابو هريره رضی الله عنه ته اوفرمايل:

اِتَّقِ الْمَحَارِمَ تَكُنْ أَعْبَدَ النَّاسِ. (۳)

ته ځان د هر قِسمه ګناهونو نه اُوساته نو په ټولو خلقو کې به لوي عابِد جوړ شې.

عوام خلق د مستحبات‌و و فضائلو لحاظ ساتي خو د ګناه نه بچ کيدو اهتمام نه کوي، او فرائضو لحاظ هم نه ساتي، حالانکه اَهم څيز دادی چې انسان د هر قِسمه ګناهونو نه ځان اُوساتي او د فرائضو اَداء کولو پابندي اوکړي نو داسې کس غټ عبادت ګزار دی. (۴)

---

(۱) مجموع الفتاوی لابن تيمية ج ۱۵ ص ۴۲۰. و ج ۲۱ ص ۲۵۲.

(۲) شريعت وطريقت ص ۴۵۰، بدنظري کا علاج ص ۳۸.

(۳) سنن الترمذي أَبْوَابُ الزُّهْدِ بَابٌ: مَنِ اتَّقَى الْمَحَارِمَ فَهُوَ أَعْبَدُ النَّاسِ رقم الحديث ۲۳۰۵، سنن ابن ماجة رقم الحديث ۴۲۱۷، مسند احمد مخرجا رقم الحديث ۸۰۹۵، المعجم الاوسط رقم الحديث ۷۰۵۴، مشكاة المصابيح كِتَابُ الرِّقَاقِ الْفَصْلُ الثَّانِي رقم الحديث ۵۱۷۱(۱۷).

(۴) (اِتَّقِ الْمَحَارِمَ): وَهِيَ شَامِلَةٌ لِجَمِيعِ الْمُحَرَّمَاتِ مِنْ فِعْلِ الْمَنْهِيَّاتِ وَتَرْكِ الْمَأْمُورَاتِ (تَكُنْ أَعْبَدَ النَّاسِ) إِذْ لَا عِبَادَةَ أَفْضَلُ مِنَ الْخُرُوجِ عَنْ عُهْدَةِ الْفَرَائِضِ. وَعَوَامُّ النَّاسِ يَتْرُكُونَهَا وَيَعْتَنُونَ ←←←←←←

د بدنظرۍ نه د بچ کيدو علاج او طريقې

په دې دَور کې د انټرنټ، فيس بُک، ټي وي، او وي سي آر په وجه فحاشي ډيره زياته شوې ده، خوانې ښځې په بازارونو او کوڅو کې بې پردې ښکاره مخ ګرځي، ځاى په ځاى په بُوردونو باندې د ښځو بې حياء تصويرونه په نظر راځي، په اَخبارونو کې د ښځو د فحاشۍ تصويرونه چاپ کيږي، نو اګر چې په داسې دَور کې په ظاهره باندې د نظرونو حفاظت مشکل معلوميږي خو چې د چا په زړه کې اِيمان وي او په قرآن کريم او احاديثو کې چې ده ته د کومو احکاماتو حکم شوې وي په هغې باندې عمل کوي نو هغه په آسانه ددې بَدنظرۍ نه بچ کيدې شي.

ځکه په قرآن و حديث کې ددې علاج او ددينه د بچ کيدو طريقې شته، همدارنګې بزرګانو هم ددينه د بچ کيدو طريقې بيان کړې دي.

زه درته د بَدنظرۍ نه د بچ کيدو اُوولس (۱۷) طريقې ذکر کوم:

۱. نظر ښکته ساتل

د بَدنظرۍ نه د بچ کيدو بهترينه طريقه داده چې انسان خپل نظر ښکته ساتي.

الله تعالى مؤمنانو سړو او مؤمنانو ښځو ته د نظر ښکته کولو حکم کړې:

﴿ قُلْ لِلْمُؤْمِنِيْنَ يَغُضُّوْا مِنْ اَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوْا فُرُوْجَهُمْ ذٰلِكَ اَزْكٰى لَهُمْ اِنَّ اللّٰهَ خَبِيْرٌ بِمَا يَصْنَعُوْنَ ۝ وَقُلْ لِلْمُؤْمِنٰتِ يَغْضُضْنَ مِنْ اَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوْجَهُنَّ ﴾.(۱)

ترجمه: اې پيغمبره! ته مؤمنانو سړو ته اُووايه چې خپلې سترګې (نظرونه) ښکته ساتي، او د خپلو شرمګاهو حفاظت دې کوي، دا ددوى د پاره ډيره پاکيزه (او بهتره) خبره

←←←← بِكَثْرَةِ النَّوَافِلِ. فَيُضَيِّعُوْنَ الْأُصُوْلَ وَيَقُوْمُوْنَ بِالْفَضَائِلِ. فَرُبَّمَا يَكُوْنُ عَلَى شَخْصٍ قَضَاءُ صَلَوَاتٍ وَيَغْفُلُ عَنْ أَدَائِهَا وَيَطْلُبُ عِلْمًا أَوْ يَجْتَهِدُ عَمَلًا فِيْ صَلَوَاتٍ وَعِبَادَاتٍ نَفْلٍ أَوْ يَكُوْنُ عَلَى أَحَدٍ مِنَ الزَّكَاةِ أَوْ حُقُوْقِ النَّاسِ فَيُطْعِمُ الْفُقَرَاءَ أَوْ يَبْنِي الْمَسَاجِدَ وَالْمَدَارِسَ وَنَحْوَهَا مرقاة المفاتيح ج ۸ ص ۳۲۳۷ في تشريح حديث ۵۱۷۱

(۱) النور آية ۳۰، ۳۱.

ده ، بيشکه الله تعالی د خلقو په هغه کارونو ښه خبر دار دی کوم چې دوی کوي . او ته مؤمنانو ښځو ته اُووايه چې دوی دې خپلې سترګې (او نظرونه) ښکته ساتي ، او د خپلو شرمګاهو حفاظت دې کوي .

فائده : لهذا مسلمان ته په کار دي چې کله په لاره باندې پېدل روان وي نو لاندې لارې ته دې ګوري ، خو که په سورلۍ باندې روان وي نو بيا دې د ضرورت په مقدار مخې ته ګوري .

البته که د څه ضرورت په وجه يې د پردو ښځو سره د خبرو کولو ضرورت راشي نو بيا دې ورسره د ضرورت په مقدار خبرې اوکړي خو هغوی ته دې نيغ نيغ نه ګوري .

۲ . وَاده کول . يا نفلي روژې نيول

د بَدنظرۍ نه د بچ کيدو دويمه طريقه داده چې چاته الله تعالی قدرت ورکړې وي هغه دې واده اوکړي ، ځکه په واده سره سړې او ښځه په حرامو کارونو کې د مبتلاء کيدو نه بچ کيږي ، نبي عليه السلام ځوانانو ته د وَاده ترغيب ورکړی .

او چې د چا د وَاده وَس نه وي نو بيا يې ورته بله طريقه خودلې چې نفلي روژې دې نيسي نو په دې سره به دا د ناجائزو کارونو نه بچ شي .

۱. د بخاري شريف او مسلم شريف حديث دی ، رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمايي :

يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ ! مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ فَإِنَّهُ أَغَضُّ لِلْبَصَرِ وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَهُ وِجَاءٌ . (۱)

اې د ځوانانو ټولګيه ! څوک چې په تاسو کې د نکاح طاقت لري نو هغه دې نکاح اوکړي ؛ ځکه د نکاح په وجه نظر محفوظ کيږي او د شرمګاه حفاظت راځي ، او څوک چې د نکاح طاقت نلري نو هغه دې (نفلي) روژې نيسي ؛ ځکه په دې سره شهوت دفع کيږي.

(۱) صحيح مسلم كِتَابُ النِّكَاحِ بَابُ اسْتِحْبَابِ النِّكَاحِ لِمَنْ تَاقَتْ نَفْسُهُ إِلَيْهِ، وَوَجَدَ مُؤَنَهُ، وَاشْتِغَالِ مَنْ عَجَزَ عَنِ الْمُؤَنِ بِالصَّوْمِ رقم الحديث ۱۴۰۰ . صحيح البخاري كِتَابُ النِّكَاحِ بَابُ قَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: « مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ البَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ، لِأَنَّهُ أَغَضُّ لِلْبَصَرِ وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ » رقم الحديث ۵۰۶۵ ،

۲ . د نکاح په وخت ځوانان خپل شهوت په جائزې طريقې سره پوره کوي او په دې ورته اَجر هم ملاويږي .

د مسلم شريف حديث دی ، رسولُ الله صلی الله عليه وسلم فرمايي :

وَفِي بُضْعِ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ .

په تاسو کې چې څوک په حلالې طريقې سره کوروالې کوي نو په دې کې هم صدقه ده .

صحابه کرامو پوښتنه اوکړه :

يَا رَسُولَ اللهِ ! أَيَأتِي أَحَدُنَا شَهْوَتَهُ وَيَكُونُ لَهُ فِيهَا أَجْرٌ ؟

اې د الله رسوله ! په مونږ کې چې څوک خپل شهوت پوره کوي نو آيا دده د پاره په دې کې هم اَجر دی ؟

نبي عليه السلام ورته اوفرمايل :

أَرَأَيْتُمْ لَوْ وَضَعَهَا فِي حَرَامٍ أَكَانَ عَلَيْهِ فِيهَا وِزْرٌ ؟ فَكَذَلِكَ إِذَا وَضَعَهَا فِي الْحَلَالِ كَانَ لَهُ أَجْرٌ .

تاسو ماته دا اُووايئ که چيرته دې کس دا شهوت په حرام ځاى کې پوره کړې وى نو آيا په ده باندې به ګناه نه وه ؟ (ضرور به وه) ، نو چې کله يې په حلال ځاى کې خپل شهوت پوره کړو نو اوس به دده د پاره (ضرور) اَجروي . (۱)

هر جائز کار په ښه نيت سره کول عبادت دی : ددې حديث نه دا معلومه شوه چې هر

---

(۱) پوره حديث داسې دی : عَنْ أَبِي ذَرٍّ رضي الله عنه أَنَّ نَاسًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالُوا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا رَسُولَ اللهِ! ذَهَبَ أَهْلُ الدُّثُورِ بِالْأُجُورِ، يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّي، وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ، وَيَتَصَدَّقُونَ بِفُضُولِ أَمْوَالِهِمْ، قَالَ: " أَوَلَيْسَ قَدْ جَعَلَ اللهُ لَكُمْ مَا تَصَدَّقُونَ ؟ إِنَّ بِكُلِّ تَسْبِيحَةٍ صَدَقَةً، وَكُلِّ تَكْبِيرَةٍ صَدَقَةً، وَكُلِّ تَحْمِيدَةٍ صَدَقَةً، وَكُلِّ تَهْلِيلَةٍ صَدَقَةً، وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ، وَنَهْيٌ عَنْ مُنْكَرٍ صَدَقَةٌ، وَفِي بُضْعِ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ ! أَيَأتِي أَحَدُنَا شَهْوَتَهُ وَيَكُونُ لَهُ فِيهَا أَجْرٌ ؟ قَالَ: « أَرَأَيْتُمْ لَوْ وَضَعَهَا فِي حَرَامٍ أَكَانَ عَلَيْهِ فِيهَا وِزْرٌ ؟ فَكَذَلِكَ إِذَا وَضَعَهَا فِي الْحَلَالِ كَانَ لَهُ أَجْرٌ » . صحيح مسلم كِتَابُ الزَّكَاةِ بَابُ بَيَانِ أَنَّ اسْمَ الصَّدَقَةِ يَقَعُ عَلَى كُلِّ نَوْعٍ مِنَ الْمَعْرُوفِ رقم الحديث ۵۳ (۱۰۰۶) .

جائز کار په ښه نیت سره کول عبادت دی ، تر دې چې که یو کس د خپلې بي بي سره کور والې په دې نیت باندې کوي چې زما د بي بي حق پوره شي ، یا زه او هغه د ناجائزو کارونو نه بچ شو ، یا زمونږ نظر محفوظ شي ، یا یې د نېک بچي اِراده وي نو دا هم عبادت دی ، په دې هم ورته اَجر ملاویږي . (۱)

۳ . د الله تعالی د مَعِیَت سوچ کول

د بَدنظرۍ نه د بچ کیدو دریمه طریقه داده چې انسان به هر وخت د ځان سره دا سوچ کوي چې الله تعالی ما ګوري: ﴿ أَلَمْ يَعْلَمْ بِأَنَّ اللَّهَ يَرَىٰ ﴾ . (۲)

ترجمه : آیا دا نه پوهیږي چې الله تعالی هر څه ګوري .

الله تعالی د انسان په هر عمل باندې خبردار دی : ﴿ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴾ . (۳)

ترجمه : بیشکه الله تعالی د خلقو په هغه کارونو ښه خبردار دی کوم چې دوی کوي .

بل ځای فرمایي : ﴿ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴾ . (۴)

ترجمه او الله تعالی ښه خبردار دی په هغه کارونو باندې چې تاسو یې کوی .

الله تعالی د انسان په پټو رازونو باندې هم خبردار دی :

---

(۱) (وَفِي بُضْعِ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ) هو بضم الباء ويطلق على الجماع ويطلق على الفرج نفسه وكلاهما تصح إرادته هنا وفي هذا دليل على أن المباحات تصير طاعات بالنيات الصادقات فالجماع يكون عبادة إذا نوى به قضاء حق الزوجة ومعاشرتها بالمعروف الذي أمر الله تعالى به أو طلب ولد صالح أو إعفاف نفسه أو إعفاف زوجته ومنعهما جميعا من النظر إلى حرام أو الفكر فيه أو الهم به أو غير ذلك من المقاصد الصالحة . شرح محمد فؤاد عبد الباقي على صحيح مسلم .

(۲) العلق آية ۱۴ .

(۳) النور آية ۳۰ .

(۴) المنافقون آية ۱۱ . و آل عمران آية ۱۵۳ ، و التوبة آية ۱۶ . المجادلة آية ۱۳ . الحشر آية ۱۸ .

همدا مضمون په نورو آیتونو کې هم ذکر دی : ﴿ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴾ . المائدة آية ۸ ، النور آية ۵۳ .

﴿ إِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ ﴾ . النمل آية ۸۸ .

﴿ يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ ﴾ .(۱)

ترجمه : الله تعالی پوهیږي د سترګو په خیانت او څه چې سینې پټوي .

انسان د الله تعالی نه په هیڅ ځای کې نشي پټیدی :

﴿ وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴾ .(۲)

ترجمه : او الله تعالی د تاسو سره وي هر چیرته چې تاسویئ ، او الله تعالی ټول هغه کارونه ګوري کوم چې تاسو کوئ .

نو چې کله انسان ددې آیتونو دا مضمون ذهن ته راولي نو په دې سره به دده په زړه کې یَره پیدا شي او د بَدنظرۍ نه به منع شي .

د مثال په ذریعه وضاحت : که په یو ځای کې د یوې ښځې سره خپل خاوند یا خپل پلار وغیره ولاړ وي نو هیڅوک هغې ته په بَدنظر نه ګوري ځکه دده سره دا یره وي چې که زه ورَاُوګورم نو هسې نه چې د هغې خاوند یا پلار راته ضرر رااُورسوي او یا رانه خفه شي .

یا د یو سړي سره خپل پلار ولاړ وي نو دا به هیڅ کله ددې خپل پلار په مخکې پرَدی ښځې ته اُو نه ګوري ، ځکه دې دا ګمان کوي چې ماته پلار راګوري .

همدغه شان مسلمان ته دا سوچ په کار دی چې که زه پرَدۍ ښځې ته ګورم نو الله تعالی ماویني ، هغه زه ددې ګناه نه منع کړې یم ، نو هسې نه چې سمدستي سزا راکړي .

٤. د الله ﷻ د عذاب نه ویریدل

په دې کې شک نشته چې بَدنظري ګناه او حرام ده ، اوس چې څوک دا ګناه کوي نو الله ﷻ ده ته څه مهلت ورکوي خو چې د حَد نه تجاوز اوکړي نو بیا د هغه ګرِفت هم ډیر سخت دی : ﴿ إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ ﴾ . (۳)

ترجمه : بیشکه ستا د رَب نیول ډیر سخت دي .

(۱) غافر (المؤمن) آیة ۱۹ .

(۲) الحدید آیة ۴ .

(۳) البروج آیة ۱۲ .

Scanned with CamScanner

او الله تعالى چې څوک ذليل کړي نو بيا هغه ته بل څوک عزت نشي ورکولی :

﴿ وَمَنْ يُّهِنِ اللّٰهُ فَمَا لَهٗ مِنْ مُّكْرِمٍ ﴾. (۱)

ترجمه : او څوک چې الله تعالی ذليل کړي نو هغه له څوک عزت ورکوونکي نشته .

د مخکيني قومونو د تباهی وجه " د الله ﷻ نافرماني کول وو "

الله تعالى مخکيني غټ غټ قومونه تباه کړي دي د هغې واحد سبب د الله ﷻ نافرماني کول ، او د الله ﷻ د حکمونو نه مخ اړول وو .

الله ﷻ د بني اسرائيلو د هلاک شوي يو قوم (أصحابُ السّبت) په باره کې فرمايي :

﴿ فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَّا نُهُوْا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُوْنُوْا قِرَدَةً خٰسِئِيْنَ ﴾. (۲)

ترجمه : هر کله چې دوی سرکشي اوکړه د هغې شي نه د کوم نه چې دوی منع شوي وو (يعنی د الله جل جلاله حکم يې أو نه منل) ، نو مونږ دوی ته وويل : چې تاسو ذليله بيزوګان شئ .

بل ځای الله ﷻ د فرعون او دده د ملګرو په باره کې فرمايي :

﴿ فَلَمَّآ اٰسَفُوْنَا انْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَاَغْرَقْنٰهُمْ اَجْمَعِيْنَ ﴾. (۳)

ترجمه : هر کله چې دوی زه ناراضه کړم ، نو مونږ د هغوی نه بدله واخيسته ، بيا مو ټول غرق کړل .

د بعضې هلاک شوو قومونو اجمالي تذکره : الله ﷻ د حضرت لوط عليه السلام ټول قوم (بغير د يو څو کسانو نه) د آسمانه پورې اوچت کړو ، بيا يې ألته (پړ مخ) رااوغورځول ، او د پاسه يې پرې د کاڼو باران اوکړو .

د حضرت نوح عليه السلام ټول قوم يې (بغير د يو څو کسانو نه نور ټول) په طوفان کې غرق کړل .

---

(۱) الحج آية ۱۸ .

(۲) الاعراف آية ۱٦٦ .

(۳) الزخرف آية ۵۵ .

Scanned with CamScanner

د حضرت هود عليه السلام په قوم (عاديانو) باندې يې سخته تيزه هوا مسلط کړه، او ټول قوم يې په زمکه ويشتلو راويشتلو سره تباه کړو.

د حضرت صالح عليه السلام په قوم (ثموديانو) باندې حضرت جبريل عليه السلام د الله ﷻ په حکم يوه تيزه چغه او وهله، چې د هغې په وجه د ټولو زړونه اُوچاوديدل، او ځاى په ځاى ټول هلاک شو.

د حضرت شعيب عليه السلام په قوم باندې يې د وريځې نه اُور رااُو وَرول، او ټول قوم يې تباه او برباد کړو.

په بني اسرائيلو باندې يې مختلف قسمه عذابونه راوستل: کله قيد شو، کله يې کوروونه او سوزيدل، کله جلا وطن شو، او کله مړه شو.

قارون يې سره د ملګرو او مال و دولت نه په زمکه کې خخ کړو.

ابليس باوجود د ډير عبادت نه بياهم د آسمانونه رااُويستلې شو، شکل يې بدل شو، لعنتي شو، او هميشه د پاره تباه وبرباد شو.

قدرمنو! دا غټ غټ قومونه چې الله ﷻ تباه و برباد کړل نو ددې واحد سبب د الله تعالى نافرماني کول او ګناهونه کول وو.

چې کله هم يو قوم د الله ﷻ نافرماني کړې او د خپل وخت د پيغمبر خبره يې نده منلې نو الله رب العزت هغه قوم تباه کړى. الله ﷻ فرمايي:

﴿ فَكُلًّا اَخَذْنَا بِذَنْۢبِهٖ ۚ فَمِنْهُمْ مَّنْ اَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا ۚ وَمِنْهُمْ مَّنْ اَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ وَمِنْهُمْ مَّنْ خَسَفْنَا بِهِ الْاَرْضَ ۚ وَمِنْهُمْ مَّنْ اَغْرَقْنَا ۚ وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلٰكِنْ كَانُوْٓا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ ﴾.(۱)

ترجمه: پس هر يو مونږ د هغوى د ګناه په وجه اُونيول، په بعضو مو کاڼي رااُوورول، بعضى يو چغى (د حضرت جبريل عليه السلام) اونيول، بعضى مو په زمکه کې ورننويستل، او بعضې مو (په اُوبو کې) غرق کړل، او الله ﷻ په دوى ظلم ندې کړى،

(۱) العنکبوت آية ۴۰.

بلکه دوی په خپلو ځانونو باندې ظلم کوونکي وو (چې ګناهونه یې کول) .

په ګناه کولو سره الله ﷻ ته غیرت ورځي

رسولُ الله صلی الله علیه وسلم فرمایي :

لَا أَحَدٌ أَغْيَرَ مِنَ اللهِ، وَلِذَلِكَ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ . (۱)

د الله تعالی نه بل څوک ډیر غیرتي نشته ، او د همدې غیرت په وجه یې ښکاره او پټ ګناهونه حرام کړي دي .

ددې حدیث نه معلومه شوه چې د بدنظرۍ او نورو ګناهونو په وجه د الله تعالی غیرت په جوش کې راځي ، په داسې کس باندې لعنت راوروي ، د خپل دَربار نه یې شړي ، او د خپل رحمت نه یې لرې کوي .

او څوک چې د تقوٰی او پرهیزګارۍ والا ژوند تیروي نو په داسې کس باندې رَحمتونه راوروي او خپل مقرّب یې جوړوي .

۵ . د جهنم د سزا نه ویریدل

چې کله د انسان په زړه کې د بَدنظرۍ شوق راپورته شي نو دا دې ځانته د جهنم سختې سزاګانې رایادې کړي کومې چې د ګناهګارانو د پاره مقرر شوي .

علماؤ لیکلي چې څوک په بَدنظرۍ کې مبتلاء وي نو د قیامت په ورځ به دده په سترګو کې ویلې شوی ګرمه تانبه واچولې شي ، او دده په سترګو کې به ګرم سیخونه اُوتومبلې شي .

---

(۱) . صحیح مسلم کتاب التَّوْبَةِ رقم الحدیث بَابُ غَيْرَةِ اللهِ تَعَالَى وَتَحْرِيمِ الْفَوَاحِشِ رقم الحدیث ۳۳ (۲۷۶۰) ، و رقم الحدیث ۳۴ (۲۷۶۰) . صحیح البخاري كِتَابُ تَفْسِيرِ الْقُرْآنِ بَابُ قَوْلِهِ: {وَلاَ تَقْرَبُوا الفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ} رقم الحدیث ۴۶۳۴ ، و رقم الحدیث ۴۶۳۷ بَابُ قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: {قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ} .

وفي روایة : .... أَتَعْجَبُونَ مِنْ غَيْرَةِ سَعْدٍ، وَاللهِ لَأَنَا أَغْيَرُ مِنْهُ، وَاللهُ أَغْيَرُ مِنِّي، وَمِنْ أَجْلِ غَيْرَةِ اللهِ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ . صحیح البخاري كِتَابُ التَّوْحِيدِ بَابُ قَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ شَخْصَ أَغْيَرُ مِنَ اللهِ» رقم الحدیث ۷۴۱۶ ، و رقم الحدیث ۶۸۴۶ كِتَابُ الحُدُودِ بَابُ مَنْ رَأَى مَعَ امْرَأَتِهِ رَجُلًا فَقَتَلَهُ . صحیح مسلم كِتَابُ اللِّعَانِ رقم الحدیث ۱۷(۱۴۹۹) .

Scanned with CamScanner

نو چې کله انسان ځانته دا سزاګانې رامخې ته کړي نو اُميد دی چې ددې بدنظرۍ ګناه نه به ورته د توبې توفيق ملاؤ شي .

٦. د الله تعالی د راضي کولو سوچ کول

د چا په زړه کې چې پرَدو ښځو ته د کتلو شوق راپيدا شي نو دا دې د ځان سره دا سوچ اوکړي چې زه الله تعالی ددينه منع کړې يم که زه د معمولي لِذّت حاصلولو د پاره دا ګناه اوکړم نو الله ﷻ رانه خفه کيږي ، او د هغه د رَحمت نه لرې کيږم . لهذا زه خپل نظر کنټرول کوم چې الله تعالی رانه خوشحال شي او په قيامت کې د هغه ديدار راته نصيبه شي .

علامه ابن قيم رَحِمَهُ اللهُ فرمايي چې په جنت کې د عمل اَجر د همدې د جِنس نه وي ، لهذا څوک چې د پرَدو ښځو نه خپل نظر ښکته کړي نو د قيامت په ورځ به الله تعالی ورته خپل ديدار ورکړي . (۱)

۷. د خپلې مور او خُور په باره کې دا سوچ کول

د بَدنظرۍ نه د بچ کيدو اُوومه طريقه داده چې کله د انسان پرَدۍ ښځې ته د ليدلو شوق راپورته شي نو دا دې د ځان سره دا سوچ اوکړي چې څنګه زه د خپلې مور ، خپلې خور ، او خپلې لور په باره کې دا نه خوښوم چې بل څوک ديته په غلط نظر اوګوري نو همدغه شان ماته هم په کار دي چې زه هم د بل چا مور ، خور او لور ته په بَدنظر اُو نه ګورم . اِن شاء الله په دې سوچ سره به دده دا شوق ختم شي .

همدغه شان چې د چا په زړه کې د زِنا وَسوسې راپيدا شي نو هغه دې د ځان سره همدا سوچ اوکړي چې لکه څرنګې زه داکار د خپلې مور ، خور او لور د پاره نه خوښوم نو بيا زه څنګه دا کار د بل چا مور ، خور او لور سره اوکړم ؟

د زِنا اِجازت غوښتونکې کس نبي عليه السلام په ښه طريقې سره پوهه کړو

په مسند احمد ، معجم الکبير ، شعب الإيمان او نورو ډيرو کتابونو کې دا واقعه ذکر ده : حضرت ابواُمامة رضي الله عنه فرمايي چې يو ځوان نبي عليه السلام ته راغی ، او وې ويل :

(۱) حياور پاکدامنی ص ص ۸۸ .

يَارَسُوْلَ اللهِ ! اِئْذَنْ لِيْ بِالزِّنَا . اې د الله رسوله ! ماته د زِنا اجازت راکړه .
خلق ورنه راتاؤ شو ، وې رټل ، او ورته وې ويل چې ددې ځای نه پاڅه .
نبي عليه السلام اوفرمايل : ماته يې رانزدې کړئ .
کله چې دا ځوان نبي عليه السلام ته ورنزدې شو او هلته کيناست ، نو پيغمبر عليه السلام ورته اوفرمايل : أَتُحِبُّهُ لِأُمِّكَ ؟
آيا ته دا زِنا د خپلې مور د پاره خوښوې ؟ (چې بل څوک ورسره زِنا اوکړي ؟) .
هغه ورته وويل : الله تعالى دې ما په تاسو باندې قربان کړي قسَم په الله چې زه دا د خپلې مور د پاره نه خوښوم .
نبي عليه السلام ورته اوفرمايل :
وَلَا النَّاسُ يُحِبُّوْنَهُ لِأُمَّهَاتِهِمْ . نور خلق هم دا د خپلو مورانو د پاره نه خوښوي .
نبي عليه السلام ورته (په دويم ځل) اوفرمايل :
أَفَتُحِبُّهُ لِابْنَتِكَ ؟ آيا ته دا زِنا د خپلې لور د پاره خوښوې ؟
هغه ورته وويل : اې د الله رسوله ! الله تعالى دې ما په تا باندې قربان کړي قسَم په الله چې زه دا (د خپلې لور د پاره) نه خوښوم .
پيغمبر عليه السلام ورته اوفرمايل :
وَلَا النَّاسُ يُحِبُّوْنَهُ لِبَنَاتِهِمْ . نور خلق هم دا د خپلو لورانو د پاره نه خوښوي .
نبي عليه السلام ورته (په دريم ځل) اوفرمايل :
أَفَتُحِبُّهُ لِأُخْتِكَ ؟ آيا ته دا زِنا د خپلې خور د پاره خوښوې ؟
هغه ورته وويل : الله تعالى دې ما په تا باندې قربان کړي قسَم په الله چې دا زه د خپلې خور د پاره نه خوښوم .
پيغمبر عليه السلام ورته اوفرمايل :
وَلَا النَّاسُ يُحِبُّوْنَهُ لِأَخَوَاتِهِمْ . نور خلق هم دا د خپلو خورانو د پاره نه خوښوي .
نبي عليه السلام ورته (په څلورم ځل) اوفرمايل :

Scanned with CamScanner

أَفَتُحِبُّهُ لِعَمَّتِكَ ؟ آيا ته دا زِنا د خپلې ترور (د پلار خور) د پاره خوښوې ؟
هغه ووېل : الله تعالی دې ما په تا باندې قربان کړي قسم په الله چې زه دا د هغې د پاره نه خوښوم .

پيغمبر عليه السلام ورته اوفرمايل : وَلَا النَّاسُ يُحِبُّوْنَهُ لِعَمَّاتِهِمْ .
نور خلق هم دا د خپلو ترورانو (د پلار خورانو) د پاره نه خوښوي .
نبي عليه السلام (په پنځم ځل) ورته پوښتنه اوکړه :
أَفَتُحِبُّهُ لِخَالَتِكَ ؟ آيا ته دا زِنا د خپلې ترور (د مور خور) د پاره خوښوې ؟
هغه ووېل : الله تعالی دې ما په تاسو باندې قربان کړي قسم په الله چې زه دا د هغې د پاره نه خوښوم .

پيغمبر عليه السلام ورته اوفرمايل : وَلَا النَّاسُ يُحِبُّوْنَهُ لِخَالَاتِهِمْ .
نور خلق هم دا د خپلو ترورېانو (د مور خورانو) د پاره نه خوښوي .
بيا رسولُ الله صلی الله عليه وسلم دده په سِينه باندې خپل لاس مُبارک کېښود او دا دُعا يې اوکړه : اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ ذَنْبَهُ وَطَهِّرْ قَلْبَهُ، وَحَصِّنْ فَرْجَهُ .
اې الله ! دده ګناه معاف کړه ، دده زړه صفا کړه ، او دده شرمګاه (د زِنا نه) محفوظ کړه .
(راوي د حديث وايي چې) ددېنه پس دې کس زِنا طرف ته هيڅ توجّه نه کوله (يعنی د زِنا او نورو ناجائزو کارونو نه مکمل منع شو) . (۱)

---

(۱) عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رضي الله عنه قَالَ: إِنَّ فَتًى شَابًّا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : يَا رَسُوْلَ اللهِ ! اِئْذَنْ لِي بِالزِّنَا. فَأَقْبَلَ الْقَوْمُ عَلَيْهِ فَزَجَرُوْهُ وَقَالُوْا : مَهْ مَهْ. فَقَالَ: اُدْنُهْ. فَدَنَا مِنْهُ قَرِيْبًا . قَالَ : فَجَلَسَ قَالَ: أَتُحِبُّهُ لِأُمِّكَ ؟ قَالَ: لَا ، وَاللهِ جَعَلَنِي اللهُ فِدَاءَكَ . قَالَ: وَلَا النَّاسُ يُحِبُّوْنَهُ لِأُمَّهَاتِهِمْ . قَالَ: أَفَتُحِبُّهُ لِابْنَتِكَ ؟ قَالَ : لَا. وَاللهِ يَا رَسُوْلَ اللهِ جَعَلَنِي اللهُ فِدَاءَكَ، قَالَ : وَلَا النَّاسُ يُحِبُّوْنَهُ لِبَنَاتِهِمْ . قَالَ : أَفَتُحِبُّهُ لِأُخْتِكَ؟ قَالَ : لَا. وَاللهِ جَعَلَنِي اللهُ فِدَاءَكَ . قَالَ: وَلَا النَّاسُ يُحِبُّوْنَهُ لِأَخَوَاتِهِمْ . قَالَ: أَفَتُحِبُّهُ لِعَمَّتِكَ؟ . قَالَ : لَا . وَاللهِ جَعَلَنِي اللهُ فِدَاءَكَ . قَالَ: وَلَا النَّاسُ يُحِبُّوْنَهُ لِعَمَّاتِهِمْ . قَالَ: أَفَتُحِبُّهُ لِخَالَتِكَ؟ قَالَ : لَا. وَاللهِ جَعَلَنِي اللهُ فِدَاءَكَ . قَالَ : وَلَا النَّاسُ يُحِبُّوْنَهُ لِخَالَاتِهِمْ . قَالَ : فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهِ وَقَالَ : اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ ذَنْبَهُ وَطَهِّرْ قَلْبَهُ، وَحَصِّنْ فَرْجَهُ . فَلَمْ يَكُنْ بَعْدُ ذٰلِكَ الْفَتَى يَلْتَفِتُ إِلَى شَيْءٍ. مسند احمد رقم الحديث ۲۲۲۱۱ حَدِيثُ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ .←←←←←←←

Scanned with CamScanner

۸ . ځپله ښځې بې خوشحاله ساتل

د بد نظرۍ نه د بچ کېدو اَتمه طريقه دا ده چې انسان ځپله ښځې بې خوشحاله ساتي ، نو دده ښځې به هم دده سره په محبت باندې ژوند تيروي نو د سړي به پردیو ښځو کتلو ته هيڅ توجّه نه وي . همدارنګې ښځو ته هم په کار دي چې خپل خاوندان خوشحاله ساتي ، ځکه که چيرته په کور کې هر وخت جګړې وي او د خاوند زړه د خپلې ښځې نه موړ شي نو بيا به خامخا دده توجّه بل طرف ته اَوړي ، په بَدنظرۍ او نورو ګناهونو کې به مبتلاء کيږي .

۹ . د بَد نظرۍ د ځايونو نه ځان ساتل

د بَدنظرۍ نه د بچ کيدو د پاره نهمه طريقه داده چې انسان د هغه ځايونو نه ځان اُوساتي کوم ځای چې د بَدنظرۍ اِمکان وي ، مثلا په کومو وَدونو کې چې پرَدي سړي او پرَدۍ ښځې يو ځای وي په هغې کې دې شِرکت نه کوي ، د سېل په کومو ځايونو کې چې جينکۍ هم وي هلته دې نه ځي او که ضرور د څه کار د پاره ځي نو بيا دې په داسې وخت کې لاړ شي چې په هغه وخت کې په کې جينکۍ نه وي ، په کومه لاره باندې چې د زَنانهٔ ډير تګ راتَګ وي په هغې کې دې نه کيني ، په کومه اِنتظار ګاه يا نورو ځايونو کې چې تې وي لېيدلې وي هغې ته دې نه ګوري خپل مخ دې ورنه بل طرف ته واړوي يا دې خپل نظر ښکته ساتي . که د څه ضرورت په وجه د پرَدو ښځو سره د خبرو کولو موقع راشي نو د خبرو په وخت دې ښکته ګوري د هغې مخ ته دې نيغ نيغ نه ګوري .

ددينه علاوه چې په نورو کومو ځايونو کې د غلط نظر استعمالولو خطره وي د هغې نه دې ځان ساتي نو اُميد شته چې ددې ګناه کولو موقع به نه راځي .

←←←← المعجم الكبير للطبراني رقم الحديث ۷۶۷۹ ، و رقم الحديث ۷۷۵۹ ، شعب الايمان رقم الحديث ۵۰۳۱ ، الترغيب والترهيب لقوام السنة رقم الحديث ۱۴۸۵ ؛ مجمع الزوائد باب في ادب العالم رقم الحديث ۵۴۳ ، تفسير ابن كثير ج۵ ص ۷۲ ، احياء علوم الدين ج۲ ص ۳۳۴ ، بحرالدموع ص ۱۱۸ ، الخلق الحسن في ضوء الكتاب والسنّة ص ۱۳۵ ، موسوعة الاخلاق الاسلامية ص ۲۶۰ ، صلاح الامة في علو الهمة ج ۱۰ ص ۲۰۹ ، سلم اخلاق النبوة ص ۴۳ ، قال الالباني في " السلسلة الصحيحة ص ۳۷۰ " : سنده صحيح ، رجاله كلهم ثقات رجال الصحيح .

Scanned with CamScanner

د ګناه نه د بچ کيدو کوشش کول

چې کله انسان کوشش کوي او خپل ځان ددې بَدنظرۍ د ګناه نه رامنع کوي نو په دې سره به الله تعالی دده راهنمائي کوي او ددې ګناه نه به منع وي.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا﴾. (١)

ترجمه: او چا چې زمونږ د دِين په لاره کې کوشش اوکړو نو مونږ به خامخا دوی ته خپلې لارې اُوښايو.

انسان به د خپل وَس مطابق د ګناه نه د بچ کيدو پوره کوشش کوي ، او څه چې دده په وَس کې نه وي هغه به د الله ﷻ غواړي نو الله تعالی به دده راهنمائي کوي.

د حضرت يوسف عليه السلام کوشش

کله چې زليخې دَروازې قلف (تاله) کړې او بيا يې حضرت يوسف عليه السلام ته د ګناه دعوت ورکړو نو په ظاهره باندې د تختيدو هيڅ لاره نه وه ځکه حضرت يوسف ﷺ پخپله اُوليدی چې زليخې دَروازې قلف کړي دي، خو ليکن ده بيا هم خپل کوشش اوکړو او دَروازې طرف ته يې مَنډه کړه ، نو الله ﷻ ورته د دَروازو قلفونه مات کړل.

نو انسان به په خپل اِختيار سره د بدنظرۍ او نورو ګناهونو نه د بچ کيدو پوره کوشش کوي نو الله تعالی به دده حفاظت کوي.

۱۰. ډير ذِکر کول

د بَدنظرۍ په ګناه کې مبتلاء کيدل د شيطاني وَسوسو په وجه وي ، ځکه شيطان د غافِل سړي په زړه کې وَسوسې اچوي ، او س چې څوک د الله تعالی ذکر کوي نو شيطان دده په زړه کې وَسوسې نشي اچولی.

او که د انسان زړه ته ددې ګناه وَسوسه راشي نو فورًا دې د الله ذِکر شروع کړي نو دا وَسوسه به ختمه شي. الله تعالی فرمايي:

---

(١) العنكبوت آية ٦٩.

Scanned with CamScanner

﴿ إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَيِفٌ مِّنَ الشَّيْطَنِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُم مُّبْصِرُونَ ﴾. (۱)

ترجمه: بيشكه كوم خلق چې د الله تعالى نه ويرېږي كله چې دوى ته د شيطان د طرفه څه وَسوسې اُورسيږي نو دوى زَر الله رایاد کړي نو هماغه وخت دوى هر څه ګوري (يعنى د دوى سترګې اوغړيږي).

بل دا چې څوک پرَدو ښځو ته ګوري نو د هغه مقصد دا وي چې ګني په دې سره به زما زړه ته اطمينان حاصل شي ، حالانکه دا غلط سوچ دى ، ځکه په بَدنظرۍ سره خو د انسان زړه نور هم پريشانه كيږي ، بلكه د زړه اِطمينان خو د الله تعالى په ذكر سره حاصليږي.

په قرآن كريم كې ذكر دي :

﴿ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ﴾. (۲)

ترجمه: خبردار ، د الله تعالى په ذِكر سره زړونه مطمئِن كيږي .

د چا په زړه کې چې د ذِکر نُور وي نو هغه به هيڅ كله بل طرف ته توجّه اونکړي. كه په يو ځاى كې تسبيح اَړول ممكن نه وي نو صرف په ژبه او زړه کې دې د الله تعالى ذكر كوي.

۱۱ . نفس ته سزا وركول

د بَدنظرۍ نه د بچ کيدو يو ولسمه طريقه داده چې د چا په زړه کې پرَدو ښځو ته د کتلو شوق پيدا شي نو دا دې په ځان باندې يو څو رکعته نفل مونځ کول لازم کړي ، يا غريب سړي دې په ځان باندې يو څو روپۍ صدقه كول لازم کړي نو په دې سره به دا ددې ګناه نه محفوظ شي ؛ ځکه نفس ته ډير نفلي مونځونه کول يا صدقه ورکول ګران وي .

بيا د بَدنظرۍ د لږ خوَند د پاره دومره مشقت نشي برداشت كولى .

بل دا چې شيطان به هم دا وايي چې كه زه ده ته د بدنظرۍ وَسوسه ورواچوم نو دا بيا دومره ډير نفلونه كوي چې په دې سره دده مغفرت كيږي او ګناهونه يې په نيكيو بدليږي ، نو شيطان ورته هم دا وَسوسه نه وراچوي.

---

(۱) الاعراف آية ۲۰۱ .

(۲) الرعد آية ۲۸ .

١٢. د حُورو تصوّر کول

که د چا په زړه کې پرَدو ښځو ته د کتلو شوق پيدا شي نو دا دې ځانته د جنت د حُورو تصوّر اوکړي کومې چې ده ته د ګناهونو نه د بچ کيدو او نيکو اعمالو په وجه ورکولې شي.

الله تعالی د هغه حُورو په باره کې فرمايي:

﴿ فِيهِنَّ قَٰصِرَٰتُ ٱلطَّرْفِ لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَآنٌّ ﴾. (١)

ترجمه: په دې جنت کې به (د دوی د پاره) نظر ښکته ساتونکې (حياء ناکې) ښځې وي چې ددې جنّتيانو نه وړاندې به دوی ته چا انسان يا پيري لاس هم نه وي وَروړی.

﴿ كَأَنَّهُنَّ ٱلْيَاقُوتُ وَٱلْمَرْجَانُ ﴾. (٢)

ترجمه: ګويا دا ښځې به د ياقوت او مرجان په شان (ښائسته) وي.

﴿ حُورٌ مَّقْصُورَٰتٌ فِى ٱلْخِيَامِ ﴾. (٣)

ترجمه: دا حُورې به په خيمو کې محفوظې وي.

﴿ وَحُورٌ عِينٌ ۝ كَأَمْثَٰلِ ٱللُّؤْلُؤِ ٱلْمَكْنُونِ ﴾. (٤)

ترجمه: د غټو سترګو واله حُورې به وي، د پټو ملغلرو په شان (پاکيزه) به وي.

﴿ إِنَّآ أَنشَأْنَٰهُنَّ إِنشَآءً ۝ فَجَعَلْنَٰهُنَّ أَبْكَارًا ۝ عُرُبًا أَتْرَابًا ﴾. (٥)

ترجمه: بيشکه مونږ دا حُورې په خاص أندازسره (ښائسته) پيدا کړې، مونږ دا داسې جوړې کړې چې هميشه به پيغلې، محبوبې، او هَمزولې وي.

﴿ وَلَهُمْ فِيهَآ أَزْوَٰجٌ مُّطَهَّرَةٌ ۖ وَهُمْ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴾. (٦)

---

(١) الرحمن آية ٥٦.

(٢) الرحمن آية ٥٨.

(٣) الرحمن آية ٧٢.

(٤) الواقعة آية ٢٢، ٢٣.

(٥) الواقعة آية ٣٥ تا ٣٧.

(٦) البقرة آية ٢٥.

Scanned with CamScanner

ترجمه : او دوی د پاره به په دې جنت کې پاکیزه بیبیانې وي ، او دوی به په دې کې همیشه وي .

ددینه علاوه د قرآن کریم په نورو ډیرو آیتونو کې الله تعالی د حُورو ښائست او بهترین صفات ذکر کړي .

د دُنیا د ښځو حالت : د دُنیا ښځې خو داسې دي چې په هره میاشت ورنه د حیض بَدبُویه وینه ځي ، د بچي پیدا کیدو سره ورنه د نِفاس وینه هم ځي ، هر وخت په خبټه کې ګندګي ګرځوي . که لږ وخت صفائي اونکړي نو په پوزه کې یې ګندګي جمع کیږي ، په سِینه کې یې بَلغم وي ، د تخَرګونو او خُلې نه یې بَدبُوئي ځي ، په سَر کې یې سپږې کیږي . چې بُوډۍ شي نو مخ یې بَدرنګ شي ، غاښونه یې اُووځي ، ملا یې راکږه شي ، خبرې پوره نشي کولی ، بیا خاصکر چې بیماره شي نو هسې چیچَړه ورنه جوړه شي .

د جنت د حُورو حالت : ددې په مقابله کې د جنت حُورې دي چې همیشه به ځوانې وي ، د ډیر ښائست نه به د ملغلرو په شان ښکاریږي ، د بدن د هرې حصې نه به یې ښائسته خُوشبوئي ځي ، داسې پاکې او صفا به وي چې که د خُلې لاړې په تروش سمندر کې واچوي نو ټول سمندر به خوږ شي ، که د لاس یوه ګوته دُنیا ته رابنکاره کړي نو د نمر رَڼا به تَتَه شي ، تر اُوسه انسانانو او پیریانو ورته لاس ندې وَروړی ، نه ورباندې بیماري راځي ، او نه ورباندې بُوډا والې راځي ، همیشه به پیغلې او همزولې وي .

اوس دې هوښیار انسان د ځان سره پخپله سوچ اوکړي چې که چیرته زه د دُنیا دې بې وَفا ښځو ته په غلط نظر اُوګورم نو د آخرت د ښائسته حُورو نه محروم کیږم . او که دلته خپل نظر کنټرول کړم نو الله تعالی به راته د آخرت ښائسته حورې راکړي .

نو په دې تصوّر سره به انسان پخپله د بَدنظرۍ نه واوړي .

۱۳ . د جنت نِعمتونه رایادول

چې کله د مسلمان په زړه کې بَدنظرۍ یا بلې ګناه ته شوق راپیدا شي نو ځانته دې د آخرت نِعمتونه رایاد کړي ، ځکه الله تعالی د ګناه نه ځان بچ کوونکو او د الله حکم منونکو د

پاره د جنت داسې ښائسته نعمتونه تيار کړي دي چې هغه نه سترګو ليدلي ، نه غوږونو اَوريدلي ،او نه د چا په زړه کې د هغې خيال تير شوی .

همدارنګې په قرآن کريم او احاديثو کې چې د جنت کوم نِعمتونه ذکر شوي د هغې تصوّر دې اوکړي نو په دې سره به دده توجّه د آخرت دائمي نِعمتونو طرف ته واوړي او د دنيا د معمولي لذّتونو نه به کټ شي . (۱)

۱۴ . خيال بدلول

که د چا په زړه کې پرَدی ښځې ته د کتلو اِراده راپيدا شي نو ده ته په کار دي چې دا خپل خيال بدل کړي يعنی دا سوچ اوکړي چې ددې دا ښائسته مخ به يوه ورځ د بوډاوالي يا مرض په وجه راغُنجيږي ، ملا به يې راکږيږي ، غاښونه به يې اُووځي ، نظر به يې کمزوري کيږي ، غوږونه به يې کار پريږدي ، او چې وفات شي نو په قبر کې به ددې دا ښائسته بدن سخا شي او د چينجو خوراک به اوګرځي ، لهذا زه ديته په کتلو سره خپل رَب څنګه ناراضه کړم ؟ نو په دې سره به دده د زړه نه ددې ګناه تصوّر ختم شي .

۱۵ . خپل ځان پخپله ملامته کول

چې کله د چا په زړه کې د بَدنظرۍ اِراده راشي نو دا دې خپل ځان پخپله ملامته کړي ، يعنی ځان ته دې دا خطاب اوکړي :

اې فلانکيه ! الله تعالى ستا مرتبه اوچته کړې ده ليکن ته پرَدو ښځو ته کتلو سره ډير قبيح حرکتونه کوی ، ته په ظاهره مؤمن او د الله دوست ښکاری ليکن په باطن کې د فاسقانو او د الله د دُشمنانو کار کوی ، تا په ظاهره ځان په شريعت برابر کړی ليکن په باطن کې د شهوت نه ډک حرکتونه کوی ، ته په ظاهره د جنت طلبګاريی ليکن په پټه

(۱) تذكر نعيم الجنة: أعد الله في الجنة لمن أطاعه ما لا عين رأت ولا أذن سمعت ولا خطر على قلب بشر. ويتنعم أهل الجنة بسائر ألوان النعيم وأصنافه. بل كل ما يتمناه المرء هناك يحصل له. ومما يتنعم به أهل الجنة إتيان هذه الشهوة لكن شتان بين ما في الدنيا والآخرة وأنى نبشر مهما أوتي من البلاغة أن يصف هذا النعيم . تعلم كيف تغض بصرك

بانديې د جهنم اعمال کوی ، په ظاهره د الله خاص بنده معلومیږی لیکن په باطن کې د شیطان تابعداري کوی ، په ظاهره مخلوقاتو ته ښه سړې معلومیږی لیکن په باطن کې د الله ﷻ نافرماني کوی ، که مخلوقات ستا په دې قبیح حرکت نه پوهیږي نو الله تعالی خو ددې هر څه نه خبردار دی .

ولې ددې معمولي لذّت حاصلولو د پاره ځان د الله ﷻ عذاب ته جوړوی ؟ تر اوسه خو الله تعالی ستا پَرده خوَندي کړی لیکن که ته منع نشی نو آخر به دې رَسواء کړي، بیا به د اَفسوس لاسونه مَروړی لیکن اُوبه به د وَرخ نه تېرې وي ، هیڅ به نشی کولی، لهذا همدا نن ددې بدنظرۍ ګناه نه توبه اُوباسه نو الله تعالی به درته د دواړو جهانو خوشحالي درکړي .

چې کله انسان ځان ته څو پېرې دا خطاب اوکړي نو اُمید دی چې د بدنظرۍ نه به محفوظ شي.

شیطان ته خطاب : که پرَدۍ ښځه مخامخ راروانه وي نو شیطان انسان ته وَسوسې وراچوي چې دیته اوګوره چې دا څنګه ده ؟

نو شیطان ته جواب ورکول په کار دي چې زه دیته هرګز نه ورګورم ؛ ځکه که دا بَدرنګه وي نو خفه به هم شم او ګناهګار به هم شم .

او که ښائسته وي نو ماته کتل جائز ندي نو په کتلو سره به ګناهګار شم ، د الله تعالی د لعنت او سزا مستحق به جوړشم .

۱۶ . د بَدنظرۍ نه د بچ کیدو دُعا کول

انسان به د بَد نظرۍ او نورو ګناهونو نه د بچ کیدو دُعا کوي ، ځکه الله تعالی پخپله وعده کړی چې تاسو د مانه دُعا غواړۍ زه به یې قبلوم :

﴿ اُدْعُوْنِیْٓ اَسْتَجِبْ لَکُمْ ﴾ (۱)

(۱) غافر آیة ٦٠

بل ځای فرمایي : ﴿ اَمَّنْ یُّجِیْبُ الْمُضْطَرَّ اِذَا دَعَاهُ وَیَکْشِفُ السُّوْٓءَ ﴾ النمل آیة ٦٢

ترجمه: تاسو د مانه دُعاګانې غواړئ زه به ستاسو دُعاګانې قبلوم.

حضرت یوسف علیه السلام هم دُعا اوغوښته: حضرت یوسف علیه السلام ته چې کله فِتنه رامخې ته شوه نو هغه هم ددینه د بچ کیدو د پاره دُعا اُوغوښته. (۱)

نو الله تعالی د هغه دُعا قبوله کړه او د هغه فِتنې نه یې بچ کړو.

الله تعالی ددې بیان داسې کړی:

﴿ فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴾. (۲)

ترجمه: پس دده رَب دده دُعا قبوله کړه او د هغه ښځو مَکریې دده نه لرې کړو، بیشکه همدا الله تعالی آوریدونکی (او) پوهه دی.

الله تعالی د خپلو دُعاګانې قبلوي، او ددې ډیرې نمونې موجود دي:

حضرت یونس علیه السلام هم دُعا اوغوښته: (اُوږده واقعه ده، خو زه ورنه صرف مطلبي ځای رانقل کوم):

حضرت یونس علیه السلام چې کله د ماهي په خیټه کې وُ او هر طرف ته تیاره وه، نو ده هم په دې وخت کې د الله تعالی نه دُعا اُوغوښته. (۳)

نو الله تعالی دده دُعا قبوله کړه:

﴿ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذَٰلِكَ نُنْجِي الْمُؤْمِنِينَ ﴾. (۴)

ترجمه: پس مونږ دده دُعا قبوله کړه، او ده ته مو د غم نه نِجات ورکړو، همدغه شان مونږ مؤمنانو ته هم (د غمونو نه) نِجات ورکوو.

---

(۱) الله تعالی د حضرت یوسف علیه السلام خبره داسې رانقل کړی: ﴿ قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَإِلَّا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُنْ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴾. یوسف آیة ۳۳.

(۲) یوسف آیة ۳۴.

(۳) الله تعالی ددې بیان داسې کړی: ﴿ وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَىٰ فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَٰهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴾ الانبیاء آیة ۸۷

(۴) الانبیاء آیة ۸۸.

Scanned with CamScanner

حضرت زکریا علیه السلام هم د خوي د پاره دُعا غوښتې وه نو الله تعالی د هغه دُعا قبوله کړه. (۱)

همدغه شان اوس هم مسلمان ته پکار دي چې د ګناه نه د بچ کیدو د پاره په اخلاص باندې د الله جل جلاله نه دُعا اوغواړي.

بیا خاصکر چې کله د کور نه اُوځي نو اول دې دا دُعا اوغواړي:

"" اې الله! تا ماته دا سترګې لوي نعمت راکړې دی ته راته ددې نعمت د صحیح استعمال توفیق راکړه.

اې ربه! تا راته د نظر د حفاظت حکم کړی خو زه پخپله کمزوري او بې حوصلې یم ته راته په خپل رَحمت سره په دې حکم باندې د عمل کولو توفیق راکړه، او د شیطان د وَسوسو نه مې اُوساته "".

بیا چې کله د کور نه بهر اُووځي نو کوشش به کوي چې خپل نظر کنټرول کړي، او که په غلطۍ کې یې نظر په غلط ځای اُولږي نو سمدستي دې مخ دیخوا راواړوي او په ژبه دې استغفار اووایي، نو اُمید شته چې الله تعالی به په خپل فضل و کرم سره دده حفاظت کوي.

۱۷. که په پردۍ ښځه باندې نظر پریوتلو سره په زړه کې خراب خیال پیدا شي نو خپلې بي بي ته ورتلل په کار دي

د انسان په فطرت کې دا خبره پرته ده چې ښه شي ته یې رغبت پیدا کیږي، لهذا که د چا نظر په پردۍ ښځه باندې اُولږي او په دې سره دده په زړه کې غلطې وَسوسې یا خراب خیالات پیدا شي نو ددې علاج نبي عليه السلام دا خودلی چې داسې کس (که واده یې کړې وي دا) دې خپلې بي بي ته ورشي نو په دې سره به دده د زړه نه دا وَسوسې ختمې شي.

د مسلم شریف حدیث دی، چې یو ځل نبي علیه السلام یوه ښځه اُولیده، بیا خپل کور ته لاړ ...... کله چې واپس رااُووت نو صحابه کرامو رضي الله عنهم ته یې اوفرمایل:

---

(۱) ﴿ وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ ۝ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُ ﴾. الانبیاء، آية ۸۹، ۹۰.

إِنَّ الْمَرْأَةَ تُقْبِلُ فِيْ صُوْرَةِ شَيْطَانٍ ، وَتُدْبِرُ فِيْ صُوْرَةِ شَيْطَانٍ ، فَإِذَا أَبْصَرَ أَحَدُكُمُ امْرَأَةً فَلْيَأْتِ أَهْلَهُ ، فَإِنَّ ذٰلِكَ يَرُدُّ مَا فِيْ نَفْسِهِ .

بیشکه ښځه د شیطان په صورت کې راځي او د شیطان په صورت کې ځي (یعنی د شیطان په شان د انسان په زړه کې وَسوسې اچوي) ، پس کله چې په تاسو کې یو کس پردۍ ښځه اوګوري نو دا دې خپل کور واله ته راشي ځکه دا به هغه غلطې وَسوسې ختمې کړي کومې چې ده ته په زړه کې پیدا شوي وي . (۱)

همدا اسې مضمون په نورو احادیثو کې هم ذکر شوی. (۲)

تشریح : په مذکوره حدیث کې د ښځې تشبیه د شیطان سره په دې کې ورکړې شوی چې لکه څرنګې شیطان د انسان په زړه کې وَسوسې او غلط خیالات وراَچوي نو همدغه شان د

---

(۱) عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه ، أَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى امْرَأَةً ، فَأَتَى امْرَأَتَهُ زَيْنَبَ رضي الله عنها ، وَهِيَ تَمْعَسُ مَنِيْئَةً لَهَا ، فَقَضَى حَاجَتَهُ ، ثُمَّ خَرَجَ إِلَى أَصْحَابِهِ ، فَقَالَ : « إِنَّ الْمَرْأَةَ تُقْبِلُ فِيْ صُوْرَةِ شَيْطَانٍ ، وَتُدْبِرُ فِيْ صُوْرَةِ شَيْطَانٍ ، فَإِذَا أَبْصَرَ أَحَدُكُمُ امْرَأَةً فَلْيَأْتِ أَهْلَهُ ، فَإِنَّ ذٰلِكَ يَرُدُّ مَا فِيْ نَفْسِهِ » . صحیح مسلم كِتَابُ النِّكَاحِ بَابُ نَدْبِ مَنْ رَأَى امْرَأَةً فَوَقَعَتْ فِيْ نَفْسِهِ إِلَى أَنْ يَأْتِيَ امْرَأَتَهُ أَوْ جَارِيَتَهُ فَيُوَاقِعَهَا رقم الحديث ۹(۱۴۰۳) ، مسند احمد مخرجا رقم الحديث ۱۴۵۳۷ ، سنن ابي داؤد كِتَابُ النِّكَاحِ بَابُ مَا يُؤْمَرُ بِهِ مِنْ غَضِّ الْبَصَرِ رقم الحديث ۲۱۵۱ ، السنن الكبرى للنسائي رقم الحديث ۹۰۷۲ ، السنن الكبرى للبيهقي رقم الحديث ۱۳۵۱۶ ، المعجم الاوسط رقمالحديث ۲۳۸۵ ، المعجم الكبير للطبراني رقم الحديث ۱۳۲ ، شعب الايمان رقم الحديث ۵۰۵۲ .

(۲) عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رضي الله عنه ، قَالَ : رَأَى رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ امْرَأَةً فَأَعْجَبَتْهُ ، فَأَتَى سَوْدَةَ رضي الله عنها وَهِيَ تَصْنَعُ طِيْبًا ، وَعِنْدَهَا نِسَاءٌ فَأَخْلَيْنَهُ فَقَضَى حَاجَتَهُ ، ثُمَّ قَالَ : « أَيُّمَا رَجُلٍ رَأَى امْرَأَةً تُعْجِبُهُ فَلْيَقُمْ إِلَى أَهْلِهِ ، فَإِنَّ مَعَهَا مِثْلَ الَّذِيْ مَعَهَا » . سنن الدارمي وَمِنْ كِتَابِ النِّكَاحِ بَابُ الرَّجُلِ يَرَى الْمَرْأَةَ فَيَخَافُ عَلَى نَفْسِهِ رقم الحديث ۲۲۶۱ إسناده حسن . مشكوة المصابيح كتاب النِّكَاح بَاب النظر إِلَى المخطوبة وَبَيَان العورات الفَصْل الثَّانِي رقم الحديث ۳۱۰۸(۱۱) ، سنن الترمذي بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ يَرَى الْمَرْأَةَ تُعْجِبُهُ رقم الحديث ۱۱۵۸ .

قال الملا علي قاري رحمه الله : (فَإِنَّ مَعَهَا) أَيْ مَعَ امْرَأَتِهِ (مِثْلَ الَّذِيْ مَعَهَا) أَيْ فَرْجًا مِثْلَ فَرْجِهَا وَيَسُدُّ مَسَدَّهَا . قَالَ الطِّيْبِيُّ رحمه الله : يُرِيْدُ أَنَّ غَايَةَ ذٰلِكَ النَّظَرِ هٰذَا الْفِعْلُ وَلٰكِنَّ التَّفَاوُتَ أَنَّ فِيْ تِلْكَ الْغَايَةِ سُخْطًا مِنَ اللهِ وَهٰذِهِ بِخِلَافِهِ . وَكَانَتْ تِلْكَ الْفِعْلَةُ بِمَحْضَرٍ مِنَ النِّسَاءِ إِرْشَادًا لَهُنَّ وَلِأَزْوَاجِهِنَّ إِلَى مَا يَنْبَغِيْ أَنْ يُفْعَلَ . مرقاة المفاتيح ج ۵ ص ۲۰۵۳ في لشريح حديث ۳۱۰۸

Scanned with CamScanner

پَرده ښځې په لیدلو سره هم د انسان په زړه کې وَسوسې او غلط خیالات پیدا کیږي ، نو ځکه نبي علیه السلام ددې وسوسو ختمولو طریقه اُوخوده . (۱)

د بَدنظرۍ نه توبه ویستل پکار دي

که څوک د شیطاني وَسوسو په وجه په بَدنظرۍ کې مبتلاء وي نو هغه ته پکار دي چې همدا اوس ورنه په اخلاص باندې توبه اُوباسي :

د توبې تعریف : توبه دیته وایي چې انسان په ژبه باندې استغفار ووایي ، په تیرو ګناهونو باندې پښیمانه شي ، او په آئنده کې ددې ګناه د نه کولو پَخه اراده اوکړي . (۲)

په توبې سره الله تعالی د انسان مخکیني ګناهونه معاف کوي ، په قرآن کریم کې ذکر دي :

﴿وَهُوَ الَّذِیْ یَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهٖ وَیَعْفُوْا عَنِ السَّیِّاٰتِ وَیَعْلَمُ مَا تَفْعَلُوْنَ﴾. (۳)

---

(۱) (فِیْ صُوْرَةِ شَیْطَانٍ) شَبَّهَهَا بِالشَّیْطَانِ فِیْ صِفَةِ الْوَسْوَسَةِ وَالْإِضْلَالِ ؛ فَإِنَّ رُؤْیَتَهَا مِنْ جَمِیْعِ الْجِهَاتِ دَاعِیَةٌ لِلْفَسَادِ. مرقاة المفاتیح ج ۵ ص ۲۰۵۳ في تشریح حدیث ۳۱۰۸ .

(۲) معارف القرآن سورة التحریم في تشریح آیة ۸ .

علامه طیبي رحمه الله د توبې تعریف داسې کړی :

تَرْکُ الذَّنْبِ لِقُبْحِهٖ وَالنَّدَمُ عَلٰی مَا فَرَطَ مِنْهُ وَالْعَزِیْمَةُ عَلٰی تَرْکِ الْمُعَاوَدَةِ وَتَدَارُکِ مَا اَمْکَنَهٗ اَنْ یَتَدَارَکَ مِنَ الْاَعْمَالِ بِالْاِعَادَةِ .... مرقاة شرح مشکوة ج۵ ص ۱۲۲ باب الاستغفار والتوبة.

علامه قرطبي رحمه الله په خپل تفسیر کې لیکي : چې کله څلور شرائط موجود شي نو الله جل جلاله د هغه انسان توبه قبلوي :

اَلنَّدَمُ بِالْقَلْبِ ، وَتَرْکُ الْمَعْصِیَةِ فِی الْحَالِ ، وَالْعَزْمُ عَلٰی اَلَّا یَعُوْدَ اِلٰی مِثْلِهَا ، وَاَنْ یَکُوْنَ ذٰلِکَ حَیَاءً مِّنَ اللّٰهِ تَعَالٰی لَامِنْ غَیْرِهٖ. تفسیر قرطبي ج۵ ص ۸۸ سورة النساء في تشریح آیت ۱۷ .

وقیل : اَلتَّوْبَةُ : تَرْکُ الذَّنْبِ وَالنَّدَمُ عَلٰی فِعْلِهٖ وَالْعَزْمُ عَلٰی عَدَمِ الْعَوْدِ وَرَدُّ الْمَظْلِمَةِ اِنْ کَانَتْ ، اَوْ طَلَبُ الْبَرَاءَةِ مِنْ صَاحِبِهَا ، وَاَدَاءُ مَا ضَیَّعَ مِنَ الْفَرَائِضِ . تکملة فتح الملهم ج۵ ص ۵.

(۳) الشوری آیة ۲۵ .

ترجمه : الله هغه ذات دی چې د خپلو بندګانو توبه قبلوي ، ګناهونه ورته معاف کوي ، او تاسو چې څه کارونه کوئ په هغې باندې پوهیږي .

بل ځای فرمايي :

﴿ قُلْ يٰعِبَادِيَ الَّذِيْنَ اَسْرَفُوْا عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوْا مِنْ رَّحْمَةِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ جَمِيْعًا اِنَّهٗ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ ﴾ .(۱)

ترجمه : اې پیغمبره ! ته زما د طرفه دې خلقو ته اووایه چې اې زما هغه بندګانو چاچې زیاتې کړې په خپلو ځانونو باندې (یعنی کُفر ،شرک او کبیره ګناهونه یې کړي) تاسو د الله د رحمت نه مه نا اُمیده کیږئ ، بیشکه الله ټول ګناهونه بخښي ، بیشکه هم دا بخښونکی او مهربان دی .

(۱) الزمر آية ۵۳

د بَدنظرۍ نور قسمونه

پَردو ښځو ته د کتلو نه علاوه د بَدنظرۍ نور قِسمونه هم شته ، زه درته يو څو ذکر کوم :

۱ . په فيس بُک او انټرنټ کې فحش ويډيوګانې او فحش تصويرونه کتل : په فيس بُک او انټرنټ استعمالولو کې به څه نا څه فائده هم وي خو نن صبا اکثره غلط استعماليږي، بيا خاصکر د ځوان نسل د تباهۍ د پاره دا لويه ذريعه ده ، ټوله ورځ په کې هلکان فحش ويډيوګانې او فحش تصويرونه ګوري چې دا هم د بَدنظرۍ يو قِسم دی .

همدارنګې بعضې خلق په دې باندې سيکسي فِلمونه ګوري چې دا د ځوانانو د پاره زهرِ قاتل دی .

علماء ليکي چې فحش ويډيوګانې او فحش تصويرونه کتل ډير خطرناک دي ، ځکه په لاره تللو کې پَردۍ ښځې ته څوک دومره په باريک بينۍ سره نشي کتلی او په دې ويډيوګانو او تصويرونو کې ورته په پوره باريک بينۍ سره ګوري .

۲ . ټي وي او وي سي آر : د بد نظرۍ يو قِسم په ټي وي او وي سي آر کې ډرامې او فحش فِلمونه کتل دي .

بيا ډيره د بې شرمۍ خبره داده چې په کور کې پلار او لورانې يو ځای ناست وي ، ډرامې او ګډاګانې ګوري ، اکثره په کې داسې مناظر مخې ته راشي چې هغه جِنسي خواهشات راپاروي ، نو چې کله د کور خلق په يو ځای دا ګوري نو په دوی کې به حياء او غېرت څه پاتې شي ؟

بل دا چې په دې کې مسلمانانې ښځې د غير مُسلمو ښځو فېشنونه او بې پَردګي اوګوري نو ضرور به بيا هماغه انداز اختياروي .

په دې باندې ټول ډاکټران متّفق دي چې ټي وي او وي سي آر کتل د سترګو د پاره سخت نقصاني دي ، په دې سره نظر کمزروي کيږي .

همدارنګې په کوم کور کې چې ټي وي يا وي سي آر وي د هغه کور د ماشومانو اخلاق هم خرابيږي .

Scanned with CamScanner

همدارنګې په معاشره کې چې زِنا کاري ، غلا ، ډاکه ، جګړې ، د ښځو بې عزتي او نور د بې شرمۍ واقعات زیات شوي نو ددې طریقې هم ځوانانو د فِلمونو او ډرامو نه زده کړي، چې دوی په فِلمونو کې هغه طریقې اوګوري بیا پخپله په معاشره کې دا جُرمونه کوي ، او ددې اِقرار دې مُجرمینو په عدالت کې پخپله هم کړې دی .

عجیبه داده چې مونږ دا خطرناک څیز په خپل لاس باندې کور ته راوړو ، د خپلو بچو آئنده ژوند ورباندې تباه کوو ، او په خپل لاس باندې خپله دُنیا او آخرت خرابوو .

۳ . په اَخبارونو او رِسالو کې د ښځو فحش تصویرونه کتل : د بدنظرۍ یو قِسم دادی چې خلق په اخبارونو او رِسالو کې د ښځو فحش تصویرونه ګوري ، چې دا هم په معاشره کې د بې حیایۍ خوَرولو غټه ذریعه ده .

٤ . د بل چا د کور دروازې په سُوري کې کتل : د بدنظرۍ یو قِسم دادی چې انسان بې اجازته د بل چا د کور دروازې په سُورې کې دننَه ګوري ، یا د دیوال د پاسه او یا بلې طریقې سره دنَنه ګوري ، په احادیثو مبارکهؤ کې ددینه سخته منع راغلی.

په احادیثو کې خو تر دې پورې راغلي چې که کوم کس بِلا اجازته د بل چا په دَروازه کې دَننه کتل او د کور مالِک دده سترګه اُوویسته نو په هغه باندې تاوان نشته . (۱)

(۱) قَالَ رسولُ الله صلى الله عليه وسلم : لَوِ اطَّلَعَ فِي بَيْتِكَ أَحَدٌ وَلَمْ تَأْذَنْ لَهُ خَذَفْتَهُ بِحَصَاةٍ فَفَقَأْتَ عَيْنَهُ مَا كَانَ عَلَيْكَ مِنْ جُنَاحٍ . صحيح البخاري كِتَابُ الدِّيَاتِ بَابُ مَنْ أَخَذَ حَقَّهُ أَوِ اقْتَصَّ دُونَ السُّلْطَانِ رقم الحديث ٦٨٨٨ ، صحيح مسلم كتاب الآدابِ بَابُ تَحْرِيمِ النَّظَرِ فِي بَيْتِ غَيْرِهِ رقم الحديث ۴۴ (۲۱۵۸) .

که یو کس ستا د کور په دَروازه کې پټ راګوري او تا هغه ته اجازت نه وي کړی بیا تا هغه په ګیټۍ (وړوکي کاڼړي) باندې اُوویشت او د هغه سترګه دې رااُوویسته نو په تا باندې څه ګناه نشته .

وفي رواية : عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنِ اطَّلَعَ فِي بَيْتِ قَوْمٍ بِغَيْرِ إِذْنِهِمْ فَقَدْ حَلَّ لَهُمْ أَنْ يَفْقَئُوا عَيْنَهُ . صحيح مسلم كتاب الآدابِ بَابُ تَحْرِيمِ النَّظَرِ فِي بَيْتِ غَيْرِهِ رقم الحديث ۴۳ (۲۱۵۸)

د فیس بُک او انټرنټ غلط استعمالولو نقصانات

ددې څه بیان اوس تیر شو خو چونکه نن صبا دا بیماري ډیره زیاته ده نو ځکه یې درته په تفصیل سره ذکر کوم :

اول په دې خبره ځان پوهه کړئ چې موبائل که صحیح استعمال شي نو دا یو نِعمت دی ځکه ددې په ذریعه انسان په لږ وخت کې د ډیرو خلقو سره رابطه کولې شي ، او په دې کې د المکتبة الشاملة او نورو کتابونو نه هم فائده حاصلولې شي . خو که دا غلط استعمال شي نو بیا یې نقصان هم زیات دی .

ددې مثال داسې دی لکه تېره چاړه که انسان صحیح استعمال کړي نو فائده مَنده ده خو که غلطه یې استعمال کړی نو نقصاني ده .

همدغه شان فیس بُک او اِنټرنټ اګر چې د څه ښه مقاصدو د پاره هم استعمالیږي خو لیکن په سلو کې اَتیا فیصده خلق دا غلط استعمالوي .

نن صبا د موبائل او اِنټرنټ استعمال دومره عام شوی او خلق ورسره دومره عادت شوي چې د معاشرې نه ددې ختمول ناممکن دي خو کوشش دا په کار دی چې انسان دا صحیح استعمال کړي ، او غلط یې استعمال نکړي .

اوس ددې د غلط استعمالولو نه ځان بچ کولو د پاره داضروري ده چې انسان ددې د نقصاناتو نه خبر شي . لهذا زه درته اول ددې د غلط استعمالولو نقصانات اِجمالاً ذکر کوم ، بیا به یې درته تفصیلاً ذکر کړم :

۱ . ددې مذکوره شیانو په غلط استعمال سره په معاشره کې فحاشي خورَیږي .

۲ . قیمتي وخت ورسره فضول ضائع کیږي .

۳ . نوې نسَل ورسره تباه کیږي .

۴ . صِحت ورسره خرابیږي .

۵ . مال و دولت ورسره ضائع کیږي .

۶ . دِین ورسره کمزورې کیږي .

۷ . شرم او حیاء ورسره ختمیږي .

۸ . آخرت ورسره تباه کيږي .

نور نقصانات يې هم شته لکه :

۹ . د موبائل په ټلۍ باندې سندرې لړولو سره په جُمات کې د نورو خلقو مونځ خرابيږي.

۱۰ . د موبائل په ټلۍ باندې د قرآن کريم تلاوت يا آذان لړولو سره د قرآن کريم د آيتونو او آذان بې اَدبي کيږي.

۱۱ . د ښځو د پاره بِلا ضرورت په موبائل باندې د پرَدو سړو سره خبرې کولو نه ډيرې فِتنې پيدا کيږي .

تفصيل : اوس درته دا نقصانات تفصيلاً ذکر کوم :

۱ . په معاشره کې فحاشي خوَريږي

فيس بُک ، اِنټرنټ ، ټي وي وغيره غلط استعمالولو سره په معاشره کې فحاشي او بې حيائي خوَريږي ، ځکه د هر چا په جيب کې غټ موبائل وي په آسانۍ سره ورباندې د ټولې دُنيا فحاشي کتلې شي .

مخکې به خلق د فِلمونو او ډرامو کتلو د پاره سينماګانو له تلل ، او هغې ته به هر کس نه شو تللی ، ليکن نن صبا د يو څو روپو په عِوض کې ټوله مياشت اِنټرنټ مفت استعمالوي ، او هر قِسمه فحش ويډيوګانې ورباندې کتلې شي .

بيا ډيره د اَفسوس خبره داده چې بعضې دِينداره خلق هم په دې مرض باندې مبتلاء دي ، بل څوک ورباندې خبر هم نه وي او دوی ځانله دا ګوري .

د اِنټرنټ نه که څوک د ځان د پاره د کار څيز راډاؤنلوډ کوي نو په هغې باندې زياتې روپۍ کټ کيږي ليکن که يو کس ټوله ورځ ورباندې فحاشي ګوري نو د هغې هيڅ زياتې روپۍ نه کټ کيږي ، ددينه معلوميږي چې دا په مسلمانانو کې د فحاشۍ خوَرولو لويه ذريعه ده .

۲ . قيمتي وخت ورسره فضول ضائع کيږي

په دې سره قيمتي وخت فضول ضائع کيږي ، بيا خاصکر ځوانان ټوله ورځ او ټوله شپه د فيس بُک او اِنټرنټ کولو ته پراته وي ، په لاس ورته هيڅ نه ورځي خو صرف خپل وخت

وربانديې ضائع کوي.

حالانکه وخت ډير قيمتي دی، دا چې يو ځېره تيرشي نو په لکونو روپو خرچ کولو سره دا واپس نه راګرځي.

نن د انسان د پاره موقع ده چې نيک اعمال اوکړي خو چې کله دا وخت فضول تيرشي نو د قيامت په ورځ که دا بيا هر څومره آرمانونه اوکړي خو دا موقع بيا ورته په لاس نه ورځي.

کومو کافرانو چې په دُنيا کې خپل وخت فضول ضائع کړې وي او دوی جهنم ته لاړ شي نو دوی به په چغو چغو الله ﷻ ته عرض اوکړي:

﴿ رَبَّنَآ أَخۡرِجۡنَا نَعۡمَلۡ صَٰلِحًا غَيۡرَ ٱلَّذِي كُنَّا نَعۡمَلُ ﴾.(۱)

ترجمه: اې زمونږه ربه! مونږ (ددې اُور نه) اُوباسه نو مونږ به نيک عمل اوکړو، غير د هغه کارونو نه چې کوم مونږ په دُنيا کې کول.

الله تعالی به ورته اُوفرمايي: ﴿ أَوَلَمۡ نُعَمِّرۡكُم مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَن تَذَكَّرَ وَجَآءَكُمُ ٱلنَّذِيرُۖ فَذُوقُواْ فَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِن نَّصِيرٍ ﴾.(۲)

ترجمه: آيا مونږ تاسو ته دومره عُمر نهٔ ورکړی چې په هغې کې چا نصيحت حاصلول غوښتل هغه نصيحت حاصلولې شو؟ او تاسو ته ويرووُنکی هم درغلې وُ، پس اوس (د عذاب) خوَند اُوڅکئ، د ظالمانو د پاره څوک مددګار نشته.

ددې آيت نه معلومه شوه چې خپل وخت قيمتي ضائع کول ندي په کار.

ډير خلق په دُهوکه کې پراته دي

د بخاري شريف حديث دی، رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي:

نِعۡمَتَانِ مَغۡبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ: اَلصِّحَّةُ وَالۡفَرَاغُ.(۳)

(۱) فاطر آية ۳۷.

(۲) فاطر آية ۳۷.

(۳) صحيح البخاري كِتَابُ الرِّقَاقِ بَابٌ: لَا عَيْشَ إِلَّا عَيْشُ الآخِرَةِ رقم الحديث ۶۴۱۲، سنن الترمذي أَبْوَابُ الزُّهْدِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَابٌ: الصِّحَّةُ وَالفَرَاغُ نِعْمَتَانِ مَغْبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ رقم الحديث ۲۳۰۴.

Scanned with CamScanner

دوه نِعمتونه داسې دې چې په دې کې ډير خلق په دُهوکه کې پراته دي : يو صِحت، او دويم فراغت.

يعنى ترڅو پورې چې انسان روغ وي يا فارغ وخت ورسره وي نو دې دا ګمان کوي " چې ګني زه به هميشه همداسې تندرست يم او هميشه به زه داسې فارغ يم ، تراوسه ځوان يم خپلې مزې به اوکړم چې کله بوډا شم نو توبه به اُوباسم او عبادت به شروع کړم ".

نو داسې کس د شيطاني دُهوکې په وجه خپل وخت په فضول شيانو کې ضائع کوي ، بيا ورياندې داسې وخت راشي چې صحت يې هم خراب شي او فارغ وخت ورسره هم نه وي چې د الله تعالى عبادت اوکړي ، نو د آفسوس لاسونه مرُوړي خو وخت تير شوې وي دهٔ ته په ګوتو باندې هيڅ نه ورځي.

نو ځکه رسولُ الله صلى الله عليه وسلم اوفرمايل چې په دې دوه نِعمتونو کې خلق په دُهوکه کې پراته دي.

لهذا دا مه ضائع کوئ ، دا غنيمت اوګڼئ او د الله تعالى عبادت په کې اوکړئ.

پنځه شيان غنيمت ګڼړل په کار دي

رسول الله ﷺ يو کس ته نصيحت کولو او ورته وې فرمايل :

اِغْتَنِمْ خَمْسًا قَبْلَ خَمْسٍ: شَبَابَكَ قَبْلَ هَرَمِكَ، وَصِحَّتَكَ قَبْلَ سَقَمِكَ، وَغِنَاءَكَ قَبْلَ فَقْرِكَ، وَفَرَاغَكَ قَبْلَ شُغْلِكَ، وَحَيَاتَكَ قَبْلَ مَوْتِكَ. (۱)

پنځه خبرې د پنځو نه مخکې غنيمت اوګڼړه : ځوانې د بُوډاوالي نه مخکې ، صِحت د بيمارۍ نه مخکې ، مالداري د فقر نه مخکې ، فارغ وخت د مشغولتيا نه مخکې ، او ژوند د مرګ نه مخکې.

د وخت قدر هغه چاته معلوميږي چې هغه د دُنيا نه خالي لاس لاړ شي او د ځان سره يې د

(۱) المستدرک على الصحيحين للحاكم كِتَابُ الرِّقَاقِ رقم الحديث ۷۸۴۶ وقال الحاكم : هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ وَلَمْ يُخَرِّجَاهُ ، ووافقه الذهبي مصنف ابن ابي شيبة رقم الحديث ۳۴۳۱۹ ، السنن الكبرى للنسائي رقم الحديث ۱۱۸۳۲ ، الآداب للبيهقي رقم الحديث ۸۰۹ ، شعب الايمان رقم الحديث ۹۷۶۷ ، و رقم الحديث ۹۷۶۹ ، مشكوة المصابيح رقم الحديث ۵۱۷۴ ، كنز العمال رقم الحديث ۴۳۴۹۰ .

Scanned with CamScanner

نېکو اعمالو هيڅ توخه نه وي تياره کړې .

لهذا په فضول کارونو کې خپل قيمتي وخت ضائع کول ندي په کار .

۳ . نوې نسل ورسره تباه کيږي

په فيس بُک ، اِنټرنټ ، ټي وي وغيره غلط استعمالولو سره دا نوې نسل مکمل تباه
کيږي ، ځکه د انسان په فِطرت کې دا خبره پرَته ده چې دا د بل چا نه آثر اخلي او د بل چا نقل
کوي ، اوس چې په فِلمونو او ډرامو کې دا د بدمعاشانو غلط انداز اوګوري يا د ډمانو
ګډاګانې اوګوري نو بيا به خامخا هماغه نقل کوي .
خاصکر ددې نوي نسَل دِماغ خو مکمل خالي وي چې څه شی په کې اول راشي نو
هماغه په کې پوخ وي ، نن صبا چې غلاګانې ، قتلونه ، د ماشومانو او ښځو تَختول زيات
شوي نو دا طريقې دې نوي نسَل د همدې فِلمونو او ډرامو نه زده کړي دي .
مونږ ګورو چې په کوڅو کې وړې وړې جينکۍ وي هغوی په روانه روانه کې د ډمانو
ښځو په شان ګډيږي ، او واړه واړه هلکان وي هغوی د فِلمي اداکارو په شان پيخې کوي .
همدارنګې دې شيانو سره د نوي نسل اخلاق دومره خراب شوي دي چې د مور او پلار ،
مشر او کشر هيڅ آدب په کې ندې پاتې .
دا نقصان صرف د ټي وي ، انټرنټ او فيس بک غلط استعمالولو دی ، او په دې باندې
اوس غير مسلمو هم اقرار کړې دی .

٤ . صحت ورسره خرابيږي

فيس بُک ، اِنټرنټ ، ټي وي وغيره غلط استعمالولو سره صحت هم خرابيږي ؛ ځکه په
دې سره د سترګو نظر کمزورې کيږي ، دِماغ ورسره متأثر کيږي ، او ډيرو کيناستلو سره
هاضمه هم خرابيږي . ليکن دا خلق خپل صحت په خپل لاس باندې خرابوي .
ټول ډاکټران او حکيمان په دې باندې متّفق دي چې د شپې وَختي اُوده کيدل او سهر
وختي پاڅيدل د صحت د پاره ډير فائده مند دي ليکن نن صبا ددې فيس بُک او ټي وي په
وجه خلق ډير ناوخته پورې ناست وي او بيا غرمه راپاځي ، چې په دې کې د دُنيا او آخرت
دواړو نقصان دی .

بيا خاصكر د ټي وي او موبائل تيزې شعاع خو د سترګو د پاره ډيرې خطرناکې دي، ددينه د سترګو مرض " ګلوکوما (Glucoma) " پيدا کيږي.

د جرمني مشهور ډاکټر " والټر بوهلر " د اوږد تحقيق نه پس ليکلي:

" که چيرته مَنګک ، مرغۍ يا نور واړه واړه حشرات د ټي وي مخې ته څه وخت کيښودې شي نو د ټي وي تيزو شعاعو په وجه به لږ وخت پس مړه شي "

د دماغو د رګ شليدلو، او کينسر د پاره يو سبب د ټي وي، وي سي آر ، او موبائل تېزې شعاع هم دي. او ډاکټرانو ددې تصديق هم کړې دی.

٥ . مال و دولت ورسره ضائع کيږي

فيس بُک، اِنټرنټ، ټي وي وغيره غلط استعمالولو سره مال و دولت هم ضائع کيږي، ځکه که يو کس ډير غريب وي خو بيا به هم په قرض باندې ځان له روپۍ راخلي او قيمتي موبائل به ورباندې اخلي، پخپله به ځان دومره غريب ښکاره کوي چې د نورو نه به زکات اخلي خو بيا به يې په فضول شيانو کې خرچ کوي.

بيا صرف په دې هم اکتفاء نه کوي بلکه د نِټ کتلو د پاره په سوونو روپو ځانله پيکج کوي، دا ديته خوشحاله وي چې د نِټ د پاره مې لس (١٠) جي بي پيکج اوکړو، خو دا غم ورسره نه وي چې په دې کتلو سره خو زما قيمتي وخت هم ضائع کيږي او دُنيوي تاوان مې هم کيږي. که چيرته دې خلقو دا روپۍ يو فقير، يا مسکين ته ورکولی، يا يې د جُمات او مدرسې په چانده کې ورکولی نو د آخرت د پاره به يې لويه ذخيره جمع کړې وی.

٦ . شرم او حياء ورسره ختميږي

چې کله يو کس دا فحش ويډيوګانې او سيکسي پروګرامونه ګوري نو په دې سره په ده کې حياء مکمل ختميږي.

او حياء خو د اِيمان حصه ده ، رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمايي : اَلْحَيَاءُ مِنَ الْإِيْمَانِ.(١)

(١) صحيح مسلم كِتَابُ الإِيمَانِ بَابُ شُعَبِ الإِيمَانِ رقم الحديث ٥٩ (٣٦)، صحيح البخاري رقم الحديث ٢٤، ورقم الحديث ٦١١٨.

Scanned with CamScanner

حیاء د ایمان حصه ده.

په یو حدیث کې راځي: اَلْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيْمَانِ. حیاء د ایمان شُعبه (څانګه) ده. (۱)

او په چا کې چې حیاء نه وي نو د هغه نیم ایمان هم کامِل نه وي؛ ځکه حیاء او ایمان دواړه لازم او مَلزوم دي، رسول الله ﷺ فرمايي:

اَلْحَيَاءُ وَالْإِيْمَانُ قُرِنَا جَمِيْعًا، فَإِذَا رُفِعَ أَحَدُهُمَا رُفِعَ الْآخَرُ. (۲)

حیاء او ایمان دواړه ملګري دي کله چې یو پورته شي نو بل هم ورسره پورته کیږي.

د حیاء په وجه خو انسان د ډیرو ګناهونو نه منع کیږي، اوس چې په چا کې حیاء نه وي نو هغه به خامخا په ډیرو ګناهونو کې اَخته کیږي.

رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هم فرمايي: إِذَا لَمْ تَسْتَحْيِ فَافْعَلْ مَا شِئْتَ. (۳)

چې کله در کې حیاء نه وي نو بیا چې دې څه خوښه وي هغه کوه (خو سزا به یې اُوګورې).

یعنې چې کله درنه حیاء ختمه شي نو بیا خو بل داسې څیز نشته چې هغه تا د فحاشۍ او ګناهونو نه منع کړي.

بیا ډیره د نقصان خبره داده چې په کور کې پلار د خپلو لورانو په مخکې، او ورور د خپلو خورانو په مخکې دا فِلمونه او ډرامې ګوري، په دې کې ډیر داسې عِشقي مناظر هم مخې ته راشي چې شهوت راپاروونکي وي.

---

(۱) صحيح البخاري كِتَابُ الإِيمَانِ بَابُ أُمُورِ الإِيمَانِ رقم الحديث ۹. صحيح مسلم كِتَابُ الإِيمَانَ بَابُ شُعَبِ الإِيمَانِ رقم الحديث ۵۷ (۳۵).

(۲) المستدرک على الصحيحين للحاكم رقم الحديث ۵۸ وقال الحاكم: هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِهِمَا، فَقَدِ احْتَجَّا بِرُوَاتِهِ وَلَمْ يُخَرِّجَاهُ بِهَذَا اللَّفْظِ. شعب الايمان رقم الحديث ۷۳۳۱، الادب المفرد مخرجا رقم الحدي ث ۱۳۱۳، مشكاة المصابيح رقم الحديث ۵۰۹۳(۲۶)، الترغيب والترهيب للمنذري رقم الحديث ۳۹۹۷. مصنف ابن ابي شيبة رقم الحديث ۲۵۳۵۰.

(۳) صحيح البخاري كِتَابُ أَحَادِيثِ الأَنْبِيَاءِ بَابُ حَدِيثِ الغَارِ رقم الحديث ۳۴۸۳.
وفي رواية: إِذَا لَمْ تَسْتَحْيِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ. صحيح البخاري كِتَابُ أَحَادِيثِ الأَنْبِيَاءِ بَابُ حَدِيثِ الغَارِ رقم الحديث ۳۴۸۴. مسند احمد مخرجا رقم الحديث ۱۷۱۰۷.

Scanned with CamScanner

په معاشره کې ډیر داسې واقعات راپیښیږي چې پلار او لور ، یا ورور او خور د وي سي آر کتلو ته ناست وي ، یا په اِنټرنیټ باندې څه فِلم ګوري ، په دې دَوران کې سیکسي پارټ هم مخې ته را شي ، دوی ځان قابو نکړې شي او په زِنا کې مبتلاء شي .

دا څومره بې حیائي ده . الله تعالی دې مونږ او تاسو ټول د هر قِسمه د بې حیایی نه محفوظ اُو ساتي .آمین

۷. دِین ورسره کمزورې کیږي

د فیس بُک ، اِنټرنیټ ، ټي وي وغیره غلط استعمالولو د ټولو نه غټ نقصان دادی چې په دې سره دِین هم کمزورې کیږي ، ځکه څوک چې په دې کې سَندرې اَوري نو په دې سره دده په زړه کې نِفاق پیدا کیږي .

رسولُ الله ﷺ فرمایي : اَلْغِنَاءُ يُنْبِتُ النِّفَاقَ فِي الْقَلْبِ كَمَا يُنْبِتُ الْمَاءُ الزَّرْعَ .(۱)

سَندرې په زړه کې داسې نفاق راپیداکوي لکه څرنګې چې اُوبه فصل رازرغونوي .

بل دا چې سَندرې اوریدل یا فحش ویډیوګانې کتل خو ګناه ده ، او په ګناه کولو سره د انسان زړه توریږي ، که دا ورته توبه او نه باسي نو زړه یې مکمل تور شي ، بیا ورله عبادت مزه نه ورکوي .

نبي کریم صلی الله علیه وسلم فرمائي :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا أَذْنَبَ ذَنْبًا كَانَتْ نُكْتَةٌ سَوْدَاءُ فِي قَلْبِهِ فَإِنْ تَابَ وَنَزَعَ وَاسْتَغْفَرَ صُقِلَ مِنْهَا . وَ إِنْ زَادَ زَادَتْ حَتَّى يُغْلَفَ بِهَا قَلْبُهُ . فَذَلِكَ الرَّانُ الَّذِي ذَكَرَ اللهُ فِي كِتَابِهِ : ﴿كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ .(۲)

---

(۱) شعب الایمان رقم الحدیث ۴۷۴۶ ، مشکوة المصابیح کتاب الآداب بَاب البَیَان وَالشعر اَلفَصْل الثَّالِث رقم الحدیث ۴۸۱۰(۲۸) ، سنن ابی داؤد کِتَاب الأَدَبِ بَابُ کَرَاهِيَةِ الغِنَاءِ وَالزَّمْرِ رقم الحدیث ۴۹۲۷ . السنن الکبری للبیهقي رقم الحدیث ۲۱۰۰۸ .

(۲) الترغیب والترهیب ج۴ ص ۴۷ کتاب التوبة والزهد . شعب الایمان رقم الحدیث ۶۸۰۸ ، مسند احمد مخرجا رقم الحدیث ۷۹۵۲ ، سنن ابن ماجة رقم الحدیث ۴۲۴۴ باب ذکر الذنوب ، المستدرک علی الصحیحین للحاکم رقم الحدیث ۳۹۰۸ وقال الحاکم : هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ وَلَمْ يُخَرِّجَاهُ . و وافقه الذهبي . السنن الکبری للبیهقي رقم ۲۰۷۶۳

Scanned with CamScanner

مؤمن چې کله یو ګناه اوکړي نو ددې په وجه دده په زړه یو تُور داغ اولږي نو که دا توبه اوباسي ، ګناه پرېږدي او استغفار ووایي نو زړه يې صفا شي ، او که دا نور ګناهونه هم کوي ، نو هغه تور داغ زیاتیږي ، تردې چې دده ټول زړه راګیر کړي . او دا هم هغه زَنګ دی چې ددینه نه الله ﷻ تعبیر کړې په : ﴿ كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ.... ﴾ سره .

ترجمه : داسې نده ، بلکه د دوی بدو اعمالو د دوی په زړونو زَنګ لږولی.

مونږ په خپلو سترګو لیدلي چې څوک د فیس بُک او انټرنټ کتلو په مرض اخته شوي وي نو په ګِنټو ګِنټو دیته ناست وي ، فرضي مونځ هم ورنه قضاء شي ، او نور ډیر ضروري کارونه هم ورنه پاتې شي .

۸ . آخرت ورسره تباه کیږي

په دې فحش فِلمونو او فحش ویډیوګانو کتلو سره د انسان آخرت هم تباه کیږي ؛ ځکه په دې شیانو سره په معاشره کې فحاشي او بې حیائي پیدا کیږي ، انسان په ګناهونو کې اَخته کیږي ، نو خامخا به د ګناهونو په وجه آخرت کې د سخت عذاب مستحق جوړیږي .

همدارنګې په دې بې حیائۍ کتلو سره انسان په عذابِ قبر کې هم مبتلاء کیږي .

نور نقصانات :

د موبائل غلط استعمالولو نور نقصانات هم شته :

۹ . د موبائل په ټَلي باندې سندرې لږولو سره په جُمات کې د نورو خلقو مونځ خرابیږي :

بعضې خلق د موبائل په ټَلي باندې سَندره پرېږدي ، بیا په جُمات کې په جَمع ولاړ وي ، دې باندې رِنګ راشي نو سَندره شروع شي چې په دې سره د نورو خلقو مونځ هم خراب شي او ورسره دا کس هم ګناهګار شي . ځکه په احادیثو مبارکهٔ کې د سندرې آوریدو سختې سزاګانې ذکر شوي .

لهذا د موبائل په ټلي باندې ساده رِنګ ټاؤن پریخودل پکار دي ، او جُمات ته د راننوتلو په وخت موبائل بندول په کار دي ، یا کم از کم خاموش (سائلنټ) کول يې په کار دي . ددې دپاره چې د جُمات بې آدبي هم رانشي او د خلقو مونځونه هم خراب نشي .

۱۰. د موبائل په ټلې باندې د قرآن کريم تلاوت يا آذان لږول صحيح ندي:

په موبائل باندې د رِنګ راتلو مقصد دا وي چې يو کس د تاسره خبرې کول غواړي، ګويا دا د دَروازې ټکولو په حکم کې دی.

او چاته د اِطلاع کولو د پاره د قرآن کريم آيت تلاوت کول يا آذان کول صحيح ندی، فقهاء کرامو خو تر دې پورې ليکلي چې که يو تاجر د خپل اَسباب تجارت خودلو يا خرڅولو په وخت درود شريف ددې د پاره وايي چې خلقو ته دا اَسباب قيمتي ښکاره شي نو دا صحيح ندی. (۱)

کله انسان په ليټرين کې ناست وي او په دې وخت کې رِنګ راشي او د قرآن کريم تلاوت شروع شي نو په دې سره د قرآن کريم د تلاوت توهين کيږي.

همدغه شان چې کله رِنګ راشي او د قرآن کريم تلاوت پرې شروع شي نو اکثر خلق د آيت ختميدو ته اِنتظار نه کوي بلکه سمدستي بټن اُووهي او خبرې شروع کړي آيت په مينځ کې کټ شي، دا هم د تلاوت آوريدو نه اِعراض کول او بې آدبي ده.

لهذا په موبائل کې د رِنګ ټاؤن په ځای باندې تلاوت، يا ذِکر يا آذان لږول صحيح ندي. بلکه ددې په ځای پرې ساده رِنګ پريخودل په کار دي.

---

(۱) قَالَ الحصكفي رَحِمَهُ اللّٰهُ: وَحَرَامًا عِنْدَ فَتْحِ التَّاجِرِ مَتَاعَهُ وَنَحْوِهِ. الدر المختار

قال ابن عابدين رَحِمَهُ اللّٰهُ: (قَوْلُهُ وَحَرَامًا إلَخْ) الظَّاهِرُ أَنَّ الْمُرَادَ بِهِ كَرَاهَةُ التَّحْرِيمِ. لِمَا فِي كَرَاهِيَةِ الْفَتَاوَى الْهِنْدِيَّةِ إذَا فَتَحَ التَّاجِرُ الثَّوْبَ فَسَبَّحَ اللّٰهَ تَعَالَى أَوْ صَلَّى عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرِيدُ بِهِ إعْلَامَ الْمُشْتَرِي جَوْدَةَ ثَوْبِهِ فَذَلِكَ مَكْرُوهٌ، وَكَذَا الْحَارِسُ لِأَنَّهُ يَأْخُذُ لِذَلِكَ ثَمَنًا، وَكَذَا الْفُقَّاعِيُّ إذَا قَالَ ذَلِكَ عِنْدَ فَتْحِ فُقَّاعَةٍ عَلَى قَصْدِ تَرْوِيجِهِ وَتَحْسِينِهِ يَأْثَمُ، وَعَنْ هَذَا يُمْنَعُ إذَا قَدِمَ وَاحِدٌ مِنْ الْعُظَمَاءِ إلَى مَجْلِسٍ فَسَبَّحَ أَوْ صَلَّى عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إعْلَامًا بِقُدُومِهِ حَتَّى يُفَرِّجَ لَهُ النَّاسُ أَوْ يَقُومُوا لَهُ يَأْثَمُ. رد المحتار على الدر المختار ج ۱ ص ۵۱۸ مَطْلَبٌ فِي وُجُوبِ الصَّلَاةِ عَلَيْهِ كُلَّمَا ذُكِرَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ.

وفي الفتاوى الهندية: مَنْ جَاءَ إلَى تَاجِرٍ يَشْتَرِي مِنْهُ ثَوْبًا فَلَمَّا فَتَحَ التَّاجِرُ الثَّوْبَ سَبَّحَ اللّٰهَ تَعَالَى وَصَلَّى عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ أَرَادَ بِهِ إعْلَامَ الْمُشْتَرِي جَوْدَةَ ثَوْبِهِ فَذَلِكَ مَكْرُوهٌ هَكَذَا فِي الْمُحِيطِ. الفتاوى الهندية ج ۵ ص ۳۱۵ اَلْبَابُ الرَّابِعُ فِي الصَّلَاةِ وَالتَّسْبِيحِ وَرَفْعِ الصوت عِنْدَ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ.

Scanned with CamScanner

۱۱. د ښځو د پاره بِلا ضرورت په موبائل باندې د پردو سړو سره د خبرو کولو نه ډيرې فِتنې پيدا کيږي:

نن صبا غټ نقصان دا جوړ شوی چې ښځو هم موبائلې پيدا کړي او بِلا ضرورت د پردو سړو سره په ګنتو ګنتو په نرمه لهجه کې خبرې کوي، دا ډيره نقصاني خبره ده.

شريعت خو ښځې ته دا حکم کړی چې تَلبِيه او تکبيرات د تشريق هم په پټه وايي چې پردي سړي ددې آواز وا نه وري او په فِتنه کې مبتلاء نشي ، نو بيا څنګه د ښځې د پاره په نَرمه لهجه کې د پردو سړو سره د خبرو کولو اجازت دی؟

البته د سخت ضرورت په وخت ورته خبرې کول جائز دي خو دا به هم په نرمه لهجه کې نه کوي ، بلکه په سخته لهجه کې به خبرې کوي چې د پردي سړي خرابه طمع پيدا نشي.

نن صبا بعضې خلق ناواده شوو جينکو ته غټ د کيمرې موبائل ورکړي ، بيا ورباندې دوی فيس بُک او اِنټرنټ کوي ، چونکه کې په دې کې خو هر قِسمه ويډيوګانې راځي نو که صبا د پاره دا جينکۍ په زِنا کې مبتلاء شي ، يا اُوتختي نو ملامته يې همدا سَرپرستان دي چې دوی ورته پخپله دا وسائل برابر کړي وو.

بلکه زه به دا اُووايم چې بيا د داسې جينکو نه د حياء او پاکدامنې طمع کول هم صحيح نده. لهذا ځوانانو جينکو ته موبائل ورکول ندي پکار.

البته که يو کس په کور کې ساده وړوکې موبائل کيږدي چې د خپل کور سره پرې رابطه کوي نو دا صحيح ده.

د غونډ تقرير خلاصه :

د غونډ تقرير خلاصه دا راأووته چې سترګې د الله تعالی لوي نِعمت دی ددې صحيح استعمالول پکار دي ، الله تعالی په قرآن کريم کې په ډير اِهتمام سره مؤمنانو سړو او مؤمنانو ښځو ته د نظرونو د حفاظت حکم کړی ، او دا يې ورته واضحه کړې چې زه د سترګو په خِيانت او د زړونو په پټو رازونو باندې پوهيږم.

زمونږ په اسلامي شريعت کې د بدنظرۍ سختې سزاګانې او نقصانات ذکر شوي :

بَدنظرۍ ته په احاديثو کې د سترګو زِنا او ګناهِ کبيره ويل شوی ، همدارنګې ديته د زِنا اوله پوړۍ ويل شوی.

بَدنظري د شيطان زهريله غشې دی ، په دې سره د شيطان طمع پيدا کيږي .

د بدنظرۍ په وجه مخ بې نُوره کيږي ، او دا د ګناهونو جَرړه ده .

د بَدنظرۍ په وجه آخره خاتمه خرابيږي ، د مرګ په وخت انسان ته کلِمه شهادت نه نصيبه کيږي ، او ددې په وجه د قيامت د سختې سزا مستحق جوړيږي .

بدنظرۍ سره قوّتِ حافظه کمزورې کيږي ، د زړه زخم ورسره نور هم زياتيږي ، په زړه کې ورسره ظُلمت پيدا کيږي ، د ژوند برکت او عبادت مزه ورسره ختميږي .

بدنظري داسې خطرناکه بيماري ده چې ددينه زړه نه مړيږي ، دا مرض چې په چا کې پيدا شي نو تر مرګه پورې ورنه نه خلاصيږي .

لهذا بَدنظري وړه ګناه ګنړل ندي پکار ، ددينه سمدستي توبه ويستل پکار دي . او څوک چې د بَدنظرۍ د جواز د پاره خُودساخته دلائل بيانوي په هغې باندې دُهوکه کيدل ندي پکار .

څوک چې پرَدۍ ښځې ته بغير د ضرورتِ شرعيه نه ګوري نو په هغه باندې د الله تعالی لعنت راوريږي ، ځکه د علماؤ په دې باندې اتفاق دی چې کله د فِتنې يره وي نو بيا د پرَدۍ ښځې مخ ته کتل ناجائز او ګناه ده ، تر دې چې نابالغه مُشتهاتې جينۍ ته کتل هم صحيح ندي ، فقهاء کرامو خو تر دې پورې ليکلي چې بې ګيرې ښائسته هلک ته هم د شهوت په نظر کتل حرام دي ، زمونږ اَسلافو به د بې ګيرې ښائسته هلکانو سره د کيناستلو نه ډير ځان ساتل او خپلو شاګردانو ته يې هم دا هدايت کولو چې د دوی سره د کيناستلو نه ځان ساتئ ، ځکه ددينه د فِتنې پيدا کيدو يره ده .

د بدنظرۍ نه چې د بچ کيدو څومره علاجونه او طريقې دي په هغې باندې عمل کول پکار دي :

يعنې خپل نظر ښکته ساتل په کار دي ، چاته چې الله تعالی د واده طاقت ورکړې وي نو هغه دې واده اوکړي او که د واده طاقت يې نه وي نو نفلي روژې دې نيسي .

هر وخت د الله ﷻ د مَعِيَت سوچ پکار دی ، د الله ﷻ د عذاب او جهنم سزا نه ويريدل پکار دي، د الله تعالى د راضي کولو سوچ پکار دی.

چې کله د انسان پرَدی ښځې ته د کتلو شوق راپورته شي نو دا دې خپله مور او خپله خور ځان ته رایاده کړي چې لکه څرنګې زه دوی ته د بل چا کتل نه خوښوم نو همدغه شان ما ته هم په کار دي چې د بل چا مور او خور ته اُو نه ګورم.

خپلې بي بي سره ښه ژوند تيرول په کار دي چې نورو ښځو ته یې د کتلو شوق پيدا نشي، د بد نظرۍ د ځايونو نه ځان ساتل پکار دي، ډير ذِکر کول په کار دي، په بَدنظرۍ سره خپل نفس ته سزا ورکول پکار دي. د جنت حُورې او د جنت نور نِعمتونه ځان ته رایادول پکار دي. په بَدنظرۍ سره خپل ځان ملامته کول پکار دي. ددينه د بچ کيدو دُعا پکار ده. که د بدنظرۍ په وجه د چا په زړه کې غلط خيالات راپيدا شي او ده واده کړې وي نو خپل کور واله ته دې ورشي (ګني نفلي روژې دې نيسي).

همدارنګې د بدنظرۍ د نورو قسمونو نه هم ځان ساتل په کار دي.

خاصکر د فيس بُک او انټرنَټ غلط استعمالولو نه هم ځان ساتل پکار دي ، ځکه

ددې د غلط استعمالولو ډير نقصانات دي :

په دې سره په معاشره کې فحاشي خورَيږي ، قيمتي وخت ورسره فضول ضائع کيږي ، نوې نسَل ورسره مکمل تباه کيږي ، صِحت ورسره خرابيږي ، مال و دولت ورسره ضائع کيږي ، دِين ورسره کمزورې کيږي ، شرم و حياء ورسره ختميږي ، آخرت ورسره تباه کيږي.

د موبائل په ټَلی باندې سَندرې لږولو سره په جُمات کې د نورو مونځ ګزارو مونځ خرابيږي.

د موبائل په ټَلی باندې د قرآن کريم تلاوت يا آذان لږولو سره د آيتونو او آذان بې اَدبي کيږي.

د ښځو د پاره بلا ضرورت په موبائل باندې د پرَدو سړو سره خبرو کولو نه ډيرې فِتنې پيدا کيږي ، بيا خاصکر ناواده شوې ځوانې ښځې ته غټ موبائل ورکولو سره ډير د بې شرمۍ واقعات راپيښيږي.

دُعا

الله تعالى دې مونږ او تاسو ټول د بدنظرۍ او نورو ګناهونو نه اُوساتي ، او څوک چې په دې ګناه کې آخته وي نو الله ﷻ دې ورته ددينه د توبې توفيق ورکړي .
ربّ کائنات دې مونږ ټولو ته د حياء او پاکدامنۍ ژوند رانصيبه کړي ، او بې حيايۍ نه دې مونږ ټول اُوساتي .

آمِيْن يَارَبَّ الْعَالَمِيْن .

وَآخِرُ دَعْوَانَا أَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ

Scanned with CamScanner

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ

﴿ قُلْ لِّلْمُؤْمِنِيْنَ يَغُضُّوْا مِنْ اَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوْا فُرُوْجَهُمْ ﴾ النور آية ۳۰

د نظر حفاظت کول

تالیف

ابُو الشَّمس مولانا نُورُ الهُدیٰ عُفِيَ عَنهُ

مُدَرِّس دارُالعلوم فیضُ القُرآن اکاخیل کالونی مردان

Scanned with CamScanner

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

د نظر حفاظت كول

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَحْدَهُ ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى مَنْ لَّا نَبِيَّ بَعْدَهُ ، وَلَا رَسُوْلَ بَعْدَهُ ، وَهُوَ خَاتَمُ النَّبِيِّيْنَ ، وَعَلٰى آلِهٖ وَأَصْحَابِهٖ اَجْمَعِيْنَ ، وَعَلٰى مَنْ تَبِعَهُ وَتَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ إِلٰى يَوْمِ الدِّيْنِ ،

اَمَّا بَعْدُ فَأَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى فِي الْقُرْآنِ الْمَجِيْدِ وَالْفُرْقَانِ الْحَمِيْدِ :

﴿ قُلْ لِّلْمُؤْمِنِيْنَ يَغُضُّوْا مِنْ اَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوْا فُرُوْجَهُمْ ذٰلِكَ اَزْكٰى لَهُمْ اِنَّ اللّٰهَ خَبِيْرٌۢ بِمَا يَصْنَعُوْنَ ۝ وَقُلْ لِّلْمُؤْمِنٰتِ يَغْضُضْنَ مِنْ اَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوْجَهُنَّ ﴾ . (١)

وَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اَلنَّظْرَةُ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيْسَ مَسْمُوْمَةٌ فَمَنْ تَرَكَهَا مِنْ خَوْفِ اللّٰهِ أَثَابَهُ جَلَّ وَعَزَّ إِيْمَانًا يَجِدُ حَلَاوَتَهُ فِيْ قَلْبِهِ . (٢)

صَدَقَ اللّٰهُ الْعَظِيْم .

عزت مندو مسلمانانو ورونو ! سترګې د الله تعالى لوي نِعمت دی ، ددې صحيح استعمالول پكار دي ، او د ګناه په ځايونو كې دا استعمالول ندي پكار .

---

(١) النور آية ٣٠ ، ٣١ .

(٢) المستدرک على الصحيحين للحاكم رقم الحديث ٧٨٧٥ وقال الحاكم : هٰذَا حَدِيْثٌ صَحِيْحُ الْإِسْنَادِ وَلَمْ يُخَرِّجَاهُ ، حلية الاولياء ج ٦ ص ١٠١ ، كنزالعمال رقم الحديث ١٣٠٧٦ .

وفي رواية : عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: « إِنَّ النَّظْرَةَ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيْسَ مَسْمُوْمٌ. مَنْ تَرَكَهَا مَخَافَتِيْ أَبْدَلْتُهُ إِيْمَانًا يَجِدُ حَلَاوَتَهُ فِيْ قَلْبِهِ » . المعجم الكبير للطبراني رقم الحديث ١٠٣٦٢ ، الترغيب والترهيب لقوام السنّة رقم الحديث ٣٨ ، مجمع الزوائد رقم الحديث ١٢٩٤٦ بابُ غضّ البصر ، كنزالعمال رقم الحديث ١٣٠٦٧ ، تفسير ابن كثير ج ٦ ص ٤٠ سورة النور في تشريح آية ٣٠ . اعراب القرآن وبيانه ج ٦ ص ٥٩٧ ، الزواجر ج ٢ ص ٤ .

Scanned with CamScanner

د نظر حفاظت واجب دى

الله تعالى په دې آيتونو ﴿ قُل لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ ..... وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ ... ﴾ كې مؤمنانو سړو او مؤمنانو ښځو ته آمر كړى چې خپل نظرونه ښكته كړي ، او آمر چې مطلق ذكر شي او د قرينې نه خالي وي نو د وجوب د پاره وي . (۱)

نظر كنټرول كول ځكه ضروري دى چې دا د زړه د پاره غټه دَروازه ده ، كه دا كنټرول شي نو د انسان زړه محفوظ وي ، ليكن كه دا كنټرول نشي نو انسان په ډېرو ګناهونو كې مبتلاء كيږي ، دغه وجه ده چې شريعت انسان ته كومو ځايونو ته كتل حرام كړي دي يا كومو ځايونو ته چې په كتنو كې فِتنه وي د هغې نه خپل نظر ښكته كول په ده باندې واجب دي . (۲)

حضرت عبدالله بن مسعود ﷺ فرمايي :

حِفْظُ الْبَصَرِ أَشَدُّ مِنْ حِفْظِ اللِّسَانِ . (۳)

---

(۱) حكم غض البصر : أمر الله سبحانه وتعالى عباده ممّن آمنوا به من المؤمنين والمؤمنات بغض البصر عن الأمور التي حرّم النظر إليها. والأمر في اللغة يعني الوجوب إلّا إن ورد ما يصرفه إلى أمرٍ آخرٍ. وورد ذلك الأمر صريحًا في القرآن الكريم في قوله تعالى: (قُل لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ). والمعنى الإجمالي الذي تشير إليه الآية الكريمة النداء من الله تعالى لرسوله عليه الصلاة والسلام بأن يخبر من آمن به من الناس بوجوب غضّ البصر. فالفعل يغضّوا فعل أمرٍ من الله تعالى. وهو بمعنى إنقاص النظر. وفي ذلك قال الإمام الطبري: يقول تعالى ذكره لنبيه محمد صلّى الله عليه وسلّم. (قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ بالله) وبك يا محمد (يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ) يقول: يكفُّوا من نظرهم إلى ما يشتهون النظر إليه. مما قد نهاهم الله عن النظر إليه . حكم غض البصر.

(۲) اَلْبَصَرُ هُوَ الْبَابُ الْأَكْبَرُ إِلَى الْقَلْبِ، وَأَعْمَرُ طُرُقِ الْحَوَاسِّ إِلَيْهِ . وَبِحَسَبِ ذَلِكَ كَثُرَ السُّقُوطُ مِنْ جِهَتِهِ. وَوَجَبَ التَّحْذِيرُ مِنْهُ، وَغَضُّهُ وَاجِبٌ عَنْ جَمِيعِ الْمُحَرَّمَاتِ، وَكُلِّ مَا يُخْشَى الْفِتْنَةُ مِنْ أَجْلِهِ . تفسير القرطبي ج ۱۲ ص ۲۲۳ في تشريح سورة النور آية ۳۰ .

(۳) الورع لابن ابي الدنيا ص ۶۲ بَابُ الْوَرَعِ فِي النَّظَرِ .

د نظر حفاظت د ژبې د حفاظت نه ډير سخت دى .

نبي ﷺ د فضل بن عباس رضي الله عنه مخ د پردى ښځې نه ديخوا راواړول

په بخاري شريف او مسلم شريف كې دا واقعه ذكر ده چې (د حَجّة الوداع په موقع) فَضْل بن عباس رضي الله عنهما د نبي عليه السلام پسې شاته په سورلۍ باندې سور ؤ ، په دې وخت كې د خيثم قبيلې يوه زنانه (د يوې مسئلې معلومولو د پاره نبي عليه السلام ته) راغله ، فَضْل بن عباس رضي الله عنهما هغې ښځې ته كتل او ښځې ده ته كتل (چونكې بَدنظري د سړو او ښځو دواړو د پاره منع ده ، او بيا خاصكر د حج په موقع باندې)

وَجَعَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْرِفُ وَجْهَ الْفَضْلِ إِلَى الشِّقِّ الْآخَرِ .

پس نبي عليه السلام د فَضْل بن عباس رضي الله عنهما مخ بل طرف ته واړول (چې په دې سره يو بل ته د كتلو نه محفوظ شو) .

ددينه پس ښځې د پيغمبر عليه السلام نه پوښتنه اوكړه : اې د الله رسوله ! بيشكه د الله فريضه (يعنى حج) زما په پلار باندې په داسې حالت كې لازم شوې دى چې هغه (د ډير بُوداوالي او كمزورۍ په وجه) په سورلۍ باندې نشي تينګيدې نو آيا زه د هغه د طرفه حج اوكړم ؟ نبي عليه السلام ورته اوفرمايل : آو (ته د هغه د طرفه حج اوكړه) .

دا واقعه د حجّة الوداع په موقع راپيښه شوې وه . (۱)

د ترمذي شريف په حديث كې دا هم ذكر دي چې كلهٔ نبي عليه السلام د حضرت فَضل رضي الله عنهما مخ ديخوا راواړول نو حضرت عباس رضي الله عنه د پيغمبر عليه السلام نه پوښتنه اوكړه :

---

(۱) عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا ، قَالَ : كَانَ الْفَضْلُ رَدِيفَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَجَاءَتِ امْرَأَةٌ مِنْ خَثْعَمَ ، فَجَعَلَ الْفَضْلُ يَنْظُرُ إِلَيْهَا وَتَنْظُرُ إِلَيْهِ ، وَجَعَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْرِفُ وَجْهَ الْفَضْلِ إِلَى الشِّقِّ الْآخَرِ ، فَقَالَتْ : يَا رَسُولَ اللهِ ! إِنَّ فَرِيضَةَ اللهِ عَلَى عِبَادِهِ فِي الْحَجِّ أَدْرَكَتْ أَبِي شَيْخًا كَبِيرًا ، لَا يَثْبُتُ عَلَى الرَّاحِلَةِ ، أَفَأَحُجُّ عَنْهُ ؟ قَالَ : « نَعَمْ » ، وَذَلِكَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ . صحيح البخاري كِتَابُ الْحَجِّ بَابُ وُجُوبِ الْحَجِّ وَفَضْلِهِ رقم الحديث ۱۵۱۳ ، و رقم الحديث ۱۸۵۵ بَابُ حَجِّ الْمَرْأَةِ عَنِ الرَّجُلِ ، صحيح مسلم كِتَابُ الْحَجِّ بَابُ الْحَجِّ عَنِ الْعَاجِزِ لِزَمَانَةٍ وَهَرَمٍ وَنَحْوِهِمَا ، أَوْ لِلْمَوْتِ رقم الحديث ۴۰۷ (۱۳۳۴) ، سنن ابي داؤد رقم ۱۸۰۹ باب الرّجل يحجّ عن غيره .

يَارَسُوْلَ اللهِ ! لِمَ لَوَيْتَ عُنُقَ ابْنِ عَمِّكَ ؟

اې د الله رسوله ! تاسو د خپل تره ځوي څټ ولې ديخوا راواړول ؟

نبي عليه السلام ورته اوفرمايل :

رَأَيْتُ شَابًّا وَشَابَّةً فَلَمْ آمَنِ الشَّيْطَانَ عَلَيْهِمَا .

ما ځوان کس او ځوانه ښځه اوليده (چې دوی دواړو يو بل ته کتل) نو زه د شيطان نه په دوی باندې په اَمن کې نه شوم . (يعنی د ما سره دا يَره پيدا شوه چې شيطان به د دوی په زړونو کې وَسوسې وَرواچوي) .(۱)

امام نووي رَحِمَهُ اللهُ د مسلم شريف په شرح کې ليکلي چې ددې حديث نه ډير فوائد معلوميږي .... مِنْهَا تَحْرِيْمُ النَّظَرِ إِلَى الْأَجْنَبِيَّةِ ، وَمِنْهَا إِزَالَةُ الْمُنْكَرِ بِالْيَدِ لِمَنْ أَمْكَنَهُ .

يو خبره ورنه دا معلومه شوه چې پردَی ښځې ته کتل حرام دي ، بله خبره ورنه دا معلومه شوه چې کله انسان يو ناجائز کار اُوګوري او په لاس باندې ده ته د منع کولو طاقت وي نو منع کوي به يې (ځکه خو نبي عليه السلام د فضل رضي الله عنه مخ ديخوا طرف ته راواړول) .(۲)

په صحيح ځای کې نظر استعمالولو باندې ثواب

انسان که خپل نظر په صحيح ځای کې استعمال کړي نو په دې سره ده ته ثواب هم ملاويږي ، مثلا والدينو ته د محبت او اِحترام په نظر کتلو سره انسان ته د يو مقبول نفلي حج ثواب ملاويږي .

(۱) .... ثُمَّ أَتَى الْمَنْحَرَ ، فَقَالَ : « هٰذَا الْمَنْحَرُ ، وَمِنًى كُلُّهَا مَنْحَرٌ » ، وَاسْتَفْتَتْهُ جَارِيَةٌ شَابَّةٌ مِنْ خَثْعَمٍ ، فَقَالَتْ : إِنَّ أَبِي شَيْخٌ كَبِيرٌ قَدْ أَدْرَكَتْهُ فَرِيضَةُ اللهِ فِي الْحَجِّ ، أَفَيُجْزِئُ أَنْ أَحُجَّ عَنْهُ ؟ قَالَ : « حُجِّي عَنْ أَبِيكِ » ، قَالَ : وَلَوَى عُنُقَ الْفَضْلِ ، فَقَالَ الْعَبَّاسُ رضي الله عنه : يَارَسُوْلَ اللهِ ! لِمَ لَوَيْتَ عُنُقَ ابْنِ عَمِّكَ ؟ قَالَ : « رَأَيْتُ شَابًّا وَشَابَّةً فَلَمْ آمَنِ الشَّيْطَانَ عَلَيْهِمَا » ... سنن الترمذي أَبْوَابُ الْحَجِّ بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ عَرَفَةَ كُلَّهَا مَوْقِفٌ رقم الحديث ۸۸۵ ، السنن الكبرى للبيهقي رقم الحديث ۱۳۵۱۲ ، مسند احمد مخرجا رقم الحديث ۵۶۲ ، و رقم الحديث ۱۳۴۸ ، كنز العمال رقم الحديث ۱۲۹۰۳ .

(۲) شرح النووي على مسلم ج ۹ ص ۹۸ في تشريح حديث ۱۳۳۴ .

همدارنګې کوم خاوند چې کور ته راداخل شي او دا خپلې بي بي ته د محبت په نظر اوګوري او بي بي هم ده ته د محبت په نظر اوګوري نو الله ﷻ دې دواړو ته د رحمت په نظر اوګوري.

لهذا که مونږ خپل نظر صحيح استعمال کړو نو په دې سره نيکۍ هم ګټلې شو او ځان د الله تعالى د رحمت مستحق هم جوړولې شو.

د نظر په حفاظت سره خوشخبري

څوک چې د خپل نظر حفاظت کوي هغه ځايونو ته نه ګوري چې هغې ته شريعت کتل حرام کړي وي نو دداسې کس د پاره په احاديثو کې بهترينې خوشخبرۍ ذکر شوي، يو څو خوشخبرياني درته ذکر کوم:

د ايمان حَلاوت نصيب کيدل

حديثِ قدسي دى، الله تعالى فرمايي: إِنَّ النَّظْرَةَ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيْسَ مَسْمُوْمٌ، مَنْ تَرَكَهَا مَخَافَتِيْ أَبْدَلْتُهُ إِيْمَانًا يَجِدُ حَلَاوَتَهُ فِيْ قَلْبِهِ. (۱)

بيشکه بَدنظري د ابليس په غشو کې زهريله غشې دى، څوک چې زما د يَرې دا پرېږدي نو زه به ورته ددې په عِوض کې داسې اِيمان ورکړم چې دا به په خپل زړه کې د هغې خوږوالې محسوسوي.

په يو بل حديث کې راځي، رسولُ الله ﷺ فرمايي:

مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَنْظُرُ إِلَى مَحَاسِنِ امْرَأَةٍ أَوَّلَ مَرَّةٍ، ثُمَّ يَغُضُّ بَصَرَهُ إِلَّا أَحْدَثَ اللهُ لَهُ عِبَادَةً

---

(۱) المعجم الكبير للطبراني رقم الحديث ۱۰۳۶۲، الترغيب والترهيب لقوام السنّة رقم الحديث ۳۸، مجمع الزوائد رقم الحديث ۱۲۹۴۶ بابُ غضّ البصر، كنزالعمال رقم الحديث ۱۳۰۶۷، تفسير ابن كثير ج ٦ ص ۴۰ سورة النور في تشريح آية ۳۰، اعراب القرآن وبيانه ج ٦ ص ۵۹۷، الزواجر ج ۲ ص ۴.

وفي رواية: قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلنَّظْرَةُ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيْسَ مَسْمُوْمَةٌ فَمَنْ تَرَكَهَا مِنْ خَوْفِ اللهِ أَثَابَهُ جَلَّ وَعَزَّ إِيْمَانًا يَجِدُ حَلَاوَتَهُ فِيْ قَلْبِهِ» المستدرک على الصحيحين للحاكم رقم الحديث ۷۸۷۵ وقال الحاكم: هٰذَا حَدِيْثٌ صَحِيْحُ الْإِسْنَادِ وَلَمْ يُخَرِّجَاهُ، حلية الاولياء ج ٦ ص ۱۰۱، كنزالعمال رقم الحديث ۱۳۰۷٦.

يَجِدُ حَلَاوَتَهَا . (۱)

كوم مسلمان چې د (پردې) ښځې د حُسن ځايونه په اول ځل باندې (غير اختياري) اوګوري بيا (سمدستي) خپل نظر ښکته کړي نو الله ﷻ به ده ته د داسې عبادت توفيق ورکړي چې د ابه د هغې خوږوالې (حلاوت) په خپل زړه کې محسوسوي .

دا ځکه چې ده د خپل نفس کنټرول کولو تريخ والې برداشت کړو نو الله تعالى به ورته د عبادت خوږوالې نصيب کړي . (۲)

د جهنم د اُور نه حفاظت

څوک چې خپلې سترګې حرامو ځايونو ته د کتلونه اُوساتي نو الله تعالى به په دې سترګو باندې د جهنم اُور حرام کړي .

رسولُ الله صلى الله عليه وسلم فرمايي :

ثَلَاثَةٌ لَا تَرَى أَعْيُنُهُمُ النَّارَ : عَيْنٌ حَرَسَتْ فِيْ سَبِيْلِ اللهِ، وَعَيْنٌ بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللهِ ، وَعَيْنٌ غَضَّتْ عَنْ مَحَارِمِ اللهِ . (۳)

درې (۳) کسان داسې دي چې د دوی سترګې به د جهنم اُور اُو نه ګوري (يعنى جهنم ته به نه داخليږي) :

(اول :) هغه سترګه چې د الله ﷻ په لار (جهاد) کې يې (د اسلامي سرحداتو) پهره کړې وي . (دُويم :) هغه سترګه چې د الله ﷻ د يرې يې ژړلي وي . او (دريم) هغه

---

(۱) مسند احمد مخرجا رقم الحديث ۲۲۲۷۸ ، مشكوة المصابيح كتاب النكاح بَابُ النظر إِلَى المخطوبة وَبَيَان العورات اَلفصل الثالث رقم الحديث ۳۱۲۴(۲۷) ، مجمع الزوائد باب غض البصر رقم الحديث ۱۲۹۴۳ .

(۲) (يَجِدُ حَلَاوَتَهَا) أَيْ فِيْ قَلْبِهِ لِمُوَافَقَةِ أَمْرِ رَبِّهِ حَيْثُ تَحَمَّلَ مَرَارَةَ مُخَالَفَةِ نَفْسِهِ وَطَبْعِهِ . مرقاة المفاتيح ج ۵ ص ۲۰۵۸ في تشريح حديث ۳۱۲۴ .

(۳) المعجم الكبير للطبراني ج ۱۹ ص ۴۱۶ رقم الحديث ۱۰۰۳ ، مجمع الزوائد كِتَابُ الْجِهَادِ بَابُ الْحَرَسِ فِيْ سَبِيْلِ اللهِ رقم الحديث ۹۴۹۰ ، الترغيب والترهيب للمنذري رقم الحديث ۱۹۲۳ ، و رقم الحديث ۲۹۲۶ ، و رقم الحديث ۵۰۳۱ ، الزواجر رقم الحديث ج ۲ ص ۳ .

Scanned with CamScanner

ستركه چې كوم شيان الله ﷻ حرام كړي وي هغې ته د كتلو نه منع شوي وي .

د قيامت د ورځې د سختۍ نه په اَمن كيدل

څوك چې خپل نظر د حرامو ځايونو نه اُوساتي نو الله تعالى به داسې كس د قيامت د ورځې د سختۍ نه په اَمن كړي . رسولُ الله ﷺ فرمايي :

كُلُّ عَيْنٍ بَاكِيَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا عَيْنٌ غَضَّتْ عَنْ مَحَارِمِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ ، وَ عَيْنٌ سَهِرَتْ فِي سَبِيْلِ اللهِ ، وَعَيْنٌ خَرَجَ مِنْهَا مِثْلُ رَأْسِ الذُّبَابِ دَمْعَةٌ مِنْ خَشْيَةِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ . (۱)

د قيامت په ورځ به هره ستركه ژاړي مگر يو څو ستركې به نه ژاړي : (اول :) كومه ستركه چې د هغه ځايونو نه منع شوي وي كومو ته چې كتل الله تعالى حرام كړي دي ، (دويم) كومه ستركه چې د الله ﷻ په لار (جهاد) كې وِيخه پاتې شوي وي (يعنى پهره داري يې كړي وي) ، (دريم :) او د كومې ستركې نه چې د الله ﷻ د يَرې په وجه د مَچ د سَر هومره اُوښكه رااُوتې وي .

نظر حفاظت كوونكي ته نبي ﷺ د جنت ضمانت كړى

څوك چې د نظر حفاظت كوي نو دداسې كس د پاره نبي ﷺ د جنت ضمانت وركړى ، پيغمبر ﷺ فرمايي :

اِضْمَنُوْا لِيْ سِتًّا مِنْ اَنْفُسِكُمْ اَضْمَنْ لَكُمُ الْجَنَّةَ .

تاسو ماته د شپږو (٦) خبرو ضمانت راكړئ (چې په دې باندې به عمل كوئ) نو زه به تاسو ته د جنت ضامِن جوړ شم (چې تاسو به يقيني جنت ته داخليږئ)

.... (په هغې كې يوه خبره داده :) وَغُضُّوْا اَبْصَارَكُمْ .

خپل نظرونه ښكته (محفوظ) اوساتئ . (يعنى شريعت چې كومو څيزونو ته د كتلو نه

(۱) حلية الأولياء وطبقات الأصفياء ج ۳ ص ۱٦۳ ، الترغيب والترهيب لقوام السنّة رقم الحديث ۴۹۷ ، الترغيب والترهيب للمنذري رقم الحديث ۱۹۲۹ ، و رقم الحديث ۲۹۲۵ كتاب النكاح ومايتعلق به ، و رقم الحديث ۵۰۳۳ ، تفسير ابن كثير ج ٦ ص ۴۴ سورة النور آية ۳۰ ، الدرالمنثور في التفسير بالمأثور ج ۱ ص ۵۹۳ ، الزواجر ج ۱ ص ۱۴۱ ، بستان الواعظين ورياض السامعين لابن الجوزي ج ۱ ص ۴٦ ، تنبيه الغافلين ص ۱۹۹ باب الزجر عن الضحك .

Scanned with CamScanner

منع کړې هغې ته مه ګورئ) (۱)

فائده: کوم خلق چې د اِیمان راوړو نه پس فرائض اَداء کوي، او ورسره ورسره ددې مذکوره شپږ خبرو لحاظ ساتي، چې په دې کې یو د نظر حفاظت کول هم دي نو داسې کس یقیني جنّتي دی، ځکه داسې کس ته نبي علیه السلام د جنّت ضمانت ورکړی.

د نظر په حفاظت سره نورِ بصیرَت (عقلمندي) پیدا کیږي

د بعضې اسلافو نه دا خبره نقل ده چې څوک د خپل نظر حفاظت کوي نو الله تعالی به ده ته نورِ بصیرت (او عقلمندي) ورکړي. (۲)

د نظر په حفاظت سره دُعا قبلیږي

څوک چې خپل نظر حرامو ځایونو ته د کتلو نه محفوظ ساتي نو الله تعالی دداسې کس دُعا قبلوي، بیا که داسې کس په قحط سالۍ یا بله سخته موقع کې دُعا اوغواړي نو الله تعالی دده دُعا قبلوي. (۳)

---

(۱) عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّ نَبِيَّ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: اِضْمَنُوْا لِيْ سِتًّا مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَضْمَنْ لَكُمُ الْجَنَّةَ: اُصْدُقُوْا إِذَا حَدَّثْتُمْ، وَأَوْفُوْا إِذَا وَعَدْتُمْ. وَأَدُّوْا إِذَا اؤْتُمِنْتُمْ. وَاحْفَظُوْا فُرُوْجَكُمْ. وَغُضُّوْا أَبْصَارَكُمْ. وَكُفُّوْا أَيْدِيَكُمْ. المستدرک علی الصحیحین للحاکم كِتَابُ الْحُدُوْدِ رقم الحدیث ۸۰۶۶، وقال الحاکم: هٰذَا حَدِيثٌ صَحِيحُ الْإِسْنَادِ وَلَمْ يُخَرِّجَاهُ. مسند احمد مخرجًا رقم ۲۲۷۵۷، السنن الکبری للبیهقي رقم الحدیث ۱۲۶۹۱ باب ماجاء فی الترغیب في اداء الامانات، شعب الایمان رقم ۴۴۶۴، و رقم ۴۸۷۷، مشکوة المصابیح بَابُ حِفْظِ اللِّسَانِ وَالْغِيْبَةِ وَالشَّتْمِ اَلْفَصْلُ الثَّالِث. مجمع الزوائد بَابٌ فی الامانة رقم ۶۷۰۹، کنزالعمال رقم الحدیث ۴۳۵۳۱. ددې پوره حدیث ترجمه ددې (اصلاحي مدلّل تقریرونه) کتاب په دیارلسم جلد صفحه ۲۸۳ باندې ذکر ده.

(۲) ﴿ ذَٰلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ ﴾ أَيْ: أَطْهَرُ لِقُلُوْبِهِمْ وَأَنْقَىٰ لِدِيْنِهِمْ، كَمَا قِيْلَ: مَنْ حَفِظَ بَصَرَهُ أَوْرَثَهُ اللهُ نُوْرًا فِيْ بَصِيْرَتِهِ. وَيُرْوَى: فِيْ قَلْبِهِ. تفسیر ابن کثیر ج ۶ ص ۴۳ النور آیة ۳۰.

(۳) رُوِيَ أَنَّ عِيْسٰى صَلَوَاتُ اللهِ عَلَيْهِ وَسَلَامُهُ خَرَجَ يَسْتَسْقِيْ، فَلَمَّا ضَجِرُوْا قَالَ لَهُمْ عِيْسٰى عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ أَصَابَ مِنْكُمْ ذَنْبًا فَلْيَرْجِعْ. فَرَجَعُوْا كُلُّهُمْ وَلَمْ يَبْقَ مَعَهُ فِي الْمَفَازَةِ إِلَّا وَاحِدٌ. فَقَالَ لَهُ عِيْسٰى عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَمَا لَكَ مِنْ ذَنْبٍ؟ فَقَالَ: وَاللهِ مَا عَلِمْتُ مِنْ شَيْءٍ غَيْرَ أَنِّيْ كُنْتُ ذَاتَ يَوْمٍ أُصَلِّيْ فَمَرَّتْ بِيْ امْرَأَةٌ ←←←←←←

د نظر په حفاظت سره د شرمګاه حفاظت هم راځي

د نظر په حفاظت سره د شرمګاه حفاظت هم راځي ، او دا خبره د قرآن کریم ددې آیت نه هم معلومیږي ، الله تعالی فرمايي :

﴿ قُل لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَٰلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ۝ وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ ﴾.(۱)

ترجمه : اې پیغمبره ! ته مؤمنانو سړو ته اُووایه چې خپلې سترګې (نظرونه) ښکته ساتي ، او د خپلو شرمګاهو حفاظت دې کوي ، دا ددوی د پاره ډیره پاکیزه (او بهتره) خبره ده ، بیشکه الله تعالی د خلقو په هغه کارونو ښه خبر دار دی کوم چې دوی کوي . او ته مؤمنانو ښځو ته اُووایه چې دوی دې خپلې سترګې (او نظرونه) ښکته ساتي ، او د خپلو شرمګاهو حفاظت دې کوي .

په دې دواړو آیتونو کې الله تعالی د نظرونو ښکته کولو او شرمګاهو د حفاظت حکم کړی ، اوس چې څوک د نظر حفاظت کوي نو د شرمګاه حفاظت ورسره پخپله راځي .

د نظر په حفاظت سره د الله ﷻ مدد

چې تر څو پورې مسلمانانو د نظر حفاظت کولو نو الله تعالی دوی د فِتنو نه محفوظ ساتل ، او په هر ځای کې یې کامیابي ورکوله .

د حضرت عبیدة بن جراح ﷺ لښکر خپل نظرونه ښکته کړل : مفتي محمد شفیع رَحِمَهُ اللهُ دا واقعه ذکر کړی چې حضرت عُمر ﷺ په خپل دورِخلافت کې د شام فتح کولو د پاره حضرت عبیدة بن جراح ﷺ اولیږل ، د شام اکثره حصې حضرت عبیدة بن جراح

←←← فَنَظَرْتُ إِلَيْهَا بِعَيْنِي هٰذِهِ . فَلَمَّا جَاوَزَتْنِي أَدْخَلْتُ أُصْبُعِي فِي عَيْنِي فَانْتَزَعْتُهَا وَتَبِعْتُ الْمَرْأَةَ بِهَا . فَقَالَ لَهُ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ : فَادْعُ اللهَ حَتَّى أُؤَمِّنَ عَلَى دُعَائِكَ . قَالَ : فَدَعَا فَتَجَلَّلَتِ السَّمَاءُ سَحَابًا ثُمَّ صَبَّتْ فَسُقُوا .

احياء علوم الدين ج۱ ص۳۰۸ كتاب الأذكار والدعوات فَضِيلَةُ الدُّعَاءِ ، لنضرة النعيم ج ۱۰ ص ۳۹۰۹ اطلاق البصر

(۱) النور آية ۳۰، ۳۱ .

ﷺ فتح کړې وی ، بیا دا د شام گورنرهم ؤ .

یو ځل ده د کافرانو یوه قلعه محاصره کړه ، دا محاصره ډیره اُوږده شوه ، آخر د هغه قلعې کافران پوهه شو چې مسلمانان ډیر ثابت قدم دي چې تر څو یې دا قلعه نه وي فتح کړي دوی نه ځي . نو هغوی یو سازش جوړ کړو ، هغه دا چې دوی مسلمانانو ته وویل :

مونږ تاسو ته د قلعې دَروازه کلاوو تاسو به د خپل فوج سره په دې لاره باندې داخل شئ .

د قلعې دا دروازه بازار ته اُوتې وه ، ددې دَروازې نه تر شاهي محل پورې دواړه طرف اُوږد بازار ؤ ، دوی سازش دا جوړ کړې ؤ چې په دواړه طرف دُکانونو کې یې ښائسته جینکۍ کینولې وی او هغوی ته یې دا ویلي وو چې که مسلمانانو د تاسو سره هر څه کوي تاسو به اِنکار نه کوئ .

د دوی مقصد دا ؤ چې مسلمانان د ډیر وخت نه د خپلو کورونو نه لرې پاتې شوي دي دوی چې دا ښائسته جینکۍ اُوگوري نو دوی به په دې باندې لگیا شي او مونږ به پرې د شا طرف نه حمله اوکړو .

کله چې دوی حضرت عبیدة بن جراح ﷺ ته خبر رااُولیږل چې مونږ تاسو ته تسلیمیږو تاسو په دې دروازه باندې راداخل شئ او شاهي محل ته لاړ شئ .

حضرت عبیدة بن جراح ﷺ په خپل اِیماني فِراست سره دا معلومه کړه چې دې خلقو خو تر اوسه د مونږ سره مقابله کوله خو چې اوس ناڅاپه دوی دروازه کلاوَوي نو په دې کې د دوی سازش دی .

نو ده خپل ټول لښکر راجمع کړو ، د هغوی مخې ته یې خطبه وویله او ورته وې ویل :

دا د الله تعالی شکر دی چې دُښمن تسلیم شو او مونږ ته ښار ته د ننوتلو اجازت راکوي ، تاسو بیشکه ښار ته داخل شئ لیکن زه تاسو ته د قرآن کریم یو آیت لولم ، تاسو ښار ته د ننوتلو په وخت دا آیت تلاوت کوئ او په دې باندې عمل کوئ .

نو حضرت عبیدة بن جراح ﷺ دا آیت تلاوت کړو :

﴿ قُلْ لِّلْمُؤْمِنِيْنَ يَغُضُّوْا مِنْ اَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوْا فُرُوْجَهُمْ ذٰلِكَ اَزْكٰى لَهُمْ ﴾ . (١)

---

(١) النور آية ٣٠ .

ترجمه: اې پیغمبره! ته مؤمنانو سره ته اُووایه چې خپلې سترګې (نظرونه) ښکته ساتي، او د خپلو شرمګاهو حفاظت دې کوي، دا ددوی د پاره ډیره پاکیزه (او بهتره) خبره ده.

نو غونډ لښکر ښار ته داخل شو، خپل نظرونه یې ښکته کړي وو، په بازار باندې تیر شو او شاهي محل ته اُورسیدل خو لیکن هیچا اخوا دیخوا دُکانونو طرف ته اُو نه کتل.

کله چې د ښار خلقو مسلمانان په دې حالت کې اُولیدل نو په خپل مینځ کې یې سره وویل: دا څنګه مخلوق دی؟ کوم فوج چې فاتحانه اَنداز باندې ښار ته داخل شي نو هغوی سینې راویستې وي، په نازاو نخرو ځي، لوټ مار کوي، او د ښځو عزت ته نقصان رسوي لیکن دا خو عجیبه لښکر دی چې کله ورته خپل امیر وویل چې خپل نظرونه ښکته ساتي نو ټولو ښکته کتل، په غونډ بازار تیر شول، شاهي محل ته اُورسیدل لیکن هیچا ته یې څه اُو نه ویل، نو بې شماره خلقو دې کتلو سره ایمان راوړو.

پس معلومه شوه چې د نظر په حفاظت سره الله تعالی مسلمانان د لوې فِتنې نه محفوظ کړل، او د دوی مدد یې اوکړو.(۱)

ښکته کتلو سره انسان د شیطان د حملو نه محفوظ وي

کله چې الله تعالی شیطان ته تر قیامته پورې مهلت ورکړو نو هغه قسَم اوکړو چې اوس به زه په هرې طریقې سره انسان ګمراه کوم، الله تعالی د شیطان خبره رانقل کړې:

﴿ قَالَ فَبِمَآ أَغْوَيْتَنِى لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَٰطَكَ ٱلْمُسْتَقِيمَ ﴿١٦﴾ ثُمَّ لَءَاتِيَنَّهُم مِّنۢ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَٰنِهِمْ وَعَن شَمَآئِلِهِمْ ۖ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَٰكِرِينَ ﴾.(۲)

ترجمه: شیطان (الله ﷻ ته) وویل: په دې وجه چې تا زه ګمراه کړم نو زه به خامخا دې خلقو ته ستا په نېغه لار کې کینم، بیا به خامخا دوی ته د دوی د وړاندې طرف، شا طرف، خي طرف او چپ طرف نه راځم، او ته به په دوی کې اکثر خلق شکرګزار اُو نه مومې.

(۱) اصلاحي خطبات ج ۱۵ ص ۱۷۴.

(۲) الاعراف آیة ۱۷.

Scanned with CamScanner

مولانا اشرف علي تهانوي رَحِمَهُ اللهُ ذکر کړي چې شیطان څلور واړه طرفونه ذکر کړل چې ددې لارو نه به زه په انسان باندې حمله کوم، لیکن د شیطان نه دوه (۲) طرفونه هیر شو: یو پاس طرف، او دویم لاندې طرف.

پاس طرف لاره ځکه محفوظ ده چې هغه د الله تعالی سره د رابطې لار ده، نو اوس به انسان د شیطان نه د حفاظت د پاره الله تعالی سره رابطه قائموي او دا دُعا به د ځان د پاره کوي چې: "اې الله! زه شیطان د څلور طرفه ګېر کړې یم ته زما حفاظت اوکړه، او ما په خپل اسلام باندې ثابت قدم لره" نو په دې سره به د شیطان د حملو نه محفوظ وي.

او لاندې طرف لار ځکه محفوظ ده چې الله تعالی مسلمانانو ته د نظرونو ښکته کولو حکم کړی، نو اوس چې څوک د الله تعالی په حکم باندې عمل کوي او تللو په وخت ښکته ګوري نو دا به د شیطان د حملو او فِتنو نه محفوظ وي.(۱)

د علاج په نسبت د اول نه پرهیز بهتر دی

که یو کس د بیمارۍ راتلو نه پس علاج کوي نو ددینه دا بهتر ده چې د بیمارۍ راتلو نه مخکې پرهیز اوکړي ددې د پاره چې دې بیمارۍ ته لار پیدا نشي.

همدغه شان که یو کس د خپل نظر حفاظت نه کوي یعنی کومو ځایونو ته چې شریعت کتل حرام کړي دي هغې ته ګوري، یا فحش فِلمونه او ډرامې ګوري، شهوت راپاروونکې سَندرې آوري، او بیا دا وایي چې پاکدامني به څنګه پیدا شي؟ او زه به د ګناهونو نه څنګه محفوظ شم؟ دا خو نشي کیدی.

بلکه عاقل کس همیشه په ځان باندې د ګناهونو دَروازې بندوي، یعنی خپل نظر کنټرول کوي، فحش فِلمونه نه ګوري، سَندرې نه آوري، نو په دې سره پخپله په انسان کې پاکدامني پیدا کیږي.(۲)

---

(۱) اصلاحي خطبات ج ۱۵ ص ۱۷۸

(۲) الوقاية قبل العلاج: أيّ الطريقين أسهل على نفسك وأيّ السبيلين تختار؟ أنْ تطلقَ العنان لنفسك وتفتح الأبواب على مصارعها، ثم تظل تدافع الشهوة وتصارعها؟ أو أنْ تغلق الأبواب وتسد الذرائع؟ إنّ العاقل الحصيف والكيس الفطن يختار غلق الباب وسد الذريعة. بل أنه المنهج الشرعي ←←←←←←←←

د نظر حفاظت اول آسان وي

که مسلمان احتیاط اوکړي او د اول نه خپل نظر کنټرول کړي نو دا آسانه ده، خو که اول نه ده خپل ځان آزاد پرېخود نو بیا روستو ددې مرض نه آوړېدل مشکل شي.

د نفس مثال د چارپایانو په شان دی : علماؤ لیکلي چې د نفس مثال د چارپیانو (حیوان) په شان دی چې کله انسان دا د پړي نه مضبوط نیولې وي نو دده د کنټرول لاندې وي، خو که چیرته دا همداسې کلاؤ پرېږدي او هغه منډه کړي نو بیا د هغه راکنټرول کول مشکل دي، همدغه شان که انسان اول خپل نظر ښکته ساتي نو دا دده په کنټرول کې وي، لیکن که دا همداسې آزاد پرېږدي او هر ناجائز ځای ته ګوري نو چې کله دا عادت واخلي نو بیا ددې راکنټرول کول مشکل وي. (۱)

د نظر حفاظت اِجمالي فوائد

څوک چې د خپل نظر حفاظت کوي نو ددې په وجه ده ته ډېر فوائد حاصلیږي، یو څو په کې دادي : د نظر په حفاظت سره انسان ته د اِیمان خوږوالې او لذت نصیبه کیږي.

د زړه نُور او فِراست ورسره پیدا کیږي، او په دې باندې د عِلم دروازې کلاویږي.

د زړه قوّت او ثُبات ورته نصیبه کیږي. (۲)

←←← فهل من العقل واتباع الشرع أن تطلق النظر فيما حرم الله عز وجل ثم تشتكى من الشهوة واستيلائها على قلبك ؟ وهل يليق بك أن تتصفح المجلات الهابطة، أو تتابع الأفلام الساقطة، ثم تسأل أين طريق العفة ؟ وهل تريد النجاة وأنت تسمع أغاني الحب والغرام الساقطة ؟ إن العاقل الحصيف والكيس الفطن يختار غلق الباب وسد الذريعة . أخي الشاب أختي الفتاه إن أردتم النجاة فاختصروا الطريق من أوله، وأغلقوا الباب الذي يأتيكم منه الريح، وأنتم أعلم بأنفسكم. فأي طريق (زميل، كتاب، مجلة، شريط...) يدعوكم للمعصية ويثير فيكم الغرائز الكامنة فقولوا له هذا فراق بيننا وبينك. تعلم كيف تغض بصرك

(۱) کیمیائی سعادت ص ۲۹۸، و ص ۲۹۹ . بد نظری کا علاج ص ۳۷ .

(۲) إِنَّ غَضَّ الْبَصَرِ عَنْ الصُّورَةِ الَّتِي يُنْهٰى عَنِ النَّظَرِ إِلَيْهَا: كَالْمَرْأَةِ وَالْأَمْرَدِ الْحَسَنِ يُوْرِثُ ذٰلِكَ ثَلَاثَ فَوَائِدَ جَلِيْلَةِ الْقَدْرِ: "أَحَدُهَا" حَلَاوَةُ الْإِيْمَانِ وَلَذَّتُهُ الَّتِي هِيَ أَحْلىٰ وَأَطْيَبُ مِمَّا تَرَكَهُ لِلّٰهِ فَإِنَّ مَنْ تَرَكَ ←←←←

Scanned with CamScanner

د نظر په حفاظت سره د الله او رسول د حکم تابعداري راځي ځکه په قرآن کريم او احاديثو کې مسلمانانو ته د نظر د حفاظت حکم شوی اوس چې څوک په دې باندې عمل او کړي نو ددې په ذريعه دا انسان د جنت مستحق ګرځي.

د نظر حفاظت د مؤمن په صفتونو کې بهترين صفت دی.

په دې کې نفس او بدن دواړو ته راحت دی.

د نظر په حفاظت سره په معاشره کې د يو بل سره محبت پيدا کيږي.

انسان د زِنا نه محفوظه کيږي، عفت او پاکدامني په کې پيدا کيږي.

د نظر په حفاظت سره شيطان او دده ملګري خفه کيږي. (الله او رسول خوشحاليږي). (۱)

د نظر په حفاظت سره انسان د الله ﷻ مُقرّب جوړيږي، او د بَدنظرۍ په وجه د الله د رحمت نه لرې کيږي.

د نظر په حفاظت سره د انسان زړه قوي، مطمئن او خوشحاله وي، او بدنظرۍ په وجه يې زړه کمزورې، بې اطمينانه او غمجَن وي.

د نظر په حفاظت سره د انسان په زړه کې نُورانيت پيدا کيږي او بَدنظرۍ په وجه په کې ظُلمت (تياره) پيدا کيږي، دغه وجه ده چې الله تعالی په کومو آيتونو ﴿ قُلْ لِّلْمُؤْمِنِيْنَ

←←← شَيْئًا لِلّٰهِ عَوَّضَهُ اللّٰهُ خَيْرًا مِنْهُ ... وَأَمَّا "الْفَائِدَةُ الثَّانِيَةُ" فِيْ غَضِّ الْبَصَرِ: فَهُوَ نُوْرُ الْقَلْبِ وَالْفِرَاسَةِ...
وَذَكَرَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ آيَةَ النُّوْرِ عَقِيْبَ آيَاتِ غَضِّ الْبَصَرِ فَقَالَ: { اَللّٰهُ نُوْرُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ } وَكَانَ شُجَاعُ بْنُ شَاهِ الكرماني لَا تُخْطِئُ لَهُ فِرَاسَةٌ وَكَانَ يَقُوْلُ: مَنْ عَمَّرَ ظَاهِرَهُ بِاتِّبَاعِ السُّنَّةِ وَبَاطِنَهُ بِدَوَامِ الْمُرَاقَبَةِ وَغَضَّ بَصَرَهُ عَنِ الْمَحَارِمِ وَكَفَّ نَفْسَهُ عَنِ الشَّهَوَاتِ وَذَكَرَ خَصْلَةً سَادِسَةً أَظُنُّهُ هُوَ أَكْلُ الْحَلَالِ: لَمْ تُخْطِئْ لَهُ فِرَاسَةٌ. وَاللّٰهُ تَعَالَى يَجْزِي الْعَبْدَ عَلَى عَمَلِهِ بِمَا هُوَ مِنْ جِنْسِ عَمَلِهِ فَيُطْلِقُ نُوْرَ بَصِيْرَتِهِ وَيَفْتَحُ عَلَيْهِ بَابَ الْعِلْمِ وَالْمَعْرِفَةِ وَالْكُشُوْفِ وَنَحْوَ ذٰلِكَ مِمَّا يُنَالُ بِبَصِيْرَةِ الْقَلْبِ. "اَلْفَائِدَةُ الثَّالِثَةُ" قُوَّةُ الْقَلْبِ وَثَبَاتُهُ وَشَجَاعَتُهُ؛ فَيَجْعَلُ اللّٰهُ لَهُ سُلْطَانَ الْبَصِيْرَةِ مَعَ سُلْطَانِ الْحُجَّةِ. مجموع الفتاوى لابن تيمية ج ۱۵ ص ۴۲۰ تا ۴۲۶ مع الاختصار، و ج ۲۱ ص ۲۵۲.

(۱) فِيْهِ طَاعَةٌ لِلّٰهِ وَرَسُوْلِهِ يَتَرَتَّبُ عَلَيْهَا مَحَبَّةٌ تُوْصِلُهُ إِلَى الْجَنَّةِ. مِنْ أَهَمِّ الصِّفَاتِ الَّتِيْ يَتَحَلَّى بِهَا الْمُؤْمِنُ وَتَتَوَلَّدُ مِنَ الْحَيَاءِ. فِيْهِ رَاحَةٌ لِلنَّفْسِ وَالْبَدَنِ. يَصُوْنُ الْمَحَارِمَ وَيُجَنِّبُ الْوُقُوْعَ فِي الزَّلَلِ. يَجْعَلُ الْمُجْتَمَعَ الْمُتَحَلِّيَ بِهٰذِهِ الصِّفَةِ مُجْتَمَعًا آمِنًا مُتَحَابًّا. يَصُوْنُ الْمُجْتَمَعَ مِنْ اِنْتِشَارِ الزِّنٰى. يَضُرُّ بِالشَّيْطَانِ وَأَعْوَانِهِ وَيَسْتَجْلِبُ الْعِفَّةَ. نضرة النعيم في مكارم أخلاق الرسول الكريم صلى الله عليه وسلم ج ۷ ص ۳۰۷۶ غض البصر

Scanned with CamScanner

يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ ...﴾ كې مؤمنانو ته د نظر ښكته كولو حكم كړى نو په همدغه سورت كې يو څو آيتونه پس الله تعالى د نور واله آيت ﴿اَللّٰهُ نُوْرُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ مَثَلُ نُوْرِهٖ كَمِشْكٰوةٍ فِيْهَا مِصْبَاحٌ ...﴾ نازل كړى.

د نظر په حفاظت سره الله ﷻ انسان ته داسې فِراست وركوي چې په دې سره بيا د حق او باطل، ريښتيا او دروغو په مينځ كې تميز كولې شي.

د نظر په حفاظت سره په انسان كې اِستقامت او شجاعت پيدا كيږي.

د نظر په حفاظت سره زړه ته د شيطان داخليدو لارې بنديږي، او چې نظر غلط استعمال كړي نو شيطان ددې لارې نه ډير په تېزۍ سره وجود ته داخليږي، پَردې زَنانه ورته ښائسته كوي، بيا دده په زړه كې مختلف قِسمه وَسوسې وراچوي.

د نظر په حفاظت سره د انسان زړه د الله ﷻ په مخلوقاتو كې د تفكّر كولو د پاره فارغ وي، او بَدنظرۍ سره دده زړه بې قراره وي، د خواهشاتِ نفسانيو تابعدار وي، د الله ﷻ د ذِكر نه غافله وي، او دحَد نه تجاوز كوونكې وي.

د ستركو او زړه په مينځ كې قوي تعلق او لاره ده، چې كله يو صحيح وي نو بل هم صحيح وي، او چې كله يو فاسِد وي نو بل هم فاسد وي. لهذا څوك چې د ستركو نظر صحيح استعمالوي نو زړه به يې هم صحيح وي، او څوك چې د ستركو نظر غلط استعالوي نو زړه به يې هم فاسِد وي. (۱)

---

(۱) وهذة عشر فوائد لغض البصر: ۱. امتثال لأمر الله الذي هو غاية سعادة العبد في معاشه ومعاده. وليس للعبد في دنياه وآخرته أنفع من امتثال أوامر ربه تبارك وتعالى. وما سعد من سعد في الدنيا والآخرة إلا بامتثال أوامره. وما شقي من شقي في الدنيا والآخرة إلا بتضييع أوامره ۲. يمنع من وصول أثر السهم المسموم الذي لعل فيه هلاكه إلى قلبه. ۳. أنه يورث القلب أنسا بالله وجمعية على الله. فإن إطلاق البصر يفرق القلب ويشتته، ويبعده من الله. وليس على العبد شيء أضر من إطلاق البصر فإنه يوقع الوحشة بين العبد وبين ربه. ۴. يقوي القلب ويفرحه، كما أن إطلاق البصر يضعفه ويحزنه. ۵. أنه يكسب القلب نورا كما أن إطلاقه يكسبه ظلمة. ولهذا ذكر الله آية النور عقيب الأمر بغض البصر. فقال: (قل للمؤمنين يغضوا من أبصارهم ←←←

←←← ويحفظوا فروجهم) ، ثم قال اثر ذلك : (الله نور السماوات والأرض . مثل نوره كمشكاة فيها مصباح) ، أي مثل نوره في قلب عبده المؤمن الذي امتثل أوامره واجتنب نواهيه ، وإذا استنار القلب أقبلت وفود الخيرات إليه من كل جانب ، كما أنه إذا أظلم أقبلت سحائب البلاء والشر عليه من كل مكان . فما شئت من بدعة وضلالة واتباع هوى ، واجتناب هدى ، وإعراض عن أسباب السعادة واشتغال بأسباب الشقاوة ، فإن ذلك إنما يكشفه له النور الذي في القلب ، فإذا فقد ذلك النور بقي صاحبه كالأعمى الذي يجوس في حنادس الظلام . ٦ . أنه يورث الفراسة الصادقة التي يميز بها بين المحق والمبطل ، والصادق والكاذب ، وكان شاه بن شجاع الكرماني يقول : من عمر ظاهره باتباع السنة وباطنه بدوام المراقبة ، وغض بصره عن المحارم ، وكف نفسه عن الشهوات ، واعتاد أكل الحلال لم تخطئ له فراسة ؛ وكان شجاع هذا لا تخطئ له فراسة . ٧. أنه يورث القلب ثباتا وشجاعة وقوة ، ويجمع الله له بين سلطان البصيرة والحجة وسلطان القدرة والقوة . كما في الأثر : "الذي يخالف هواه يفر الشيطان من ظله" . وضد هذا تجده في المتبع هواه من ذل النفس ووضاعتها ومهانتها وخستها وحقارتها . وما جعل الله سبحانه فيمن عصاه . كما قال الحسن : "إنهم وإن طقطقت بهم البغال وهملجت بهم البراذين ، فإن ذل المعصية لا يفارق رقابهم ، أبى الله إلا أن يذل من عصاه" ، وقد جعل الله سبحانه العز قرين طاعته والذل قرين معصيته ، فقال تعالى : (ولله العزة ولرسوله وللمؤمنين) ، وقال تعالى : (ولا تهنوا ولا تحزنوا وأنتم الأعلون إن كنتم مؤمنين) ، والإيمان قول وعمل ، ظاهر وباطن ، وقال تعالى : (من كان يريد العزة فلله العزة جميعا ، إليه يصعد الكلم الطيب والعمل الصالح يرفعه) ، أي من كان يريد العزة فليطلبها بطاعة الله وذكره من الكلم الطيب والعمل الصالح ، وفي دعاء القنوت : "إنه لا يذل من واليت ولا يعز من عاديت" ، ومن أطاع الله فقد والاه فيما أطاعه ، وله من العز بحسب طاعته ، ومن عصاه فقد عاداه فيما عصاه فيه ، وعليه من الذل بحسب معصيته . ٨ . أنه يسد على الشيطان مدخله من القلب ، فإنه يدخل مع النظرة وينفذ معها إلى القلب أسرع من نفوذ الهواء في المكان الخالي ، فيمثل له صورة المنظور غليه ويزينها ، ويجعلها صنما يعكف عليه القلب ، ثم يعده ويمنيه ويوقد على القلب نار الشهوة ، ويلقي عليه حطب المعاصي التي لم يكن يتوصل إليها بدون تلك الصورة ، فيصير القلب في اللهب ، فمن ذلك تلك الأنفاس التي يجد فيها وهج النار ، وتلك الزفرات والحرقات ، فإن القلب قد أحاطت به النيران من كل جانب ، فهو وسطها كالشاة في وسط التنور ، ولهذا كانت عقوبة أصحاب الشهوات بالصور المحرمة : أن جعل لهم في البرزخ تنوراً من نار ، وأودعت أرواحهم فيه إلى حشر أجسادهم . أراها الله نبيه صلى الله عليه وسلم في المنام في الحديث المتفق على صحته . ٩ . أنه يفرغ القلب للتفكر في مصالحه والاشتغال بها ، وإطلاق البصر ←←←

ددينه علاوه علماؤ نور فوائد هم بيان كړي. (۱)

په بنه ځای کې د سترګو استعمالولو حکم

سترګې يو لوي نعمت دی ، په كار ده چې مونږ ددې نعمت قدرداني اوكړو ، او ددې قدرداني داده چې دا په بنه ځايونو كې استعمال كړو ، او ددې د بنه استعمال د پاره ډير ځايونه دي :

۱. د سترګې د قرآن كريم د تلاوت د پاره استعمالول :

قرآن كريم د الله تعالى كلام دی ، ددې د تلاوت كولو ډير زيات فضائل او فوائد دي. (۲)
تر دې چې قرآن كريم ته كتل هم عبادت دی. (۳)

←←← يشتت عليه ذلك ويحول بينه وبينها فتنفرط عليه أموره ويقع في اتباع هواه وفي الغفلة عن ذكر ربه. قال تعالى : (ولا تطع من أغفلنا قلبه عن ذكرنا واتبع هواه وكان أمره فرطاً) . وإطلاق النظر يوجب هذه الأمور الثلاثة بحسبه ۱۰. أن بين العين والقلب منفذا أو طريقا يوجب اشتغال أحدهما بما يشغل به الآخر . يصلح بصلاحه ويفسد بفساده . فإذا فسد القلب فسد النظر . وإذا فسد النظر فسد القلب . وكذلك في جانب الصلاح . فإذا خربت العين وفسدت خرب القلب وفسد . وصار كالمزبلة التي هي محل النجاسات والقاذورات والأوساخ . فلا يصلح لسكنى معرفة الله ومحبته والإنابة إليه . والأنس به . والسرور بقربه . وإنما يسكن فيه أضداد ذلك . تعلم كيف تغض بصرك

(۱) قال الإمام (ابن القيم) رَحِمَهُ اللَّهُ : في غض البصر فوائد عديدة أحدها: امتثال أمر الله الذي هو غاية السعادة. ثانيها: أنه يمنع وصول أثر السهم لمسموم. ثالثها: أنه يقوي القلب ويفرحه. رابعها: أنه يورث في القلب أنساً في الله واجتماعًا عليه. خامسها: أنه يكسب القلب نوراً. سادسها: أنه يورث الفراسة الصادقة. سابعها: أنه يسد على الشيطان مداخله ثامنها: أنّ بين العين والقلب منفذًا يوجب انفعال أحدهما بالآخر. روائع البيان تفسير آيات الأحكام لمولانا محمد علي الصابوني ج۲ ص ۱۵۱ آيات الحجاب والنظر.

(۲) د قرآن كريم د تلاوت فضائل په تفصيل سره ما په " اصلاحي مدلل تقريرونه " كتاب پنځم جلد كې ذكر كړي . ابوالشمس عفي عنه

(۳) نبي عليه السلام فرمايي : أفضل عبادة أمتي قراءة القرآن نظرًا . رواه الحكيم عن عبادة بن الصامت ، كنز العمال ج۱ رقم الحديث ۲۲٦۵ الباب التاسع في تلاوة القرآن و فضائله ، و رقم ۲۳۵۷ ، و رقم الحديث ۲۳۵۸ ←←←

Scanned with CamScanner

په قرآن مجید کې کتلو سره د تلاوت کولو یوه فائده دا هم ده چې په دې سره د انسان د سترګو نظر هم محفوظ او تېز وي ، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي :

مَنْ أَدَامَ النَّظَرَ فِي الْمُصْحَفِ مُتِّعَ بِبَصَرِهِ مَا بَقِيَ فِي الدُّنْيَا . (۱)

چا چې همشه په قرآن کریم کې په کتلو سره تلاوت اوکړو نو تر څو پورې چې دا په دُنیا کې ژوندې وي ده ته به دده د نظر نه فائده ورکولې شي (یعنی دده د سترګو نظر به تر آخري عُمره پورې صحیح وي) .

په قرآن مجید کې تلاوت کولو سره یوه فائده دا هم ده چې انسان په قراءت کې د غلطۍ کولو نه محفوظ کیږي .

بل دا چې دې حروفو او نُقوشو ته مسلسل کتلو کې هم ثواب دی . (۲)

په قرآن مجید کې تلاوت کول د یادو تلاوت کولو نه افضل دی

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي :

قِرَاءَةُ الرَّجُلِ الْقُرْآنَ فِي غَيْرِ الْمُصْحَفِ أَلْفُ دَرَجَةٍ ، وَقِرَاءَتُهُ فِي الْمُصْحَفِ يُضَاعَفُ عَلَى ذَلِكَ

←←← عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا ، قَالَ : « اَلنَّظَرُ فِي الْمُصْحَفِ عِبَادَةٌ ، وَالنَّظَرُ إِلَى الرَّجُلِ مِنْ أَهْلِ السُّنَّةِ الَّذِي يَدْعُوْ إِلَى السُّنَّةِ وَيَنْهَى عَنِ الْبِدْعَةِ عِبَادَةٌ » . الابانة الكبرى لابن بطة رقم الحديث ۲۱۴ .

عَنْ عَلِيٍّ الْقَاشَانِيِّ ، قَالَ : كَانَ عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ رَحِمَهُ اللهُ رُبَّمَا يُقَلِّبُ الْمُصْحَفَ وَلَا يَقْرَأُ لِلْحَدِيثِ الَّذِي جَاءَ : النَّظَرُ فِي الْمُصْحَفِ عِبَادَةٌ ... شعب الإيمان رقم الحديث ۲۰۴۶ تعظيم القرآن فصل في قراءة القرآن من المصحف.

... وَلِأَنَّ النَّظَرَ فِي الْمُصْحَفِ عِبَادَةٌ . بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع ج ۱ ص ۲۳۶ فَصْلٌ بَيَانُ حُكْمِ الِاسْتِخْلَافِ ، المحيط البرهاني في الفقه النعماني ج ۱ ص ۳۱۱ .

(۱) فضائل الاعمال وثواب ذلک لابن شاهين بَابٌ مُخْتَصَرٌ مِنْ كِتَابِي الْمَوْسُومِ بِفَضَائِلِ الْقُرْآنِ ... رقم الحديث ۱۹۴ .

وفي رواية : من أدام النظر في المصحف متّع ببصره ما دام في الدّنيا . ابو الشيخ عن ابن عباس رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا ، كنز العمال ج۱ ص ۲۶۹ رقم الحديث ۲۴۰۳ .

وفي رواية : من قرأ القرآن نظرا متّع ببصره . (ابن النجار) عن أنس ، كنز العمال ج۱ ص ۲۶۹ رقم الحديث ۲۴۰۴ ط . دار الكتب العلمية بيروت .

(۲) كشف الباري كتاب فضائل القرآن ص ۹۵ .

إِلَىٰ أَلْفَيْ دَرَجَةٍ . (۱)

يو كس چې بغير د قرآن كريم كتلو نه (په يادو باندې) تلاوت كوي نو دا زر (۱۰۰۰) درجې ثواب لري ، او چې په قرآن مجيد كې كتلو سره تلاوت كوي نو ددې ثواب په دې باندې تر دوه زره (۲۰۰۰) پورې دوچند كولې شي .

يعنى په قرآن مجيد كې كتلو سره د تلاوت كولو ثواب په ژباني تلاوت كولو باندې يو په دُوچند زيات دی . وجه داده چې په دې كتلو سره انسان ته په آيتونو كې د غَور و فكر موقع ملاويږي ، خُشوع ورته نصيبه كيږي ، او د قرآن كريم د كتلو سعادت ورته حاصليږي .

ځكه د قرآن مجيد كتل ، لاس ورته وَروړل ، او د تعظيم په وجه اُوچتول هم عبادت دی (۲)

د اكثرو علماؤ په نزد باندې په قرآن مجيد كې كتلو سره تلاوت كول د يادو تلاوت كولو نه افضل دي . (۳)

نبي كريم صلی الله عليه وسلم فرمايي :

قِرَاءَتُكَ نَظَرًا تضَاعَفُ عَلَى قِرَاءَتِكَ ظَاهِرًا كَفَضْلِ الْمَكْتُوبَةِ عَلَى النَّافِلَةِ . (۴)

چې كله ته په قرآن مجيد كې په كتلو سره تلاوت كوى نو داستا د يادو تلاوت كولو نه دومره افضل دی لكه د فرضو فضيلت چې په نفلو باندې دی .

۲ . سترګې دِيني كتابونو كتلو او نورو د خير په كارونو كې استعمالول

مسلمان ته په كار دي چې سترګې د دِيني كتابونو كتلو كې استعمال كړي، يعنى داسې اسلامي كتابونه ورباندې مطالعه كړي چې په هغې كې دده د دُنيا او آخرت دواړو فائده وي .

(۱) المعجم الكبير للطبراني رقم الحديث ۶۰۱ ، بيهقي شعب الايمان ، كنزالعمال ج۱ ص ۲۶۰ رقم الحديث ۲۳۰۴ ، مشكاة المصابيح كتاب فضائل القرآن الفصل الثالث حديث ۵۷ .

(۲) نبي عليه السلام فرمايي : خمس من العبادة : النظر في المصحف، والنظر إلى الكعبة ، والنظر إلى الوالدين والنظر في زمزم وهي تحط الخطايا ، والنظر في وجه العالم . دارقطني ، كنزالعمال رقم الحديث ۴۳۴۹۴ .

(۳) فتح الباري ۹ / ۹۷ .

(۴) كنزالعمال رقم الحديث ۲۳۰۵ .

همدارنگې سترگې نور د خېر په كارونو كې استعمالول په كار دي ، مثلا د غريب ، يتيم او كونډې مدد ته لاړ شي ، او د هغوی سره احسان اوكړي .

٣ . كائناتو ته د عبرت په نظر كتل

د سترگو د صحيح استعمال يو ځای دا هم دی چې انسان كائناتو ته د عبرت په نظر اوگوري ، ځكه د قرآن كريم په ډيرو ځايونو كې الله تعالی انسان دې طرف ته متوجّه كړی چې د كائناتو په نِظام كې غور او فكر اوكړي ، چې په دې كې د الله ﷻ قدرتونه او د عبرت نخې اوگوري . الله تعالی فرمايي :

﴿ أُنظُرُوٓاْ إِلَىٰ ثَمَرِهِۦٓ إِذَآ أَثۡمَرَ وَيَنۡعِهِۦٓۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكُمۡ لَأٓيَٰتٖ لِّقَوۡمٖ يُؤۡمِنُونَ ﴾ . (١)

ترجمه : تاسو ددې اُونو ميوو ته اوگورئ چې كله دا (اُونې) ميوه اُونيسي ، او ددې پَخيدو ته اوگورئ ، بيشكه په دې كې (د الله د قدرت ښكاره) نخې دي د هغه قوم د پاره چې هغوی اِيمان لري .

بل ځای فرمايي : ﴿ قُلۡ سِيرُواْ فِي ٱلۡأَرۡضِ فَٱنظُرُواْ كَيۡفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلۡمُجۡرِمِينَ ﴾ . (٢)

ترجمه : (اې پيغمبره !) ته ورته اووايه چې تاسو په زمكه كې اوگرځئ بيا اوگورئ چې د مجرمانو اَنجام څنگه شو ؟

(همدغه شان مضمون په نورو آيتونو كې هم ذكر شوی) . (٣)

---

(١) الانعام آية ٩٩ .

(٢) النمل آية ٦٩ .

(٣) ﴿ قُلۡ سِيرُواْ فِي ٱلۡأَرۡضِ ثُمَّ ٱنظُرُواْ كَيۡفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلۡمُكَذِّبِينَ ﴾ . الانعام آية ١١ .

﴿ فَسِيرُواْ فِي ٱلۡأَرۡضِ فَٱنظُرُواْ كَيۡفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلۡمُكَذِّبِينَ ﴾ . آل عمران آية ١٣٧ . النحل آية ٣٦ .

﴿ أَفَلَمۡ يَسِيرُواْ فِي ٱلۡأَرۡضِ فَيَنظُرُواْ كَيۡفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِمۡ ﴾ سورة يوسف آية ١٠٩ . و هكذا في سورة الروم آية ٩ . و آية ٤٢ . و سورة فاطر آية ٤٤ . و سورة غافر آية ٢١ ، آية ٨٢ . و سورة محمد آية ١٠

﴿ قُلۡ سِيرُواْ فِي ٱلۡأَرۡضِ فَٱنظُرُواْ كَيۡفَ بَدَأَ ٱلۡخَلۡقَۚ ثُمَّ ٱللَّهُ يُنشِئُ ٱلنَّشۡأَةَ ٱلۡأٓخِرَةَۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ ﴾ . العنكبوت آية ٢٠ .

Scanned with CamScanner

بل ځای فرمایي : ﴿ اَفَلَا یَنۡظُرُوۡنَ اِلَی الۡاِبِلِ کَیۡفَ خُلِقَتۡ ۝ وَاِلَی السَّمَآءِ کَیۡفَ رُفِعَتۡ ۝ وَاِلَی الۡجِبَالِ کَیۡفَ نُصِبَتۡ ۝ وَاِلَی الۡاَرۡضِ کَیۡفَ سُطِحَتۡ ﴾ .(۱)

ترجمه : پس آیا دوی اُوبن ته نه ګوري چې څنګه پیدا کړې شو ؟ آسمان ته نه ګوري چې څنګه اُوچت کړې شو ؟ غرونو ته نه ګوري چې څنګه (ټینګ) اُودرولې شو ؟ او زمکې ته نه ګوري چې څنګه اُوغوړولې شوه ؟

بل ځای فرمایي :

﴿ اَلَّذِیۡ خَلَقَ سَبۡعَ سَمٰوٰتٍ طِبَاقًا ؕ مَا تَرٰی فِیۡ خَلۡقِ الرَّحۡمٰنِ مِنۡ تَفٰوُتٍ ؕ فَارۡجِعِ الۡبَصَرَ ۙ هَلۡ تَرٰی مِنۡ فُطُوۡرٍ ۝ ثُمَّ ارۡجِعِ الۡبَصَرَ کَرَّتَیۡنِ یَنۡقَلِبۡ اِلَیۡکَ الۡبَصَرُ خَاسِئًا وَّ هُوَ حَسِیۡرٌ ﴾ .(۲)

ترجمه : الله هغه ذات دی چې اُووه (۷) آسمانونه یې د یو بل د پاسه پیدا کړل ، ته به د رحمان ذات په پیدا وَښت کې هیڅ فرق اُو نه ګورې ، ته بیا نظر واچوه چې آیا ته څه خلل ګورې ؟ بیا دوباره نظر واچوه نو تا ته به سترګې ذلیله را واپس شي او دا به ستړې شوې وي.

غیر اِختیاري نظر غور ځیدو نه پس سمدستي مخ اړول

که د چا په پَردۍ ښځه یا د بل چا په عورت باندې غیر اِختیاري نظر اولږي نو سمدستي خپل مخ ورنه را اړول په کار دي.

۱ . د مسلم شریف حدیث دی ، حضرت جریر بن عبدالله رضي الله عنه فرمایي چې ما د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه (په غیر مَحرَمه ښځه باندې) د ناڅاپه نظر پریوتلو متعلق پوښتنه اوکړه (چې د دې څه حکم دی ؟) فَأَمَرَنِي أَنْ أَصْرِفَ بَصَرِي .

نو نبي علیه السلام ما ته دا حکم اوکړو چې زه خپل نظر دیخوا را واړوم .(۳)

---

(۱) الغاشیة آیة ۱۷ تا ۲۰ .

(۲) الملک آیة ۳ ، ۴ .

(۳) عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ رضي الله عنه ، قَالَ: « سَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ نَظَرِ الْفُجَاءَةِ ، فَأَمَرَنِي أَنْ أَصْرِفَ بَصَرِي » . صحیح مسلم کتاب الآداب بَابُ نَظَرِ الْفُجَاءَةِ رقم الحدیث ۴۵(۲۱۵۹) ، مشکوة المصابیح کتاب النِّکَاح بَابُ النظر إِلَی المخطوبة وَبَیَانِ العورات اَلفَصل الاول رقم الحدیث ۳۱۰۴(۷) .

Scanned with CamScanner

فائده: ددې حديث نه معلومه شوه چې که د چا نظر غير اختياري په پردې ښځه باندې باندې اولږي او سمدستي خپل مخ راواړوي نو داسې کس ګناهګار ندی ، خو که دا ورته بلاضرورت همداسې مسلسل ګوري نو بيا ګناهګار دی . (١)

٢ . د ابوداؤد شريف او ترمذي شريف حديث دی ، رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حضرت علي رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ته اوفرمايل :

يَا عَلِيُّ ! لَا تُتْبِعِ النَّظْرَةَ النَّظْرَةَ . فَإِنَّ لَكَ الْأُوْلى وَلَيْسَتْ لَكَ الْآخِرَةُ . (٢)

اې علي ! د اول (بې اختياره) نظر نه پس دوباره (قصدًا) نظر مه اچوه ؛ ځکه اول نظر ستا د پاره (د غير اختياري کيدو په وجه) معاف دی ، او دويم ځل (قصدًا) کتل ستا د پاره جائز ندي .

فائده : ددې حديث نه معلومه شوه چې کله د انسان نظر اختياري په پردی ښځه باندې اُولږي نو دا معاف دی خو دوباره به قصدًا ورته نه ګوري ځکه په دې کې بيا د انسان اختيار راشي نو پرې ګناهګاريږي . (٣)

---

(١) (فَأَمَرَنِي أَنْ أَصْرِفَ بَصَرِي) أَيْ لَا أَنْظُرُ مَرَّةً ثَانِيَةً لِأَنَّ الْأُوْلى إِذَا لَمْ تَكُنْ بِالْإِخْتِيَارِ فَهُوَ مَعْفُوٌّ عَنْهَا فَإِنْ أَدَامَ النَّظَرَ أَثِمَ . وَعَلَيْهِ قَوْلُهُ تَعَالى {قُلْ لِلْمُؤْمِنِيْنَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ} [النور آية ٣٠]. مرقاة المفاتيح ج ٥ ص ٢٠٥٢ في تشريح حديث ٣١٠٤ .

(٢) سنن ابي داؤد كِتَابُ النِّكَاحِ بَابُ مَا يُؤْمَرُ بِهِ مِنْ غَضِّ الْبَصَرِ رقم الحديث ٢١٤٩ ، سنن الترمذي أَبْوَابُ الْأَدَبِ بَابُ مَا جَاءَ فِي نَظْرَةِ الْفُجَاءَةِ رقم الحديث ٢٧٧٧ ، مسند احمد مخرجا رقم الحديث ٢٢٩٧٤ ، مصنف ابن ابي شيبة رقم الحديث ١٧٢١٨ ، مشكوة المصابيح كتاب النِّكَاح بَابُ النظر إِلَى الْمَخطوبة وَبَيَان العورات اَلْفَصْلُ الثَّانِي رقم الحديث ٣١١٠(١٣) ، شرح السنة للبغوي ج ٩ ص ٢٣ ، المستدرک على الصحيحين للحاكم رقم الحديث ٢٧٨٨ وقال الحاكم : هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ وَلَمْ يُخَرِّجَاهُ ، ووافقه الذهبي .

(٣) (لَا تُتْبِعِ النَّظْرَةَ النَّظْرَةَ) مِنَ الْإِتْبَاعِ أَيْ لَا تُعَقِّبْهَا إِيَّاهَا وَلَا تَجْعَلْ أُخْرى بَعْدَ الْأُوْلى (فَإِنَّ لَكَ الْأُوْلى) أَيِ النَّظْرَةُ الْأُوْلى إِذَا كَانَتْ مِنْ غَيْرِ قَصْدٍ (وَلَيْسَتْ لَكَ الْآخِرَةُ) أَيِ النَّظْرَةُ الْآخِرَةُ لِأَنَّهَا بِاخْتِيَارِكَ فَتَكُوْنُ عَلَيْكَ . قَالَ الطِّيْبِيُّ رَحِمَهُ اللهُ : دَلَّ عَلَى أَنَّ الْأُوْلى نَافِعَةٌ كَمَا أَنَّ الثَّانِيَةَ ضَارَّةٌ ؛ لِأَنَّ النَّاظِرَ إِذَا أَمْسَكَ عِنَانَ نَظَرِهِ وَلَمْ يُتْبِعِ الثَّانِيَةَ أُجِرَ . مرقاة المفاتيح ج ٥ ص ٢٠٥٤ في تشريح حديث ٣١١٠ .

Scanned with CamScanner

چې په چا کې اِیمان او غیرت وي هغه ځان د ګناه نه کنټرول کولې شي

که غیر اِختیاري د چا نظر په پردې ښځه باندې اُولږي خو چې په ده کې اِیمان او غیرت وي نو هغه ځان کنټرول کولې شي ، بیا دداسې کس په نصیحت کې هم اثر وي ، دده په نصیحت سره الله ﷻ د خلقو ژوند بدلوي .

د عبید بن عُمیر رَحِمَهُ اللهُ د ګناه نه د بچ کیدلو واقعه

عبید بن عُمیر رَحِمَهُ اللهُ مشهور تابعي تیر شوې دی ، الله ﷻ ورته ډیر فصاحت ورکړې وُ ، دده په مجلس کې به مشهور صحابي " حضرت عبدالله بن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا " هم کیناستلو ، او د دوی خبرې به یې اَوریدلې .

په مکه معظمه کې یوه ځوانه ښځه وه ، ډیره ښائسته وه ، یوه ورځ دې په آئینه کې خپل مخ کتلو ، خاوند ته یې وویل :

په دې وخت کې به داسې څوک وي چې زما مخ اُوګوري او په ما باندې عاشق نشي ؟ خاوند ورته وویل : آو ، یو کس شته چې هغه عبید بن عمیر رَحِمَهُ اللهُ دی .

دې ښځې ورته وویل : ته ما ته اجازت راکړه زه به هغه هم په خپل محبت کې ګرفتار کړم . خاوند ورته اجازت ورکړو .

دا عبید بن عمیر رَحِمَهُ اللهُ ته په بُرقع کې راغله او ورته وې ویل : زه د تا نه ځانله د یوې مسئلې پوښتنه کوم .

عبید رَحِمَهُ اللهُ د مسجد حرام په یو طرف کې ورسره ځانله اُودرید نو دې ښځې په دې وخت کې د خپل مخ نه پَرده لرې کړه ، د سپوږمی په شان ښائسته مخ یې وُ .

عبید رَحِمَهُ اللهُ چې دا بې پَرده اُولیده نو ورته وې ویل : اې د الله بندې ! د الله ﷻ نه اُویریږه . دې ورته وویل : زه په تا باندې عاشقه یم ته زما خبره اُومنه (د ګناه دعوت یې ورته ورکړو) .

عبید رَحِمَهُ اللهُ ورته وویل : زه د تا نه یو څو تپوسونه کوم که تا صحیح جواب راکړو نو زه به بیا ستا په خبره باندې غور اوکړم . ښځې وویل : صحیح ده .

عبید رَحِمَهُ اللهُ ورته وویل : چې کله د مرګ فرښته ستا د رُوح قبض کولو د پاره راشي نو

Scanned with CamScanner

په دې وخت کې به تاته دا ګناه ښه معلومه شي؟ ښځې ورته وويل: نه.

ده ورته وويل: چې کله د قيامت په ورځ خلقو ته عملنامې ورکولې شي او تاته د خپلې عملنامې متعلق معلومه نه وي چې دا به ماته په خي لاس کې راکولې شي او که په ګس لاس کې نو په هغه وخت کې به تاته دا ګناه ښه معلومه شي؟ دې ورته وويل: نه.

ده ورته وويل: چې کله ته په پُلِ صراط باندې تېرېږې نو په هغه وخت کې به تاته دا ګناه ښه معلومه شي؟ دې ورته وويل: نه.

ده ورته وويل: چې کله ته د الله ﷻ د وړاندې د حساب و کتاب د پاره پيش شى نو په هاغه وخت کې به تاته دا ګناه ښه معلومه شي؟ دې ورته وويل: نه.

بيا ده ورته وويل: اې د الله بندې! د الله ﷻ نه اُوويرېږه، الله تعالى په تاباندې احسان کړې دى د هغه نافرماني مه کوه.

دې خبرو اَوريدو سره ددې ښځې د زړه دُنيا داسې بدله شوه چې د دُنيا د لذتونو نه يې زړه موړ شو، واپس کورته لاړه.

خاوند ورنه پوښتنه اوکړه چې څه اوشو؟ دې ورته وويل: چې کله سړي د الله ﷻ عبادت کولې شو نو بيا مونږ ښځې يې ولې نه شو کولى؟

نو شپه او ورځ يې د الله ﷻ عبادت شروع کړو، ډيره پرهيزګاره ښځه ورنه جوړه شوه.

ددې خاوند چې به د خپلې ښځې دا حالت کتلو نو ويل به يې: ما خو ښځه د شرارت د پاره عبيد بن عمير رَحِمَهُ اللَّهُ ته ليږلې وه ليکن هغې نه پوره عابِده جوړه شوه، مخکې به زمونږ هره شپه د واده وه ليکن اوس خو هغه ټوله شپه په عبادت کې مشغوله وي.

بهر حال، دا واقعه مې ددې د پاره ذکر کړه چې کله په چا کې اِيمان او غېرت وي نو هغه خپل ځان د ګناه نه کنټرول کولې شي.

د سليمان بن يسار رَحِمَهُ اللَّهُ د ګناه نه د بچ کيدلو واقعه

امام غزالي رَحِمَهُ اللَّهُ په ''احياء العلوم'' کې يوه عجيبه واقعه رانقل کړې: چې سليمان بن يسار رَحِمَهُ اللَّهُ ډير پرهيزګار او د ښکلي صورت خاوند ؤ، يو ورځ دا او يو بل ملګرې د حج په اراده باندې روان شو، کله چې آبواء مقام ته اورسيدل، نو د خوراک شيان ورسره کم شو.

سليمان بن يسار رَحِمَهُ اللهُ په خيمه کې کيناست ، او دا بل ملګرې يې بازار ته لاړ ، چې د خوراک څه راوړي . په دې کې يوه ډيره ښائسته ښځه دې خيمې ته راغله ، او ده ته يې اشاره اوکړه ، ده دا ګمان اوکړو چې ګنې دا ښځه روټۍ غواړي ، نو د روټۍ يوه حصه يې ورله راواخيسته ، هغې ورته ووېل :

لَسْتُ اُرِيْدُ هٰذَا . اِنَّمَا اُرِيْدُ مَا يَكُوْنُ مِنَ الرَّجُلِ اِلَى اَهْلِهٖ .

زه روټۍ نه غواړم ، بلکه ښځه چې د سړي نه څه غواړي هغه کار غواړم .

کله چې ده دا خبره واوريده نو زړه کې يې دا خيال راغی چې زه خو د الله جَلَّ جَلَالُهُ کور "بيتُ الله" ته د حج د پاره روان يم او شيطان ګوره دا ښځه خپله نمائنده جوړه کړه او زما د ايمان خرابولو د پاره يې ماته را اوليږله ، دلته هم د شيطان د جال نه خلاص نه شوم . نو په ژړا شو ، او ډير زيات يې اوژړل . کله چې ښځې دا اوليد نو ډيره شرمنده شوه او واپس لاړه .

کله چې دا حج ته لاړو ، طواف يې اوکړو ، بيا په يو ځای کې اُوده شو ، په خوب کې يې ډير ښکلې کس اُوليد چې خُوشبو ورنه تلله . سليمان ورنه پوښتنه اوکړه :

رَحِمَكَ اللهُ مَنْ اَنْتَ ؟ الله جَلَّ جَلَالُهُ دې په تا رحم اوکړي ته څوک يې ؟

هغه ورته ووېل : اَنَا يُوْسُفُ . زه يوسف (عَلَيْهِ السَّلَامُ) يم .

ده ورنه بيا پوښتنه اوکړه : چې هغه پيغمبر يوسف عَلَيْهِ السَّلَامُ يې؟

هغه ورته ووېل چې آو . ده ورته ووېل :

شَأْنُكَ وَشَأْنُ اِمْرَاَةِ الْعَزِيْزِ لَعَجَبًا .

ستا او د زليخې خو ډيره عجيبه واقعه ده . (چې تا د ګناه نه ځان بچ کړې ؤ) .

هغه ورته ووېل :

شَأْنُكَ وَشَأْنُ صَاحِبَةِ الْاَبْوَاءِ اَعْجَبُ .

ستا او د ابواء په مقام کې د ښځې واقعه خو ډيره زياته عجيبه ده .

(ځکه ما چې د ګناه نه ځان ساتلی ؤ نو زه خو پيغمبر ووم ، د ماسره د الله جَلَّ جَلَالُهُ ډير غټ امداد ؤ . خو تا چې د ګناه نه ځان اوساتل نو دا هم ډيره عجيبه ده ، ځکه ته پيغمبر هم نه يې ،

بلکه یو ولي یې، خو بیا دې هم د زِنا نه ځان بچ کړو). (۱)

څوک چې په لارکې ناست وي نو د خپل نظر حفاظت به کوي

اول خو په لارکې کیناستل ښه ندي، خو بیا هم که څوک د څه ضرورت په وجه په لارکې ناست وي، یا ولاړ وي، یا په لار روان وي نو د خپل نظر حفاظت به کوي.

د بخاري شریف او مسلم شریف حدیث دی، رسول الله ﷺ صحابه کرامو رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ ته اوفرمایل: إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ بِالطُّرُقَاتِ.

تاسو په لارو کې د کیناستلو نه ځان اُوساتئ (یعنی په لارو کې مه کینئ).

صحابه کرامو رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ ورته اوفرمایل: اې د الله رسوله! ددینه خو زمونږ خلاصې نشته، مونږ خو په لاره کې (ناست یو او) خبرې کوو. نبي عَلَيْهِ السَّلَامُ ورته اوفرمایل:

إِذْ أَبَيْتُمْ إِلَّا الْمَجْلِسَ فَأَعْطُوا الطَّرِيْقَ حَقَّهُ.

چې کله تاسو خامخا کینئ نو بیا د لارې حق اَداء کوئ.

---

(۱) روي أنّ سليمانَ بنَ يسار رَحِمَهُ اللهُ خرجَ مِن المدينة حاجًا ومعه رفيقٌ له حتى نزلا بالأبواء. فقام رفيقه وأخذ السفرة وانطلق إلى السوق ليبتاع شيئًا وجلس سليمان في الخيمة. وكان من أجمل النّاس وجهًا وأورعهم. فبصرتْ به أعرابية من قلة الجبل وانحدرتْ إليه حتّى وقفت بين يديه وعليها البرقع والقفازان فأسفرت عن وجه لها كأنّه فلقة قمر. وقالت: أهنئني. فظنّ أنها تريد طعامًا. فقام إلى فضلة السّفرة ليعطيها. فقالت: لستُ أريدُ هذا إنّما أريد ما يكون من الرجل إلى أهله. فقال جهزك إلى إبليس ثم وضع رأسه بين ركبتيه وأخذ في النحيب فلم يزل يبكي. فلما رأتْ منه ذلك سدلت البرقع على وجهها وانصرفتْ راجعة حتى بلغت أهلها. وجاء رفيقه فرآه وقد انتفخت عيناه من البكاء وانقطع حلقه. فقال ما يبكيك؟ قال خير ذكرت صبيتي. قال: لا والله إلا أنّ لك قصة إنما عهدك بصبيتك منذ ثلاث أو نحوها فلم يزل به حتى أخبره خبر الأعرابية فوضع رفيقه السفرة وجعل يبكي بكاء شديدًا. فقال سليمان: وأنت ما يبكيك؟ قال: أنا أحق بالبكاء منك لأني أخشى أنْ لو كنتُ مكانك لما صبرتُ عنها. فلم يزالا يبكيان فلمّا انتهى سليمان إلى مكة فسعى وطاف ثم أتى الحجر فاحتبى بثوبه فأخذته عينه فنام وإذا رجل وسيم طوال له شارة حسنة ورائحة طيبة فقال له سليمان: رحمك الله من أنت؟ قال له: أنا يوسف. قال: يوسف الصديق؟ قال: نعم. قال: إنّ في شأنك وشأن امرأة العزيز لعجبا. فقال له يوسف: شأنك وشأن صاحبة الأبواء أعجب. احياء العلوم ج۳ ص ۱۰۵ كتاب كسر الشهوتين بيان فضيلة من يخالف شهوة الفرج والعين

صحابه کرامو رضي الله عنهم ورته او فرمايل : اې د الله رسوله ! د لارې حق څه شی دی ؟
نبي عليه السلام ورته او فرمايل :

غَضُّ الْبَصَرِ، وَكَفُّ الْأَذَى، وَرَدُّ السَّلَامِ، وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوْفِ، وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ.

(د لارې حق دادی :) خپل نظر (ناجائزه ځايونو او پرَدو ښځو نه) ښکته ساتل ، په لاره تلونکو ته تکليف نه ورکول ، د سلام جواب ورکول ، د ښه کارونو حکم او د بَدو کارونو نه خلق منع کول . (۱)

آيا زَنانه د پاره پرَدو سړو ته کتل جائز دي او که نه ؟

اتفاقي خبره : دا خبره خو د ټولو علماؤ په نزد اتفاقي ده چې زَنانه ؤ د پاره په شهوت سره پرَدو سړو ته کتل حرام دي ؛ ځکه په سورة النّور کې لکه څرنګې چې الله تعالی مؤمنانو سړو ته د نظرونو ښکته کولو حکم کړی نو همدغه شان يي مؤمناتو ښځو ته هم د نظرونو ښکته ساتلو حکم کړی :

﴿ وَقُل لِّلْمُؤْمِنَٰتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَٰرِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ ﴾ . (۲)

ترجمه : او (اې پيغمبره !) ته مؤمنانو ښځو ته اُووايه چې دوی دې خپلې سترګې (او نظرونه) ښکته ساتي ، او د خپلو شرَمګاهو حفاظت دې کوي .

---

(۱) عَنْ أَبِي سَعِيْدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: « إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوْسَ بِالطُّرُقَاتِ » فَقَالُوْا: يَا رَسُوْلَ اللهِ ! مَا لَنَا مِنْ مَجَالِسِنَا بُدٌّ نَتَحَدَّثُ فِيْهَا ، فَقَالَ : « إِذْ أَبَيْتُمْ إِلَّا الْمَجْلِسَ فَأَعْطُوا الطَّرِيْقَ حَقَّهُ » قَالُوْا : وَمَا حَقُّ الطَّرِيْقِ يَا رَسُوْلَ اللهِ ؟ قَالَ : « غَضُّ الْبَصَرِ، وَكَفُّ الْأَذَى ، وَرَدُّ السَّلَامِ، وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوْفِ ، وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ » . صحيح البخاري كِتَابُ الإِسْتِئْذَانِ بَابُ بَدْءِ السَّلَامِ رقم الحديث ۶۲۲۹ ، و رقم الحديث ۲۴۶۵ كِتَاب الْمَظَالِمِ وَالْغَصْبِ بَابُ أَفْنِيَةِ الدُّوْرِ وَالْجُلُوسِ فِيهَا، وَالْجُلُوسِ عَلَى الصُّعُدَاتِ ، صحيح مسلم كتاب اللِّبَاسِ وَالزِّينَةِ بَابُ النَّهْيِ عَنِ الْجُلُوسِ فِي الطُّرُقَاتِ وَإِعْطَاءِ الطَّرِيقِ حَقَّهُ رقم الحديث ۱۱۴(۲۱۲۱) ، و رقم الحديث ۳(۲۱۶۱) كتاب السَّلَامِ بَابُ مِنْ حَقِّ الْجُلُوسِ عَلَى الطَّرِيقِ رَدُّ السَّلَامِ ، سنن ابي داؤد رقم الحديث ۴۸۱۵ باب فی الجلوس فی الطرقات

(۲) النور آية ۳۱ .

Scanned with CamScanner

اختلاف : البته اختلاف په دې کې دی چې بغیر د شهوت نه د زَنانهٔ د پاره پَرْدو سړو ته کتل جائز دي او که نه؟

د عدمِ جواز واله علماؤ دلیل

نو څنې علماء وايي چې دا مطلقًا ناجائز دي ، او د حضرت عبدالله بن مکتوم ﷺ په واقعه باندې استدلال کوي :

هغه واقعه داده : اُمّ المؤمنین حضرت اُمِّ سَلَمة رضي الله عنها فرمایي چې یو ځل زه او حضرت میمونة رضي الله عنها د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره موجود وو چې په دې وخت کې ناڅاپه حضرت عبدالله بن مکتوم ﷺ (نابِینا صحابي) نبي علیه السلام ته راغی ، دا د حِجاب حکم نازلیدو نه پس واقعه ده ، (چونکه هغه نابِینا ؤ ، مونږ ورنه د پَردې اِراده اونکړه او په خپل ځای باندې ناستې وو) ، رسولُ الله صلی الله علیه وسلم مونږ دواړو ته اوفرمایل:

اِحْتَجِبَا مِنْهُ . تاسو دواړه دده نه پَرده اوکړئ .

مونږ ورته وویل : يَا رَسُوْلَ اللهِ ! أَلَيْسَ أَعْمٰى لَا يُبْصِرُنَا وَلَا يَعْرِفُنَا ؟

اې د الله رسوله ! آیا دا نابِینا ندی؟ دا خو مونږ نه گوري ، او نه مو پیژني .

رسولُ الله صلی الله علیه وسلم اوفرمایل :

أَفَعَمْيَاوَانِ أَنْتُمَا . أَلَسْتُمَا تُبْصِرَانِهِ ؟

آیا تاسو دواړه هم ړندې یَئ ؟ آیا تاسو هغه نه گورئ ؟

(یعنی که هغه نابِینا وي نو تاسو خو نابِینا نه یئ نو پَرده ورنه اوکړئ) .(۱)

(۱) عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: كُنْتُ عِنْدَ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَيْمُوْنَةُ . فَأَقْبَلَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُوْمٍ ﷺ حَتّٰى دَخَلَ عَلَيْهِ. وَذٰلِكَ بَعْدَ أَنْ أَمَرَنَا بِالْحِجَابِ . فَقَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اِحْتَجِبَا مِنْهُ» فَقُلْنَا: يَا رَسُوْلَ اللهِ ! أَلَيْسَ أَعْمٰى لَا يُبْصِرُنَا وَلَا يَعْرِفُنَا؟ قَالَ: «أَفَعَمْيَاوَانِ أَنْتُمَا . أَلَسْتُمَا تُبْصِرَانِهِ؟» . مسند احمد مخرجا رقم الحديث ٢٦٥٣٧ حَدِيثُ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سنن الترمذي أَبْوَابُ الْأَدَبِ بَابُ مَا جَاءَ فِي احْتِجَابِ النِّسَاءِ مِنَ الرِّجَالِ رقم الحديث ٢٧٧٨ ,وقَالَ الترمذي هٰذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ ← ← ← ← ←

Scanned with CamScanner

فائده : ددې حديث نه معلومه شوه چې د ښځو د پاره څومره ممکن وي پردو سړو ته دې د کتلو نه پرهيز کوي ، ځکه حضرت عبدالله بن مکتوم ﷺ نابينا ؤ ، پاک دامن ؤ ، او د نبي عليه السلام بيبيانې هم پاکې وې ، د بدنظرۍ هيڅ امکان نه ؤ خو بيا هم نبي ﷺ خپلو بيبيانو ته حکم اوکړو چې دده نه پرده اوکړئ .

د جواز واله علماؤ دليل

ځنې فقهاء وايي چې که د فتنې يره وه نو بيا زنانه د پاره د پردو سړو ته کتل حرام دي، خو که د فتنې يره نه وه نو بيا حرام ندي . او په دې سره به د احاديثو په مينځ کې تطبيق هم راشي .

دا فقهاء د حضرت عائشې رَضِىَ اللَّهُ عَنْهَا په هغه واقعه باندې استدلال کوي کومه چې په بخاري شريف او مسلم شريف کې ذکر ده :

هغه واقعه داده : حضرت عائشة رَضِىَ اللَّهُ عَنْهَا فرمايي : د اختر ورځ وه ، حبشو خلقو په ډهال او وړو نيزو باندې لوبه کوله ، ما په خپله نبي عليه السلام ته د تماشې کتلو د پاره وويل ، يا نبي عليه السلام راته اوفرمايل : تَشْتَهِيْنَ تَنْظُرِيْنَ ؟ لوبه کتل غواړې ؟

ما ورته وويل : آو (ګورم يې) . نبي عليه السلام زه خپل شاته په داسې انداز باندې اودرولم چې زما مخ (آننګې) د هغه په مخ باندې ؤ (يعنى خپل سر مې د هغوی په اوږې مبارکې باندې داسې کيښود چې زما مخ د هغوی د مخ سره يو ځای شو) .

نبي عليه السلام هغوی ته اوفرمايل : اې بني ارفدهٔ (حبشو) ! تکړه شئ ، (ډير ښه) .

حضرت عائشه رَضِىَ اللَّهُ عَنْهَا فرمايي چې بيا زه (په ولاړه) ستړې شوم ، نبي عليه السلام راته اوفرمايل : حَسْبُكِ ؟ بس دی (يعنى دا کافي ده) .

←←← سنن ابي داؤد كِتَابُ اللِّبَاسِ بَابٌ فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: {وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ} رقم الحديث ۴۱۱۲ ، مشكوة المصابيح كتاب النِّكاح بَابُ النظر إلَى الْمَخطوبة وَبَيَان العورات اَلْفَصْل الثاني رقم الحديث .۳۱۱۶ (۱۹) ، السنن الكبرى للنسائي رقم الحديث ۹۱۹۷ ، صحيح ابن حبان رقم ۵۵۷۵ ، السنن الكبرى للبيهقي رقم الحديث ۱۳۵۲۵ ، شرح السنة للبغوي ج ۹ ص ۲۴ .

Scanned with CamScanner

ما ورته وویل: آو. دوی راته اوفرمایل: فَاذْهَبِي. پس ته (اوس) لاړه شه. (۱)

صحیح قول

صحیح قول همدا دی چې زَنانه د پاره بغیر د شهوت نه پرَدي سړي ته کتل جائز دي خو صرف د نوم نه تر زَنګون پورې ځای ته به نه ګوري؛ ځکه دا د سړي عورت دی.

او په کوم حدیث کې چې ذکر دي "چې رسولُ الله صلی الله علیه وسلم خپلو بیبیانو ته حکم اوکړو چې د حضرت عبدالله بن مکتوم ﷺ (نابینا صحابي) نه پَرده اوکړئ" نو هغه حدیث محمول دی په وَرع او تقولی باندی.

د امام سیوطي رَحِمَهُ‌اللهُ قول: امام سیوطي رَحِمَهُ‌اللهُ لیکلي چې کله حضرت عائشې رَضِيَ‌اللهُ‌عَنها د حبشو لوبه کتله نو په دې وخت کې د دې عُمر شپارس (۱۶) کاله وُ او د پَردې حکم هم نازل شوې وُ لیکن نبي علیه السلام دا بیا هم د حبشو ځوانانو کتلو نه منع نکړه، د دینه معلومیږي چې زَنانه د پاره بغیر د شهوت نه پرَدو سړو ته کتل جائز دي.

امام سیوطي رَحِمَهُ‌اللهُ د جواز د پاره بل دلیل دا ذکر کړی چې د نبي ﷺ په زمانه کې به زَنانه جُمات ته د مانځه د پاره راتللی نو خامخا به د دوی نظر په پرَدو سړو باندې لږیدو، که دا ناجائز وی نو بیا به نبي علیه السلام زَنانهٔ ته جُمات ته د راتللو اجازت نهٔ ورکړی.

---

(۱) عَنْ عَائِشَةَ ﷺ، قَالَتْ..... وَكَانَ يَوْمَ عِيدٍ، يَلْعَبُ السُّودَانُ بِالدَّرَقِ وَالْحِرَابِ، فَإِمَّا سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَإِمَّا قَالَ: «تَشْتَهِينَ تَنْظُرِينَ؟» فَقُلْتُ: نَعَمْ، فَأَقَامَنِي وَرَاءَهُ، خَدِّي عَلَى خَدِّهِ، وَهُوَ يَقُولُ: «دُونَكُمْ يَا بَنِي أَرْفِدَةَ» حَتَّى إِذَا مَلِلْتُ، قَالَ: «حَسْبُكِ؟» قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: «فَاذْهَبِي». صحیح البخاري أَبْوَابُ العِيدَيْنِ بَابُ الحِرَابِ وَالدَّرَقِ يَوْمَ العِيدِ رقم الحدیث ۹۵۰، و رقم الحدیث ۲۹۰۷ كِتَابُ الجِهَادِ وَالسِّيَرِ بَابُ الدَّرَقِ. صحیح مسلم كِتَابُ صَلَاةِ العِيدَيْنِ بَابُ الرُّخْصَةِ فِي اللَّعِبِ الَّذِي لَا مَعْصِيَةَ فِيهِ فِي أَيَّامِ العِيدِ رقم الحدیث ۱۹ (۸۹۲)، السنن الکبری للبیهقي رقم الحدیث ۲۰۹۷۷.

وفي روایة: عَنْ عَائِشَةَ ﷺ، قَالَتْ: جَاءَ حَبَشٌ يَزْفِنُونَ فِي يَوْمِ عِيدٍ فِي الْمَسْجِدِ، فَدَعَانِي النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَوَضَعْتُ رَأْسِي عَلَى مَنْكِبِهِ، فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَى لَعِبِهِمْ، حَتَّى كُنْتُ أَنَا الَّتِي أَنْصَرِفُ عَنِ النَّظَرِ إِلَيْهِمْ. صحیح مسلم كِتَابُ صَلَاةِ العِيدَيْنِ بَابُ الرُّخْصَةِ فِي اللَّعِبِ الَّذِي لَا مَعْصِيَةَ فِيهِ فِي أَيَّامِ العِيدِ رقم الحدیث ۲۰ (۸۹۲).

Scanned with CamScanner

امام سيوطي رَحِمَهُ اللهُ د جواز د پاره دريم دليل دا ذکر کړی چې ښځو ته د سړو نه د پَردې حکم شوی خو سړو ته د ښځو نه د پَردې حکم ندې شوی ، د دينه هم معلوميږي چې زنانه د پاره بغير د شهوت نه پردو سړو ته کتل جائز دي ، خو د نوم نه تر زنګون پورې به ورته نه ګوري ؛ ځکه دا عورت دی . (۱)

په فتاوٰو کې هم دا مسئله ذکر ده چې که د شهوت او فِتنې يَره نه وي نو بيا د زنانهٔ د پاره د سړو د عورت د ځايونو نه علاوه د سړو نور بدن ته کتل جائز دي . خو د ځوانې ښځې د پاره پرَدي سړي ته کتل افضل ندي ؛ ځکه په دې کې د شهوت او فِتنې خطره ده . (۲)

---

(۱) (أَفَعَمْيَاوَانِ أَنْتُمَا أَلَسْتُمَا تُبْصِرَانِهِ) قِيلَ فِيهِ تَحْرِيمُ نَظَرِ الْمَرْأَةِ إِلَى الْأَجْنَبِيِّ مُطْلَقًا . وَبَعْضٌ خَصَّهُ بِحَالِ خَوْفِ الْفِتْنَةِ عَلَيْهَا جَمْعًا بَيْنَهُ وَبَيْنَ قَوْلِ عَائِشَةَ كُنْتُ أَنْظُرُ إِلَى الْحَبَشَةِ وَهُمْ يَلْعَبُونَ بِحِرَابِهِمْ فِي الْمَسْجِدِ . وَمَنْ أَطْلَقَ التَّحْرِيمَ قَالَ ذٰلِكَ قَبْلَ آيَةِ الْحِجَابِ . وَالْأَصَحُّ إِنَّهُ يَجُوزُ نَظَرُ الْمَرْأَةِ إِلَى الرَّجُلِ فِيمَا فَوْقَ السُّرَّةِ وَتَحْتَ الرُّكْبَةِ بِلَا شَهْوَةٍ . وَهٰذَا الْحَدِيثُ مَحْمُولٌ عَلَى الْوَرَعِ وَالتَّقْوٰى . قَالَ السُّيُوطِيُّ رَحِمَهُ اللهُ : كَانَ النَّظَرُ إِلَى الْحَبَشَةِ عَامَ قُدُومِهِمْ سَنَةَ سَبْعٍ وَلِعَائِشَةَ يَوْمَئِذٍ سِتَّ عَشْرَةَ سَنَةٍ وَذٰلِكَ بَعْدَ الْحِجَابِ فَيُسْتَدَلُّ بِهِ عَلَى جَوَازِ نَظَرِ الْمَرْأَةِ إِلَى الرَّجُلِ اهـ . وَبِدَلِيلِ أَنَّهُنَّ كُنَّ يَحْضُرْنَ الصَّلَاةَ مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْجِدِ وَلَا بُدَّ أَنْ يَقَعَ نَظَرُهُنَّ إِلَى الرِّجَالِ فَلَوْ لَمْ يَجُزْ لَمْ يُؤْمَرْنَ بِحُضُورِ الْمَسْجِدِ وَالْمُصَلَّى . وَلِأَنَّهُ أُمِرَتِ النِّسَاءُ بِالْحِجَابِ عَنِ الرِّجَالِ وَلَمْ يُؤْمَرِ الرِّجَالُ بِالْحِجَابِ . مرقاة المفاتيح شرح مشكاة المصابيح ج ٥ ص ٢٠٥٥ كِتَابُ النِّكَاحِ بَابُ النَّظَرِ في تشريح حديث ٣١١٦ .

امام ابوداؤد رحمه الله د حضرت عبدالله بن مکتوم رضي الله عنه د حديث ذکر کولو نه روستو فرمايي : قَالَ أَبُو دَاوُدَ: «هٰذَا لِأَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَاصَّةً . أَلَا تَرٰى إِلَى اعْتِدَادِ فَاطِمَةَ بِنْتِ قَيْسٍ عِنْدَ ابْنِ أُمِّ مَكْتُومٍ » . قَدْ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِفَاطِمَةَ بِنْتِ قَيْسٍ: « اِعْتَدِّي عِنْدَ ابْنِ أُمِّ مَكْتُومٍ . فَإِنَّهُ رَجُلٌ أَعْمٰى تَضَعِينَ ثِيَابَكِ عِنْدَهُ . سنن ابی داود كِتَابُ اللِّبَاسِ بَابٌ فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: {وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ} في تشريح حديث ٤١١٢ .

نوټ : دا مسئله په تفسير معارف القرآن سورة النور کې د ۳۱ آيت د لاندې هم د څه تفصيل سره ذکر ده . همدارنګې په مظاهرحق پنځم جلد کې هم ذکر ده . ابوالشمس عفي عنه

(۲) فتاوی عثمانيه ج ۱۰ ص ۸۲ .

په بدائع الصنائع کې ذکر دي : (وَأَمَّا) الْمَرْأَةُ فَلَا يَحِلُّ لَهَا النَّظَرُ مِنْ رَجُلِ الْأَجْنَبِيِّ ←←←←←←

احتیاط : بهر حال ، دا خو ما نفسِ مسئله درته ذکر کړه خو احتیاط په دې کې دی چې حتّی الوسع زَنانه پرَدې سړي ته اُو نه ګوري ، البته که د سفر په وخت په لاره تیریدلو سره یې بې اختیاره په سړو نظر اُولړي نو دا خېر دی خو قصدًا او اِرادهً به ورته نه ګوري .

په واده کې غلط رِواج : نن صبا زَنانه بِلاضرورته ډیر ناجائز کارونه کوي ، مثلا په بعضو علاقو کې دا رواج وي چې کله ځلمې د ناوې پسې راشي نو د سلامۍ د پاره ځلمی کور ته داخل کړي ، هلته ورته خپلې او پرَدۍ ډیرې ښځې راجمع وي هغوی ټولې ده ته ګوري ، بیا د ځلمي خِینې (د ښځې خورانې) دده سره ټوقې کوي ، څوک ورنه څپلۍ پټوي او څوک ورسره نورې ټَخرې کوي ، نو دا کارونه ناجائز دي ؛ ځکه دا بِلاضرورت پرَدې سړې د ښځو مینځ ته دننَه کول دي ، او بیا داسې ځوان کس چې ځان یې هم جوړ کړې وی او پرَدۍ ښځې ده ته په غَور سره ګوري نو دا رِواج یقیني چې ناجائز دی ، او ډیر نقصانونه په کې دي .(۱)

د غونډ تقریر خلاصه

د غونډ تقریر خلاصه دا رااُووته چې سترګې د الله تعالی عظیم نِعمت دی ، ددې صحیح استعمالول پکار دي . په مسلمان باندې د نظر حفاظت واجب دی ، نبي علیه السلام په

←←←← مَا بَيْنَ السُّرَّةِ إِلَى الرُّكْبَةِ وَلَا بَأْسَ أَنْ تَنْظُرَ إِلَى مَا سِوَى ذٰلِكَ إِذَا كَانَتْ تَأْمَنُ عَلَى نَفْسِهَا . وَالْأَفْضَلُ لِلشَّابِّ غَضُّ الْبَصَرِ عَنْ وَجْهِ الْأَجْنَبِيَّةِ وَكَذَا الشَّابَّةُ لِمَا فِيهِ مِنْ خَوْفِ حُدُوثِ الشَّهْوَةِ وَالْوُقُوعِ فِي الْفِتْنَةِ يُؤَيِّدُهُ الْمَرْوِيُّ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ ﷺ أَنَّهُ قَالَ فِي قَوْلِهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى {إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا} [النور آیة ۳۱] أَنَّهُ الرِّدَاءُ وَالثِّيَابُ . فَكَانَ غَضُّ الْبَصَرِ وَتَرْكُ النَّظَرِ أَزْكَى وَأَطْهَرَ وَذٰلِكَ قَوْلُهُ عَزَّ وَجَلَّ {قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذٰلِكَ أَزْكَى لَهُمْ} [النور آیة ۳۰] وَرُوِيَ « أَنَّ أَعْمَيَيْنِ دَخَلَا عَلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعِنْدَهُ بَعْضُ أَزْوَاجِهِ سَيِّدَتُنَا عَائِشَةُ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا وَأُخْرَى فَقَالَ لَهُمَا : قُومَا . فَقَالَتَا : إِنَّهُمَا أَعْمَيَانِ يَا رَسُولَ اللهِ . فَقَالَ لَهُمَا: أَعَمْيَاوَانِ أَنْتُمَا » إِلَّا إِذَا لَمْ يَكُونَا مِنْ أَهْلِ الشَّهْوَةِ بِأَنْ كَانَا شَيْخَيْنِ كَبِيرَيْنِ لِعَدَمِ احْتِمَالِ حُدُوثِ الشَّهْوَةِ فِيهِمَا. بدائع الصنائع في ترتیب الشرائع ج ٥ ص ١٢٢ كِتَابُ الاسْتِحْسَانِ

(۱) شرعي پرده لمولانا محمد عاشق الهي بلند شهري ص ٥٩ .

ډير تاکيد سره صحابه کرامو رضي الله عنهم ته د نظر د حفاظت حکم کولو . په صحيح ځاى کې نظر استعمالولو سره انسان ته ثواب ملاويږي .

څوک چې د نظر حفاظت کوي نو دداسې کس د پاره ډيرې خوشخبريانې ذکر شوي :

د نظر په حفاظت سره مسلمان ته د ايمان حلاوت (خوږوالې) نصيبه کيږي ، د جهنم د اُور نه محفوظ کيږي ، د قيامت د ورځې د سختئ نه په اَمن کيږي .

د نظر حفاظت کوونکي ته نبي عليه السلام د جنت ضمانت کړى .

د نظر په حفاظت سره د انسان عقل زياتيږي ، دُعا يې قبليږي ، شرمګاه يې محفوظ کيږي ، د الله جل جلاله مدد ورسره ملګرې کيږي ، او د شيطان د حملو نه محفوظ کيږي .

لهذا د بَدنظرئ په بيمارئ کې د اَخته کيدو نه مخکې د دينه پرهيز پکار دى .

سترګې لوي نِعمت دى دا په صحيح ځاى کې استعمالول پکار دي : سترګې د قرآن کريم په تلاوت ، دِيني کتابونو کتلو او نورو خېر په ځايونو کې استعمالول پکار دي . کائناتو ته د عبرت په نظر کتل په کار دي .

که د چا نظر غير اِختياري په غلط ځاى باندې اُولږي نو سمدستي مخ راړول پکار دي . په چا کې چې اِيمان او غيرت وي هغه ځان د بَدنظرئ او نورو ګناهونو نه بچ کولې شي .

که څوک د ضرورت د پاره په لار کې ناست وي نو د سترګو حفاظت به کوي ، او پردو ښځو ته به نه ګوري .

لکه څرنګې چې د سړو د پاره د نظر حفاظت ضروري دى نو همدغه شان د ښځو د پاره هم د نظر حفاظت ضروري دى ، ځکه په قرآن کريم کې مؤمنانو سړو او مؤمناتو ښځو دواړو ته د نظر ښکته کولو حکم شوى .

دُعا : الله تعالى دې زمونږ د ټولو نظرونه ناجائزو ځايونو ته د کتلو نه محفوظ کړي .

پَروردِګار دې مونږ ټول د بَدنظرئ او نورو ګناهونو په خپل اَمن و اَمان کې اُوساتي ، او څوک چې په بَدنظرئ يا نورو ګناهونو کې اَخته وي هغوى ته دې د دينه د توبې توفيق ورکړي .

آمِيْن يَارَبَّ الْعَالَمِيْن

وَآخِرُ دَعْوَانَا أَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

﴿ وَعِبَادُ الرَّحْمٰنِ الَّذِيْنَ يَمْشُوْنَ عَلَى الْاَرْضِ هَوْنًا ﴾

الفرقان آية ٦٣

د تواضع فضائل او فوائد

ورسره

د نبي عليه السلام، صحابه كرامو او نورو بزرګانو د تواضع واقعات

تاليف

آبُو الشَّمْس مولانا نُوْرُ الْهُدٰى عُفِيَ عَنْهُ

مُدَرِّس دَارُالعلوم فيضُ القُرآن اكاخيل كالونى مردان

Scanned with CamScanner

نوټ

دا آئنده موضوع مې په څلورو غټو عُنواناتو باندې تقسيم کړې :

۱ . د تواضع فضائل او فوائد صفحه ۲۰۱

(په دې کې د تواضع فضائل ، فوائد ، صورتونه ، او تواضع پيدا کولو طريقې ذکر دي)

۲ . د نبي عليه السلام تواضع صفحه ۲۳۸

(په دې کې د نبي عليه السلام د تواضع ډير واقعات ذکر دي)

۳ . د صحابه کرامو رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ تواضع صفحه ۲۶۹

(په دې کې د خلفاء راشدينو او نورو ډيرو صحابه کرامو د تواضع واقعات ذکر دي)

٤ . د نورو بزرګانو د تواضع واقعات صفحه ۲۹۹

(په دې کې د تابعينو او نورو بزرګانو د تواضع بهترين واقعات ذکر دي) .

که مُقرِّرين دا هر عُنوان په ځانله ځانله جُمعه بيان کړي نو هم صحيح ده ؛ ځکه هر عُنوان مستقل تقرير دی . او که د چا سره د تقرير د پاره وخت زيات وي (يعنی اُوږد تقرير کول غواړي) نو ټول تقرير په يو ځل هم بيانولې شي .

ابوالشمس عفي عنه

Scanned with CamScanner

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ

د تواضع فضائل او فوائد

اَلۡحَمۡدُ لِلّٰهِ نَحۡمَدُهٗ وَنَسۡتَعِيۡنُهٗ وَنَسۡتَغۡفِرُهٗ وَنُؤۡمِنُ بِهٖ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيۡهِ ، وَنَعُوۡذُ بِاللّٰهِ مِنۡ شُرُوۡرِ اَنۡفُسِنَا وَمِنۡ سَيِّئَاتِ اَعۡمَالِنَا مَنۡ يَّهۡدِهِ اللّٰهُ فَلَا مُضِلَّ لَهٗ وَمَنۡ يُّضۡلِلۡهُ فَلَا هَادِيَ لَه ، وَنَشۡهَدُ اَنۡ لَّآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحۡدَهٗ لَا شَرِيۡکَ لَهٗ وَنَشۡهَدُ اَنَّ سَيِّدَنَا وَنَبِيَّنَا وَمَوۡلَانَا مُحَمَّدًا عَبۡدُهٗ وَرَسُوۡلُه ،

اَمَّا بَعۡدُ فَاَعُوۡذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيۡطٰنِ الرَّجِيۡمِ بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ قَالَ اللّٰهُ تَبَارَکَ وَتَعَالٰی فِی الۡقُرۡاٰنِ الۡمَجِيۡدِ وَالۡفُرۡقَانِ الۡحَمِيۡدِ ، :

﴿ وَعِبَادُ الرَّحۡمٰنِ الَّذِيۡنَ يَمۡشُوۡنَ عَلَى الۡاَرۡضِ هَوۡنًا ﴾ . (۱)

وَقَالَ تَعَالٰی : ﴿ وَاخۡفِضۡ جَنَاحَکَ لِمَنِ اتَّبَعَکَ مِنَ الۡمُؤۡمِنِيۡنَ ﴾ . (۲)

قَالَ رَسُوۡلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ .... مَا تَوَاضَعَ اَحَدٌ لِلّٰهِ اِلَّا رَفَعَهُ اللّٰهُ ... (۳)

---

(۱) الفرقان آية ٦٣ .

(۲) الشعراء آية ۲۱۵ .

(۳) قَالَ رَسُوۡلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ : مَا نَقَصَتۡ صَدَقَةٌ مِنۡ مَالٍ ، وَمَا زَادَ اللّٰهُ عَبۡدًا بِعَفۡوٍ اِلَّا عِزًّا ، وَمَا تَوَاضَعَ اَحَدٌ لِلّٰهِ اِلَّا رَفَعَهُ اللّٰهُ . صحيح مسلم كتاب الۡبِرِّ وَالصِّلَةِ وَالۡاٰدَابِ بَابُ اسۡتِحۡبَابِ الۡعَفۡوِ وَالتَّوَاضُعِ رقم الحديث ٦٩(٢٥٨٨) ، مشكوة المصابيح باب فضل الصدقة الفصل الاول رقم الحديث ١٨٨٩(٢) ، مسند احمد مخرجا رقم الحديث ٩٠٠٨ ، موطاء مالک باب ماجاء فی التعفف عن المسألة ، صحيح ابن حبان رقم ٣٢٤٨ ، شعب الايمان رقم ٧٩٧٤ ، كنزالعمال رقم ١٥٧٦٧ ، صحيح الترغيب والترهيب رقم الحديث ٨٥٨(٣) الترغيب فی الصدقة والحث عليها .

وفي روايةٍ : قَالَ رَسُوۡلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ : مَنۡ تَوَاضَعَ لِلّٰهِ رَفَعَهُ اللّٰهُ ، وَمَنۡ تَکَبَّرَ وَضَعَهُ اللّٰهُ . الزواجر عن اقتراف الكبائر ج١ ص ١٢٥ اَلۡكَبِيۡرَةُ الرَّابِعَةُ الۡكِبۡرُ وَالۡعُجۡبُ وَالۡخُيَلَاءُ ، كنزالعمال رقم الحديث ٥٧٣٤ ، الترغيب والترهيب للمنذري ج ١ ص ١٥ رقم الحديث ١١٥ .

وفي روايةٍ : قَالَ رَسُوۡلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ : ... مَنۡ تَوَاضَعَ رَفَعَهُ اللّٰهُ ، وَمَنۡ تَکَبَّرَ وَضَعَهُ اللّٰهُ .... التواضع والخمول لابن ابي الدنيا ج ١ ص ١٠١ رقم الحديث ٧٧ باب التواضع ، المعجم الاوسط رقم الحديث ٤٨٩٤ ، احياء علوم الدين ج٣ ص ٣٢٧ ، الترغيب والترهيب رقم ٤٩٦٩ ، مجمع الزوائد رقم ١٨٢٩٤ ، الزواجر ج١ ص ١٢٧ .

وَ قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَ السَّلَامُ : إِنَّ اللهَ أَوْحَى إِلَيَّ أَنْ تَوَاضَعُوْا حَتَّى لَا يَفْخَرَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ ، وَلَا يَبْغِيْ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ . (۱)

صَدَقَ اللهُ الْعَظِيْم .

تمهيدي خبره

زما خوږو قدرمنو او عزت مندو مسلمانانو ورونو ! په قرآن کريم او احاديثو مبارکو کې چې کوم ښه صفات ذکر شوي په هغې کې يو ښه صفت تواضع او عاجزي هم ده ، الله تعالى په تواضع سره د انسان مرتبه اُوچتوي ، تواضع د ايمان حصه او بهترين عبادت دی ، ددې په وجه انسان د جنت مستحق ګرځي ، د تواضع په وجه انسان د الله جل جلاله محبوب او مُقرّب ګرځي .

نن به إِنْ شاء الله زه تاسو ته د تواضع فضائل او فوائد بيانوم ، او ورسره ورسره به د نبي عليه السلام ، صحابه کرامو او د نورو بزرګانو د تواضع واقعات بيانوم .

خو اول درته د تواضع لغوي او اصطلاحي تعريف ذکر کوم :

د تواضع لغوي او اِصطلاحي تعريف :

تواضع په لغت کې " ښکته کيدلو او عاجزي کولو " ته وايي . (۲)

---

(۱) صحيح مسلم كتاب الجَنَّةِ وَصِفَةِ نَعِيْمِهَا وَأَهْلِهَا بَابُ الصِّفَاتِ الَّتِيْ يُعْرَفُ بِهَا فِي الدُّنْيَا أَهْلُ الْجَنَّةِ وَأَهْلُ النَّارِ رقم الحديث ۶۴ (۲۸۶۵) . سنن ابي داؤد كِتَابُ الْأَدَبِ بَابٌ فِي التَّوَاضُعِ رقم الحديث ۴۸۹۵ ، الادب المفرد مخرجا بَابُ الْمُسْتَبَّانِ مَا قَالَا فَعَلَى الْأَوَّلِ رقم الحديث ۴۲۶ ، و رقم الحديث ۴۲۸ ، سنن ابن ماجة كِتَابُ الزُّهْدِ بَاب : الْبَرَاءَةُ مِنَ الْكِبْرِ وَالتَّوَاضُعُ رقم الحديث ۴۱۷۹ ، مشكوة المصابيح بَابُ الْمُفَاخَرَةِ اَلْفَصْلُ الْأَوَّلُ رقم الحديث ۴۸۹۸(۶) ، شعب الايمان رقم الحديث ۶۲۲۵ ، المعجم الكبير للطبراني رقم الحديث ۱۰۰۰ ، السنن الكبرى للبيهقي رقم الحديث ۲۱۰۸۳ .

(۲) التواضع لغةً: مَصْدَرُ تَوَاضَعَ أَيْ أَظْهَرَ الضَّعَةَ ، وَهُوَ مَأْخُوْذٌ مِنْ مَادَّةِ (و ض ع) اَلَّتِيْ تَدُلُّ عَلَى الْخَفْضِ لِلشَّيْءِ وَحَطِّهِ. يُقَالُ : وَضَعْتُهُ بِالْأَرْضِ وَضْعًا . وَ وَضَعَتِ الْمَرْأَةُ وَلَدَهَا. نضرة النعيم ج ۴ ص ۱۲۵۵ التواضع .

مَعْنَى التَّوَاضُع لغةً: يُقَالُ وَضَعَ فُلَانٌ نَفْسَهُ وَضْعًا. وَ وُضُوْعًا بالضَّمِ. وَضَعَةً. بِالْفَتْحِ : أَيْ أَذَلَّهَا. وَتَوَاضَعَ الرَّجُلُ : إِذَا تَذَلَّلَ . وَقِيْلَ : ذَلَّ وَتَخَاشَعَ . تاج العروس لمرتضى الزبيدي ۲۲/ ۳۴۳ وضع . ←←←←←←←

او اِصطلاحي تعريف يې علامه ابن حجر رَحِمَهُ اللهُ په " فتح الباري " کې داسې کړى :

إِظْهَارُ التَّنَزُّلِ عَنِ الْمَرْتَبَةِ لِمَنْ يُرَادُ تَعْظِيمُهُ . وَقِيلَ : هُوَ تَعْظِيمُ مَنْ فَوْقَهُ لِفَضْلِهِ . (١)

يعنى چې د چا د تعظيم اِراده کولې شي د هغه د وړاندې عاجزي ښکاره کول .

يا : د هغه چا تعظيم کول چې هغه دده نه په مرتبه کې اُوچت وي ، او دا تعظيم د هغه د فضيلت په وجه وي .

په " الرسالة القشيرية " کې د تواضع تعريف داسې شوى :

اَلتَّوَاضُعُ : هُوَ الْإِسْتِسْلَامُ لِلْحَقِّ وَتَرْكُ الْإِعْتِرَاضِ عَلَى الْحُكْمِ . (٢)

تواضع ديته وايي : حق ته غاړه ايخودل ، او په څه حُکم باندې اعتراض نه کول .

ددينه علاوه علماؤ د تواضع نور تعريفونه هم کړي . (٣)

←←← وقال في الصحاح : وَضُعَ الرَّجُلُ بِالضَّمِّ يَوْضَعُ (ضَعَةً) بِفَتْحِ الضَّادِ وَكَسْرِهَا أَيْ صَارَ وَضِيعًا. مختار الصحاح للجوهري ج١ ص ٣٤١ وض ع ، موسوعة الأخلاق الإسلامية ج١ ص ١٤٦ التواضع .

(١) فتح الباري شرح صحيح البخاري لابن حجر ج١١ ص ٣٤١ قَوْلُهُ بَابُ التَّوَاضُعِ .

(٢) الرسالة القشيرية لعبد الكريم بن هوازن بن عبد الملك القشيري ص ٢٧٥ بَاب الخشوع والتواضع .

(٣) التواضع هو: ترك الترؤس، وإظهار الخمول، وكراهية التعظيم، والزيادة في الإكرام، وأنْ يتجنب الإنسان المباهات بما فيه من الفضائل، والمفاخرة بالجاه والمال، وأنْ يتحرز من الإعجاب والكبر . تهذيب الأخلاق للجاحظ ص٢٥ .

وقيل هو: رضا الإنسان بمنزلة دون ما يستحقه فضله ومنزلته. وهو وسط بين الكبر والضعة. فالضعة: وضع الإنسان نفسه مكانا يزري به بتضييع حقه . والكبر: رفع نفسه فوق قدره . الذريعة إلى مكارم الشريعة للراغب الأصفهاني ص ٢٩٩ . موسوعة الأخلاق الإسلامية ج١ ص ١٤٦ التواضع .

سُئِلَ الْفُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ رَحِمَهُ اللهُ عَنِ التَّوَاضُعِ؟ فَقَالَ : يَخْضَعُ لِلْحَقِّ ، وَيَنْقَادُ لَهُ ، وَيَقْبَلُهُ مِمَّنْ قَالَهُ. وَقِيلَ : اَلتَّوَاضُعُ أَنْ لَا تَرَى لِنَفْسِكَ قِيمَةً . فَمَنْ رَأَى لِنَفْسِهِ قِيمَةً فَلَيْسَ لَهُ فِي التَّوَاضُعِ نَصِيبٌ. وَهٰذَا مَذْهَبُ الْفُضَيْلِ وَغَيْرِهِ .

وَقَالَ الْجُنَيْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ رَحِمَهُ اللهُ : هُوَ خَفْضُ الْجَنَاحِ ، وَلِينُ الْجَانِبِ .

وَقَالَ أَبُو يَزِيدَ الْبَسْطَامِيُّ رَحِمَهُ اللهُ : هُوَ أَنْ لَا يَرَى لِنَفْسِهِ مَقَامًا وَلَا حَالًا . ←←←←←←←←←←←←←

ځان ته د عاجزۍ الفاظ استعمالول تواضع نده ، بلکه ځان عاجزه ګڼړل تواضع ده

په دې خبره ځان پوهه کړئ چې ځان ته د تواضع الفاظ استعمالول تواضع نده ، بلکه ځان عاجزه ګڼړل تواضع ده ، لهذا که یو کس ځان ته د " اَحقر ، ګناهګار ، خطاکار ، ناچیز " وغیره الفاظ استعمالوي خو په زړه کې ورته ځان اُوچت معلومیږي نو دا تواضع نده ، بلکه د تواضع حقیقت دا دی چې یو کس ځان عاجزه ګڼړي .

مثلا دا ځان داسې ګڼړي چې : " زما هیڅ حیثیت نشته ، ماته چې الله تعالی دا کوم نِعمتونه راکړي زه ددې هم مستحق نه ووم خو دا یې راته په خپل فضل و کرم سره راکړي ، او زه چې دا کوم نیک اعمال کوم دا د الله ﷻ په توفیق سره کوم په دې کې زما هیڅ کمال نشته ، او دا کس ځان د نورو نه ښکته ګڼړي " نو دا تواضع ده . (۱)

تواضع معلومولو طریقه : مولانا اشرف علي تهانوي رَحِمَهُ اللهُ ذکر کړي چې د تواضع معلومولو طریقه دا ده چې کله یو کس د ځان په باره کې دا وایي چې :

" زه اَحقر ، عاجز او ګناهګاریم او زما هیڅ حیثیت نشته "

نو که په دې وخت کې بل کس ده ته اووایي چې " ته یقیني همداسې یې ، ګناهګاریې او ستا هیڅ حیثیت نشته " نو که په دې سره دا کس خفه نه شو نو پوهه شه چې په ده کې تواضع شته او ده دا الفاظ د زړه نه ویلي وو .

خو که دا وربانڈې خفه شو نو بیا پوهه شه چې تواضع په کې نشته او د تواضع دا الفاظ یې صرف ددې د پاره استعمال کړي وُ چې دا خلق راته اووایي چې :

←←←← وَقَالَ ابْنُ عَطَاءٍ رَحِمَهُ اللهُ : هُوَ قَبُوْلُ الْحَقِّ مِمَّنْ كَانَ. مدارج السالكين بين منازل إياك نعبد وإياك نستعين لابن القيم الجوزية ج ۲ ص ۳۱۴ فَصْلٌ مَنْزِلَةُ التَّوَاضُعِ فَصْلٌ أَقْوَالُ الْعُلَمَاءِ فِي التَّوَاضُعِ .

قَالَ صَاحِبُ "الْمَنَازِلِ" (شيخ الاسلام الهروي) : اَلتَّوَاضُعُ : أَنْ يَتَوَاضَعَ الْعَبْدُ لِصَوْلَةِ الْحَقِّ . مدارج السالكين لابن القيم الجوزية ج ۲ ص ۳۱۷ فَصْلٌ تَعْرِيفُ التَّوَاضُعِ .

(۱) اصلاحي خطبات ج۵ ص۲۹ .

Scanned with CamScanner

" نه صاحب، ته خو ډير مُتّقي، او پرهيزګاريې، او ته ډير لوي سړی يې " . (۱)

الله ﷻ د نېکانو بندګانو يو صفت " تواضع " ذکر کړی

الله تعالی د نېکانو بندګانو څه صفات ذکر کړي په هغې کې يو صفت دا هم دی چې دوی په تواضع باندې ګرځي، ربِّ کريم فرمايي:

﴿ وَعِبَادُ الرَّحْمٰنِ الَّذِيْنَ يَمْشُوْنَ عَلَى الْاَرْضِ هَوْنًا ﴾ . (۲)

ترجمه: او د الله تعالی (ريښتيني) بندګان هغه خلق دي چې دوی په زمکه باندې په قلاره (عاجزۍ) سره ګرځي.

مُفسّرينو د " هَوْنًا " تشريح په سُکون او تواضع سره کړی، يعنی دوی په وَقار او عاجزۍ سره ګرځي. (۳)

نبي عليه السلام ته د نرمۍ او تواضع حُکم شوې ؤ

۱ . الله رب العزت نبي عليه السلام ته فرمايي:

﴿ وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِيْنَ ﴾ . (۴)

---

(۱) اصلاحي خطبات ج۵ ص ۵۰ .

(۲) الفرقان آية ۶۳ .

(۳) {هَوْنًا} أَيْ بِسَكِيْنَةٍ وَتَوَاضُعٍ . تفسير الجلالين سورة الفرقان آية ۶۳ .
{هَوْنًا} يعني بِالسَّكِيْنَةِ وَالْوَقَارِ مُتَوَاضِعِيْنَ غَيْرَ أَشِرِيْنَ وَلَا مَرِحِيْنَ، وَلَا مُتَكَبِّرِيْنَ . وَقَالَ الْحَسَنُ : عُلَمَاءُ وَحُكَمَاءُ . وَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَنَفِيَّةِ : أَصْحَابُ وَقَارٍ وَعِفَّةٍ لَا يَسْفَهُوْنَ، وَإِنْ سُفِهَ عَلَيْهِمْ حلمُوْا . وَالْهَوْنُ فِي اللُّغَةِ: الرِّفْقُ وَاللِّيْنُ . معالم التنزيل في تفسير القرآن (تفسير البغوي) ج ۳ ص ۴۵۴ ، و تفسير خازن ج ۳ ص ۳۱۸ سورة الفرقان آية ۶۳ .

يو شاعر وايي: وَلَا تَمْشِ فَوْقَ الْأَرْضِ إِلَّا تَوَاضُعًا ✿ فَكَمْ تَحْتَهَا قَوْمٌ هُمْ مِنْكَ أَرْفَعُ

فَإِنْ كُنْتَ فِيْ عِزٍّ وَخَيْرٍ وَمنعة ✿ فَكَمْ مَاتَ مِنْ قَوْمٍ هُمْ مِنْكَ أَوْضَعُ روضة العقلاء ص ۶۱ ،

موسوعة الأخلاق الإسلامية ج۱ ص۱۶۹ ، البحر المحيط فى التفسير ج۷ ص ۵۰ .

(۴) الحجر آية ۸۸ .

Scanned with CamScanner

ترجمه: او (اې پيغمبره!) ته خپلې مټې مؤمنانو ته ښکته کړه.

علامه قرطبي رَحِمَهُ اللهُ ددې آيت ترجمه دا کړې:

أَيْ أَلِنْ جَانِبَكَ لِمَنْ آمَنَ بِكَ وَتَوَاضَعْ لَهُمْ. (۱)

يعنی چا چې په تا باندې اِيمان راوړی هغوی سره نرمي کوه او د هغوی سره تواضع (عاجزي) کوه.

۲. بل ځای فرمايي: ﴿ وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴾. (۲)

ترجمه: (اې پيغمبره!) ته خپلې مټې هغه مؤمنانو ته ښکته کړه کوم چې ستا تابعداري کوي.

په تفسير بحر محيط کې ذکر دي:

(وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) وَهُوَ كِنَايَةٌ عَنِ التَّوَاضُعِ .... فَكَأَنَّ الْمَعْنَى: أَنَّ مَنِ اتَّبَعَكَ مُؤْمِنًا فَتَوَاضَعْ لَهُ. (۳)

دا (وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ) كِنايه ده د تواضع نه، نو د آيت مطلب دا شو: کوم مؤمن چې ستا تابعداري کوي د هغه سره تواضع کوه.

۳. د مسلم شريف حديث دی، رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي:

إِنَّ اللهَ أَوْحَى إِلَيَّ أَنْ تَوَاضَعُوا حَتَّى لَا يَفْخَرَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ، وَلَا يَبْغِيَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ. (۴)

---

(۱) الجامع لأحكام القرآن (تفسير القرطبي) ج ۱۰ ص ۵۷ سورة الحجر آية ۸۸.

(۲) الشعراء آية ۲۱۵.

(۳) البحر المحيط في التفسير ۱۹۷/۸ الشعراء آية ۲۱۵.

(۴) صحيح مسلم كتاب الجَنَّةِ وَصِفَةِ نَعِيمِهَا وَأَهْلِهَا بَابُ الصِّفَاتِ الَّتِي يُعْرَفُ بِهَا فِي الدُّنْيَا أَهْلُ الْجَنَّةِ وَأَهْلُ النَّارِ رقم الحديث ۶۴ (۲۸۶۵). سنن ابي داؤد كِتَابُ الأَدَبِ بَابٌ فِي التَّوَاضُعِ رقم الحديث ۴۸۹۵، الادب المفرد مخرجا بَابُ الْمُسْتَبَّانِ مَا قَالَا فَعَلَى الْأَوَّلِ رقم الحديث ۴۲۶، و رقم الحديث ۴۲۸، سنن ابن ماجة كِتَابُ الزُّهْدِ بَاب: الْبَرَاءَةُ مِنَ الْكِبْرِ وَالتَّوَاضُعُ رقم الحديث ۴۱۷۹، مشكوة المصابيح بَابُ الْمُفَاخَرَةِ اَلْفَصْلُ الْأَوَّلُ رقم الحديث ۴۸۹۸(۶)، شعب الايمان رقم الحديث ۶۲۴۵، المعجم الكبير للطبراني رقم الحديث ۱۰۰۰، السنن الكبرى للبيهقي رقم الحديث ۲۱۰۸۳.

بیشکه الله تعالی ماته دا وَحي کړی چې تاسو تواضع (عاجزي) کوئ، تر دې چې یو کس دې په بل باندې فخر نه کوي، او یو دې په بل باندې ظلم نه کوي.

د آخرت نعمتونه د تواضع کوونکو د پاره دي

الله تعالی فرمایي:

﴿ تِلْكَ الدَّارُ الْاٰخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِيْنَ لَا يُرِيْدُوْنَ عُلُوًّا فِي الْاَرْضِ وَلَا فَسَادًا ؕ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِيْنَ ﴾. (۱)

ترجمه: دا د آخرت کور مونږ د هغه خلقو د پاره مقرروو کوم چې په زمکه کې د لویې (تکبر) او فساد اراده نه لري، او ښه انجام د مُتّقیانو د پاره دی.

علامه ابن کثیر رَحِمَهُ اللهُ فرمایي چې الله تعالی په دې آیت کې دا خبر ورکړی چې د آخرت دائمي نِعمتونه د هغه بندګانو د پاره دي چې مؤمنان مُتواضعین (عاجزي کوونکي) وي، او کوم چې په زمکه کې فساد نه کوي. (۲)

په چا کې تواضع پیدا کیدل د الله ﷻ د محبت علامه ده

څوک چې د مؤمنانو د پاره نرم وي او د هغوی د وړاندې عاجزي کوي نو دا علامه ددې ده چې الله تعالی ددې کس سره محبت کوي او دا هم د الله تعالی سره محبت کوي.

الله ربّ العزت فرمایي:

﴿ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مَنْ يَّرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِيْنِهٖ فَسَوْفَ يَاْتِي اللّٰهُ بِقَوْمٍ يُّحِبُّهُمْ وَيُحِبُّوْنَهٗۤ ۙ اَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ اَعِزَّةٍ عَلَى الْكٰفِرِيْنَ ﴾. (۳)

ترجمه: اې مؤمنانو! څوک چې په تاسو کې د خپل دِین نه واوړي نو الله تعالی به ډېر

---

(۱) القصص آیة ۸۳.

(۲) قال ابن كثير رَحِمَهُ اللهُ: يُخْبِرُ تَعَالَى أَنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَنَعِيْمَهَا الْمُقِيْمَ الَّذِي لَا يَحُوْلُ وَلَا يَزُوْلُ جَعَلَهَا لِعِبَادِهِ الْمُؤْمِنِيْنَ الْمُتَوَاضِعِيْنَ الَّذِيْنَ لَا يُرِيْدُوْنَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ، أَيْ: تَرَفُّعًا عَلَى خَلْقِ اللهِ وَتَعَاظُمًا عَلَيْهِمْ وَتَجَبُّرًا بِهِمْ. وَلَا فَسَادًا فِيْهِمْ. تفسير القرآن العظيم (تفسير ابن كثير) ۲۵۸/۶ سورة القصص آية ۸۳.

(۳) المائدة آية ۵۴

زر داسې یو قوم راولي (یعنی نور خلق به پیدا کړي) چې الله تعالی به د دوی سره محبت کوي، او دوی به د الله ﷻ سره محبت کوي، په مؤمنانو باندې به نرم وي، او په کافرانو باندې به سخت وي.

مُفسّرِینو ددې آیت په تفسیر کې لیکلي چې د کامِل مؤمنانو په صفاتو کې دا هم دي چې دا به د خپل اسلامي ورور د وړاندې تواضع (عاجزي) کوي، او په کافرانو باندې به سختي کوي. (۱)

مفسّرِینو دا هم لیکلي چې د الله تعالی د محبت علامه د مؤمن سره داده چې دا به د خپلو مسلمانانو ورونو د پاره نَرم او عاجزي کوونکې وي. (۲)

په تواضع سره د انسان مرتبه نوره هم اُوچتیږي

۱. د مسلم شریف حدیث دی، رسولُ الله صلی الله علیه وسلم فرمایي:

.... مَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلّٰهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللهُ ... (۳)

---

(۱) قَال محمد علي الصابوني رَحِمَهُ اللهُ: { اَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ اَعِزَّةٍ عَلَى الْكٰفِرِيْنَ } أي رحماء متواضعين للمؤمنين أشداء متعززين على الكافرين. صفوة التفاسير ج ۱ ص ۳۲۳ سورة المائدة آية ۵۴.

قَال ابن كثير رَحِمَهُ اللهُ: { اَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ اَعِزَّةٍ عَلَى الْكٰفِرِيْنَ }: هٰذِهِ صِفَاتُ الْمُؤْمِنِيْنَ الْكُمَّلِ أَنْ يَكُوْنَ أَحَدُهُمْ مُتَوَاضِعًا لِأَخِيْهِ وَوَلِيِّهِ، مُتَعَزِّزًا عَلٰى خَصْمِهِ وَعَدُوِّهِ، كَمَا قَالَ تَعَالٰى: { مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ وَالَّذِيْنَ مَعَهٗٓ اَشِدَّآءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَآءُ بَيْنَهُمْ } [الفتح آية ۲۹]. وَفِيْ صِفَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ: "الضَّحُوْكُ الْقَتَّالُ" فَهُوَ ضَحُوْكٌ لِأَوْلِيَائِهِ قَتَّالٌ لِأَعْدَائِهِ. تفسير القرآن العظيم (تفسير ابن كثير) ج ۳ ص ۱۳۶ سورة المائدة آية ۵۴.

(۲) ومِن علامةِ حبِّ الله تعالى للمؤمن أن يكونَ لين الجانب، متواضعًا لإخوانه المؤمنين، متسربلًا بالعزة، حيال الكافرين والمنافقين. صفوة التفاسير ج ۱ ص ۳۲۳ سورة المائدة آية ۵۴.

(۳) قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ، وَمَا زَادَ اللهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلَّا عِزًّا، وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلّٰهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللهُ. صحيح مسلم كتاب البِرِّ وَالصِّلَةِ وَالآدَابِ بَابُ اسْتِحْبَابِ الْعَفْوِ وَالتَّوَاضُعِ رقم الحديث ۶۹(۲۵۸۸)، مشكوة المصابيح باب فضل الصدقة الفصل الاول رقم الحديث ۱۸۸۹(۲)، مسند احمد مخرجا رقم الحديث ۹۰۰۸، موطاء مالک باب ماجاء فى التعفف عن المسالة، صحيح ابن حبان رقم ۳۲۴۸، شعب الايمان رقم ۷۹۷۴، كنز العمال رقم ۱۵۷۶۷، صحيح الترغيب والترهيب رقم الحديث ۸۵۸(۳) الترغيب فى الصدقة والحث عليها.

Scanned with CamScanner

چا چې د الله ﷻ د پاره تواضع (عاجزي) کړی نو الله تعالی (په دُنیا او آخرت دواړو کې) د هغه درجه نوره هم اُوچته کړی.

د مرتبې اُوچتولو مطلب: امام نووي رحمه الله د مرتبې اُوچتولو دوه ملطبه ذکر کړي:

اول: څوک چې د الله تعالی د پاره تواضع اوکړي نو الله تعالی به په دُنیا کې د ده مرتبه اُوچته کړي، د خلقو په زړونو کې به د ده عزت پیدا کړي، او د خلقو په نزد به د ده مقام ډیر اُوچت کړي. دویم مطلب دادی چې الله تعالی به په آخرت کې ده ته د تواضع په وجه ډیر زیات اَجر و ثواب ورکړي. (۱)

۲. همدا مضمون په نورو احادیثو کې هم ذکر شوی، رسول الله ﷺ فرمایي:

مَنْ تَوَاضَعَ لِلّٰهِ رَفَعَهُ اللهُ، وَمَنْ تَكَبَّرَ وَضَعَهُ اللهُ. (۲)

څوک چې د الله د پاره عاجزي اوکړي نو الله تعالی به د ده مرتبه اُوچته کړي، او څوک چې تکبّر اوکړي نو الله تعالی به د ده مرتبه ښکته کړي. (یعنی ذلیل به یې کړي).

۳. حدیثِ قدسي دی، الله تعالی فرمایي: مَنْ تَوَاضَعَ لِي هٰكَذَا رَفَعْتُهُ هٰكَذَا.

څوک چې ماته داسې تواضع اوکړي (راوي د حدیث د خپل لاس وَرغوي زمکې طرف ته ښکته کړو او زمکې ته یې نزدې کړو) نو زه به دا داسې اُوچت کړم (راوي د حدیث د

---

(۱) (رَفَعَهُ اللهُ) فِيهِ أَيْضًا وَجْهَانِ: أَحَدُهُمَا يَرْفَعُهُ فِي الدُّنْيَا. وَيُثْبِتُ لَهُ بِتَوَاضُعِهِ فِي الْقُلُوبِ مَنْزِلَةً. وَيَرْفَعُهُ اللهُ عِنْدَ النَّاسِ وَيُجِلُّ مَكَانَهُ. وَالثَّانِي: أَنَّ الْمُرَادَ ثَوَابُهُ فِي الْآخِرَةِ وَرَفْعُهُ فِيهَا بِتَوَاضُعِهِ فِي الدُّنْيَا. قَالَ الْعُلَمَاءُ وَهٰذِهِ الْأَوْجُهُ فِي الْأَلْفَاظِ الثَّلَاثَةِ مَوْجُودَةٌ فِي الْعَادَةِ مَعْرُوفَةٌ. وَقَدْ يَكُونُ الْمُرَادُ الْوَجْهَيْنِ مَعًا فِي جَمِيعِهَا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ. وَاللهُ أَعْلَمُ. المنهاج شرح صحيح مسلم بن الحجاج (شرح النووي على مسلم) ج ١٦ ص ١٤٢.

(۲) الزواجر عن اقتراف الكبائر ج١ ص ١٢٥ اَلْكَبِيرَةُ الرَّابِعَةُ الْكِبْرُ وَالْعُجْبُ وَالْخُيَلَاءُ، كنز العمال رقم الحديث ٥٧٣٤، الترغيب والترهيب للمنذري ج١ ص ١٥ رقم الحديث ١١٥.

وفي رواية: قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ... مَنْ تَوَاضَعَ رَفَعَهُ اللهُ، وَمَنْ تَكَبَّرَ وَضَعَهُ اللهُ .... التواضع والخمول لابن ابي الدنيا ج ١ ص ١٠١ رقم الحديث ٧٧ باب التواضع، المعجم الاوسط رقم الحديث ٤٨٩٤، احياء علوم الدين ج٣ ص ٣٢٧، الترغيب والترهيب رقم ٤٩٦٩، مجمع الزوائد رقم ١٨٢٩٤، الزواجر ج١ ص١٢٧.

خپل لاس ورغوې آسمان طرف ته اوچت کړو). (۱)

يعنى چې څوک عاجزي اوکړي نو زه به يې مرتبه ډيره اوچته کړم.

٤ . رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

مَنْ تَوَاضَعَ لِلّٰهِ دَرَجَةً يَرْفَعُهُ اللهُ دَرَجَةً حَتّٰى يَجْعَلَهُ فِيْ أَعْلٰى عِلِّيِّيْنَ ، وَمَنْ تَكَبَّرَ عَلَى اللهِ دَرَجَةً يَضَعُهُ اللهُ دَرَجَةً حَتّٰى يَجْعَلَهُ فِيْ أَسْفَلِ السَّافِلِيْنَ ...

څوک چې د الله جل جلاله د رضا د پاره يوه درجه تواضع (عاجزي) اوکړي نو الله تعالى دده درجه اوچتوي تر دې چې په عِلّيين کې اَعلى مقام ته يې اُورسوي ، او څوک چې په الله تعالى باندې يوه درجه تکبّر اوکړي نو الله تعالى دده مرتبه راښکته کوي تر دې چې اسفلُ السّافلين ته يې اُورسوي. (۲)

٥ . يوه ورځ حضرت عُمر رضي الله عنه په ممبر باندې خلقو ته اوفرمايل: اې خلقو! تاسو تواضع (عاجزي) کوئ ، ځکه ما د رسول الله صلى الله عليه وسلم نه اَوريدلي دي چې فرمايل يې:

مَنْ تَوَاضَعَ لِلّٰهِ رَفَعَهُ اللهُ فَهُوَ فِيْ نَفْسِهِ صَغِيْرٌ وَفِيْ أَعْيُنِ النَّاسِ عَظِيْمٌ ، وَمَنْ تَكَبَّرَ وَضَعَهُ اللهُ فَهُوَ فِيْ أَعْيُنِ النَّاسِ صَغِيْرٌ ، وَفِيْ نَفْسِهِ كَبِيْرٌ حَتّٰى لَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِمْ مِنْ كَلْبٍ أَوْ خِنْزِيْرٍ . (۳)

---

(۱) عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا ، عَنْ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ: لَا أَعْلَمُهُ إِلَّا رَفَعَهُ ، قَالَ: يَقُوْلُ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى: « مَنْ تَوَاضَعَ لِيْ هٰكَذَا ، وَجَعَلَ يَزِيْدُ بَاطِنَ كَفِّهِ إِلَى الْأَرْضِ وَأَدْنَاهَا إِلَى الْأَرْضِ ، رَفَعْتُهُ هٰكَذَا ، وَجَعَلَ بَاطِنَ كَفِّهِ إِلَى السَّمَاءِ ، وَرَفَعَهَا نَحْوَ السَّمَاءِ » . مسند احمد مخرجا رقم الحديث ۳۰۹ ، مسند البزار رقم الحديث ۱۷۵ ، الآداب للبيهقي رقم الحديث ۲۰۱ ، شعب الايمان رقم الحديث ۷۷۸۶ ، و رقم الحديث ۷۷۸۷ ، مجمع الزوائد باب فى التواضع رقم الحديث ۱۳۰۶۷ ، كنز العمال رقم الحديث ۵۷۳۹ .

(۲) موارد الظمآن إلى زوائد ابن حبان كِتَابُ الْأَدَبِ بَابُ التَّوَاضُعِ رقم الحديث ۱۹۴۲ ، مسند احمد رقم الحديث ۱۱۷۲۴ ، الترغيب والترهيب للمنذري رقم الحديث ۴۳۹۴ الترغيب فى التواضع والترهيب من الكبر والعجب والافتخار .

(۳) قَالَ عُمَرُ رضي الله عنه وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ: أَيُّهَا النَّاسُ ! تَوَاضَعُوْا فَإِنِّيْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ: مَنْ تَوَاضَعَ لِلّٰهِ رَفَعَهُ اللهُ ... شعب الايمان رقم الحديث ۷۷۹۰ ، مشكوة المصابيح باب الغضب والكبر رقم الحديث ۵۱۱۹(۱۶) ، الزواجر اَلْكَبِيْرَةُ الرَّابِعَةُ الْكِبْرُ وَالْعُجْبُ وَالْخُيَلَاءُ ج۱ ص ۱۲۵ ، كنز العمال رقم الحديث ۵۷۳۷ .

څوک چې د الله ﷻ د رَضا د پاره تواضع (عاجزي) کوي نو الله تعالى به د هغه مرتبه اُوچته کړي ، پس داسې کس اګر چې په خپل نفس کې وړوکې وي (يعنى ځان وړوکې ګڼړي) خو د خلقو په نظرونو کې به ډير د اُوچتې مرتبې واله وي ، او څوک چې تکبر کوي نو الله تعالى هغه ذليله کوي ، پس داسې کس د خلقو په نظرونو کې وړوکې وي اګر چې په خپل نفس کې ځان د اُوچتې مرتبې ګڼړي ، تر دې چې دا د خلقو په نظر کې د سپي او خِنزير نه هم زيات سپک او ذليل شي .

٦ . يو شاعر وايي :

١. تَوَاضَعْ تَكُنْ كَالنَّجْمِ لَاحَ لِنَاظِرٍ ✡ عَلَى صَفَحَاتِ الْمَاءِ وَهُوَ رَفِيْعُ

٢. وَلَا تَكُ كَالدُّخَانِ يَعْلُوْ بِنَفْسِهِ ✡ إِلَى طَبَقَاتِ الْجَوِّ وَهُوَ وَضِيْعُ . (١)

١ . عاجزي کوه نو د ستوري په شان به شى چې دا ليدونکي ته د اُوبو د پاسه ښکاري حالانکه دا ډير اُوچت وي .

٢ . د لوګي په شان مه جوړيږه چې دا پورته فِضاء ته په خپله پورته کيږي حالانکه دا ذليل وي .

يو بل شاعر وايي :

إِذَا شِئْتَ أَنْ تَزْدَادَ قَدْرًا وَرِفْعَةً ✡ فَلِنْ وَتَوَاضَعْ وَاتْرُكِ الْكِبْرَ وَالْعُجْبَا . (٢)

کله چې ته غواړې چې ستا مرتبه او شان نور هم اُوچت شي نو نرمي او عاجزي کوه ، او تکبّر و عجب پريږده .

د تواضع کوونکي د پاره خوشحالي

رسولُ الله صلى الله عليه وسلم فرمايي :

طُوْبٰى لِمَنْ تَوَاضَعَ مِنْ غَيْرِ مَنْقَصَةٍ ، وَذَلَّ فِيْ نَفْسِهِ مِنْ غَيْرِ مَسْكَنَةٍ .

خوشحالي (او زيرى) دى د هغه چا د پاره چې هغه بغير د کمي نه عاجزي اوکړي

(١) موسوعة الأخلاق (الخراز) ج ١ ص ٣٠١ . موسوعة الأخلاق الإسلامية ج١ ص١٦٩ التواضع .

(٢) موسوعة الأخلاق (الخراز) ج ١ ص ٤١٧ .

Scanned with CamScanner

(يعنی ګناه ورسره اونکړي) ، او (خوشحالي ده د هغه چا د پاره) چې خپل ځان بغير د سوال کولو نه کمزوري اُوګڼړي . (۱)

تواضع بهترين عبادت دی

حضرت عائشه رَضِيَ اللهُ عَنْهَا فرمايي :

إِنَّكُمْ لَتَغْفُلُونَ أَفْضَلَ الْعِبَادَةِ : اَلتَّوَاضُعَ . (۲)

بيشکه تاسو د بهترين عبادت نه غافل يَی چې هغه تواضع ده .

همدارنګې تواضع کوونکي ته بهترين کس ويل شو ی . (۳)

تواضع د کامِل مؤمِن صفت دی ، او الله جَلَّ جَلَالُهُ يې خپل محبوب بندګانو له ورکوي

۱ . رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمايي :

أَرْبَعٌ لَا تُصِيبُ إِلَّا فِي مُؤْمِنٍ : اَلصَّمْتُ وَهُوَ أَوَّلُ الْعِبَادَةِ ، وَالتَّوَاضُعُ ، وَذِكْرُ اللهِ تَعَالَى ، وَقِلَّةُ الشَّرِّ .

---

(۱) پوره حديث داسې دی : قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : طُوْبٰى لِمَنْ تَوَاضَعَ مِنْ غَيْرِ مَنْقَصَةٍ ، وَذَلَّ فِيْ نَفْسِهِ مِنْ غَيْرِ مَسْكَنَةٍ ، وَأَنْفَقَ مَالًا جَمَعَهُ فِيْ غَيْرِ مَعْصِيَةٍ ، وَرَحِمَ أَهْلَ الذُّلِّ وَالْمَسْكَنَةِ ، وَخَالَطَ أَهْلَ الْفِقْهِ وَالْحِكْمَةِ ، طُوْبٰى لِمَنْ طَابَ كَسْبُهُ وَصَلَحَتْ سَرِيْرَتُهُ وَكَرُمَتْ عَلَانِيَتُهُ وَعَزَلَ عَنِ النَّاسِ شَرَّهُ ، طُوْبٰى لِمَنْ عَمِلَ بِعِلْمِهِ وَأَنْفَقَ الْفَضْلَ مِنْ مَالِهِ وَأَمْسَكَ الْفَضْلَ مِنْ قَوْلِهِ . المعجم الكبير للطبراني رقم الحديث ۴۶۱۶ ، و رقم الحديث ۴۶۱۵ ، السنن الكبرى للبيهقي رقم الحديث ۷۷۸۳ ، شعب الايمان رقم الحديث ۳۱۱۶ ، الترغيب والترهيب لقوام السنّة رقم الحديث ۶۲۳ باب في الترغيب فی التواضع ، مجمع الزوائد رقم الحديث ۱۷۷۰۱ ، كنزالعمال رقم الحديث ۴۳۵۸۲ ، الترغيب والترهيب للمنذري ۳/۵۵۸ .

(۲) السنن الكبرى للنسائي كِتَابُ الْمَوَاعِظِ رقم الحديث ۱۱۸۵۲ ، الترغيب والترهيب لقوام السنّة رقم الحديث ۶۴۴ ، التواضع والخمول لابن ابي الدنيا ج۱ ص ۱۰۷ رقم الحديث ۸۰ ، صلاح الأمة ج۷ ص ۳۸۸ ، موسوعة الاخلاق الاسلامية ج۱ ص ۱۵۱ . (رواه ابن المبارك فی الزهد ۱/ ۱۳۲ ، و ابوداؤد فی الزهد ص ۲۸۶ ، وابن حجر العسقلاني فی الامالي المطلقة ص ۹۶ .

(۳) قِيْلَ لِعَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مَرْوَانَ : أَيُّ الرِّجَالِ أَفْضَلُ ؟ قَالَ : مَنْ تَوَاضَعَ عَنْ قُدْرَةٍ ، وَزَهَدَ عَنْ رَغْبَةٍ ، وَتَرَكَ النُّصْرَةَ عَنْ قُوَّةٍ . احياء علوم الدين ج ۳ ص ۳۴۲ بيان فضيلة التواضع ، نضرة النعيم ج ۴ ص ۱۲۶۷ التواضع .

Scanned with CamScanner

څلور (۴) صفتونه صرف په مؤمن کې وي: چپ والې چې دا اول (او جَرړه) د عبادت ده، عاجزي، د الله تعالى ذِکر، او بَدي کمه کول. (۱)

۲. په يو حديث کې راځي:

أَرْبَعٌ لَا يُعْطِيهِنَّ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَّا مَنْ يُحِبُّ.

څلور صفتونه داسې دي چې الله تعالى يې صرف هغه خلقو ته ورکوي چې هغه ورته محبوب وي.

په هغې کې يو صفت تواضع (يعنى عاجزي) هم ده. (۲)

د تواضع په وجه قيمتي لباس پرېخودونکي د پاره د قيامت په ورځ اِعزاز

د ترمذي شريف حديث دى، رسولُ الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

مَنْ تَرَكَ اللِّبَاسَ تَوَاضُعًا لِلّٰهِ وَهُوَ يَقْدِرُ عَلَيْهِ دَعَاهُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ حَتَّى يُخَيِّرَهُ مِنْ أَيِّ حُلَلِ الْإِيمَانِ شَاءَ يَلْبَسُهَا. (۳)

څوک چې (فخر واله) قيمتي لباس د الله ﷻ د وړاندې عاجزي کولو په خاطر پرېږدي او دا په دې باندې قادِر هم وي نو الله تعالى به دا د قيامت په ورځ د مخلوقاتو په مخ کې

---

(۱) تنبيه الغافلين بأحاديث سيد الأنبياء والمرسلين للسمرقندي ج ۱ ص ۲۱۳ بَابُ حِفْظِ اللِّسَانِ.

(۲) عَنْ أَبِي قَاسِمٍ، قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ ابْنِ شُبْرُمَةَ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: أَلَا أُحَدِّثُكَ بِحَدِيثٍ بَلَغَنِي عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ ابْنُ شُبْرُمَةَ: هَاتِ فَرُبَّ حَدِيثٍ حَسَنٍ جِئْتَ بِهِ قَالَ: " أَرْبَعٌ لَا يُعْطِيهِنَّ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَّا مَنْ يُحِبُّ قَالَ ابْنُ شُبْرُمَةَ: مَا هُنَّ؟ قَالَ: اَلصَّمْتُ وَهُوَ أَوَّلُ الْعِبَادَةِ، وَالتَّوَكُّلُ عَلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَالتَّوَاضُعُ، وَالزُّهْدُ فِي الدُّنْيَا. التواضع والخمول لابن ابي الدنيا ص ۱۶۵. التوكل على الله لابن ابي الدنيا ج۱ ص ۴۸ رقم الحديث ۶، احياء علوم الدين ج ۳ ص ۳۴۱، الزواجر عن اقتراف الكبائر ج۱ ص ۱۲۸.

(۳) سنن الترمذي أَبْوَابُ صِفَةِ الْقِيَامَةِ وَالرَّقَائِقِ وَالْوَرَعِ رقم الحديث ۲۴۸۱ وقال الترمذي: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. المعجم الكبير للطبراني رقم الحديث ۳۸۷، شعب الايمان رقم الحديث ۵۷۴۱، كنز العمال رقم الحديث ۵۷۳۳، صحيح الترغيب والترهيب رقم الحديث ۲۰۷۲ الترغيب في ترک الترفع في اللباس تواضعاً، مسند احمد مخرجا رقم الحديث ۱۵۶۳۱، المستدرک على الصحيحين للحاكم رقم الحديث ۷۳۷۲ وقال الحاكم: هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحُ الْإِسْنَادِ وَلَمْ يُخَرِّجَاهُ. ووافقه الذهبي. السنن الكبرى للبيهقي رقم الحديث ۶۱۰۱.

Scanned with CamScanner

راأوبلي او ده ته به اِختیار ورکړي چې د اِیمان په جوړو کې کومه جوړه دده خوښه وي هغه به واغوندي .

(یعنی الله تعالی چې د اِیمان والهٔ ته د جنت کومې جوړې ورکوي په هغې کې به ده ته اِختیار ورکړې شي چې دا یې په کې ځانله خوښه کړي) . (۱)

ساده لِباس اغوستل د کامِل اِیمان نښه ده

په لِباس کې تواضع کولو ته د اِیمان حصه ویل شوی چې دداسې خلقو اِیمان کامِل وي .

۱ . رسولُ الله صلی الله علیه وسلم فرمایي :

اَلْبَذَاذَةُ مِنَ الْإِيْمَانِ . (۲)

په لباس کې تواضع د اِیمان نخه ده .

(په بعضې احادیثو کې دا مذکوره جُمله نبي علیه السلام درې پېرې ذکر کړې) .

۲ . په ابوداؤد شریف کې دا حدیث داسې ذکر دی چې یو ځل د رسولُ الله صلی الله علیه وسلم صحابه کرامو د دوی د وړاندې د دُنیا تذکره کوله ، نبي علیه السلام ورته اوفرمایل :

أَلَا تَسْمَعُوْنَ ، أَلَا تَسْمَعُوْنَ ، إِنَّ الْبَذَاذَةَ مِنَ الْإِيْمَانِ ، إِنَّ الْبَذَاذَةَ مِنَ الْإِيْمَانِ . يَعْنِي التَّقَحُّلَ .

آیا تاسو نه اَورئ ؟ آیا تاسو نه اَورئ (یعنی په غور باندې یې واورئ) چې په لِباس کې تواضع د اِیمان نخه ده ، په لباس کې تواضع د اِیمان نخه ده .

---

(۱) امام ترمذي رَحِمَهُ اللهُ ددې معنی داسې کړې :

وَمَعْنَى قَوْلِهِ " حُلَلِ الْإِيْمَانِ " : يَعْنِي مَا يُعْطَى أَهْلُ الْإِيْمَانِ مِنْ حُلَلِ الْجَنَّةِ . سنن الترمذي في تشريح الحديث المذكور .

(۲) سنن ابن ماجة كِتَابُ الزُّهْدِ بَابُ مَنْ لَا يُؤْبَهُ لَهُ رقم الحديث ۴۱۱۸ ، المعجم الكبير للطبراني رقم الحديث ۷۹۱ ، و رقم الحديث ۷۸۸ ، المستدرک علی الصحیحین للحاکم رقم الحديث ۱۸ ، شعب الایمان رقم الحديث ۶۰۵۱ ، كنز العمال رقم الحديث ۵۶۲۲ .

اَلْبَذَاذَةُ : رثاثة الهيئة . أراد التواضع في اللباس وترك التبجح به . شرح محمد فؤاد عبد الباقي على سنن ابن ماجة .

يعنى ساده ژوند تيرول او هر وخت زيب و زِينت نه كول د ايمان نخه ده . (١)

مطلب : ددې مذكوره احاديثو مطلب دادى چې ساده كپړې آغوستل ، د فخر د كپړو نه ځان ساتل ، او د ډير زِينت نه ځان ساتل د اِيمان والهٔ اخلاق دي ، او دا نخه ددې ده چې ددې كس اِيمان كامِل دى . (٢)

يو توهّم دفع كول

د مذكوره احاديثو مطلب دا ندى چې ګني انسان به هيڅ صفائي نه كوي ، بلكه مطلب يې دادى چې د صفائي كولو سره سره به ساده لِباس اغوندي ، ځكه خيرَني كپړې اغوستل يا بَبَر خِيرَن سَر ګرځيدل شريعت نه خوَښوي ، بلكه په اسلام كې د صفائي ډير اِهتمام راغلى :

الله تعالى صفائي كوونكي خلق خوَښوي . (٣)

---

(١) عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ﷺ . قَالَ: ذَكَرَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا عِنْدَهُ الدُّنْيَا . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : « أَلَا تَسْمَعُونَ ، أَلَا تَسْمَعُونَ ، إِنَّ الْبَذَاذَةَ مِنَ الْإِيمَانِ ، إِنَّ الْبَذَاذَةَ مِنَ الْإِيمَانِ » يَعْنِي التَّقَحُّلَ . سنن ابي داؤد كِتَابُ التَّرَجُّلِ رقم الحديث ٤١٦١ ، المعجم الكبير للطبراني رقم الحديث ٧٨٩ ، شعب الايمان رقم الحديث ٦٠٥١ ، شرح السنّة للبغوي ج١٢ ص ٤٥ ، مشكاة المصابيح كتاب اللبَاس اَلْفَصْلُ الثَّانِي رقم الحديث ٤٣٣٥(٤٢) ، كنزالعمال رقم الحديث ٥٧٢١ ، صحيح الترغيب والترهيب رقم الحديث ٢٠٧٤٠(٣) الترغيب في ترک الترفع في اللباس تواضعًا...

(٢) (مِنَ الْإِيمَانِ) : أَيْ مِنْ كَمَالِ أَهْلِهِ. قَالَ التُّورِبِشْتِيُّ : يُقَالُ رَجُلٌ بَذُّ الْهَيْئَةِ أَيْ رَثُّ اللِّبْسَةِ . وَالْمُرَادُ مِنَ الْحَدِيثِ أَنَّ التَّوَاضُعَ فِي اللِّبَاسِ وَالتَّوَقِّيَ عَنِ الْفَائِقِ فِي الزِّينَةِ مِنْ أَخْلَاقِ أَهْلِ الْإِيمَانِ ، وَالْإِيمَانُ هُوَ الْبَاعِثُ عَلَيْهِ . (أَنَّ الْبَذَاذَةَ مِنَ الْإِيمَانِ) : كَرَّرَهُ لِلتَّأْكِيدِ، فَفِيهِ اخْتِيَارُ الْفَقْرِ وَالْكَسْرِ . فَلُبْسُ الْخَلَقِ مِنَ الثِّيَابِ مِنْ خُلُقِ أَهْلِ الْإِيمَانِ بِالْكِتَابِ . مرقاة المفاتيح شرح مشكاة المصابيح ج٧ ص ٢٧٨٢ في تشريح حديث ٤٣٣٥(٤٢).

(إِنَّ الْبَذَاذَةَ) : البذاذة رثاثة الهيئة و ترک ما يدخل في باب الزينة . يقال : رجل بذ الهيئة وباذ الهيئة أي رث اللبسة ، وفي هيئته بذاذة . شرح المشكاة للطيبي ج٩ ص ٢٩٠١ .

(٣) په قرآن كريم كې ذكر دي : ﴿ إِنَّ اللهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ ﴾ ترجمه : بيشكه الله ﷻ توبه كوونكي او ځان پاک لرونكي خلق خوښوي . البقرة آيت ٢٢٢ .

صفائي نيم ايمان دی . (۱)

الله تعالى ښائست کوونکي خلق خوښوي . (۲)

نبي عليه السلام هغه کس بَد اُوګڼړل چې ږِیرسَر او خيرَن جامې يې وی :

د ابوداؤد شريف حديث دی : حضرت جابر بن عبدالله ﷺ فرمايي چې مونږ ته رسولُ الله ﷺ تشريف راوړو نو يو کس يې اُوليد چې پَراګنده حالت يې ؤ ، او د سَر وېښتان يې ږِیږ وو نو رسولُ الله ﷺ اوفرمايل : أَمَا كَانَ يَجِدُ هٰذَا مَا يُسَكِّنُ بِهِ شَعْرَهُ ؟

آيا ده داسې څيز نه موندلو چې خپل وېښتان يې ورباندې صحيح (او صفا) کړي وی ؟

بيا نبي ﷺ يو بل کس اُوليد چې خيرَنې کپړې يې اغوستې وی نو وې فرمايل :

أَمَا كَانَ هٰذَا يَجِدُ مَاءً يَغْسِلُ بِهِ ثَوْبَهُ ؟

آيا ده اُوبه نه موندلی چې خپلې کپړې يې ورباندې وينځلې وی ؟ . (۳)

نبي ﷺ په ده باندې اِنکار ځکه اوکړو چې خيرَن والي سره انسان ذليله کيږي . (۴)

---

(۱) قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اَلطُّهُوْرُ شَطْرُ الْإِيْمَانِ ... صحيح مسلم كِتَابُ الطَّهَارَةِ بَابُ فَضْلِ الْوُضُوءِ رقم الحديث ۱(۲۲۳) . رسولُ الله صلى الله عليه وسلم فرمايي : صفائي نيم اِيمان دی .

(۲) نبي عليه السلام فرمايي : إِنَّ اللهَ جَمِيْلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ .... صحيح مسلم كِتَابُ الْإِيْمَانِ بَابُ تَحْرِيْمِ الْكِبْرِ وَبَيَانِهِ رقم الحديث ۱۴۷(۹۱) ، ورقم الحديث ۱۴۹(۹۱) ، سنن الترمذي أَبْوَابُ الْبِرِّ وَالصِّلَةِ بَابُ مَا جَاءَ فِي الْكِبْرِ رقم الحديث ۱۹۹۹ ، مسند احمد رقم الحديث ۳۹۴۷ . بيشکه الله تعالى جَمِيل دی او جمال خوښوي .

(۳) عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ ﷺ ، قَالَ : أَتَانَا رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَأَى رَجُلًا شَعِثًا قَدْ تَفَرَّقَ شَعْرُهُ فَقَالَ : أَمَا كَانَ يَجِدُ هٰذَا مَا يُسَكِّنُ بِهِ شَعْرَهُ ؟ وَرَأَى رَجُلًا آخَرَ وَعَلَيْهِ ثِيَابٌ وَسِخَةٌ ، فَقَالَ : أَمَا كَانَ هٰذَا يَجِدُ مَاءً يَغْسِلُ بِهِ ثَوْبَهُ ؟ . سنن ابي داود كِتَابُ اللِّبَاسِ بَابٌ فِي غَسْلِ الثَّوْبِ وَفِي الْخُلْقَانِ رقم الحديث ۴۰۶۲ قال الالباني : صحيح . سنن النسائي رقم الحديث ۵۲۳۶ تسكين الشعر ، صحيح ابن حبان رقم الحديث ۵۴۸۳ ذِكْرُ الْأَمْرِ بِالْإِحْسَانِ إِلَى الشَّعْرِ لِمُرَبِّيهِ وَتَنْظِيفِ الثِّيَابِ ، إِذِ النَّظَافَةُ مِنَ الدِّيْنِ . المستدرک على الصحيحين للحاكم رقم الحديث ۷۳۸۰ وقال الحاكم : هٰذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ وَلَمْ يُخَرِّجَاهُ . ووافقه الذهبي .

(۴) قَالَ الطِّيْبِيُّ رَحِمَهُ اللهُ : أَنْكَرَ عَلَيْهِ بَذَاذَتَهُ لِمَا يُؤَدِّي إِلَى ذِلَّتِهِ ، وَأَمَّا قَوْلُهُ : " اَلْبَذَاذَةُ مِنَ الْإِيْمَانِ " فَإِثْبَاتُ التَّوَاضُعِ لِلْمُؤْمِنِ ، كَمَا جَاءَ : اَلْمُؤْمِنُ مُتَوَاضِعًا وَلَيْسَ بِذَلِيْلٍ ، وَلَهُ الْعِزَّةُ دُوْنَ التَّكَبُّرِ " . ←←←←←←←←←

Scanned with CamScanner

ددې حدیث نه معلومه شوه چې اسلام د صفائي حکم کوي.

دا ضروري نده چې لباس دې قیمتي وي بلکه ضروري داده چې لباس صفا وي اګرچې د کم قیمت واله وي.

قیمتي لباس اغوستل هم جائز دی :

چاته چې الله ﷻ مال و دولت ورکړې وي نو قیمتي لباس اغوستل هم جائز دی، ځکه:

۱ . نبي علیه السلام ته یو مالدار صحابي راغلې ؤ چې کمزورې کپړې (جامې) یې اغوستې وی، نو نبي علیه السلام ورته اوفرمایل:

أَلَكَ مَالٌ؟ آیا مال درسره شته؟

هغه وویل: آو (راسره شته). پیغمبر علیه السلام ورته اوفرمایل: کوم قِسمه مال درسره دی؟ هغه وویل: الله تعالی راته اُوښان، چیلی، اَسونه او غلامان راکړي.

نبي علیه السلام ورته اوفرمایل:

فَإِذَا آتَاكَ اللهُ مَالًا فَلْيُرَ أَثَرُ نِعْمَةِ اللهِ عَلَيْكَ وَكَرَامَتِهِ.

چې کله الله تعالی تاته مال درکړې دی نو په کار ده چې د الله ﷻ د نِعمت او د هغه د عزت اَثر په تا باندې اُولیدې شي. (۱)

۲ . د ترمذي شریف حدیث دی، رسول الله ﷺ فرمایي:

←←← وَمِنْهُ حَدِيثُ أَبِي بَكْرٍ رضي الله عنه: "إِنَّكَ لَسْتَ مِمَّنْ يَفْعَلُهُ خُيَلَاءَ" قُلْتُ: اَلصَّوَابُ أَنَّ الْبَذَاذَةَ وَهِيَ الْقَنَاعَةُ بِالدُّونِ مِنَ الثِّيَابِ لَا تُنَافِي النَّظَافَةَ الَّتِي وَرَدَ: أَنَّهَا مِنَ الدِّينِ، وَلَا تَسْتَلْزِمُ الْمَذَلَّةَ عِنْدَ أَرْبَابِ الْيَقِينِ. كَمَا أَشَرْنَا إِلَيْهِ فِيمَا تَقَدَّمَ، وَاللهُ أَعْلَمُ. مرقاة المفاتيح ج۷ ص۲۷۸۴ في تشريح حديث ۴۳۵۱، شرح المشكاة للطيبي ج۹ ص۲۹۰۲ في تشريح حديث ۴۳۵۱.

(۱) عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ثَوْبٍ دُونٍ، فَقَالَ: «أَلَكَ مَالٌ؟» قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: «مِنْ أَيِّ الْمَالِ؟» قَالَ: قَدْ آتَانِي اللهُ مِنَ الْإِبِلِ، وَالْغَنَمِ، وَالْخَيْلِ، وَالرَّقِيقِ، قَالَ: «فَإِذَا آتَاكَ اللهُ مَالًا فَلْيُرَ أَثَرُ نِعْمَةِ اللهِ عَلَيْكَ، وَكَرَامَتِهِ». سنن ابي داود كِتَاب اللِّبَاسِ بَابٌ فِي غَسْلِ الثَّوْبِ وَفِي الْخُلْقَانِ رقم الحديث ۴۰۶۳ قال الالباني: صحيح، السنن الكبرى للنسائي رقم الحديث ۹۴۸۵، المعجم الكبير للطبراني رقم الحديث ۶۱۰.

إِنَّ اللهَ يُحِبُّ أَنْ يَرَى أَثَرَ نِعْمَتِهِ عَلَى عَبْدِهِ. (۱)

بيشکه الله تعالى دا خوښوي چې په خپل بنده باندې د خپل نِعمت آثر اوګوري.

فائده: ددې حديث نه علماؤ دا مسئله معلومه کړې چې کله يو چا ته الله تعالى د دُنيا د نِعمتونو نه يو نِعمت ورکړې وي نو په کار ده چې دده په بدن باندې د هغې آثر ښکاره شي، مثلاً يو کس مالداروي نو د خپل حالت موافق کپړې (جامې) دې آغوندي ددې د پاره چې د الله تعالى د نِعمت اِظهار هم اوشي او غريبانانو ته هم پته اُولږي چې دا مالدار دی نو د زکوة او صدقاتو د پاره به ده ته رجوع کوي. (۲)

په "شامي" کې ذکر دي چې د الله ﷻ د نِعمت ظاهرولو په خاطر باندې ښائسته جامې اچول مستحب دي.

په فتاوى هنديه کې ذکر دي چې کله په انسان کې د ښائسته کپړو په اچولو سره تکبّر نه پيدا کيږي يعنى د کپړو اچولو نه مخکې يې چې څنګه حالت وي هماغه شان حالت يې د ښائسته کپړو اچولو نه پس هم وي په زړه کې يې څه تکبّر نه راځي نو بيا ښائسته کپړې

(۱) سنن الترمذي أَبْوَابُ الْأَدَبِ بَابُ مَا جَاءَ إِنَّ اللهَ تَعَالَى يُحِبُّ أَنْ يَرَى أَثَرَ نِعْمَتِهِ عَلَى عَبْدِهِ رقم الحديث ۲۸۱۹ وقال الترمذي: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. مسند احمد رقم الحديث ۸۱۰۷، و رقم الحديث ۱۹۹۳۴، مشكاة المصابيح كِتَابُ اللِّبَاسِ رقم الحديث ۴۳۵۰(۴۷)، رياض الصالحين ج۱ ص ۲۶۱ رقم الحديث ۱/۸۰۱.

وفي رواية: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كُلُوا وَاشْرَبُوا وَتَصَدَّقُوا فِي غَيْرِ سَرَفٍ وَلَا مَخِيلَةٍ إِنَّ اللهَ تَعَالَى يُحِبُّ أَنْ يَرَى أَثَرَ نِعْمَتِهِ عَلَى عَبْدِهِ. المستدرك على الصحيحين للحاكم رقم الحديث ۷۱۸۸، وقال الحاكم: هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحُ الْإِسْنَادِ وَلَمْ يُخَرِّجَاهُ. ووافقه الذهبي. الآداب للبيهقي رقم الحديث ۴۸۸، شعب الايمان رقم الحديث ۴۲۵۱، و رقم الحديث ۵۷۸۵، و رقم الحديث ۵۷۸۶.

(۲) په مرقاة کې د مشكوة شريف د حديث تشريح داسې ذکر ده: (إِنَّ اللهَ يُحِبُّ أَنْ يُرَى): بِصِيغَةِ الْمَجْهُولِ أَيْ يُبْصَرَ وَيَظْهَرَ (أَثَرُ نِعْمَةِ): أَيْ إِحْسَانِهِ وَكَرَمِهِ تَعَالَى (عَلَى عَبْدِهِ): فَمِنْ شُكْرِهَا إِظْهَارُهَا، وَمِنْ كُفْرَانِهَا كِتْمَانُهَا. قَالَ الْمُظْهِرُ: يَعْنِي إِذَا آتَى اللهُ عَبْدًا مِنْ عِبَادِهِ نِعْمَةً مِنْ نِعَمِ الدُّنْيَا فَلْيُظْهِرْهَا مِنْ نَفْسِهِ، بِأَنْ يَلْبَسَ لِبَاسًا يَلِيقُ بِحَالِهِ، لِإِظْهَارِ نِعْمَةِ اللهِ عَلَيْهِ، وَلِيَقْصِدَهُ الْمُحْتَاجُونَ لِطَلَبِ الزَّكَاةِ وَالصَّدَقَاتِ، وَكَذَلِكَ الْعُلَمَاءُ يُظْهِرُوا عِلْمَهُمْ لِيَسْتَفِيدَ النَّاسُ مِنْهُمْ. مرقاة المفاتيح ج ۷ ص ۲۷۸۳ كِتَابُ اللِّبَاسِ في تشريح حديث ۴۳۵۰

Scanned with CamScanner

اچول مباح دي . (۱)

امام غزالي رحمه الله هم په احیاء العلوم کې دا خبره په تفصیل سره ذکر کړی . (۲)

ښائسته کپړې اچول د تواضع خلاف ندي : دا یاد ساتئ چې ښائسته کپړې اچول د

(۱) إِعْلَمْ أَنَّ الْكِسْوَةَ مِنْهَا فَرْضٌ وَهُوَ مَا يَسْتُرُ الْعَوْرَةَ وَيَدْفَعُ الْحَرَّ وَالْبَرْدَ ...... وَمُسْتَحَبٌّ : وَهُوَ الزَّائِدُ لِأَخْذِ الزِّيْنَةِ وَإِظْهَارِ نِعْمَةِ اللهِ تَعَالَى قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ « إِنَّ اللهَ يُحِبُّ أَنْ يَرَى أَثَرَ نِعْمَتِهِ عَلَى عَبْدِهِ » . وَمُبَاحٌ وَهُوَ الثَّوْبُ الْجَمِيْلُ لِلتَّزَيُّنِ فِي الْأَعْيَادِ وَالْجُمَعِ وَمَجَامِعِ النَّاسِ لَا فِي جَمِيْعِ الْأَوْقَاتِ لِأَنَّهُ صَلَفٌ وَخُيَلَاءُ ، وَرُبَّمَا يَغِيْظُ الْمُحْتَاجِيْنَ فَالتَّحَرُّزُ عَنْهُ أَوْلَى . وَمَكْرُوْهٌ وَهُوَ اللُّبْسُ لِلتَّكَبُّرِ .

وَفِي الْهِنْدِيَّةِ عَنِ السِّرَاجِيَّةِ : لُبْسُ الثِّيَابِ الْجَمِيْلَةِ مُبَاحٌ إِذَا لَمْ يَتَكَبَّرْ . وَتَفْسِيْرُهُ أَنْ يَكُوْنَ مَعَهَا كَمَا كَانَ قَبْلَهَا . رد المحتار على الدر المختار ج٦ ص ٣٥١ كِتَابُ الْحَظْرِ وَالْإِبَاحَةِ فَصْلٌ فِي اللُّبْسِ

په الموسوعة الفقهية کې ذکر دي : قَالَ فِي الْفَتَاوَى الْهِنْدِيَّةِ : وَالْحَاصِلُ أَنَّ كُلَّ مَا كَانَ عَلَى وَجْهِ التَّكَبُّرِ يُكْرَهُ ، وَإِنْ فُعِلَ لِحَاجَةٍ أَوْ ضَرُوْرَةٍ لَا ، أَيْ : لَا يُكْرَهُ . الفتاوى الهندية ٥ / ٣٥٩ طبع دار إحياء التراث العربي بيروت

عَلَى هٰذَا فَإِنَّ مَنْ لَبِسَ الثِّيَابَ الْجَمِيْلَةَ الرَّفِيْعَةَ مِنْ غَيْرِ نِيَّةِ التَّكَبُّرِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ . قَالَ الشَّوْكَانِيُّ رَحِمَهُ اللهُ : وَهٰذَا مِمَّا لَا خِلَافَ فِيْهِ فِيْمَا أَعْلَمُ . نيل الأوطار ٢ / ١٠٩ ، وانظر : الفتاوى البزازية لابن البزاز الكردري ٦ / ٣٦٨ مطبوعة بهامش الفتاوى الهندية ، والفتاوى الهندية ٥ / ٣٣٦ .

بَلْ إِنَّ لُبْسَ رَفِيْعِ الثِّيَابِ مِنْ غَيْرِ نِيَّةِ التَّكَبُّرِ ، بَلْ بِنِيَّةِ أَنْ يَكُوْنَ لَهُ وَقْعٌ فِي قُلُوْبِ سَامِعِيْهِ وَهُوَ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوْفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ كَانَ مُثَابًا . قَالَ الشَّوْكَانِيُّ رَحِمَهُ اللهُ : إِنَّ الْأَعْمَالَ بِالنِّيَّاتِ ، فَلُبْسُ الْمُنْخَفِضِ مِنَ الثِّيَابِ تَوَاضُعًا وَكَسْرًا لِسَوْرَةِ النَّفْسِ الَّتِي لَا يُؤْمَنُ عَلَيْهَا مِنَ التَّكَبُّرِ إِنْ لَبِسَتْ غَالِيَ الثِّيَابِ مِنَ الْمَقَاصِدِ الصَّالِحَةِ الْمُوْجِبَةِ لِلْمَثُوْبَةِ مِنَ اللهِ ، وَلُبْسُ الْغَالِي مِنَ الثِّيَابِ عِنْدَ الْأَمْنِ عَلَى النَّفْسِ مِنَ التَّسَامِي الْمَشُوْبِ بِنَوْعٍ مِنَ التَّكَبُّرِ لِقَصْدِ التَّوَصُّلِ بِذٰلِكَ إِلَى تَمَامِ الْمَطَالِبِ الدِّيْنِيَّةِ مِنْ أَمْرٍ بِمَعْرُوْفٍ أَوْ نَهْيٍ عَنْ مُنْكَرٍ عِنْدَ مَنْ لَا يَلْتَفِتُ إِلَّا إِلَى ذَوِي الْهَيْئَاتِ لَا شَكَّ أَنَّهُ مِنَ الْمُوْجِبَاتِ لِلْأَجْرِ ، لٰكِنَّهُ لَا بُدَّ مِنْ تَقْيِيْدِ ذٰلِكَ بِمَا يَحِلُّ لُبْسُهُ شَرْعًا . نيل الأوطار ٢ / ١١٠ . الموسوعة الفقهية الكويتية ج ٣٤ ص ١٦٧ حرف الكاف كبر

(٢) إعلم أنّ الثوبَ الجديد ليس من ضرورته أن يكونَ مِنَ التكبّر في حق كلّ أحد في كلّ حال ، وهو الّذي أشار إِلَيْهِ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . وهو الّذي عرفه رسول الله صلى الله عليه وسلم من حال ثابت بن قيس إذ قال إنّي امرؤ حبّب إليّ من الجمال ما ترى ... احياء علوم الدين ج ٣ ص ٣٥٦ كتاب ذم الكبر والعجب

Scanned with CamScanner

تواضع خلاف ندي ، او دا په تکبّر کې ندي داخلې ، بلکه تکبّر دیته وايي چې انسان د حق نه اِنکار کوي او نورو خلقو ته په سپک نظر ګوري . (۱)

په تواضع کې شرافت دی

۱ . حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه فرمايي :

وَجَدْنَا الْكَرَمَ فِي التَّقْوٰى ، وَالْغِنٰى فِي الْيَقِيْنِ ، وَالشَّرَفَ فِي التَّوَاضُعِ . (۲)

مونږ عزت په تقوىٰ کې اُوموند ، مالداري مو په يقين کې اُوموندو ، او شرافت مو په تواضع (عاجزۍ) کې اُوموند .

۲ . ابراهيم بن شَيبان رَحِمَهُ اللهُ فرمايي :

اَلشَّرَفُ فِي التَّوَاضُعِ ، وَالْعِزُّ فِي التَّقْوٰى ، وَالْحُرِّيَّةُ فِي الْقَنَاعَةِ . (۳)

شرافت په عاجزۍ کې دی ، عزت په تقوىٰ کې دی ، او آزادي په قناعت کې ده .

تواضع د نېک بَختیا علامه ده

ذوالنون مصري رَحِمَهُ اللهُ فرمايي چې د نېک بَختۍ درې علامې دي :

---

(۱) عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رضي الله عنه . عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : « لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِيْ قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبْرٍ » قَالَ رَجُلٌ : إِنَّ الرَّجُلَ يُحِبُّ أَنْ يَكُوْنَ ثَوْبُهُ حَسَنًا وَنَعْلُهُ حَسَنَةً . قَالَ : « إِنَّ اللهَ جَمِيْلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ . اَلْكِبْرُ بَطَرُ الْحَقِّ وَغَمْطُ النَّاسِ » . صحيح مسلم كِتَابُ الْإِيْمَانِ بَابُ تَحْرِيْمِ الْكِبْرِ وَبَيَانِهِ رقم الحديث ۱۴۷(۹۱) ، و رقم الحديث ۱۴۹(۹۱) ، سنن الترمذي أَبْوَابُ الْبِرِّ وَالصِّلَةِ بَابُ مَا جَاءَ فِي الْكِبْرِ رقم الحديث ۱۹۹۹ ، مسند احمد رقم الحديث ۳۹۴۷ ، صحيح ابن حبان رقم الحديث ۵۴۶۶ ، الاداب للبيهقي رقم الحديث ۴۸۶ ، شعب الايمان رقم الحديث ۵۷۸۲ ، شرح السنّة للبغوي رقم الحديث ۳۵۸۷ باب الكبر ووعيد المتكبرين ، مشكوة المصابيح بَابُ الْغَضَبِ وَالْكِبْرِ اَلْفَصْلُ الْأَوَّلُ رقم الحديث ۵۱۰۸(۵) ، كنز العمال رقم الحديث ۷۷۴۷ ، صحيح الترغيب والترهيب رقم الحديث ۲۹۱۲(۲۳) .

(۲) احياء علوم الدين ج ۳ ص ۳۴۳ بيان فضيلة التواضع ، نضرة النعيم ج ۴ ص ۱۲۶۷ التواضع .

(۳) مدارج السالكين بين منازل إياك نعبد وإياك نستعين لابن القيم ج ۲ ص ۳۱۴ فَصْلٌ مَنْزِلَةُ التَّوَاضُعِ فَصْلٌ أَقْوَالُ الْعُلَمَاءِ فِي التَّوَاضُعِ . نضرة النعيم ج ۴ ص ۱۲۶۸ التواضع . موسوعة الاخلاق الاسلامية ج ۱ ص ۱۶۹ .

Scanned with CamScanner

۱ . څومره چې دده عُمر زیاتیږي نو حِرص یې کمیږي .

۲ . څومره یې چې مال زیاتیږي نو سخاوت یې زیاتیږي .

۳ . وَمَتَىٰ مَازِيْدَ فِيْ قَدْرِهِ زِيْدَ فِيْ تَوَاضُعِهِ .

څومره چې دده مرتبه زیاتیږي نو همدومره یې تواضع هم زیاتیږي . (۱)

په کوم نِعمت باندې چې شکریه اَداء شي او تواضع ورباندې اُوشي نو د هغې نه انسان ته نفع رسي

حضرت کعب رَحِمَهُ اللهُ فرمایي : په کوم بنده باندې چې الله تعالی په دُنیا کې څه نِعمت اوکړي او دا ورباندې د الله تعالی شکریه اَداء کړي او الله جَلَّ جَلَالُهُ ته تواضع اوکړي نو الله تعالی ده ته ددې نِعمت فائده په دُنیا کې ورکوي او په آخرت کې ورله په دې سره درجې اُوچتوي .

او په کوم بنده باندې چې الله تعالی په دُنیا کې څه نِعمت اوکړي او دا ورباندې د الله تعالی شکریه اَداء نکړي او د الله جَلَّ جَلَالُهُ د وړاندې تواضع اونکړي نو الله تعالی په دُنیا کې ده ته ددې نِعمت نه نفع نه ورکوي ..... (۲)

---

(۱) قال ذوالنون المصري رَحِمَهُ اللهُ : علامة السعادة ثلاث : متى ما زِيدَ في عُمره نقص من حرصه ، و متى ما زيد في ماله زيد في سخائه ، وَمَتَىٰ مَازِيْدَ فِيْ قَدْرِهِ زِيْدَ فِيْ تَوَاضُعِهِ . صلاح الأمة في علوّ الهمة ج ۷ ص ۳۸۷ علوالهمّة في التواضع .

(۲) عَنْ كَعْبٍ رَحِمَهُ اللهُ . قَالَ: مَا أَنْعَمَ اللهُ عَلَى عَبْدٍ مِنْ نِعْمَةٍ فِي الدُّنْيَا فَشَكَرَهَا لِلّٰهِ . وَتَوَاضَعَ بِهَا لِلّٰهِ إِلَّا أَعْطَاهُ نَفْعَهَا فِي الدُّنْيَا وَيَرْفَعُ اللهُ لَهُ بِهَا دَرَجَةً فِي الْآخِرَةِ . وَمَا أَنْعَمَ اللهُ عَلَى الْعَبْدِ مِنْ نِعْمَةٍ فِي الدُّنْيَا فَلَمْ يَشْكُرْ لِلّٰهِ . وَلَمْ يَتَوَاضَعْ بِهَا لِلّٰهِ إِلَّا مَنَعَهُ اللهُ نَفْعَهَا فِي الدُّنْيَا . وَفَتَحَ لَهُ طَبَقًا مِنَ النَّارِ . يُعَذِّبُهُ إِنْ شَاءَ . أَوْ يَتَجَاوَزَ عَنْهُ . الشكر لابن ابي الدنيا ص ۶۴ رقم ۱۸۹ ، حلية الاولياء وطبقات الاصفياء ج۶ ص ۴۳ ، نضرة النعيم ج۴ ص ۱۲۶۸ التواضع ، احياء علوم الدين ج۳ ص ۳۴۲ .

چې د نعمت باوجود تواضع نه کوي نو دا به د قیامت په ورځ دده د پاره وَبال وي

حضرت قتادة رَحِمَهُ اللّٰهُ فرمايي:

مَنْ أُعْطِيَ مَالًا أَوْ جَمَالًا وَثِيَابًا وَعِلْمًا ثُمَّ لَمْ يَتَوَاضَعْ كَانَ عَلَيْهِ وَبَالًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

چاته چې مال، جَمال، (ښه) کپړې او عِلم ورکړې شو او بيا ده تواضع اونکړه نو دا به د قيامت په ورځ په ده باندې وَبال وي. (۱)

حِکمت او پُوهه په هغه زړه کې وي چې په هغې کې تواضع وي

حضرت عیسیٰ علیه السلام فرمايي: فصل په نرم ځای کې رازَرغونیږي، په سخت کاڼړي باندې نه رازَرغونیږي، همدغه شان حِکمت (پوهه) هم د هغه چا په زړه کې وي چې په هغه کې تواضع (عاجزي) وي، د متکبّر سړي په زړه کې حِکمت نه وي، آیا تاسو نه ګورئ چې څوک پاس چَت طرف ته سَر اُوچتوي نو دې خپل سَر زخمي کوي، او څوک چې خپل سَر ښکته کړي نو سَر يې محفوظ وي. (۲)

مولانا رُوم رَحِمَهُ اللّٰهُ فرمايي:

ہر کُجا پستی است آب آنجا رود ✡ ہر کُجا مشکل جواب آنجا رود

چیرته چې ټيټ (او ژوَر) ځای وي نو اُوبه هلته ځي، او چیرته چې مشکل وي نو جواب هلته ځي.

---

(۱) التواضع والخمول لابن ابي الدنيا بَابُ التَّوَاضُعِ ص ۱۱۹ رقم ۹۰، موسوعة الاخلاق الاسلامية ج۱ ص ۱۵۱ اقوال السلف والعلماء فی التواضع.

(۲) قَالَ الْمَسِيحُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِنَّ الزَّرْعَ يَنْبُتُ فِي السَّهْلِ وَلَا يَنْبُتُ عَلَى الصَّفَا. كَذٰلِكَ الْحِكْمَةُ تَعْمَلُ فِي قَلْبِ الْمُتَوَاضِعِ وَلَا تَعْمَلُ فِي قَلْبِ الْمُتَكَبِّرِ. أَلَا تَرَوْنَ أَنَّ مَنْ شَمَخَ بِرَأْسِهِ إِلَى السَّقْفِ شَجَّهُ. وَمَنْ طَأْطَأَ أَظَلَّهُ وَأَكَنَّهُ. احياء علوم الدين ج ۳ ص ۳۴۵ كتاب ذم الكبر والعجب بيان حقيقة الكبر و آفته، نضرة النعيم ج ۱۱ ص ۵۳۷۵ الكبر والعجب.

Scanned with CamScanner

هر کس په خپل ځان باندې اُوچت ګڼړل تواضع ده

۱ . حسن بصري رَحِمَهُ اللهُ فرمايي :

اَلتَّوَاضُعُ أَنْ تَخْرُجَ مِنْ مَنْزِلِك فَلَا تَلْقَىٰ مُسْلِمًا إِلَّا رَأَيْتَ لَهُ عَلَيْك فَضْلًا . (۱)

تواضع داده چې ته د کور نه اُووځې او کوم مسلمان چې د تا سره مخامخ کيږي نو ته هغه په خپل ځان باندې اَفضل ګڼړې .

۲ . ابوزيد رَحِمَهُ اللهُ فرمايي : مَا دَامَ الْعَبْدُ يَظُنُّ أَنَّ فِي الْخَلْقِ مَنْ هُوَ شَرٌّ مِنْهُ فَهُوَ مُتَكَبِّرٌ .

تر څو پورې چې بنده دا ګمان کوي چې په مخلوقاتو کې دده نه بَدترين کس بل شته نو دا کس مُتکبّر دی .

بيا ده ته ووئيلې شو : انسان متواضِع (عاجزي کوونکې) کله جوړيږي ؟

ده ورته ووئيل : چې کله انسان د خپل ځان د پاره څه مقام او مرتبه نه ګوري نو داسې کس متواضِع دی ، او څومره چې انسان خپل رَب او خپل ځان پيژني نو همدومره به په ده کې تواضع زياته وي . (۲)

د تواضع جَرړه : " د غريبانانو د وړاندې عاجزي کول "

عبدالله بن مبارک رَحِمَهُ اللهُ فرمايي : د تواضع جَرړه داده چې کوم کس د تا نه دُنياوي اعتبار

---

(۱) الزواجر عن اقتراف الكبائر ج ۱ ص ۱۲۹ خَاتِمَةٌ فَضَائِلِ التَّوَاضُعِ .

خَرَجَ الْحَسَنُ وَيُونُسُ وَأَيُّوبُ يَتَذَاكَرُونَ التَّوَاضُعَ . فَقَالَ لَهُمُ الْحَسَنُ : « وَهَلْ تَدْرُونَ مَا التَّوَاضُعُ ؟ اَلتَّوَاضُعُ : أَنْ تَخْرُجَ مِنْ مَنْزِلِكَ فَلَا تَلْقَىٰ مُسْلِمًا إِلَّا رَأَيْتَ لَهُ عَلَيْكَ فَضْلًا » . التواضع والخمول لابن ابي الدنيا ج ۱ ص ۱۵۲ ص ۱۱۶ بَابُ التَّوَاضُعِ ، احياء علوم الدين ج ۳ ص ۳۴۲ ، صلاح الامة في علو الهمة ج ۷ ص ۳۸۶ ، موسوعة الاخلاق الاسلامية ج ۱ ص ۱۵۱ .

(۲) قَالَ أَبُو يَزِيدَ : مَا دَامَ الْعَبْدُ يَظُنُّ أَنَّ فِي الْخَلْقِ مَنْ هُوَ شَرٌّ مِنْهُ فَهُوَ مُتَكَبِّرٌ . فقيل له : فمتى يكون متواضعًا قال إذا لم ير لنفسه مقامًا ولا حالًا وتواضع كل إنسان على قدر معرفته بربه عز وجل ومعرفته بنفسه . احياء علوم الدين ج ۳ ص ۳۴۳ كتاب ذم الكبر والعجب بيان فضيلة التواضع ، موسوعة الاخلاق الاسلامية ج ۱ ص ۱۵۷ . وهكذا في صفة الصفوة ج ۲ ص ۳۰۵ ، وحلية الاولياء ج ۱۰ ص ۳۶ .

Scanned with CamScanner

سره کم وي (يعنى هغه غريب وي او ته مالداريې) ته د هغه د وړاندې عاجزي اوکړې، ددې د پاره چې ته هغه ته دا اُوښايې چې ستا د پاره په هغه باندې د دُنياوي مال و دولت په وجه څه فضيلت نشته .

او کوم کس چې په تا باندې دُنياوي اِعتبار سره پورته وي (يعنى هغه مالدار وي او ته غريب يې) ته د هغه د وړاندې ځان اُوچت حساب کړې ددې د پاره چې ته هغه ته دا اُوښايې چې ستا د پاره د دُنياوي مال و دولت په وجه په ما باندې څه فضيلت نشته . (۱)

چې په چا کې تواضع نه وي نو تکبر په کې پيدا کيږي

تواضع دومره اَهم صفت دى چې دا په چا کې نه وي نو د هغه نه د فرعون او نمرود په شان متکبّره کس جوړيږي ، ځکه چې تواضع په کې نه وي نو خامخا به يې په زړه کې تکبّر وي ، او تکبّر خو د ټولو باطني بيماريو جرړه ده .

(**نوټ** : د تکبّر تفصيلي موضوع په څوارلسم جلد کې تيره شوى . ابوالشمس عفي عنه)

د تواضع فائدې

د تواضع ډيرې فائدې دي ، يو څو په کې دادي :

۱ . د مؤمنانو په اخلاقو کې تواضع بهترين صفت دى ، او د الله جَلَّ جَلَالُهُ د محبت دليل دى .

۲ . د تواضع په وجه انسان ته د الله جَلَّ جَلَالُهُ رَضا او جنت حاصليږي .

۳ . د تواضع په وجه انسان د الله جَلَّ جَلَالُهُ او مخلوقاتو په نزد مُقرّب ګرځي .

۴ . د تواضع په وجه انسان ته د دواړو جهانو سعادت نصيبه کيږي .

۵ . الله تعالى د متواضعينو سره محبت کوي ، د دوى حفاظت کوي ، او په دوى باندې خپله مهرباني کوي .

---

(۱) قَالَ عَبْدُاللهِ ابْنُ الْمُبَارَكِ رَحِمَهُ اللّٰهُ : رَأْسُ التَّوَاضُعِ أَنْ تَضَعَ نَفْسَكَ عِنْدَ مَنْ هُوَ دُوْنَكَ فِي نِعْمَةِ الدُّنْيَا حَتّٰى تُعْلِمَهُ أَنْ لَيْسَ لَكَ بِدُنْيَاكَ عَلَيْهِ فَضْلٌ ، وَأَنْ تَرْفَعَ نَفْسَكَ عَمَّنْ هُوَ فَوْقَكَ فِي نِعْمَةِ الدُّنْيَا حَتّٰى تُعْلِمَهُ أَنَّهُ لَيْسَ لَهُ بِدُنْيَاهُ عَلَيْكَ فَضْلٌ . التواضع والخمول لابن ابي الدنيا ج ۱ ص ۱۵۲ ص ۱۱۹ رقم ۹۸ بَابُ التَّوَاضُعِ ، موسوعة الاخلاق الاسلامية ج ۱ ص ۱۵۱ . احياء علوم الدين ج۳ ص ۳۴۲ ، صلاح الامة في علو الهمة ج ۰۷ ص ۳۸۵ .

٦ . متواضعين به د قيامت په ورځ د الله ﷻ د عذاب نه په اَمن وي .

٧ . تواضع دليل دى په دې باندې چې د انسان آخره خاتِمه به ښه وي ، او دا دليل د خوش اخلاقۍ د انسان دى .

٨ . د تواضع په وجه د انسان په مال او عُمر کې برکت پيدا کيږي . (١)

٩ . د تواضع په وجه د انسان مرتبه اُوچتيږي ، او عزت يې زياتيږي ، بيا حق ته غاړه ږدي

١٠ . په تواضع کې د دِين او دُنيا دواړو مصلحت دى ، په دې سره د خلقو د مينځ نه نَفرتونه ختميږي ، او مِينه محبت پيدا کيږي .

١١ . په تواضع سره د شريف په شرافت کې نور هم زيادت راځي ، او انسان اُوچتې مرتبې ته رسي . (٢)

---

(١) مِنْ فَوَائِدِ التَّوَاضُعِ : ١ . اَلتَّوَاضُعُ خُلُقٌ كَرِيْمٌ مِنْ أَخْلَاقِ الْمُؤْمِنِيْنَ . وَ دَلِيْلُ مَحَبَّةِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ . ٢ . وَ هُوَ طَرِيْقٌ مُوْصِلٌ إِلَى مَرْضَاةِ اللهِ وَ إِلَى جَنَّتِهِ ٣ . وَ هُوَ السَّبِيْلُ إِلَى الْقُرْبِ مِنَ اللهِ وَمِنْ ثَمَّ الْقُرْبِ مِنَ النَّاسِ ٤ . اَلتَّوَاضُعُ عُنْوَانُ سَعَادَةِ الْعَبْدِ فِي الدَّارَيْنِ ٥ . يُحِبُّ اللهُ الْمُتَوَاضِعِيْنَ وَيَكْلَؤُهُمْ بِرِعَايَتِهِ وَيُحِيْطُهُمْ بِعِنَايَتِهِ ٦ . اَلْمُتَوَاضِعُوْنَ آمِنُوْنَ مِنْ عَذَابِ اللهِ يَوْمَ الْفَزَعِ الْأَكْبَرِ ٧ . وَهُوَ دَلِيْلٌ عَلَى حُسْنِ الْخَاتِمَةِ وَعَلَى حُسْنِ الْخُلُقِ ٨ . اَلتَّوَاضُعُ يُؤَدِّي إِلَى حُصُوْلِ النَّصْرِ وَالْبَرَكَةِ فِي الْمَالِ وَالْعُمْرِ . نضرة النعيم في مكارم اخلاق الرسول الكريم صلى الله عليه وسلم ج ٤ ص ١٢٦٨ التواضع .

(٢) لا شكّ أنّ التواضعَ مِن أخلاقِ الصّالحين والفضلاء ، ويكفي أنّ النبيّ صلّى الله عليه وسلم كان من سماته التواضع . فمن آثاره : ١ . أنّ التواضع يرفع المرءَ قدرًا ويعظم له خطرًا ويزيده نبلا . روضة العقلاء ص ٦١ . ٢ . التواضع يؤدي إلى الخضوع للحق والانقياد له ٣ . التواضع هو عين العز . لأنّه طاعة لله و رجوع إلى الصواب ٤ . يكفي المتواضع محبة عباد الله له و رفع الله إياه . الأخلاق الإسلامية لحسن المرسي ص ٢٠٩ بتصرف ٥ . التواضع فيه مصلحة الدّين والدّنيا ، ويزيل الشحناء بين النّاس ، ويريح من تعب المباهاة والمفاخرة . فتح الباري لابن حجر بتصرف ١١/ ٣٤١ .

٦ . التواضع يكسب السّلامة ويورث الألفة ويرفع الحقد ويذهب الصد ٧ . ثمرة التواضع المحبّة كما أنّ ثمرة القناعة الراحة و إن تواضع الشريف يزيد في شرفه كما أنّ تكبّر الوضيع يزيد في ضعته . روضة العقلاء ص ٦١ .

٨ . التواضع يؤلف القلوب ، ويفتح مغاليقها ، ويجعل صاحبه جليل القدر ، رفيع المكانة . موسوعة الأخلاق الإسلامية ج ١ ص ١٥٣ التواضع من آثار خلق التواضع .

Scanned with CamScanner

د تواضع صورتونه

د تواضع څو غټې صورتونه دي، زه يې ذرته خلاصه رانقل کوم:

۱ . انسان به ځان د نورو نه عاجزه ګڼړي

د تواضع اول صورت دادی چې انسان به ځان د نورو نه عاجزه ګڼړي، يعنی دا ګمان به نه کوي چې " زه د نورو خلقو نه ډير پوهه ، مُتّقِي او پرهيزګار يم " بلکه نور به د ځان نه افضل ګنړي، او په مسلمانانو کې به بل کس د ځان نه بَدتر نه ګنړي.

همدارنګې خپل نيک اعمال به هم ډير لوي نه ګنړي، ځکه ډير کرَتې انسان غټ عمل اوکړي خو بيا هم د څه عوارضو په وجه قبول نشي.

همدارنګې د بل مسلمان نصيحت ته به هم غوږ نيسي، او د نورو عيبونه به نه بيانوي.(۱)

۲ . د علِم زده کولو په وخت عاجزي کول

د عِلم زده کولو په وخت هم تواضع په کار ده، ځکه دا بغير د تواضع او تکليفونو نه نه حاصليږي.

(۱) صور التواضع : تواضع الإنسان في نفسه: ويكون ذلك بألّا يظن أنّه أعلم من غيره، أو أتقى من غيره أو أكثر ورعًا من غيره، أو أكثر خشية لله من غيره، أو يظنّ أنّ هناك من هو شر منه، ولا يظن أنّه قد أخذ صكاً بالغفران!! وآخر بدخول الجنة !!؛ لأنّ القلوب بين إصبعين من أصابع الرحمن يقلّبها كيف يشاء، يقول الله تعالى: وَاعْلَمُوٓا أَنَّ اللهَ يَحُوْلُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهٖ وَأَنَّهٗٓ إِلَيْهِ تُحْشَرُوْنَ [الأنفال آية ۲۴]..... ومن التواضع ألّا يعظم في عينك عملك، إن عملت خيرًا، أو تقربت إلى الله تعالى بطاعة، فإنّ العمل قد لا يقبل، وَإِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللهُ مِنَ الْمُتَّقِيْنَ [المائدة آية ۲۷]. ولهذا قال بعض السلف: لو أعلم أنّ الله قبل منّي تسبيحة لتمنيتُ أن أموت الآن! ومن ذلك التواضع عندما تسمع نصيحة، فإن الشيطان يدعوك إلى ردها، وسوء الظن بالناصح ... فالمستكبر صاحب نفسية متعاظمة لا يكاد يمدح أحدًا أو يذكره بخير، وإن احتاج على ذلك شفعه بذكر بعض عيوبه. أمّا إن سمع من يذكره ببعض عيوبه فهيهات أن ينصاع أو يلين .... موسوعة الأخلاق الإسلامية ج ۱ ص ۱۵۷ التواضع صور التواضع

Scanned with CamScanner

اَصمعي رَحِمَهُ اللهُ فرمايي : مَنْ لَمْ يَحْتَمِلْ ذُلَّ التَّعَلُّمِ سَاعَةً بَقِيَ فِي ذُلِّ الْجَهْلِ أَبَدًا. (۱)
څوک چې د زده کړې ذِلت لږ وخت برداشت نکړي نو تول عُمر به د جهالت په ذِلت کې پاتې وي.

بل دا چې په چا کې تواضع څومره زياته وي نو همدومره به دده عِلم هم زيات وي؛ ځکه اُوبه په هغه ځای کې جمع کیږي چې کوم ځای ښکته وي، نو عِلم هم هغه سِینې ته زر مُنتقِل کیږي په کومه کې چې تواضع زياته وي. (۲)

۳. د خلقو سره تواضع کول

د مسلمان شان دادی چې دا به د خلقو سره په معاشره کې يو ځای ژوند تیروي او هغوی به نېکو کارونو طرف ته رابلي، خو ددې د پاره دا ضروري ده چې دا به د خلقو سره تواضع کوي؛ ځکه د عامو خلقو طبعیت داسې جوړ شوی چې دوی د هغه چا خبره مني چې په هغه کې تواضع وي.

او په چا کې چې تکبّر وي نور خلق ورته سپَک ښکاري او خپل ځان اُوچت ګڼړي نو که دا خلقو ته حق خبره کوي خو بيا هم دده خبرې ته غوږ نه نیسي.

همدارنګې د مسلمانانو د پاره دا ضروري ده چې دا د معاشرې هرې طبقې واله خلقو سره کيني، د هغوی سره د هغوی د فَهم مطابق خبره اوکړي، او د غریبانانو سره هم په

(۱) موسوعة الأخلاق الإسلامية ج ۱ ص ۱۵۷ التواضع صور التواضع ، أدب الدنيا والدين للماوردي ص ٦٧ فَصْلٌ فِي أَدَبِ الْمُتَعَلِّمِ .
دا خبره په تفسير ابن كثير کې داسې ذکر ده ؛ مَنْ لَمْ يَصْبِرْ عَلَى ذُلِّ التَّعَلُّمِ سَاعَةً، بَقِيَ فِي ذُلِّ الْجَهْلِ أَبَدًا. تفسير ابن كثير ج ۳ ص ۴۷۵ الاعراف آية في تشريح آية ۱۴٦ .
څوک چې د زده کړې په ذِلت باندې لږ ساعت صبر اونکړي نو تول عُمر به د جهالت په ذِلت کې پاتې وي.

(۲) التواضع في التعلّم: قال الشافعي: لا يطلب هذا العلم أحد بالملك وعزة النفس فيفلح. لكن من طلبه بذلة النفس، وضيق العيش، وخدمة العلم، وتواضع النفس أفلح. وعن الأصمعي قال: من لم يحمل ذل التعلم ساعة. بقي في ذل الجهل أبداً. قال عبد الله بن المعتز: المتواضع في طلب العلم أكثرهم علمًا. كما أنّ المكان المنخفض أكثر البقاع ماء. موسوعة الأخلاق الإسلامية ج ۱ ص ۱۵۷ التواضع صور التواضع .

Scanned with CamScanner

مجلس کې کیني . (۱)

٤ . د هَمزولو سره تواضع کول

د خپلو هَمزولو سره هم تواضع په کار ده ، ځکه ډیر خلق د خپلو هَمزولو سره حسد کوي ، د هغوی نه په مال و دولت کې د مخکې کیدو کوشش کوي ، په هغوی باندې ځان اُوچت گنړي ، په هغوی کې عیبونه رااُوباسي او د هغوی په تکلیف باندې خوشحالیږي حالانکه دا ټولې خبرې د شریعت خلاف دي ، لهذا د همزولو خیرخواهي پکار ده او د هغوی سره تواضع پکار ده . (۲)

۵. د ځان نه ښکته مرتبې واله کس سره تواضع کول

مسلمان به د ځان نه ښکته مرتبې واله کس سره تواضع کوي که هغه دده نه په عُمر کې کم وي او یا په مرتبه کې ورنه کم وي خو هغه ته به سپک نه گوري ؛ ځکه کیدې شي چې هغه کس الله ﷻ ته ډیر مُقرّب وي او د هغه گناهونه دده نه کم وي ، تر دې چې که یو کس فاسق او گوري نو په هغه باندې به هم تکبّر نه کوي ، بلکه په خپل حالت باندې به د الله تعالی

---

(۱) التواضع مع الناس : فالمسلم يخالط الناس ويدعوهم إلى الخير، وإلى الأخلاق الإسلامية، ومن طبيعة الناس أنهم لا يقبلون قول من يعظم نفسه ويحقرهم، ويرفع نفسه ويضعهم، وإن كان ما يقوله حقاً. بل عليه أن يعرف أن جميع ما عنده هو فضل من الله. فالمسلم المتواضع هو الذي لا يعطي لنفسه حظاً في كلامه مع الآخرين. ومن تواضع المسلم مع الناس أن يجالس كل طبقات المجتمع. ويكلم كلا بما يفهمه. ويجالس الفقراء والأغنياء. يقول تعالى: ﴿ وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَدٰوةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيْدُوْنَ وَجْهَهٗ وَلَا تَعْدُ عَيْنٰكَ عَنْهُمْ ۚ تُرِيْدُ زِيْنَةَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ۚ وَلَا تُطِعْ مَنْ اَغْفَلْنَا قَلْبَهٗ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوٰىهُ وَكَانَ اَمْرُهٗ فُرُطًا ﴾ [الكهف آية ۲۸]. موسوعة الأخلاق الإسلامية ج ۱ ص ۱۵۷ التواضع صور التواضع .

(۲) التواضع مع الأقران : ومن التواضع أنْ يتواضع المرء مع أقرانه، وكثيرًا ما تثور بين الأقران والأنداد روحُ المنافسة والتحاسد ، و ربما استعلى الإنسان على قرينه، و ربما فرح بالنيل منه. والحط من قدره وشأنه، وعيبه بما ليس فيه، أو تضخيم ما فيه، وقد يظهر ذلك بمظهر النصيحة والتقويم وإبداء الملاحظات، ولو سمى الأمور بأسمائها الحقيقة لقال: الغيرة. موسوعة الأخلاق الإسلامية ج ۱ ص ۱۵۸ التواضع صور التواضع .

Scanned with CamScanner

شکر اداء کوي چې زه يې د هغه ګناه نه ساتلې يم په کومه کې چې دا بل کس اَخته دی ، او ورسره ورسره به دا سوچ هم کوي چې کيدې شي زما په دې نېک عمل کې رِيا يا تکبر وي چې ددې په وجه به دا نېک عمل بَرباد شي او کيدې شي په هغه فاسق کې عاجزي او د الله ﷻ نه يَره وي د خپلې ګناه نه توبه اُوباسي نو د هغه ټول ګناهونه به معاف شي . (۱)

د مسلم شريف حديث دی رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمايي چې يو سړي اوفرمايل :

وَاللهِ لَا يَغْفِرُ اللهُ لِفُلَانٍ. قسَم په الله ، چې فلانکي کس ته به الله تعالی مغفرت اونکړي .

الله تعالی اوفرمايل :

مَنْ ذَا الَّذِيْ يَتَأَلّٰى عَلَيَّ أَنْ لَا أَغْفِرَ لِفُلَانٍ ، فَإِنِّيْ قَدْ غَفَرْتُ لِفُلَانٍ ، وَأَحْبَطْتُ عَمَلَكَ .

دا څوک چې په ما باندې قسَم خوري چې زه به فلانکي ته مغفرت نه کوم ، بيشکه ما فلانکي ته مغفرت اوکړو او ستا عمل مې برباد (ضائع) کړو . (۲)

۶ . د مالدار د پاره هم تواضع په کار ده

چاته چې الله تعالی مال و دولت ورکړي ، قوّت او بچي ورکړي نو ده ته هم په دې نِعمتونو باندې د شکريې اداء کولو سره سره تواضع په کار ده ، ځکه ډير خلق د همدې مال و

---

(۱) تواضع الإنسان مع من هو دونه : ومن التواضع: التواضع مع من هو دونك. فإذا وجدت أحدًا أصغر منك سنًا ، أو أقل منك قدرًا فلا تحقره . فقد يكون أسلم منك قلبًا ، أو أقل منك ذنبًا، أو أعظم منك إلى الله قربًا. حتى لو رأيت إنسانًا فاسقًا وأنت يظهر عليك الصلاح فلا تستكبر عليه، واحمد الله على أن نجاك مما ابتلاه به، وتذكر أنه ربما يكون في عملك الصالح رياء أو عجب يحبطه، وقد يكون عند هذا المذنب من الندم والانكسار والخوف من خطيئته ما يكون سبباً في غفران ذنبه. موسوعة الأخلاق الإسلامية ج ۱ ص ۱۵۸ التواضع صور التواضع .

(۲) عَنْ جُنْدَبٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدَّثَ أَنَّ رَجُلًا قَالَ : وَاللهِ لَا يَغْفِرُ اللهُ لِفُلَانٍ. وَإِنَّ اللهَ تَعَالَى قَالَ: مَنْ ذَا الَّذِيْ يَتَأَلّٰى عَلَيَّ أَنْ لَا أَغْفِرَ لِفُلَانٍ، فَإِنِّيْ قَدْ غَفَرْتُ لِفُلَانٍ، وَأَحْبَطْتُ عَمَلَكَ . أَوْ كَمَا قَالَ. صحيح مسلم كتاب البِرِّ وَالصِّلَةِ وَالآدَابِ بَابُ النَّهْيِ عَنْ تَقْنِيطِ الإِنْسَانِ مِنْ رَحْمَةِ اللهِ تَعَالَى رقم الحديث ۱۳۷ (۲۶۲۱) ، مشكاة المصابيح باب الاستغفار والتوبة الفصل الاول رقم الحديث ۲۳۳۴(۱۲) ، صحيح ابن حبان رقم الحديث ۵۷۱۱ ، المعجم الكبير للطبراني رقم الحديث ۱۶۷۹ ، شعب الايمان رقم الحديث ۶۲۶۱ ، كنز العمال رقم الحديث ۷۹۰۱ .

Scanned with CamScanner

دولت په وجه په تکبّر کې مبتلاء کیږي .

همدارنګې چاته چې الله تعالی بل څه نعمت ورکړې وي نو دا به هم د شکریې أداء کولو سره سره تواضع کوي ؛ ځکه الله تعالی په دې باندې قادر دی چې دده نه دا ټول نعمتونه واپس واخلي . (۱)

انسان به دا سوچ کوي چې د دُنیا حالات بدلیږي رابدلیږي ، الله تعالی فرمایي :

﴿ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ ﴾ . (۲)

ترجمه : او دا ورځې موږ د خلقو په مینځ کې اړوُو راړوُو . (یعنی د خلقو حالات وار په وار بدلوو) .

نو که الله تعالی دده نه دا ټول نعمتونه واخلي نو بیا به خالي لاس پاتې شي ، هیڅ به ورسره نه وي ، لهذا د مالدار د پاره هم تواضع په کار ده . (۳)

---

(۱) تواضع صاحب المال: فإن مَن مَنّ الله عليهم بالمال، والجاه، والقوة، والنفوذ، أحوج الخَلقِ إلى خُلُقِ التواضع. لأنّ هذه النعم مدعاة إلى الكبر والفخر. وما ابتليت الأمة بمصيبة الكبر إلا من هؤلاء، ولو نظر صاحب المال مثلاً إلى سالف أمره، إذا ما رزق مالاً أن يشكر ربه الذي أغناه بعد فقر، وأعطاه بعد حرمان، وأشبعه بعد جوع، وأمنه بعد خوف، وأن يجعل التواضع فراشه، ودثاره، وزينته، هذا هو الشكر العملي الحقيقي، فكن أخي عثماني المنهج، ولا تكن قاروني!! أما أن يتكبر وهذا حاله، فلا أدري بما يوصف هذا الإنسان، وقد بدلت لديه المفاهيم والموازين. وكذلك يقال لصاحب كل نعمة أن عليك بالتواضع، فلربما دارت عليك الأيام، وبدل الحال. موسوعة الأخلاق الإسلامية ج ۱ ص ۱۵۸ التواضع صور التواضع .

(۲) آل عمران آية ۱۴۰ .

(۳) وهذا شيء يجب أن يكون مركوزًا في فطرة كلّ إنسان، وخاصة إذا كان بالمرء تيه وعجب، عليه أن يعلم أن الأيام دول، يوم لك ويوم عليك، فلا ينبغي للعاقل أن يفرح بدنيا أقبلت عليه ومن ثم يشمخ بها، ويتعالى بنعم الله على عباد الله والله يقول: وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ . فمن تذكر دائمًا هذه السنة الكونية خضع لإخوانه ولعامة الناس، وخفض جناحه لهم، لأنّه ربما تقلبت به الدنيا، فيذل بعد أن كان عزيزًا، ويفتقر بعد أن كان غنيًا، ويعلو عنه من كان يترفع عليه، فلم الكبر والتيه والعجب؟! . موسوعة الأخلاق الإسلامية ج ۱ ص ۱۶۰ التواضع صور التواضع .

Scanned with CamScanner

۷. مشر به د خپلو ماتحتو سره تواضع کوي

د يو قائِد (مشر) د پاره دا ضروري ده چې دا به د خپلو ماتحتو افرادو سره تواضع کوي نو بيا به دا په خپلو کارگنانو کې محبوب وي او هغوی به په اَخلاق او محبت سره دده تابعداري کوي. الله رب العزت نبي عليه السلام ته فرمايي:

﴿ وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴾. (١)

ترجمه: (اې پيغمبره!) ته خپلې مَټې هغه مؤمنانو ته ښکته کړه کوم چې ستا تابعداري کوي.

لهذا قائد (مشر) به د خپلو ماتحتو د رأی احترام کوي، او د هغوی سره به مشوره کوي نو بيا به کامياب وي. (٢)

د تواضع نور صورتونه او علامات: د تواضع يوه علامه دا هم ده چې انسان به (د تکبّر په وجه) د ځان پسې شاته نور خلق تلل نه خوښوي، يعنی دا به نه خوښوي چې د تکبر په وجه دا مخکې ځانله روان وي او نور خلق دده پسې شاته روان وي، بلکه يا خو د خپلو ملګرو سره يو ځای تلل په کار دي او يا مکمل داسې ځان له تلل په کار دي چې دده پسې شاته بل هيڅوک نه وي. (٣)

---

(١) الشعراء آية ٢١٥.

(٢) تواضع القائد مع الأفراد: اَلقائد النّاجح هو الذي يخفض جناحه للأفراد الذين هم تحته؛ لأنّه كلما تواضع لهم وخفض لهم جناحه كان أقرب إلى نفوسهم، وكان أمره لهم محببًا إليهم، فهم يطيعونه عن حب وإخلاص، يقول تعالى: وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ. ومن مظاهر هذا التواضع عدم الاستبداد بالرأي والإنفراد باتخاذ القرار، وذلك أنّ استفراغ ما عند الأفراد من آراء وأفكار لاشك أنّ ذلك يفتح أبوابًا كانت مغلقة على القادة، والاستماع إليها والنزول عن الرأي إليها - إذا كانت صحيحة - تقلل من نسبة الخطأ في القرار، وببركة الشورى قد يجبر الله ما بها من قصور. موسوعة الأخلاق الإسلامية ج ١ ص ١٥٩

(٣) مَا رُئِيَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُ مُتَّكِئًا قَطُّ، وَلَا يَطَأُ عَقِبَهُ رَجُلَانِ. سنن ابي داؤد كِتَاب الْأَطْعِمَة بَاب مَا جَاءَ فِي الْأَكْلِ مُتَّكِئًا رقم الحديث ٣٧٧ قال الالباني: صحيح. هيڅ کله نبي عليه السلام داسې ندې ليدل شوی چې تکيه وهلو سره خوراک کوي، او نه داسې ليدل شوی چې دوه کسانو ته مخکې وي ←←←←←←←←

د تواضع يوه علامه دا هم ده چې انسان به د مريضانو معذورينو او غريبانانو خلقو سره د کيناستلو نه کرکه نه کوي. (۱)

همدارنګې څوک چې مخامخ دده د تقوی او نيکئ تذکره کوي نو دا به يې بده ګڼړي. (يعنی مخامخ به خپل صفت نه خوښوي). (۲)

او د هر چا دعوت به قبلوي. (۳)

په عبادت کې هم تواضع په کار ده

انسان چې کوم عبادات يا نور نيک اعمال کوي نو دا به په خپل ځان باندې د الله جَلَّ جَلَالُهُ احسان ګڼړي چې هغه راته ددې توفيق راکړی.

همدارنګې د هر چا د وړاندې به اوس ددې تذکره نه کوي چې: " ما داسې لوی عبادت اوکړو او زه ډير لوی بزرګ يم ".

←←← وَحُكِيَ أَنَّ قَوْمًا مَشَوْا خَلْفَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَقَالَ: أَبْعِدُوا عَنِّي خَفْقَ نِعَالِكُمْ فَإِنَّهَا مُفْسِدَةٌ لِقُلُوبِ نَوْكَى الرِّجَالِ. وَمَشَوْا خَلْفَ ابْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه فَقَالَ: ارْجِعُوا فَإِنَّهَا زِلَّةٌ لِلتَّابِعِ وَفِتْنَةٌ لِلْمَتْبُوعِ. أدب الدنيا والدين للماوردي ج۱ ص ۲۳۹ اَلْبَابُ الْخَامِسُ أَدَبُ النَّفْسِ اَلْفَصْلُ الْأَوَّلُ فِي مُجَانَبَةِ الْكِبْرِ وَالْإِعْجَابِ.

(۱) ومن التواضع: أن لا يتوقى من مجالسة المرضى والمعلولين كِبرًا منه وترفعًا. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَذَ بِيَدِ مَجْذُومٍ فَأَدْخَلَهُ مَعَهُ فِي الْقَصْعَةِ، ثُمَّ قَالَ: «كُلْ بِسْمِ اللهِ، ثِقَةً بِاللهِ، وَتَوَكُّلًا عَلَيْهِ». سنن الترمذي أَبْوَابُ الْأَطْعِمَةِ بَابُ مَا جَاءَ فِي الْأَكْلِ مَعَ الْمَجْذُومِ رقم الحديث ۱۸۱۷، سنن ابي داؤد رقم الحديث ۳۹۲۵، سنن ابي داؤد كِتَابُ الطِّبِّ بَابٌ فِي الطِّيَرَةِ رقم الحديث ۳۹۲۵، سنن ابن ماجة رقم ۳۵۴۲. صلاح الامة ج ۷ ص ۳۸۳.

(۲) قال عبدالله بن عمر رضي الله عنهما: مِنْ عَلَامَةِ تَوَاضُعِكَ أَنْ تَكْرَهُ ذِكْرَكَ بِالْبِرِّ وَالتَّقْوَى بَيْنَ النَّاسِ. صلاح الامة ج ۷ ص ۳۸۷.

(۳) نبي عليه السلام فرمايي: لَوْ دُعِيتُ إِلَى ذِرَاعٍ أَوْ كُرَاعٍ لَأَجَبْتُ، وَلَوْ أُهْدِيَ إِلَيَّ ذِرَاعٌ أَوْ كُرَاعٌ لَقَبِلْتُ. صحيح البخاري كِتَابُ الْهِبَةِ وَفَضْلِهَا وَالتَّحْرِيضِ عَلَيْهَا بَابُ الْقَلِيلِ مِنَ الْهِبَةِ رقم الحديث ۲۵۶۸، و رقم الحديث ۵۱۷۸ كِتَابُ النِّكَاحِ بَابُ مَنْ أَجَابَ إِلَى كُرَاعٍ.
که چيرته زه د حيوان د ليچي (لاس) يا پنډۍ غوښې طرف ته اوبللې شم نو زه به يې ضرور قبول کړم، او که چيرته ماته د حيوان د ليچي يا پنډۍ غوښه هديه راکړې شي نو زه به يې خامخا قبول کړم.

د عربی مشهوره محاوره ده: صَلِّ الْحَائِكُ رَكْعَتَيْنِ وَانْتَظَرَ الْوَحْيَ.
يو جُولا دوه رکعته نفلي مونځ اوکړو بيا د وَحي په انتظار ناست ؤ.
ځکه ده دا ګمان کولو چې ګني ډير غټ کار مې اوکړو اوس به راباندې د الله ﷻ د طرفه وَحي راشي.
لهذا دعبادت کولو نه پس د تکبّر په وجه هر چاته ددې تذکره نده پکار، خو ورسره ورسره دا عبادت هم سپَک ګنړل ندي پکار، بلکه په دې به د الله تعالی شکر اداء کوي او ورسره به استغفار هم وايي چې که کوم کمې په کې راغلې وي هغه به په دې استغفار سره پوره شي.

بار بار د عبادت توفيق ملاويدل د "مقبوليت علامه" ده

چې کله يو کس ته الله تعالی بار بار د عبادت توفيق ورکوي نو دا علامه ددې ده چې مخکينې عبادت يې قبول شوی.
حاجي امداد الله مهاجر مکي رَحِمَهُ اللهُ ته يو کس وويل: حضرت! زه د ډيرو ورځو نه مونځ کوم پته نه لږي چې د الله ﷻ په نزد به مقبول وي او که نه؟
حاجي صاحب ورته وويل: کله چې تاته الله ﷻ په دويم ځل د عبادت کولو توفيق درکړي نو دا غټه علامه ددې ده چې اَولنې عبادت الله ﷻ قبول کړی ګني تاته به يې بيا د عبادت توفيق نهٔ ؤ درکړی.
مولانا رُومي رَحِمَهُ اللهُ په مَثنوي کې د يو بزرګ واقعه ليکلې چې د ډير وخت نه يې مونځونه کول، روژې يې نيولی او ذِکريې کولو، يوه ورځ يې په زړه کې خيال راغی چې زه خو د ډير وخت نه دا عبادت کوم خو د الله ﷻ د طرفه هيڅ جواب نه راځي، پته نه لږي چې دا قبول شوی او که نه؟
آخر خپل شيخ ته ورغی او هغه ته يې دا وويل: حضرت! زه د ډير وخت نه عبادت کوم خو د الله ﷻ د طرفه هيڅ جواب نه راځي.
شيخ ورته وويل: دا تاته چې بيا بيا د عبادت توفيق ملاويږي دا په خپله د الله ﷻ د طرفه

جواب دی؛ ځکه که د الله ﷻ په نزد دا مقبول نه وی نو بیا به یې درته د نور عبادت توفیق نه درکولو ، لهذا د الله ﷻ د طرفه د بل جواب ضرورت نشته . (۱)

تواضع پیدا کوونکي اسباب

بعضې اَسباب داسې دي چې د هغې په وجه په انسان کې تواضع پیدا کیږي ، زه یې درته اِجمالاً ذکر کوم :

۱ . تقوی (د الله ﷻ نه یره) : په چا کې چې تقوی راشي نو په ده کې تواضع پیدا کیږي ، د الله ﷻ د غضب نه محفوظ کیږي ، تکبّر او نور خراب صفتونه ورنه ختمیږي .

۲ . چې د ځان د پاره څنګه معامله خوښوي هماغه شان د بل سره کول : هر انسان دا غواړي چې نور خلق دې زما د وړاندې عاجزي کوي ، د ماسره دې نرمي کوي ، او په ما دې تکبّر نه کوي نو همدغه شان ده له هم په کار دي چې د نورو سره تواضع او نرمي اوکړي . دا خو هیڅ کله نشي کیدی چې دا دې په نورو باندې تکبّر کوي او نور دې د ده سره د تواضع معامله اوکړي . نو چې انسان دا سوچ اوکړي نو په دې سره په ده کې تواضع پیدا کیږي .

۳ . انسان دې خپل اَصل ته نظر اوکړي : انسان دې خپل اَصل ته نظر اوکړي چې زه په اصل کې خاوره وُوم ، بیا د نُطفې په شکل وُوم ، بیا د تشو مِتیازو د لارې نه دوه ځل رااُوتې یم ، چې پیدا شوم نو په هیڅ څیز باندې نه پوهېدم ، الله تعالی راله عقل ، پوهه او قوّت راکړو ، نو بیا ولې تکبّر اوکړم ؟

۴ . سخت مرضونه او تکلیفونه رایادول : انسان دې دا سوچ اوکړي چې که په ما باندې سخت مرضونه یا تکلیفونه راشي نو زه خو بیا هیڅ نشم کولی بلکې د بل کس محتاج به شم ، نو زه ولې تکبّر اوکړم ؟ نو چې انسان د الله ﷻ د سختو اِمتحاناتو تصوّر کوي نو په ده کې پخپله تواضع پیدا کیږي .

۵ . زړه د رُوحاني بیماریانو نه صفا کول : انسان به خپل زړه د هغه رُوحاني بیماریانو نه صفا کوي د کومو په وجه چې تواضع ختمیږي او تکبّر پیدا کیږي ، لکه : حسَد ، عُجب ،

(۱) اصلاحي خطبات ج ۵ ص ۵۶ .

تكبّر، غُرور او نورې باطني بيمارياني؛ ځکه چې کله زړه د رُوحاني بيماريانو نه صفا وي نو ټول وجود د شريعت موافق وي، تواضع او نور ښائسته صفتونه په کې پيدا کيږي. (١)

---

(١) الأسباب التي تعين على التواضع: ١. تقوى الله: وهذا من أول الأمور والأسباب التي تعين المرء على التواضع، وتردعه عن أخلاق أهل السفه والكبر. لأن التقوى وقاية من كل ما يغضب الله تعالى، وفعل جميع الطاعات التي أمر الله تعالى بها. فالكبر كبيرة من الكبائر ولا يتصف بها أهل التقوى. والتواضع من محاسن الأخلاق وحتماً ولابد أنه يكون في أهل التقوى ... ٢. عامل الناس بما تحب أن يعاملوك به: مما لا شك فيه أن المرء يحب أن يتواضع له الناس، ويخفضوا جناحهم له، ويعاملوه برفق ولين، ويبغض من ناحية أخرى، من يغلظ له، ومن يتكبر عليه بأي صورة من الصور ولو كان المرء جرابًا حشي كبرًا لتألم وتأفف أيضًا ممن يتكبر عليه، فلم الكيل بمكيالين؟!! ٣. التفكر في أصل الإنسان: إذا عرف الإنسان نفسه، علم أنه أذل من كل ذليل، ويكفيه نظرة في أصل وجوده بعد العدم من تراب، ثم من نطفة خرجت من مخرج البول، ثم من علقة، ثم من مضغة، فقد صار شيئًا مذكورًا، بعد أن كان لا يسمع ولا يبصر، ولا يغني شيئًا، فقد ابتدأ بموته قبل حياته، وبضعفه قبل قوته، وبفقره قبل غناه، وقد أشار الله سبحانه وتعالى إلى هذا بقوله:

﴿ مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ مِن نُّطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَّرَهُ ﴾ [عبس آية ١٨، ١٩].

ثم امتن عليه بقوله: ﴿ ثُمَّ السَّبِيلَ يَسَّرَهُ ﴾ [عبس آية ٢٠]. وبقوله: ﴿ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴾ [الإنسان آية ٢]. لقد أحياه الله بعد موت، وأحسن تصويره، وأخرجه إلى الدنيا، فأشبعه وأرواه، وكساه وهداه، وقواه. فمن هذا بدايته، فأي وجه لتكبره وفخره وخيلائه؟! قال ابن حبان رحمه الله: وكيف لا يتواضع من خلق من نطفة مذرة، وآخره يعود إلى جيفة قذرة، وهو بينهما يحمل العذرة. روضة العقلاء ونزهة الفضلاء ص ٦١.

٤. تذكر الأمراض والأوجاع والمصائب: وما أجمل التواضع واللين!! فلو رأيت أهل البلاء بشتى صنوفهم للمست التواضع يعلو وجوههم وأبدانهم! انظر إلى من غله المرض، واستوثق منه الوجع، وهده الألم، انظر إليه إذا جاء الزائر يزوره! وطالع محياه، تستري فاقة وكسرة وحاجة إلى كل إنسان! فهو يأنس بهذا! ويشد على يد هذا! ويطلب الدعاء من آخر! ويتشوف إلى رنين الهاتف فلربما سمع كلمة تشد من أزره أو ربما سعد بدعوة مجابة أو ... أليس في هذا الحال درس لكل من اختال يوماً، أو تطاول حيناً، أو تكبر زمناً؟! بلى والله.

٥. طهير القلب: القلب إذا صلح صلح العمل كله بإذن الله تعالى فعلى من أراد اكتساب خلق التواضع أن يطهر قلبه من الأمراض التي عصفت به من حقد وحسد وعجب وغرور لأن القلب هو موطن هذه الأمراض كلها. دروس إيمانية في الأخلاق الإسلامية ص ٥٧ لخميس السعيد - بتصرف. موسوعة الأخلاق الإسلامية ج ١ ص ١٦٠.

Scanned with CamScanner

د تواضع پيدا کولو آسانه طريقه

علماؤ د تواضع پيدا کولو آسانه طريقه دا خودلې چې انسان ته الله تعالى کوم نِعمتونه ورکړي دا دې دا ګمان اوکړي چې زه ددې مستحق نه ووم خو الله تعالى راله په خپل فضل و کرم سره دا راکړي دي. خپل ځان دې په نورو باندې اُوچت نه ګڼړي، او هر وخت دې د الله تعالى د نِعمتونو شکريه آداء کوي نو په دې سره به په ده کې تواضع پيدا شي.

په تواضع او ذِلت کې فرق

په دې خبره باندې ځان پوهه کړئ چې په تواضع او ذِلت کې غټ فرق دی: هغه دا چې تواضع ديته وايي چې کله يو انسان ته د الله ﷻ او د هغه د صفاتو په باره کې عِلم حاصل شي، خپل ځان او خپل عيبونه اُوپيژني نو ددې په وجه چې په ده کې کوم صفت پيدا شي دا تواضع ده، بيا ددې په وجه ددې کس زړه د الله ﷻ د وړاندې عاجزي اِختيار کړي، په بندګانو يې رَحم پيدا شي، خپل ځان په نورو اُوچت نه ګڼړي، بلکه نور خلق د خپل ځان نه افضل ګڼړي او د هغوی د حقوقو لحاظ ساتي. د تواضع دا صفت الله تعالى خپل محبوب او مُقرّب خلقو ته ورکوي.

او ذِلت ديته وايي چې يو کس د خپل شهوَت پوره کولو او د چانه د څه طَمعې د پاره د هغه د وړاندې ځان ذليله کوي نو دا ذِلت دی، دا د الله ﷻ په نزد ناخوَښه صفت دی. (۱)

---

(۱) وَالْفَرْقُ بَيْنَ التَّوَاضُعِ وَالْمَهَانَةِ (أَوِ الذُّلِّ): أَنَّ التَّوَاضُعَ يَتَوَلَّدُ مِنْ بَيْنِ الْعِلْمِ بِاللهِ سُبْحَانَهُ وَمَعْرِفَةِ أَسْمَائِهِ وَصِفَاتِهِ وَنُعُوتِ جَلَالِهِ وَتَعْظِيمِهِ وَمَحَبَّتِهِ وَإِجْلَالِهِ. وَمِنْ مَعْرِفَتِهِ بِنَفْسِهِ وَتَفَاصِيلِهَا وَعُيُوبِ عَمَلِهَا وَآفَاتِهَا. فَيَتَوَلَّدُ مِنْ ذٰلِكَ كُلِّهِ خُلُقٌ هُوَ التَّوَاضُعُ وَهُوَ انْكِسَارُ الْقَلْبِ لِلّٰهِ وَخَفْضُ جَنَاحِ الذُّلِّ وَالرَّحْمَةِ لِعِبَادِهِ فَلَا يَرٰى لَهُ عَلٰى أَحَدٍ فَضْلًا وَلَا يَرٰى لَهُ عِنْدَ أَحَدٍ حَقًّا بَلْ يَرَى الْفَضْلَ لِلنَّاسِ عَلَيْهِ وَالْحُقُوقَ لَهُمْ قِبَلَهُ، وَهٰذَا خُلُقٌ إِنَّمَا يُعْطِيهِ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ مَنْ يُحِبُّهُ وَيُكْرِمُهُ وَيُقَرِّبُهُ. وَأَمَّا الْمَهَانَةُ (الذُّلُّ) فَهِيَ الدَّنَاءَةُ وَالْخِسَّةُ وَبَذْلُ النَّفْسِ أَوِ ابْتِذَالُهَا فِي نَيْلِ حُظُوظِهَا وَشَهَوَاتِهَا. كَتَوَاضُعِ السِّفْلِ فِي نَيْلِ شَهَوَاتِهِمْ وَتَوَاضُعِ طَالِبِ كُلِّ حَظٍّ لِمَنْ يَرْجُو نَيْلَ حَظِّهِ مِنْهُ. فَهٰذَا كُلُّهُ ضِعَةٌ لَا تَوَاضُعٌ وَاللهُ سُبْحَانَهُ يُحِبُّ التَّوَاضُعَ وَيُبْغِضُ الضِّعَةَ وَالْمَهَانَةَ. نضرة النعيم في مكارم اخلاق الرسول الكريم صلى الله عليه وسلم ج ۴ ص ۱۲۵۶ التواضع الفرق بين التواضع والذل والمهانة.

چا ددينه علاوه نور فرقونه هم بيان کړي. (۱)

په تواضع او احساسِ کمترئ کې فرق

بعضې بې دِينه خلق په اسلام باندې دا اعتراض کوي چې په تواضع سره په انسان کې احساسِ کمتري (مايُوسي) پيدا کيږي، او احساسِ کمتري خو خراب صفت دی.

نو دوی ته جواب دادی چې په تواضع او احساسِ کمترئ کې ډير غټ فرق دی ، هغه دا چې په احساسِ کمترئ کې د الله ﷻ نه شکايت وي، او په تواضع کې د الله ﷻ په نِعمت باندې شکريه وي.

ددې تفصيل دادی چې احساسِ کمتري (مايوسي) په انسان کې ددې په وجه پيدا کيږي چې دې دا ګمان کوي چې ګني زه مستحق د ډير څه ووم خو ماته کم راکړل شوي ، يا مثلاً ماته ډير مال پکار ؤ خو لږ راکړل شوی، يا زما ښائسته صورت پکار ؤ خو زه بَدرنګ پيدا شوې يم ، يا زما اُوچته مرتبه پکار وه خو ماته کمه مرتبه راکړل شوې ، يا داسې نور شکايتونه د الله ﷻ نه کوي چې ددې په وجه په ده کې مايوسي او سستي پيدا شي، يا د نورو خلقو سره په نِعمتونو باندې حسد کوي، حالانکه دا خرابه بيماري ده.

ددې په مقابله کې تواضع ده. دا په انسان کې د الله ﷻ په نِعمتونو باندې شکريه اَداء کولو سره پيدا کيږي؛ ځکه دا کس دا سوچ کوي چې زه خو ددې نِعمتونو مستحق نه ووم خو بيا هم الله ﷻ راسره اِحسان اوکړو او دا نِعمتونه يې راکړل. نو د تواضع په وجه انسان مطمئِن وي، د الله ﷻ نه راضي وي، او دا ډير ښه صفت دی. (۲)

---

(۱) الفرق بين التّواضع والتذلّل: أنّ التّذلل: إظهار العجز عن مقاومة من يتذلّل له. والتواضع: إظهار قدرة من يتواضع له سواء كان ذا قدرة على المتواضع أو لا. ألا ترى أنّه يقال: ألعبدُ متواضع لخدمه أي يعاملهم معاملة من لهم عليه قدرة. ولا يقال: يتذلل لهم؛ لأنّ التذلّل إظهار العجز عن مقاومة المتذلل له وإنه قاهر وليست هذه صفة الملك مع خدمه. الفروق اللغوية لأبي هلال العسكري ص ۱۲۲. موسوعة الأخلاق الإسلامية ج۱ ص ۱۴۷.

(۲) اصلاحي خطبات ج ۵ ص ۴۹.

د نبي عليه السلام تواضع او عاجزي

په رسول الله صلی الله عليه وسلم کې ټول ښه صفات په کامِلې طريقې سره موجود وو ، په دې ښه صفاتو کې يو صفت تواضع او عاجزي هم ده ، دا صفت هم په پيغمبر عليه السلام کې په کامِلې طريقې سره موجود وُ :

دوی په خپله باندې عَبدِيت او تواضع خوَښه کړې وه . (۱)

نبي عليه السلام په خپله فرمايي : آكُلُ كَمَا يَأْكُلُ الْعَبْدُ ، وَأَجْلِسُ كَمَا يَجْلِسُ الْعَبْدُ زه داسې خوراک کوم لکه څنګه چې غلام خوراک کوي ، او داسې کينم لکه څنګه غلام کيني . (۲)

دغه وجه ده چې کله به رسول الله صلی الله عليه وسلم خوراک اوکړو نو د خپل لاس مبارک درې (۳) ګوتې به يې څټلې (په کومو باندې به يې چې خوراک کړې وُ) ، او اُمت ته يې هم دا حُکم کړی چې د خوراک په وخت کومه نوَړې اُوغورځيږي هغه دې راواخلي ، صفا دې يې کړي او بيا دې يې اُوخوري ، او د کاسې صفا کولو حُکم يې کړی . (۳)

---

(۱) عَنْ أَبِي زُرْعَةَ . قَالَ : وَلَا أَعْلَمُهُ إِلَّا عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ ، قَالَ : جَلَسَ جِبْرِيلُ عليه السلام إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . فَنَظَرَ إِلَى السَّمَاءِ ، فَإِذَا مَلَكٌ يَنْزِلُ ، فَقَالَ جِبْرِيلُ عليه السلام : إِنَّ هٰذَا الْمَلَكَ مَا نَزَلَ مُنْذُ يَوْمِ خُلِقَ قَبْلَ السَّاعَةِ . فَلَمَّا نَزَلَ قَالَ : يَا مُحَمَّدُ ! أَرْسَلَنِي إِلَيْكَ رَبُّكَ : أَفَمَلِكًا نَبِيًّا يَجْعَلُكَ أَوْ عَبْدًا رَسُولًا ؟ قَالَ جِبْرِيلُ عليه السلام : تَوَاضَعْ لِرَبِّكَ يَا مُحَمَّدُ . قَالَ : بَلْ عَبْدًا رَسُولًا . مسند احمد مخرجا رقم الحديث ۷۱۶۰ ، صحيح ابن حبان رقم الحديث ۶۳۶۵ ، مجمع الزوائد باب في تواضعه صلی الله عليه وسلم رقم الحديث ۱۴۲۰۹ ، شرح السنّة للبغوي رقم الحديث ۳۶۸۳ ، مسند البزار رقم الحديث ۹۸۰۷ .

(۲) شرح السنّة للبغوي ج ۱۳ ص ۲۴۸ رقم الحديث ۳۶۸۳ . مشكوة المصابيح كتاب الفضائل والشمائل باب في أخلاقه وشمائله صلى الله عليه وسلم الفصل الثالث رقم الحديث ۵۸۳۶(۳۶) ، مجمع الزوائد رقم الحديث ۱۴۲۱۰ ، شعب الايمان رقم الحديث ۵۵۷۲ .

(۳) عَنْ أَنَسٍ ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَكَلَ طَعَامًا لَعِقَ أَصَابِعَهُ الثَّلَاثَ . قَالَ : وَقَالَ : « إِذَا سَقَطَتْ لُقْمَةُ أَحَدِكُمْ فَلْيُمِطْ عَنْهَا الْأَذَى وَلْيَأْكُلْهَا . وَلَا يَدَعْهَا لِلشَّيْطَانِ » ، وَأَمَرَنَا أَنْ نَسْلُتَ الْقَصْعَةَ . قَالَ : « فَإِنَّكُمْ لَا تَدْرُونَ فِي أَيِّ طَعَامِكُمُ الْبَرَكَةُ » . صحيح مسلم كتاب الأشربة باب استحباب لعق الأصابع والقصعة ، وأكل اللقمة الساقطة بعد مسح ما يصيبها من أذى ، وكراهة مسح اليد قبل لعقها رقم الحديث ۱۳۶ (۲۰۳۴) .

نبي عليه السلام خپل ځان اُوچت نه ګڼړل

۱ : د مسلم شريف ، ابوداؤد شريف ، او ترمذي شريف حديث دی : حضرت انس رضي الله عنه فرمايي چې يو کس رسولُ الله صلى الله عليه وسلم ته راغی او ورته وې فرمايل :

يَا خَيْرَ الْبَرِيَّةِ. اې په ټولو مخلوقاتو کې غوره انسانه .

رسولُ الله صلى الله عليه وسلم ورته (د تواضع او اَدب په وجه) اوفرمايل :

ذَاكَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ .

دا (خَيرُ البَرِيّة) حضرت ابراهيم عليه السلام وُ . (۱)

نبي عليه السلام دا خبره د الله جل جلاله د وړاندې د تواضع او د حضرت ابراهيم عليه السلام د اَدب په وجه اوکړه چې هغه خَيْرُ الْبَرِيَّة دی ، حالانکه پيغمبر عليه السلام د ټولو بني آدمو سردار دی . (۲)

۲ . همدا رنګې يو کس نبي عليه السلام ته ووېل :

يَا مُحَمَّدُ يَا سَيِّدَنَا وَابْنَ سَيِّدِنَا، وَخَيْرَنَا وَابْنَ خَيْرِنَا .

اې محمد ، اې زمونږ سرداره او زمونږ د سردار ځويه ، اې په مونږ کې غوره شخصيته ،

---

(۱) عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا خَيْرَ الْبَرِيَّةِ . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ذَاكَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ . صحيح مسلم كتاب الفَضَائِلِ بَابٌ مِنْ فَضَائِلِ إِبْرَاهِيمَ الْخَلِيلِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رقم الحديث ۱۵۰ (۲۳۶۹) ، سنن ابي داؤد كِتَاب السُّنَّةِ بَابٌ فِي التَّخْيِيرِ بَيْنَ الْأَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ رقم الحديث ۴۶۷۲ ، سنن الترمذي أَبْوَابُ تَفْسِيرِ الْقُرْآنِ بَابٌ: وَمِنْ سُورَةِ لَمْ يَكُنْ رقم الحديث ۳۳۵۲ وقَالَ التِرمذي : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ ، مشكوة المصابيح باب المفاخرة الفصل الاول رقم الحديث ۴۸۹۶(۴) ، مسند احمد رقم الحديث ۱۲۸۲۶ .

(۲) (فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَيْ: تَوَاضُعًا لِرَبِّهِ وَأَدَبًا مَعَ جَدِّهِ (ذَاكَ) أَيِ: الْمُشَارُ إِلَيْهِ الْمَوْصُوفُ بِخَيْرِ الْبَرِيَّةِ هُوَ (إِبْرَاهِيمُ عليه السلام) . قَالَ النَّوَوِيُّ رَحِمَهُ اللهُ : فِيهِ وُجُوهٌ . أَحَدُهَا: أَنَّهُ قَالَ هَذَا تَوَاضُعًا وَاحْتِرَامًا لِإِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِخُلَّتِهِ وَأُبُوَّتِهِ وَإِلَّا فَنَبِيُّنَا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا قَالَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " « أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ وَلَا فَخْرَ» . مرقاة المفاتيح شرح مشكاة المصابيح ج ۷ ص ۳۰۷۰ في تشريح رقم الحديث ۴۸۹۶ .

او د غوره شخصيت خُويه .

نو رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته اوفرمايل : اې خلقو ! تقوىٰ په ځان کې پيدا کړئ ، شيطان دې تاسو لره دُهوکه نکړي .

أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللهِ عَبْدُ اللهِ وَ رَسُوْلُهُ ، وَاللهِ مَا أُحِبُّ أَنْ تَرْفَعُوْنِيْ فَوْقَ مَنْزِلَتِي الَّتِيْ أَنْزَلَنِي اللهُ.

زه محمد د عبدالله ځوى يم ، د الله ﷻ بنده او د هغه رسول يم ، قسَم په الله زه دا نه خوښوم چې تاسو ما د هغې مرتبې نه پورته کړئ کومه چې ماته الله ﷻ راکړی . (۱)

د نبي عليه السلام لِباس هم د تواضع وُ

د بخاري شريف حديث دی ، حضرت ابُوبردة ﷺ فرمايي چې حضرت عائشې رضي الله عنها مونږ ته يو څادر او زيگ تار واله تِهبَند رااُويست ، او وې فرمايل :

قُبِضَ رُوْحُ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ هٰذَيْنِ .

د نبي عليه السلام رُوح مبارک په دې دوه کپړو کې قبض شوې وُ . (۲)

يعنی د نبي عليه السلام د وفات په وخت د دوی په بدن مبارک باندې دا دوه کپړې وی .

---

(۱) عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ﷺ ، أَنَّ رَجُلًا قَالَ : يَا مُحَمَّدُ يَا سَيِّدَنَا وَابْنَ سَيِّدِنَا ، وَخَيْرَنَا وَابْنَ خَيْرِنَا . فَقَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : يَا أَيُّهَا النَّاسُ عَلَيْكُمْ بِتَقْوَاكُمْ ، لَا يَسْتَهْوِيَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللهِ عَبْدُ اللهِ وَ رَسُوْلُهُ ، وَاللهِ مَا أُحِبُّ أَنْ تَرْفَعُوْنِيْ فَوْقَ مَنْزِلَتِي الَّتِيْ أَنْزَلَنِي اللهُ . مسند احمد مخرجا رقم الحديث ۱۲۵۵۱ ، و رقم الحديث ۱۳۵۹۶ ، السنن الكبرى للنسائي رقم الحديث ۱۰۰۰۶ ، و رقم الحديث ۱۰۰۰۷ ، الآداب للبيهقي رقم الحديث ۳۱۰ ، كنز العمال رقم الحديث ۸۳۴۲ ، وجَوَّدَ اسناده الشوكاني في الفتح الرباني ۱/۳۳۶ ، و صحح اسناده احمد شاكر في عمدة التفسير ۱/ ۶۱۱ .

(۲) عَنْ أَبِيْ بُرْدَةَ ﷺ . قَالَ : أَخْرَجَتْ إِلَيْنَا عَائِشَةُ كِسَاءً وَ إِزَارًا غَلِيْظًا . فَقَالَتْ : قُبِضَ رُوْحُ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ هٰذَيْنِ . صحيح البخاري كِتَابُ اللِّبَاسِ بَابُ الأَكْسِيَةِ وَالخَمَائِصِ رقم الحديث ۵۸۱۸ .

وفي رواية : عَنْ أَبِيْ بُرْدَةَ ﷺ . قَالَ : دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ رضي الله عنها . فَأَخْرَجَتْ إِلَيْنَا إِزَارًا غَلِيْظًا مِمَّا يُصْنَعُ بِالْيَمَنِ ، وَكِسَاءً مِنَ الَّتِيْ يُسَمُّوْنَهَا الْمُلَبَّدَةَ . قَالَ : فَأَقْسَمَتْ بِاللهِ إِنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُبِضَ فِيْ هٰذَيْنِ الثَّوْبَيْنِ . صحيح مسلم كتاب اللِّبَاسِ وَالزِّيْنَةِ بَابُ التَّوَاضُعِ فِي اللِّبَاسِ.... رقم الحديث ۲۴(۲۰۸۰) .

Scanned with CamScanner

نبي علیه السلام به په تواضع سره تللو

نبي علیه السلام به ډیر په تواضع سره تللو ، د صحابه کرامو سره به یو ځای تللو ، او د هغوی نه به مخکې نه تللو .

د ابوداؤد شریف حدیث دی :

مَا رُئِيَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُ مُتَّكِئًا قَطُّ . وَلَا يَطَأُ عَقِبَهُ رَجُلَانِ .

هیڅ کله نبي علیه السلام داسې ندې لیدل شوی چې تکیه وهلو سره خوراک کوي ، او نه داسې لیدل شوی چې دوه کسانو ته مخکې وي . (۱)

(یعنی د خلقو نه به مخکې یواځې نه تللو ، بلکه د هغوی سره به یو ځای تللو ، او یا به د هغوی شاته روان ؤ) . (۲)

لهذا انسان ته په کار دي چې د خپلو ملګرو او مُعتقدینو سره یو ځای روان وي ، دا مناسب ندي چې نور خلق دده شاته روان وي او دا ځانله د هغوی مخکې روان وي ، ځکه په دې سره په انسان کې تکبّر پیدا کیږي ، بلکه یاخو مکمل داسې ځان له تلل په کار دي چې دده پسې شاته بل هیڅوک نه وي ، او که نور خلق ورسره وي نو دا دې د هغوی سره یو ځای روان وي . (۳)

د نبي ﷺ په بالخت او بِستره کې د مالوچو په ځای د قجورو پُوستکي وو

۱ . د مسلم شریف او ابوداؤد شریف حدیث دی ، حضرت عائشه رضي الله عنها فرمایي :

كَانَ وِسَادَةُ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّتِيْ يَتَّكِئُ عَلَيْهَا مِنْ أَدَمٍ حَشْوُهَا لِيْفٌ .

(۱) سنن ابي داؤد كِتَابُ الأَطْعِمَةِ بَابُ مَا جَاءَ فِي الأَكْلِ مُتَّكِئًا رقم الحديث ۳۷۷۰ قال الالباني: صحيح . مسند احمد مخرجا رقم الحديث ۶۵۴۹ ، مصنف ابن ابي شيبة رقم الحديث ۲۵۸۱۴ ، شعب الايمان رقم الحديث ۵۵۷۰ ، مشكاة المصابيح كِتَابُ الأَطْعِمَةِ الفَصْلُ الثَّانِي رقم الحديث ۴۲۱۲(۵۴) ، كنزالعمال رقم الحديث ۱۸۱۸۶ .

(۲) (وَلَا يَطَأُ عَقِبَهُ رَجُلَانِ) : أَيْ لَا يَمْشِي قُدَّامَ القَوْمِ . بَلْ يَمْشِي فِي وَسَطِ الجَمْعِ ، أَوْ فِي آخِرِهِمْ تَوَاضُعًا . مرقاة المفاتيح ج۷ ص ۲۷۱۵ في تشريح حديث ۴۲۱۲ .

(۳) اصلاحي خطبات ج۵ ص ۳۲ .

Scanned with CamScanner

رسولُ الله صلی الله علیه وسلم به چې په کومه تکیه باندې ډډه وهله هغه د څرمنې وه، دننه په کې د قجورو پوستکي وو. (۱)

(یعنې مالوچ په کې نه وو بلکه د مالوچو په ځای د قجورو پُوستکو نه ډکه شوې وه).

۳. په مسلم شریف کې دا حدیث هم ذکر دی، حضرت عائشه رَضِيَ اللهُ عَنْهَا فرمایي:

إِنَّمَا كَانَ فِرَاشُ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّذِيْ يَنَامُ عَلَيْهِ أَدَمًا حَشْوُهُ لِيْفٌ.

بیشکه رسولُ الله صلی الله علیه وسلم به چې په کومه بِستره اُوده کیدو هغه د څرمنې وه او دننه په کې د قجورو پوستکي وو. (۲)

۳. د نبي علیه السلام پُوزکي (چټائي) هم د قجورو د پوستکو نه جوړه شوې وه:

په بخاري شریف کې اُوږد حدیث ذکر دی، حضرت عُمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فرمایي .... زه رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ته ورغلم، هغوی د قجورو د پوستکو نه په جوړ شوي پُوزکي (چټائي) باندې پروت ؤ، د دوی د جِسم او پوزکي په مینځ کې بل هیڅ څیز نه ؤ، د سَر د لاندې یې د څرمنې تکیه وه چې دننه د قجورو د پوستکو نه ډکه شوې وه، خپو طرف ته یې د اُونې ډیرې پاڼې پرتې وې (په کومو باندې چې څرمن رَنګ کولې شي)، او سَر طرف ته یې د څرمنې مشکیزه زوړَنده وه.

ما چې د نبي علیه السلام په اَړخ مبارک باندې د پُوزکي نخې اُولیدې نو ما اُوژړل، رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ راته اُوفرمایل: ولې ژاړې؟ ما ورته وویل:

اې د الله رسوله! کِسرٰی او قیصر ته د دُنیا هر قِسمه آرام و راحت حاصل دی او تاسو خو د الله رسول یَې (نو د الله جَلَّ جَلَالُهُ نه دُعا اُوغواړئ چې هغه فراخي راولي).

نبي علیه السلام ورته اوفرمایل:

---

(۱) صحیح مسلم کتاب اللِّبَاسِ وَالزِّيْنَةِ بَابُ التَّوَاضُعِ فِي اللِّبَاسِ، وَالِاقْتِصَارِ عَلَى الْغَلِيْظِ مِنْهُ وَالْيَسِيْرِ فِي اللِّبَاسِ وَالْفِرَاشِ وَغَيْرِهِمَا.... رقم الحدیث ۳۷ (۲۰۸۲)، سنن ابی داؤد کِتَابُ اللِّبَاسِ بَابٌ فِي الْفُرُشِ رقم الحدیث ۴۱۴۶.

(۲) صحیح مسلم کتاب اللِّبَاسِ وَالزِّيْنَةِ بَابُ التَّوَاضُعِ فِي اللِّبَاسِ، وَالِاقْتِصَارِ عَلَى الْغَلِيْظِ مِنْهُ وَالْيَسِيْرِ فِي اللِّبَاسِ وَالْفِرَاشِ وَغَيْرِهِمَا.... رقم الحدیث ۳۸ (۲۰۸۲)، سنن الترمذي باب ماجاء في فراش النبي صلى الله عليه وسلم رقم الحدیث ۱۷۶۱، شعب الایمان رقم الحدیث ۵۸۷۸، شرح السنّة للبغوي رقم الحدیث ۳۱۲۲ باب الفراش.

Scanned with CamScanner

أَمَا تَرْضٰى أَنْ تَكُوْنَ لَهُمُ الدُّنْيَا وَلَنَا الآخِرَةُ ؟

آيا ته په دې راضي نه يې چې د هغوی په حصه کې دُنيا ده او زمونږ په حصه کې آخرت دی ؟ . (۱)

نبي عليه السلام به په کور کې هم کار کولو

۱ . د بخاري شريف حديث دی، (مشهورتابعي) حضرت اسود رَحِمَهُ اللهُ فرمايي:

ما د حضرت عائشې رَضِيَ اللهُ عَنْهَا نه پوښتنه اوکړه چې نبي عليه السلام به په کوز کې څه کار کولو ؟ حضرتِ عائشې رَضِيَ اللهُ عَنْهَا راته اوفرمايل:

كَانَ يَكُوْنُ فِيْ مِهْنَةِ أَهْلِهِ _ تَعْنِيْ خِدْمَةَ أَهْلِهِ _ فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلٰوةُ خَرَجَ إِلَى الصَّلٰوةِ.

نبي عليه السلام به دُ خپل کور واله وُ خدمت کې (يعنی د هغوی سره په کورني کارونو کې مدد کولو د پاره) مشغول وُ، چې کله به د مونځ وخت راغی نو مانځه ته به اُووت. (۲)

---

(۱) قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: .... وَإِنَّهُ لَعَلٰى حَصِيْرٍ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ شَيْءٌ، وَتَحْتَ رَأْسِهِ وِسَادَةٌ مِنْ أَدَمٍ حَشْوُهَا لِيْفٌ، وَإِنَّ عِنْدَ رِجْلَيْهِ قَرَظًا مَصْبُوْبًا، وَعِنْدَ رَأْسِهِ أَهَبٌ مُعَلَّقَةٌ. فَرَأَيْتُ أَثَرَ الْحَصِيْرِ فِيْ جَنْبِهِ. فَبَكَيْتُ، فَقَالَ: « مَا يُبْكِيْكَ ؟ » فَقُلْتُ: يَا رَسُوْلَ اللهِ إِنَّ كِسْرٰى وَقَيْصَرَ فِيْمَا هُمَا فِيْهِ، وَأَنْتَ رَسُوْلُ اللهِ. فَقَالَ: « أَمَا تَرْضٰى أَنْ تَكُوْنَ لَهُمُ الدُّنْيَا وَلَنَا الآخِرَةُ ؟ . صحيح البخاري كِتَابُ تَفْسِيْرِ الْقُرْآنِ بَابُ {تَبْتَغِيْ مَرْضَاةَ أَزْوَاجِكَ} رقم الحديث ۴۹۱۳، ورقم الحديث ۲۴۶۸ كِتَابُ الْمَظَالِمِ وَالْغَصْبِ بَابُ الْغُرْفَةِ وَالْعُلِّيَّةِ الْمُشْرِفَةِ وَغَيْرِ الْمُشْرِفَةِ فِي السُّطُوْحِ وَغَيْرِهَا، ورقم الحديث ۵۱۹۱ كِتَابُ النِّكَاحِ بَابُ مَوْعِظَةِ الرَّجُلِ ابْنَتَهُ لِحَالِ زَوْجِهَا، ورقم الحديث ۵۸۳۲ كِتَابُ اللِّبَاسِ بَابُ مَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَجَوَّزُ مِنَ اللِّبَاسِ وَالْبُسْطِ. صحيح مسلم كِتَابُ الطَّلَاقِ بَابٌ فِي الْإِيلَاءِ، وَاعْتِزَالِ النِّسَاءِ، وَتَخْيِيْرِهِنَّ. رقم الحديث ۳۱(۱۴۷۹).

(۲) عَنِ الْأَسْوَدِ، قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا مَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْنَعُ فِيْ بَيْتِهِ ؟ قَالَتْ: كَانَ يَكُوْنُ فِيْ مِهْنَةِ أَهْلِهِ _ تَعْنِيْ خِدْمَةَ أَهْلِهِ _ فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلٰوةُ خَرَجَ إِلَى الصَّلٰوةِ. صحيح البخاري كِتَابُ الْأَذَانِ بَابٌ: مَنْ كَانَ فِيْ حَاجَةِ أَهْلِهِ فَأُقِيْمَتِ الصَّلَاةُ فَخَرَجَ رقم الحديث ۶۷۶، ورقم الحديث ۵۳۶۳ كِتَابُ النَّفَقَاتِ بَابُ خِدْمَةِ الرَّجُلِ فِيْ أَهْلِهِ، ورقم الحديث ۶۰۳۹ كِتَابُ الْأَدَبِ بَابٌ: كَيْفَ يَكُوْنُ الرَّجُلُ فِيْ أَهْلِهِ. سنن الترمذي رقم الحديث ۲۴۸۹، مشكوة المصابيح كتاب الْفَضَائِلِ وَالشَّمَائِلِ بَابٌ فِيْ أَخْلَاقِهِ وَشَمَائِلِهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وسلم الْفَصْلُ الأول رقم الحديث ۵۸۱۶(۱۶).

Scanned with CamScanner

فائده : په دې حديث کې حضرت عائشې رَضِيَ اللهُ عَنْهَا په خپله تشريح اوکړه چې د کور واله کوم خلق به د خدمت مستحق وو نبي عليه السلام به د هغوی خدمت کولو ، او په کور کې به چې کوم کارونه هغه به يې کولو ، لکه چيلی لوشل ، خپلې څپلی ګنډل ، خپلو کپړو ته پيوند لګول وغيره . (۱)

۲ . په يو بل حديث کې پوره تشريح موجود ده ، چې يو سړي د حضرت عائشې رَضِيَ اللهُ عَنْهَا نه پوښتنه اوکړه : آيا رسولُ الله صلی الله عليه وسلم به په کور کې کار کولو ؟
حضرت عائشې رَضِيَ اللهُ عَنْهَا ورته اوفرمايل :

نَعَمْ ، كَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْصِفُ نَعْلَهُ ، وَيَخِيْطُ ثَوْبَهُ ، وَيَعْمَلُ فِيْ بَيْتِهِ كَمَا يَعْمَلُ أَحَدُكُمْ فِيْ بَيْتِهِ .

آو ، رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ به خپلې څپلی په خپله ګنډلی ، خپلې (نوې يا زړې) کپړې به يې په خپله ګنډلی ، او په خپل کور کې به يې داسې کار کولو لکه څرنګې چې په تاسو کې يو کس په خپل کور کې کار کوي . (۲)

۳ . په احاديثو کې دا هم ذکر دي چې حضرت عائشې رَضِيَ اللهُ عَنْهَا په جواب کې اوفرمايل :
كَانَ بَشَرًا مِنَ الْبَشَرِ يَفْلِيْ ثَوْبَهُ ، وَيَحْلُبُ شَاتَهُ ، وَيَخْدُمُ نَفْسَهُ . (۳)

---

(۱) مظاهر حق ج۹ .

(۲) سَأَلَ رَجُلٌ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا : هَلْ كَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْمَلُ فِيْ بَيْتِهِ شَيْئًا ؟ قَالَتْ : نَعَمْ ، كَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْصِفُ نَعْلَهُ ، وَيَخِيْطُ ثَوْبَهُ ، وَيَعْمَلُ فِيْ بَيْتِهِ كَمَا يَعْمَلُ أَحَدُكُمْ فِيْ بَيْتِهِ . مسند احمد مخرجا رقم الحديث رقم الحديث ۲۵۳۴۲ ، ورقم الحديث ۱۱۲۸۹ ، ورقم الحديث ۳۶۷۵ .

(۳) عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا ، قَالَتْ : سُئِلَتْ مَا كَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْمَلُ فِيْ بَيْتِهِ ؟ قَالَتْ : كَانَ بَشَرًا مِنَ الْبَشَرِ يَفْلِيْ ثَوْبَهُ ، وَيَحْلُبُ شَاتَهُ ، وَيَخْدُمُ نَفْسَهُ . مسند احمد مخرجا رقم الحديث رقم الحديث ۲۶۱۹۴ ، الادب المفرد مخرجا رقم الحديث ۵۴۱ باب ما يعمل الرجل في بيته ، صحيح ابن حبان رقم الحديث ۵۶۷۵ ، شرح السنّة للبغوي رقم الحديث ۳۶۷۶ ، مشكوة المصابيح كتاب الفَضَائِل وَالشَّمَائِل بَابٌ فِيْ أَخْلَاقِهِ وَشَمَائِلِهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسلم الْفَصْلُ الثَّانِيْ رقم الحديث ۵۸۲۲ (۲۲).

Scanned with CamScanner

نبي علیه السلام هم د نورو انسانانو په شان انسان وُ ، خپلې کپړې به یې په خپله کتلې (چې څه ضَرَري څیز خو په کې نشته) ، خپلې چیلۍ به یې په خپله لوَشلې ، او خپل (ذاتي) خدمت به یې په خپله کولو (بل چاته به یې د خپل ذاتي کار حُکم نه کولو) .

نوټ : د نبي علیه السلام په بدن کې سپږې نه کیدلې ، مچ او ماشي هم ورته تکلیف ندې ورکړی خو بیا به هم نبي علیه السلام اِحتیاطًا خپلې کپړې کتلې چې څه ضَرَري څیز خو په کې نشته .

حضرت عائشې رَضِيَ اللهُ عَنْهَا چې کله دا اُوفرمایل چې " هغه د نورو انسانانو په شان انسان وُ " نو په دې کې یې د کافرانو په عقیده باندې هم رَد اوکړو چې هغوی د پیغمبرۍ سره دا کارونه منافي گڼل ، او دا به یې ویل چې : " پیغمبر به د بادشاهانو په شان ژوند تیروي د عامو خلقو په شان کارونه به نه کوي " نو حضرت عائشې رَضِيَ اللهُ عَنْهَا ورباندې رَد اوکړو چې نبي علیه السلام د نورو انسانانو په شان انسان وُ خو الله تعالی ورته د نبوّت شرافت ورکړې وُ او د تواضع په وجه یې د عامو خلقو سره یو شان ژوند تیرولو . (۱)

نبي علیه السلام به قجورې ځان له په خپله صفا کولې

د ابوداؤد شریف حدیث دی ، حضرت انس رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فرمایي :

أُتِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِتَمْرٍ عَتِيقٍ فَجَعَلَ يُفَتِّشُهُ يُخْرِجُ السُّوسَ مِنْهُ .

---

(۱) (يَفْلِي ثَوْبَهُ) أَيْ: يَنْظُرُ فِي الثَّوْبِ هَلْ فِيهِ شَيْءٌ مِنَ الْقَمْلِ ؟ وَهُوَ لَا يُنَافِي مَا رُوِيَ : مِنْ أَنَّ الْقَمْلَ لَمْ يَكُنْ يُؤْذِيهِ . وَقَالَ شَارِحٌ أَيْ: يَلْتَقِطُ الْقَمْلَ ... قَالَ الطِّيبِيُّ رَحِمَهُ اللهُ . قَوْلُهَا : " كَانَ بَشَرًا " تَمْهِيدًا لِمَا بَعْدَهُ . لِأَنَّهُ لَمَّا رَأَتْ مِنِ اعْتِقَادِ الْكُفَّارِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَلِيقُ بِمَنْصِبِهِ أَنْ يَفْعَلَ مَا يَفْعَلُ غَيْرُهُ مِنْ عَامَّةِ النَّاسِ وَجَعَلُوهُ كَالْمُلُوكِ . فَإِنَّهُمْ يَتَرَفَّعُونَ عَنِ الْأَفْعَالِ الْعَادِيَةِ الدَّنِيَّةِ تَكَبُّرًا . كَمَا حَكَى اللهُ تَعَالَى عَنْهُمْ فِي قَوْلِهِ : {مَالِ هٰذَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَمْشِي فِي الْأَسْوَاقِ} [الفرقان آية ۷] ، فَقَالَتْ : إِنَّهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ خَلْقًا مِنْ خَلْقِ اللهِ تَعَالَى ، وَ وَاحِدًا مِنْ أَوْلَادِ آدَمَ . شَرَّفَهُ اللهُ بِالنُّبُوَّةِ . وَكَرَّمَهُ بِالرِّسَالَةِ . وَكَانَ يَعِيشُ مَعَ الْخَلْقِ بِالْخُلُقِ . وَمَعَ الْحَقِّ بِالصِّدْقِ . فَيَفْعَلُ مِثْلَ مَا فَعَلُوا ، وَيُعِينُهُمْ فِي أَفْعَالِهِمْ تَوَاضُعًا وَإِرْشَادًا لَهُمْ إِلَى التَّوَاضُعِ . وَ رَفْعِ التَّرَفُّعِ . وَتَبْلِيغِ الرِّسَالَةِ مِنَ الْحَقِّ إِلَى الْخَلْقِ ، كَمَا أُمِرَ . قَالَ تَعَالَى : { قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَى إِلَيَّ } [الكهف آية ۱۱۰] . مرقاة المفاتيح ج۹ ص ۳۷۱۷ في تشريح حديث حديث ۵۸۲۲(۲۲).

Scanned with CamScanner

نبي علیه السلام ته زړې قجورې راوړې شوی (چې په هغې کې چینجي وو) ، دوی هغه په صحیح طریقې سره کتلی ، او د هغې نه یې چینجي ویستل (او صفا کولې یی) . (۱)

نبي علیه السلام په خپله ممانړې راشوکولی ، او ګډې یې هم څرولی

۱ . د بخاري شریف او مسلم شریف حدیث دی ، حضرت جابر بن عبد الله رضي الله عنهما فرمایي چې (یو ځل) مونږ د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره (په سفر کې) وو ، مونږ به ممانړې راشوکولی ، نبي علیه السلام به فرمائیل :

په دې کې چې کومې تورې دي هغه راشوکوئ ځکه هغه ډیرې خوندورې دي .

صحابه کرامو د نبي علیه السلام نه پوښتنه اوکړه :

أَكُنْتَ تَرْعَى الْغَنَمَ ؟ آیا تاسو ګډې څرولي دي ؟

نبي علیه السلام اوفرمایل :

وَهَلْ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا وَقَدْ رَعَاهَا . هر یو نبي ګډې څرولي دي . (۲)

۲ . د بخاري په یو حدیث کې دا هم دي چې نبي عليه السلام (صحابه کرامو ته) اوفرمایل :

---

(۱) سنن ابي داؤد كِتَابُ الْأَطْعِمَةِ بَابٌ فِي تَفْتِيشِ التَّمْرِ الْمُسَوَّسِ عِنْدَ الْأَكْلِ رقم الحديث ۳۸۳۲ قال الالباني: صحيح. السنن الكبرى للبيهقي رقم الحديث ۱۴۶۳۴ باب ماجاء في تفتيش التمر عند الأكل ، شعب الايمان رقم الحديث ۵۴۹۴ .

وفي رواية : إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُؤْتَى بِالتَّمْرِ فِيهِ دُودٌ . فَجَعَلَ يُفَتِّشُهُ يُخْرِجُ السُّوسَ مِنْهُ . سنن ابي داؤد كِتَابُ الْأَطْعِمَةِ بَابٌ فِي تَفْتِيشِ التَّمْرِ الْمُسَوَّسِ عِنْدَ الْأَكْلِ رقم الحديث ۳۸۳۳ قال الالباني: صحيح. كنز العمال رقم الحديث ۱۸۱۸۹ ، السنن الكبرى رقم الحديث ۱۴۶۳۵ ، شعب الايمان رقم الحديث ۵۴۹۵ .

(۲) عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا ، قَالَ : كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَجْنِي الْكَبَاثَ ، وَإِنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ: « عَلَيْكُمْ بِالْأَسْوَدِ مِنْهُ ، فَإِنَّهُ أَطْيَبُهُ » قَالُوا: أَكُنْتَ تَرْعَى الْغَنَمَ ؟ قَالَ : « وَهَلْ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا وَقَدْ رَعَاهَا » . صحيح البخاري كِتَابُ أَحَادِيثِ الْأَنْبِيَاءِ بَابُ (يَعْكُفُونَ عَلَى أَصْنَامٍ لَهُمْ) رقم الحديث ۳۴۰۶ ، و رقم الحديث ۵۴۵۳ كِتَابُ الْأَطْعِمَةِ بَابُ الْكَبَاثِ ، وَهُوَ ثَمَرُ الْأَرَاكِ ، صحيح مسلم بَابُ فَضِيلَةِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْكَبَاثِ رقم الحديث ۱۶۳ (۲۰۵۰) ، مشكوة المصابيح كتاب الاطعمة رقم الحديث ۴۱۸۶ (۲۸) .

(اَلْكَبَاثُ) ثمر الأراك يشبه التين يأكله الناس وغيرهم . تعليق مصطفى البغا على صحيح البخاري .

Scanned with CamScanner

مَا بَعَثَ اللهُ نَبِيًّا إِلَّا رَعَى الْغَنَمَ .

الله تعالی چې هر نبي راليږلی دی نو هغه ګډې څرولي دي .

صحابه کرامو د نبي عليه السلام نه پوښتنه اوکړه : (اې د الله رسوله !) تاسو هم ګډې څرولي دي ؟

پيغمبر عليه السلام ورته اوفرمايل : نَعَمْ، كُنْتُ أَرْعَاهَا عَلَى قَرَارِيطَ لِأَهْلِ مَكَّةَ .

آو ، ما هم د اهلِ مکهٔ واله د پاره د يو څو قيراطو په بدل کې ګډې څرولي دي . (۱)

د ګډو څرولو حکمت

په پيغمبرانو باندې د ګډو څرولو حِکمت دادی چې په دوی کې صبر او شفقت پيدا شي، ځکه چې کله دوی د ګډو څرولو په مشقت باندې صبر اوکړي ، د دَرِنده ګانو نه يې محفوظې کړي ، د دوی مختلف طبعيتونه ورته معلوم شي ، د دوی يو ځای والې او جداوالې ورته معلوم شي ، د دوی اُولړه او تَنده معلومه کړي ، د يوې چراه ګاه نه يې بلې چراګاه ته نقل کړي نو بيا چې کله دا پيغمبران خپل اُمت ته د دِين دعوت ورکوي او د خلقو د طرفه دوی ته کوم تکليفونه رسي نو هغه په آسانه برداشت کوي ، ځکه د مخکې نه دې سره عادت شوي وي .

نبي عليه السلام به هم د اهلِ مکهٔ د پاره په مزدورۍ باندې ګډې څرولې ، هره ورځ به يې ورته يو يو قِيراط ورکول ، او يو قيراط د دِرهم شپږمه حصه وي .

په نبي عليه السلام کې دومره تواضع وه چې صحابه کرامو ته يې اوفرمايل چې ما هم د اهلِ مکهٔ د پاره د مياشتې په يو څو قيراطونو باندې ګډې څرولې . (۲)

---

(۱) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : « مَا بَعَثَ اللهُ نَبِيًّا إِلَّا رَعَى الغَنَمَ » ، فَقَالَ أَصْحَابُهُ : وَأَنْتَ ؟ فَقَالَ : « نَعَمْ ، كُنْتُ أَرْعَاهَا عَلَى قَرَارِيطَ لِأَهْلِ مَكَّةَ » . صحيح البخاري كِتَابُ الإِجَارَةِ بَابُ رَعْيِ الغَنَمِ عَلَى قَرَارِيطَ رقم الحديث ۲۲۶۲ ، مشكوة المصابيح باب الاجارة الفصل الاول رقم الحديث ۲۹۸۳(۳) .

(۲) (إِلَّا رَعَى الْغَنَمَ) قَالَ الْمُظْهِرُ : عِلَّةُ رَعْيِهِمُ الْغَنَمَ أَنَّهُمْ إِذَا خَالَطُوا الْغَنَمَ زَادَ لَهُمُ الْحِلْمُ وَالشَّفَقَةُ ، فَإِنَّهُمْ إِذَا صَبَرُوا عَلَى مَشَقَّةِ رَعْيِهَا وَدَفَعُوا عَنْهَا السَّبُعَ الضَّارِيَةَ وَالْيَدَ الْخَاطِفَةَ وَعَلِمُوا اخْتِلَافَ طِبَاعِهَا ←←←←

نبي ﷺ د مسجد نبوي جوړولو په وخت پخپله خښتې او کاڼي راوړل

د نبي علیه السلام مدینې منوّرې ته د هجرت واقعه په بخاري شریف کې په تفصیل سره ذکر ده ، د هغې په آخر کې ذکر دي چې کله رسولُ الله صلی الله علیه وسلم مدینې منوّرې ته راغی ، په سوَرلۍ (اُوښه) باندې سور ؤ ، نور مسلمانان هم ورسره وو ، آخِر د نبي علیه السلام سوَرلي په هغه ځای باندې کیناسته چیرته چې اوس مسجد نبوي دی ، په دې ځای کې به په دغه ورځو کې څه مسلمانانو مونځونه کول ، دا ځای د سُهیل رضي الله عنه او سهل رضي الله عنه د دوه یتیمانو هلکانو ؤ ، دا د دوی د قجررو اُوچولو (او ذخیره کولو) ځای ؤ ، دا دواړه یتیمان د حضرت اسعد بن زُراره رضي الله عنه په پَرورَش کې وو .

کله چې د رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اُوښه په دې ځای باندې کیناسته نو دوی او فرمایل :

هٰذَا إِنْ شَاءَ اللهُ الْمَنْزِلُ . اِن شاءالله همدا د قِیام ځای دی .

بیا رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دا دوه یتیمان هلکان راأوغوښتل او د دوی نه یې دا ځای په قیمت باندې اخیستل اوغوښتل ددې د پاره چې په دې ځای باندې جُمات جوړ کړي ، دواړو هلکانو ورته وویل :

مونږ دا په تاسو باندې نه خرڅوو بلکه همداسې یې درته (بغیر د قیمت نه) هِبه کوو .

نبي علیه السلام د هِبې په طور ددې ځای قبلولو نه اِنکار اوکړو بلکه دا زمکه یې ورنه په قیمت واخیسته او بیا یې وریاندې جُمات جوړ کړو .

وَطَفِقَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْقُلُ مَعَهُمُ اللَّبِنَ فِيْ بُنْيَانِهِ .

←←← وَعَلٰى جَمْعِهَا مَعَ تَفَرُّقِهَا فِي الْمَرْعٰى وَالْمَشْرَبِ وَعَرَفُوْا ضَعْفَهَا وَاحْتِيَاجَهَا إِلَى النَّقْلِ مِنْ مَرْعًى إِلٰى مَرْعًى وَمِنْ مَسْرَحٍ إِلٰى مَسْرَحٍ عَرَفُوْا مُخَالَطَةَ النَّاسِ مَعَ اخْتِلَافِ أَصْنَافِهِمْ وَطِبَاعِهِمْ وَقِلَّةِ عُقُوْلِ بَعْضِهِمْ . وَرَانَتَهَا فَصَبَرُوْا عَلٰى لُحُوْقِ الْمَشَقَّةِ مِنَ الْأُمَّةِ إِلَيْهِمْ . فَلَا تَنْفِرُ طِبَاعُهُمْ وَلَا تَمَلُّ نُفُوْسُهُمْ بِدَعْوَتِهِمْ إِلَى الدِّيْنِ لِاعْتِيَادِهِمُ الضَّرَرَ وَالْمَشَقَّةَ . وَعَلٰى هٰذَا شَأْنُ السُّلْطَانِ مَعَ الرَّعِيَّةِ ..... فَإِنَّهُ قَالَ هٰذَا الْقَوْلَ تَوَاضُعًا لِلّٰهِ تَعَالٰى وَتَصْرِيْحًا بِمِنَّتِهِ عَلَيْهِ . مرقاة المفاتيح ج ۵ ص ۱۹۹۱ في تشريح حديث ۲۹۸۳ .

Scanned with CamScanner

ددې تعمیر په وخت به رسولُ اللّٰه صلی الله علیه وسلم پخپله د صحابه کرامو سره کچه خښتې (او کانړي) راوړل.

او د راوړلو په وخت یې څه اشعار هم ویل.(۱)

نبي علیه السلام د غزوه خندق په وخت پخپله خاورې وړلی

حضرت براء رضي الله عنه فرمایي:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْقُلُ التُّرَابَ يَوْمَ الْخَنْدَقِ حَتَّى أَغْمَرَ بَطْنَهُ، أَوِ اغْبَرَّ بَطْنُهُ.

نبي علیه السلام به د غزوه خندق په ورځ (یعنی د خندق کنستلو په وخت) خاورې وړلی، تر دې چې د دوی خیټه مبارکه په خاورو باندې ګرد جنه شوه.

او څه اشعار یې ویل.(۲)

---

(۱) ..... ثُمَّ رَكِبَ رَاحِلَتَهُ، فَسَارَ يَمْشِي مَعَهُ النَّاسُ حَتَّى بَرَكَتْ عِنْدَ مَسْجِدِ الرَّسُولِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ، وَهُوَ يُصَلِّي فِيهِ يَوْمَئِذٍ رِجَالٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، وَكَانَ مِرْبَدًا لِلتَّمْرِ، لِسُهَيْلٍ وَسَهْلٍ غُلاَمَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي حَجْرِ أَسْعَدَ بْنِ زُرَارَةَ رضي الله عنه، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ بَرَكَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ: «هَذَا إِنْ شَاءَ اللهُ الْمَنْزِلُ». ثُمَّ دَعَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْغُلاَمَيْنِ فَسَاوَمَهُمَا بِالْمِرْبَدِ، لِيَتَّخِذَهُ مَسْجِدًا، فَقَالاَ: لاَ، بَلْ نَهَبُهُ لَكَ يَا رَسُولَ اللهِ، فَأَبَى رَسُولُ اللهِ أَنْ يَقْبَلَهُ مِنْهُمَا هِبَةً حَتَّى ابْتَاعَهُ مِنْهُمَا، ثُمَّ بَنَاهُ مَسْجِدًا، وَطَفِقَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْقُلُ مَعَهُمُ اللَّبِنَ فِي بُنْيَانِهِ وَيَقُولُ، وَهُوَ يَنْقُلُ اللَّبِنَ: "هَذَا الْحِمَالُ لاَ حِمَالَ خَيْبَرْ، هَذَا أَبَرُّ رَبَّنَا وَأَطْهَرْ، وَيَقُولُ: اَللَّهُمَّ إِنَّ الأَجْرَ أَجْرُ الآخِرَهْ، فَارْحَمِ الأَنْصَارَ وَالْمُهَاجِرَهْ". صحیح البخاري كتاب مناقب الأنصار بَابُ هِجْرَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ رقم الحدیث ۳۹۰۶، مصنف عبدالرزاق الصنعاني رقم الحدیث ۹۷۴۳، شرح السنّة للبغوي رقم الحدیث ۳۷۶۳.

(۲) عَنِ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْقُلُ التُّرَابَ يَوْمَ الْخَنْدَقِ حَتَّى أَغْمَرَ بَطْنَهُ، أَوِ اغْبَرَّ بَطْنُهُ، يَقُولُ:

وَاللهِ لَوْلاَ اللهُ مَا اهْتَدَيْنَا ✡ وَلاَ تَصَدَّقْنَا وَلاَ صَلَّيْنَا

فَأَنْزِلَنْ سَكِينَةً عَلَيْنَا ✡ وَثَبِّتِ الأَقْدَامَ إِنْ لاَقَيْنَا

إِنَّ الأُلَى قَدْ بَغَوْا عَلَيْنَا ✡ إِذَا أَرَادُوا فِتْنَةً أَبَيْنَا

وَرَفَعَ بِهَا صَوْتَهُ: «أَبَيْنَا أَبَيْنَا». صحیح البخاري كِتَابُ الْمَغَازِي بَابُ غَزْوَةِ الْخَنْدَقِ وَهِيَ الأَحْزَابُ رقم الحدیث ۴۱۰۴، صحیح مسلم رقم الحدیث ۱۲۵(۱۸۰۳) كِتَابُ الْجِهَادِ وَالسِّيَرِ بَابُ غَزْوَةِ الأَحْزَابِ وَهِيَ الْخَنْدَقُ، مشكاة المصابيح باب البيان والشعر الفصل الاول رقم الحدیث ۴۷۹۲(۱۰)، شرح السنّة للبغوي رقم الحدیث ۳۷۹۲.

نبي عليه السلام د ګډ پَخولو د پاره پخپله لرګي راجمع کړل

يو ځل رسولُ الله صلى الله عليه وسلم په سفر کې وُ ، صحابه کرامو رضي الله عنهم ته يې حکم اوکړو چې يو ګډ ذبح کړئ .

يو صحابي ووېل : په ما باندې ګډ حلالول شو (يعنى زه به ګډ حلال کړم) .

بل ووېل : زه به ورنه څرمن اُوباسم . بل ووېل : زه به يې پوخ کړم .

رسولُ الله صلى الله عليه وسلم اوفرمايل :

وَعَلَيَّ جَمْعُ الْحَطَبِ .

او په ما باندې لرګي راجمع کول شو (يعنى زه به ورله لرګي راجمع کړم) .

صحابه کرامو رضي الله عنهم ورته اوفرمايل : د کار د پاره مونږ کافي يو (تاسو ته د کار کولو ضرورت نشته) . نبي عليه السلام ورته اوفرمايل :

عَلِمْتُ أَنَّكُمْ تَكْفُوْنَنِيْ وَلٰكِنْ أَكْرَهُ أَنْ أَتَمَيَّزَ عَلَيْكُمْ، وَإِنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ وَتَعَالىٰ يَكْرَهُ مِنْ عَبْدِهٖ أَنْ يَرَاهُ مُتَمَيِّزًا بَيْنَ أَصْحَابِهٖ .

ماته معلومه ده چې تاسو زما په ځاى کافي يَى. ليکن زه دا بده ګنړم چې په تاسو باندې اِمتياز اُولرم ، او بيشکه الله تعالى هم هغه بنده نه خوښوي چې هغه په ملګرو کې ځان ممتاز ګنړي . (١)

(١) قَدْ رُوِيَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ كَانَ فِيْ سَفَرٍ وَأَمَرَ أَصْحَابَهُ بِإِصْلَاحِ شَاةٍ . فَقَالَ رَجُلٌ : يَا رَسُوْلَ اللهِ ! عَلَيَّ ذَبْحُهَا. وقَالَ آخَرُ : عَلَيَّ سَلْخُهَا . وقَالَ آخَرُ: عَلَيَّ طَبْخُهَا . فَقَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : وَعَلَيَّ جَمْعُ الْحَطَبِ . فَقَالُوْا : يَا رَسُوْلَ اللهِ نَكْفِيْكَ الْعَمَلَ . فَقَالَ : عَلِمْتُ أَنَّكُمْ تَكْفُوْنَنِيْ وَلٰكِنْ أَكْرَهُ أَنْ أَتَمَيَّزَ عَلَيْكُمْ، وَإِنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ وَتَعَالىٰ يَكْرَهُ مِنْ عَبْدِهٖ أَنْ يَرَاهُ مُتَمَيِّزًا بَيْنَ أَصْحَابِهٖ . موارد الظمآن لدروس الزمان ج ٤ ص ١٨٨ فصل في ذكر نماذج من تواضع المصطفى صلى الله عليه وسلم ، و ج ٤ ص ٤٠٣ من مزحه صلى الله عليه وسلم وعفوه وتواضعه. شرف المصطفى ج٤ ص ٣٧٨ ، خلاصة سير البشر ج ١ ص ٨٧ ، شرح الشفاء ج١ ص ٦٠٨ ، شرح الزرقاني على المواهب ج٦ ص ٤٨ ، السيرة النبوية على ضوء القرآن ج٢ ص ٦٣٧ ، الرحيق المختوم ج١ ص ٤٤٦ ، جمع الوسائل في شرح الشمائل ج٢ ص ١٢٩ ، سبل الهدا والرشاد في سيرة خير العباد ج٧ ص ١٣ ، المواهب اللدنية بالمنح المحمدية ج ٢ ص ١١٤ .

Scanned with CamScanner

نبي عليه السلام به د خپلو ملگرو خدمت کولو

په رسولُ الله ﷺ کې دومره تواضع وه چې د خپلو ملگرو خدمت به يې کولو .

صحابه کرامو ته د څکلو د پاره اُوبه اَچول : په مسلم شريف او مشکوة شريف کې اُوږد حديث ذکر دی ، حضرت ابو قتادة رضي الله عنه د نبي عليه السلام د يو سفر واقعه بيانوي چې مونږ ډير مزل اوکړو ، سخته گرمي وه ، اُوبه نه وی ، صحابه کرامو رسولُ الله ﷺ ته اوفرمايل : اې د الله رسوله ! مونږ هلاکيږو سخت تږي يو .

نبي عليه السلام ورته اوفرمايل : تاسو به (د تَندې د وجې) نه هلاکيږی .

بيا پيغمبر عليه السلام اوفرمايل : زما وړه پياله ما له راوړئ ، او (د اُوبو) لوټه يې هم رااُوغوښته ، نبي عليه السلام به اُوبه اچولی او ابو قتادة به په خلقو باندې څکلی .

کله چې خلقو په لوټه کې اُوبه اُوليدی نو پدې لوټه باندې يې رَش جوړ کړو (يو په بل وَرلويدل چې اُوبه حاصلې کړي ، ځکه دا يَره ورسره وه چې هسې نه اُوبه ختمې شي) .

رسولُ الله صلى الله عليه وسلم ورته اوفرمايل : نرمي اوکړئ (اَخلاق صحيح کړئ) ټولو ته به اُوبه اُورسي ، نو ټول خلق مطمئن شو .

(حضرت ابو قتادة رضي الله عنه فرمايي :)

فَجَعَلَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصُبُّ وَأَسْقِيْهِمْ .

رسولُ الله ﷺ به اُوبه اچولی او ما به په خلقو باندې څکلی .

تردې چې د ما او نبي عليه السلام نه بغير بل څوک پاتې نه شو .

ابو قتادة رضي الله عنه فرمايي :

ثُمَّ صَبَّ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . فَقَالَ لِيْ : اِشْرَبْ .

بيا رسولُ الله ﷺ اُوبه واچولی او ماته يې اوفرمايل : (اوس) ته اُوڅکه .

ما ورته ووېل : اې د الله رسوله ! تر څو پورې چې تاسو نه وي څکلي تر هغې پورې به زه نه څکم . نبي عليه السلام اوفرمايل : إِنَّ سَاقِيَ الْقَوْمِ آخِرُهُمْ شُرْبًا

بيشکه په قوم باندې اُوبه څکوونکی (پخپله) په آخر کې اُوبه څکي .

Scanned with CamScanner

نو ما اُوبه اُوڅکلې ، بيا رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اُوڅکلې .

بيا خلق د (نورو) اُوبو ځاى ته په آرام او اطمينان باندې اُورسيدل . (۱)

نبي عليه السلام صحابي ته د ناستې د پاره خپل څادر ورکړو

حضرت جرير بن عبد الله بَجَلي رضي الله عنه د نبي عليه السلام په خدمت کې حاضر شو ، په دې وخت کې پيغمبر عليه السلام په يو کور کې موجود وُ چې ټول د صحابه کرامو رضي الله عنهم نه ډک وُ ، حضرت جرير رضي الله عنه په دروازه کې اُودريد ، نبي عليه السلام چې هغه اُوليد نو په کور کې يې آخوا ديخوا اُوکتل خو د ناستې ځاى يې په کې پيدا نکړو ، نو خپل څادر يې راغونډ کړو ، حضرت جرير رضي الله عنه ته يې وَر اُوويشت او ورته وې فرمايل : په دې کينه .

حضرت جرير رضي الله عنه څادر اُونيولو ، خپلې سينې سره يې اُولږول ، بُنکل (چَپ) يې کړو ، نبي عليه السلام ته يې واپس ور اُوليږل ، او ورته وې ويل :

اې د الله رسوله ! الله جل جلاله دې ستاسو داسې قدر اوکړي څنګه چې تاسو زما قدر اوکړو .

نبي عليه السلام اوفرمايل : کله چې تاسو ته د يو قوم قابلِ احترام سړى راشي نو تاسو د هغه قدر کوئ . (۲)

---

(۱) عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رضي الله عنه ..... قَالَ : فَانْتَهَيْنَا إِلَى النَّاسِ حِيْنَ امْتَدَّ النَّهَارُ، وَحَمِيَ كُلُّ شَيْءٍ، وَهُمْ يَقُوْلُوْنَ : يَا رَسُوْلَ اللهِ هَلَكْنَا، عَطِشْنَا . فَقَالَ: « لَا هُلْكَ عَلَيْكُمْ » ، ثُمَّ قَالَ: « أَطْلِقُوا لِي غُمَرِيْ » قَالَ : وَدَعَا بِالْمِيْضَأَةِ، فَجَعَلَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصُبُّ، وَأَبُو قَتَادَةَ رضي الله عنه يَسْقِيهِمْ، فَلَمْ يَعْدُ أَنْ رَأَى النَّاسُ مَاءً فِي الْمِيْضَأَةِ تَكَابُّوْا عَلَيْهَا . فَقَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: « أَحْسِنُوا الْمَلَأَ كُلُّكُمْ سَيَرْوَى » قَالَ : فَفَعَلُوْا، فَجَعَلَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصُبُّ وَأَسْقِيهِمْ حَتَّى مَا بَقِيَ غَيْرِيْ، وَغَيْرُ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ: ثُمَّ صَبَّ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ لِي: « اِشْرَبْ » . فَقُلْتُ : لَا أَشْرَبُ حَتَّى تَشْرَبَ يَا رَسُوْلَ اللهِ . قَالَ : « إِنَّ سَاقِيَ الْقَوْمِ آخِرُهُمْ شُرْبًا » ، قَالَ : فَشَرِبْتُ، وَشَرِبَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . قَالَ: فَأَتَى النَّاسُ الْمَاءَ جَامِّيْنَ رِوَاءً . صحيح مسلم كِتَابُ الْمَسَاجِدِ وَمَوَاضِعِ الصَّلَاةِ بَابُ قَضَاءِ الصَّلَاةِ الْفَائِتَةِ، وَاسْتِحْبَابِ تَعْجِيلِ قَضَائِهَا رقم الحديث ۳۱۱(۶۸۱) ، مشكوة المصابيح كتاب الْفَضَائِلِ وَالشَّمَائِلِ بَابٌ فِي المعجزات الْفَصْلُ الأول رقم الحديث ۵۹۱۱(۴۴) .

(۲) ۃ افضل الحکايات ص ۶۸ ، حياة الصحابه ج ۲ ص ۵۶۳ .

د صحابي د مدد د پاره د خپل اُوښ نه راښکته کيدل

په بخاري شريف کې دا واقعه ذکر ده ، حضرت جابر رضي الله عنه فرمايي چې زه د نبي عليه السلام سره په يوه غزا کې ووم ، زما اُوښ سست شو او ستړې شو .

نبي عليه السلام ماته راغی او پوښتنه رانه يې اوکړه : آيا ته جابر يې ؟ ما ورته وويل : آو . راته وې فرمايل : څه حال دی؟ ما ورته وويل : زما اُوښ سست شو او ستړې شو نو ځکه زه د نورو خلقو نه شاته پاتې شوم .

فَنَزَلَ يَحْجُنُهُ بِمِحْجَنِهِ .

پس نبي عليه السلام د خپلې سوَرلۍ نه راښکته شو او دا اُوښ يې په خپله (هغه) اَمسا باندې راښکل (چې د هغې په سَر کې کوږوالې وُ) .

بيا يې ماته اوفرمايل : اِرْكَبْ . (اوس) ورباندې سور شه .

(حضرت جابر رضي الله عنه فرمايي) پس زه په دې اُوښ باندې سور شوم (دا په تللو کې دومره تېز شو چې پيغمبر عليه السلام د سوَرلۍ سره يې يو ځای د تللو کوشش کولو) نو ما دا (د اَدب په وجه) د رسولُ الله صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ د سوَرلۍ سره يو ځای د تللو نه رامنع کولو ....(۱)

سبحان الله ، په نبي عليه السلام کې دومره تواضع وه چې د صحابي د خدمت د پاره د خپلې اُوښې نه راښکته شو .

د نبي عليه السلام د اُوښې نه د اَعرابي اُوښه مخکې شوه خو خفه نه شو

امام بخاري رحمه الله مُستقل باب قائم کړی " بَابُ التَّوَاضُعِ " (باب دی په بيان د عاجزي کولو کې) . او ددې باب د لاندې يې دا حديث رانقل کړی :

(۱) عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا، قَالَ: كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي غَزَاةٍ، فَأَبْطَأَ بِي جَمَلِي وَأَعْيَا، فَأَتَى عَلَيَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: « جَابِرٌ ؟ » فَقُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: « مَا شَأْنُكَ ؟ » قُلْتُ: أَبْطَأَ عَلَيَّ جَمَلِي وَأَعْيَا، فَتَخَلَّفْتُ، فَنَزَلَ يَحْجُنُهُ بِمِحْجَنِهِ ثُمَّ قَالَ: « اِرْكَبْ »، فَرَكِبْتُ، فَلَقَدْ رَأَيْتُهُ أَكُفُّهُ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ..... صحيح البخاري كِتَابُ البُيُوعِ بَابُ شِرَاءِ الدَّوَابِّ وَالحُمُرِ رقم الحديث ۲۰۹۷ .

حضرت انس رضي الله عنه فرمايي چې د نبي کريم صلی الله عليه وسلم يوه اُوښه وه نوم يې عَضْبَاءُ و (دا په تللو او منډه کې دومره تيزه وه) چې ددينه به بله اُوښه نه شوه مخکې کېدی، يو اَعرابي په ځوانه اُوښه باندې سور راغی او د پيغمبر عليه السلام د اُوښې نه مخکې شو، په مسلمانانو باندې دا خبره ډېره ګرانه شوه او وې ويل:

د عَضْبَاء نه بله اُوښه مخکې شوه.

رسولُ الله صلی الله عليه وسلم (چې د دوی دا حالت اُوليد نو دوی) اوفرمايل:

إِنَّ حَقًّا عَلَى اللهِ أَنْ لَا يَرْفَعَ شَيْئًا مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا وَضَعَهُ.

الله تعالى په ځان دا لازمه کړې (يعنی د هغه قانون دادی) چې د دُنيا کوم څيز اُوچت کړي نو هغه راښکته کوي. (۱)

د مذکوره حديث نه معلومې شوې خبرې: علامه ابن حجر رحمه الله ليکلي: په دې حديث کې دې خبرې طرف ته اشاره ده چې انسان به ځان اُوچت نه حسابوي بلکه عاجزي به کوي؛ ځکه د دُنيا اُمور ناقِص دي کامِل ندي.

علامه ابن بطال رحمه الله ليکلي: په دې حديث کې ديته اشاره ده چې د الله جل جلاله په نزد د دُنيا هيڅ حيثيت نشته، همدارنګې انسان ته تنبيه ده چې د يو بل نه د مخکې کيدو او په يو بل باندې به فخر نه کوي او د دُنيا سره به ډېره مِينه نه کوي.

(۱) عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه، قَالَ: كَانَتْ نَاقَةٌ لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُسَمَّى: الْعَضْبَاءَ، وَكَانَتْ لَا تُسْبَقُ، فَجَاءَ أَعْرَابِيٌّ عَلَى قَعُودٍ لَهُ فَسَبَقَهَا، فَاشْتَدَّ ذَلِكَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ، وَقَالُوا: سُبِقَتِ الْعَضْبَاءُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ حَقًّا عَلَى اللهِ أَنْ لَا يَرْفَعَ شَيْئًا مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا وَضَعَهُ». صحيح البخاري كِتَابُ الرِّقَاقِ بَابُ التَّوَاضُعِ رقم الحديث ۶۵۰۱، سنن ابي داؤد كِتَابُ الْأَدَبِ بَابٌ فِي كَرَاهِيَةِ الرِّفْعَةِ فِي الْأُمُورِ رقم الحديث ۴۸۰۲، شعب الايمان رقم الحديث ۱۰۰۲۹، مسند احمد رقم الحديث ۱۲۰۱۰.

عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه، قَالَ: كَانَتْ لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَاقَةٌ تُسَمَّى الْعَضْبَاءَ لَا تُسْبَقُ، فَجَاءَ أَعْرَابِيٌّ عَلَى قَعُودٍ فَسَبَقَهَا فَشَقَّ عَلَى الْمُسْلِمِينَ، فَلَمَّا رَأَى مَا فِي وُجُوهِهِمْ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ! سُبِقَتِ الْعَضْبَاءُ، قَالَ: إِنَّ حَقًّا عَلَى اللهِ أَنْ لَا يَرْتَفِعَ مِنَ الدُّنْيَا شَيْءٌ إِلَّا وَضَعَهُ. سنن النسائي كِتَابُ الْخَيْلِ بَابُ: السَّبَقِ رقم الحديث ۳۵۸۸.

علامه ابن حجر رَحِمَهُ اللهُ دا هم ليکلي چې ددې حديث نه د نبي عليه السلام خوش اخلاقي او تواضع معلومه شوه ؛ ځکه چې کله د اَعرابي اُوښه د دوی د اُوښې نه مخکې شوه نو دا وریاندې خوشحال شو . (١)

نبي عليه السلام د حضرت عُمر رضي الله عنه نه د دُعاؤ درخواست اوکړو

په ترمذي شريف ، مسند احمد او نورو ډيرو د احاديثو په کتابونو کې دا حديث ذکر دی چې حضرت عُمر رضي الله عنه د نبي عليه السلام نه د عُمرې کولو اِجازت اُوغوښت ، نبي عليه السلام ورته (اِجازت ورکړو او ورته يې) اُو فرمايل :

أَيْ أُخَيَّ أَشْرِكْنَا فِيْ دُعَائِكَ وَلَا تَنْسَنَا .

اې وروره ! مونږ هم په خپله دُعا کې شريک کړه ، او مونږ (د دُعا نه) مه هيروه . (٢)

په ابوداؤد شريف کې الفاظ داسې دي چې نبي عليه السلام ورته اوفرمايل :

لَا تَنْسَنَا يَا أُخَيَّ مِنْ دُعَائِكَ .

---

(١) فِيْهِ إِشَارَةٌ إِلَى الْحَثِّ عَلَى عَدَمِ التَّرَفُّعِ وَالْحَثِّ عَلَى التَّوَاضُعِ وَالْإِعْلَامِ بِأَنَّ أُمُوْرَ الدُّنْيَا نَاقِصَةٌ غَيْرُ كَامِلَةٍ. قَالَ بْنُ بَطَّالٍ رَحِمَهُ اللهُ : فِيْهِ هَوَانُ الدُّنْيَا عَلَى اللهِ وَالتَّنْبِيْهُ عَلَى تَرْكِ الْمُبَاهَاةِ وَالْمُفَاخَرَةِ . وَأَنَّ كُلَّ شَيْءٍ هَانَ عَلَى اللهِ فَهُوَ فِيْ مَحَلِّ الضِّعَةِ فَحَقٌّ عَلَى كُلِّ ذِيْ عَقْلٍ أَنْ يَزْهَدَ فِيْهِ وَيُقِلَّ مُنَافَسَتَهُ فِيْ طَلَبِهِ . وَقَالَ الطَّبَرِيُّ فِي التَّوَاضُعِ مَصْلَحَةُ الدِّيْنِ وَالدُّنْيَا فَإِنَّ النَّاسَ لَوِ اسْتَعْمَلُوْهُ فِي الدُّنْيَا لَزَالَتْ بَيْنَهُمُ الشَّحْنَاءُ وَلَاسْتَرَاحُوْا مِنْ تَعَبِ الْمُبَاهَاةِ وَالْمُفَاخَرَةِ . قُلْتُ وَفِيْهِ أَيْضًا حُسْنُ خُلُقِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَوَاضُعُهُ لِكَوْنِهِ رَضِيَ أَنَّ أَعْرَابِيًّا يُسَابِقُهُ . وَفِيْهِ جَوَازُ الْمُسَابَقَةِ . فتح الباري شرح صحيح البخاري لابن حجر العسقلاني رَحِمَهُ اللهُ ج ١١ ص ٣٤١ قَوْلُهُ : بَابُ التَّوَاضُعِ .

(٢) عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا ، عَنْ عُمَرَ رضي الله عنه ، أَنَّهُ اسْتَأْذَنَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْعُمْرَةِ فَقَالَ : أَيْ أُخَيَّ أَشْرِكْنَا فِيْ دُعَائِكَ وَلَا تَنْسَنَا . سنن الترمذي أَبْوَابُ الدَّعَوَاتِ عَنْ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رقم الحديث ٣٥٦٢ وقال الترمذي : هَذَا حَدِيْثٌ حَسَنٌ صَحِيْحٌ . مسند احمد مخرجا رقم الحديث ١٩٥ ، شرح السنّة للبغوي ج ٥ ص ١٩٩ .

وفي رواية : إِنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ اسْتَأْذَنَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ عُمْرَةٍ . فَأَذِنَ لَهُ ، وَقَالَ : يَا أُخَيَّ ! أَشْرِكْنَا فِيْ دُعَائِكَ ، وَلَا تَنْسَنَا مِنْ دُعَائِكَ . شعب الايمان رقم الحديث ٨٦٤١ ، كنز العمال كتاب الأذكار باب في الدعاء فصل في آدابه رقم الحديث ٣٩٢٠ .

Scanned with CamScanner

اې وروره ! مونږ هم په خپلو دُعاګانو کې مه هېروه.

حضرت عُمر رضي الله عنه فرمايي چې ماته رسول الله صلى الله عليه وسلم دا کومه خبره اوکړه که ددې په ځاى ماته دا ټوله دُنيا ملاؤ شوې وى نو دومره به نه خوشحاليدم ځومره چې په دې خبره خوشحال شوم. (۱)

نبي عليه السلام په ماشومانو باندې هم سلام اچولو

په رسولُ الله صلى الله عليه وسلم کې دومره عاجزي وه چې په ماشومانو باندې يې هم سلام اچولو.

۱ . د بخاري شريف حديث دى چې حضرت انس رضي الله عنه به کله په ماشومانو باندې تيريدو نو سلام به يې وربانديې اچولو ، او فرمايل به يې :

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعَلُهُ.

نبي عليه السلام به هم دا کار کولو (يعنى په ماشومانو باندې به يې سلام اچولو). (۲)

۲ . په مسلم شريف کې صراحةً ذکر دي ، حضرت انس رضي الله عنه فرمايي :

إِنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى غِلْمَانٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ. (۳)

---

(۱) عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: اِسْتَأْذَنْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْعُمْرَةِ . فَأَذِنَ لِي ، وَقَالَ: « لَا تَنْسَنَا يَا أُخَيَّ مِنْ دُعَائِكَ »، فَقَالَ كَلِمَةً مَا يَسُرُّنِي أَنَّ لِي بِهَا الدُّنْيَا . قَالَ شُعْبَةُ : ثُمَّ لَقِيتُ عَاصِمًا بَعْدُ بِالْمَدِينَةِ، فَحَدَّثَنِيهِ ، وَقَالَ: « أَشْرِكْنَا يَا أُخَيَّ فِي دُعَائِكَ » . سنن ابي داؤد بَابُ الدُّعَاءِ رقم الحديث ۱۴۹۸ ، السنن الكبرى للبيهقي رقم الحديث ۱۰۳۱۵ ، كنزالعمال باب فی العمرة رقم الحديث ۱۲۹۴۳ ، و رقم الحديث ۳۲۷۴۲، الاحاديث المختارة رقم الحديث ۱۸۳ ، و رقم الحديث ۱۸۴ ، نضرة النعيم ج ۵ ص ۱۵۸۰ حسن الخلق .

(۲) عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّهُ مَرَّ عَلَى صِبْيَانٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ ، وَقَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعَلُهُ . صحيح البخاري كِتَابُ الِاسْتِئْذَانِ بَابُ التَّسْلِيمِ عَلَى الصِّبْيَانِ رقم الحديث ۶۲۴۷ ، الادب المفرد مخرجا رقم الحديث ۱۰۴۳ باب السلام على الصبيان ، شعب الايمان رقم الحديث ۵۸۰۳ ، شرح السنّة للبغوي باب التسليم على الصبيان رقم الحديث ۳۳۰۵ .

(۳) صحيح مسلم كتاب السَّلَامِ بَابُ اسْتِحْبَابِ السَّلَامِ عَلَى الصِّبْيَانِ رقم الحديث ۱۴ (۲۱۶۸) ، مشكوة المصابيح باب السلام الفصل الاول رقم الحديث ۴۶۳۴(۷) ، الآداب للبيهقي رقم الحديث ۲۱۶ .

Scanned with CamScanner

بيشکه رسول الله صلی الله عليه وسلم په ماشومانو (يا : غلامانو) باندې تير شو پس په هغوی يې سلام واچول.

امام نووي رحمه الله ليکلي :ددې حديث نه معلومه شوه چې په هغه ماشومانو باندې سلام اچول مستحب دي چې هغوی تميز کولې شي. او ددې حديث نه د نبي عليه السلام تواضع او کمال شفقت په اُمت باندې هم معلوم شو.(۱)

ابوعُمَير ماشوم ته د مرغۍ په مړه کيدو تسلي ورکول

د رسول الله صلی الله عليه وسلم د تواضع اَندازه تاسو ددينه هم معلومولې شی چې د ابوعُمَير ماشوم مرغۍ مړه شوې وه نو نبي عليه السلام هغه ته تسلي ورکړه.

د ابوداؤد شريف حديث دی، حضرت انس رضي الله عنه فرمايي چې کله کله به رسول الله صلی الله عليه وسلم مونږ کره راتلو، زما يو وړوکې ورور وُ، د هغه کُنيَت " ابوعُمَير " وُ، د هغه يوه وړه مرغۍ وه چې د هغې سره به يې لوبې کولی، بيا دا مرغۍ مړه شوه.

يوه ورځ نبي عليه السلام راغلو نو دا ابوعُمَير يې غمجَن (خفه) اُوليد، پوښتنه يې اوکړه: مَا شَأْنُهُ؟ دا په ده څه شوي؟ (ولې خفه دی؟).

خلقو ورته وويل: مَاتَ نُغَرُهُ . دده هغه وړه مرغۍ مړه شوې ده (د هغې پسې خفه دی).

رسول الله صلی الله عليه وسلم دې ماشوم ته (د تسلۍ د پاره) اوفرمايل:

يَا أَبَا عُمَيْرٍ! مَا فَعَلَ النُّغَيْرُ؟

اې ابوعُمَير! په هغه نُغَير (مرغۍ) باندې څه اوشو؟ (يعنی هغه څه شوه؟).(۲)

---

(۱) قَالَ النَّوَوِيُّ رَحِمَهُ اللَّهُ : فِيْهِ اسْتِحْبَابُ السَّلَامِ عَلَى النَّاسِ كُلِّهِمْ حَتَّى الصِّبْيَانِ الْمُمَيِّزِيْنَ. وَبَيَانُ تَوَاضُعِهِ وَكَمَالُ شَفَقَتِهِ عَلَى الْعَالَمِيْنَ. مرقاة المفاتيح ج ۷ ص ۲۹۳۸ في تشريح حديث ۴۶۳۴، شرح مسلم للنووي ۲۰۲/۷ باب استحباب السلام على الصبيان.

(۲) عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه، قَالَ: كَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَدْخُلُ عَلَيْنَا وَلِي أَخٌ صَغِيْرٌ يُكْنَى أَبَا عُمَيْرٍ. وَكَانَ لَهُ نُغَرٌ يَلْعَبُ بِهِ. فَمَاتَ. فَدَخَلَ عَلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ فَرَآهُ حَزِيْنًا. فَقَالَ: «مَا شَأْنُهُ؟» قَالُوْا: مَاتَ نُغَرُهُ. فَقَالَ: «يَا أَبَا عُمَيْرٍ! مَا فَعَلَ النُّغَيْرُ؟». سنن ابي داؤد كِتَابُ الأَدَبِ بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ يَتَكَنَّى وَلَيْسَ لَهُ وَلَدٌ رقم الحديث ۴۹۶۹ قال الالباني: صحيح.

Scanned with CamScanner

دا حديث په بخاري شريف ، ترمذي شريف او نورو د احاديثو په کتابونو کې هم ذکر دی. (۱)

فائده : نُغير د چړچڼي په شان مرغۍ ده سره ټونگه يې وي. څوک وايي چې د وړې ټونگې او سُور سَر واله وړه مرغۍ ده. څوک وايي چې د دينه بلبله مراد ده...

د نبي عليه السلام مقصد هغه ماشوم ته تسلّي ورکول وو چې په هغه مرغۍ څه اُوشو چې د تاسره نشته. همدارنگې ددې واقعې نه د نبي عليه السلام خوش اَخلاقي هم معلوميږي چې د ماشوم سره يې خوش طَبعي کوله او هغه ته يې تسلّي ورکوله. (۲)

نبي عليه السلام په ماشومانو ډير مهربان وُ

۱ . پيغمبر عليه السلام په ماشومانو باندې دومره مهربان او رَحم کوونکی وُ چې د ډير شفقت په وجه به يې د دوی په سرونو باندې لاس راښکود .

حضرت انس ﷺ فرمايي :

إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَزُورُ الْأَنْصَارَ، وَيُسَلِّمُ عَلَى صِبْيَانِهِمْ، وَيَمْسَحُ رُءُوسَهُمْ .

---

(۱) عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، يَقُولُ : إِنْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيُخَالِطُنَا. حَتَّى يَقُولَ لِأَخٍ لِي صَغِيرٍ: يَا أَبَا عُمَيْرٍ! مَا فَعَلَ النُّغَيْرُ ؟ .صحيح البخاري كِتَابُ الأَدَبِ بَابُ الإِنْبِسَاطِ إِلَى النَّاسِ رقم الحديث ٦١٢٩ .

وفي رواية : عَنْ أَنَسٍ ﷺ ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحْسَنَ النَّاسِ خُلُقًا، وَكَانَ لِي أَخٌ يُقَالُ لَهُ أَبُو عُمَيْرٍ ـ قَالَ: أَحْسِبُهُ ـ فَطِيمًا، وَكَانَ إِذَا جَاءَ قَالَ : يَا أَبَا عُمَيْرٍ! مَا فَعَلَ النُّغَيْرُ ؟ . نُغَرٌ كَانَ يَلْعَبُ بِهِ ... صحيح البخاري كِتَابُ الأَدَبِ بَابُ الكُنْيَةِ لِلصَّبِيِّ وَقَبْلَ أَنْ يُولَدَ لِلرَّجُلِ رقم الحديث ٦٢٠٣ .

(۲) (يَا أَبَا عُمَيْرٍ) : بِالتَّصْغِيرِ ، وَاسْمُهُ كَبْشَةُ (مَا فَعَلَ) : بِصِيغَةِ الْفَاعِلِ، أَيْ: مَا صَنَعَ (النُّغَيْرُ ؟) : بِضَمٍّ فَفَتْحٍ، تَصْغِيرُ نُغَرٍ بِضَمِّ النُّونِ وَفَتْحِ الْغَيْنِ الْمُعْجَمَةِ، طَائِرٌ يُشْبِهُ الْعُصْفُورَ أَحْمَرُ الْمِنْقَارِ، وَقِيلَ: هُوَ الْعُصْفُورُ، وَقِيلَ: هُوَ الصَّعْوُ صَغِيرُ الْمِنْقَارِ أَحْمَرُ الرَّأْسِ ، وَقِيلَ: أَهْلُ الْمَدِينَةِ يُسَمُّونَهُ الْبُلْبُلَ. وَالْمَعْنَى : مَا جَرَى لَهُ حَيْثُ لَمْ أَرَهُ مَعَكَ . وَفِي هٰذَا تَسْلِيَةٌ لَهُ عَلَى فَقْدِهِ بِمَوْتِهِ، بَيَّنَهُ بِقَوْلِهِ (كَانَ لَهُ نُغَيْرٌ يَلْعَبُ بِهِ فَمَاتَ) أَيِ: النُّغَيْرُ، وَحَزِنَ الْوَلَدُ لِفَقْدِهِ عَلَى عَادَةِ الصِّغَارِ. مرقاة المفاتيح ج٧ ص ٣٠٦١ في تشريح حديث ٤٨٨٤ .

نبي عليه السلام به د انصارو ملاقات ته تللو ، د هغوی په ماشومانو باندې به يې سلام اچولو ، او د ماشومانو په سرونو باندې به يې (د شفقت په وجه) لاس راښکل . (۱)

۲ . حضرت انس ﷺ فرمايي : كَانَ أَرْحَمَ النَّاسِ بِالصِّبْيَانِ وَالْعِيَالِ . (۲)

نبي عليه السلام په خلقو کې په ماشومانو او کور واله باندې ډير مهربان وُ .

۳ . پيغمبر ﷺ به ماشومان هم په غيږ کې اخيستل . حضرت عائشه رضي الله عنها فرمايي :

إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَضَعَ صَبِيًّا فِي حَجْرِهِ يُحَنِّكُهُ . فَبَالَ عَلَيْهِ ، فَدَعَا بِمَاءٍ فَأَتْبَعَهُ .

نبي عليه السلام يو ماشوم په غيږ کې کينول ، تَحنيک يې ورله کولو ، دې ماشوم په نبي عليه السلام باندې تشې مِتيازې اوکړې ، دوی اُوبه رااُوغوښتې او په هغه ځای يې واچولې . (۳)

(**نوټ** : " تَحنيک " ديته وايي چې قجورې يا بل څيز په خپله خُله کې مبده کړي او بيا يې ماشوم ته په خُله کې د تَبَرُّک د پاره ورکړي) .

نبي ﷺ په خَر باندې هم سوَرلي کړی ، د مريضانو پوښتنه به يې كوله ، او د جنازې سره به تللو

۱ . د بخاري شريف حديث دی :

(۱) صحيح ابن حبان بَابُ الرَّحْمَةِ ذِكْرُ مَا يُسْتَحَبُّ لِلْمَرْءِ اسْتِعْمَالُ التَّعَطُّفِ عَلَى صِغَارِ أَوْلَادِ آدَمَ رقم الحديث ۴۵۹ ، شرح السنّة للبغوي رقم الحديث ۳۳۰۶ ، كنزالعمال رقم ۱۸۴۸۸ ، حلية الاولياء وطبقات الاصفياء ج۶ ص ۲۹۱ .

(۲) كنز العمال كتاب الشمائل الباب الرابع: في شمائل تتعلق بالأخلاق والأفعال والأقوال رقم الحديث ۱۸۴۹۰ ، و رواه ابن عساكر ، و صححه الالباني في " الصحيحة " رقم الحديث ۲۰۸۹ ، و " صحيح الجامع " رقم الحديث ۴۷۹۷ ، صلاح الامة ج۷ ص ۱۹۶ ، مسند البزار رقم الحديث ۷۳۵۶ ، مرقاة المفاتيح ج۹ ص ۳۷۱۷ .

(۳) صحيح البخاري كِتَابُ الأَدَبِ بَابُ وَضْعِ الصَّبِيِّ فِي الحِجْرِ رقم الحديث ۶۰۰۲ .

وفي رواية : عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُؤْتَى بِالصِّبْيَانِ فَيُبَرِّكُ عَلَيْهِمْ وَيُحَنِّكُهُمْ ، فَأُتِيَ بِصَبِيٍّ ، فَبَالَ عَلَيْهِ ، فَدَعَا بِمَاءٍ ، فَأَتْبَعَهُ بَوْلَهُ وَلَمْ يَغْسِلْهُ . صحيح مسلم كِتَابُ الطَّهَارَةِ بَابُ حُكْمِ بَوْلِ الطِّفْلِ الرَّضِيعِ وَكَيْفِيَّةِ غَسْلِهِ رقم الحديث ۱۰۱ (۲۸۶) .

Scanned with CamScanner

إِنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكِبَ عَلَى حِمَارٍ عَلَى إِكَافٍ عَلَيْهِ قَطِيْفَةٌ ، وَ أَرْدَفَ أُسَامَةَ رضي الله عنه وَرَاءَهُ.

رسولُ الله صلى الله عليه وسلم په خَر باندې سور وُ ، د هغې په زِين (کته) باندې يو څادر خور وُ ، او شاته يې د ځان پسې حضرت اُسامة رضي الله عنه کينولې وُ . (۱)

۲ . (يو ځل) نبي عليه السلام قباء ته تشريف وړلو نو په داسې خَر باندې سور وُ چې کته ورباندې نه وه (يعنى په شاتوري خَر باندې سور وُ) ، حضرت ابوهريرة رضي الله عنه هم ورسره وُ ، نبي عليه السلام حضرت ابوهريرة رضي الله عنه ته اوفرمايل : راشه ته هم سور شه .

حضرت ابوهريرة رضي الله عنه چونکه دروند وُ ، د ختلو د پاره يې وَرټوپ کړل ، خو اُو نه ختلې شو ، د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم پسې اُونختلو ، چې په دې سره دواړه رااُوغورځيدل .

رسولُ الله صلى الله عليه وسلم بيا (په خَر) سور شو ، او ده ته يې اوفرمايل :

ابوهريرة ! تاسو هم سور کړم ؟ ده ورته وويل : څنګه چې ستاسو خوښه وي . نبي عليه السلام ورته اوفرمايل : رااُوخيجه . حضرت ابوهريرة رضي الله عنه اُو نه ختلې شو ، بلکه نبي عليه السلام يې د ځان سره بيا رااُوغورځول .

نبي عليه السلام بيا (سور شو او) د حضرت ابوهريرة رضي الله عنه نه (يې) د سوريدو په باره کې پوښتنه اوکړه (چې تاسو هم سور کړم ؟) .

حضرت ابوهريرة رضي الله عنه ورته اوفرمايل : په هغه ذات مې دې قسم وي چې تاسو يې په

(۱) صحيح البخاري كِتَابُ الْجِهَادِ وَالسِّيَرِ بَابُ الرِّدْفِ عَلَى الْحِمَارِ رقم الحديث ۲۹۸۷ ، ورقم الحديث ۵۹۶۴ كِتَابُ اللِّبَاسِ بَابُ الاِرْتِدَافِ عَلَى الدَّابَّةِ ، و رقم الحديث ۵۶۶۳ كِتَابُ الْمَرْضَى بَابُ عِيَادَةِ الْمَرِيضِ رَاكِبًا وَمَاشِيًا وَرِدْفًا عَلَى الْحِمَارِ ، ورقم الحديث ۶۲۰۷ كِتَابُ الأَدَبِ بَابُ كُنْيَةِ الْمُشْرِكِ ، صحيح الادب المفرد رقم الحديث ۸۴۸/۱۱۰۸ باب التسليم على مجلس فيه المسلم والمشرك .

وفي رواية : وَرَوَى ابْنُ عَسَاكِرَ ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رضي الله عنه : أَنَّهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَرْكَبُ الْحِمَارَ ، وَيَخْصِفُ النَّعْلَ ، وَيُرَقِّعُ الْقَمِيْصَ ، وَيَلْبَسُ الصُّوْفَ ، وَيَقُوْلُ : مَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِيْ فَلَيْسَ مِنِّيْ . مرقاة المفاتيح كِتَابُ اللِّبَاسِ ج ۷ ص ۲۷۸۱ .

Scanned with CamScanner

حقه باندې رسول راليږلي يَی چې په دريم ځل به زه تاسو را اُو نه غورځوم ، لهذا زه نه سوريږم . (۱)

۳ . حضرت انس ﷺ د نبي عليه السلام (د اخلاقو) په باره کې فرمايي :

إِنَّهُ كَانَ يَعُوْدُ الْمَرِيْضَ، وَيَتَّبِعُ الْجِنَازَةَ ، وَيُجِيْبُ دَعْوَةَ الْمَمْلُوْكِ ، وَيَرْكَبُ الْحِمَارَ ، لَقَدْ رَأَيْتُهُ يَوْمَ خَيْبَرَ عَلَى حِمَارٍ خِطَامُهُ لِيْفٌ .

نبي عليه السلام به د بيمار پوښتنه کوله ، د جنازې سره به تللو ، د غلام دَعوت به يې قبلولو ، او په خَر باندې يې سوَرلي هم کړې ، د غزوه خيبر په ورځ ما رسولُ الله صلى الله عليه وسلم په داسې حالت کې اُوليد چې په داسې خَر باندې سور وُ چې د هغې واګې د قجورو د پُوستکي نه جوړې شوې وې . (۲)

فائده : دا د نبي عليه السلام په کمالِ تواضع او خوش اخلاقۍ باندې دلالت کوي . بل ددې حديث نه دا هم معلومه شوه چې په خَر باندې سوَرلي سُنّت ده . (۳)

٤ . حضرت سَهل بن حُنَيف ﷺ فرمايي :

كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْتِيْ ضُعَفَاءَ الْمُسْلِمِيْنَ ، وَيَزُوْرُهُمْ وَيَعُوْدُ مَرْضَاهُمْ ، وَيَشْهَدُ جَنَائِزَهُمْ . (۴)

رسولُ الله صلى الله عليه وسلم به کمزورو مسلمانانو ته ورتللو ، د هغوی ملاقات به يې

(۱) خورې ملغلرې لمولانا محمد يونس پالنپوري ص ۸۸ رومبی حصه .

(۲) شرح السنّة للبغوي كتاب الفَضَائِل بَاب تواضعه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رقم الحديث ۳۶۷۳ ، مشكوة المصابيح كتاب الفَضَائِل وَالشَّمَائِل بَابٌ فِي أَخْلَاقِهِ وَشَمَائِلِهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسلم الفصل الثاني رقم الحديث ۵۸۲۱(۲۱) .

(۳) (وَيَرْكَبُ الْحِمَارَ) وَهٰذَا كُلُّهُ يَدُلُّ عَلَى كَمَالِ التَّوَاضُعِ لِلْحَقِّ وَحُسْنِ الْخُلُقِ فِيْ مُعَاشَرَةِ الْخَلْقِ . مرقاة المفاتيح كِتَابُ اللِّبَاسِ ج ۹ ص ۳۷۱۷ في تشريح حديث ۵۸۲۱ .

(۴) المستدرک على الصحيحين للحاكم رقم الحديث ۳۷۳۵ وقال الحاكم : هٰذَا حَدِيْثٌ صَحِيْحُ الْإِسْنَادِ وَلَمْ يُخَرِّجَاهُ ، و وافقه الذهبي . شعب الايمان رقم الحديث ۸۸۰۹ ، الآداب للبيهقي رقم الحديث ۲۷۵ ، كنز العمال ۱۸۴۹۱ ، وصححه الالباني في " الصحيحة " رقم الحديث ۲۱۱۲ .

کولو ، د هغوی د مریضانو بیمارپُرسي به يې کوله ، او د هغوی په جنازو کې به حاضریدو .

نبي ﷺ به د هر چا سره تللو او د هغوی حاجت به يې پوره کولو .

په نبي عليه السلام کې دومره تواضع وه چې د هر چا سره به تللو او د هغوی حاجت به يې پوره کولو :

۱ . د کنډې او يتيم سره تلل

حضرت عبدالله بن ابي اَوفی رضي الله عنه د رسولُ الله ﷺ (د اخلاقو) په باره کې فرمايي :

.... وَلَا يَأْنَفُ أَنْ يَمْشِيَ مَعَ الْأَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِيْنِ فَيَقْضِيَ لَهُ الْحَاجَةَ . (۱)

نبي عليه السلام به په دې کې شرم (او تکبّر) نه کولو چې د کُنډې او مسکين سره لاړ شي او د هغوی حاجت پوره کړي .

(يعنی د کُنډې او مسکين سره به تللو ، د هغوی کار به يې کولو ، او په دې کې به يې څه شرم نه محسوسولو) .

۲ . د کمزورې دماغ واله زَنانه ضرورت پوره کول

د مسلم شريف حديث دی ، حضرت انس رضي الله عنه فرمايي چې د يوې زَنانه په عقل کې څه کمزوري او نقصان وُ ، هغې نبي عليه السلام ته وويل : يَارَسُوْلَ اللهِ ! إِنَّ لِيْ إِلَيْكَ حَاجَةً .

اې د الله رَسوله ! زما تاته څه حاجت دی (چې د خلقو د وړاندې يې درته نشم ويلی) .

نبي عليه السلام ورته اوفرمايل :

---

(۱) پوره حديث داسې دی : عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِيْ أَوْفَى رضي الله عنه ، يَقُوْلُ: كَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكْثِرُ الذِّكْرَ ، وَيُقِلُّ اللَّغْوَ ، وَيُطِيْلُ الصَّلَاةَ ، وَيُقَصِّرُ الْخُطْبَةَ ، وَلَا يَأْنَفُ أَنْ يَمْشِيَ مَعَ الْأَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِيْنِ فَيَقْضِيَ لَهُ الْحَاجَةَ . سنن النسائي كِتَابُ الْجُمُعَةِ بَابُ مَا يُسْتَحَبُّ مِنْ تَقْصِيرِ الْخُطْبَةِ رقم الحديث ۱۴۱۴ قال الالباني : صحيح . شعب الايمان رقم الحديث ۷۷۶۱ ، مشكوة المصابيح كتاب الْفَضَائِلِ وَالشَّمَائِلِ بَابٌ فِيْ أَخْلَاقِهِ وَشَمَائِلِهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسلم الفصل الثالث رقم الحديث ۵۸۳۳(۳۳) ، سنن الدارمي رقم الحديث ۷۵ ، صحيح ابن حبان محققا رقم الحديث ۶۴۲۳ ، المعجم الاوسط رقم الحديث ۸۱۹۷ ، الآداب للبيهقي رقم الحديث ۹۸ ، كنز العمال رقم الحديث ۱۷۹۸۱ .

Scanned with CamScanner

يَا أُمَّ فُلَانٍ ! أُنْظُرِيْ أَيَّ السِّكَكِ شِئْتِ حَتّٰى أَقْضِيَ لَكِ حَاجَتَكِ .

اې د فلانکي مورې ! ته يوه کوڅه اوګوره کومه چې ستا خوښه وي چې زه ستا حاجت پوره کړم (يعنی ستا خبره واورم) .

پس نبي عليه السلام د هغې سره په يوه لاره کې ځانله شو ، تر دې چې دا زنانه د خپل حاجت نه فارغه شوه .

(يعنی نبي عليه السلام د لارې نه يو څنډې ته ددې سره اودريد ، هغې څه پوښتنې اوکړې او نبي عليه السلام جواب ورکړو) . (۱)

۳ . د وينځې سره تلل

د بخاري شريف حديث دی ، حضرت انس بن مالک ﷺ فرمايي :

إِنْ كَانَتِ الْأَمَةُ مِنْ إِمَاءِ أَهْلِ الْمَدِيْنَةِ لَتَأْخُذُ بِيَدِ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَنْطَلِقُ بِهٖ حَيْثُ شَاءَتْ .

که چيرته د مدينې منورې په وينځو کې به يوې وينځې د رسول الله صلی الله عليه وسلم لاس اونيولو نو چيرته به چې هغې غوښتل نبي عليه السلام به يې د ځان سره بوتلو (ددې د پاره چې هلته ورته خپل ضرورت او پريشاني بيان کړي) . (۲)

---

(۱) عَنْ أَنَسٍ ﷺ أَنَّ امْرَأَةً كَانَ فِيْ عَقْلِهَا شَيْءٌ ، فَقَالَتْ : يَا رَسُوْلَ اللهِ ! إِنَّ لِيْ إِلَيْكَ حَاجَةً . فَقَالَ : يَا أُمَّ فُلَانٍ ! أُنْظُرِيْ أَيَّ السِّكَكِ شِئْتِ حَتّٰى أَقْضِيَ لَكِ حَاجَتَكِ . فَخَلَا مَعَهَا فِيْ بَعْضِ الطُّرُقِ ، حَتّٰى فَرَغَتْ مِنْ حَاجَتِهَا .
صحيح مسلم كتاب الْفَضَائِلِ بَابُ قُرْبِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ مِنَ النَّاسِ وَتَبَرُّكِهِمْ بِهٖ رقم الحديث ۷۶ (۲۳۲۶) ، مسند احمد مخرجا رقم الحديث ۱۴۰۴۶ ، و رقم الحديث ۱۲۱۹۷ ، و رقم الحديث ۱۳۲۴۱ ، سنن ابي داؤد كِتَابُ الْأَدَبِ بَابٌ فِي الْجُلُوْسِ فِي الطُّرُقَاتِ رقم الحديث ۴۸۱۸ ، صحيح ابن حبان رقم الحديث ۴۵۲۷ ، مسند البزار رقم الحديث ۶۹۷۴ ، و رقم الحديث ۶۵۸۰ ، المعجم الاوسط رقم الحديث ۳۱۳۲ ، شرح السنّة للبغوي باب تواضعه صلى الله عليه وسلم رقم الحديث ۳۶۷۲ ، كنز العمال رقم الحديث ۳۲۰۰۸ .

(۲) صحيح البخاري كِتَابُ الْأَدَبِ بَابُ الْكِبْرِ رقم الحديث ۶۰۷۲ ، مشكوة المصابيح كتاب الْفَضَائِلِ وَالشَّمَائِلِ بَابٌ فِيْ أَخْلَاقِهٖ وَشَمَائِلِهٖ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسلم الْفَصْلُ الْأَوَّل رقم الحديث ۵۸۰۹(۹) ، شرح السنّة للبغوي باب تواضعه صلى الله عليه وسلم رقم الحديث ۳۶۷۲ .

Scanned with CamScanner

نوټ : د لاس نيولو مطلب دادى چې دې وينځې به د نبي عليه السلام نه مدد طلب کړو ، دوى به د هغې خبرې ته لبّيک وويل او د هغې کار به يې کولو ، دا مطلب ندى چې ګني د نبي عليه السلام لاس مبارک به ددې د لاس سره اُولړيد .

او دا د نبي عليه السلام په اِنتهائي درجه تواضع باندې دلالت کوي . (۱)

٤ . حضرت جابر رضي الله عنه سره تلل

د بخاري شريف حديث دى ، حضرت جابر رضي الله عنه فرمايي چې زما پلار (عبدالله رضي الله عنه په غزوه اُحد کې) شهيد شو او په هغه باندې د خلقو قرضونه وو ، زه د نبي کريم صلى الله عليه وسلم په خدمت کې حاضر شوم او ورته مې وويل :

زما په پلار باندې ډير قرضونه وو او د ما سره خو د قجورو د پيداوار نه علاوه بل هيڅ نشته ، او په دې قجورو سره خو په کلونو کلونو هم د هغه قرضه نه اَداء کيږي .

فَانْطَلِقْ مَعِيَ لِكَيْ لَا يُفْحِشَ عَلَيَّ الْغُرَمَاءُ .

پس تاسو د ما سره لاړ شئ ددې د پاره چې قرض خواهان د ما سره سخته معامله اُونکړي .

(نبي عليه السلام ورسره لاړ) ، حضرت جابر رضي الله عنه چې د قجورو کوم ډهيري جوړ کړي وو نبي عليه السلام په هغې کې د يو ډهيري نه ګېرچاپيره تاؤ شو او دُعا يې اوکړه ، بيا د بل ډهيري نه ګېرچاپيره اُوګرځيد ، بيا هلته کيناست ، او وې فرمايل :

قجورې رااُوباسه او دې قرض خواهانو ته يې ورکوه .

---

(۱) (كَانَتْ أَمَةٌ) أَيْ: جَارِيَةٌ (مِنْ إِمَاءِ أَهْلِ الْمَدِينَةِ) أَيْ: فَرْضًا وَتَقْدِيرًا تَأْخُذُ يَدَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : قِيلَ : اَلْمُرَادُ مِنَ الْأَخْذِ بِالْيَدِ لَازِمُهُ وَهُوَ الرِّفْقُ (فَتَنْطَلِقُ بِهِ حَيْثُ شَاءَتْ) أَيْ: وَلَوْ خَارِجَ الْمَدِينَةِ. وَهٰذَا يَدُلُّ عَلَى غَايَةِ تَوَاضُعِهِ مَعَ الْخَلْقِ وَنِهَايَةِ تَسْلِيمِهِ مَعَ الْحَقِّ . مرقاة المفاتيح ج ۹ ص ۳۷۱۳ في تشريح حديث ۵۸۰۹ .

(لتَأْخُذُ بِيَدِهِ) أي تطلب مساعدته فيلبّي طلبها وينقاد لها ، وليس المراد مسك يده . (فتنطلق به) تذهب ويذهب معها إذا احتاجت مساعدتها للذهاب. (حيث شاءت) أي موضع من مواضع المدينة يكون قضاء حاجتها فيه . تعليق مصطفى البغا على صحيح البخاري

Scanned with CamScanner

پس نبي عليه السلام د هغوی ټولو قرضه هم اداء کړه او څومره قجورې يې چې هغوی ته (په قرض کې) ورکړې وی همدومره پاتې هم شوی. (دا د نبي عليه السلام مُعجزه او د دُعاو برکت وُ). (۱)

د صحابي د جواب د پاره د خُطبې په دَوران کې د ممبر نه راښکته کيدل

د مسلم شريف حديث دی ، حضرت ابورفاعة ﷺ فرمايي چې زه رسولُ الله صلی الله عليه وسلم ته په داسې حالت کې راأورسيدم چې دوی خطبه ويله ، ما ورته وويل :

يَارَسُوْلَ اللهِ ! رَجُلٌ غَرِيْبٌ جَاءَ يَسْأَلُ عَنْ دِيْنِهِ، لَا يَدْرِيْ مَا دِيْنُهُ ؟

اې د الله رسوله ! يو غريب (مسافر) سړې راغلی د خپل دِين متعلق پوښتنه کوي ، دا نه پوهيږي چې د ده دِين څه شی دی ؟

پس رسولُ الله ﷺ ما طرف ته رامتوجِّه شو خپله خطبه يې پريخوده ، تردې چې ماته راأورسيد ، بيا يوه کُرسۍ راوړې شوه زما دا گمان دی چې د هغې خپې د اُوسپنې وی، نبي ﷺ په هغې باندې کيناست او کوم عِلم چې ورته الله ﷻ ورکړې وُ د هغې نه يې ماته خودل شروع کړل، بيا خپلې خطبې ته ورغلو او هغه يې آخِر ته اُورسوله. (۲)

---

(۱) عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّ أَبَاهُ تُوُفِّيَ وَعَلَيْهِ دَيْنٌ . فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ : إِنَّ أَبِي تَرَكَ عَلَيْهِ دَيْنًا، وَلَيْسَ عِنْدِيْ إِلَّا مَا يُخْرِجُ نَخْلُهُ ، وَلَا يَبْلُغُ مَا يُخْرِجُ سِنِيْنَ مَا عَلَيْهِ . فَانْطَلِقْ مَعِيْ لِكَيْ لَا يُفْحِشَ عَلَيَّ الْغُرَمَاءُ . فَمَشَى حَوْلَ بَيْدَرٍ مِنْ بَيَادِرِ التَّمْرِ فَدَعَا . ثُمَّ آخَرَ، ثُمَّ جَلَسَ عَلَيْهِ . فَقَالَ : « انْزِعُوْهُ » فَأَوْفَاهُمُ الَّذِيْ لَهُمْ وَبَقِيَ مِثْلُ مَا أَعْطَاهُمْ . صحيح البخاري رقم الحديث ۳۵۸۰ .

(۲) قَالَ أَبُوْ رِفَاعَةَ ﷺ : اِنْتَهَيْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَخْطُبُ، قَالَ : فَقُلْتُ . يَا رَسُوْلَ اللهِ ! رَجُلٌ غَرِيْبٌ جَاءَ يَسْأَلُ عَنْ دِيْنِهِ، لَا يَدْرِيْ مَا دِيْنُهُ ؟ قَالَ : فَأَقْبَلَ عَلَيَّ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَرَكَ خُطْبَتَهُ حَتَّى انْتَهَى إِلَيَّ . فَأُتِيَ بِكُرْسِيٍّ . حَسِبْتُ قَوَائِمَهُ حَدِيْدًا . قَالَ: فَقَعَدَ عَلَيْهِ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَعَلَ يُعَلِّمُنِيْ مِمَّا عَلَّمَهُ اللهُ . ثُمَّ أَتَى خُطْبَتَهُ . فَأَتَمَّ آخِرَهَا . صحيح مسلم كِتَابُ الْجُمُعَةِ بَابُ حَدِيْثِ التَّعْلِيْمِ فِي الْخُطْبَةِ رقم الحديث ۶۰(۸۷۶) ، الادب المفرد مجرجا للبخاري رقم الحديث ۱۱۶۴ باب الجلوس على السرير ، سنن النسائي الجلوس على الكرسي رقم الحديث ۵۳۷۷ ، المستدرک على الصحيحين للحاكم رقم الحديث ۱۰۵۵ ، مسند احمد رقم الحديث ۲۰۷۵۳ .

تشریح : امام نووي رَحِمَهُ اللَّهُ لیکلي : ددې حدیث نه معلومه شوه چې د تپوس کوونکي د پاره دا مستحب دي چې د عالِم نه په نرمۍ سره پوښتنه اوکړي.

ددې حدیث نه بل د نبي علیه السلام تواضع او د مسلمانانو سره نرمي او شفقت هم معلوم شو .

بله خبره ورنه دا هم معلومه شوه چې تپوس کوونکي ته سمدَستي جواب ورکول په کار دي ، او اَهم اُمور رامخکې کول په کار دي .

کیدې شي حضرت ابورفاعه رضی الله عنه د ایمان او د ایمان د ضروري قواعدو متعلق پوښتنه کړې وه او په دې باندې د علماؤ اتفاق دی چې کله یو کس راشي او په اسلام کې د داخلیدو متعلق پوښتنه اوکړي نو هغه ته سمدستي جواب ورکول واجب دي .

نبي علیه السلام چې ده ته خطبه پریخوده نو کیدې شي دا د جُمعې د خُطبې نه علاوه بله خطبه وه ځکه یې په مینځ کې قطع کړه .

یا کیدې شي دا د جُمعې خطبه وه خو پیغمبر علیه السلام دوباره د سَر نه راګرځولي وي .

دا اِحتمال هم شته چې نبي علیه السلام اُوږده فاصله په کې نه وي راوستي .

او دا اِحتمال هم شته چې دې صحابي داسې پوښتنه کړې وي چې د همدې خطبې سره یې تعلق لرو ، نو دا هم په خطبه کې داخل وُ . (۱)

---

(۱) وَقَوْلُهُ " رَجُلٌ غَرِيبٌ يَسْأَلُ عَنْ دِينِهِ لَا يَدْرِي مَا دِينُهُ " فِيهِ اسْتِحْبَابُ تَلَطُّفِ السَّائِلِ فِي عِبَارَتِهِ وَسُؤَالِهِ الْعَالِمَ . وَفِيهِ تَوَاضُعُ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرِفْقُهُ بِالْمُسْلِمِينَ وَشَفَقَتُهُ عَلَيْهِمْ وَخَفْضُ جَنَاحِهِ لَهُمْ . وَفِيهِ الْمُبَادَرَةُ إِلَى جَوَابِ الْمُسْتَفْتِي وَتَقْدِيمُ أَهَمِّ الْأُمُورِ فَأَهَمِّهَا ، وَلَعَلَّهُ كَانَ سَأَلَ عَنِ الْإِيمَانِ وَقَوَاعِدِهِ الْمُهِمَّةِ وَقَدِ اتَّفَقَ الْعُلَمَاءُ عَلَى أَنَّ مَنْ جَاءَ يَسْأَلُ عَنِ الْإِيمَانِ وَكَيْفِيَّةِ الدُّخُولِ فِي الْإِسْلَامِ وَجَبَ إِجَابَتُهُ وَتَعْلِيمُهُ عَلَى الْفَوْرِ . وَقُعُودُهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْكُرْسِيِّ لِيَسْمَعَ الْبَاقُونَ كَلَامَهُ وَيَرَوْا شَخْصَهُ الْكَرِيمَ وَيُقَالُ كُرْسِيٌّ بِضَمِّ الْكَافِ وَكَسْرِهَا وَالضَّمُّ أَشْهَرُ ، وَيَحْتَمِلُ أَنَّ هَذِهِ الْخُطْبَةَ الَّتِي كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهَا خُطْبَةُ أَمْرٍ غَيْرِ الْجُمُعَةِ وَلِهَذَا قَطَعَهَا بِهَذَا الْفَصْلِ الطَّوِيلِ ، وَيَحْتَمِلُ أَنَّهَا كَانَتِ الْجُمُعَةَ وَاسْتَأْنَفَهَا ، وَيَحْتَمِلُ أَنَّهُ لَمْ يَحْصُلْ فَصْلٌ طَوِيلٌ ، وَيَحْتَمِلُ أَنَّ كَلَامَهُ لِهَذَا الْغَرِيبِ كَانَ مُتَعَلِّقًا بِالْخُطْبَةِ فَيَكُونُ مِنْهَا وَلَا يَضُرُّ الْمَشْيُ فِي أَثْنَائِهَا .
المنهاج شرح صحيح مسلم بن الحجاج (شرح النووي على مسلم) ج ٦ ص ١٦٥ كتاب الجمعة .

Scanned with CamScanner

نبي عليه السلام به معمولي دَعوت هم قبلول

په نبي کريم صلی الله عليه وسلم کې داسې تواضع وه چې که يو غلام به ورته د خوراک دعوت ورکړو نو هغه به يې هم قبلولو . (۱)

او که چا به د يو معمولي څيز دعوت ورکړو يا به يې ورته هبه کړو نو هغه به يې هم قبلول نبي ﷺ فرمايي : لَوْ دُعِيتُ إِلَى ذِرَاعٍ أَوْ كُرَاعٍ لَأَجَبْتُ ، وَلَوْ أُهْدِيَ إِلَيَّ ذِرَاعٌ أَوْ كُرَاعٌ لَقَبِلْتُ .

که چيرته زه د حيوان د لِيچي (لاس) يا پنډۍ غوښې طرف ته اُوبللې شم نو زه به يې ضرور قبول کړم ، او که چيرته ماته د حيوان د ليچي يا پنډۍ غوښه هديه راکړې شي نو زه به يې خامخا قبول کړم . (۲)

نبي عليه السلام سره هر چا په آسانه ملاقات کولې شو

د حضور صلی الله عليه وسلم په دَروازه کې دَربانچي (پهره دار) او څه مانع نه وُ هر چا چې ورسره ملاقات کول غوښتل نو په آسانه يې ورسره کولې شو ، په زمکه به ناست وُ ، خوراک يې هم په زمکه کولو ، د خوراک نه پس به يې خپلې ګوتې څټلې ، خپل خاروي ته يې ګياه پخپله اچوله ، او نور ډير د تواضع کارونه يې کول . (۳)

---

(۱) ... وَيُجِيبُ دَعْوَةَ الْمَمْلُوكِ . د غلام دَعوت به يې هم قبلولو . شرح السنة للبغوي كتاب الفضائل باب تواضعه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رقم ۳۶۷۳ ، مشكوة المصابيح بَابٌ فِي أَخْلَاقِهِ وَشَمَائِلِهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسلم الفصل الثاني رقم ۵۸۲۱(۲۱) .

(۲) صحيح البخاري كِتَابُ الهِبَةِ وَفَضْلِهَا وَالتَّحْرِيضِ عَلَيْهَا بَابُ القَلِيلِ مِنَ الهِبَةِ رقم الحديث ۲۵۶۸ ، و رقم الحديث ۵۱۷۸ كِتَابُ النِّكَاحِ بَابُ مَنْ أَجَابَ إِلَى كُرَاعٍ .

(۳) حسن بصري رَحِمَهُ اللهُ چې د نبي کريم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ کوم اخلاق ذکر کړي په هغې کې ددې تذکره هم شته :
عَنِ الْحَسَنِ رَحِمَهُ اللهُ أَنَّهُ ذَكَرَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ فَقَالَ: لَا وَاللهِ مَا كَانَتْ تُغْلَقُ دُونَهُ الْأَبْوَابُ، وَلَا تَقُومُ دُونَهُ الْحَجَبَةُ، وَلَا يُغْدَى عَلَيْهِ بِالْجِفَانِ، وَلَا يُرَاحُ عَلَيْهِ بِهَا، وَلَكِنَّهُ كَانَ بَارِزًا . مَنْ أَرَادَ أَنْ يَلْقَى نَبِيَّ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقِيَهُ، وَكَانَ وَاللهِ يَجْلِسُ بِالْأَرْضِ ، وَيُوضَعُ طَعَامُهُ بِالْأَرْضِ ، وَيَلْبَسُ الْغَلِيظَ، وَيَرْكَبُ الْحِمَارَ، وَيُرْدِفُ بَعْدَهُ، وَيَلْعَقُ وَاللهِ يَدَهُ . الزهد والرقائق لابن المبارك ج۱ ص ۲۰۱ رقم ۵۷۵ بَابُ مَا جَاءَ فِي الْفَقْرِ

په صفة الصفوة کې ورسره نوره اِضافه هم شته ...... ويركب الحمار ، ويردف عبده ، ويعلف دابته بيده صلى الله عليه وسلم . صفة الصفوة ج۱ ص ۶۷ باب ذكر نبينا محمد صلى الله عليه وسلم وذكر نسبه .

په اِبتداء کې به نبي علیه السلام د صحابه کرامو سره په زمکه یو شان ناست وُ خو چې څوک نوې کس به راغی نو هغه به بیا نه پیژندو چې په دوی کې نبي علیه السلام کوم دی؟ بیا صحابه کرامو دوی له د خټو نه لږ اُوچت ځای جوړ کړو، نبي ﷺ به په هغې ناست وُ او صحابه کرام رضي الله عنهم به ورنه ګیر چاپیره ناست وو، په احادیثو کې ددې تذکره شته:

په ابوداؤد شریف کې دا حدیث ذکر دی حضرت ابوذر رضي الله عنه او حضرت ابوهریرة رضي الله عنه (دواړه) فرمایي چې رسولُ الله ﷺ به د صحابه کرامو په مینځ کې ناست وُ چې نوې کس به راغی نو دا به یې نه پیژندو چې په دوی کې پیغمبر څوک دی؟ تر دې چې هغه به پوښتنه اوکړه (نو بیا به یې اُوپیژندو).

پس مونږ (صحابه کرامو) دا اُوغوښتل چې رسولُ الله ﷺ له داسې ځای جوړ کړو چې نوې کس راشي هغه دا اُوپیژني چې دا پیغمبر دی.

راوي د حدیث وایي چې مونږ نبي علیه السلام له د خټې نه چوتره (یعنې اُوچت ځای) جوړ کړو، پس دوی به بیا په هغې باندې ناست وُ او مونږ (صحابه کرام) به ورنه ګیر چاپیره ناست وو. (۱)

حضرت موسیٰ علیه السلام ته د تواضع په وجه د الله تعالی سره د هَمکلامۍ شرف حاصل شو

ابوسلیمان دارانی رحمه الله فرمایي چې الله تعالی د بني آدمو زړونو ته اُوکتل نو د حضرت موسیٰ علیه السلام نه زیات د تواضع واله زړه یې د بل چا اُو نه موند:

فَخَصَّهُ بِالْكَلَامِ لِتَوَاضُعِهِ.

نو الله تعالی دا د تواضع په وجه د هَملامۍ د پاره خاص کړو.

---

(۱) عَنْ أَبِي ذَرٍّ رضي الله عنه، وَأَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَا: كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْلِسُ بَيْنَ ظَهْرَيْ أَصْحَابِهِ، فَيَجِيءُ الْغَرِيبُ فَلَا يَدْرِي أَيُّهُمْ هُوَ حَتَّى يَسْأَلَ. فَطَلَبْنَا إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَجْعَلَ لَهُ مَجْلِسًا يَعْرِفُهُ الْغَرِيبُ إِذَا أَتَاهُ، قَالَ: فَبَنَيْنَا لَهُ دُكَّانًا مِنْ طِينٍ. فَجَلَسَ عَلَيْهِ. وَكُنَّا نَجْلِسُ بِجَنْبَتَيْهِ ... سنن ابی داؤد كِتَابُ السُّنَّةِ بَابٌ فِي الْقَدَرِ رقم الحديث ۴۶۹۸ . قال الالباني: صحيح.

(يعنی دده د تواضع په وجه يې په دُنيا کې خاص دده سره خبرې اوکړی) . (۱)

د صحابه کرامو تواضع

لکه څرنګې چې په نبي کريم صلی الله عليه وسلم کې تواضع وه نو همدغه شان صحابه کرام هم د هغوی په نقشِ قدم باندې روان وو ، په دوی کې هم ډيره تواضع وه .

د يو څو صحابه کرامو د تواضع تذکره درته کوم :

د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه تواضع

حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه هغه عظيم شخصيت وُ چې په دُنيا کې ورته د جنت زيرې ملاوُ شوې وُ ، په غارِ ثور کې د نبي عليه السلام ملګرې وُ ، د پيغمبر عليه السلام پسې اَوّلنې خليفه وُ ، خو ددې باوجود په کې ډيره تواضع وه ، دا به يې فرمايل :

وَدِدْتُ أَنِّيْ شَعْرَةٌ فِيْ جَنْبِ عَبْدٍ مُؤْمِنٍ . (۲)

کاش چې زه د مؤمن بنده په اړخ کې يو ويښته وی .

حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه به د ګاونډيانو د پاره ګډې لوَشلی

حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه به د خپلې محلې واله (ګاونډيانو) د پاره ګډې لوشلی .

کله چې دده سره د خلافت بيعت اوشو (يعنی د مسلمانانو خليفه شو) نو د کلي يوې جِينی (وينځې) ووَيل :

اوس به دا مونږ له زمونږ د کور لنګ څاروي نه رالوَشي .

(۱) عَنْ أَبِي سُلَيْمَانَ رَحِمَهُ اللهُ ، يَقُوْلُ : إِنَّ اللهَ تَعَالَى اطَّلَعَ عَلَى قُلُوْبِ الْآدَمِيِّيْنَ . فَلَمْ يَجِدْ قَلْبًا أَشَدَّ تَوَاضُعًا مِنْ قَلْبِ مُوْسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ ، فَخَصَّهُ بِالْكَلَامِ لِتَوَاضُعِهِ . شعب الايمان رقم الحديث ۷۸۶۹ حسن الخلق فصل فی التواضع ، مكارم الاخلاق للخرائطي رقم الحديث ۷۳۴ باب ما يستحب من التواضع فی المجلس وغيره ، احياء علوم الدين ج۳ ص ۳۴۲ بيان فضيلة التواضع ، الدرالمنثور فی التفسير بالمأثور ج۳ ص ۵۴۲ ، صلاح الأمة ج۷ ص ۳٦٦ .

(۲) الزهد لاحمد بن حنبل ج۱ ص ۹۰ رقم ۵٦۰ ، كنزالعمال رقم الحديث ۳۵۷۰۰ خوفه رضي الله عنه ، المنتظم لابن الجوزي ۶۳/۴ ، الجامع لعلوم الامام احمد ج ۲۰ ص ۴۵۷ رقم ۳۲۳ ، صلاح الامة ج ۷ ص ۳٦۷ ، موسوعة الاخلاق الاسلامية ج۱ ص ۱٦۴ .

Scanned with CamScanner

حضرت ابوبکرصدیق ﷺ چې دا خبره واوریده نو وې فرمایل :

بَلٰی لَعَمْرِيْ لَأَحْلِبَنَّهَا لَكُمْ، وَإِنِّي لَأَرْجُوْ أَنْ لَا يُغَيِّرَنِيْ مَا دَخَلْتُ فِيْهِ عَنْ خُلُقٍ كُنْتُ عَلَيْهِ .

ولې نه ، زما دې په خپل عُمر قسَم وي چې زه به خامخا د تاسو د پاره څاروي رالوَشم ، او زما اُمید دی چې دا زه په کوم کار کې داخل شوې یم دا به ما د هغه اخلاقو نه بدل نکړي په کومو باندې چې زه مخکې ووم .

نو حضرت ابوبکر صدیق ﷺ بیا هم د هغوی د پاره ګډې لوَشلی . (۱)

د بُوډۍ خدمت کول

کله چې حضرت ابوبکر صدیق ﷺ د مسلمانانو خلیفه ؤ ، نو یو ځل حضرت عُمر ﷺ دده دَربار ته راغی ، دلته په دَربار کې د مدینې منوّرې د غریبانانو او کمزورو خلقو فهرست پروت ؤ ، په دې کې لیکلي شوي وو :

" په فلانکي ځای کې بوډا سړې دی ، په فلانکي ځای کې بُوډۍ ښځه ده ، په فلانکي ځای کې بیمار کس دی ، د دوی د خدمت خپل څوک نشته " .

بیا کومو مسلمانانو چې د دوی د خدمت ذِمه واري قبوله کړې وه د هغوی نومونه ددې خلقو نومونو ته مخامخ لیکل شوي وو .

حضرت عُمر ﷺ چې دا فهرست (لِسټ) ټول اوکتلو نو د یوې بُوډۍ د نوم مخامخ د هیچا نوم نه ؤ لیکلې شوی ، د هغې بُوډۍ خدمت دا ؤ چې هغې له به د بهر نه اُوبه راوړل وو او کور به ورله جارُو کول وو .

حضرت عمر ﷺ په زړه کې اِراده اوکړه چې زه به ددې بوډۍ د پاره دا دوه کارونه کوم . نو په راتلونکې ورځ د سهَر مانځه نه پس حضرت عمر ﷺ د هغې بُوډۍ کور ته ورغی ،

---

(۱) ..... وكان يحلب للحيّ أغنامهم. فلمّا بُويع له بالخلافة، قالت جارية من الحيّ: اَلْآنَ لَا تَحْلِبُ لَنَا مَنَائِحَ دَارِنَا. فسمعها أبو بكر. فقال: بَلٰی لَعَمْرِيْ لَأَحْلِبَنَّهَا لَكُمْ، وَإِنِّي لَأَرْجُوْ أَنْ لَا يُغَيِّرَنِيْ مَا دَخَلْتُ فِيْهِ عَنْ خُلُقٍ كُنْتُ عَلَيْهِ. فكان يحلب لهم. كنز العمال كتاب الخلافة مع الامارة الباب الاول في خلافة الخلفاء رقم الحديث ۱۴۰۷۷ . صفة الصفوة ج۱ ص ۹۷ ابو بكر الصديق رضي الله عنه ، موسوعة الاخلاق الاسلامية ج۱ ص ۱۶۴ نماذج من تواضع الصحابة رضوان الله عليهم .

دروازه یې ورته اُوټکوله ،او ورته وې ویل : مورې ! زه ستا خدمت د پاره راغلې یم .
بُوډۍ ورته وویل : زما خدمت یو کس کړې دی ، زما د پاره صرف د بهَر نه اُوبه راوړل او کور جارو کول دي ، دا دواړه کارونه هغه کړي دي او د کور نور کارونه زه په خپله کوم .
حضرت عمر رضي الله عنه ورته وویل : مورې ! دا خدمت تاله څوک کوي ؟
هغې ورته وویل : زه هغه نه پیژنم ، ځکه ما تر اوسه هغه ندې لیدلی .
حضرت عمر رضي الله عنه ورنه پوښتنه اوکړه : د هغه څه نوم دی ؟ بُوډۍ ورته وویل : ماته تر اوسه هغه خپل نوم ندې خودلی . ځکه هغه چې کله راشي نو دا آواز اوکړي :
" د خدمت واله راغلی دی " . زه پَرده اوکړم ، هغه اُوبه راوړي ، زمکه جارو کړي ، نور واپس لاړ شي ، د تللو په وخت صرف دا اُووايي : " زه لاړم ،اوس پَرده ختمه کړئ " .
هغه د ډیرې زَمانې نه دا خدمت کوي خو ما تر اوسه نه د هغه شکل لیدلې دی ، او نه ماته د هغه نوم معلوم دی . حضرت عمر رضي الله عنه چې دا خبره واوریده نو حېران شو .
په راتلونکي ورځ باندې چې کله ده د تهجدو مونځ اوکړو نو د بوډۍ کور ته راغی ، دروازه یې اُوټکوله او وې ویل : زه د خدمت د پاره راغلې یم .
بوډۍ ورته وویل : خدمت کوونکی راغلی وُ ، خدمت یې اوکړو او لاړ .
حضرت عمر رضي الله عنه حیران شو چې دا څوک دومره د وَخته راغلی وُ ؟
په راتلونکي ورځ چې کله ده د ماسخوتن مونځ اوکړو نو راغی او د بوډۍ د کور په لاره کې پټ کیناست ، ددې د پاره چې اوګوري چې دا مُخلِص کس څوک دی ؟ (چې د دومره زیاتې زمانې نه په پټه باندې د بوډۍ خدمت کوي) .
پس کله چې ټول خلق اُوده شو ، او شپه ښه تیاره شوه نو ده یو کس اُولید چې بغیر د څپلو نه (پیاده) د بوډۍ کور طرف ته رارواندی ، کله چې د بوډۍ کور ته رانزدې شو نو حضرت عمر رضي الله عنه ورپاڅید ، پوښتنه یې ورنه اوکړه : ته څوک یې ؟
هغه ورته وویل : زه ابوبکر یم .
حضرت عمر رضي الله عنه حېران شو ، پوښتنه یې ورنه اوکړه : اې امیرُالمؤمنین ! تاسو ځانله په دې وخت کې دلته څنګه تشریف راوړو ؟

Scanned with CamScanner

حضرت ابوبکر صدیق ﷺ ورته وویل : ددې بوډۍ خدمت ما په خپله ذمه باندې اخیستې دی نو ځکه راغلم.

ده ورنه پوښتنه اوکړه : اې امیرُ المؤمنین ! تاسو څپلۍ څه کړې چې بَربَنډې خپې پیاده راروان یَی ؟

حضرت ابوبکر صدیق ﷺ ورته وویل : څپلۍ ما په کور کې پریخي ، او بَربَنډې خپې پیاده ددې د پاره راځم چې زما د خپو د آواز په وجه د چا په خوب کې خَلَل رانشي .(۱)

فائده : سبحان الله ، په حضرت ابوبکرصدیق ﷺ کې دومره تواضع وه چې د خلافت باوجود یې د بُوډۍ خدمت کولو .

د حضرت عُمر ﷺ تواضع

حضرت عُمر ﷺ جلیلُ القدر صحابي وُ ، د دوی په لاس باندې ډیر ملکونه فتح شوي دي ، د مسلمانانو دویم خلیفه وُ خو ددې باوجود په کې ډیره تواضع وه ، د یو څو واقعاتو نه به تاسو ته د دوی تواضع معلومه شي :

۱ . شام ته د تللو په وخت تواضع

کله چې حضرت عُمر ﷺ امیرُالمؤمنین وُ او د صحابه کرامو په مشوره باندې فلسطین ته روان شو نو د ده سره یو غلام وُ او یوه ورسره اُوښه وه ، په خپل مینځ کې یې سره نمبر مقرر کړو چې : یو فرسخ به زه په اُوښه باندې سوریم ، یو فرسخ به ته په اُوښه باندې سور یې ، او یو فرسخ به اُوښه همداسې خالي روانه وي .

نو حضرت عُمر ﷺ په اُوښه باندې سور شو ، غلام د اُوښې واګې نیولې وې ، بیا بل فرسخ غلام په اُوښه باندې سور شو حضرت عُمر ﷺ د اُوښې واګې نیولې وې ،(کله چې شام ته اُورسیدل نو په اُوښه باندې د سوریدو نمبر د غلام وُ نو غلام په اُوښه سور شو) په لاره کې اُوبه مخې ته راغلی ، حضرت عُمر ﷺ د چَپ (ګَس) لاس په تخرګ کې خپلې څپلۍ

(۱) اہل دل کے تڑپادینے والے واقعات ج ۴ ص ۲۸۳ .

نيولې وی او په يو لاس کې يې د اُوښې واګې نيولې وی (او په بدن باندې يې پېوَند شوې کپړې وی) . په دې وخت کې د شام امير " حضرت ابوعبيده بن جراح ﷜ " د حضرت عُمر ﷜ مخې ته (د استقبال د پاره) راغی ، (ده چې حضرت عُمر ﷜ په دې حالت باندې اُوليد) نو ورته وې ويل :

يَا أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ ! إِنَّ عُظَمَاءَ الشَّامِ يَخْرُجُوْنَ إِلَيْكَ، فَلَا يَحْسُنُ أَنْ يَرَوْكَ عَلٰى هٰذِهِ الْحَالَةِ .

اې اميرالمؤمنين ! بيشکه ستاسو استقبال ته د شام غټ غټ سرداران راغلي دي ، دا مناسب نده چې هغوی تاسو په دې حالت کې اُوګوري .

حضرت عُمر ﷜ ورته اوفرمايل : إِنَّمَا أَعَزَّنَا اللهُ تَعَالٰى بِالْإِسْلَامِ . فَلَا نُبَالِيْ مِنْ مَقَالَةِ النَّاسِ .
بيشکه الله تعالی مونږ ته د اسلام په وجه عزت راکړی نو د خلقو د خبرو څه پَرواه نه کوو . (۱)

---

(۱) وَ رُوِيَ أَنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ جَعَلَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ غُلَامِهِ مُنَاوَبَةً فَكَانَ يَرْكَبُ النَّاقَةَ وَيَأْخُذُ الْغُلَامُ بِزِمَامِ النَّاقَةِ وَيَسِيْرُ مِقْدَارَ فَرْسَخٍ، ثُمَّ يَنْزِلُ نَوْبَةَ رُكُوْبِ الْغُلَامِ، فَرَكِبَ الْغُلَامُ وَأَخَذَ عُمَرُ ﷜ بِزِمَامِ النَّاقَةِ، فَاسْتَقْبَلَهُ الْمَاءُ فِي الطَّرِيْقِ، فَجَعَلَ عُمَرُ ﷜ يَخُوْضُ فِي الْمَاءِ وَنَعْلُهُ تَحْتَ إِبِطِهِ الْيُسْرٰى، وَهُوَ آخِذٌ بِزِمَامِ النَّاقَةِ، فَخَرَجَ أَبُوْ عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ ﷜ وَكَانَ أَمِيْرًا عَلَى الشَّامِ وَقَالَ : يَا أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ ! إِنَّ عُظَمَاءَ الشَّامِ يَخْرُجُوْنَ إِلَيْكَ، فَلَا يَحْسُنُ أَنْ يَرَوْكَ عَلٰى هٰذِهِ الْحَالَةِ . فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ : إِنَّمَا أَعَزَّنَا اللهُ تَعَالٰى بِالْإِسْلَامِ، فَلَا نُبَالِيْ مِنْ مَقَالَةِ النَّاسِ . تنبيه الغافلين باحاديث سيد الأنبياء والمرسلين ص ۱۸۷ بَابُ الْكِبْرِ

عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ، قَالَ: خَرَجَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ﷜ إِلَى الشَّامِ ، وَمَعَنَا أَبُوْ عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ ﷜ فَأَتَوْا عَلٰى مَخَاضَةٍ وَعُمَرُ عَلٰى نَاقَةٍ لَهُ فَنَزَلَ عَنْهَا وَخَلَعَ خُفَّيْهِ فَوَضَعَهُمَا عَلٰى عَاتِقِهِ ، وَأَخَذَ بِزِمَامِ نَاقَتِهِ فَخَاضَ بِهَا الْمَخَاضَةَ . فَقَالَ أَبُوْ عُبَيْدَةَ : يَا أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ ! أَنْتَ تَفْعَلُ هٰذَا، تَخْلَعُ خُفَّيْكَ وَتَضَعُهُمَا عَلٰى عَاتِقِكَ، وَتَأْخُذُ بِزِمَامِ نَاقَتِكَ، وَتَخُوْضُ بِهَا الْمَخَاضَةَ ؟ مَا يَسُرُّنِيْ أَنَّ أَهْلَ الْبَلَدِ اسْتَشْرَفُوْكَ . فَقَالَ عُمَرُ : « أَوَّهْ لَوْ يَقُلْ ذَا غَيْرُكَ أَبَا عُبَيْدَةَ جَعَلْتُهُ نَكَالًا لِأُمَّةِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّا كُنَّا أَذَلَّ قَوْمٍ فَأَعَزَّنَا اللهُ بِالْإِسْلَامِ فَمَهْمَا نَطْلُبُ الْعِزَّةَ بِغَيْرِ مَا أَعَزَّنَا اللهُ بِهِ أَذَلَّنَا اللهُ » . المستدرک على الصحيحين للحاکم كِتَابُ الْإِيْمَانِ رقم الحديث ۲۰۷. وقال الحاکم : هٰذَا حَدِيْثٌ صَحِيْحٌ عَلٰى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ وَلَمْ يُخَرِّجَاهُ ، ووافقه الذهبي . شعب الايمان رقم ۷۸۴۷ حسن الخلق ، الترغيب والترهيب رقم ۲۸۹۳ (۴) كتاب الأدب وغيره الترغيب في التواضع والترهيب من الكبر والعجب والافتخار .

Scanned with CamScanner

۲ . د صحابه کرامو د وړاندې د تواضع نه ډکې خبرې

حضرت عُمر ﷺ چې کله امیرُ المؤمنین وُ نو دوی به کله د صحابه کرامو رَضِيَ اللهُ عَنهُم د وړاندې د خپل ځان په باره کې داسې خبرې کولې چې په هغې سره به تکبّر او ځُودپَسندي ختمیده .

یو ځل یې صحابه کرام رَضِيَ اللهُ عَنهُم راغونډ کړل او د هغوی د وړاندې یې اوفرمایل چې :
" ما به د لړو قجورو او لړو اُوځکو په عِوض کې تړوله ورځ ګډې څرولې " .

کله چې د حضرت عُمر ﷺ نه ددې په باره کې پوښتنه اوشوه چې ته خو اوس امیرُ المؤمنین یې نو تا ولې دا خبره اوکړه ؟ دوی ورته اوفرمایل ، ماته خپل نفس وویل :
أَنْتَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِيْنَ . فَمَنْ ذَا أَفْضَلُ مِنْكَ ؟
ته امیرُالمؤمنین یې ، د تانه افضل څوک دی ؟
پس ما اِراده اوکړه چې زه دې نفس ته خپل ځان ور اُوپیژنم چې زه څوک یم ؟
(یعنی د خپل تکبّر او عُجب ختمولو د پاره مې خپل نفس ته دا خبره اوکړه) . (۱)

۳ . یوې زَنانه ته د څیز جوړولو طریقه خودل

یو ځل حضرت عُمر ﷺ په یوې زَنانه تیریدو هغې څه څیز له غُوټې ورکولې ، ده ورته وویل : دا خلق داسې نه غُوټه کوي . بیا یې د هغې نه د هغه لرګي آله واخیسته او ورته وې

---

(۱) امام ماوردي رَحِمَهُ اللهُ دا خبره داسې ذکر کړی : رُوِيَ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّهُ نَادٰى : اَلصَّلَاةُ جَامِعَةٌ . فَلَمَّا اجْتَمَعَ النَّاسُ صَعِدَ الْمِنْبَرَ فَحَمِدَ اللهَ وَأَثْنٰى عَلَيْهِ وَصَلّٰى عَلٰى نَبِيِّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . ثُمَّ قَالَ : أَيُّهَا النَّاسُ ! لَقَدْ رَأَيْتُنِي أَرْعٰى عَلٰى خَالَاتٍ لِي مِنْ بَنِي مَخْزُوْمٍ فَيَقْبِضُ لِيَ الْقَبْضَةَ مِنَ التَّمْرِ وَالزَّبِيْبِ فَأَظَلُّ الْيَوْمَ وَأَيَّ يَوْمٍ . فَقَالَ لَهُ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ عَوْفٍ ﷺ : وَاللهِ يَا أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ مَا زِدْتَ عَلٰى أَنْ قَصَّرْتَ بِنَفْسِك . فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ : وَيْحَك يَا ابْنَ عَوْفٍ إِنِّي خَلَوْتُ فَحَدَّثَتْنِي نَفْسِي . فَقَالَتْ : أَنْتَ أَمِيْرُ الْمُؤْمِنِيْنَ . فَمَنْ ذَا أَفْضَلُ مِنْكَ ؟ فَأَرَدْتُ أَنْ أُعَرِّفَهَا نَفْسَهَا . ادب الدنيا والدين للماوردي ج۱ ص ۲۳۹ اَلْبَابُ الْخَامِسُ أَدَبُ النَّفْسِ اَلْفَصْلُ الْأَوَّلُ فِي مُجَانَبَةِ الْكِبْرِ وَالْإِعْجَابِ . الفاروق ص ۴۸۳ ، الطبقات الكبرى ۲۹۳/۳ ، شخصية عمر بن الخطاب ۳۳/۸

Scanned with CamScanner

ويل: دا خلق داسې جوړوي. نو هغې ته يې طريقه اُوخوده.(۱)

٤ . په غلام پسې شاته په خر کيناستل

يو ځل حضرت عُمر ﷺ په ګرمه ورځ کې (د ښار نه) بهر اُوتې وُ، په سَرباندې يې څادر اچولې وُ، په ده باندې يو غلام تيريدو چې په خَرباندې سور وُ، حضرت عُمر ﷺ غلام ته وويل:

يَا غُلَامُ ! اِحْمِلْنِيْ مَعَكَ . اې غلام ! ما هم د ځان سره ويسه.

غلام د خَر نه راټوپ کړل، او وې ويل:

اِرْكَبْ يَا أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ. اې اميرالمؤمنين ! ته پرې سور شه.

حضرت عُمر ﷺ ورته وويل: زه داسې نه سوَريږم، البته سوَريږم به خو زه به ستا شاته ناست يم، آيا ته ما په نرم ځاى کينوى او خپله په زيګ (سخت) ځاى کينى ؟ (د حضرت عُمر ﷺ مقصد دا وُ چې ته مخکې په نرم ځاى کينه او زه به روسټو په سخت ځاى کينم).

حضرت عُمر ﷺ د غلام پسې شاته سور شو، غلام مدينې منوّرې ته داخل شو، حضرت عُمر ﷺ دده پسې شاته ناست وُ، او خلقو ده ته کتل.(۲)

---

(۱) عَنْ حِزَامِ بْنِ هِشَامٍ عَنْ أَبِيْهِ قَالَ: رَأَيْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ ﷺ عَامَ الرَّمَادَةِ مَرَّ عَلَى امْرَأَةٍ وَهِيَ تَعْصِدُ عَصِيْدَةً لَهَا، فَقَالَ: لَيْسَ هٰكَذَا تَعْصِدِيْنَ. ثُمَّ أَخَذَ الْمِسْوَطَ فَقَالَ: هٰكَذَا. فَأَرَاهَا. الطبقات الكبرى لابن سعد ج۳ ص ۲۳۹ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ. حياة الصحابة للكاندهلوي ج۲ ص ۵۵۰.

(۲) خَرَجَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فِيْ يَوْمٍ حَارٍّ وَاضِعًا رِدَاءَهُ عَلَى رَأْسِهِ، فَمَرَّ بِهِ غُلَامٌ عَلَى حِمَارٍ، فَقَالَ: يَا غُلَامُ ! اِحْمِلْنِيْ مَعَكَ. فَوَثَبَ الْغُلَامُ عَنِ الْحِمَارِ، وَقَالَ: اِرْكَبْ يَا أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ. قَالَ: لَا أَرْكَبُ، وَأَرْكَبُ أَنَا خَلْفَكَ، تُرِيْدُ أَنْ تَحْمِلَنِيْ عَلَى الْمَكَانِ الْوَطِيْءِ وَتَرْكَبُ أَنْتَ عَلَى الْمَوْضِعِ الْخَشِنِ، (وَلٰكِنِ ارْكَبْ أَنْتَ، وَأَكُوْنُ أَنَا خَلْفَكَ) فَرَكِبَ خَلْفَ الْغُلَامِ، فَدَخَلَ الْمَدِيْنَةَ وَهُوَ خَلْفَهُ، وَالنَّاسُ يَنْظُرُوْنَ إِلَيْهِ. كنزالعمال باب فضائل الصحابة فضائل الفاروق رضي الله عنه تواضعه رضي الله عنه رقم الحديث ۳۵۹۹۱، الزهد لابن ابي الدنيا ج۱ ص ۱۳۵ رقم ۲۷۷، صلاح الامة ج۷ ص ۳۶۸، حياة الصحابة لمولانا محمد يوسف الكاندهلوي ج ۳ ص ۳۴۱ ركوب عمر خلف غلام على حمار، ذم الدنيا لابن ابي الدنيا ج۱ ص ۱۳۰ رقم ۲۸۸.

۵ . حضرت عمر رضي الله عنه د تواضع پيدا کولو د پاره په خپل اُولي (اُوګې) باندې د اُوبو مشک وړلو

حضرت عُروه بن زبير رضي الله عنهما فرمايي چې ما حضرت عُمر رضي الله عنه اُوليد چې په اُولي (اُوګه) باندې يې د اُوبو مشک وُ ، ما ورته وويل :

يَا أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ ! لَا يَنْبَغِيْ لَكَ هٰذَا .

اې اميرُ المؤمنين ! تاسو د پاره دا مناسب ندي .

هغه راته اوفرمايل :

لَمَّا أَتَانِيَ الْوُفُوْدُ سَامِعِيْنَ مُطِيْعِيْنَ دَخَلَتْ نَفْسِيْ نَخْوَةٌ فَأَرَدْتُ أَنْ أَكْسِرَهَا .

هر کله چې ماته وَفدونه په داسې حالت کې راغلل چې هغوی خبره منونکي او تابعدار وو نو زما په زړه کې تکبّر (فخر) پيدا شو نو ما دا ارادہ اوکړه چې زه ددې تکبّر مات کړم . (۱)

د مسکينانو او غلامانو سره يو ځای روټۍ خوړل : په احاديثو کې ذکر دي چې حضرت عُمر رضي الله عنه به د مسکينانو او غلامانو سره يو ځای رُوټۍ خوړه . (۲)

---

(۱) قَالَ عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا : رَأَيْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَلٰى عَاتِقِهٖ قِرْبَةُ مَاءٍ . فَقُلْتُ : يَا أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ ! لَا يَنْبَغِيْ لَكَ هٰذَا . فَقَالَ : لَمَّا أَتَانِيَ الْوُفُوْدُ سَامِعِيْنَ مُطِيْعِيْنَ دَخَلَتْ نَفْسِيْ نَخْوَةٌ فَأَرَدْتُ أَنْ أَكْسِرَهَا . مدارج السالكين بين منازل إياک نعبد وإياک نستعين لابن القيم الجوزية ج ۲ ص ۳۱۵ فَصْلُ مَنْزِلَةُ التَّوَاضُعِ فَصْلُ أَقْوَالُ الْعُلَمَاءِ فِي التَّوَاضُعِ ، الرسالة القشيرية ۱ / ۲۷۹ باب الصمت ، موسوعة الأخلاق الإسلامية ج۱ ص ۱۶۴ نماذج من تواضع الصحابة رضوان الله عليهم .

(۲) قَالَ أَبُوْ مَحْذُوْرَةَ رضي الله عنه : كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ . إِذْ جَاءَ صَفْوَانُ بْنُ أُمَيَّةَ بِجَفْنَةٍ يَحْمِلُهَا نَفَرٌ فِيْ عَبَاءَةٍ ، فَوَضَعُوْهَا بَيْنَ يَدَيْ عُمَرَ رضي الله عنه ، فَدَعَا عُمَرُ رضي الله عنه نَاسًا مَسَاكِيْنَ وَ أَرِقَّاءَ مِنْ أَرِقَّاءِ النَّاسِ حَوْلَهٗ ، فَأَكَلُوْا مَعَهٗ ، ثُمَّ قَالَ عِنْدَ ذٰلِكَ : " فَعَلَ اللهُ بِقَوْمٍ ـ أَوْ قَالَ : لَحَا اللهُ قَوْمًا ـ يَرْغَبُوْنَ عَنْ أَرِقَّائِهِمْ أَنْ يَأْكُلُوْا مَعَهُمْ " . فَقَالَ صَفْوَانُ : أَمَا وَاللهِ ، مَا نَرْغَبُ عَنْهُمْ وَلٰكِنَّا نَسْتَأْثِرُ عَلَيْهِمْ ، لَا نَجِدُ وَاللهِ مِنَ الطَّعَامِ الطَّيِّبِ مَا نَأْكُلُ وَنُطْعِمُهُمْ . الادب المفرد مخرجا للبخاري رقم الحديث ۲۰۱ بَابُ هَلْ يَجْلِسُ خَادِمُهٗ مَعَهٗ إِذَا أَكَلَ ، كنزالعمال رقم الحديث ۲۵۶۵۰ .

Scanned with CamScanner

۶. حضرت عُمر رضي الله عنه او دده بي بي د شپې د يو مسافر د بي بي خدمت اوكړو كومه چې د لنگوال په دَرد اَخته وه

حضرت انس رضي الله عنه فرمايي چې حضرت عُمر رضي الله عنه (كله اميرُ المؤمنينؤ نو دا) به د شپې په آخِري حصه كې (د خلقو اَحوالو معلومولو د پاره) گرځيدو ، يوه شپه يو ميدان ته اُورسيد هلته يې يوه خيمه اُوليده چې مخكې نه وه ، دا هغې ته ورنزدې شو نو د يوې زَنانه د زگورې (تكليف) آوازيې واوريد ، او هلته يو كس يې اُوليد چې ناستؤ .

حضرت عُمر رضي الله عنه دې سړي ته ورنزدې شو ، په هغه يې سلام واچول ، بيا يې ورنه پوښتنه اوكړه : ته څوك يې ؟ هغه ورته وويل : زه د باندې (اَطرافو) كس يم اميرُ المؤمنين ته راغلې يم چې څه مدد راسره اوكړي .

حضرت عُمر رضي الله عنه ورته وويل : فَمَا هٰذَا الصَّوْتُ فِيْ هٰذَا الْبَيْتِ ؟

په دې كوركې دا آواز د څه شي دى كوم چې زه اَورم ؟

هغه سړي (دا نه پيژندو چې كني دا اَميرُ المؤمنين دى نو هغه) ورته وويل :

الله تعالى دې په تا باندې رحم اوكړي د خپل كارپسې لاړ شه (ددې تپوس مه كوه) .

ده ورته وويل : ماته به ضرور وايې چې دا آواز د څه شي دى ؟

هغه ورته وويل : دا زما بي بي ده ، د لنگوال (بچي كيدو) په دَرد كې مبتلاء ده .

حضرت عُمر رضي الله عنه ورته وويل :

هَلْ عِنْدَهَا أَحَدٌ ؟ آيا هغې سره څوك زَنانه شته ؟

هغه ورته وويل : نه .

حضرت عُمر رضي الله عنه خپل كورته راغى او خپلې بي بي " اُمّ كلثوم رضي الله عنها " ته يې وويل :

هَلْ لَكِ فِيْ أَجْرٍ سَاقَهُ اللهُ إِلَيْكِ ؟

آيا ستا په هغه ثواب گټلو كې رَغبت شته كوم چې الله تعالى تا ته راوستې دى ؟

دې ورته وويل : هغه څه كار دى ؟ حضرت عُمر رضي الله عنه ورته وويل :

اِمْرَأَةٌ غَرِيْبَةٌ تَمَخَّضُ لَيْسَ عِنْدَهَا أَحَدٌ .

یوه مسافره زَنانه ده ، د لنگوال په دَرد کې مبتلاء ده ، او هیڅوک زَنانه ورسره نشته .

بي بي ورته وویل : چې ستا خوَښه وي نو صحیح ده (زه درسره ځم) .

حضرت عُمر رضی الله عنه ورته وَویل : د زَنانه د وِلادت په وخت چې کوم ځیزونه ضروري وي کپړې تېل وغیره هغه د ځان سره راواخله ، او ماله کټوَی وَازگه او دَانې راوړه .

بي بي ورله دا ځیزونه راوړل .

حضرت عُمر رضی الله عنه دا ځیزونه واخیست ، بي بي ته یې وویل : راځه راپسی .

بي بي دده پسې شاته روانه وه ، تردې چې د مسافر هغه خېمې ته وَرَاُورسیدل .

حضرت عُمر رضی الله عنه خپلې بي بي ته وویل : اُدْخُلِيْ إِلَى الْمَرْأَةِ . ته زَنانه ته وَرننَوځه .

او پخپله باندې بهر د هغه سړي سره کیناست ، اُوریې بَل کړو ، او خوراک یې پُوخ کړو .

په دې وخت کې د هغه زَنانه بچې هم پیدا شو ، د حضرت عُمر رضی الله عنه بي بي ده ته آواز اوکړو او ورته وې ویل : يَا أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ ! بَشِّرْ صَاحِبَكَ بِغُلَامٍ .

اې امیرُ المؤمنین ! خپل ملگري ته د هلک زیرې ورکړه .

کله چې هغه کس د " يَا أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ " لفظ واورید نو اُویرید (ځکه پوهه شو چې دا کس خو اَمیرُ المؤمنین دی) ، نو د یَرې په وجه دده نه لرې اَخوا شو .

حضرت عُمر رضی الله عنه ورته وویل : په خپل ځای کینه ځنگه چې مخکې ناست وی (یعنی مطمئِن شه) .

بیا حضرت عُمر رضی الله عنه دا کټوی راواخیسته ، د خیمې په دَروازه کې یې کیښوده او خپلې بي بي ته یې وویل : دا په هغه زَنانه باندې په مړه خېټه اُوخوره .

هغې په هغه زَنانه باندې اُوخوړه ، بیا یې کټوی واپس په دَروازه کې کیښوده .

حضرت عُمر رضی الله عنه وَرپاځید هغه یې راواخیسته ، ددې سړي مخې ته یې کیښوده او ورته وې ویل : دا اُوخوره ؛ ځکه تا شپه وِیخه تیره کړې ده . هغه سړي دا اُوخوړه .

بیا حضرت عُمر رضی الله عنه خپلې بي بي ته آواز اوکړو : رااُوځه (چې واپس ځو) ، او دې سړي ته یې وویل : إِذَا كَانَ غَدٌ فَأْتِنَا نَأْمُرُ لَكَ بِمَا يُصْلِحُكَ .

کله چې صبا شي نو بيا هلته راشه مونږ به ستا د پاره د هغه شيانو د رکولو حُکم اوکړو کوم چې ستا په کار وي.

بيا دا سړي په صبا باندې حضرت عُمر رضي الله عنه ته ورغی او دوی ورته ډير څه ورکړل. (۱)

۷ . حضرت عُمر رضي الله عنه د شپې د رَندې او شلې بُوډۍ خدمت کولو

يو ځل حضرت عُمر رضي الله عنه د شپې په تياره کې اُووت، يو کور ته داخل شو، بيا بل کور ته داخل شو، حضرت طلحة رضي الله عنه دا اُوليد، کله چې سهَر شو نو حضرت طلحة رضي الله عنه هغې کور ته ورغی نو په هغې کې په سترګو باندې رَنده او په خپو باندې شَله بُوډۍ ناسته وه، ده ورنه پوښتنه اوکړه: مَا بَالُ هٰذَا الرَّجُلِ يَأْتِيْكِ؟ دا کس څوک دی چې تاته راځي؟

(۱) عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ: بَيْنَمَا عُمَرُ رضي الله عنه يَعُسُّ بِالْمَدِيْنَةِ إِذْ مَرَّ بِرَحْبَةٍ مِنْ رِحَابِهَا فَإِذَا هُوَ بِبَيْتٍ مِنْ شَعَرٍ، فَدَنَا مِنْهُ، فَسَمِعَ أَنِيْنَ امْرَأَةٍ، وَرَأَى رَجُلًا قَاعِدًا، فَدَنَا مِنْهُ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ: مَنِ الرَّجُلُ؟ فَقَالَ: رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ جِئْتُ إِلَى أَمِيْرِ الْمُؤْمِنِيْنَ أُصِيْبُ مِنْ فَضْلِهِ. قَالَ: فَمَا هٰذَا الصَّوْتُ فِيْ هٰذَا الْبَيْتِ؟ قَالَ: اِمْرَأَةٌ تَمَخَّضُ. قَالَ: هَلْ عِنْدَهَا أَحَدٌ؟ قَالَ: لَا. فَانْطَلَقَ حَتّٰى أَتٰى مَنْزِلَهُ، فَقَالَ لِامْرَأَتِهِ أُمِّ كُلْثُوْمٍ بِنْتِ عَلِيٍّ: هَلْ لَكِ فِيْ أَجْرٍ سَاقَهُ اللهُ إِلَيْكِ؟ قَالَتْ: وَمَا هُوَ؟ قَالَ: اِمْرَأَةٌ غَرِيْبَةٌ تَمَخَّضُ لَيْسَ عِنْدَهَا أَحَدٌ. قَالَتْ: نَعَمْ إِنْ شِئْتَ. قَالَ: فَخُذِيْ مَا يُصْلِحُ الْمَرْأَةَ لِوِلَادَتِهَا مِنَ الْخِرَقِ وَالدُّهْنِ وَجِيْئِيْنِيْ بِبُرْمَةٍ وَشَحْمٍ وَحُبُوْبٍ. فَجَاءَتْ بِهِ، فَقَالَ: اِنْطَلِقِيْ. وَحَمَلَ الْبُرْمَةَ وَمَشَتْ خَلْفَهُ حَتَّى انْتَهٰى إِلَى الْبَيْتِ فَقَالَ لَهَا: اُدْخُلِيْ إِلَى الْمَرْأَةِ، وَجَاءَ حَتّٰى قَعَدَ إِلَى الرَّجُلِ فَقَالَ لَهُ: أَوْقِدْ لِيْ نَارًا. فَفَعَلَ فَأَوْقَدَ تَحْتَ الْبُرْمَةِ حَتّٰى أَنْضَجَهَا وَوَلَدَتِ الْمَرْأَةُ، فَقَالَتِ امْرَأَتُهُ: يَا أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ! بَشِّرْ صَاحِبَكَ بِغُلَامٍ. فَلَمَّا سَمِعَ الرَّجُلُ بِأَمِيْرِ الْمُؤْمِنِيْنَ هَابَهُ فَجَعَلَ يَتَنَحّٰى عَنْهُ، فَقَالَ: مَكَانَكَ كَمَا أَنْتَ. فَحَمَلَ الْبُرْمَةَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَوَضَعَهَا عَلَى الْبَابِ ثُمَّ قَالَ: أَشْبِعِيْهَا. فَفَعَلَتْ. ثُمَّ أَخْرَجَتِ الْبُرْمَةَ فَوَضَعَتْهَا عَلَى الْبَابِ. فَقَامَ عُمَرُ رضي الله عنه فَأَخَذَهَا فَوَضَعَهَا بَيْنَ يَدَيِ الرَّجُلِ فَقَالَ: كُلْ وَيْحَكَ فَإِنَّكَ قَدْ سَهِرْتَ مِنَ اللَّيْلِ. فَفَعَلَ ثُمَّ قَالَ لِامْرَأَتِهِ اخْرُجِيْ. وَقَالَ لِلرَّجُلِ: إِذَا كَانَ غَدٌ فَأْتِنَا نَأْمُرْ لَكَ بِمَا يُصْلِحُكَ. فَفَعَلَ الرَّجُلُ فَأَجَازَهُ وَأَعْطَاهُ. التبصرة لابن الجوزي ج ۱ ص ۴۲۸ المجلس التاسع والعشرون فِيْ فَضْلِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ. مناقب عمر لابن الجوزي ص ۸۵ . محض الصواب في فضائل أمير المؤمنين عمر بن الخطاب ج ۱ ص ۳۹۱ الباب الأربعون: عسسه بالمدينة وما وقع له من ذلك، و ص ۳۹۸ .

Scanned with CamScanner

هغې وویل : دا خو د دومره دومره زمانې نه راځي زما چې څه شي ته ضرورت وي هغه راوړي ، د کور کار کوي او ګندګي د کور نه بهر اُوباسي .

حضرت طلحة رضي الله عنه (خپل ځان ته خطاب کولو سره) وویل :

ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ يَا طَلْحَةُ أَعَثَرَاتِ عُمَرَ تَتَبَّعُ ؟

اې طلحه ! په تادې مور بُوره شه ، آیا ته د حضرت عُمر رضي الله عنه د رازونو پسې ورپسې شوې یې ؟ (یعنی حضرت عُمر رضي الله عنه خو په پټه باندې ډیر عظیم خدمت کوي) .(۱)

۸ . په بازار کې د یوې زَنانه سره اُودریدل ، او د هغې خبره اَوریدل

په بخاري شریف کې دا واقعه ذکر ده : یو ځل حضرت عُمر رضي الله عنه بازار ته لاړ ، یوه ځوانه ښځه ورسره مخامخ شوه ، هغې ورته وویل :

اې امیرالمؤمنین ! زما خاوند وفات شوی ، واړه واړه ماشومان یې پریخي ، قسَم په الله نه د دوی سره پانچې (د څارو خپې) شته چې پَخې یې کړي ، نه یې فصل شته ، او نه یې د شودو واله (لنګ) څاروې شته (چې د هغې شوده اُوڅکي) ، ما سره دا یَره ده چې اُولږه او تَنده به یې هلاک کړي ، زه د خُفَاف بن اِیماء غفاري لور یم ، زما پلار د نبي علیه السلام سره په غزوه حُدیبیه کې شریک وُ .

حضرت عُمر رضي الله عنه (چې دا واورید نو) ددې سره (د لږ وخت د پاره) اُودرید ، مخکې لا نه رو ، بیا یې ورته وویل :

مرحبا (په خیر راغلی) ستا خانداني تعلق خو ډیر قریب دی .

---

(۱) إِنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ خَرَجَ فِي سَوَادِ اللَّيْلِ فَرَآهُ طَلْحَةُ رضي الله عنه . فَذَهَبَ عُمَرُ رضي الله عنه فَدَخَلَ بَيْتًا ثُمَّ دَخَلَ بَيْتًا آخَرَ. فَلَمَّا أَصْبَحَ طَلْحَةُ رضي الله عنه ذَهَبَ إِلَى ذٰلِكَ الْبَيْتِ فَإِذَا بِعَجُوزٍ عَمْيَاءَ مُقْعَدَةٍ . فَقَالَ لَهَا : مَا بَالُ هٰذَا الرَّجُلِ يَأْتِيكِ ؟ قَالَتْ : إِنَّهُ يَتَعَاهَدُنِي مُنْذُ كَذَا وَكَذَا . يَأْتِينِي بِمَا يُصْلِحُنِي ، وَيُخْرِجُ عَنِّي الْأَذٰى . فَقَالَ طَلْحَةُ رضي الله عنه : ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ يَا طَلْحَةُ أَعَثَرَاتِ عُمَرَ تَتَبَّعُ ؟ . حلية الأولياء وطبقات الأصفياء ج ۱ ص ۴۷ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ، التبصرة لابن الجوزي ج۱ ص ۴۲۸ المجلس التاسع والعشرون فِي فَضْلِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ . صفة الصفوة ج۱ ص ۱۰۵ ، كنز العمال كتاب الفضائل باب فضائل الصحابة فضائل الفاروق رضي الله عنه رقم الحديث ۳۵۸۱۰ .

بیا حضرت عُمر رضي الله عنه خپل کور ته راغی، په کور کې د ده قوي اُوښ تړلې وُ په هغې باندې یې دوه بُورۍ غله (خوراک) کېښود او ددې په مینځ کې یې نوره ضروري خرچه او کپړې کېښودې، دا اُوښ یې بوتلو، هغه زَنانه ته یې ددې مهار ورکړو، او ورته وې ویل:

دا بوځه، دا به نه وي ختم شوی چې الله تعالی به تاسو ته نور خیر هم درکړي.

یو سړي حضرت عُمر رضي الله عنه ته وویل: اې امیرالمؤمنین! تا دې زَنانه ته ډیر څه ورکړل.

ده ورته وویل: ستا مور دې تا ورک کړي (یعنی مور دې درباندې بُوره شه (۱)) قسَم په الله اوس هم زما د سترګو د وړاندې هغه حالت راځي چې ددې زَنانه پلار او ددې ورور ډیره زمانه د یوې قلعې په محاصره کولو کې شریک وو بیا آخِر دوی هغه قلعه فتح کړه او په مالِ غنیمت کې مونږ خپلې خپلې حصې واخیستې. (۲)

---

(۱) ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ: دا جمله عرب د مخاطب د اِنکار او تعجّب د پاره استعمالوي، اګرچې خپله معنٰی یې خبرې دي خو دا مراد ندي.

ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ: كلمة تقولها العرب للإنكار على المخاطب ولا يريدون حقيقة معناها الذي هو الدعاء بالموت أي فقدتك أمك. تعليق مصطفى البغا على صحيح البخاري.

ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ: أَيْ فَقَدَتْكَ، وَهُوَ دُعَاءٌ عَلَيْهِ بِالْمَوْتِ عَلَى ظَاهِرِهِ، وَلَا يُرَادُ وُقُوعُهُ، بَلْ هُوَ تَأْدِيبٌ وَتَنْبِيهٌ مِنَ الْغَفْلَةِ، وَتَعْجِيبٌ وَتَعْظِيمٌ لِلْأَمْرِ. مرقاة المفاتيح ج ۱ ص ۱۰۶ في تشريح حديث ۲۹ (۲۸).

ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ: أَيْ: فَقَدَتْكَ وَأَصْلُهُ الدُّعَاءُ بِالْمَوْتِ ثُمَّ يُسْتَعْمَلُ فِي التَّعَجُّبِ. مرقاة المفاتيح ج۱ ص ۳۳۹.

(۲) عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: خَرَجْتُ مَعَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ إِلَى السُّوقِ. فَلَحِقَتْ عُمَرَ امْرَأَةٌ شَابَّةٌ. فَقَالَتْ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ! هَلَكَ زَوْجِي وَتَرَكَ صِبْيَةً صِغَارًا، وَاللهِ مَا يُنْضِجُونَ كُرَاعًا، وَلَا لَهُمْ زَرْعٌ وَلَا ضَرْعٌ، وَخَشِيتُ أَنْ تَأْكُلَهُمُ الضَّبُعُ، وَأَنَا بِنْتُ خُفَافِ بْنِ إِيمَاءَ الْغِفَارِيِّ رضي الله عنه، وَقَدْ شَهِدَ أَبِي الْحُدَيْبِيَةَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَوَقَفَ مَعَهَا عُمَرُ وَلَمْ يَمْضِ، ثُمَّ قَالَ: مَرْحَبًا بِنَسَبٍ قَرِيبٍ، ثُمَّ انْصَرَفَ إِلَى بَعِيرٍ ظَهِيرٍ كَانَ مَرْبُوطًا فِي الدَّارِ، فَحَمَلَ عَلَيْهِ غِرَارَتَيْنِ مَلَأَهُمَا طَعَامًا، وَحَمَلَ بَيْنَهُمَا نَفَقَةً وَثِيَابًا، ثُمَّ نَاوَلَهَا بِخِطَامِهِ، ثُمَّ قَالَ: اقْتَادِيهِ، فَلَنْ يَفْنَى حَتَّى يَأْتِيَكُمُ اللهُ بِخَيْرٍ. فَقَالَ رَجُلٌ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ! أَكْثَرْتَ لَهَا؟ قَالَ عُمَرُ رضي الله عنه: ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ، وَاللهِ إِنِّي لَأَرَى أَبَا هَذِهِ وَأَخَاهَا، قَدْ حَاصَرَا حِصْنًا زَمَانًا فَافْتَتَحَاهُ، ثُمَّ أَصْبَحْنَا نَسْتَفِيءُ سُهْمَانَهُمَا فِيهِ. صحيح البخاري كِتَابُ الْمَغَازِي بَابُ غَزْوَةِ الْحُدَيْبِيَةِ رقم الحديث ۴۱۶۰.

۹. حضرت عُمر رضي الله عنه د اُويس قرني رحمه الله نه د ځان د پاره دُعا اوغوښته

حضرت عُمر رضي الله عنه جليلُ القدر صحابي دی ، او اُويس قرني رحمه الله تابعي دی خو بيا هم په حضرت عُمر رضي الله عنه کښې دومره تواضع وه چې اُويس قرني رحمه الله ته يې ووېل :

اِسْتَغْفِرْ لِيْ. زما د پاره د مغفرت دُعا اوغواړه.

نو هغه ورته دُعا اوکړه. (۱)

۱۰. حضرت عُمر رضي الله عنه د يو هلک سره تر کوره پورې لاړ

(يو هلک) سِنَان بن سَلَمة هُذَلي رضي الله عنه فرمايي چې زه د څه هلکانو سره اُووتم ، هغه کچه قجورې مو راټولولی کومې چې هوا راغورځولې وی ، ناګهانه مونږ حضرت عُمر رضي الله عنه اُوليد چې دُرّه ورسره په لاس کښې وه.

کله چې هلکانو حضرت عُمر رضي الله عنه اوليد نو ټول (د يَرې نه) اَخوا ديخوا په قجورو کښې خواره شول ، خو زه په خپل ځای باندې ولاړ وُوم ، د ماسره په څادر کښې څه قجورې وی چې ما راټولې کړې وی ، ما حضرت عُمر رضي الله عنه ته ووېل :

يَا أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ ! هٰذَا مَا تُلْقِي الرِّيْحُ .

اې اميرالمؤمنين ! دا هغه قجورې دي کومې چې هوا راغورځولې دي.

---

(۱) په مسلم شريف کښې اُوږد حديث ذکر دی، په هغې کښې د دې تذکره شته.

عَنْ أُسَيْرِ بْنِ جَابِرٍ، قَالَ: كَانَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رضي الله عنه إِذَا أَتَى عَلَيْهِ أَمْدَادُ أَهْلِ الْيَمَنِ، سَأَلَهُمْ: أَفِيكُمْ أُوَيْسُ بْنُ عَامِرٍ؟ حَتَّى أَتَى عَلَى أُوَيْسٍ رحمه الله فَقَالَ: أَنْتَ أُوَيْسُ بْنُ عَامِرٍ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: مِنْ مُرَادٍ ثُمَّ مِنْ قَرَنٍ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَكَانَ بِكَ بَرَصٌ فَبَرَأْتَ مِنْهُ إِلَّا مَوْضِعَ دِرْهَمٍ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: لَكَ وَالِدَةٌ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ: « يَأْتِي عَلَيْكُمْ أُوَيْسُ بْنُ عَامِرٍ مَعَ أَمْدَادِ أَهْلِ الْيَمَنِ، مِنْ مُرَادٍ، ثُمَّ مِنْ قَرَنٍ، كَانَ بِهِ بَرَصٌ فَبَرَأَ مِنْهُ إِلَّا مَوْضِعَ دِرْهَمٍ، لَهُ وَالِدَةٌ هُوَ بِهَا بَرٌّ، لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللهِ لَأَبَرَّهُ، فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ يَسْتَغْفِرَ لَكَ فَافْعَلْ » فَاسْتَغْفِرْ لِي، فَاسْتَغْفَرَ لَهُ ..... صحيح مسلم كتاب الفضائل باب من فضائل أُوَيْسٍ الْقَرَنِي رَضِيَ اللهُ عَنْهُ رقم الحديث ۲۲۵ (۲۵۴۲)، المستدرك على الصحيحين للحاكم رقم الحديث ۵۷۱۹ .

Scanned with CamScanner

حضرت عُمر ﷺ زما په څادر کې قجورو ته اُوکتل ، او زه يې اُو نه وَهلم .
بيا ما ورته وويل : اې اميرالمؤمنين ! دا دلته چې اوس کوم هلکان وو دوی د مانه دا قجورې اخلي . حضرت عُمر ﷺ وويل : هيڅ کله به يې درنه نه اَخلي ، ته راځه .
حضرت سنان بن سلمة ﷺ فرمايي : فَجَاءَ مَعِي إِلَى أَهْلِيْ .
حضرت عُمر ﷺ ما سره تر زما کوره پورې راغی . (او زه يې په حفاظت باندې را اُورسولم) . (۱)

۱۱ . د حضرت عُمر ﷺ په څادر کې څوارلس پيوَندونه وو

۱ . حضرت انس بن مالک ﷺ فرمايي :
رَأَيْتُ عَلَى عُمَرَ ﷺ إِزَارًا فِيْهِ أَرْبَعَ عَشْرَةَ رُقْعَةً بَعْضُهَا مِنْ أَدَمٍ . (۲)
ما په حضرت عُمر ﷺ يو څادر اُوليد چې څوارلس (۱۴) پيوَندونه په کې لګيدلي وو ، بعضې په کې د څرمنې وو .

---

(۱) عَنْ سِنَانِ بْنِ سَلَمَةَ الْهُذَلِيِّ ﷺ قَالَ : خَرَجْتُ مَعَ الْغِلْمَانِ وَنَحْنُ بِالْمَدِيْنَةِ نَلْتَقِطُ الْبَلَحَ فَإِذَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ﷺ مَعَهُ الدِّرَّةُ . فَلَمَّا رَآهُ الْغِلْمَانُ تَفَرَّقُوْا فِي النَّخْلِ . قَالَ : وَقُمْتُ فِيْ إِزَارِيْ شَيْءٌ قَدْ لَقَطْتُهُ . فَقُلْتُ : يَا أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ ! هٰذَا مَا تُلْقِي الرِّيْحُ . قَالَ : فَنَظَرَ إِلَيْهِ فِيْ إِزَارِيْ فَلَمْ يَضْرِبْنِيْ . فَقُلْتُ : يَا أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ ! الْغِلْمَانُ الْآنَ بَيْنَ يَدَيَّ وَسَيَأْخُذُوْنَ مَا مَعِيْ . قَالَ : كَلَّا اِمْشِ . قَالَ : فَجَاءَ مَعِيْ إِلَى أَهْلِيْ . الطبقات الكبرى لابن سعد ج۷ ص ۸۹ سِنَانُ بْنُ سَلَمَةَ بْنِ الْمُحَبِّقِ الْهُذَلِيُّ . حياة الصحابة لمولانا محمد يوسف الكاندهلوي ج ۳ ص ۳۴۱ . مشي عمر مع غلام ليحميه من الغلمان .

عَنْ سِنَانِ بْنِ سَلَمَةَ ﷺ ، قَالَ : كُنْتُ فِيْ أُغَيْلِمَةٍ نَلْتَقِطُ الْبَلَحَ فَفَجَأَنَا عُمَرُ ﷺ فَتَبِعَنِي الْغِلْمَانُ ، فَقُمْتُ فَقُلْتُ : يَا أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ ! إِنَّهُ مِمَّا أَلْقَتِ الرِّيْحُ ، فَقَالَ : « أَرِنِيْهِ » فَلَمَّا أَرَيْتُهُ قَالَ : « اِنْطَلِقْ » ، قُلْتُ : يَا أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ ! فَتَرَى هٰؤُلَاءِ الْغِلْمَانَ السَّاعَةَ ، فَإِنَّكَ إِذَا انْصَرَفْتَ عَنِّي انْتَزَعُوْا مَا مَعِيْ . قَالَ : فَمَشَى مَعِيْ حَتَّى بَلَغْتُ مَأْمَنِيْ . مصنف ابن ابي شيبة رقم الحديث ۲۰۳۰۷ مَنْ رَخَّصَ فِيْ أَكْلِ الثَّمَرَةِ إِذَا مَرَّ بِهَا . الاذكياء ج۱ ص ۱۹۹ .

(۲) الزهد لابي داؤد ج۱ ص ۷۴ رقم ۵۵ مِنْ زُهْدِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ وَأَخْبَارِهِ ، التواضع والخمول لابن ابي الدنيا ج۱ ص ۱۷۲ رقم ۱۳۰ باب التواضع في اللباس ، احياء علوم الدين ج۳ ص ۳۵۵ ، اصلاح المال ج۱ ص ۱۰۹ رقم ۳۸۲ .

۲. چې کله اميرُ المؤمنين وُ نو هم په کپړو کې يې پيوَندونه وو :

حضرت انس ﷺ فرمايي :

رَأَيْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَهُوَ يَوْمَئِذٍ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِيْنَ، وَقَدْ رَقَّعَ بَيْنَ كَتِفَيْهِ بِرِقَاعٍ ثَلَاثٍ، لَبَّدَ بَعْضَهَا فَوْقَ بَعْضٍ . (۱)

ما حضرت عُمر ﷺ اُوليد چې اميرُ المؤمنين وُ ، د دوه اُولو (اُوګو) په مينځ کې يې درې پيوَندونه وو چې د يو بل د پاسه يې لږولي وو .

۳. بلکه چې کله به يې خُطبه ويله نو د خُطبې په وخت چې به يې کوم څادر اَچولې وُ په هغې کې هم دولس (۱۲) پيوَندونه لږيدلي وو . (۲)

۱۲. حضرت عباس ﷺ په خپله شا باندې اُودرول ، او ناوه جوړول

د نبي عليه السلام د تره " حضرت عباس ﷺ " کور د مسجدِ نبوي سره مُتّصِل وُ ، يوه ورځ حضرت عُمر ﷺ مسجدِ نبوي ته راننوت نو وې کتل چې د حضرت عباس ﷺ د کور ناوه جُمات طرف ته لږيدلې وه ، او ددې ناوې د باران اُوبه د مسجدِ نبوي په صِحن کې غورځيدی ، حضرت عُمر ﷺ دا سوچ اوکړو چې :

جُمات خو د الله ﷻ کور دی ديته که د چا د کور د ناوې اُوبه راځي نو دا د الله ﷻ د حُکم او د جُمات د آدابو خلاف دي .

نو حُکم يې اوکړو چې دا ناوه ماته کړئ . پس دا ناوه ماته کړې شوه .

کله چې حضرت عباس ﷺ خبر شو چې زما د کور ناوه ماته شوی نو حضرت عمر ﷺ

---

(۱) شرح السنّة للبغوي كِتَابُ اللِّبَاسِ بَابُ تَرْقِيعِ الثَّوْبِ وَالْبَذَاذَةِ وَالاحْتِرَازِ عَنِ الشُّهْرَةِ ج ۱۲ ص ۴۵ ، موطا مالک ج۲ ص ۹۱۸ رقم الحديث ۱۹ باب ماجاء في لبس الثياب ، الزهد لابي داؤد ج۱ ص ۷۴ رقم ۵۶ ، صحيح الترغيب والترهيب للمنذري رقم الحديث ۳۲۹۹ ۸۷) ، کنز العمال رقم الحديث ۳۵۹۲۷ .

(۲) عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: خَطَبَ عُمَرُ ﷺ وَهُوَ خَلِيْفَةٌ، وَعَلَيْهِ إِزَارٌ فِيْهِ اثْنَتَا عَشْرَةَ رُقْعَةً. شرح السنّة للبغوي كِتَابُ اللِّبَاسِ بَابُ تَرْقِيعِ الثَّوْبِ وَالْبَذَاذَةِ وَالاحْتِرَازِ عَنِ الشُّهْرَةِ ج ۱۲ ص ۴۵ ، کنز العمال رقم الحديث ۳۵۹۴۲ ، احياء علوم الدين ج ۴ ص ۲۳۳ .

Scanned with CamScanner

ته راغی او ورته وې ويل : تاسو دا ناوه ولې ماته کړه ؟

ده ورته وويل : جُمات د چا شخصي کور نه وي ، ديته د کور ناوه راويستل د شريعت خلاف وه نو ما ځکه ماته کړه .

حضرت عباس ﷺ ورته وويل : تاته پته شته ؟ داناوه خو ما د نبي عليه السلام په زَمانه کې د هغوی په اجازت باندې لږولې وه ، تاسو څوک يَې چې دا مو ماته کړه ؟

حضرت عُمر ﷺ ورته اوفرمايل : آيا نبي عليه السلام تاته ددې اِجازت درکړې وُ ؟

هغه ورته وويل : آو (اِجازت يې راکړې وُ) .

چونکه حضرت عُمر ﷺ دا کار خاص د الله ﷻ د رَضا د پاره کړې وُ خو چې کله ورته معلومه شوه چې ده ته نبي عليه السلام ددې اِجازت ورکړې وُ نو فورًا يې حضرت عباس ﷺ ته وويل :

اې عباس ! د الله د پاره ته د ما سره هغه ځای ته لاړ شه چې دا ناوه هلته دوباره اُولږوو .

دواړه هغه ځای ته لاړل ، حضرت عُمر ﷺ هلته د رُکوع په حالت کې اُودريد او حضرت عباس ﷺ ته يې وويل :

اې عباس ! د الله د پاره ته زما په شا باندې اُودرېږه او دا ناوه واپس په هماغه ځای باندې اُولږوه .

هغه ورته وويل : تاسو لاړ شئ زه به دا په بل چا باندې اُولږوم .

ده ورته وويل : د عمر دا طاقت کله شته چې دا د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم په اجازت باندې لږول شوې ناوه ماته کړي ، مانه خو غټ جُرم شوی ، ددې سزا کم از کم داده چې زه اوس د رکوع په حالت کې اُودرېږم ، ته زما په شا باندې اُودرېږه او دا ناوه واپس په هماغه ځای باندې اُولږوه .

نو حضرت عباس رضي الله عنه دده په شا باندې اُودريد او ناوه يې په هماغه ځای باندې اولږوله . (۱)

سبحان الله . باوجود د اُوچتې مرتبې نه بيا هم په کې ډيره تواضع او عاجزي وه .

(۱) اصلاحي خطبات ج ۹ ص ۴۴ ، و ج ۳ ص ۱۹۲ .

د حضرت عثمان رضي الله عنه تواضع

حضرت عُمر رضي الله عنه دومره عظيم شخصيت ؤ چې په دُنيا کې ورته د جنت زيرې ورکړل شوې ؤ، په ډيرو جهادونو کې يې مالي مرَسته کړې وه ، او په خپله هم شريک شوې ؤ ، د مسلمانانو دريم خليفه ؤ ، خو ددې باوجود په کې ډيره زياته تواضع وه ، يو څو واقعات يې درته ذکر کوم :

۱. ځان له په جُمات کې د وړو کاڼو د پاسه د غرمې خُوب کول

حضرت حسن رحمه الله فرمايي...

رَأَيْتُ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَهُوَ يَوْمَئِذٍ خَلِيْفَةٌ يَقِيْلُ فِي الْمَسْجِدِ، وَيَقُوْمُ وَ أَثَرُ الْحَصَى بِجَنْبِهِ.

ما حضرت عثمان بن عفّان رضي الله عنه اُوليد چې په دې وخت کې د مسلمانانو خليفه ؤ ، په جُمات کې به يې ځانله د غرمې خوب کولو ، کله به چې (د خوب نه) راپاڅيد نو د ګيټو (وړو کاڼو) اَثر به دده په اړخونو باندې ؤ .

خلقو به ويل : هٰذَا أَمِيْرُ الْمُؤْمِنِيْنَ . هٰذَا أَمِيْرُ الْمُؤْمِنِيْنَ .

دا د مسلمانانو اَمير دى ، دا د مسلمانانو اَمير دى . (۱)

۲. په قچره باندې شاته د ځان پسې غلام کينول

همداني رحمه الله فرمايي :

إِنَّهُ رَأَى عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَلى بَغْلَةٍ وَخَلْفَهُ عَلَيْهَا غُلَامُهُ نَائِلٌ . وَهُوَ خَلِيْفَةٌ .

---

(۱) إِنَّ الْحَسَنَ سُئِلَ عَنِ الْقَائِلَةِ فِي الْمَسْجِدِ . فَقَالَ : رَأَيْتُ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَهُوَ يَوْمَئِذٍ خَلِيْفَةٌ يَقِيْلُ فِي الْمَسْجِدِ، وَيَقُوْمُ وَ أَثَرُ الْحَصى بِجَنْبِهِ . فَيَقُوْلُ (فَيُقَالُ) : هٰذَا أَمِيْرُ الْمُؤْمِنِيْنَ. هٰذَا أَمِيْرُ الْمُؤْمِنِيْنَ. السنن الكبرى للبيهقي بَابُ الْمُسْلِمِ يَبِيتُ فِي الْمَسْجِدِ رقم الحديث ۴۳۴۱ ، الزهد لاحمد بن حنبل ج۱ ص ۱۰۵ رقم ۶۷۵ زهد عثمان بن عفان رضي الله عنه ، صفة الصفوة ج۱ ص ۱۱۴ ، حلية الاولياء ج۱ ص ۶۰ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ ، موسوعة الاخلاق الاسلامية ج۱ ص ۱۶۴ .

ما حضرت عثمان ﷛ په قچره باندې سور اُوليد ، دده شاته دده پسې خپل غلام ”نائل“ ناست ؤ ، او دا په دې وخت کې د مسلمانانو خليفه (اَميرُ المؤمنين) ؤ .(۱)

۳ . خپل غلام ته د بدل اخيستلو حُکم کول

يو ځل حضرت عثمان ﷛ په څه خبره باندې خپل غلام ته غصه شو او په غصه کې يې د هغه غوږونه تاؤ کړل ، خو فوراً يې غلام ته وويل:

د مانه غلطي اوشوه ته هم زما غوږونه تاؤ کړه چې بدل دې پوره شي .

خو غلام خپل بدل وا نه خيست ، ده بار بار ورته همدا ويل ، آخر غلام معمولي طريقې سره لاس دده غوږونو سره اُولږول .

ده ورته وويل : داسې نه ، بلکه په پوره زُور سره زما غوږونه تاؤ کړه .

بيا يې اُوفرمايل : په دُنيا کې بدله ورکول ښه دي خو په آخرت کې ښه ندي .(۲)

د حضرت علي ﷛ تواضع

حضرت علي ﷛ هم عظيم شخصيت ؤ ، د مسلمانانو څلورم خليفه ؤ خو ددې باوجود بيا هم په کې ډيره تواضع او عاجزي وه :

۱ . خپل ځان اُوچت نه ګنړل

د بخاري شريف حديث دی ، د حضرت علي ﷛ ځوي ” محمد بن حَنَفِيَّة “ فرمايي چې ما خپل پلار ” حضرت علي ﷛ “ ته وويل :

أَيُّ النَّاسِ خَيْرٌ بَعْدَ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟

د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم نه پس په خلقو کې بهترين کس څوک دی ؟

(۱) الزهد لاحمد بن حنبل ج۱ ص ۱۰۵ رقم ۶۷۲ زهد عثمان بن عفان رضي الله عنه ، حلية الاولياء ج۱ ص ۶۰ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ ، صلاح الامة ج ۷ ص ۳۷۰ ، موسوعة الاخلاق الاسلامية ج۱ ص ۱۶۵ . الجامع لعلوم الامام احمد ج ۲۰ ص ۴۶۸ .

(۲) مشاهير اسلام ج ۴ ص ۷۴۹ .

Scanned with CamScanner

حضرت علي ﷺ اوفرمايل : حضرت ابوبكرصديق ﷺ .

ما ورنه بيا پوښتنه اوكړه : د حضرت ابوبكر صديق ﷺ پسې څوك ډير بهتر دى ؟

هغه وويل : حضرت عُمر ﷺ .

كه ما ورنه بيا پوښتنه كړې وى چې د حضرت عُمر ﷺ پسې څوك بهتر دى ؟ نو دوى به ويل چې حضرت عثمان ﷺ بهتر دى خو ما ورته وويل :

ثُمَّ أَنْتَ ؟ بيا به ته بهتريې ؟

حضرت علي ﷺ اوفرمايل : مَا أَنَا إِلَّا رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ .

زه خو صرف د مسلمانانو يو كس يم . (۱)

فائده : حضرت علي ﷺ د حضرت عثمان ﷺ نه پس يقيني بهترين كس دى ، خو دا د دوى تواضع وه چې د خپل ځان صفت يې اونكړو ، بلكه په ساده انداز كې يې وويل چې : زه خو د مسلمانانو يو كس يم . (۲)

۲. پيوَند شوې كپړې اغوستل

عَمرو بن قيس رَحِمَهُ اللهُ فرمايي چې په حضرت علي ﷺ باندې داسې څادر اُوليدې شو چې پيوَند شوې وُ ، نو ده ته په دې باندې خبرې اوكړې شوى چې ته پيوَند شوې څادر اغوندې ؟ ، ده ورته وويل :

يَقْتَدِيْ بِهِ الْمُؤْمِنُ، وَيَخْشَعُ لَهُ الْقَلْبُ .

---

(۱) عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ الْحَنَفِيَّةِ، قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي : أَيُّ النَّاسِ خَيْرٌ بَعْدَ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : « أَبُوْ بَكْرٍ ﷺ ». قُلْتُ: ثُمَّ مَنْ ؟ قَالَ: « ثُمَّ عُمَرُ ﷺ » ، وَخَشِيْتُ أَنْ يَقُوْلَ عُثْمَانُ ﷺ . قُلْتُ: ثُمَّ أَنْتَ ؟ قَالَ : « مَا أَنَا إِلَّا رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ » . صحيح البخاري كتاب أصحاب النبي صلى الله عليه وسلم بَابُ فَضَائِلِ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَابُ فَضْلِ أَبِي بَكْرٍ بَعْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رقم الحديث ۳۶۷۱ ، سنن ابي داؤد باب في التفضيل رقم الحديث ۴۶۲۹ ، مشكاة المصابيح باب مناقب ابي بكر رضي الله عنه الفصل الاول رقم الحديث ۶۰۲۴(۶) .

(۲) وَهٰذَا عَلَى سَبِيْلِ التَّوَاضُعِ مِنْهُ مَعَ الْعُلُوِّ بِأَنَّهُ حِيْنَ الْمَسْأَلَةِ خَيْرُ النَّاسِ بِلَا نِزَاعٍ . لِأَنَّهُ بَعْدَ قَتْلِ عُثْمَانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ . مرقاة المفاتيح ج ۹ ص ۳۸۸۶ في تشريح حديث ۶۰۲۴ .

مؤمن به ددې اِقتداء کوي، او ددې سره په زړه کې عاجزي پيدا کيږي. (۱)

۳. کور ته سَوداء په خپله راوړل

يو ځل حضرت علي ؓ څه قجورې واخيستی، په کپړه کې يې واچولی، خلقو ورته وويل: اې اميرالمؤمنين! مونږ به يې درسره وِيسو. ده ورته وويل:

لَا، أَبُو الْعِيَالِ أَحَقُّ أَنْ يَحْمِلَ. نه، د بچو پلار ډير لائق دی چې دا يې ويسي. (۲)

د حضرت ابوهريرة ؓ تواضع

۱. حضرت عُمر ؓ حضرت ابوهريرة ؓ لره د بحرين اَمير (گورنَر) مقرر کړو، او وَر وې ليږلو. حضرت ابوهريرة ؓ چې بَحرين ته داخل شو نو په خَرباندې سورۇ، خلقو ته يې ويل: طَرِّقُوْا لِلْأَمِيْرِ، طَرِّقُوْا لِلْأَمِيْرِ. اميرته لار پريږدئ، اميرته لار پريږدئ. (۳) (ده به د غَرنه لرګي راوړل، دده سره لرګي وو نو ځکه يې خلقو ته ويل چې لار راته پريږدئ).

---

(۱) عَنْ عَمْرِو بْنِ قَيْسٍ، أَنَّ عَلِيًّا رَضِيَ اللهُ عَنْهُ رُئِيَ عَلَيْهِ إِزَارٌ مَرْقُوعٌ فَعُوتِبَ فِي لَبُوْسِهِ. فَقَالَ: يَقْتَدِيْ بِهِ الْمُؤْمِنُ، وَيَخْشَعُ لَهُ الْقَلْبُ. التواضع والخمول لابن ابي الدنيا ج ۱ ص ۱۷۵ رقم ۱۳۳ بَابُ التَّوَاضُعِ فِي اللِّبَاسِ، مصنف ابن ابي شيبة رقم الحديث ۳۴۵۰۰، اصلاح المال ج۱ ص ۱۱۱ رقم ۳۹۴، احياء علوم الدين ج۳ ص ۳۵۵، موسوعة الاخلاق الاسلامية ج۱ ص ۱۶۵.

(۲) عَنْ صَالِحٍ بَيَّاعِ الْأَكْسِيَةِ، عَنْ أُمِّهِ، أَوْ جَدَّتِهِ قَالَتْ: رَأَيْتُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ اِشْتَرَى تَمْرًا بِدِرْهَمٍ فَحَمَلَهُ فِي مِلْحَفَةٍ. فَقَالُوْا: نَحْمِلُ عَنْكَ يَا أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ. قَالَ: لَا. أَبُو الْعِيَالِ أَحَقُّ أَنْ يَحْمِلَ. الزهد لاحمد بن حنبل ج۱ ص ۱۱۰ رقم ۷۰۹، الادب المفرد مخرجا ج۱ ص۱۹۴ رقم ۵۵۱، التواضع والخمول لابن ابي الدنيا ج۱ ص۱۳۶ رقم ۱۰۲، موسوعة الاخلاق الاسلامية ج۱ ص ۱۶۵.

(۳) وَرُوِيَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ. أَنَّهُ بَعَثَهُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ أَمِيْرًا عَلَى الْبَحْرَيْنِ. فَدَخَلَ الْبَحْرَيْنِ وَهُوَ رَاكِبٌ عَلَى حِمَارٍ، وَجَعَلَ يَقُوْلُ: طَرِّقُوْا لِلْأَمِيْرِ. طَرِّقُوْا لِلْأَمِيْرِ. تنبيه الغافلين باحاديث سيد الأنبياء والمرسلين ص ۱۸۸ بَابُ الْكِبْرِ

و ولي أبو هريرة رضي الله عنه إمارة مرّة فكان يحمل حزمة الحطب على ظهره يقول: طرقوا للأمير. رواه ابن عساكر في تاريخ دمشق ۶۷/ ۳۷۳. موسوعة الاخلاق الاسلامية ج ۱ ص ۱۵۱. صلاح الامة ج ۷ ص ۳۷۱ علو الهمة في التواضع.

Scanned with CamScanner

۳. حضرت ابوهريرة ﷺ د مَروان د طرفه هم د مدينې منوّرې آمير پاتې شوى ، په دې وخت کې به هم ده په سَر باندې لرګي راوړل . (۱)

د حضرت حُذيفه ﷺ تواضع

حضرت عُمر ﷺ چې کله حضرت حُذيفه ﷺ لره مدائِن ته ليږلو نو په شاهي فرمان کې يې د هغه ځاى خلقو ته ليکلي وو : تاسو دده خبره منئ ، دده تابعداري کوئ ، او دا چې درنه څه غواړي هغه ورکوئ.

حضرت حُذيفه ﷺ د حضرت عُمر ﷺ د مجلس نه راأووت (او مدائِن ته تللو) نو په داسې خَر باندې سورۇ چې د پاسه پرې کټه وه ، او په خَر باندې دده توښه هم تړلې وه .

کله چې مدائن ته راغى نو د هغه ځاى خلقو او سردارانو دده استقبال اوکړو (دا په خَر سورۇ) دده سره په لاس کې روټۍ او د غوښې هډوکې ۇ ....

دير وخت هلته عامِل ۇ ، چې کله حضرت عمر ﷺ دا واپس راأوغوښت او راغلو نو همدغه شان د تواضع حالت يې ۇ . (۲)

---

(۱) كَانَ أَبُوْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ مُسْتَرْسِلًا فِيْ مِزَاحِهِ. رَوَى ابْنُ قُتَيْبَةَ فِي الْمَعَارِفِ أَنَّ مَرْوَانَ رُبَّمَا كَانَ يَسْتَخْلِفُهُ عَلَى الْمَدِيْنَةِ فَيَرْكَبُ حِمَارًا قَدْ شَدَّ عَلَيْهِ بَرْذَعَةً فَيَسِيْرُ فَيَلْقَى الرَّجُلَ فَيَقُوْلُ : اَلطَّرِيْقَ قَدْ جَاءَ الْأَمِيْرُ. ادب الدنيا والدين للماوردي ج ۱ ص ۳۱۲ اَلْفَصْلُ الْخَامِسُ فِي الْمِزَاحِ وَالضَّحِكِ.

(۲) كان عمرُ بن الخطاب ﷺ إذا بعث عاملًا كتب في عهده : أن اسمعوا له واطيعوا ما عدل عليكم . فلمّا استعمل حذيفة ﷺ على المدائن كتب في عهده : أن اسمعوا له وأطيعوا واعطوه ما سألكم . فخرج حذيفة ﷺ من عند عمر ﷺ على حمار مؤكف ، وعلى الحمار زاده . فلما قدم المدائن استقبله أهل الأرض والدهاقين وبيده رغيف وعرق من لحم إكاف فقرأ عهده عليهم . فقالوا: سلنا ما شئت ؟ قال : أسألكم طعاما آكله وعلف حماري هذا ما دمت فيكم . فأقام فيهم ما شاء الله. ثم كتب إليه عمر ﷺ أن اقدم فلما بلغ عمر ﷺ قدومه كمن له على الطريق في مكان لا يراه . فلما رآه عمر على الحال الذي خرج من عنده عليه أتاه فالتزمه وقال: أنتَ أخي وأنا أخوك. كنزالعمال رقم الحديث ۳۶۹۶۰ باب فضائل الصحابة مفصلا مرتبا على ترتيب حروف المعجم حرف الحاء حذيفة رضي الله عنه . تاريخ دمشق لابن عساكر ج۱۲ ص ۲۸۶ حذيفة بن اليمان . حياة الصحابه لمولانا محمد ادريس الكاندهلوي ج۳ ص ۳۴۹ تواضع حذيفة بن اليمان رضي الله عنه . ←←←←←←←←

Scanned with CamScanner

د حضرت ابن عباس او حضرت زيد بن ثابت رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا تواضع

يو ځل حضرت زيد بن ثابت رضي الله عنه په سوَرلۍ باندې سور شو (دا ډير بنه عالِم وُ)، حضرت ابن عباس رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا د هغه د سوَرلۍ مهار اُونيولو (او لاندې ورسره پياده روان وُ)، نو حضرت زيد بن ثابت رضي الله عنه ورته ووئيل:

تَنَحَّ يَا ابْنَ عَمِّ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

اې د رسولُ الله ﷺ د تره ځويه! تاسو اَخوا شئ (مهار پريږدئ؛ ځکه دا بې اَدبي ده).

حضرت ابن عباس رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا ورته ووئيل:

هٰكَذَا أُمِرْنَا أَنْ نَفْعَلَ بِعُلَمَائِنَا وَكُبَرَائِنَا.

مونږ ته همدغه حُکم شوی چې داسې کار د خپلو علماؤ او مشرانو سره اوکړو (يعنی مونږ ته د علماؤ او مشرانو د تعظيم حُکم شوی).

حضرت زيد رضي الله عنه ورته ووئيل: ماته خپل لاس اُوښايه. ده ورته لاس وراُوويست، هغه دده لاس ښکل (چَپ) کړو، او وې ويل:

هٰكَذَا أُمِرْنَا أَنْ نَفْعَلَ بِأَهْلِ بَيْتِ نَبِيِّنَا.

مونږ ته هم همداسې حکم شوی چې د خپل پيغمبر د اهلِ بَيتو سره داسې د تعظيم معامله اوکړو. (۱)

←←← عَنِ ابْنِ سِيْرِيْنَ: أَنَّ عُمَرَ كَتَبَ فِيْ عَهْدِ حُذَيْفَةَ عَلَى الْمَدَائِنِ: إِسْمَعُوْا لَهُ، وَأَطِيْعُوْا، وَأَعْطُوْهُ مَا سَأَلَكُمْ. فَخَرَجَ مِنْ عِنْدِ عُمَرَ رضي الله عنه عَلَى حِمَارٍ مُوْكَفٍ، تَحْتَهُ زَادُهُ، فَلَمَّا قَدِمَ اِسْتَقْبَلَهُ الدَّهَاقِيْنُ وَبِيَدِهِ رَغِيْفٌ، وَعَرْقٌ مِنْ لَحْمٍ. سير اعلام النبلاء ج ۲ ص ۳۶۳ حُذَيْفَةُ بْنُ الْيَمَانِ بْنِ جَابِرِ الْعَبْسِيُّ، حلية الأولياء ۱ / ۲۷۷، الطبقات الكبرى لابن سعد ۳۱۷/۷، أسد الغابة ۱ / ۳۶۹،

(۱) إِنَّ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ رضي الله عنه رَكِبَ يَوْمًا فَأَخَذَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا بِرِكَابِهِ. فَقَالَ لَهُ: تَنَحَّ يَا ابْنَ عَمِّ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ لَهُ: هٰكَذَا أُمِرْنَا أَنْ نَفْعَلَ بِعُلَمَائِنَا وَكُبَرَائِنَا. فَقَالَ زَيْدٌ رضي الله عنه: أَرِنِيْ يَدَكَ. فَأَخْرَجَ يَدَهُ. فَقَبَّلَهَا. فَقَالَ: هٰكَذَا أُمِرْنَا أَنْ نَفْعَلَ بِأَهْلِ بَيْتِ نَبِيِّنَا. كنز العمال باب فضائل الصحابة مفصلا مرتبا على ترتيب حروف المعجم حرف الحاء حذيفة رضي الله عنه رقم ۳۷۰۶۱. احياء علوم الدين ج ۱ ص ۵۰. ←←←

سبحان الله ، په دوارو کې دومره تواضع وه چې یو د سورلۍ مهار نیولې ؤ ، او هغه بل دده لاس ښکل کړو .

د حضرت ابوذر رضي الله عنه تواضع

یو ځل حضرت ابوذر رضي الله عنه حضرت بلال رضي الله عنه ته د تور والي پیغور ورکړو . بیا حضرت ابوذر رضي الله عنه پښیمانه شو ، خپل ځان یې په زمکه اُوغورځول او قسَم یې اوکړو :

لَا رَفَعْتُ رَأْسِيْ حَتّٰى يَطَأَ بِلَالٌ رضي الله عنه خَدِّيْ بِقَدَمِهٖ .

تر هغې وخته پورې به زه خپل سَر د زمکې نه پورته نکړم تردې چې حضرت بلال رضي الله عنه زما په مخ باندې خپل قدم کیږدي .

پس هغه خپل سَر د زمکې نه نه رااُوچتول ، آخر حضرت بلال رضي الله عنه (د ډیر مَجبوریت په وجه چې هغه قسَم خوړلې ؤ) د هغه په مخ باندې خپل قدم کیښود نو بیا هغه راپاځید . (۱)

د شام گورنر " حضرت ابوعُبَیدة بن جراح رضي الله عنه " تواضع

د حضرت عمر رضي الله عنه په زمانه کې حضرت ابوعُبَیدة بن جرّاح رضي الله عنه د شام گورنر ؤ ؛ ځکه د

←←← رَكِبَ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ رضي الله عنه مَرَّةً . فَدَنَا ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا لِيَأْخُذَ بِرِكَابِهٖ . فَقَالَ: مَهْ يَا ابْنَ عَمِّ رَسُوْلِ اللهِ ! فَقَالَ : هٰكَذَا أُمِرْنَا أَنْ نَفْعَلَ بِكُبَرَائِنَا . فَقَالَ : أَرِنِيْ يَدَكَ . فَأَخْرَجَهَا إِلَيْهِ . فَقَبَّلَهَا . فَقَالَ : هٰكَذَا أُمِرْنَا نَفْعَلُ بِأَهْلِ بَيْتِ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . مدارج السالكين بين منازل إياك نعبد وإياك نستعين ج ۲ ص ۳۱۵ فَصْلٌ مَنْزِلَةُ التَّوَاضُعِ فَصْلٌ أَقْوَالُ الْعُلَمَاءِ فِي التَّوَاضُعِ .

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا ، أَنَّهُ أَخَذَ بِرِكَابِ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رضي الله عنه . فَقَالَ لَهُ : تَنَحَّ يَا ابْنَ عَمِّ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . فَقَالَ : إِنَّا هٰكَذَا نَفْعَلُ بِكُبَرَائِنَا وَعُلَمَائِنَا . المستدرك على الصحيحين للحاكم رقم الحديث ۵۷۸۵ وقال الحاكم : صَحِيْحُ الْإِسْنَادِ عَلٰى شَرْطِ مُسْلِمٍ ، وَلَمْ يُخَرِّجَاهُ . و رقم الحديث ۷۹۵۶ ، السنن الكبرى للبيهقي رقم الحديث ۱۲۱۹۶ ، المعجم الكبير للطبراني رقم الحديث ۴۷۴۶ ، مجمع الزوائد رقم الحديث ۱۵۸۵۱ .

(۱) وَيُذْكَرُ أَنَّ أَبَا ذَرٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَيَّرَ بِلَالًا رَضِيَ اللهُ عَنْهُ بِسَوَادِهٖ . ثُمَّ نَدِمَ . فَأَلْقٰى بِنَفْسِهٖ . فَحَلَفَ : لَا رَفَعْتُ رَأْسِيْ حَتّٰى يَطَأَ بِلَالٌ رضي الله عنه خَدِّيْ بِقَدَمِهٖ . فَلَمْ يَرْفَعْ رَأْسَهُ حَتّٰى فَعَلَ بِلَالٌ رضي الله عنه . مدارج السالكين بين منازل إياك نعبد وإياك نستعين ج ۲ ص ۳۱۵ فَصْلٌ مَنْزِلَةُ التَّوَاضُعِ فَصْلٌ أَقْوَالُ الْعُلَمَاءِ فِي التَّوَاضُعِ .

Scanned with CamScanner

شام اکثره حصه اکثره همده فتح کړې وه .

هاغه وخت شام ډیره لویه او سَرسبزه علاقه وه ، مال و دولت په کې ډیر زیات ؤ ، نن صبا د هغې نه څلور ملکونه جوړ دي : شام ، اُردن ، فلسطین ، او لبنان . حالانکه هاغه وخت دا څلور واړه د اسلامي مملکت یوه صوبه وه ، ګورنَر یې حضرت ابوعبیدة بن جراح ﷜ ؤ ، او د غونډ اسلامي حکومت امیرُ المؤمنین حضرت عُمر ﷜ ؤ .

یو ځل دا شام ته په سفر باندې لاړ ، هلته یې یو ورځ حضرت ابوعبیدة ﷜ ته وویل :

اِذْهَبْ بِنَا إِلَى مَنْزِلِكَ . راځه چې ستا کور ته لاړ شو .

(د حضرت عُمر ﷜ په ذِهن کې دا خبره وه چې شام ډیره آباده صوبه ده او ددې ګورنر ابوعبیده ﷜ دی نو دده کور کتل غواړي چې ده څه جمع کړي دي او که نه ؟)

حضرت ابوعبیدة ﷜ ورته وویل : زما په کور باندې څه کوی ، که وې ګورئ نو صرف د سترګو نه به دې اُوښکي ځي .

حضرت عُمر ﷜ اِصرار اوکړو چې خامخا یې ګورو ، هغه ورته وویل : صحیح ده . دواړه روان شو ، په تللو تللو کې د ښار د آبادئ نه اُووتل .

حضرت عُمر ﷜ ورنه پوښتنه اوکړه چې چیرته ځی ؟ (ستا کور خو ډیر لرې دی) .

هغه ورته وویل : اوس رانژدې دی . د دمشق ښار چې د هر قِسمه مال و اسباب نه ډک ؤ ددینه اُووتل ، آخر یو ځای ته اُورسیدل چې د قجورو څانګو نه جوړه شوې جونپړه وه ، حضرت ابوعبیدة ﷜ اوفرمایل : اې امیر المؤمنین ! زه په دې کور کې اُوسیږم .

حضرت عُمر ﷜ چې اخوا دیخوا مخ واړول نو هیڅ په کې نه وو ، ورته وې ویل : ستا اَسباب چیرته دی ؟ په دې کې خو یوه مُصَلّه ده ، یوه کاسه ده ، او یو د اُوبو مشک دی ، ستا خوراک چیرته دی ؟

حضرت ابوعبیدة ﷜ ورته وویل : اې امیرالمؤمنین ! په دې کې زما ټول د ضرورت سامان موجود دی ، په دې مُصَلّه باندې مونځ هم کوم او پرې اُوده کیږم هم ، بیا یې پاس لاس پورته کړو یوه پیاله یې راواخیسته چې د اُوبو نه ډکه وه او د اُوچې روټۍ ټکړې په کې پرتې وی ، ابوعبیدة ﷜ اوفرمایل :

Scanned with CamScanner

اې اميرالمؤمنين ! زه شپه او ورځ د حکومت په سرکاري کارونو کې مصروف يم ځانته د خوراک برابرولو موقع راته نه ملاويږي ، يوه زَنانه ما له د دوه يا درې ورځو روټۍ په يو ځل پَخې کړي ، زه يې ځان له کيږدم ، هغه خورم ، کله چې دا روټۍ اُوچې شي نو په اُوبو کې يې پَستوم بيا يې د شپې خورم .

حضرت عُمر رضي الله عنه چې دا حالت اُوکتلو نو په سترګو کې يې اُوښکې راغلی .

ابوعبيدة رضي الله عنه ورته وويل : ما تاته ويلي وو چې که زما کور اوګوری نو بيا به اُوښکې تويوی . بيا حضرت عُمر رضي الله عنه ورته اوفرمايل :

غَيَّرَتْنَا الدُّنْيَا كُلَّنَا غَيْرَكَ يَا أَبَا عُبَيْدَةَ رضي الله عنه .

اې ابوعبيدة ! مونږ ټول دُنيا بدل کړي يو خو صرف ته يې نه يې بدل کړی (يعنی په مونږ باندې د دُنيا رونَق آثر کړې دی ليکن ته چې د نبي عليه السلام په زمانه کې څنګه وی هماغه شان يی ، د دُنيا مال و دولت درباندې هيڅ آثر ندې کړی) . (١)

د حضرت عمّار بن ياسر رضي الله عنه تواضع

عبدالله بن هذيل رحمه الله فرمايي :

رَأَيْتُ عَمَّارًا رضي الله عنه اِشْتَرٰى قِتًّا بِدِرْهَمٍ وَحَمَلَهُ عَلٰى ظَهْرِهٖ وَهُوَ أَمِيْرُ الْكُوْفَةِ . (٢)

ما حضرت عمّار رضي الله عنه اُوليد چې د څاروي شَنه ګياه يې په يو دِرهم واخيسته او خپل شا

---

(١) اصلاحي خطبات ج ٣ ص ١١٧ .

دا واقعه په سير اعلام النبلاء کې هم مختصر ذکر ده : عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه : أَنَّ عُمَرَ حِيْنَ قَدِمَ الشَّامَ ، قَالَ لِأَبِي عُبَيْدَةَ رضي الله عنه : اِذْهَبْ بِنَا إِلٰى مَنْزِلِكَ . قَالَ : وَمَا تَصْنَعُ عِنْدِيْ؟ مَا تُرِيْدُ إِلَّا أَنْ تُعَصِّرَ عَيْنَيْكَ عَلَيَّ . قَالَ : فَدَخَلَ ، فَلَمْ يَرَ شَيْئًا ، قَالَ : أَيْنَ مَتَاعُكَ ؟ لَا أَرٰى إِلَّا لِبْدًا وَصَحْفَةً وَشَنًّا ، وَأَنْتَ أَمِيْرٌ ، أَعِنْدَكَ طَعَامٌ ؟ فَقَامَ أَبُوْ عُبَيْدَةَ إِلٰى جَوْنَةٍ ، فَأَخَذَ مِنْهَا كُسَيْرَاتٍ ، فَبَكٰى عُمَرُ رضي الله عنه ، فَقَالَ لَهُ أَبُوْ عُبَيْدَةَ : قَدْ قُلْتُ لَكَ : إِنَّكَ سَتَعْصِرُ عَيْنَيْكَ عَلَيَّ يَا أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ ، يَكْفِيْكَ مَا يُبَلِّغُكَ الْمَقِيْلَ . قَالَ عُمَرُ رضي الله عنه : غَيَّرَتْنَا الدُّنْيَا كُلَّنَا غَيْرَكَ يَا أَبَا عُبَيْدَةَ رضي الله عنه . سير اعلام النبلاء ج١ ص ١٧ أَبُوْ عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ عَامِرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ .

(٢) صلاح الامة في علوّ الهمة ج ٧ ص ٣٧٣ علوّ الهمّة في التواضع .

Scanned with CamScanner

ته يې راچولې وه (کور ته يې راوړه) ، حالانکه دا په دې وخت کې د کوفې اَميرؤ .

د حضرت عبدالله بن سلام ﷺ تواضع

(په خپل سَر باندې د لرګو ګېډې وړل)

حضرت عبدالله بن حنظله ﷺ فرمايي چې ما حضرت عبدالله بن سلام ﷺ په بازار کې اُوليد چې په خپل سَر باندې يې د لرګو ګيډې ايخې ؤ . چا ورنه پوښتنه اوکړه :

أَتَفْعَلُ هٰذَا وَقَدْ أَغْنَاكَ اللهُ عَنْهُ ؟

آيا ته په سَر باندې لرګي وړې ؟ حالانکه الله تعالى ته ددينه مستغني کړې يې (يعنى ستا خو ديته حاجت نشته) .

هغه ورته وويل : ما د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم نه دا حديث اَوريدلې دى :

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِيْ قَلْبِهٖ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ كِبْرٍ .

هغه کس به جنت ته داخل نشي چې د هغه په زړه کې د اُوري د دانې هومره تکبّروي .

عبدالله بن سلام ﷺ اوفرمايل : پس زه دا خوښوم چې په دې طريقې سره (د خپل ځان نه) تکبّر ختم کړم .(۱)

د حضرت سلمان فارسي ﷺ تواضع

حضرت سلمان فارسي ﷺ د مدينې منوّرې امير (ګورنَر) ؤ ، د هغه علاقې يو مشر کسْ (په بازار) کې څه (درُوند) څيز واخيست ، حضرت سلمان فارسي ﷺ په ده باندې تيريدو هغه کس (دا اُو نه پيژند نو) په ده باندې يې د باروړونکي (مزدور) ګمان اوکړو

---

(۱) عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ حَنْظَلَةَ ﷺ قَالَ : رَأَيْتُ عَبْدَ اللهِ بْن سَلَامٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فِي السُّوْقِ وَعَلٰى رَأْسِهٖ حَزْمَةُ حَطَبٍ . قَالَ : فَقِيْلَ لَهُ : أَتَفْعَلُ هٰذَا وَقَدْ أَغْنَاكَ اللهُ عَنْهُ ؟ فَقَالَ : سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِيْ قَلْبِهٖ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ كِبْرٍ . فَأَحْبَبْتُ أَنْ أَتْرُكَ الْكِبْرَ . الترغيب والترهيب لقوام السنّة ج ۳ ص ۲۰۷ رقم ۲۳۵۸ باب في الترهيب من الكبر وذم المتكبرين ، و ج ۱ ص ۳۶۶ رقم ۶۲۷ ، تلبيس ابليس ج۱ ص ۱۳۹ الباب التاسع في ذكر تلبيس ابليس على الزهاد والعباد .

Scanned with CamScanner

نو ورته وې ويل:

تَعَالَ فَاحْمِلْ هٰذَا. دلته راشه، دا راسره ويسه.

حضرت سلمان فارسي ﷺ (په خوشحالۍ سره) سامان راأوچت کړو او ورسره روان شو. په لاره کې چې خلقو سلمان فارسي ﷺ په بار وړلو باندې أوليد نو هريو به ورته ويل

أَصْلَحَ اللّٰهُ الْأَمِيْرَ. نَحْنُ نَحْمِلُ عَنْكَ.

الله تعالى دې (زمونږ) په أمير باندې رَحم اوکړي دا سامان مونږ ته راکړه مونږ به يې ستا په ځاى باندې ويسو. ده به انكار كولو او نورو ته يې نه وركولو.

دې كس ته چې دا معلومه شوه چې دا خو د مدينې منوّرې أمير (گورنَر) دى نو ډير ملامته شو او ځانته يې خطاب كولو سره وويل:

هلاک شې تاخو د مدينې منوّرې په أمير باندې بوج راوړو.

نو حضرت سلمان فارسي ﷺ ته يې عُذر پيش كول شروع كړو، او وې ويل:

لَمْ أَعْرِفْكَ أَصْلَحَكَ اللّٰهُ.

الله تعالى دې د تاسو سره ښه اوكړي ما تاسو او نه پيژندى.

سلمان فارسي ﷺ به ورته ويل چې هيڅ پرواه نه كوي، تاسو مخكې ځئ زه درسره دا د كوره پورې وړم. نو دا سامان يې ورسره د كوره پورې وې وړو. هغه كس دومره خفه شو چې د ځان سره يې وويل: لَا أُسَخِّرُ أَحَدًا أَبَدًا.

زه به بيا هيڅ كله په مزدور باندې څه سامان وې نه سم. (۱)

---

(۱) عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ، أَنَّهُ كَانَ أَمِيْرًا بِالْمَدِيْنَةِ. فَاشْتَرَى رَجُلٌ مِنْ عُظَمَائِهَا شَيْئًا. فَمَرَّ بِهِ سَلْمَانُ ﷺ فَحَسِبَهُ عِلْجًا. فَقَالَ: تَعَالَ فَاحْمِلْ هٰذَا. فَحَمَلَهُ سَلْمَانُ ﷺ. فَجَعَلَ يَتَلَقَّاهُ النَّاسُ وَيَقُوْلُوْنَ: أَصْلَحَ اللّٰهُ الْأَمِيْرَ. نَحْنُ نَحْمِلُ عَنْكَ. فَأَبَى أَنْ يَدْفَعَ إِلَيْهِمْ. فَقَالَ الرَّجُلُ فِيْ نَفْسِهِ وَيْحَكَ إِنِّيْ لَمْ أُسَخِّرْ إِلَّا الْأَمِيْرَ. فَجَعَلَ يَعْتَذِرُ إِلَيْهِ وَيَقُوْلُ: لَمْ أَعْرِفْكَ أَصْلَحَكَ اللّٰهُ. فَقَالَ: اِنْطَلِقْ فَذَهَبَ بِهِ إِلَى مَنْزِلِهِ، ثُمَّ قَالَ: لَا أُسَخِّرُ أَحَدًا أَبَدًا. تنبيه الغافلين باحاديث سيد الأنبياء والمرسلين ص ۱۸۸ بَابُ الْكِبْرِ

د حسن بن علي رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا تواضع

يو ځل حضرت حسن بن علي رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا په څه ماشومانو باندې تيريدو ، د ماشومانو سره د روټۍ ماتې ټکړې وې ، هغوی ده ته د خوراک دعوت ورکړو ، دا د سورلۍ نه رابنکته شو فَأَكَلَ مَعَهُمْ د هغوی سره يې د روټۍ دا ماتې ټکړې اُوخوړې .

بيا حضرت حسن رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا دا ماشومان د ځان سره کور ته بوتلل ، په دوی باندې يې خوراک هم اوکړو او کپړې يې هم ورکړې . بيا حضرت حسن رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا اوفرمايل :

اَلْيَدُ لَهُمْ ؛ لِأَنَّهُمْ لَا يَجِدُوْنَ شَيْئًا غَيْرَ مَا أَطْعَمُوْنِيْ وَنَحْنُ نَجِدُ أَكْثَرَ مِنْهُ .

فضيلت د دوی د پاره دی ځکه د دوی سره بل هيڅ نه وو صرف هماغه د روټۍ ماتې ټکړې ورسره وې کومې يې چې په ما باندې اُوخوړې ، او مونږ سره خو ددينه زيات شته (کوم چې ما دوی ته ورکړل) . (۱)

د حضرت حُسين بن علي رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا تواضع

حضرت حُسين بن علي رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا د مسکينانو په يو ټولي باندې تيريدو ، هغوی څه کپړه غوړولې وه او مخې ته يې د خوراک څه ټکړې پرتې وې ، هغوی ده ته ووېل :

هَلُمَّ يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ .

اې ابوعبدالله ! دلته راشه (ابوعبدالله د حضرت حُسين رَضِيَ اللهُ عَنْهُ کُنيت دی) .

ده د قرآن کريم دا آيت تلاوت کړو :

﴿ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِيْنَ ﴾ .

ترجمه : بيشکه الله تعالی تکبر کوونکي خلق نه خوښوي .

(۱) مَرَّ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا عَلَى صِبْيَانٍ مَعَهُمْ كِسَرُ خُبْزٍ ، فَاسْتَضَافُوْهُ ، فَنَزَلَ فَأَكَلَ مَعَهُمْ ، ثُمَّ حَمَلَهُمْ إِلَى مَنْزِلِهِ ، فَأَطْعَمَهُمْ وَكَسَاهُمْ ، وَقَالَ : اَلْيَدُ لَهُمْ ؛ لِأَنَّهُمْ لَا يَجِدُوْنَ شَيْئًا غَيْرَ مَا أَطْعَمُوْنِيْ وَنَحْنُ نَجِدُ أَكْثَرَ مِنْهُ . مدارج السالكين بين منازل إياك نعبد وإياك نستعين ج ۲ ص ۳۱۵ فَصْلٌ مَنْزِلَةُ التَّوَاضُعِ فَصْلٌ أَقْوَالُ الْعُلَمَاءِ فِي التَّوَاضُعِ . الرسالة القشيرية ج۱ ص ۲۸۲ باب الخشوع والتواضع ، بريقة محمودية في شرح طريقة محمدية وشريعة نبوية في سيرة احمدية ج۲ ص ۲۳۳ مَا وَرَدَ فِي فَضَائِلِ التَّوَاضُعِ .

دا ورغی او د هغوی سره يې خوراک اوکړو . بيا ده هغوی ته وويل : ما خو ستاسو دَعوت قبول کړو اوس تاسو زما دعوت هم قبول کړئ (نو د ځان سره يې خپل کور ته بوتلل) خپلې بي بي ته يې ووېل :

أَخْرِجِيْ مَا كُنْتِ تَدَّخِرِيْنَ .

تا چې څه ذخيره کړې دي هغه رااُوباسه (چې په دې مِسکينانو باندې يې اُوخورو) .(١)

د حضرت اُمِّ درداء رَضِيَ اللهُ عَنْهَا تواضع

ابراهيم بن ابي عَبلة رَحِمَهُ اللهُ فرمايي :

رَأَيْتُ أُمَّ الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا مَعَ نِسَاءِ الْمَسَاكِيْنِ جَالِسَةً بِبَيْتِ الْمَقْدِسِ .

ما اُمِّ درداء رَضِيَ اللهُ عَنْهَا اُوليده چې په بيتُ المَقدِس کې د مسکينانو ښځو سره ناسته وه .(٢)

---

(١) عَنْ مِسْعَرٍ قَالَ : مَرَّ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَلَى مَسَاكِيْنَ وَقَدْ بَسَطُوْا كِسَاءً وَبَيْنَ أَيْدِيْهِمْ كِسَرٌ فَقَالُوْا : هَلُمَّ يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ . فَحَوَّلَ وَرِكَهُ وَقَرَأَ { إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِيْنَ } [النحل آية ٢٣] فَأَكَلَ مَعَهُمْ ثُمَّ قَالَ: قَدْ أَجَبْتُكُمْ فَأَجِيْبُوْنِيْ . فَقَالَ لِلرَّبَابِ يَعْنِي امْرَأَتَهُ : أَخْرِجِيْ مَا كُنْتِ تَدَّخِرِيْنَ . التواضع والخمول لابن ابي الدنيا ج١ ص ١٤٢ ، صلاح الامة ج ٧ ص ٣٨١ علو الهمة فى التواضع .

(٢) التواضع والخمول لابن ابي الدنيا ج ١ ص ١٣٩ رقم ١٠٥ بَابُ التَّوَاضُعِ . موسوعة الاخلاق الاسلامية ج١ ص ١٥١ اقوال السلف والعلماء فى التواضع .

د نورو بزرګانو د تواضع واقعات

د اُمتِ مُسلمه نور بزرګان هم د نبي کريم صلی الله علیه وسلم او صحابه کرامو رضي الله عنهم په نقشِ قدم باندې روان وو ، د هغوی په شان تواضع او عاجزي په کې وه ، د اِیمان د تازه کولو په خاطر درته د دوی د تواضع څه واقعات هم ذکر کوم :

د امام زَینُ العابدین (علي بن حُسین) رَحِمَهُ اللّٰهُ تواضع

د امام زَینُ العابدین (علي بن حُسین) رَحِمَهُ اللّٰهُ په حالاتو کې دا خبره لیکل شوی چې دا ډیر ښائسته او نازک بدن واله ؤ ، کله چې دا وفات شو نو چا چې ده ته غُسل ورکول هغوی ده په خپې طرف اُوګه (اُولي) باندې تور داغ اولید ، دوی حیران شو چې : دا تور داغ ولې پیدا شوی ؟

هغوی د خلقو او ده د کور واله ؤ نه ددې د سبب په باره کې پوښتنه اوکړه خو هیچا ته ددې پته نه وه .

کله چې دا دَفن شو نو یو څو ورځې روسته د غریبانانو ، معذورو او ګنډو د کورنه دا آواز راغی : " افسوس ، هغه کس څه شو چې هغه به د شپې په تیاره کې زمونږ کورونو ته اُوبه او نور خوراکي شیان راوړل ؟ "

په دې سره خلقو ته دا راز معلوم شو چې امام زَینُ العابدین رَحِمَهُ اللّٰهُ به د شپې په تیاره کې خپل مشک راواخیست ، د معذورو او مجبورو خلقو کورونو ته به یې اُوبه وغیره وَروړلی .

خو دا خدمت یې خاص د الله جل جلاله د رَضا د پاره دومره په پټه باندې کولو چې ټول عُمر یې هیچا ته ددې تذکره نه وه کړی .(۱)

---

(۱) عَنْ عَمْرِو بْنِ ثَابِتٍ رضي الله عنه قَالَ : لَمَّا مَاتَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ رَحِمَهُ اللّٰهُ وَجَدُوا بِظَهْرِهِ أَثَرًا . فَسَأَلُوا عَنْهُ . فَقَالُوا : هٰذَا مِمَّا كَانَ يَنْقُلُ الْجُرُبَ عَلَى ظَهْرِهِ إِلَى مَنَازِلِ الْأَرَامِلِ . مختصر تاريخ دمشق لابن عساكر ۲۳۸/۱۷ علي بن الحسين بن علي بن ابي طالب ، وهكذا في سير اعلام النبلاء . نضرة النعيم ج ۸ ص ۳۴۶۸ المواساة ، شرف المصطفى ج ۵ ص ۳۰۱

وعن عمرو بن ثابت رضي الله عنه قال: لما مات علي بن الحسين رَحِمَهُ اللّٰهُ فغسلوه جعلوا ينظرون إلى آثار سود في ظهره. فقالوا: ما هذا ؟ فقالوا : كان يحمل جرب الدقيق ليلاً على ظهره يعطيه فقراء ←←←←←←←←←

جلد 2 21

د عُمر بن عبدالعزيز رَحِمَهُ اللهُ تواضع

مشهور تابعي " عُمر بن عبدالعزيز رَحِمَهُ اللهُ " اګر چې اَميرُ المؤمنين (د مسلمانانو بادشاه) وُ خو بيا هم په کې ډيره تواضع وه ، د يو څو واقعاتو نه به درته د دوی تواضع معلومه شي .

۱ . د ځان د پاره غټ لقب نه خوښول

يو کس ده ته آواز اوکړو : يَا خَلِيْفَةَ اللهِ فِي الْأَرْضِ . اې په زمکه د الله ﷻ خليفه .

ده ورته ووېل : داسې مه وايه . بيا يې ورته ووېل : کله چې زه پيدا شوم نو زما خاندان زما د پاره نوم " عُمر " کيښود ، پس که ته ما ته په " ياعُمر " سره آواز اوکړې نو زه به جواب درکړم .

بيا چې کله زه غټ شوم نو ما د ځان د پاره يو کُنيَت " ابوحفص " غوره کړو ، پس که ته ما ته په " يَا أَبَا حَفص " سره آواز اوکړې نو زه به جواب درکړم .

بيا کله چې تاسو ماته حکومت راوسپارل نو تاسو ماته " اميرُالمؤمنين " نوم کيښود ، نو که ته ماته په " يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِيْن " سره آواز اوکړې نو زه به جواب درکړم .

او ته چې ماته د خَلِيْفَةُ اللهِ فِي الْأَرْضِ په نوم سره آواز اوکړې نو زه داسې نه يم ، بلکه په مخ د زمکه د الله ﷻ خليفه ګان حضرت داؤد عليه السلام او د هغه په شان خلق دي ، الله تعالى حضرت داؤد عليه السلام ته فرمايي :

←←← أهل المدينة. صفة الصفوة ج۱ ص ۳۵۵ علي بن الحسين بن علي .

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: كَانَ نَاسٌ مِنَ أَهْلِ الْمَدِيْنَةِ يَعِيْشُوْنَ مَا يَدْرُوْنَ مِنْ أَيْنَ كَانَ مَعَاشُهُمْ ؟ فَلَمَّا مَاتَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ رَحِمَهُ اللهُ فَقَدُوا مَا كَانُوْا يُؤْتَوْنَ بِهِ بِاللَّيْلِ . الزهد لاحمد بن حنبل ج۱ ص ۱۳۷ رقم ۹۲۸ زُهْدُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ، صفة الصفوة ج۱ ص ۳۵۵ علي بن الحسين بن علي ، نزهة الفضلاء ۱/ ۴۰۶ ، نضرة النعيم ج ۸ ص ۳۴۶۸ المواساة ، شرف المصطفى ج ۵ ۳۰۰ .

الجرب : جمع جريب وهو وعاء يحمل فيه الطعام والدقيق ونحوهما.

﴿ يَا دَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ ﴾.(۱)

ترجمه: اې داؤد ! بیشکه مونږ ته په زمکه کې خلیفه جوړ کړې یې.(۲)

۲. د امیرُ المؤمنین کیدو نه پس اَرزانه کپړې استعمالول

عُمر بن عبدالعزیز رَحِمَهُ اللّٰهُ د اول نه ډیر مالدار ؤ، دا چې د مسلمانانو امیرُ المؤمنین نه ؤ نو ډیرې قیمتي کپړې به یې اغوستی، قیمتي سوَرلی به یې استعمالوله، او قیمتي عطر به یې لږول، هغه وخت به دده د پاره په زر (۱۰۰۰) دِیناره باندې قیمتي کپړې واخیستې شوی نو ده به ویل: مَا أَجْوَدَهَا لَوْلَا خُشُوْنَةٌ فِيْهَا.

دا ډیرې ښې دي خو که په دې کې زِیګ والې نه وی.

(حالانکې دا به ډیرې قمیتي او نرمې کپړې وی؛ ځکه دِینار د سروزرو وي نو د زر ﴿۱۰۰۰﴾ دِینارو نه ډیرې زیاتې روپۍ جوړیږي خو دده به بیا هم دا کپړې خوښې نه شوی، د دینه د قیمتي او نرمو کپړو مطالبه به یې کوله).

خو چې کله د مسلمانانو خلیفه شو نو ده له به په پنځه (۵) دِرهمه باندې اَرزانه کپړې واخیستې شوی، ده به وویل:

مَا أَجْوَدَهُ لَوْلَا لِيْنُهُ. دا ډیرې ښې دي خو که دا نرم والې په کې نه وی.

(۱) سورة ص آية ۲٦.

(۲) نَادَى رَجُلٌ أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيْزِ رَحِمَهُ اللّٰهُ : يَا خَلِيْفَةَ اللهِ فِي الْأَرْضِ . فَقَالَ لَهُ عُمَرُ رَحِمَهُ اللّٰهُ: مَهْ إِنِّي لَمَّا وُلِدْتُ اِخْتَارَ لِي أَهْلِي إِسْمًا فَسَمَّوْنِي عُمَر . فَلَوْ نَادَيْتَنِي " يَا عُمَرُ " أَجَبْتُكَ . فَلَمَّا كَبِرتُ اِخْتَرْتُ لِنَفْسِي الْكُنى فَكَنيتُ " بِأَبِي حَفْصٍ " فَلَوْ نَادَيْتَنِي " يَا أَبَا حَفْصٍ " أَجَبْتُكَ . فَلَمَّا وَلَّيْتُمُوْنِي أُمُوْرَكُمْ سَمَّيْتُمُوْنِي " أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ " فَلَوْ نَادَيْتَنِي " يَا أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ " أَجَبْتُكَ . وَأَمَّا خَلِيْفَةَ اللهِ فِي الْأَرْضِ فَلَسْتُ كَذٰلِكَ . وَلٰكِن خُلَفَاء اللهِ فِي الْأَرْضِ دَاوُدُ النَّبِي عَلَيْهِ السَّلَام وَشِبْهُهُ . قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالىٰ { يَا دَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيْفَةً فِي الْأَرْضِ } . سيرة عمر بن عبد العزيز على ما رواه الإمام مالک بن انس واصحابه ج ۱ ص ۵۲ جواب عمر من ناداه يا خليفة الله في الأرض . موسوعة الأخلاق الإسلامية ج ۱ ص ۱٦٦ التواضع تواضع عمر بن عبد العزيز

(دِرهم د سپينو زرو وي ، او پنځه دِرهم ډيرې کمې روپۍ جوړيږي ، او په پنځه دِرهمهٔ به چې کومه کپړه کيدله هغه به ډيره آرزانه او زيګه وه خو ده به بيا هم ويل چې دا ډيره ښه ده خو کاش چې دا نرم والې په کې نه وی) .

چا دده نه پوښتنه اوکړه : هغه ستا قيمتي لباس ، قيمتي سوَرلي او قيمتي عطر څه شو ؟ تا خو به هغه استعمالول .

ده ورته وويل : زما نفس د هر څيز خوَند څکي ، دې به چې د دُنيا د څه څيز خوَند اُوڅکل نو د هغې نه د اعلىٰ څيز ته به يې شوق کيدو ، خو چې کله زما نفس د خِلافت (اميرالمؤمنين کيدو) خوَند اُوڅکل او دا خو اعلىٰ درجه ده ، ددينه پورته خو بله درجه نشته نو اوس زما نفس د هغه نِعمتونو حاصلولو په شوق کې دی کوم چې د الله ﷻ سره دي (نو ځکه د دُنيا د څيزونو نه مې بې رَغبتي پيدا شوی) . (۱)

۳ . د اميرُالمؤمنين کيدو باوجود په خپله کار کول

عُمربن عبدالعزيز رَحِمَهُ اللهُ چې کله اميرُ المؤمنين وُ نو ده ته يوه شپه ميلمه راغی ، کله چې ده د ماسخوتن مونځ اوکړو نو د مانځه نه پس عُمربن عبدالعزيز رَحِمَهُ اللهُ څه ليکل کول ،

---

(۱) ويروى أنّ عمر بن عبد العزيز رحمه الله كان قبل أن يستخلف تشترى له الحلّة بألف دِينار فيقول : مَا أَجْوَدَهَا لَوْلَا خُشُوْنَةٌ فِيْهَا . فلما استخلف كان يشترى له الثوب بخمسة دراهم ، فيقول : مَا أَجْوَدَهُ لَوْلَا لِيْنُهُ . فقيل له : أَيْنَ لِبَاسُكَ وَمَرْكَبُكَ وَعِطْرُكَ يَا أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ ؟ فقال : إنّ لي نفسًا ذواقة و إنّها لم تذق من الدنيا طبقة إلّا تَاقَتْ إلى الطبقة التي فوقها حتى إذا ذاقت الخلافة وهي أرفع الطباق تاقتْ إلى ما عند الله عز وجل . احياء علوم الدين ج ۳ ص ۳۵۵ كتاب ذم الكبر والعجب بَيَانُ أَخْلَاقِ الْمُتَوَاضِعِيْنَ...

عَنْ رَبَاحِ بْنِ عُبَيْدَةَ قَالَ : كُنْتُ أَتَّجِرُ فَقَالَ لِي عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ رَحِمَهُ اللهُ : « يَا رَبَاحُ اِتَّخِذْ لِي كِسَاءَيْنِ خَزًّا ، أَتَّخِذُ أَحَدَهُمَا مَخْبِسًا وَالْآخَرَ شِعَارًا » قَالَ : فَفَعَلْتُ فَصَنَعْتُهُمَا بِالْبَصْرَةِ ، فَلَمْ آلُ ، ثُمَّ قَدِمْتُ بِهِمَا فَأَمَرَ بِقَبْضِهِمَا فَلَمَّا أَصْبَحَ غَدَوْتُ عَلَيْهِ ، فَقَالَ لِي : « يَا رَبَاحُ ! مَا أَجْوَدَ ثَوْبَيْكَ لَوْلَا خُشُوْنَةٌ فِيهِمَا » . فَلَمَّا وَلِيَ قَالَ لِي : « يَا رَبَاحُ اِتَّخِذْ لِي مِنْ هٰذِهِ الْجِبَابِ الْهَرَوِيَّةِ عَامِلٍ قُطْنٍ فِيهِنَّ صِغَرٌ » قَالَ : فَاشْتَرَيْتُ لَهُ ثَلَاثَ شُقَقٍ فَقَطَعْتُ مِنَ الثَّلَاثِ جُبَّتَيْنِ خَشِنَتَيْنِ ، ثُمَّ أَتَيْتُ بِهِمَا إِلَيْهِ فَقَبَضَهُمَا فَقَالَ لِي : « يَا رَبَاحُ ! مَا أَجْوَدَ ثَوْبَيْكَ لَوْلَا لِيْنٌ فِيهِمَا » قَالَ : فَذَكَرْتُ قَوْلَهُ الْأَوَّلَ وَقَوْلَهُ الْآخِرَ . حلية الأولياء وطبقات الأصفياء ج ۵ ص ۳۲۳ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ

Scanned with CamScanner

میلمه هم ورسره ناست وُ ، په دې وخت کې ډیوه مړه کیدو ته نزدې شوه ، میلمه وویل :
اې امیرَ المؤمنین ! زه ډیوې ته وَرپاڅم چې صحیح یې کړم. ده ورته وویل :
لَيْسَ مِنْ مُرُوْءَةِ الرَّجُلِ أَنْ يَسْتَعْمِلَ ضَيْفَهُ .
د سړي د ښو اَخلاقو نه دا خبره نده چې د میلمه نه کار واخلي .
میلمه وویل : زه به ستا غلام راویښ کړم (هغه به یې صحیح کړي) .
ده ورته وویل : هغه مه راویښه وه ځکه هغه مخکې اُوده شوې دی .
بیا عُمر بن عبدالعزیز رَحِمَهُ اللهُ په خپله پاڅید په ډیوه کې یې تېل واچول او ډیوه یې صحیح کړه .
میلمه ورته وویل : اې امیرالمؤمنین ! ته په خپله باندې پاڅیدی ؟ ده ورته وویل :
ذَهَبْتُ وَأَنَا عُمَرُ ، وَرَجَعْتُ وَأَنَا عُمَرُ، وَخَيْرُ النَّاسِ عِنْدَ اللهِ مَنْ كَانَ مُتَوَاضِعًا.
زه چې د ډیوې صحیح کولو د پاره لاړم نو هم عُمَر ووم ، چې راواپس شوم نو هم عُمَر یم (یعنی په ما کې هیڅ کمې ندې راغلی) ، او په خلقو کې د الله ﷻ په نزد بهترین کس هغه دی چې هغه عاجزي کوونکی وي . (۱)

٤. ځوي ته د قیمتي ګُتمې خرڅولو حکم

په تفسیر قرطبي کې دا واقعه ذکر ده : عُمر بن عبدالعزیز رَحِمَهُ اللهُ ته دا خبره اُورسیده چې دده ځوي ځانله په زر (۱۰۰۰) دِرهمه باندې ګُتمه اخیستې ده .
نو ده خپل ځوي ته دا خط اولیکل : بیشکه ماته دا خبره رارسیدلې ده چې تا ځانله په زر

---

(۱) وَذُكِرَ عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى أَنَّهُ أَتَاهُ ذَاتَ لَيْلَةٍ ضَيْفٌ. فَلَمَّا صَلَّى الْعِشَاءَ، وَكَانَ يَكْتُبُ شَيْئًا وَالضَّيْفُ عِنْدَهُ ، كَادَ السِّرَاجُ أَنْ يَنْطَفِئَ ، فَقَالَ الضَّيْفُ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ! أَقُومُ إِلَى الْمِصْبَاحِ فَأُصْلِحهُ ؟ قَالَ : لَيْسَ مِنْ مُرُوْءَةِ الرَّجُلِ أَنْ يَسْتَعْمِلَ ضَيْفَهُ . قَالَ : أَفَأُنَبِّهُ الْغُلَامَ ؟ قَالَ: لَا. هِيَ أَوَّلُ نَوْمَةٍ نَامَهَا. فَقَامَ عُمَرُ وَأَخَذَ الْبَطَّةَ فَمَلَأَ الْمِصْبَاحَ . فَقَالَ الضَّيْفُ : قُمْتَ بِنَفْسِكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ؟ قَالَ : ذَهَبْتُ وَأَنَا عُمَرُ وَ رَجَعْتُ وَأَنَا عُمَرُ، وَخَيْرُ النَّاسِ عِنْدَ اللهِ مَنْ كَانَ مُتَوَاضِعًا. تنبيه الغافلين باحاديث سيد الأنبياء والمرسلين للسمرقندي ج١ ص ١٨٧ بَابُ الْكِبْرِ

دِرهمه باندې ګُتمه اخیستې ده ، دا واپس خرڅه کړه او ددې په قیمت باندې زر (۱۰۰۰) اُوږې فقیرانو ته روټۍ ورکړه ، ځانله په یو دِرهم باندې ګُتمه واخله او په هغې باندې اُولیکه: رَحِمَ اللهُ امْرَأً عَرَفَ قَدْرَ نَفْسِهِ.

الله تعالی دې په هغه کس باندې رَحم اوکړي چې د خپل ځان قدر (مرتبه) اُوپیژني. (۱)

۵. عُمر بن عبدالعزیز رَحِمَهُ اللهُ د یوې مِسکینې زَنانه د مدد د پاره د مصر والي ور اُولیږل

په مِصر جیزه مقام کې یوه توره مِسکینه زَنانه وه نوم یې "فِرتونة السّوداء" وه ، دې عُمر بن عبدالعزیز رَحِمَهُ اللهُ ته یو خط اولیکل چې زما د کور دیوال غورځیدلې دی غله په دې باندې راوړي ، او زما چرګې پټوي ، د ماسره دومره روپۍ نشته چې ځانله پرې دا دِیوال جوړ کړم.

د عُمر بن عبدالعزیز رَحِمَهُ اللهُ چې په مِصر کې کوم والي وُ نوم یې "ایوب بن شرحبیل" وُ ، ده هغه ته خط اولیکل ، په هغه خط کې یې لیکلي وو:

دا خط د عُمر بن عبدالعزیز رَحِمَهُ اللهُ د طرفه دی ایوب بن شرحبیل ته سَلَامُ اللهِ عَلَیْکُمْ (په تاسو دې د الله سلام وي) ، د سلام نه پس عرض دادی چې فِرتونة السّوداء ماته خط رالیږلې دی په هغې کې یې دا شکایت کړې دی "چې زما د کور دیوال ښکته دی ، غله د مانه چرګې پټوي او تاسو ما له دا جوړ کړئ" کله چې تا ته زما دا خط درشي نو په خپله

---

(۱) بَلَغَ عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ رَحِمَهُ اللهُ أَنَّ ابْنَهُ اشْتَرَى خَاتَمًا بِأَلْفِ دِرْهَمٍ ، فَكَتَبَ إِلَيْهِ : إِنَّهُ بَلَغَنِي أَنَّكَ اشْتَرَيْتَ خَاتَمًا بِأَلْفِ دِرْهَمٍ ، فَبِعْهُ وَأَطْعِمْ مِنْهُ أَلْفَ جَائِعٍ ، وَاشْتَرِ خَاتَمًا مِنْ حَدِيدٍ بِدِرْهَمٍ ، وَاكْتُبْ عَلَيْهِ "رَحِمَ اللهُ امْرَأً عَرَفَ قَدْرَ نَفْسِهِ" . تفسير القرطبي ج ۱۰ ص ۸۹ في تفسير سورة النحل آية ۱۴ ،

په مدارج السالکین کې دا واقعه داسې ذکر ده : بَلَغَ عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ رَحِمَهُ اللهُ : أَنَّ ابْنًا لَهُ اشْتَرَى خَاتَمًا بِأَلْفِ دِرْهَمٍ ، فَكَتَبَ إِلَيْهِ عُمَرُ : بَلَغَنِي أَنَّكَ اشْتَرَيْتَ فَصًّا بِأَلْفِ دِرْهَمٍ ، فَإِذَا أَتَاكَ كِتَابِي فَبِعِ الْخَاتَمَ وَأَشْبِعْ بِهِ أَلْفَ بَطْنٍ وَاتَّخِذْ خَاتَمًا بِدِرْهَمَيْنِ ، وَاجْعَلْ فَصَّهُ حَدِيدًا صِينِيًّا وَاكْتُبْ عَلَيْهِ : رَحِمَ اللهُ امْرَأً عَرَفَ قَدْرَ نَفْسِهِ . مدارج السالكين ج ۲ ۳۱۶ فَصْلٌ مَنْزِلَةُ التَّوَاضُعِ فَصْلٌ أَقْوَالُ الْعُلَمَاءِ فِي التَّوَاضُعِ .

هلته ورشه او دِیوال ورله جوړ کړه.

بیا عمر بن عبد العزیز رَحِمَهُ اللَّهُ فِرتونة السّوداء ته خط اولیکل، په هغې کې دا وو :

دا خط د عمر بن عبد العزیز رَحِمَهُ اللَّهُ د طرفه دی فِرتونة السّوداء ته : سَلَامُ اللّٰهِ عَلَيْكِ .
(په تا دې د الله ﷻ سلام وي) د سلام نه پس عرض دادی، چې ماته ستا خط راأورسید تا چې کومه خبره لیکلې وه هغه مې أولوسته، اوس ما خپل ؛ مصر والي ته حُکم کړی چې هغه به تا له دا دِیوال جوړوي، نو إِنْ شَاءَ اللّٰه ته به د غلو نه محفوظه شې.

کله چې ایوب بن شرحبیل ته د عُمر بن عبد العزیز رَحِمَهُ اللَّهُ دا خط أورسید نو هغه په خپله باندې په سوَرلۍ سور شو تر دې چې جیزه مقام ته راغی، د خلقو نه به یې مسلسل ددې زَنانه د ځای تپوس کولو (چې ددې کور چیرته دی ؟) ، کله یې چې پیدا کړه نو دا تکه توره غریبه زَنانه وه ، ده ورله هغه دیوال جوړ کړو.

سبحان الله ، په عُمر بن عبد العزیز کې دومره تواضع وه چې د یوې غریبې توري زَنانه خبره یې واوریده او هغې ته یې خپل د مِصر والي و رأولیږل او دیوال یې ورله جوړ کړو.(۱)

---

(۱) كتبت اليه سوداء مسكينة تُسمى " فرتونة السوداء " من الجيزة بمصر أن لها حائطًا متهدِّمًا لدارها، يتسوّره اللصوص ويسرقون دجاجها ، وليس معها ما تنفقه في هذا السبيل ، فيكتب عمر الى واليه على مصر " ايوب بن شرحبيل " : من عبدالله بن عمر امير المؤمنين الى أيوب بن شرحبيل سلام الله عليكم . اما بعد فإن فرتونة السوداء كتبتْ اليّ تشكو اليّ قصر حائطها ، وأن دجاجها يُسرَق منها ، و تسأل تحصينه له، فإذا جاءك كتابي هذا ، فاركب بنفسك وحصِّنه لها.

وكتبت الى فرتونة : من عبدالله بن عمر بن عبدالعزيز أمير المؤمنين الى فرتونة السوداء : سلام الله عليكِ . أما بعد . فقد بلغني كتابك ، وما ذكرت فيه من قصر حائطك حيث يُقتحم عليك ويُسرق دجاجك ... وقد كتبتُ الى ايوب بن شرحبيل آمره أن يبني لك الحائط حتى يحصِّنه بما تخافين إن شاء الله فلما جاء الكتاب الى أيوب بن شرحبيل ركب بنفسه . حتى أتى الجيزة ، وظل يسأل عن فرتونة حتى وجدها، فإذا هي سوداء مسكينة فأعلى لها حائطها . صلاح الامة في علو الهمة ج ۱۰ ص ۲۴۹ علو الهمة في الرحمة .

دا واقعه داسې هم ذکر ده : كان بريد عمر بن عبد العزيز رَحِمَهُ اللَّهُ لا يعطيه أحد من الناس ←←←←

د امام احمد بن حنبل رَحِمَهُ اللَّهُ تواضع

يحيٰی بن مَعِين رَحِمَهُ اللَّهُ فرمايي :

مَا رَأَيْتُ مِثْلَ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ رَحِمَهُ اللَّهُ ؛ صَحِبْنَاهُ خَمْسِيْنَ سَنَةً مَا افْتَخَرَ عَلَيْنَا بِشَيْءٍ مِمَّا كَانَ فِيْهِ مِنَ الصَّلَاحِ وَالْخَيْرِ .

ما د احمد بن حنبل رَحِمَهُ اللَّهُ په شان كس ندې ليدلى مونږ ورسره پنځوس (٥٠) كاله پاتې شوي يو خو ده ته چې الله تعالى كوم صلاحيت او خير وركړې وُ ده د هغې په وجه په مونږ باندې فخر ندې كړی . (١)

د مالك بن دينار رَحِمَهُ اللَّهُ تواضع

مالك بن دِينار رَحِمَهُ اللَّهُ په فرمايل : كه يو كس د جُمات په دروازه كې دا آواز او كړي چې په تاسو كې دې بَدترين كس د جُمات نه اُووځي . نو قسَم په الله چې د مانه مخكې به څوک

← ← ← إذا خرج كتاباً إلا حمله فخرج بريد من مصر فدفعت إليه فرتونة السوداء مولاة ذي أصبح كتاباً تذكر فيه أن لها حائطاً قصيراً وأنه يقتحم عليها منه فيسرق دجاجها فكتب :

بسم الله الرحمن الرحيم من عبد الله عمر أمير المؤمنين إلى فرتونة السوداء مولاة ذي أصبح بلغني كتابك وما ذكرت من قصر حائطك وأنه يدخل عليك منه فيسرق دجاجك فقد كتبت لك كتاباً إلى أيوب بن شرحبيل وكان أيوب عامله على صلاة مصر وحربها آمره أن يبني لك ذلك حتى يحصنه لك مما تخافين إن شاء الله . والسلام .

وكتب إلى أيوب بن شرحبيل من عبد الله عمر أمير المؤمنين إلى ابن شرحبيل أما بعد . فإن فرتونة مولاة ذي أصبح كتبت إلي تذكر قصر حائطها وأنه يسرق منه دجاجها وتسأل تحصينه لها فإذا جاءك كتابي هذا فاركب أنت بنفسك إليه حتى تحصنه لها فلما جاء الكتاب إلى أيوب ركب ببدنه حتى أتى الجيزة يسأل عن فرتونة حتى وقع عليها وإذا هي سوداء مسكينة فأعلمها بما كتب به أمير المؤمنين فيها وحصنه لها . سيرة عمر بن عبد العزيز على ما رواه الإمام مالك بن أنس وأصحابه ج ١ ص ٦٢ عمر وفرتونة السوداء وما كتبه اليها وإلى عامله على مصر بشأنها . الدولة الأموية عوامل الازدهار وتداعيات الانهيار ج٢ ص ٢٣٣ امرأة مصرية مسكينة تشتكي لعمر . عمر بن عبد العزيز معالم التجديد والإصلاح الراشدي على منهاج النبوة ج ١ ص ١٧٧ .

(١) حلية الأولياء وطبقات الأصفياء ج ٩ ص ١٨١ الإِمَامُ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ ، سير اعلام النبلاء للذهبي ٢١٣/١١ ، موسوعة الاخلاق الاسلامية ج١ ص ١٦٦ نماذج من تواضع السلف.

Scanned with CamScanner

اُو نه اُوځي مګر هغه کس به د مانه مخکې اُووځي چې هغه د مانه په مَنډه کې تېز وي.
کله چې دده خبره عبدالله بن مبارک رَحِمَهُ اللهُ ته اُورسیده نو هغه وویل:
بِهٰذَا صَارَ مَالِكٌ مَالِكًا. مالک بن دِینار رَحِمَهُ اللهُ خو د همدې تواضع په وجه مالک بن دِینار ګرځیدلی (یعنی د همدې تواضع په وجه ورته الله ﷻ اُوچت مقام ورکړی). (۱)

د جُنید بغدادي رَحِمَهُ اللهُ تواضع

۱. جُنید بغدادي رَحِمَهُ اللهُ په جُمات کې ناست وُ، جُمات ټول د مونځ ګزارو نه ډک وُ، یو کس دا اعلان اوکړو: په دې جُمات کې چې څوک بَدترین انسان وي هغه دې بهر اُووځي.
د ټولو نه مخکې جُنید بغدادي رَحِمَهُ اللهُ په مَنډه د جُمات نه اُووت، او وې ویل:
زه د ټولو نه بدترین کس یم.
حضرت شبلي رَحِمَهُ اللهُ ته چې ددې واقعې خبر اُورسید نو وې ویل: همدې څیز خو د جُنید نه جُنید جوړ کړې دی. (۲)

۲. جُنید بغدادي رَحِمَهُ اللهُ د وَلِيُّ الله جوړیدو نه مخکې شاهي پهلوان وُ چې کله به یې ګُشتي اُوګټله نو د شاهي خزانې نه به ورته لکونه روپۍ ملاویدی.
بادشاه اعلان کړې وُ چې که چا زمونږ پهلوان رااُوغورځول نو هغه ته به ډیر غټ اِنعام ورکولې شي.
د سیّدانو د کورنۍ یو کس ډیر غریب وُ، په کور کې یې د خوراک هیڅ نه وو، روټۍ ته محتاج وُ، خو چونکه د نبي علیه السلام په اُولاده کې وُ نو چاته یې خپل د غریبۍ حال هم نه ویلو، ده د ځان سره سوچ اوکړو چې زه خو جُنید پهلوان نشم راغورځولی خو کوشش به

(۱) قال مالك بن دينار رَحِمَهُ اللهُ: لَوْ أَنَّ مُنَادِيًا يُنَادِي بِبَابِ الْمَسْجِدِ: لِيخرجْ شَرُّكُمْ رَجُلًا. وَاللهِ مَا كَانَ أَحَدٌ يسبقني إِلَى الْبَابِ إِلَّا رَجُلًا بفضل قوّة أو سَعْيٍ. قال: فلمّا بَلَغَ ابنُ المبارك قولَه قال: بِهٰذَا صَارَ مَالِكٌ مَالِكًا. احياء علوم الدين ج ۳ ص ۳۴۲ كتاب ذم الكبر والعجب بيان فضيلة التواضع، صلاح الامة ج ۷ ص ۳۷۹ علو الهمة فی التواضع.
(۲) کشکول معرفت ص ۳۰۱.

اوکړم که چيرته دا اِنعام ماته ملاوُ شي نو زما فقر به ختم شي ، نو ده د جُنيد بغدادي سره د مقابلې اِعلان اوکړو .

خلقو دده پورې اُوخندل چې ته خو دومره کمزورې يې چې په لاره هم صحيح نشي تللی نو ته به هغه څنګه رااُوغورځوی ؟

ده ورته وويل : زه به جُنيد بغدادي داسې رااُوغورځوم چې هغه به هم حيران شي .

بادشاه هم ده ته وويل چې ته به شکست اُوخوری . ده ورته وويل : زه به کامياب يم .

بهرحال ، د مقابلې د پاره ورځ اُوټاکلې شوه ، بادشاه هم د مقابلې د پاره راغی . کله چې دواړه د مقابلې د پاره يو بل ته مخامخ شو او مقابله شروع شوه ، نو دې کس جُنيد بغدادي رَحِمَهُ اللهُ ته پټ په غوږ کې وويل :

ګوره ، ته غټ پهلوان يې خو زه د سيّدانو د کورنۍ يم زما په کور کې ډيره اُولږه او غريبي ده ، که چيرته ته نن د نبي عليه السلام د کورنۍ سره د محبت په خاطر خپل ځان رااُوغورځوی نو اګرچې د څه لږ وخت د پاره به ستا په عزت کې کمې راشي خو زما فقيري به ختمه شي او نبي عليه السلام به د تا نه خوشحال شي .

جُنيد بغدادي رَحِمَهُ اللهُ که دا غوښتل نو په چَپ (ګس) لاس يې هم دا غورځولې شو خو دومره تواضع په کې وه چې د نبي عليه السلام د محبت په خاطر يې د ځان سره فيصله اوکړه چې اګرچې اوس به زما په عزت کې کمې راشي خو که د نبي عليه السلام د خاندان يو کس ته فائده اُورسي نو دا عزت زما د پاره کافي دی .

نو څه وخت يې هسې ددې کس سره ګشتي اوکړه ، بيا يې ورته ځان رااُوغورځول او دا کس ورله په سِينه باندې کيناست .

بادشاه وويل : په دويم ځل ورشئ . نو په دويم ځل هم د څه کشتي کولو نه پس جُنيد بغدادي رَحِمَهُ اللهُ ورته ځان پخپله رااُوغورځول او هغه کس دده په سِينه کيناست .

بادشاه ډير خفه شو او جُنيد بغدادي ته يې ډيرې بَدې خبرې اوکړې تر دې پورې يې ورته وويل : زړه مې غوارې چې په غاړه کې درته د پَنړو آميل واچوم او په ټول ښار کې دې اوګرځوم تا د دومره کمزوري کس نه مقابله اوبائيلله .

په جُنيد بغدادي رَحِمَهُ اللهُ کې دومره تواضع وه چې د رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ په محبت کې

يې دا هر څه برداشت کړل. کور ته چې راغی نو ښځه او نوره کورنۍ يې ټول خفه وو چې تا خو خپل عزت په خاورو کې ملاوُ کړو ، خو جُنيد بغدادي رَحِمَهُ اللَّهُ په خپل زړه کې مطمئن وُ .

په همدغه شپه باندې يې نبي کريم صلی الله عليه وسلم په خوبْ کې اُوليد ، هغوی ده ته اوفرمايل : تا خو زما په محبت کې خپل عزت د خاورو سره ملاوُ کړو خو الله تعالی به ستا د عزت ځَرچه په ټوله دُنيا کې خوَره کړي .

نو د هماغه وخت نه د جُنيد بغدادي رَحِمَهُ اللَّهُ نوم په اَولياءُ الله وُ کې شمار شو ، او الله تعالی ورنه د دِين ډير لوي خدمت واخيست . (۱)

د محمد بن مقاتل رَحِمَهُ اللَّهُ تواضع

موسیٰ بن قاسم رَحِمَهُ اللَّهُ فرمايي چې يو ځل په مونږ سخته زلزله او سُور باد شروع شو ، زه محمد بن مقاتل رَحِمَهُ اللَّهُ ته ورغلم ، هغه ته مې ووېل :

اې ابوعبدالله (دا دده کُنيت وُ) ته زمونږ اِمام يې د الله تعالی نه زمونږ د پاره دُعا اوغواړه (چې دا عذاب ختم کړي) .

نو هغه په ژړا شو او وې ويل : لَيْتَنِيْ لَمْ أَكُنْ سَبَبَ هَلَاكِكُمْ .

کاش ، چې زه ستاسو د هلاکت سبب نه وی . (دا يې د تواضع په وجه ووېل چې په تاسو باندې دا عذاب زما په وجه راغلی . بيا دا عذاب ختم شو) .

موسیٰ بن قاسم رَحِمَهُ اللَّهُ فرمايي چې ما نبي کريم صلی الله عليه وسلم په خوب کې اُوليد نو هغه راته اوفرمايل : إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ رَفَعَ عَنْكُمْ بِدُعَاءِ مُحَمَّدِ بْنِ مقَاتِلٍ .

الله تعالی د تاسو نه دا عذاب د محمد بن مقاتل رَحِمَهُ اللَّهُ په دُعا سره پورته کړو . (۲)

---

(۱) افضل الحکايات لمولانان محمد يونس پالنپوري ص ۵۵۶ ، مواعظ درد محبت ج ۱ ، زاد آخرت حصه سوم ص ۲۳۱ ، مثالي فکر انگيز واقعات ص ۱۵۶ .

(۲) قال موسى بن القاسم رَحِمَهُ اللَّهُ : كانت عندنا زلزلة وريح حمراء ، فذهبتُ إلى محمد بن مقاتل ، فقلتُ : يا أبا عبد الله ! أنتَ إمامنا فادع الله عز وجل لنا . فبكى ثم قال : لَيْتَنِيْ لَمْ أَكُنْ سَبَبَ هَلَاكِكُمْ . قال : فرأيتُ النبي صلى الله عليه وسلم في النوم فقال : إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ رَفَعَ عَنْكُمْ بِدُعَاءِ مُحَمَّدِ بْنِ مقَاتِلٍ . احياء علوم الدين ج ۳ ص ۳۴۲ کتاب ذم الکبر والعجب بيان فضيلة التواضع ، صلاح الامة ج ۷ ص ۳۷۹ علو الهمة في التواضع .

Scanned with CamScanner

سبحان الله ، نبي عليه السلام په خوب کې موسٰی بن قاسم ته فرمايي چې د تاسو نه عذاب د محمد بن مقاتل رَحِمَهُ اللهُ د دُعاوُ په برکت ختم شو ، خو پخپله په محمد بن مقاتل رَحِمَهُ اللهُ کې دومره تواضع وه چې هغه ويل : دا عذاب په تاسو باندې زما په وجه راغلی.

د بايزيد بسطامي رَحِمَهُ اللهُ تواضع

۱ . بايزيد بسطامي رَحِمَهُ اللهُ ډير لوي بزرګ وُ ، ده ته چې الله تعالی دومره لوي مقام ورکړې وُ نو دا پخپله واقعه بيانوي چې يو ځل ډير وخت باران اُو نه شو ، د ښار خلقو وويل: داسې معلوميږي چې په دې ښار کې څوک ګناهګار کس دی د هغه د ګناهونو په وجه الله جَلَّ جَلَالُهُ د رحمت باران بَند کړې دی (نو په کار ده چې دغه ګناهګار د دې ښار نه اووځي).

دا وايي چې ما کله دا خبرې واوريدی نو ما په زړه کې سوچ اوکړو چې :

اې بايزيده ! اوس تا ته په دې ښار کې د اوسيدو حق نشته ؛ ځکه دغه ګناهګار خو همدا ته يې چې ستا په وجه الله جَلَّ جَلَالُهُ په نورو خلقو باران نيولې دی.

نو ما خپل ځان د نورو په نسبت کمزورې او ګناهګار اوګڼل او د ښار نه اُووتم ، د دې عاجزۍ په وجه الله جَلَّ جَلَالُهُ راله دا دومره لوي مقام راکړی.

(په حديث کې هم راځي ، رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمايي :

مَنْ تَوَاضَعَ لِلّٰهِ رَفَعَهُ اللهُ .(۱)

څوک چې د الله جَلَّ جَلَالُهُ د پاره تواضع اوکړي نو الله تعالی به هغه اوچت کړي).

۲ . د بايزيد بسطامي رَحِمَهُ اللهُ په باره کې دا هم نقل دي چې يو ځل ده اُولامبل ، نوې کپړې يې واچولې او جُمات طرف ته روان شو ، په يوه کوڅه تيريدو ، يوې زَنانه ته دا پته نه وه چې څوک ګني لاندې په کوڅه کې څوک تيريږي نو هغې د کور د چَت نه ګندګي او اِيرې لاندې

(۱) الزواجر عن اقتراف الكبائر ج۱ ص ۱۲۵ اَلْكَبِيرَةُ الرَّابِعَةُ الْكِبْرُ وَالْعُجْبُ وَالْخُيَلَاءُ ، كنز العمال رقم الحديث ۵۷۳۴ ، الترغيب والترهيب للمنذري ج ۱ ص ۱۵ رقم الحديث ۱۱۵ .

Scanned with CamScanner

راأوغورځولی ، دا ټول ګند دده په سَر او کپړو باندې راأوغورځيد ، ده هيڅ غصه اونکړه بلکه د ځان سره يې وويل :

اې الله ! زه خو مستحق ددې ووم چې د اُور سکروټې راباندې راأووريږې خو تا راسره د نرمې معامله اوکړه په سَر باندې د اِيرې راويشتلو په وجه دې معامله آسانه کړه .

د عبدالعزيز بن روّاد رَحِمَهُ اللَّهُ تواضع

ابن وهب رَحِمَهُ اللَّهُ فرمايي چې زه د عبدالعزيز بن روّاد رَحِمَهُ اللَّهُ سره ناست ووم نو زما ورنون (زنګون) د هغه د ورنون سره اُولږيد ، ما ورنه ځان راديخوا کړو ، پس هغه زما کپړې اُونيوی ، خپل ځان طرف ته يې نزدې کړم او راته وې ويل :

لِمَ تَفْعَلُوْنَ بِي مَا تَفْعَلُوْنَ بِالْجَبَابِرَةِ ؟ وَإِنِّي لَا أَعْرِفُ رَجُلًا مِنْكُمْ شَرًّا مِنِّيْ .

تاسو د ما سره هغه کار ولې کوئ کوم چې د جابرانو (ظالمانو) سره کوی ؟ زه خو په تاسو کې د خپل ځان نه بدترين کس بل نه ګورم . (۱)

د عاجزۍ په وجه ګناهګار ته مغفرت

امام غزالي رَحِمَهُ اللَّهُ په " احياء العلوم " کې دا واقعه رانقل کړې چې په بني اسرائيلو کې يو کس وُ ، ډير زيات فسادي وُ ، د زيات فساد په وجه به خلقو ده ته " د بني اسرائيلو خَلِيع " ويل . همدارنګې په بني اسرائيلو کې يو بل عبادت ګزار وُ چې خلقو به هغه ته " د بني اسرائيلو عابِد " ويل .

يوه ورځ دا خَلِيع په دې عابد باندې تيريدو ، (په ګرمۍ کې) د عابد د سَر د پاسه وريځ وه چې په ده يې سورې کړې وُ ، نو ده د ځان سره په زړه کې وويل :

أَنَا خَلِيْعُ بَنِيْ إِسْرَائِيْلَ وَهٰذَا عَابِدُ بَنِيْ إِسْرَائِيْلَ فَلَوْ جَلَسْتُ إِلَيْهِ لَعَلَّ اللهَ يَرْحَمُنِيْ .

---

(۱) قال ابنُ وهبٍ رَحِمَهُ اللَّهُ : جَلَسْتُ إِلَى عَبْدِ الْعَزِيْزِ بْنِ أَبِي روّاد رَحِمَهُ اللَّهُ فَمَسّ فخذي فخذه . فَنَحيْتُ نفسي عنه . فَأَخَذَ ثِيَابِي . فَجَرَّنِي إِلَى نفسه . وَقَالَ لِي : لِمَ تَفْعَلُوْنَ بِي مَا تَفْعَلُوْنَ بِالْجَبَابِرَةِ وَإِنِّي لَا أَعْرِفُ رَجُلًا مِنْكُمْ شَرًّا مِنِّي . احياء علوم الدين ج ۳ ص ۳۵۴ بَيَانُ أَخْلَاقِ الْمُتَوَاضِعِيْنَ ، صلاح الامة ج ۷ ص ۳۸۰ ، موسوعة الاخلاق الاسلامية ج ۲ ص ۴۷۷ .

Scanned with CamScanner

زه د بني اسرائيلو خليع يم او دا د بني اسرائيلو عابِد دی ، که چيرته زه د ده سره په څنګ کې کينم نو کيدې شي الله تعالى په ما باندې هم رحم اوکړي .
نو ده سره په څنګ کې کيناست . عابد وويل :
أَنَا عَابِدُ بَنِيْ إِسْرَائِيْل وَهٰذَا خَلِيْعُ بَنِيْ إِسْرَائِيْل فَكَيْفَ يَجْلِسُ إِلَيَّ ؟
زه د بني اسرائيلو عابِد يم ، او دا د بني اسرائيلو خليع دی ، نو دا څنګه د ماسره کيني ؟
نو تکبّريې اوکړو او هغه ته يې وويل : قُمْ عَنِّيْ . د مانه پاڅه .
الله تعالى د هماغه زمانې پيغمبر ته دا وَحي اوکړه :
مُرْهُمَا فَلْيَسْتَأْنِفَا الْعَمَلَ فَقَدْ غَفَرْتُ لِلْخَلِيْعِ وَأَحْبَطْتُ عَمَلَ الْعَابِدِ .
ته دې دواړو ته حُکم اوکړه چې د نوي سَر نه اعمال شروع کړي ، ځکه ما خليع ته (د عاجزۍ په وجه) بخنه اوکړه ، او د عابد عمل مې (د تکبّر په وجه) ختم کړو .
په يو روايت کې دا هم ذکر دي چې کومه وريځ د عابد په سَر باندې وه هغه د خليع په سَر باندې شوه . (١)

د مولانا اشرف علي تهانوي رَحِمَهُ اللهُ تواضع

حضرت مولانا اشرف علي تهانوي رَحِمَهُ اللهُ چه په کوم کال د دارالعلوم ديوبند نه فارغيدو نو د دارالعلوم ديوبند اِنتظاميې واله د دوره حديث طالبانو ته د دَستاربندۍ دپاره د يوې جَلسې جوړولو اِراده اوکړه .
تهانوي صاحب چې خبر شو نو دا او څه نور ملګري خپل استاذ "شيخ الهند رَحِمَهُ اللهُ" ته

---

(١) روي أن رجلا في بني إسرائيل كان يقال له " خليع بني إسرائيل " لكثرة فساده مرّ برجلٍ آخر يقال له " عابد بني إسرائيل " وكان على رأس العابد غمامة تظله . فلما مرّ الخليع به فقال الخليع في نفسه : أَنَا خَلِيْعُ بَنِيْ إِسْرَائِيْل وَهٰذَا عَابِدُ بَنِيْ إِسْرَائِيْل فَلَوْ جَلَسْتُ إِلَيْهِ لَعَلَّ اللهَ يَرْحَمُنِيْ . فجلس إليه . فقال العابد : أَنَا عَابِدُ بَنِيْ إِسْرَائِيْل وَهٰذَا خَلِيْعُ بَنِيْ إِسْرَائِيْل فَكَيْفَ يَجْلِسُ إِلَيَّ ؟ فأنف منه وقال له : قُمْ عَنِّيْ . فأوحى الله إلى نبيّ ذلك الزمان : مُرْهُمَا فَلْيَسْتَأْنِفَا الْعَمَلَ فَقَدْ غَفَرْتُ لِلْخَلِيْعِ وَأَحْبَطْتُ عَمَلَ الْعَابِدِ . وفي رواية أخرى : فتحوّلت الغمامة إلى رأس الخليع . إحياء علوم الدين ج ٣ ص ٣٥٠ كتاب ذم الكبر والعجب ، الزواجر ج ١ ص ١١٩

Scanned with CamScanner

راغلل ، هغه ورته پوښتنه اوکړه : اشرف علي ! څنګه راغلي يئ ؟

ده ورته ووئيل چې حضرت ! مونږ خبرشوي يو چې د مدرسې واله زمونږ د دَستاربندۍ دپاره د جلسې پروګرام جوړولو اراده لري ، نو که چيرته زمونږ غونډې د نالائقه طالبانو دستاربندي اوشي نو هسې نه چې د دارالعلوم ديوبند بَدنامي اوشي ، لهذا تاسو دوی منع کړئ چې دا پروګرام اُونکړي .

کله چې شيخ الهند رَحِمَهُ اللهُ داخبره واوريده نو په جَلال کې راغی او وې ويل :

اشرف علي ! تاسو خو اوس د خپلو استاذانو د وړاندې يئ . نو ځکه تاسو ته خپل ځان نه معلوميږي خو چې کله مونږ نه يو نو بيا به صرف همدا تاسو يئ .

واقعي چې بيا داسې يو وخت راغی چې الله رب العزت مولانا اشرف علي تهانوي رَحِمَهُ اللهُ او دده ملګري د ځلانده ستورو په شان په دُنيا روښانه کړل او لوي مقام يې ورته ورکړو . (۱)

د مولانا رشيد احمد ګنګوهي رَحِمَهُ اللهُ تواضع

يو ځل حضرت مولانا رشيد احمد ګنګوهي رَحِمَهُ اللهُ طالبانو ته دحديث درس ورکولو ، په دې کې ناڅاپه باران شروع شو ، طالبانو خپل خپل کتابونه راواخيستل او کمرو ته يې منډې کړې ، مولانا رشيد احمد ګنګوهي رَحِمَهُ اللهُ خپل دَسمال (رُومال) خور کړو ، او په هغې کې يې د طالبانو څپلۍ واچولې ، دَسمال يې راغونډ کړو او په خپل سَر باندې يې کيښود ، او کمرو طرفته راغی (ددې دپاره چې د طالبانو څپلۍ په اُوبو لمدې نه شي) .

طالبانو چې کله اوليد چې حضرت ټولې څپلۍ په سَر راايښي دي نو په جلتۍ سره راغلل او ورته وې ويل : حضرت ! دا بې اَدبي ده مونږ به يې په خپله راوړو . ده ورته ووئيل :

بچو ! تاسو خو ټوله ورځ په قَالَ اللهُ او قَالَ الرَّسُوْل کې لګيا يئ نو زه رشيد احمد چې ستاسو څپلۍ رانه وړم نو نور به زه څه اوکړم ؟ (۲)

د مولانا محمد قاسم نانوتوي رَحِمَهُ اللهُ تواضع

مولانا محمد قاسم نانوتوي رَحِمَهُ اللهُ د دارالعلوم ديوبند مهتمم وُ ، ډيره زياته عاجزي په کې

---

(۱) اشرف السوانح ص ۳۱، خطبات فقیر ج۱۶ ص ۱۵۲ ۔ اہل دل کے تڑپا دینے والے واقعات ج ۳ ص ۲۰۶.

(۲) اکابر دیوبند کیا تھے ؟ ص ۸۹، طلباء کے لئے مثالی تحفہ ص ۲۹۸ ، اہل دل کے تڑپا دینے والے واقعات ج ۲ ص ۲۲۸.

Scanned with CamScanner

وه ، او ډير ساده ژوند يې تيرول ، هر وخت به يې په بدن باندې ساده کپړې وی او پټکې به يې وهلې وُ ، چا دا نه پيژندلو چې ګني دا دومره لوي عالِم دی .

خو چې کله به د باطل سره د مقابلې په ميدان کې وُ نو بيا به يې هغوی ته داسې جوابونه ورکول چې هغوی به حيران پاتې شو ، په کوم جُمات کې چې به وُ هغه به يې په خپله جارو کولو .

چونکه ده د انګريزانو خلاف جهاد کولو ، نو انګريزانو دده د نيولو حُکم کړې وُ ، يو کس دده د نيولو د پاره راغی ، خلقو نه يې دده پوښتنه اوکړه ، هغوی ورته وويل چې هغه د چَهتې په جُمات کې اوسيږي . کله چې دا کس جُمات ته وراُورسيد نو په جُمات کې يې يو کس اُوليد چې بَنيان يې اغوستې ، پَټکې يې وهلی او جُمات جارو کوي .

دې کس دا ګمان اوکړو چې مولانا محمد قاسم نانوتويؒ د انګريزانو خلاف جهاد کوي او د يو تحريک قِيادت کوي نو دا به ډير غټ سړی وي چُغه به يې اغوستي وي ، ددې کس دا ګمان هم نه وُ چې ګني دا په جُمات کې جارو وهونکې کس پخپله مولانا محمد قاسم نانوتوي رَحِمَهُ اللهُ دی ، بلکه دا ګمان يې کولو چې ګني دا به څوک د جُمات خادِم وي.

نو ده د مولانا محمد قاسم نانوتوي رَحِمَهُ اللهُ نه پوښتنه اوکړه چې :

مولانا محمد قاسم نانوتوي چيرته دی ؟

مولانا صاحب ته خو معلومه شوې وه چې انګريزانو زما د نيولو حُکم جاري کړې دی نو د هغوی نه ځان بچ کول هم په کار دي او دروغ ويل هم ندي په کار ، نو دا چې په کوم ځای کې ولاړ وُ د هغه ځای نه يو قدم راديخوا شو او هغه کس ته يې ووېل :

اوس هغه لږ وخت مخکې په دې ځای کې وُ . (او دا ريښتيا هم وو) .

دې کس دا ګمان اوکړو چې هغه لږ وخت مخکې په جُمات کې وُ او اوس نشته ، نو دا کس واپس لاړ . (۱)

سبحان الله ، دومره لوي شخصيت وُ ليکن دومره تواضع په کې وه چې چا دا هم نه پيژندلو چې ګني دا دومره لوي عالِم دی .

---

(۱) اصلاحي خطبات ج ۵ ص ۳۸ ، اصلاحي والعات ص ۵۴۰ .

د مفتي عزيز الرحمن رَحِمَهُ اللهُ تواضع

مولانا مفتي عزيزالرحمن رَحِمَهُ اللهُ چې د دارالعلوم دیوبند مفتي اَعظم وُ او فتاوٰی دارالعلوم دیوبند یې هم لیکلی ، ډیر لوي شخصیت وُ او د ډیرو لویو لویو علماؤ استاذ وُ خو په خپله په ده کې ډیره زیاته تواضع وه .

د فتاوٰی دارالعلوم دیوبند په سَر کې دده حالات لیکلي شوي ، په هغې کې دا هم ذکر دي چې دده سره په مَحله کې کونډې اُوسیدی ، دده معمول دا وُ چې په هره ورځ د مازیګر مانځه نه پس به د هغوی د کور دَروازو ته ورغی او ورته به یې وویل :

که د بازار نه موڅه سَوداء لړي چې درله را یې وړم .

د هر کور واله به ورته ځانله ځانله سَوداء یادوله ، چا به ورته وویل : مونږ له مرچ راوړه ، چا به ورته وویل : مونږ له تېل راوړه ، چا په ورته وویل : مونږ له مالګه راوړه ، (او نور مختلف څیزونه به یې ورته یاد کړل) .

دده به د ټولو نه روپۍ راغونډې کړی ، بازار له به لاړ ، او د هر چا د پاره به یې سَوداء راواخیستله ، د هر کور سَوداء به یې په رُومال کې ځانله ځانله اُوتړله ، بیا به یې دا ټوله په خپل اُولي (اُوګه) باندې کیښوده او هر کور ته به یې خپله خپله سوداء رسوله .

کله به سَوداء درَنه وه خو بیا به یې هم ټوله پخپله راوړه، بل چاته به یې نه ورکوله .

(کله به داسې اوشو چې هغوی به ورته وویل : مولانا صاحب ! مونږ درته دا څیزونه یاد کړي وو او تا بدل راوړي دي . نو ده به ورته وویل : هیڅ خبره نده زه به یې واپس ویسم نو دا به یې واپس وې وړل او څه به یې چې غوښتي وو همغه به یې ورله راوړل) .

ډیر کرَتې داسې هم شوي چې د پَشکال (بارانونو) په میاشت کې به ددې کنډو زَنانه وُ د کور چتونه راڅڅیدل ، هغوی به دده پسې خبر رااُولیږل چې زمونږ د کور چَت راڅاڅي ، نو دا به په باران کې ورغی او د هغوی د کور په چَت باندې به یې ورله خاوره واچوله .

دده په څَنګ کې یوه بُوډۍ ګنده زَنانه اُوسیده ، په باران کې ټوله شپه د هغې کور رااُوڅڅید ، سهَر یې د مولانا صاحب پسې جواب ور اُولیږل ، دا راغی نو هغه بوډۍ زَنانه ورته وویل :

عزیزالرحمن ! زما د کور چَت خراب شوې دی په دې باندې د خاورې اچولو څه بندوبست پکار دی. ده ورته وویل: صحیح ده. نو خاوره یې ورله راوړه.

بیا ورته هغې ګندې ښځې وویل: عزیزالرحمن ! خاوره خو دې راوړه، آیا څوک مزدور نشته چې دا په چَت باندې واچوي؟ ده ورته وویل: مورې ! ددې بندوبست به هم اوشي.

نو په باران کې یې په خپله خټه اوکړه، او پاس په چَت باندې یې ورله واچوله. په باران کې سخت کار کولو په وجه وریاندې تَبه راغله او سخت بیمار شو، خو بیا هم ده دې ګوندې زنانه ته دا خبره ښکاره نکړه چې: په دې چَت باندې ما خاوره واچوله او په ما باندې سخته تکلیف تیر شو. (۱)

د شیخ الهند مولانا محمود الحسن رَحِمَهُ اللهُ تواضع

۱. شیخ الهند حضرت مولانا محمود الحسن دیوبندي رَحِمَهُ اللهُ د انګریزانو خلاف د هندوستان د آزادۍ د پاره داسې تحریک چلولې وُ چې ټول هندوستان افغانستان او ترکي یې خوزولي وُ، په پوره هندوستان کې د شیخ الهند په نوم سره مشهور وُ.

یو ځل یو عالِم ده د ملاقات د پاره د لرې علاقې نه راغی (دا یې مخکې نه وُ لیدلی)، کله چې د شیخ الهند رَحِمَهُ اللهُ کور ته اُورسید او دروازه یې اُوټکوله نو په دې وخت کې مولانا صاحب د ګرمۍ په وجه بَنیان اغوستې وُ او پَټکې یې ترلې وُ، بهر چې په دې ساده لباس کې رااُووت نو دې عالِم ورته وویل: زه د شیخ الهند سره ملاویږم.

ده ورته وویل: صحیح ده، راشه په حُجره (بیټَک) کې کینه.

کله چې هغه په حُجره کې کیناست نو مولانا صاحب ورته پَنکې وَهل شروع کړو، بیا یې ورله روټۍ راوړه، دې عالِم به ورته ویل چې شیخ الهند صاحب ته خبر ورکړه چې میلمه راغلې دی. ده ورته وویل: اول تاسو په آرام باندې روټۍ اُوخورئ، خو هغه عالِم بیا وویل: شیخ الهند صاحب ته خبر ورکړه چې ستا میلمه راغلې دی. نو ده ورته وویل: وروره ! دلته شیخ الهند نشته البته محمود الحسن زما د عاجز نوم دی.

(۱) فتاوی دارالعلوم دیوبند ج۱ ص ۳۷ پیش لفظ مولانا قاري محمد طیب رحمه الله مهتمم دارالعلوم دیوبند، و هکذا في اصلاحي والعات ج ۵ ص ۳۸.

Scanned with CamScanner

(ده دا خبره د تواضع په وجه اوکړه ؛ ځکه د شیخ الهند مطلب دی " د غونډ هندوستان شیخ " نو ده ځکه ورته وویل چې دلته شیخ الهند نشته)

بیا دې عالِم ته معلومه شوه چې شیخ الهند همدا محمود الحسن دی . (۱)

۲ . په رمضان کې د شیخ الهند رَحِمَهُ اللّٰهُ معمول دا ؤ چې په هره شپه به يې د يو حافظ پسې د ماسخوتن مانځه نه پس تر سهره پورې په تراویحو کې قرآن کریم اَوریدو ، ځکه پخپله حافظ نه ؤ ، په هره دریمه یا څلورمه شپه به يې يو ختم کولو ، قاري صاحب به چې د تراويحو نه فارغ شو نو لږ وخت به هلته څملاست .

قاري صاحب پخپله واقعه بیانوي چې يوه شپه ما تراويح اوکړې او لږ آرام د پاره څملاستم نو يو کس راغی او زما خپې يې کيخکلی (يعنی زُور يې ورباندې کولو) ، ما دا گمان اوکړو چې کيدې شي دا به زما څوک شاگرد يا څوک طالب العلم وي ، ډير وخت پس چې ما اوکتل نو شيخ الهند مولانا محمود الحسن رَحِمَهُ اللّٰهُ زما خپې کيخکلی ، زه يو دَم راپاڅيدم او اُومې ويل : حضرت ! دا بې اَدبي ده ، دا تاسو څه کوی ؟

هغه راته وويل : ما سوچ اوکړو چې تاسو ټوله شپه ولاړ وی ، نو ستاسو خپې به ستړې شوي وي نو ځکه مې درله په خپو باندې زُور کولو . (۲)

د سيّد سليمان ندوي رَحِمَهُ اللّٰهُ تواضع

سيّد سليمان ندوي رَحِمَهُ اللّٰهُ هغه عظيم شخصيت دی چې په خپل ژوند کې يې په ټوله دُنيا کې د عِلم چَرچه خوَره وه ، د نبي عليه السلام په سيرت باندې يې په شپږ جلده کې کتاب ليکلی ، نوم يې " سِيرة النبي صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " دی .

ددې کتاب د ليکلو نه پس د مولانا اشرف علي تهانوي رَحِمَهُ اللّٰهُ خانقاه ته لاړ ، او هلته څه وخت ؤ . يو ځل خلقو اُوليد چې د خانقاه نه بهر يې د خلقو څپلی سِيده کولی .

د همدې تواضع په وجه خو ورته الله جَلَّ جَلَالُهُ دومره اُوچت مقام ورکړې ؤ . (۳)

(۱) اصلاحي خطبات ج ۵ ص ۳۹ مع الاختصار .

(۲) اصلاحي خطبات ج ۵ ص ۴۲ .

(۳) اصلاحي خطبات ج ۵ ص ۳۵ ، اصلاحي واقعات ص ۶۱۰ مع الاختصار .

د مولانا مظفر حُسين کاندهلوي رَحِمَهُ اللهُ تواضع

مولانا مظفر حُسين کاندهلوي رَحِمَهُ اللهُ ډير لوي عالِم وُ ، په کاندهله کلي کې اُوسيدو ، يو ځل چيرته بل ځای ته تللې وُ، واپس کاندهلې ته راتلو ، کله چې د ريل ګاډي نه کوز شو او کلي ته روان شو نو په لاره کې يې يو بُوډا سړې اُوليد چې په سَر باندې يې د څه سامان غټ بُوج راخيستې وُ خو بُوج دروند وُ صحيح نه شو تللی.

مولانا صاحب دې بُوډا ته ووېل : که ستا خوښه وي نو دا بوج به درسره زه ويسم؟ هغه ورته ووېل : ډيره ښه ده. ده هغه بُوج ورنه راواخيست او په خپل سَر باندې يې کيښود ، دواړه په لار روان وو ، په لاره کې مولانا صاحب ددې بوډا نه پوښتنه اوکړه :

چيرته روان يې ؟ هغه ورته ووېل : کاندهلې ته ځم. ده ورته ووېل: هلته څه له ځې ؟ بُوډا ورته ووېل : ما دا اَوريدلي چې هلته يو ډير لوي او تَکړه عالِم دی نوم يې مولانا مظفر حسين دی د هغه ملاقات ته ورځم (دې بوډا نور هم ډير صفتونه اوکړل).

مولانا صاحب ورته ووېل : آو ، هغه عربي لوستلې شي.

دوی دواړه روان وو ، مولانا صاحب په سَر باندې لوي بُوج ايخې وُ ، کله چې کاندهلې ته اُورسيدل نو هلته خو ټولو خلقو مولانا صاحب پيژندو ، خلقو چې دده په سَر باندې دا بُوج اُوليد نو دده د تعظيم د پاره يې رامَنډې کړې او بُوج يې ورنه واخيست.

کله چې بُوډا ته پته اُولګيده چې دا خو پخپله مولانا مظفر حسين کاندهلوي دی (د چا ملاقات له چې زه ورځم) نو سخت خفه شو چې ما خو دا بوج په ده باندې راوړو. مولانا صاحب ورته ووېل : خفه کيږه مه ، ما چې د تاسره دا بوج اُوليد چې تا نه شو راوړی نو ماته الله تعالی ددې خدمت توفيق راکړو ، او په دې زه د الله ﷻ شکريه اَداء کوم. (۱)

د مِياں اَصغر حسين ديوبندي رَحِمَهُ اللهُ تواضع

مولانا مفتي محمد شفيع رَحِمَهُ اللهُ فرمايي چې کله ما په دارالعلوم ديوبند کې دَوره حديث او تخصّص اوکړو يعنی مُفتي شوم ، نو ماسره څه فارغ وخت وُ ، زه مِياں اَصغر حُسين

(۱) اصلاحي خطبات ج ۵ ص ۴۱.

دیوبندي رَحِمَهُ اللهُ ته ورغلم (میاں صاحب ډیر لوي عالِم وُ) ، د غرمې وخت وُ ، روټۍ مو اُوخوړه ، کله چې د دَسترخوان راټولو وخت شو نو ما وویل :

حضرت ! دسترخوان به زه راغونډ کړم . میاں صاحب راته وویل : تا د دَسترخوان راټولولو چَل زده کړی ؟ د مفتي نه دا سوال کول اګر چې په ظاهره باندې ناآشنا معلومیږي (ځکه دَسترخوان راټولول خو دومره ګران کار ندی) خو مفتي صاحب ورته وویل : حضرت ! تاسو یې راته اُوښایئ . نو میاں صاحب راته وویل :

ګوره ، په دې دَسترخوان کې چې کومه روټۍ پاتې شوی زه دا ځانله کیږدم ددې دپاره چې بل څوک یې اُوخوري ، بیا چې په دَسترخوان باندې د خوراک دا وړې وړې ذرّې دي دا ځانله راجمع کوم او په فلاني ځای کې د میږیانو سُوړه ده هغې ته یې اَچوم چې هغوی او نور حشرات یې اُوخوري ، دا کوم هډوکي چې پاتې شوي دا ځانله راجمع کوم او په فلاني ځای کې یې اچوم چې هلته یې سپي او پیشوګان اُوخوري ، دا د اَمونو هډوکي په فلاني ځای کې اچوم چې اُوچ شي ځکه هلته د هلکانو د لوبو میدان دی هلکان چې دا اُوګوري نو خوشحال شي چې زمونږ د لوبو د پاره څیز ملاوْ شو ، او د اَمونو پوستکي ځانله راجمع کوم دا په یو ځای کې نه غورځوم بلکه یو پوستکي په یو ځای کې اُوغورځوم بیا لس قدمه مخکې بل پوستکې اُوغورځوم همدغه شان ټول خواره واره اُوغورځوم دا ددې د پاره چې که د غریب خاندان بچي دا په یو ځای کې اوګوري نو خفه به شی "چې که زمونږ پلار سره روپۍ وی نو مونږ له به یې هم اَمونه راوړي وي" نو جدا جدا یې اَچوم چې چاته پته اُو نه لږي چې ګني چا اَمونه خوړلي دي .

(سبحان الله ، بزرګان نورو خلقو ته معمولي تکلیف رسیدل هم خوَښوي) .

بهر حال ، مفتي محمد شفیع رَحِمَهُ اللهُ فرمایي چې زه هلته ووم ، کله چې مونږ د ماسخوتن مونځ اوکړو او واپس راتللو نو میاں صاحب هم راسره وُ ، ما اُولیدل چې دوی خپلې څپلۍ ویستي دي او پیاده روان دی ، دیرش یا څلویښت قدمونه مخکې یې څپلۍ واچولی .

ما ورته وویل : حضرت ! زه په دې پوهه نه شوم چې تاسو اول څپلۍ ویستلې وی او اوس مو په خپو کړی ، دا ولی ؟

وې ویل : په دې کلي کې مسلمانان او کافران دواړه اُوسیږي ، دلته یوه کافره زِناکاره ښځه

اُوسیږي خپل عزت په روپو خرڅوي ، چې کله ځوانه وه او ښائسته وه نو خلق به ورله راتلل، اوس بُوډۍ شوې ده هیڅوک ورله نه راځي ، خو دا بیا هم د شپې په دې اِنتظار ناسته وي چې اوس به څوک راشي ، زما په دې ځای باندې لاره ده چې کله زه دې ځای ته رااُورسم نو څپلۍ اُوباسم؛ ځکه د څپلو آواز د لرې پورې ځي نو هسې نه چې ددې کافرې ښځې اُمید پیدا شي چې ګني ماله څوک راغی ، کله چې زه مخکې لاړ شم نو دا به واپس نااُمیده شي چې دا خو ماته رانغی ، نو زه په دې ځای کې څپلۍ اُوباسم پیاده روان یم چې دا زما د خپو کښار وا نه وري او ددې کافرې ښځې زړه ته تکلیف اُو نه رسي . (۱)

د مفتي محمد شفیع رَحِمَهُ اللهُ تواضع

حضرت مولانا مفتي محمد شفیع رَحِمَهُ اللهُ فرمایي چې ماته الله تعالی د مفتي اعظم جوړیدو توفیق راکړو نو ددې وجه د یوې بُوډۍ ښځې دُعا ده ، هغه دا چې زه یوه ورځ په لاره روان ووم یوې بُوډۍ د کوهي نه د اُوبو مَنګې ډک کړې وُ کور ته یې وړل غوښتل خو په سَر کولې یې نه شو ، په دې اِنتظار ناسته وه چې څوک به راشي او ماله به یې راپه سَر کړي .

مفتي صاحب فرمایي چې ما اوکتل نو مَنګې ډیر درونډ وُ او بُوډۍ کمزورې وه ، ما ورته وویل: ته ما ته لاره اُوښایه زه به درسره دا د کوره پورې ویسم .

نو ما هغه مَنګې په خپل سَر باندې کیښود او د هغې کور ته مې اُورسول ، بوډۍ راته ډیرې دُعاګانې اوکړې ، نو الله تعالی ماته د هغې په دُعاګانو سره دا عِلمي مقام راکړو. (۲)

د عاجزۍ په وجه جِن (پیرۍ) تلل

مولانا اشرف علي تهانوي رَحِمَهُ اللهُ ذکر کړي چې د الله ﷻ د وړاندې عاجزي په کار ده ؛ ځکه د هغه په نزد د عاجزۍ ډیر لوي قدر دی .

الله تعالی خو ډیر رحیم و کریم دی بلکه مخلوقات هم عاجزي خوَښوي .

(بیا تهانوي رَحِمَهُ اللهُ دا واقعه ذکر کړې چې) د یو بادشاه په لور باندې یو جِن (پیرۍ) عاشِق شو ، بادشاه ورله ډیر لوي لوي عامِلان راوستل خو هیڅا ورنه جِن لرې نکړو ؛ ځکه

(۱) علامات محبت ص ۱۵۷ ، اہل دل کے تڑپا دینے والے واقعات ج ۳ ص ۲۸۳ .

(۲) علامات محبت ص ۲۹۳ . اہل دل کے تڑپا دینے والے واقعات ج ۳ ص ۲۷۲ .

جِن ډیر سَرکشه او قوي وُ ، چې کوم عامِل به ورغی هغه به واپس روغ نه راتلو ، جِن به عامِل د لاس نه اُونیولو او پاس چَت کې به یې ورله لاس اُونخلول ، نو د ډیَرې نه به هیڅ عامِل نه ورتللو .

یو چا بادشاه ته په تهوقو کې وویل چې د فلانکي جُمات مؤذِن ډیر ښه عامِل دی (جِنات لرې کولې شي . دې کس صرف د مؤذن پورې مسخرې کول غوښتل) .

بادشاه مؤذِن ته ورغی ، هغه ورته قسَمونه کول چې زه عامِل نه یم دا به درته چا هسې ویلي وي . خو بادشاه نه منله او ورته وې ویل چې ضرور به راسره ځې .

کله چې مؤذن مجبور شو نو بادشاه ته یې وویل : که جِن مې ورنه لرې کړو نو څو روپۍ به راکوی ؟ بادشاه ورته وویل چې ستا څومره خوښې وي . ده ورته وویل : پنځه سوه روپۍ به راکوی (پنځه سوه روپۍ په هاغه وخت کې ډیر شی وی) . بادشاه وویل : صحیح ده راځه .

مؤذِن د ځان سره سوچ اوکړو چې که جِن لرې شو نو ټول عُمر به مې مزې وي ځکه دا روپۍ ډیر غټ شی دی ، او که زه یې اُوو ژلم نو د دُنیا ددې تکلیفونو نه به خلاص شم .

بهر حال ، مؤذِن ورسره لاړ ، کله چې هلته اُورسیدل نو د بادشاه لور سره چې کوم جِن وُ هغه ورته په سخته غصه او تېز آواز وویل : څنګه راغلې یې ؟

ده ورته په ډیر عاجزۍ سره وویل : جناب ! زه عامِل نه یم بلکه زه یو غریب سړې یم دوی په زُور راوستې یم ، ما دوی ته ډیر عُذرونه اوکړل خو دوی نه منله او زه یې راوستم (نورې ډیر د عاجزۍ خبرې یې هم ورته اوکړې ، بیا یې ورته وویل) که چیرته ته صرف د پنځه منټو د پاره ددې جینۍ نه لاړ شې نو دا به ستاسو ډیره مهرباني وي ځکه ماته به دا پنځه سوه روپۍ ملاوُ شي زه غریب یم زما به پرې کار اوشي او تا ته هیڅ نقصان نه رسي .

جِن چې دا د عاجزۍ خبرې واوریدی نو په زُوره یې اُوخندل او وې ویل : ستا د وجې زه همیشه ددینه ځم بیا به پرې هیڅ کله نه راځم .

بهر حال ، دا مؤذن په خلقو کې ډیر مشهور شو چې غټ عامِل دی ، او پنځه سوه روپۍ اِنعام یې هم حاصل کړې .

Scanned with CamScanner

علماء، طلباء، مقررین، اور عام مسلمانوں کے لئے مختلف موضوعات پر تقاریر کا ایک مفصل، مُستند، علمی اور تحقیقی ذخیرہ:

اِصلاحی مُدَلَّل تقاریر

۱ تا ۱۵ جلد

تالیف

ابوالشمس مولانا نور الہدیٰ عفی عنہ

مدرس دار العلوم فیض القرآن اکاخیل کالونی مردان

Scanned with CamScanner

تهانوي رَحِمَهُ اللّٰهُ ليکلي چې دا واقعه مې صرف ددې د پاره ذکر کړه چې کله مخلوقات هم عاجزي خوښوي نو الله تعالى خو ډير رحيم و کريم ذات دى هغه خو په طريقِ اولى باندې عاجزي خوښوي او ددې ډير قدر کوي. (۱)

د غونډ تقرير خلاصه :

د غونډ تقرير خلاصه دا راُووته چې تواضع (او عاجزي) بهترين صفت دى، په قرآن کريم او احاديثو کې **د تواضع ډير فضائل او فوائد بيان شوي :**

مسلمانانو ته د تواضع حُکم شوى، الله ﷻ د نيکانو بندګانو يو صفت تواضع ذکر کړې، د آخرت نِعمتونه د تواضع کوونکو د پاره مقرر شوي.

په چا کې چې تواضع پيدا شي نو دا غټه علامه ددې ده چې دا کس د الله ﷻ محبوب دى، تواضع الله ﷻ خپلو مَحبوبو بندګانو له ورکوي، په تواضع سره د انسان مرتبه نوره هم اُوچتيږي. په تواضع کې شرافت دى، دا د انسان د نيک بَختيا علامه ده.

حِکمت او پوهه په هغه زړه کې وي چې په هغې کې تواضع وي.

د تواضع په وجه انسان ته د دواړو جهانو سعادت نصيبه کيږي، د الله ﷻ د عذاب نه محفوظ کيږي، آخِره خاتمه يې په اِيمان نصيبه کيږي، په مال او عُمر کې يې برکت پيدا کيږي، او ددينه علاوه د تواضع نورې ډير فائدې هم شته.

لهذا انسان ته په کار دي چې په ځان کې تواضع پيدا کړي، د خلقو سره په عاجزۍ ملاويږي، نورو ته د عزت په سترګه ګوري او خپلو ماتَحتو سره د عاجزۍ معامله کوي.

په نبي عليه السلام کې هم ډيره زياته تواضع وه، هيڅ کله يې خپل ځان په نورو باندې اُوچت نه ګڼړل، د هغوى لِباس او تلل د تواضع وو، په کور کې به يې ضروري کار په خپله کولو، ګډې يې هم څرولي، د مسجدِ نبوي په جوړولو کې يې په خپله کاڼړي راوړل، د غزوه خَندق په وخت يې په خپله خاورې وړلى، د صحابه کرامو سره يې پخپله د خشاک لرګي راجمع کړي، د صحابه کرامو خدمت به يې هم کولو، د هغوى سره يې د تواضع

(۱) حضرت تھانوی رحمہ اللہ کے پسندیدہ واقعات ص ۱۹۲ .

معامله کوله، تر دې چې په ماشومانو باندې يې سلام هم اچولو، او د هغوی سره يې خوش طبعي هم کوله.

په نبي عليه السلام کې دومره تواضع وه چې په خر باندې يې سوَرلي هم کړی، د مريضانو بيمارپُرسي به يې کوله، د مسلمانانو په جنازه کې به شريکيدو، د ګنډو او يتيمانو سره به يې مدد کولو، د ضرورت مَندو سره به تللو او د هغوی ضرورت به يې پوره کولو، د غريبانو دعوت به يې قبلولو او هرچا ورسره په آسانه ملاقات کولې شو.

همدارنګې په نورو پيغمبرانو کې هم تواضع وه، تر دې چې حضرت موسیٰ عليه السلام ته خو د همدې تواضع په وجه د الله ﷻ سره د هَمکلامۍ شرَف حاصل شوی.

همدارنګې په صحابه کرامو رضي الله عنهم کې هم ډيره تواضع وه: حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه به د ګاونډيانو د پاره ګډې رالوَشلې او د کمزورو خلقو خدمت به يې کولو.

په حضرت عمر رضي الله عنه کې هم ډيره تواضع وه، د اميرُ المؤمنين کيدو باوجود يې د غريبانانو خدمت کولو، د هرچا خبره به يې په غوَر سره آوريده او د هغه ضرورت به يې پوره کولو، په کپړو کې به يې اکثر څوارلس پيوَندونه وو.

په حضرت عثمان رضي الله عنه کې هم ډيره تواضع وه، چې کله آميرُ المؤمنينۇ نو بيا يې هم د صحابه کرامو سره يو شان ژوند تيرول، او د هغوی خدمت به يې کولو.

همدارنګې په حضرت علي رضي الله عنه کې هم ډيره تواضع وه، ځپل ځان به يې اُوچت نه ګنړل، چې کله اميرُ المؤمنينۇ نو بيا يې هم پيوَند شوې کپړې اغوستې.

همدارنګې په نورو صحابه کرامو او د اُمت مسلمه په نورو بزرګانو کې هم ډيره تواضع وه.

دُعا

الله تعالی دې په مونږ کې هم تواضع (عاجزي) او نور ښه صفتونه پيدا کړي، او ربِّ کريم دې مونږ ټول د بدو صفاتو نه اُوساتي. پروردګارِ عالم دې مونږ ټول د رسولُ الله صلی الله عليه وسلم په نقشِ قدم باندې روان کړي.

آمِيْن يَارَبَّ الْعَالَمِيْن.

وَآخِرُ دَعْوَانَا أَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ

Scanned with CamScanner

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

د جمعې اوله خطبه

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلِيِّ الذَّاتِ عَظِيْمِ الصِّفَاتِ سَمِيِّ السِّمَاتِ كَبِيْرِ الشَّانِ ؕ . جَلِيْلِ الْقَدْرِ رَفِيْعِ الذِّكْرِ مُطَاعِ الْأَمْرِ جَلِيِّ الْبُرْهَانِ ؕ . فَخِيْمِ الْإِسْمِ عَزِيْزِ الْعِلْمِ وَسِيْعِ الْحِلْمِ كَثِيْرِ الْغُفْرَانِ ؕ . جَمِيْلِ الثَّنَآءِ جَزِيْلِ الْعَطَآءِ مُجِيْبِ الدُّعَآءِ عَمِيْمِ الْإِحْسَانِ ؕ . سَرِيْعِ الْحِسَابِ شَدِيْدِ الْعِقَابِ أَلِيْمِ الْعَذَابِ عَزِيْزِ السُّلْطَانِ ؕ .

وَ نَشْهَدُ أَنْ لَّآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَاشَرِيْكَ لَهٗ فِي الْخَلْقِ وَالْأَمْرِ ؕ . وَنَشْهَدُ أَنَّ سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَ رَسُوْلُهٗ ؕ . اَلْمَبْعُوْثُ اِلَى الْأَسْوَدِ وَالْأَحْمَرِ ؕ . اَلْمَنْعُوْتُ بِشَرْحِ الصَّدْرِ وَ رَفْعِ الذِّكْرِ ؕ . وَصَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَعَلٰى آلِهٖ وَأَصْحَابِهِ الَّذِيْنَ هُمْ خُلَاصَةُ الْعَرَبِ الْعَرْبَآءِ ؕ . وَخَيْرُ الْخَلَائِقِ بَعْدَ الْأَنْبِيَاءِ ؕ .

أَمَّا بَعْدُ فَيَآ أَيُّهَا النَّاسُ وَحِّدُوا اللّٰهَ فَإِنَّ التَّوْحِيْدَ رَأْسُ الطَّاعَاتِ ؕ . وَاتَّقُوا اللّٰهَ فَإِنَّ التَّقْوٰى مِلَاكُ الْحَسَنَاتِ ؕ . وَعَلَيْكُمْ بِالسُّنَّةِ فَإِنَّ السُّنَّةَ تَهْدِيْ إِلَى الْإِطَاعَةِ ؕ . وَمَنْ أَطَاعَ اللّٰهَ وَ رَسُوْلَهٗ فَقَدْ رَشَدَ وَاهْتَدٰى . وَ إِيَّاكُمْ وَالْبِدْعَةَ فَإِنَّ الْبِدْعَةَ تَهْدِيْ إِلَى الْمَعْصِيَةِ ؕ . وَمَنْ يَّعْصِ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ فَقَدْ ضَلَّ وَغَوٰى ؕ . وَعَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ فَإِنَّ الصِّدْقَ يُنْجِيْ وَالْكِذْبَ يُهْلِكُ ؕ . وَعَلَيْكُمْ بِالْإِحْسَانِ فَإِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِيْنَ ؕ . وَلَاتَقْنَطُوْا مِنْ رَّحْمَةِ اللّٰهِ فَإِنَّهٗ أَرْحَمُ الرَّاحِمِيْنَ ؕ . وَلَاتُحِبُّوا الدُّنْيَا فَتَكُوْنُوْا مِنَ الْخَاسِرِيْنَ ؕ . أَلَا وَإِنَّ نَفْسًا لَنْ تَمُوْتَ حَتّٰى تَسْتَكْمِلَ رِزْقَهَا . فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَ أَجْمِلُوْا فِي الطَّلَبِ وَتَوَكَّلُوْا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِيْنَ ؕ . وَادْعُوْهُ فَإِنَّ رَبَّكُمْ مُجِيْبُ الدَّاعِيْنَ ؕ . وَاسْتَغْفِرُوْهُ يُمْدِدْكُمْ

Scanned with CamScanner

بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ . أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيمِ . وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِيٓ أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ .

بَارَكَ اللهُ لَنَا وَلَكُمْ فِي الْقُرْآنِ الْعَظِيمِ . وَنَفَعَنَا وَإِيَّاكُمْ بِالْآيَاتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ . أَسْتَغْفِرُ اللهَ لِي وَلَكُمْ وَلِسَائِرِ الْمُسْلِمِينَ . فَاسْتَغْفِرُوهُ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ .

د جمعې دویمه خطبه

(نوټ : خطیب به د اولې خطبې ویلو نه روستو دومره اندازه کیني چې اندامونه یې مطمئن شي ، بیا به اودریږي او دا لاندې دویمه خطبه به شروع کړي)

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنُؤْمِنُ بِهِ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْهِ . وَنَعُوذُ بِاللهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يُضْلِلْهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ . وَنَشْهَدُ أَنْ لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَنَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ . أَرْسَلَهُ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ . مَنْ يُطِعِ اللهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ رَشَدَ، وَمَنْ يَعْصِهِمَا فَإِنَّهُ لَا يَضُرُّ إِلَّا نَفْسَهُ . وَلَا يَضُرُّ اللهَ شَيْئًا . أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيمِ إِنَّ اللهَ وَمَلَآئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا . اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ . وَصَلِّ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ . وَبَارِكْ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّاتِهِ .

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْحَمُ أُمَّتِي بِأُمَّتِي أَبُوبَكْرٍ ، وَأَشَدُّهُمْ فِي أَمْرِ اللهِ عُمَرُ ، وَأَصْدَقُهُمْ حَيَآءً عُثْمَانُ ، وَأَقْضَاهُمْ عَلِيٌّ ، وَفَاطِمَةُ سَيِّدَةُ نِسَآءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ . وَالْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ سَيِّدَا شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ . وَحَمْزَةُ أَسَدُ اللهِ وَأَسَدُ رَسُولِهِ . اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْعَبَّاسِ وَوَلَدِهِ مَغْفِرَةً ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً لَا تُغَادِرُ ذَنْبًا . اَللهَ اَللهَ فِي أَصْحَابِي

Scanned with CamScanner

لَاتَتَّخِذُوْهُمْ غَرَضًا مِنْ بَعْدِيْ ، فَمَنْ أَحَبَّهُمْ فَبِحُبِّيْ أَحَبَّهُمْ ، وَمَنْ أَبْغَضَهُمْ فَبِبُغْضِيْ أَبْغَضَهُمْ ، وَخَيْرُ أُمَّتِيْ قَرْنِيْ ، ثُمَّ الَّذِيْنَ يَلُوْنَهُمْ ثُمَّ الَّذِيْنَ يَلُوْنَهُمْ ، وَالسُّلْطَانُ ظِلُّ اللهِ فِي الْاَرْضِ ، مَنْ أَهَانَ سُلْطَانَ اللهِ فِي الْاَرْضِ أَهَانَهُ اللهُ ، إِنَّ اللهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيْتَآءِ ذِى الْقُرْبٰى وَيَنْهٰى عَنِ الْفَحْشَآءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُوْنَ ، فَاذْكُرُوْنِيْ أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوْا لِيْ وَلَاتَكْفُرُوْنِ .

د وړوکي اختر اولنۍ خطبه

اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَاللهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ ، اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الْمُنْعِمِ الْمُحْسِنِ الدَّيَّانِ ، ذِى الْفَضْلِ وَالْجُوْدِ وَالْإِحْسَانِ ، ذِى الْكَرَمِ وَالْمَغْفِرَةِ وَالْإِمْتِنَانِ ، اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَاللهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ ، وَنَشْهَدُ اَنْ لَّآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَاشَرِيْكَ لَهُ وَنَشْهَدُ أَنَّ سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُوْلُهُ اَلَّذِيْ أُرْسِلَ حِيْنَ شَاعَ الْكُفْرُ فِي الْبُلْدَانِ ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلٰى آلِهِ وَاَصْحَابِهِ مَا لَمَعَ الْقَمَرَانِ وَتَعَاقَبَ الْمَلَوَانِ . اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَاللهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ .

اَمَّا بَعْدُ فَاعْلَمُوْا أَنَّ يَوْمَكُمْ هٰذَا يَوْمُ عِيْدٍ لِلّٰهِ عَلَيْكُمْ فِيْهِ عَوَآئِدُ الْإِحْسَانِ ، وَرَجَآءُ نَيْلِ الدَّرَجَاتِ وَالْعَفْوِ وَالْغُفْرَانِ ، اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَاللهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ ، وَقَدْ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ لِكُلِّ قَوْمٍ عِيْدًا وَهٰذَا عِيْدُنَا ، اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَاللهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ ، وَقَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِذَا كَانَ يَوْمُ عِيْدِهِمْ يَعْنِيْ يَوْمَ فِطْرِهِمْ بَاهٰى بِهِمْ مَلَآئِكَتَهُ فَقَالَ يَا مَلَآئِكَتِيْ مَاجَزَاءُ أَجِيْرٍ وَّفّٰى عَمَلَهُ ، قَالُوْا رَبَّنَا جَزَاءُهُ أَنْ يُوَفّٰى اَجْرُهُ ،

قَالَ مَلَآئِكَتِيْ عَبِيْدِيْ وَ إِمَائِيْ قَضَوْا فَرِيْضَتِيْ عَلَيْهِمْ ثُمَّ خَرَجُوْا يَعُجُّوْنَ إِلَى الدُّعَاءِ ، وَعِزَّتِيْ وَجَلَالِيْ وَكَرَمِيْ وَعُلُوِّيْ وَ اِرْتِفَاعِ مَكَانِيْ لَأُجِيْبَنَّهُمْ فَيَقُوْلُ ارْجِعُوْا قَدْ غَفَرْتُ لَكُمْ وَبَدَّلْتُ سَيِّاٰتِكُمْ حَسَنَاتٍ ، قَالَ فَيَرْجِعُوْنَ مَغْفُوْرًا لَّهُمْ . اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ وَ لِلّٰهِ الْحَمْدُ ، وَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ اَتْبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ كَانَ كَصِيَامِ الدَّهْرِ ، وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكَبِّرُ بَيْنَ أَضْعَافِ الْخُطْبَةِ وَيُكْثِرُ التَّكْبِيْرَ فِيْ خُطْبَةِ الْعِيْدَيْنِ ، اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ ، اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ ، قَدْ اَفْلَحَ مَنْ تَزَكّٰى وَ ذَكَرَ اسْمَ رَبِّهٖ فَصَلّٰى .

د وړوکي اختر دويمه خطبه

(**نوټ** : خطيب به د اولې خطبې وېلو نه روستو دومره اندازه کيني چې اندامونه يې مطمئن شي ، بيا به پاڅي او دا لاندې دويمه خطبه به شروع کړي)

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ نَحْمَدُهٗ وَنَسْتَعِيْنُهٗ وَنَسْتَغْفِرُهٗ وَنُؤْمِنُ بِهٖ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْهِ ، وَنَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُوْرِ اَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ اَعْمَالِنَا مَنْ يَّهْدِهِ اللّٰهُ فَلَا مُضِلَّ لَهٗ وَمَنْ يُّضْلِلْهُ فَلَا هَادِيَ لَهٗ ، وَنَشْهَدُ اَنْ لَّآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَاشَرِيْكَ لَهٗ وَنَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ ، أَرْسَلَهٗ بِالْحَقِّ بَشِيْرًا وَّ نَذِيْرًا بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ ، مَنْ يُّطِعِ اللّٰهَ وَ رَسُوْلَهٗ فَقَدْ رَشَدَ ، وَمَنْ يَّعْصِهِمَا فَإِنَّهٗ لَا يَضُرُّ إِلَّا نَفْسَهٗ وَلَا يَضُرُّ اللّٰهَ شَيْئًا ، اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ إِنَّ اللّٰهَ وَمَلَآئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا صَلُّوْا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوْا تَسْلِيْمًا ، اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَ رَسُوْلِكَ ، وَصَلِّ عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُسْلِمِيْنَ وَالْمُسْلِمَاتِ ، وَبَارِكْ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّ اَزْوَاجِهٖ وَ ذُرِّيَّتِهٖ ،

Scanned with CamScanner

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْحَمُ أُمَّتِيْ بِأُمَّتِيْ اَبُوْبَكْرٍ ، وَأَشَدُّهُمْ فِيْ أَمْرِ اللّٰهِ عُمَرُ ، وَأَصْدَقُهُمْ حَيَآءً عُثْمَانُ ، وَأَقْضَاهُمْ عَلِيٌّ ، وَفَاطِمَةُ سَيِّدَةُ نِسَآءِ اَهْلِ الْجَنَّةِ ، وَالْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ سَيِّدَا شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ ، وَحَمْزَةُ اَسَدُ اللّٰهِ وَاَسَدُ رَسُوْلِهِ ، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْعَبَّاسِ وَ وَلَدِهٖ مَغْفِرَةً ظَاهِرَةً وَّ بَاطِنَةً لَّاتُغَادِرُ ذَنْبًا ، اَللّٰهَ اَللّٰهَ فِيْ أَصْحَابِيْ ، لَاتَتَّخِذُوْهُمْ غَرَضًا مِنْ بَعْدِيْ ، فَمَنْ أَحَبَّهُمْ فَبِحُبِّيْ أَحَبَّهُمْ ، وَمَنْ أَبْغَضَهُمْ فَبِبُغْضِيْ أَبْغَضَهُمْ ، وَخَيْرُ أُمَّتِيْ قَرْنِيْ ، ثُمَّ الَّذِيْنَ يَلُوْنَهُمْ ثُمَّ الَّذِيْنَ يَلُوْنَهُمْ ، وَالسُّلْطَانُ ظِلُّ اللّٰهِ فِي الْاَرْضِ ، مَنْ أَهَانَ سُلْطَانَ اللّٰهِ فِي الْاَرْضِ أَهَانَهُ اللّٰهُ ، إِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيْتَاءِ ذِى الْقُرْبٰى وَيَنْهٰى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُوْنَ ، فَاذْكُرُوْنِيْ أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوْا لِيْ وَلَاتَكْفُرُوْنِ .

د غټ اختر اوله خطبه

اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ ، اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ جَعَلَ لِكُلِّ أُمَّةٍ مَّنْسَكًا لِيَذْكُرُوا اسْمَ اللّٰهِ عَلٰى مَا رَزَقَهُمْ مِّنْ بَهِيْمَةِ الْاَنْعَامِ ، وَعَلَّمَ التَّوْحِيْدَ وَاَمَرَ بِالْإِسْلَامِ ، اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ ، وَنَشْهَدُ اَنْ لَّآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ وَنَشْهَدُ أَنَّ سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ ، اَلَّذِيْ هَدَانَآ اِلٰى دَارِ السَّلَامِ ، اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ ، صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَعَلٰى آلِهٖ وَاَصْحَابِهِ الَّذِيْنَ قَامُوْا بِإِقَامَةِ الْأَحْكَامِ ، وَبَذَلُوْا اَنْفُسَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ فَيَا لَهُمْ مِنْ كِرَامٍ ، وَسَلَّمَ تَسْلِيْمًا كَثِيْرًا ، اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ .

اَمَّا بَعْدُ فَاعْلَمُوْا اَنَّ يَوْمَكُمْ هٰذَا يَوْمُ عِيْدٍ لِلّٰهِ شَرَعَ لَكُمْ مَا فِيْهِ مَعَ اَعْمَالٍ اُخَرَ ، هُوَ ذَبْحُ الْاُضْحِيَةِ بِالْاِخْلَاصِ وَصِدْقِ النِّيَّةِ ، وَبَيَّنَ نَبِيُّهُ وَصَفِيُّهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وُجُوْبَهَا وَفَضَائِلَهَا ، وَدَوَّنَ عُلَمَاءُ اُمَّتِهِ مِنْ سُنَنِهِ فِيْ كُتُبِ الْفِقْهِ مَسَائِلَهَا . اَللهُ اَكْبَرُ اَللهُ اَكْبَرُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللهُ وَاللهُ اَكْبَرُ اَللهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ ، فَقَدْ قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مَا عَمِلَ ابْنُ آدَمَ مِنْ عَمَلٍ يَوْمَ النَّحْرِ اَحَبَّ اِلَى اللهِ مِنْ اِهْرَاقِ الدَّمِ وَ اِنَّهُ لَيَاْتِيْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِقُرُوْنِهَا وَ اَشْعَارِهَا وَ اَظْلَافِهَا وَ اِنَّ الدَّمَ لَيَقَعُ مِنَ اللهِ بِمَكَانٍ قَبْلَ اَنْ يَقَعَ بِالْاَرْضِ فَطِيْبُوْا بِهَا نَفْسًا . اَللهُ اَكْبَرُ اَللهُ اَكْبَرُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللهُ وَاللهُ اَكْبَرُ اَللهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ ، وَقَالَ اَصْحَابُ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا رَسُوْلَ اللهِ مَا هٰذِهِ الْاَضَاحِيُّ قَالَ سُنَّةُ اَبِيْكُمْ اِبْرَاهِيْمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ ، قَالُوْا فَمَا لَنَا فِيْهَا يَا رَسُوْلَ اللهِ قَالَ بِكُلِّ شَعْرَةٍ حَسَنَةٌ ، قَالُوْا فَالصُّوْفُ يَا رَسُوْلَ اللهِ قَالَ بِكُلِّ شَعْرَةٍ مِنَ الصُّوْفِ حَسَنَةٌ . اَللهُ اَكْبَرُ اَللهُ اَكْبَرُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللهُ وَاللهُ اَكْبَرُ اَللهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ ، وَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مَنْ وَجَدَ سَعَةً لِاَنْ يُضَحِّيَ فَلَمْ يُضَحِّ فَلَا يَحْضُرْ مُصَلَّانَا . اَللهُ اَكْبَرُ اَللهُ اَكْبَرُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللهُ وَاللهُ اَكْبَرُ اَللهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ ، وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ الْاَضَاحِيُّ يَوْمَانِ بَعْدَ يَوْمِ الْاَضْحٰى ، وَعَنْ عَلِيٍّ مِثْلُهُ ، اَعُوْذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ لَنْ يَّنَالَ اللهَ لُحُوْمُهَا وَلَا دِمَآؤُهَا وَلٰكِنْ يَّنَالُهُ التَّقْوٰى مِنْكُمْ كَذٰلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللهَ عَلٰى مَا هَدٰىكُمْ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِيْنَ .

د غټ اختر دويمه خطبه

(**نوټ** : خطيب به د اولې خطبې ویلو نه روستو دومره اندازه کيني چې اندامونه يې مطمئن شي ، بيا به پاڅي او دا لاندې دويمه خطبه به شروع کړي)

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِيْنُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنُؤْمِنُ بِهِ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْهِ ، وَنَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُوْرِ اَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ اَعْمَالِنَا مَنْ يَّهْدِهِ اللّٰهُ فَلَامُضِلَّ لَهُ وَمَن يُّضْلِلْهُ فَلَاهَادِيَ لَهُ ، وَنَشْهَدُ اَنْ لَّآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَاشَرِيْكَ لَهُ وَنَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُوْلُهُ ، أَرْسَلَهُ بِالْحَقِّ بَشِيْرًا وَّ نَذِيْرًا بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ ، مَنْ يُّطِعِ اللّٰهَ وَ رَسُوْلَهُ فَقَدْ رَشَدَ وَمَنْ يَّعْصِهِمَا فَإِنَّهُ لَايَضُرُّ إِلَّا نَفْسَهُ وَلَا يَضُرُّ اللّٰهَ شَيْئًا ، اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ إِنَّ اللّٰهَ وَمَلَآئِكَتَهُ يُصَلُّوْنَ عَلَى النَّبِيِّ يَا اَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا صَلُّوْا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوْا تَسْلِيْمًا ، اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُوْلِكَ ، وَصَلِّ عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُسْلِمِيْنَ وَالْمُسْلِمَاتِ ، وَبَارِكْ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّ اَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ .

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْحَمُ أُمَّتِيْ بِأُمَّتِيْ اَبُوْبَكْرٍ ، وَأَشَدُّهُمْ فِيْ أَمْرِ اللّٰهِ عُمَرُ ، وَاَصْدَقُهُمْ حَيَاءً عُثْمَانُ ، وَأَقْضَاهُمْ عَلِيٌّ ، وَفَاطِمَةُ سَيِّدَةُ نِسَاءِ اَهْلِ الْجَنَّةِ ، وَالْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ سَيِّدَا شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ ، وَحَمْزَةُ اَسَدُ اللّٰهِ وَاَسَدُ رَسُوْلِهِ ، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْعَبَّاسِ وَوَلَدِهِ مَغْفِرَةً ظَاهِرَةً وَّ بَاطِنَةً لَّاتُغَادِرُ ذَنْبًا ، اَللّٰهَ اَللّٰهَ فِيْ أَصْحَابِيْ ، لَاتَتَّخِذُوْهُمْ غَرَضًا مِنْ بَعْدِيْ ، فَمَنْ أَحَبَّهُمْ فَبِحُبِّيْ أَحَبَّهُمْ ، وَمَنْ أَبْغَضَهُمْ فَبِبُغْضِيْ أَبْغَضَهُمْ ، وَخَيْرُ أُمَّتِيْ قَرْنِيْ ، ثُمَّ الَّذِيْنَ يَلُوْنَهُمْ ثُمَّ الَّذِيْنَ يَلُوْنَهُمْ ، وَالسُّلْطَانُ ظِلُّ اللّٰهِ فِي الْاَرْضِ ، مَنْ أَهَانَ سُلْطَانَ اللّٰهِ فِي الْاَرْضِ أَهَانَهُ اللّٰهُ ، إِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيْتَاءِ ذِي الْقُرْبٰى وَيَنْهٰى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُوْنَ ، فَاذْكُرُوْنِيْ أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوْا لِيْ وَلَاتَكْفُرُوْنِ .

Scanned with CamScanner

نوټ:

د جُمعې او اخترونو په دویمه خُطبه کې (یعنی د اولې خُطبې ویلو نه پس چې خطیب کیني او بیا پاڅي) دا پاس مذکوره خُطبه ویل هم صحیح دي، او همدغه شان یوه بله خُطبه هم درته لیکم چې که د خطیب خوښه شي نو د دویمې خُطبې په ځای باندې دا لاندېنۍ خطبه هم ویلې شي. ابوالشمس علي عنه

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ نَحْمَدُهٗ وَنَسْتَعِيْنُهٗ وَنَسْتَغْفِرُهٗ وَنُؤْمِنُ بِهٖ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْهِ، وَنَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُوْرِ اَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ اَعْمَالِنَا مَنْ يَّهْدِهِ اللّٰهُ فَلَامُضِلَّ لَهٗ وَمَنْ يُّضْلِلْهُ فَلَاهَادِيَ لَهٗ، وَنَشْهَدُ اَنْ لَّآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَاشَرِيْكَ لَهٗ وَنَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ، صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَعَلٰى آلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ وَسَلَّمَ.

اَمَّابَعْدُ فَاِنَّ اَصْدَقَ الْحَدِيْثِ كِتَابُ اللّٰهِ، وَاَوْثَقَ الْعُرٰى كَلِمَةُ التَّقْوٰى، وَخَيْرَ الْمِلَلِ مِلَّةُ اِبْرَاهِيْمَ، وَخَيْرَ السُّنَنِ سُنَّةُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَاَشْرَفَ الْحَدِيْثِ ذِكْرُ اللّٰهِ، وَاَحْسَنَ الْقَصَصِ هٰذَا الْقُرْآنُ، وَخَيْرَ الْاُمُوْرِ عَوَازِمُهَا، وَشَرَّ الْاُمُوْرِ مُحْدَثَاتُهَا، وَاَحْسَنَ الْهَدْيِ هَدْيُ الْاَنْبِيَآءِ، وَاَشْرَفَ الْمَوْتِ قَتْلُ الشُّهَدَآءِ

....

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَرْحَمُ اُمَّتِيْ بِاُمَّتِيْ اَبُوْبَكْرٍ، وَاَشَدُّهُمْ فِيْ اَمْرِ اللّٰهِ عُمَرُ، وَاَحْيَاهُمْ عُثْمَانُ، وَاَقْضَاهُمْ عَلِيٌّ، وَسَيِّدَا شَبَابِ اَهْلِ الْجَنَّةِ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ، وَسَيِّدَةُ نِسَآءِ اَهْلِ الْجَنَّةِ فَاطِمَةُ، وَسَيِّدُ الشُّهَدَآءِ حَمْزَةُ، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْعَبَّاسِ وَوَلَدِهٖ مَغْفِرَةً ظَاهِرَةً وَّبَاطِنَةً لَّاتُغَادِرُ ذَنْبًا، اَللّٰهَ اَللّٰهَ فِيْ اَصْحَابِيْ، لَاتَتَّخِذُوْهُمْ مِنْ بَعْدِيْ غَرَضًا، مَنْ اَحَبَّهُمْ فَبِحُبِّيْ اَحَبَّهُمْ، وَمَنْ اَبْغَضَهُمْ فَبِبُغْضِيْ اَبْغَضَهُمْ، وَخَيْرُ الْقُرُوْنِ قَرْنِيْ، ثُمَّ الَّذِيْنَ يَلُوْنَهُمْ ثُمَّ الَّذِيْنَ يَلُوْنَهُمْ، وَالسُّلْطَانُ الْعَادِلُ ظِلُّ اللّٰهِ، مَنْ اَكْرَمَهٗ

Scanned with CamScanner

اَكْرَمَهُ اللهُ ، وَمَنْ اَهَانَهُ اَهَانَهُ اللهُ ، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَلِاِخْوَانِنَا الَّذِيْنَ سَبَقُوْنَا بِالْاِيْمَانِ ، وَلَاتَجْعَلْ فِيْ قُلُوْبِنَا غِلًّا لِلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا ، رَبَّنَا اِنَّكَ رَؤُوْفٌ رَّحِيْمٌ ، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُسْلِمِيْنَ وَالْمُسْلِمَاتِ ، اَلْاَحْيَاءِ مِنْهُمْ وَالْاَمْوَاتِ ، اَللّٰهُمَّ انْصُرْ مَنْ نَصَرَ دِيْنَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاجْعَلْنَا مِنْهُمْ ، وَاخْذُلْ مَنْ خَذَلَ دِيْنَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَاتَجْعَلْنَا مِنْهُمْ ، عِبَادَ اللهِ رَحِمَكُمُ اللهُ ، اِنَّ اللهَ يَاْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْاِحْسَانِ وَاِيْتَاءِ ذِى الْقُرْبٰى وَيَنْهٰى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُوْنَ ، اُذْكُرُوا اللهَ يَذْكُرْكُمْ وَادْعُوْهُ يَسْتَجِبْ لَكُمْ ، وَلَذِكْرُ اللهِ تَعَالٰى اَعْلٰى وَاَوْلٰى وَاَعَزُّ وَاَجَلُّ وَاَهَمُّ وَاَعْظَمُ وَاَكْبَرُ .

د نکاح خطبه

د نکاح ترلو نه مخکې دا خطبه ویل په کار دي :

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ نَحْمَدُهٗ وَنَسْتَعِيْنُهٗ وَنَسْتَغْفِرُهٗ وَنُؤْمِنُ بِهٖ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْهِ ، وَنَعُوْذُبِاللهِ مِنْ شُرُوْرِ اَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ اَعْمَالِنَا مَنْ يَّهْدِهِ اللهُ فَلَامُضِلَّ لَهٗ وَمَنْ يُّضْلِلْهُ فَلَاهَادِيَ لَهٗ ، وَنَشْهَدُ اَنْ لَّآ اِلٰهَ اِلَّا اللهُ وَحْدَهٗ لَاشَرِيْكَ لَهٗ وَنَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ ،

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اتَّقُوا اللهَ حَقَّ تُقَاتِهٖ وَلَا تَمُوْتُنَّ اِلَّا وَاَنْتُمْ مُّسْلِمُوْنَ .

يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوْا رَبَّكُمُ الَّذِيْ خَلَقَكُمْ مِّنْ نَّفْسٍ وَّاحِدَةٍ وَّخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيْرًا وَّنِسَآءً وَاتَّقُوا اللهَ الَّذِيْ تَسَآءَلُوْنَ بِهٖ وَالْاَرْحَامَ اِنَّ اللهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيْبًا ، يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اتَّقُوا اللهَ وَقُوْلُوْا قَوْلًا سَدِيْدًا يُّصْلِحْ لَكُمْ اَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوْبَكُمْ وَمَنْ يُّطِعِ اللهَ وَرَسُوْلَهٗ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيْمًا .

بیا به نکاح اُوتړي .

Scanned with CamScanner

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ

خوشخبري

ددې پسې به اِن شَاءَ الله دريم جلد وي ، او دا سلسله به د الله ﷻ په توفيق سره تر يو وخته پورې همداسې جاري وي .

په خپلو خصوصي دُعاګانو کې مو ياد ساتئ

ستاسو ورور

ابوالشمس نورالهدا عفی عنه

موبائل نمبر : ۰۳۰۶ ۵۴۴۷۱۷۴

Scanned with CamScanner

زما نور تالیفات

ددې موجوده کتاب نه علاوه زما نور تالیفات هم شته :

۱. اِصْلَاحِيْ مُدَلَّلْ تَقْرِيْرُوْنه : دا کتاب په پنځلس جلدونو کې دی ، په پښتو او فارسی کې چاپ شوی ، په مکتبو کې ملاویږي .
او څه لږ وخت پس به اِنْ شَاءَ الله دا مکمل کتاب په اُردو کې هم چاپ شي.

۲. اَلْأَسْئِلَةُ وَالْأَجْوِبَةُ الْفَاضِلَةُ لِتَشْحِيْذِ الْأَذْهَانِ الْكَامِلَةِ :

په دې کتاب کې د ذِهن د زيرکتيا د پاره د مختلفو علومو متعلق مُعَمّٰی سوالات او جوابات دي ، دا کتاب په پښتو ، اُردو او فارسي درې واړو ژبو کې چاپ شوی ، په مکتبو کې پيدا کيږي .

۳. هر تقرير په مُختلفو ژبو کې : په دې کتاب کې په پنځه واړه ژبو کې تقريرونه دي . دا کتاب هم چاپ شوی ، په مکتبو کې ملاويږي .

ابوالشمس نورالهدا عفی عنه

موبائل نمبر : ۰۳۰٦ ۵۴۴۷۱۷۴

په پښتو ژبه کې د اول ځل لپاره د ذِهن د زِیرکتیا، بیدارولو او مضبوطولو د پاره د مختلفو مَوضوعاتو متعلق عجیبه، مُعَمّی، عِلمي او تحقیقي سوالات او جوابات:

اَلْاَسْئِلَةُ وَالْاَجْوِبَةُ الْفَاضِلَة لِتَشْحِيْذِ الْاَذْهَانِ الْكَامِلَة

یعنی

مُعَمّیٰ او عِلمي سوالات او جوابات

تالیف

ابوالشَّمس مولانا نُورُالهُدیٰ عُفِيَ عَنهُ

مُدَرِّس دَارُالعلوم فیضُ القُرآن اکاخیل کالونی، مردان

نوټ: دا کتاب په پښتو، اردو، او فارسي ژبه کې چاپ شوی، چې په هره غټه مکتبه کې پیدا کیږي.

په مختلفو ژبو (يعنى پښتو ، اردو ، عربي ، فارسي او انګريزى)
کې د تقرير اِستِعداد پيدا کولو د پاره اَولنۍ ، بې مِثله ، نایاب ، جامِع ،
عِلمي او تحقيقي کتاب :

هر تقرير په مُختلفو ژبو کې

كُلُّ خُطبَةٍ بِلُغَاتٍ مُخْتَلِفَةٍ

ہر تقریر مختلف زبانوں میں

هر تقرير دَر زُبان هاى مختلف

Every speech in different Languages

تاليف

اَبُوالشَّمْس مولانا نُورُالهُدیٰ عُفِيَ عَنْهُ

مُدَرِّس دَارُالعلوم فيضُ القُرآن اکاخيل کالونى مردان

Scanned with CamScanner

اول جلد

۱. د زَنانهٔ د پاره د شرعي پَردې اَهمیت او ثبوت

۲. د زَنانهٔ د پاره د پَردې فضائل او بې پَردګۍ سزاګانې

۳. ښځو د پاره د کور نه د بهر وتلو شرائط او آداب

۴. د پَردې متعلق اعتراضات او د هغې جوابات

۵. د پَردې متعلق ضروري فِقهي مسائل

دویم جلد

۱. پرَدۍ ښځې سره خَلوَت او اِختِلاط حرام دی

۲. د بَدنظرۍ سزاګانې او ددینه د بچ کیدو طریقې

۳. د نظر حفاظت کول

۴. د تواضع فضائل او فوائد (ورسره)

د نبي ﷺ ،صحابه کرامواو نورو بزرګانو د تواضع واقعات

۵. د جُمعې او اخترونو خُطبې

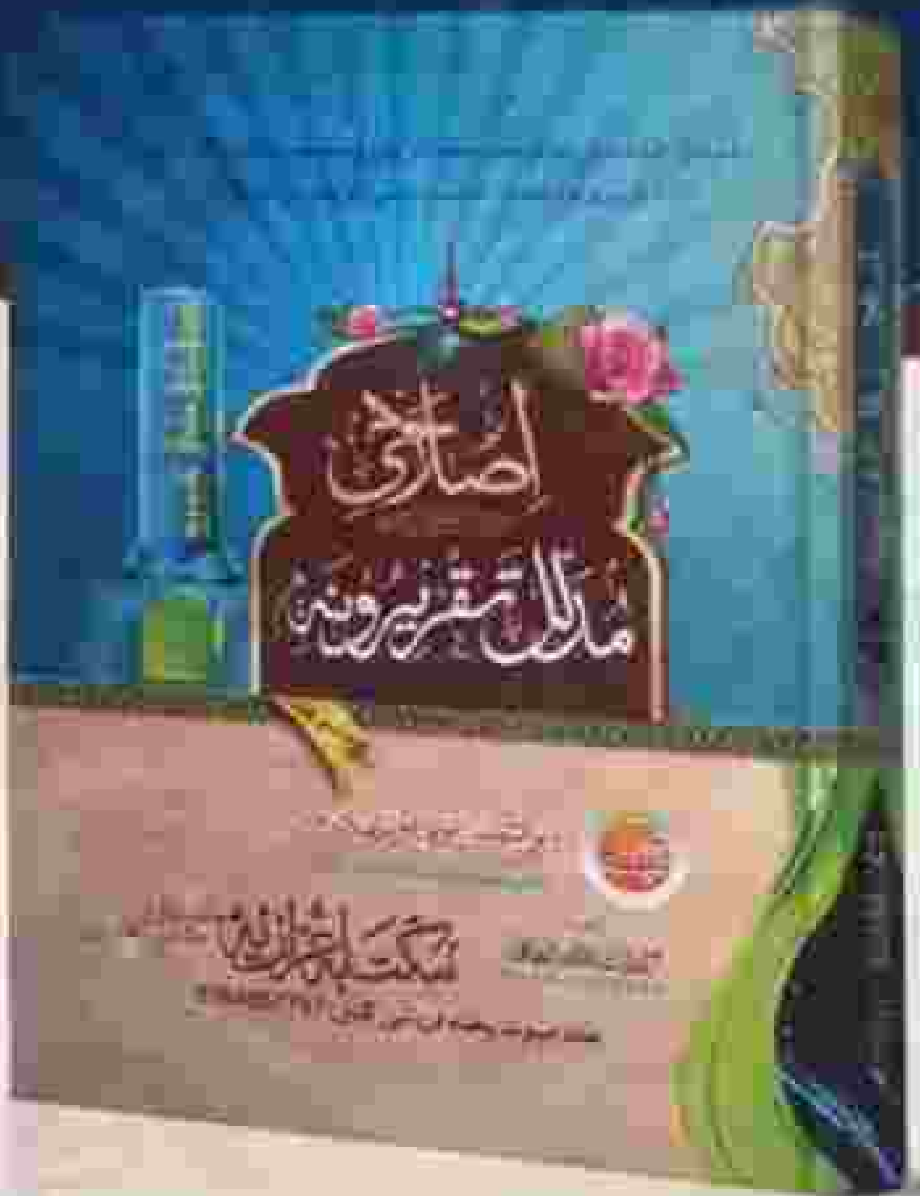

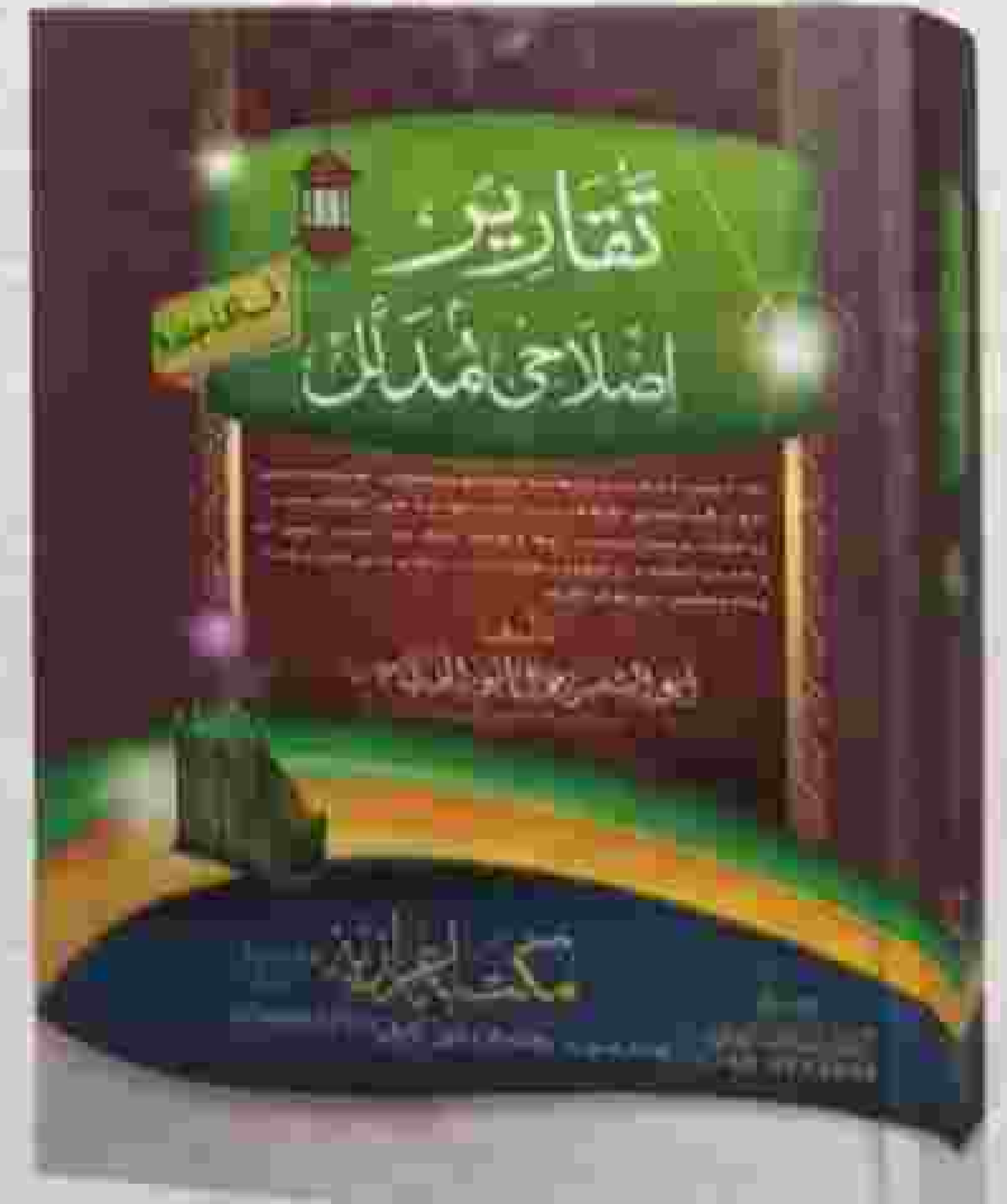

Design by: NoorPrinters +92511 5561212

مکتبه اعزازیه

0764857797 : جاده میوند پخته فروشی کابل

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner